ANNALES TYPOGRAPHICI AB ARTIS INVENTÆ ORIGINE AD ANNUM 1500 [1564] OPERA...

17
—
71 b

Google

Google

17—71[1]

9 Banco A

X

MAITTAIRE

1719

i Joannes Gutemberg
ii Joannes Fauſtus
iii Laurentius Costerus
iv Aldus Manucius
v Joannes Frobenius

ANNALES

TYPOGRAPHICI

AB

ARTIS INVENTÆ

ORIGINE

AD ANNUM MD.

Operâ

MICH. MAITTAIRE A. M.

HAGÆ-COMITUM,

Apud ISAACUM VAILLANT.

M. DCC. XIX.

HONORATISSIMO VIRO DOMINO

THOMÆ HERBERTO

COMITI PEMBROKIÆ

ET

MONTIS-GOMERICI &c.

NOBILISSIMI PERISCELIDIS

ORDINIS EQUITI

S. D.

MICHAEL MAITTAIRE.

POſtquam binos de rebus Typographicis Commentarios in unâ urbe unâque Typographorum gente coarctatos edidiſſem; me ſenſim cepit inexplebile terminos angustiores egrediendi deſiderium: Artisque imaginem vix ſatis adumbrâſſe parvi ducens, ſtatui totam illam, quanta eſt, contemplari; inventique tam nobilis originem, progreſ-

ſum, incrementa penitiùs exquirere. Cùm verò uberem materiæ copiam, implicitas divortiorum ambages, & ſemoras à notitiâ communi minutias Hiſtoriographis aut non omnino aut leviùs animadverſas expendam, mihi negotium operoſius temere ſuſcipienti cenſuram ab omnibus juſtam gravémque vehementer metuo. Confitenti utique ignoſci poſſe non deſpero; qui primâ rei facie illectus in eam ſtatim impetu ferventis animi tam concitato miſi me præcipitem, ut nec difficultatem viribus infirmis inſuperabilem prævidere, neque pedem referre licuerit.

Quoniam igitur mihi veniam, opuſculo præſidium alicunde orare oportet; Tuam, VIR NOBILISSIME, imploro fidem: nullum, quo me tuear, Tuo validius & oportunius occurrit patrocinium. Quamvìs enim in re antiquariâ & litterariâ nemo familiariùs verſatus ſit, nemo poſſit æquiùs cenſorem agere; id tamen mite tibi innatum eſt ingenium, quod tyrones (quales ſunt, ſi tecum conferantur, non pauciſſimi) gaudet docere magìs quàm arguere. Proprio præterea quodam jure tuam ſibi libellus hic pollicetur gratiam. Tu primùm ſtimulos addidiſti: in frequentibus, quæ tecum nunquam habui, quin inſtructior abirem, colloquiis ſæpius me ſubmonuiſti, unde lucubrationibus meis plurimum momenti & lucis accederet: crebrò tua, quod neſcio an in ullâ aliâ repererim, ſuggeſſit bibliotheca: ad Te & ad hanc facilis ſemper patuit aditus. Ea placidæ frontis & naturæ ſingularis benignitas tuam temperat dignitatem, ne illius ultro illecebris invitatos hujus authoritas abſterreat.

Si

Si eſſet in epiſtolâ, COMES ILLUSTRISSIME, perorandi locus, quàm amplus hîc ſe campus daret ad laudem viri tot variis Rei-publicæ muneris honorificè perfuncti! Sed eòrum, quæ ſupra meum captúmque & præſens inſtitutum longè ſita ſunt, ſatagere non expedit, nec decet.

Liceat interim mihi (cui nihil æquè inviſum eſt, ac, cujuſquam demerendi cauſâ, venali linguâ pennâve loqui aut ſcribere, quod non ſentiam) intimos pectoris ſenſus depromere, &, quid me potiſſimum ad tuæ amicitiæ culturam duxerit, aperire. Obſequium illud non priſca nobilitas, non longa titulorum pompa, clarúſque natalium ſplendor expreſſerunt: ſed inhærens animo verè liberali, & generoſo virtus ullis partibus ſervire turpiter neſcia; idem inconcuſſus & ſibi uſque conſtans ſolidæ mentis tenor; omnium, quibus fortuna magna & potens ſua plerumque tradit mancipia, vitiorum averſatio; firma morum incorruptorum probitas; univerſa rerum, quæ virum in ſuo ſummum genere ornant, peritia; inſigne erga litteras & litteratos ſtudium: infracta adhuc cum ſano corpore & mente (JUVENALI olim viſa *in nobilitate prodigio par*) ſenectus; *vitæ*, qualem CATONIS fuiſſe perhibet LUCANUS, *ad ſupernas leges directæ* conſcia. Hæc tibi Tua ſunt, non tuæ Fortunæ dona; hæc omni præconio ſuperiora, altum admirantis ſilentium potiùs quàm inanem verborum apparatum exigunt.

Quod ſupereſt, ſine hoc quantulumcumque opuſ-

culum ſub Tui Nominis auſpiciis prodire, publicum grati clientis pignus & monumentum. Id ſi tuo ſteterit judicio, aliunde non erit, quod me teneat ſollicitum. Vale, DOMINE PRÆSTANTISSIME: Te tuæ Patriæ Deus Opt. Max. diu ſoſpitet.

Londini. 6to. Cal. Nov. 1718.

L E C T O R I   S.

NIhil æquè, **Lector**, mihi diſplicet, quàm verboſior libri titulus, epiſtola, aut præfatio. Iſte operis hujus & authoris ignobilis tenuitati, hæ patroni & lectorum dignitati minus conveniunt. Hâc equidem ſuperſediſſem lubens abſque pauculis, quæ præfari me neceſſariò oportebat.

Diu eſt, quum in privatum uſum librorum catalogum per annorum ſeriem à primâ Typographiæ origine ad noſtra tempora deductum mihi conſcripſeram. Hunc amicus meus *Paulus* VAILLANT, bibliopola non ignotus, homo cordatus ſummæque in eo negotio induſtriæ ac peritiæ, & de me ſæpius multis modis optimè meritus, ubi vidiſſet, optare cœpit, ut hujus argumenti nonnihil publicaretur; ſuadere, ut, quod mihi ſoli deſtinaveram, imprimi paterer; polliceri ſuis id omne ſumptibus ſe procuraturum. Rem ſtatim (utpote genio meo in hujuſmodi ſtudia mihi jamdudum familiaria ſatis prono convenientem, non ſinè doctorum, quos opus inchoatum continuandi authores habui, virorum hortatu) avide amplexus, hunc tandem otii mei fœtum, rudem quantumvìs & impolitum ſuóque parenti ſimilem, candidi lectoris fidei & benevolentiæ permitto.

Quod libri titulum attinet; utinam propoſito munere tam bene me defunctum poſſem credere, quàm titulum rei à me tentandæ aptum mihi videor elegiſſe! Multum enim abeſt, ut huic materiæ pro ubertate ſuâ & varietate multiplici tractandæ parem vix quemquam in tantâ librorum & bibliothecarum co-

piâ

pià vel maximè verſatum, nedum me (ſi aliis in hôc litterarum genere exercitatis collatus fuero) prorſus tyronem, arbitrer. Horum tamen, qui quædam huc ſpectantia prælibaverunt, lucubrationibus, aliíſque, quæ & domi & foris conquirere licuit, ſubſidiis inſtructus, quicquid in ſchedis diſtraxeram, collegi; redegi in annorum ordinem, quò meliùs laceræ iſtæ laciniæ cohærerent: & hoc Annalium Typographicorum tentamen potiùs quàm Annales Typographicos edidi.

Annalibus ſingulos librorum catalogos ſtatis intervallis ſic interpoſui, ut hiſtoriæ præcedenti catalogus proximè ſequens respondeat. Ad infimas paginarum oras anthorum librorúmve ipſorum loca ad illuſtrandas eorum editiones idonea aliáque notatu digna adjeci.

Librorum in his pars maxima oculatam fidem ex bibliothecis, quas publicas privatáſve conſului, acceperunt: reliqui catalogorum Scriptorúmque melioris notæ, quorum nomina ubique ſuis in locis inſerui, teſtimonio nituntur.

Libros, qui momenti forſan levioris, argumentíve futilis aut frivoli fuiſſe ſeverioribus humaniorum litterarum fautoribus videbuntur, complures infarcire ſæpe ſum coactus; ſinè quorum notitiâ aut alicujus typographi nomen aut impreſſionis annus locúſque ignoraretur. Multijuga tamen rerum, quæ in latè patenti litteraturæ campo occurrunt, ratio; & penè infinita ſtudiorum, quæ eadem neque omnibus nec omni tempore placere ſolent, varietas evincit, pauciſſimos ex veteribus illis libros eſſe, quos quaſi prorſus inutiles abjici oporteat. Injuriâ negligimus ſæpe aut prætermus, quicquid ad præſens conducere propoſitum non putamus; idem poſtea, cùm iiſdem in ſtudiis ex alio in aliud fiat viciſſitudo ac mutatio, aut cum ad alia ſe converterit animus, deſideramus, & fruſtra requirimus: & alicubi poteſt nodus incidere, qui ſolvi non queat niſi libro vindice, qui hactenus pro vili & in nullo loco habebatur

Publicam Regiæ Societatis Londini Bibliothecam perluſtravi, quam magno rariorum & antiquiorum editionum numero

paucæ

paucæ æquant, ſuperant pauciſſimæ. Humanitatem miram, quâ Pariſiis Bibliothecas, Regiam inprimis, adeundi copia mihi data eſt, ſilentio diſſimulare non poſſum: neque in Annalibus viros illos in Angliâ & dignitate & doctrinâ illuſtres tacebo, qui litterarias ſuas mihi gazas aperuerunt.

Capitalium uſus in horum Annalium Catalogis primam mihi cognitam aut Libri editionem aut Typographi Urbiſque mentionem indicat.

Eam in nonnullis vocibus Orthographiam, quæ aut aliquando vitioſa, aut recentioris ſcripturæ conſuetudini minus conſentanea videtur, retinendam tamen duxi, eò quòd antiquæ illius ætatis Scriptoribus magis placuiſſe eam animadverterem. Porrò variam in aliquibus iiſdem vocabulis, Propriis præcipue, ſive pronuntiatu aſperioribus ſeu à Teutonicâ plurimùm origine profectis orthographiam induxit ipſorum ſæpe Typographorum authoritas.

Quoniam autem hujus, quod molitus ſum, Operis ea eſt natura, ut tantum ſe extendat, quantùm univerſa res litteraria; nunquámque igitur omnibus adeò partibus numeríſque expleri poſſit, quin multa indies ex locuplete illo ac inexhauſto penu depromi queant nova & nondum vel paucis adhuc comperta; ſtatutum habeo, quicquid deinceps in meam notitiam pervenerit, cum lectore φιλοβίβλῳ ſubinde communicare, meóſque Annales, prout ſeſe dederit occaſio, reperiis augere.

Litteratos porrò omnes enixè oratos velim, hoſce mihi conatus operâ ſuâ adjuvent, ut, iis amicè monentibus, quodcunque erratum aut omiſſum ſenſero, illud corrigam, hoc ſuppleam: debitáque ſemper ac publica meis monitoribus à me referetur gratia.

Denique cùm hi Annales uno Volumine non potuerint comprehendi, plurimáque, dum Opus ſub prelo urgetur, innoteſcant, lectorem moneo, expectet, non modò ingens, quod unà cum Indicibus neceſſariis in horum tractatuum finem rejicietur, Supplementum; ſed & totius Operis, quàm potero,

 accu-

accuratam (ſecundæ enim plus ſapiunt curæ) recognitionem; & frequentium, quæ meæ cum inſcitiæ ac incuriæ tum à diſtante procul prelo abſentiæ condonabit æqui lectoris clementia, erratorum expurgationem.

Vale, lector; & in deviis flexuoſi itineris anfractibus ſæpiſſime aberranti ignoſce.

ER-

E R R A T A.

EX multis, quæ relegenti occurrerunt, erratis gravioribus, plurima in ſubſequenti tabulâ correxi; leviora, quæque ad vocum ſtigmata aut proſodias tantùm ſpectant, nec lectorem morantur, omiſi. Reliqua, quæ mea partim indiligentia, partim ignorantia prætervit, eruditum & candidum lectorem pro ſuâ benevolentia condonaturum ſpero

Numerus prior paginam, poſterior lineam indicat. n. notas ad imam paginam ſignificat.

Pag.	lin.	
4.	n. 4. *lege*	infimè
5	31	ALTERI
8	17	gradu
11.	n. 9.	[illegible]
23	22.	cœptum-neglectas
27	19.	1465 SUBLA-
36.	2.	aliæ Nationes
47	36.	tentandâ
49	n. 10.	judice
50	35	*noſtra*
51.	31.	MICHAELE
63	n 27	*expoſitæ*
66	n. 2.	JOHANNES *de Spirâ* CIC. EPISTOL. à ſe editas
67	n. 9	*poterat duæ,*
72	3	Epitome
73	n. 11	recenſerem,
74	6.	ſe entrarum
84.	14.	*dele* ANTONIUS BARTELEMÆUS
97	n. 27.	*ſiquis inter*
101	n. 11	*Vindelicus*
113	1.	Juſtiniani
118	n. 10.	pag. 38
119	19	BONHOMME
134.	12	Coloniæ,
Ibid	14	& Nicolai Tirreth
139	35	ZANIS
142	n 12	*Plurimum*
Ibid.	n. 18.	Amerbachius,
144.	27	JENSON
145	16.	muneribus
155	14.	Agrippinenſis
158.	n. 8.	*Rhenus*
160	3	Italica
175	2.	*appoſiti*
184.	18.	Demetrique

Pag.	lin.	
188.	22. *lege*	CAPCASA
189	n 26.	profundis
193	n 3	nenum — idoneo — inſtructo
195	3	ulit
197	15	GULIELMUM
199.	8	*dele* ANTONIUM
201.	6	JOANNIS
204.	n. 2.	*Blancus*
205	3.	*Augustus*
Ibid.	n. 7.	*Moleſtinenſem*
207.	18.	Phænomena,
211	16.	Vindelic,
228	15.	parœcia,
Ibid.	25	præcurriſſe,
237.	22	dedi
238	n 3.	quo
240.	2	quaternionum
Ibid.	13	THEOPHRASTI
241	n. ult	Pſalterio *Græco*
244.	n. 4.	Oedipo
247	3	Quaternionum.
249.	3	[illegible]
Ibid	n. 22	[illegible]
252.	n 17	*Hippolytum*
253	n 21.	*cum/ua, quod vel*
254.	n 32	*undequaque*
256	n. 7	*fit*
259	n. 40	*Per quos hiſtorias*
260.	n 9	*Fundit*
261	n 27	[illegible]
263	16	ISOCRATIS
269.	10.	COLOMESIUS
Ibid.	15	[illegible]
284.	11.	*grandis ab* OVID *lib.* 3. *Triſt.* *tabulam longa* à PLAUT
Ibid.	n. ult.	*dele Græcos authores* c 6.

E R R A T A.

Pag.	lin.	
285	n. 2	*lege* *emend. Graecos authores.* c. 6.
297	5	*Opera,*
298.	13	*tuſtiſtibili*
299.	n 14.	Animalium historiam
302.	16.	*precibus*
Ibid	n. 16.	*aliena pericula*
303	n. 5	facile ſit
305.	7	BARTHELOT
306.	n. 7.	1 Hujus mentio. 1494.
312.	n. 10.	*ne non oporteat*
318.	13.	*dele* *lineas* 14. & 15. & in-not. (f) *conſeſſio* usque ad *oportere.*
319.	7	*lege* collectæ
320.	16.	Patav.
331.	26.	Aphrodis.
348.	23	ZENOBII
368.	22.	*mox, ne dantur*
380.	n. 11.	*ſpatia.*

ANNA-

A N N A L E S.
TYPOGRAPHICI.

ANnales Typographicos ſcripturus mihi videor univerſam totius Rei litterariæ Hiſtoriam moliri: opus equidem eruditis omnibus gratum & laudabile, ſed difficile & arduum; cuique pro ipſius dignitate & amplitudine tractando ac peragendo ingenioli mei vires exiguas & anguſtas ſatis ſcio nunquam pares futuras. Haud tamen omnino imparatus ad hanc provinciam accedo, in quâ rectè adminiſtrandâ quantum laboris ſit exhauriendum, mihi jam dudum meditatum eſt; etſi, Poetâ teſte, * *qui ſua pondera metitur, ferre poſſit*, tanto minùs ſub ponderibus, queis meos humeros ſuppoſui, illa quàm gravia ſint, hi quam debiles, minimè neſcius, animum deſpondeo. In eâ arenâ memet antea præmenſus plùs ſemel exercui, & nonnihil de Typographicis rebus in S T E P H A N O R U M celebriorumque aliquot Typographorum P A R I S I E N S I U M Hiſtoriâ prælibavi. Nunc non intrà unius ævi regnive terminos Artem nobiliſſimam publico omnium ætatum regionumque bono natam concludere ſtatui: ſed illam, quaqua patet per totos orbis eruditi fines, ſpectandam exponere, & à primâ uſque origine, quacunque longe lateque ſtirpem propagavit, ad noſtra prope tempora deducere. Ignoſcet interim mihi candidi Lectoris benevolentia, ſi in itinere nondum calcato & longiſſimo cespitaverim ſæpius, aut aberraverim duce & face prævià deſtitutus. Id aliquantulum utique laudis, ſicubi bene; aut ſolatii, quoties malè iter propoſitum inſtituerim, mihi forſan fuerit, quod, ſi ultra non datur, prodierim tenus, & (neſcio an juſto audaciùs) præiverim. Erit aliquando, uti & ſpero & percupio, qui pluribus & majoribus adjumentorum copiis inſtructus, Bibliothecarum in variis E U R O P Æ partibus hinc indè ſparſarum ſupellectili curioſâ locupletatus, familiari frequentíque virorum doctorum conſuetudine uſus, plenâ totâque lampade hos, quibus meam hanc exilem faculam prætuli, illuſtret Annales, expleat lacunas, elucidet dubia, omnibus demum numeris opus abſolvat; quod homo privatus & ignobilis, in obſcurâ inopis Muſéi umbrâ abditus, informe, lacerum & imperfectum reliqui.

Reſpublica Litteraria non minùs varias, quàm R O M A N A, experta eſt vices, diverſas hæc & illa ætates habuit. A U G U S T O imperii cla-

* M A R T I A L. Lib. 12. *Epigr.* 89.

vum teneate, toto orbe pacato, robuſta tum quædam fuit litterarum æquè ac regni maturitas; ſuus artibus & ſcientiis conſtitit juventæ vigor, & honos patrocinii; ad id demum culmen & imperium & litteræ pervenerant, ut deeſſet, quò ulterius progrederentur. Sed nihil difficilius, quàm diu in ſummo apice conſiſtere. Ab Augusto Cæsare paulatim per gradus lapſa eſt cum imperii, tum litterarum majeſtas, donec tandem utraque per Imperatorum inertiam & Litteratorum inopiam conſenuit. Quàm atra per longum annorum ſpatium ignorantiæ nox Europæ incubuerit, quam craſſa in ſolidæ eruditionis locum ſucceſſerit barbaries, quam ſtupidum & Arcadicum pecus Muſarum pulſarum ſedem occupaverit, ſanus nemo eſt, cujus animus meminiſſe non horreat. Tenebras adeo profundas & jamdiu inveteratas diſcutiendi ſpes affulgebat minima, niſi opacæ, quâ litteræ miſerè afflictæ penitus mergebantur, caligini ſolem Θεὸς quidam ἀπὸ μηχανῆς immitteret. Rebus tandem deſperatis Deus auxilium attulit; reduceſque ſolis radii cœlum & diem, quem nigræ nubes eripuerant, mortalibus attonitis reſtituerunt. Litteris reditum poſtliminio parantibus viam ſtravit & aperuit demiſſa quaſi cœlitus in commune generis humani ſubſidium TYPOGRAPHIA. Unus antea forſan alterve, & hi quidem rari, in vaſto ignorantiæ gurgite nantes apparebant, qui litterarum amore excitati obſtantia ſibi impedimenta labore improbo vigiliiſque induſtriâ vix eluctari conarentur, ſed hactenus irritus paucorum, ad quos res redierat, adversùs torrentem conatus opem fere pluſquam humanam poſtulabat. Græcæ ignorabantur aut prorſus negligebantur litteræ; hinc manaverat horrida in Latinis balbuties. optimi veteres, qui tanto malo remedium ſoli adhibere poterant, deſiderabantur Authores, quorum vel neſciebantur nomina; & opera ſitu & pulvere coopertа ſæpe in angulis jacebant ignota, ſæpe mercibus vilibus amiciendis inſerviebant. Hinc manuſcriptorum Codicum penuria; ſicubi qui occurrerent, aut apud legendi imperitos nullo erant in pretio, aut a petitis, cum forte noſceretur pretium, nonniſi multo ære redimendi. Bibliothecas quidem celeberrimas & copioſas viri multi olim docti & opulenti inſtituerant. Sed quotocuique ad hos theſauros patebat aditus? Ecquis auro vel argento color, niſi uſu ſplendeat? Ecquod in lucernis ſepulchralibus beneficium? Quo congeſta tot & involuta diſciplinarum Volumina, ſcriniis incluſa, niſi in diſcentium manus veniant? Præterea unius, ubi unica quædam alicujus Authoris reconduntur Exemplaria, Bibliothecæ, ſi quo interierit caſu, unde reſarcietur damnum? [a] Millia ferme Voluminum ſeptingenta à Ptolemæis Regibus collecta, omnia priore bello Alexandrino incenſa ſunt; unoque momento multorum annorum, ſumptuumque

petit

[a] Polyd. Vergil. de Invent. Lib. 2. cap. 7.

periit labor. Quàm repentina & improviſa clades auri montibus non reparanda! At quæ una tantam ruinam ſublevare & ſupplere potuiſſet, nondum nata erat TYPOGRAPHIA. Ars illa ingenioſa, quâ non alia unquam extitit cæteris Artibus promovendis & quibuscunque rebus peragendis utilior: novum ſcribendi genus, ubi ſolers unius ſcribæ manus mille linguarum, mille calamorum officium implet: mirum hoc characterum mobilium artificium, quo litteræ e ſuis ſingulæ cellulis evocatæ & quaſi animatæ ita ſimul conſpirant, ut ſeſe tam facile & cito in quotvis Exemplaria multiplicent. * *Tantum uno die ab uno homine litterarum imprimitur, quantum vix toto anno à pluribus ſcribi poſſet. Unde adeò diſciplinarum omnium magna librorum copia ad nos manavit, ut nullum ampliùs ſuperfuturum ſit opus, quod ab homine quamvis egeno deſiderari poſſit.* Ignota tot ab ultimâ usque Mundi antiquitate ſapientibus viris litterarum ratio! quæ præteritæ ſimul ætati ac futuræ conſulit, tam felicia utriusque exercens commercia, ut ne ſit illa huic ignota, illius hæc ignara: quam qui primus excogitavit, eo, qui eas & earum figuras adinvenerat, vix minor habetur. Divinum certè inventum! quod æterna illa Mens, cujus vis per artus infuſa molem agitat, quâ agitante caleſcimus, quæ omnium Artium & Scientiarum notitiam menti humanæ inſinuaverat, ſuggeſſit, ut eædem Artes & Scientiæ per hominum inertiam multis jam retro ſæculis intermortuæ non modò reviviſcerent, ſed ad ſeram poſteritatem cœleſtium horum Codicillorum authoritate conſignatæ & tabulis legatæ deſcenderent, & ab interitu deinceps vindicarentur. Vereor autem, ne Typographicæ Artis admiratione raptus in ejus laudibus, ad quas pro dignitate dicendas meæ vires non aſſurgunt, jam diutius, quam par erat, lectorem moratus ſim. Ad id, quod inſtitueram, properandum eſt, & in Typographices originem primùm inquirendum.

Typographiæ originem diſquirenti haud adeo facile eſt primam illius epocham figere. Bona plurima ſentimus, quorum prima ignoramus initia. NILI, qui arenâ ÆGYPTUM fœcundat, fontes occultantur. In re tamen quantumvis incertâ, licet in medium proferre, quantum animi conjecturâ colligere poſſumus. Cavere interim oportet, ne Artis primùm excogitatæ tempus cum ejusdem poſtea productæ & foras emiſſæ tempore confundatur. Non enim tota ſimul nata eſt, ſed ſuccrevit paulatim per partes; diúque, dum formabatur, quaſi in utero delituit, donec tanti momenti fœtus, quem enitendo nonniſi plures anni ſufficiebant, in lucem maturus tandem ederetur. Tantæ erat molis rem fundare litterariam.

Plerique bonæ fidei [1] Scriptores id fere conſentiunt, anno circiter

* POLYD. VIRGIL. de Invent. L. II. c. 7.
[1] Lege MALLINKROT. p. 8, 10, 13, 71, &c. MENTEL. de ver. orig. Typograph. p. 6. &c. inſcriptio tamen COSTE-RI

ter 1440. de Arte illâ primùm cogitatum, eámque tum mente ſolâ conceptam penſitatámque, omni deinde inſtrumentorum, quæ opus eſſent, ſupellectile comparatâ, per varios annorum non paucorum conatus, poſt multas ſubinde abortiones, & cluſa nonnunquam, ad ſucceſſum aliquando feliciorem perducta tentamina, ematuruiſſe tandem; &, poſtquam ſe ex his involucris expediſſet, anno 1457 aſſiduo labore & conſtanti induſtriâ obſtetricantibus, exortam fuiſſe. ¹ Quicquid ante hunc annum impreſſorum librorum à quibuſdam venditatur, non temere admittendum eſt in Artem Typographicam. Hæc hujuſmodi multa opera ad Artem aliam referenda ſunt, Sculpturam ſcilicet, jam diu cognitam & uſu creberrimo frequentatam: quam nì Typographicæ adinveniendæ (quum humani ingenii ſit mos aliam rem ex aliâ cogitare) anſam dediſſe non ægre negaverim, ita ab eâ differre prorſus affirmo, quantum characteres mobiles, quibus hæc, à fixis, quibus illa utitur, diſcrepant. Si rectè æſtimetur, quæ fuerit difficultas, quantum laboris & tædii, in fundendis tot typorum ſeparatorum Alphabetis, quot ſatis eſſent ad excudenda illa librorum, ² qui ante & paulo poſt annum 1460 prodierunt, ingentia volumina; in explorandâ porro eorum jungendorum & digerendorum in diſtinctas voces cum juſtis linearum interſtitiis ratione; aliiſque, quæ ad operis cultum & nitorem neceſſaria viderentur, procurandis: Si editionum non modo in chartâ ſed ³ pergameno peractarum examinetur elegantia: Si obſervetur inſuper inventores primos ad clam habuiſſe, omnéſque ſecreti conſcios, ⁴ religione etiam juriſjurandi interpoſitâ, excluſiſſe, ideoque vaſtæ molis Opera perpaucis operariis fuiſſe

ei infrà citata præfert annum 1430. & Boxhornius affirmat Costerum anno 1420 prima hujus jeciſſe fundamenta, Rabbinico teſtimonio infirmâ nitens. Conſule Meerman p. 72 & 22 Celtis p. 6, 7, & Jeley dans ſon Voyage de Munster p. 155, 156 &c.

1 Lege quid de [Catholicon] Vocabulario à Trithemio citato, Donatu, & Josephi Scaligeri Pſalterio, aliiſque hujuſmodi ſcribit Chevillerius, p. 6, 7, 19, 20, 21, 22, 23. Hujuſmodi enim opera tabulis imprimebantur, non typis mobilibus excudebantur, & Ars illa non verè Typographica, ſed ſigillaris potius vocanda eſt, quæ diutiſſimè mundo innotuit, quâque Sinenses uſos memorant Hiſtoriæ. Meerman p. 2. ex Angel. Rocca citat hæc: *Typographica ars, qua illis in regno exercetur, diſtat à noſtra. Ea enim non habet characteres ex plumbo ac ſtanno conflatos, quibus utuntur noſtrates, ſed in tabulis inſculptos, quales nos interdum effingimus, cum figuras in tabulis ligneis vel laminis æreis incidendas curamus.* Vide et Celsum p. 6, 7, 8. Sed (uti notat Chevill. p. 8, 9) Biblia primum fuit Typographiæ perfectæ opus, quamvis annus ſit incertus, & anteceſſit, quicquid anno notatum prodiit. Quod quidem conſtat ex Chronici Hirsaug. loco infrà allato.

2 Durand. Rational 1459. Bibl. vulg. 1462.

3 Durand. Rational. & Bibl. vulgat. & Ciceron. Offic. 1465 & Justinian. Inſtitut. 1468. &c. Chartam Pergamenam adhiberi, ut facilius pro Manuſcriptis venderentur, putat et Celsus p. 9.

4 Meerman p. 14. ex Munster. Et p. 22. ex Henric. Pantaleon. *Litteras in ſaeculis clauſis fusas in officinas ferebant, ac dum abirent, auferebant &c.*

fuiſſe concredita: tantum abeſt, ut quis ſuſpicetur Typographiæ inventus annum 1440. ab Anno 1457. quo prima ejus opera vulgari cœperunt, longius removeri; ut potiùs mirum ſit ab inventione rudi ad uſum tam promptum, ab inchoato vix tyrocinio ad exercitia tam luculenta, ab ipſis incunabulis ad ætatem penè firmam tam celeriter & ſenſim feſtinâſſe; quaſi eodem, quo nata eſt, tempore videri adulta voluiſſe.

Ab inventionis origine ad ejus locum & ipſius Inventores tranſeundum eſt. Origini tenebras offuderat diuturnum, quo ſua tentamenta primi Artifices celaverant, ſilentium. Opinionum de loco & Inventoribus varietatem peperit æmulatio, qualis olim HOMERI patriam incertam reddiderat. Inventi tam utilis & ingenioſi gloriam Urbes quædam alias invidentes, unicam hanc ſuis civibus laudem ut aſſererent, ſuos omnes nervos contendebant, ſingulæ hiſtoricos naſtæ fautores, qui eam genti, cui favebant, argumentis aſtruere conarentur.

HARLEMUM, HOLLANDIÆ Urbs, ſuo LAURENTIO JOANNIS, cognomento Ædituo, ſeu juxta alios COSTERO cum ipſius genero THOMÂ PETRO Artis inventionem vendicat, aſtipulantibus [1] ADRIANO JUNIO, PETRO SCRIVERIO, MARCO ZUERIO BOXHORNIO, aliſque maximè BATAVIS Scriptoribus, & inſcriptionibus his ſub COSTERI effigie ad ejuſdem domum duabus appictis.

MEMORIÆ SACRVM
TYPOGRAPHIA
ARS ARTIVM OMNIVM
CONSERVATRIX
HIC PRIMVM INVENTA
CIRCA AN. CIↃ CCCCXL.

[2] VIRO CONSVLARI
LAVRENTIO COSTERO HARLEMENSI,
ALTERO CADMO
ET ARTIS TYPOGRAPHICÆ
CIRCA ANNVM DOMINI M CCCCXXX.
INVENTORI PRIMO
BENE DE LITTERIS AC
TOTO ORBE MERITO
HANC Q. L. Q. C. STATVAM,
QVIA ÆREAM NON HABVIT PRO MONVMENTO;
POSVIT CIVIS GRATISSIMVS.

1 MALINKROT. cap. 3. LA CAILLE, p. 1. & CHEVILL. p. 2.

2 De Anno differentiâ lege, quod ſuprà dictum eſt ad Pag. 3. Numer. 1.

Hujus cauſæ defenſores id ſcilicet comminiſcuntur, quendam ex Costeri operarum miniſtris (Joannem Faustum ſiniſtre innuit Junius) hero infidum, inſtrumentorum ſupellectile convaſatâ ipſis Christi Natalium Vigiliis, Amstelodamum primo, dein Coloniam Agrippinam, inde Moguntiam confugiſſe.

In aliam itur ſententiam à [1] Jacobo Carmelitâ & [2] Jacobo Mentelio, qui totam ſolámque laudem Argentinam ad Johannem Mentelium transmovent, fulti authoritate Argentinensis Chronici, ubi legitur, Anno 1440 *Typographiam* Strasburgi *inventam* à Johanne Mentelio, *cujus famulus* Johannes Gensfleich *vocatus*, & *ille* Moguntinenſis, *cum* Johanne Gutembergio, *populare ſuo, ſe ſocians, qui jam de Arte quidpiam ſubodorabatur, ſecreta, quæ à patrono fuerat expiscatus, detexit, eos, cum impune* Argentorati, *ubi eſſet Inventor, nomen conſequi non poſſent,* Moguntiam *profectos*. Additur præterea [3] Johannem Gensfleich oculorum tandem damno perfidiæ pœnas exolviſſe, & Johannem Mentelium Equitem & Patritium à Cæſare, mercedis loco, adjectis novis inſignibus condecoratum.

Neglectis his duabus ſententiis, neotericis utpote & ex præjudicio ac invidiæ malignitate ortis, in aliam illis longè antiquiorem & univerſis prioris ætatis Typographicæ Arti coævæ ſuffragiis nixam conſenſerunt turba [4] Authorum & [5] Chronicorum maxima, quam ſententiam ipſis explicabo verbis, [6] quibus in Chronico Hirsaugiensi à Trithemio, Anno 1514 biennio ante ſuam mortem, ſcripto repræſentatur.

[7] *His temporibus in civitate* Moguntinâ Germaniæ *prope* Rhenum, & *non in* Italiâ, *ut quidam falsò ſcripſerant, inventa & excogitata eſt Ars illa mirabilis & prius inaudita imprimendi & characteriſandi libros per* Johannem

1 Chevill. p. 3.
2 In Libro de vera Typographiæ origine. p. 6.
3 Mentel. p. 58, &c. Attamen p. 54. ex Wimphelingio aſſert (ut etiam Malinkrot p. 16) Joannem Gensfleich *ex ſenio cœcum fuiſſe*. p. 56. Nomen Gensfleich Wimphelingius Ancigerum Latinè reddit.
4 Lege Malinkrot. c. 3. & 4. Chevill. p. 2.
5 Chronic. Spanheimens. Et Hirsaug. & Coloniens. Malinkrot p. 3. & 37.
6 Chevill. p. 4, 5.
7 Trithemius in Chronic. Spanheim. & Hirsaug. utitur hac verborum formula *his temporibus*, quaſi de anno non ſatis certus. Chevill. pag. 5. Idem Chevillerius p. 8. & Malinkrot. p. 37. Ex Chronic. Coloniens. aſſerunt hæc: *Ars hæc Typographica inventa eſt primum in* Germaniæ *urbe* Moguntiâ *eſt ad* Rhenum *circa annum* 1440. *et ab eo anno donec ſcriberetur* 1450 *investigabatur ejus ſtrumque, quæ ad illam pertinent, & anno Jubilæi fuit ... libri ... primumque qui excuderentur libri, Biblia fuere Latina, impreſſaque ea fuit ſcriptura grandiori, quali hodie Miſſalia ſolent imprimi.*

nem Guttenberg *civem* Moguntinum; *qui, cum omnem penè ſubſtantiam ſuam pro inventione hujus Artis expoſuiſſet, & nimia difficultate laborans jam in iſto jam in alio deficeret, jámque propè eſſet, ut deſperatus negotium intermitteret, conſilio tandem & impenſis* Joannis Fuſt *æquè civis* Moguntini, *rem perfecit inceptam. Imprimis igitur Characteribus Litterarum in tabulis ligneis per ordinem ſcriptis, formiſque compoſitis, Vocabularium,* Catholicon *nuncupatum, impreſſerunt: ſed cum iiſdem formis nihil aliud potuerunt imprimere, eò quòd Characteres non fuerunt amovibiles de tabulis, ſed inſculpti, ſicut diximus; poſthæc inventis ſucceſſerunt ſubtiliora, inveneruntque modum fundendi formas omnium* Latini *Alphabeti litterarum, quas ipſi matrices nominabant, ex quibus rurſum æneos ſive ſtanneos Characteres fundebant ad omnem preſſuram ſufficientes, quos prius manibus ſculpebant: & revera, ſicuti ante 30 ferme annos ex ore* Petri Opilionis de Gernsheim *civis* Moguntini, *qui gener erat primi Artis Inventoris, audivi, magnam à primo inventionis ſuæ hæc Ars impreſſoria habuit difficultatem. Impreſſuri namque Bibliam, priuſquam tertium compleſſent in opere quaternionem, pluſquam 4000 florenorum expoſuerunt.* Petrus *autem memoratus* Opilio *tunc famulus, poſtea gener, ſicut diximus, Inventoris primi* Joannis Fuſt, *homo ingenioſus & prudens, faciliorem modum fundendi characteres & Artem, ut nunc eſt, complevit. Et hi tres imprimendi modum aliquandiu tenuerunt occultum, quo uſque per famulos, ſine quorum miniſterio Artem ipſam exercere non poterant, divulgatus fuit in* Argentinenſes [1] *primò, & paulatim in omnes Nationes. Et hæc de impreſſoriâ mirâ ſubtilitate dicta ſufficiant, cujus Inventores primi cives* Moguntini *fuerunt. Habitabant autem primi tres Artis impreſſoriæ Inventores,* Joannes *videlicet* Guttenberg, Joannes Fuſt & Petrus Opilio *gener ejus* Moguntiæ *in domo* Zum-Jungen *dictâ, quæ deinceps uſque in præſens Impreſſoria nuncupatur.*

Denique ſi omnia hæc paulo attentiùs animadvertamus, plura certè reperientur, de quibus tres ſententiæ modo allatæ conveniunt, quam de quibus litigant. Nulla de primo *inventionis* anno differentia: tum de loco nulla eſt, quin MOGUNTIÆ primùm Ars (nihil ante aliud quàm embryo fœtuſque *informis*) membris ſuis omnibus expreſſa in lucem exierit, eamque tres illi ſupra memorati ibidem poſt Annum *1450.* exercuerint, controverſia. De FAUSTI furto & perfidiâ ita ambigue & (quod minime Hiſtoricum decet) ſuſpicioſe ſcribit JUNIUS, ut magis velle id credi, quam probare, videatur. Ipſum ARGENTINENSE, quo JACOBUS MENTELIUS JOANNIS MENTELII partes tuetur, Chronicon diſertè aſſerit, JOHANNEM GUTEMBERGIUM jam de Arte quidpiam ſubodoratum, antequam JOHANNES GENSFLEICH MENTELII arcana ei detexiſſet.

Rixan-

[1] ARGENTINA tamen (quantum ſcio) non fuit prima urbs, unde poſt MOGUNTIAM libri culi prodierunt.

Rixantur autem, ac in eo diſputant, hi ARGENTINÆ à MENTELIO, illi HARLEMI à COSTERO de [1] litteris in tabulas inſculpendis potiùs quàm per mobiles fuſileſque typos excudendis cogitari cœptum. Et per me licet diſputent, donec libri proferantur antiquiores, quam qui exſtant MOGUNTIÆ excuſi, quiſque Urbem [2] MOGUNTINAM a Deo ſingulari hôc dono dignatam cæteriſque terrarum Nationibus prælatam fuiſſe gloriantur, nemine interim quicquam tunc, cùm maxime (ſi id falſum foret) oportuit, uſpiam refragante, aut ullam litem de plagii injuriâ ſibi illatâ intendente; ex quibus certum eſt, GUTEMBERGIUM, FAUSTUM & OPILIONEM Arti in lucem prodeunti MOGUNTIÆ manum ultimam & coronidem impoſuiſſe, & abſque his, quicquid & COSTERUS & MENTELIUS aut tentârunt aut tentâſſe dicuntur, parum admodum proficere potuiſſe.

JOHANNES GUTEMBERGIUS [3] ARGENTINÆ natus, quo fuerit ordine, nobiliſne an ignobili, ambigitur. [4] Sunt, qui in equeſtris dignitatis gradus collocant: [5] alii aurificem credunt. Et hunc ſanè, ſi natura noluerit, Ars potuit nobilitare. ARGENTINÂ MOGUNTIAM migravit; Et MOGUNTINÂ civitate donatus ibi fixit ſuarum fortunarum ſedem; meruitque hanc, [6] quâ ipſius domus anno 1507. inſignita eſt, inſcriptionem.

JOANNI GVTTEMBERGENSI
MOGUNTINO, QUI PRIMUS OMNIUM
LITTERAS ÆRE IMPRIMENDAS INVENIT,
HAC ARTE DE ORBE TOTO BENE MERENTI,
YVO VINTIGENSIS
HOC SAXUM PRO MONUMENTO POSUIT.

PAULUS Pater (in ſuâ *De Germaniæ miraculo*, *Typis Litterarum*, *Diſſertatione*, quæ GEDANI anno 1709 edita in 4. proſtat LIPSIÆ apud

1 MALINKR. p. 20. LA CAILLE, p. 6.

2 Lege poſtea ſubſcriptiones librorum à Typographis illis MOGUNTINIS excuſorum.

3 MELCH. ADAM. in *Vit. German. Philoſ.* & LA CAILLE, pag. 8. & MENTEL. p. 19. ex WIMPHELING. *Primus Gutembergius impreſſoriam Artem Argentinæ invenit, inde Moguntiam veniens eandem feliciter complevit.* ANTONIUS A WOOD, Antiquarius OXONIENSIS, ſcribit eum habuiſſe duo nomina, TOISAOT & CUTTEMBERGI. Eum erraſſe in deſcribendâ Typographiæ origine probat CHEVILLERIUS p. 24. 25. MELCH. ADAM. in loc. citat. ad margin. *Sunt qui Petrum Gutemberg* (uti PAULUS LANGIUS in MALINKROT p. 15.) *ſunt qui Jacobum nuncupant*, (uti SIMON MAIOLUS in MALINKROT p. 73.)

4 MALINKROT, pag. 78. MELCH. ADAM.

5 MENTEL. pag. 6. ex Chronic. ARGENTINENS. Et quid obſtat, quin aurifex equeſtri loco ortus fuerit.

6 LA CAILLE, p. 9.

apud Jo. Frider. Gleditſch & filium) ſcribit [p. 9] *in nobili Argentorato, Mathematici* Regiomontani *conſilio, memoranda hac auſa* Johannem Gutembergium *ſuſcepiſſe, inſumptaque magna pecuniæ vi (erat enim perdives) tentaſſe primùm ibidem rem variis experimentis, ab anno nimirum* 1440 *poſteà verò circa annum* 1450 *in vicinam* Moguntinenſem *Civitatem commigraſſe, atque ope* Johannis Fauſti, *qui &* Fuſtus *itémque* Genſfleiſch *dicitur, feliciter tandem perfeciſſe.* Et [pag. 4] Theodori Zwingeri Petríque Rami authoritate ſe tuetur: quos Mallinkrotius (*in ſuâ Diſſertatione*, p. 75) notat *deceptos loco ex* Purbachii *tabulis malè intellecto, quæ non dicunt ab ipſo* Regiomontano, *ſed tempore ejus novam hanc imprimendi Artem fuiſſe tentatam.*

Johannes [1] Fust ſive [2] Faustus, ortu Civis Moguntinus, in Arte promovendâ adjutor Gutembergio [3] poſt immenſos ſumptus in eam rem factos penè fracto & animum propè deſpondenti commodè ſubvenit; vetuitque, ne id, quod tam feliciter excogitatum tam magno pretio ſteterat, & ex quo, ſi ſuccederet, tanta & tam publica futura eſſet utilitas, eventu ſperato fruſtraretur. Itaque cum Gutembergio conſilia ſua conſociavit, communicavit impenſas, [4] typosque ſingulares, præcipuum artificii inſtrumentum, [5] ex ligno primitus factos, ex ære primus efformavit.

[6] *In exercendâ hâc novâ Arte Operis quibusdam uſus eſt* Fauſtus, *in quibus fuit* Petrus Schoeffer Gernsheimenſis, [7] *Clericus diœceſis* Moguntinæ, *qui, cùm Heri ſui inſtitutum percepiſſet, magno illius Artis ſtudio incenſus eſt, &, quia ingenio valebat, animum ad illam amplificandam adjecit, ac ſingulari Dei inſtinctu rationem invenit, quâ characteres matrices, ut vocant, inciderentur, & ex eâ funderentur. Alphabeto hoc modo inciſo, characteres indè fuſos Hero ſuo oſtendit, quibus ille usque adeò exhilaratus eſt, ut ei protinus filiam unicam* [8] Chriſtinam *deſponderet, ac paulò poſt in uxorem*

1 Sic vocatur in ſuorum Librorum ſubſcriptionibus.

2 Sic Latinè appellatur Joannis Fausti avus Jacobus Faustus Aurifaber Conſulem egit Moguntiæ anno 1461. Malinkrot in additiuncul ad pag. 73. *Typographiæ repertorem* Gutembergium *alii, alii* Fauſtum *conſtituunt, alii utrumque conjungunt.* Malinkrot pag. 73. Præterea eſt, qui illum facit hujus miniſtrum, alii hunc illius adjutorem ſtatuunt, quorum quidam adducit Cooperatorem Johannem Medenbachium, (ut Melch. Adam) quidam Johannem Gensfleisch. Malinkrot p. 74. 14.

3 Lege Chronic. Hirsaug. prius citatum.

4 Malinkrot p. 80.

5 Idem ibid. Et Melch. Adam. *deinde ex orichalco, tandem ex ſtanno.*

6 Malinkrot pag. 78. ex Salmuth.

7 Sic vocatur in ſubſcriptione editionis Durandi 1459. Quidam eum appellant Ivonem Schoeffer. Malinkrot pag. 10, 22, 36. Quidam hunc Petrum Artis inventorem ſcribunt, nonnulli corruptè Gernsum, aut Gernsheim nominant, ſunt, qui ei patriam non Gernsheimium Haſſiacæ ditionis oppidum, ſed Auguſtam manifeſto errore tribuunt. Malinkrot p. 74.

8 Malinkrot p. 15. Lege etiam poſtea ſubſcriptionem edition. Breviar. Trithem. Hiſtor. Ann. 1515.

rem daret. Quamvis autem etiam in hôc genere characterum aliqua difficultas oborta eſſet, propterea quòd materia mollior eſſet, quàm ut preſſuræ reſiſtere poſſet, tamen mox ejuſmodi mixtura inventa fuit, quæ vim præli aliquamdiu ſuſtinere potuit.

¹ Atramenti impreſſorii inventionem SCHOEFFERO alii, alii GUTENBERGIO tribuunt. Sic collatis ſinguli ſymbolis junctiſque omnes una copiis hi Triumviri Rei Typographicæ naviter curandæ incubuerunt, donec diſſidium inter GUTENBERGIUM FAUSTUMque peperit ſumma lucri, quâ nulla potentior in odiis inter conſortes & amicos conflandis cauſa eſt, aviditas. De hôc diſſidio facit mentionem ² HENRICUS SALMUTH, qui in iis, quæ ad GUTEMBERGIUM ſpectant, à ³ Chronico HIRSAUGIENSI diſſentit.

⁴ *Eodem tempore* Moguntiæ *commorabatur* Johannes Gutembergius *honeſtis parentibus natus, qui proximè* Fauſti *ædes habitabat. Hic cùm animadvertiſſet inſignem hanc Artem Typographicam, non ſolùm ubique ore paſſim celebrari, ſed etiam admodum lucroſam eſſe, familiaritatem cum* Fauſto *contraxit, &, quia opulentus erat, pecuniam ei ad ſumptus neceſſarios obtulit. Quod* Fauſto *minimè ingratum fuit, quandoquidem comperiebat ſumptus, quos in eam Artem faciebat, quotidie creſcere, & tunc opus chartâ Pergamenâ imprimendum ſub manibus habebat. Quapropter cum* Gutembergio *convenit & pactus eſt, ut quicquid in illud opus impenderetur, communi utriuſque lucro vel damno cederet. Quoniam verò* Fauſtus *plus inſumpſerat, quàm* Gutembergius *neceſſitatem poſtulaſſe arbitrabatur, hic dimidiam ſuam partem exſolvere detrectavit; quâ ex re cùm lis orta eſſet, alter alterum* Moguntiæ *in jus vocavit, ubi partibus auditis pronunciatum fuit. Si* Johannes Fauſtus *interpoſito juramento affirmare poſſet, omnem pecuniam, quam mutuam ſumpſiſſet, in commune opus erogatam, non autem in proprios uſus converſam fuiſſe,* Gutembergium *ad ſolvendum obligatum eſſe. Cui ſententiæ* Fauſtus *paruit, ſicut ex archetypo inſtrumenti, quod etiamnum ſupereſt, & anno* 1455. 6. Nov. à Johanne Ulrico Helmoſpergero *Notario eâ de re confectum fuit, liquidò demonſtrari poteſt. Unde evidenter apparet* Gutembergium *nequaquam Artis Typographicæ Inventorem & primum Authorem eſſe, ſed aliquot annis poſt quam ea inventa fuiſſet, à* Johanne Fauſto *in conſortium adſcitum, pecuniam ei ſuppeditaſſe. Cùm igitur* Gutembergius *ad ſumptus refundendos damnatus fuiſſet, & ex eo ſimultates inter illum &* Fauſtum *magis exarſiſſent, ille autem interea Artem vidiſſet & didiciſſet, ſiquidem inter tot Operas, quæ ad illam excudendam requiruntur, fieri non potuit, ut ea diutius occultaretur, quod etiam* Deus *procul dubio voluit,* Moguntia Argentinam *ſe contulit, quò aliquot ex Operis ſecum attraxit. Poſt illud diſſidium alii quoque, qui apud* Fauſtum *Artem illam didicerant,*

cum

1 MALINKROT pag. 80.
2 Idem p. 76.
3 Vide ſupra.
4 MALINKROT p. 76.

Google

eum deſeruerunt, & Francofurtum *atque in alia loca ſe receperunt, cùm præſertim anno* 1462. Moguntia *capta & priſtinâ ſuâ libertate privata fuiſſet: quo factum eſt, ut hæc præclara Ars omnibus innoteſceret, & publici uſûs fieret.*

Non igitur mirum eſt Libris poſt illud diſſidium editis JOHANNIS FAUSTI & PETRI SCHOEFFERI tantùm nomina, excluſo (qui ſocietatem iis renunciaverat) GUTEMBERGIO, imprimi. Hi enim duo, ſocer & gener, opus inſtitutum MOGUNTIÆ unà continuaverunt uſque ad annum 1466. junctis ſuis nominibus, præterquam in Libro CATHOLICON, ubi quamvis eorum omittantur nomina, [1] nequaquam tamen dubitatur, quin ab eis excuſus fuerit.

De Bibliis anno 1462. editis [2] WALCHIUS memoriæ tradidit, quòd ex HENRICI SCHORI *Belgæ*, Præpoſiti SUBURGENSIS, ore acceperit, FAUSTUM quendam (*qui & ipſe antequam in vulgus Artificium emanaret, atque in occulto adhuc teneretur, non ſegniter Moguntiæ laborabat*) cùm *Bibliorum Sacrorum à ſe impreſſis aliquot voluminibus*

1 CHEVILL. p. 15. ait MENTELIUS pag. 60. aſſirmat eſſe *probabile hoc divortium non ante* 1460. *annum accidiſſe*, quo Liber CATHOLICON prodiit, *in cujus ſubſcriptione (cùm unà adhuc hunc librum cudiſſent* Guttembergius, Genſfleiſchius, & Fuſtus, *cui ſubierat ſam tunc fortè* Schoefferus, *ut ſe induſtriam illis contuliſſent, hic miniſtrarit impenſis) nec horum nec aliorum devſſim mentio facta eſt, ſed loci tantùm, ubi opus excuſum eſt, ne qua ſcilicet in uſtis inter ſe anſa mali præberetur.* Hæc verò ſuper MENTELII ſuſpicio omninò movet. Cur enim anno 1459. in DURANDI *Rationali*, FAUSTUS & SCHOEFFERUS ſua ſubſcripſerunt nomina, GUTEMBERGII neglexerunt? [2] His regerit MENTELIUS p. 67. ſe ab omni uſſum ac libenter multijugæ hominibus audiviſſe, à Librariis ſibi citatum fuiſſe, eòdem eo pro M.CCCC.LXI perperam repoſuiſſe M.CCCC.LIX. Vide quæſo MENTELII in opinione ſua obſtinati ſpiumque hominum ... ſatis manifeſtam! Annus enim illius Libri exprimitur non numeralibus literis, ſed diſertis verbis *milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo nono.* Quin porrò ſi & hoc error MENTELII convincetur, quid regeret ad Coliceum Pſalterium anno 1457. editum, ubi FAUSTI & SCHOEFFERI nomen exprimitur, GUTEMBERGII reticetur? Nullum ſuperſit jam, quò ſe recipiat, ſuffugium niſi id (p. 37) quod GUTEMBERGII aut GENSFLEISCHII nomina non æquè ac FAUSTI ac SCHOEFFERI ſubſcribantur, quia *illi pauperiores erant, hi divites.* Inanes profectò hæ ſunt nugæ, quas qui obtrudit, non tam argumentari quàm cavillari, Lectoribusque non perſuadere ſed imponere videtur. Cavillationes hujuſmodi ineptæ ſunt perabſurdæque & *ſcurriles* (ut MENTELII verbis utar) quàm quod ipſe ex TRITEMII Hiſtor. Brevi citat pag. 63. *Retinuerunt* Joannes Fuſt & Petrus Schoeffer *hanc Artem in ſecreto, omnibus miniſtris ac familiaribus eorum, ne illam quoquo modo manifeſtarent, jurejurando adſtrictis: quod tandem anno* 1462. *per eoſdem familiares in diverſas terrarum provincias divulgata haud parvum ſumpſit incrementum.* Hoc *perabſurdum &* *ſcurra* eſſe ſcribit MENTELIUS, quia (an) qui Joannem Gutembergium, *qui cum & Fuſto huic conſociatum fuiſſe vel annos ſaltem quatuor ante* [1459] *denarrat* Trithemius, *eandem vulgata probabat ante tempora?* At verò non eſt controverſia, an GUTEMBERGIUS aut quiſpiam alius potuerit Artem vulgare, ſed an revera vulgata fuerit, ante annum 1462. Certè MENTELIUS nullos Libros ante hunc annum alibi quàm MOGUNTIÆ excuſos probat.

2 CHEVILL. p. 16. & MENTEL. pag. 69, 70, 71.

nibus inſtructas eſſet, Pariſios *cum ſuis exemplaribus ac novo hoc fonte contendiſſe, quæſtum illic ut faceret. Ac poſtquam priore tempore unicum Bibliorum exemplar, quod totum membranâ conſtabat, & impigri ac ſolertis alicujus ſcribæ ſeu bibliographi manus aſſiduo labore poſt longum tandem tempus abſolutum reddiderat, quadringentis aut quingentis coronatis vænisſet*: Fauſtum *ſexaginta magis tolerabili pretio ſua ſingula coronatis vendidiſſe. Ac primò non mediocris animos hominum admiratio ſubibat, qui factum eſſet, ut ſingula ita ſibi exactè exemplaria reſponderent, at in tanto litterarum numero, orationis longiſſimâ ſerie, ac diſtinctionis immutatione, ne unicum Iota per totum librum aut minimus apex variaret, qui in alio codice non compareret, ſed per omnia certiſſimè ſibi & paginæ, certo item ac debito ſuo loco conſtarent, nec hujus rei rationem capere potuerunt. Cunctantibus porrò ſpectatoribus atque emptionem protrahentibus ſuorum quædam exemplariorum quinquaginta* Fauſtus *coronatis conceſſit* —— *tandem quadraginta coronatis proſtituit* —— *Et multò etiam minoris permiſit. Cum verò qui primò mercati erant, ſequentibus ſe multo viliori pretio, tandem etiam minimi venditos à* Fauſto *libros percepiſſent, atque imprimis de hoc enarrandi literas artificioſo compendio quodam certiores fierent*, —— *à* Fauſto *deceptos ſe clamabant. Itaque libros ſuos quidam venditori referentes pecuniæ reſtitutionem urgebant* —— *& Artifici moleſti erant*: *at cum* Moguntiam Pariſiis *reverſus* Fauſtus *eſſet, adeò & illic urgeretur, ut quâ ſe ſalvaret*, Argentinam Moguntiâ *tranſire neceſſum habuerit* &c.

Hoc vero aliter ab aliis traditur; [1] nempe FAUSTUM multa illorum Bibliorum exemplaria, pleraque in membranâ, Capitalibus literis & limbulis aureis manu ductis ornata, LUTETIAM attuliſſe, pro manuſcriptis vendidiſſe; emptores Codicum numero attonitos magiæ FAUSTUM accuſaſſe, cum MOGUNTIAM reverſum, cùm ſe ibi in tuto non fore animadverteret, migraſſe ARGENTINAM; & ab eo ibidem JOANNEM MENTELIUM Artem Typographicam edoctum: interim tamen PARISIENSIS Curiæ edicto, FAUSTUM omni periculo liberatum.

At ſi crimen intentatum Curia diſſolverit, MOGUNTIÂ ARGENTINAM ſe ſurripiendi quæ erat cauſa? MOGUNTIÆ jam Artem tutus ab anno *1457* ad *1462* exercuerat, & innotuerat. Aut cur crederet ſe ARGENTINÆ ſecuriorem fore? Hæc mihi veriſimilia non ſiunt; nec ſatis conſtat de ejus fugâ, poſtquam LUTETIÂ MOGUNTIAM redierit, nam annis *1465*, & *1466* MOGUNTIÆ Libros excudiſſe certum eſt.

An FAUSTUS ultra annum *1466* aut vixerit, aut Artem exercuerit, adhuc incertus ſum. PETRUM SCHŒFFERUM usque ad *1479*. ſuperſtitem fuiſſe convincunt Libri ſub ſolo ejus nomine editi, exceptis

1 LA CAILLE. *pag.* 12.

Google

tis HIERONYMI Epiſtolis anno 1470 à PETRO SCHOEFFERO, CONRADO, & JOHANNE FAUSTO [1] FAUSTI primi filio impreſſis

Inter complures, quos Honoratiſſimus PEMBROKIÆ Comes in ſuâ exquiſitiſſimâ Bibliothecâ inſpiciendi copiam perhumane (ut ſolet omnia) mihi fecit, Libros haud facilè parabiles, nec alibi ubivis obvios, quatuor vidi venerandæ & rariſſimæ antiquitatis de quibus Vir ille prænobilis, qualésque ex eodem ordine omnes eſſe optandum foret, humanitatis politioris cultor & patronus, gravi & ſubtili cum judicio diu diſſerere mecum dignatus eſt; ex cujus habito ſuper illis rebus colloquio me multum profeciſſe gratus profiteor. Quatuor illos Libros, à perpaucis viſos, quorum meminerunt pauciſſimi, notitiam admodum leviſſimam, partim imperfectam, partim non omnino veram dederunt, ab oculato teſte ſibi ſpeciatim deſcribi, quam potero accuratè, diligenter ac dilucidè, Lector curioſus non forſan indignabitur. Ne autem ullam in hôc negotio fraudem ſibi fieri quiſpiam conqueratur, æquum eſt me primum, quicquid à nonnullis de hâc quæſtione Scriptoribus, breviter quantumvis & dubiè, memoriæ paſſim traditum colligere licuit, ipſis eorum verbis fideliter proponere; deinde quæ ex attentâ ac ſæpius iteratâ ipſorum Librorum inſpectione aut pro certis affirmare aut conjecturâ conſequi poſſim, ſubjicere; totius denique controverſiæ cenſuram Lectoris arbitratu agendam permittere.

Voyage fait à Munſter, *par M* Joly *Chanoine de* Paris, *avec quelques Lettres de M* Ogier *Preſtre & Predicateur Imprimé* à Paris 1670. 8° p. 127.] Monſieur de MALINKROT, Doyen de MUNSTER, fit voir à Monſieur OGIER & à moy le 25 Novembre 1646 deux petits Livres in folio, *l'un de l'Ancien & Nouveau Teſtament*, & l'autre de *l'Apocalypſe*, où il y avoit des figures en taille de bois, & dedans & deſſous icelles des vers, qui étoient imprimez en lettres *Gothiques*; avec des portraits de LAURENS COSTER au commencement, où il eſt dit, que ces vers & figures ſont des Années 1428. 1430. & 1440. Mais Monſieur de MALINKROT nous dit en meme temps, qu'il tenoit, que les premieres feuilles de ces Lettres-là y avoient été adjoutées.

HADRIANUS JUNIUS in BATAV. *capit* 17.] „LAURENTIUS JOANNES pinaces totas figuratas additis characteribus expreſſit. Quo in genere vidi ab ipſo excuſa adverſaria, operarum rudimentum, paginis ſolùm adverſis, haud opiſthographis. Is Liber erat vernaculo ſermone ab Authore conſcriptus anonymo, titulum præferens, *Speculum noſtræ ſalutis*; in quibus id obſervatum fuerat „inter

[1] MENTEL. pag. 79.

„ inter prima Artis incunabula—uti paginæ adverſæ glutino commiſſæ
„ cohæreſcerent, ne illæ ipſæ vacuæ deformitatem afferent. Juniúſ-
„ *que ibidem ſcribit ſe* id accepiſſe à ſenibus auctoritate gravibus, &
„ republicæ adminiſtratione claris, quique à majoribus ſuis ita acce-
„ piſſe graviſſimo teſtimonio confirmârunt.

PETRUS BERTIUS *in Comment. rer. Germanic. Lib. 3. p. 613.*]
„ Oſtendit nobis nuper P. SCRIVERIUS citatum à nobis alibi *Spe-*
„ *culum ſalutis*, non Belgice ſed Latine editum, primum magnæ Ar-
„ tis rudimentum, cujus paginæ glutine commiſſæ fuerant, ut videri
„ poſſent opiſthographæ. Sed attentiùs conſideranti facilè apparuit,
„ non collectas fuiſſe litteras ſingulas digeſtáſque in vocem, vocem
„ in verſus, verſus plures in paginam; ſed ſingulas paginas ſingulis
„ tabellis ligneis expreſſas fuiſſe, imaginibus litteriſque extantibus &
„ prominentibus, ſicut ſigillis & ectypis ſolent imprimi notæ rerum
„ materiâ molliori, & ut ex Libris ad nos evectis è SINÂ apparet,
„ SINENSES Libros ſuos adornare; quæ res, ut affinitatem aliquam
„ cum Arte typographicâ hodiernâ habet, ita multùm adhuc à per-
„ fectione Artis remota eſt. Nec negabunt MOGUNTINI, quin ea
„ ſaltem laus HARLEMENSIBUS noſtris debeatur. Quis autem non
„ videt facilius fuiſſe ingenioſis hominibus & ad res præclaras inve-
„ niendas natis ex tali rudimento progredi ulteriùs, & ad conceptam
„ animo perfectionem ſuperatis impedimentis eniti, quàm protinus
„ conſummata omnia reddere, & primo actu abſoluta?

NAUDÉ *dans ſon Addition à l'Hiſtoire de* LOUIS XI. *imprimée à Pa-
ris 1630. in 8. & réimprimée à Bruxelle 1713. pag. 157.*] „ BERTIUS
„ maintient, que le *Speculum ſalutis* ne fut pas imprimé avec des cha-
„ racteres ſeparez, mais fut de grandes pages de bois, qui étoient
„ toutes d'une piece, qui eſt tout juſtement le contraire de ce qu'en
„ avoit aſſeuré JUNIUS. *Et pag. 119.* Mais j'eſtime, que le *Specu-
„ lum ſalutis*, ni aucun autre Livre, n'a jamais été imprimé avec ces
„ planches de bois gravées depuis un bout juſqu'à l'autre ſans diſtinc-
„ tion des lettres ni des mots. En quoi je me ſervirai premierement
„ de l'Authorité de JUNIUS, qui dit tout le contraire, & ſeconde-
„ ment de la façon des characteres, qui pour être ſemblable à l'écri-
„ ture de main, fort preſſez & entremeſlez de quelques ſyllabes, les
„ lettres deſquelles étoient liées & moulées enſemble, ont déçû & dé-
„ çoivent encore tous les jours ceux, qui ne les contemplent de près,
„ & avec grande attention & diligence. Ainſi M. G. homme de rare
„ & excellente doctrine, & de très ſubtil & profond jugement, m'aſ-
„ ſuroit, il y a quelque tems, d'avoir vû en la Bibliotheque de SE-
„ DAN un certain Volume compoſé de la ſorte, quoi que j'aye ſçû
„ depuis avec toute aſſûrance, que c'eſt le Livre des *Offices de* CICE-
„ RON imprimé l'an 1466.

MA-

Malinkrot *de Ort. & Progreſſ. Artis Typogr.* 1639. *p.* 52.]
„ In illo utriusque teſtimonia differunt, quod Junius vernaculâ,
„ Bertius verò Latinâ Linguâ *Speculum* illud conſcriptum eſſe di-
„ cunt. *Et p.* 61. *Speculum* illud *ſalutis* quod unicum ſupereſſe vendi-
„ tant, quale ſit, divinare, qui non vidimus, nequaquam poſſumus,
„ ideóque ejus rei fidem penès auctores manere patimur. Conceſſo ta-
„ men illud apud Scriverium, non quale Junius deſcripſit,
„ qui de hôc pro reliquâ ſuâ, id eſt malâ fide retulit, etiam nunc ſu-
„ pereſſe, unde tamen ſcire poſſunt Laurentii ſui & non alte-
„ rius illud opus eſſe? Quibus argumentis, indiciis, conjecturis, quæ
„ aliquid fidei mereantur, nobis probabunt & perſuadebunt; illud
„ ipſum *Speculum* hodiernâ Typographiâ prius & antiquius eſſe? Certè
„ quæ hactenus de illo prodita ſunt, tale quid, cui tuto & ſine de-
„ ceptionis periculo acquieſci poſſit, nil cantant.

Boxhornius in *Diſſertatione de Typogr. invent. ann.* 1641. 4to.
ſic reſpondet Malinkrotio.] „ Videturne tibi aliquid obſtare,
„ quominus utrâque linguâ id Opus potuerit vulgari? Extat *Latinum*
„ in Bibliothecâ etiam meâ ſimilis *Speculi* monumentum, ad cujus
„ ſpectaculum totius Academiæ noſtræ, & exterorum omnium, ac
„ tuos oculos nunc invito. *Et idem p.* 42. *affirmat erráſſe* Bertium,
„ *quòd que Belgicum eſt illud* Scriverii *exemplar.*

Cornelius à Beughem in *Incunabul. Typogr. Ann.* 1688.
p. 65.] „ Spiegel onſer behoudeniſſe geprent tot Harlem 1441.
„ Synde alleen een ſyd drue, om ſo t'ſamen te kleven. Quidam id
„ *Belgicè*, alii *Latinè* ſcriptum fuiſſe perhibent.

Hiſtoire de l'Imprimerie & de la Librairie par Jean de la Cail-
le. *Ann.* 1689. *p.* 8.] „ Bertius dit, que Petrus Scri-
„ verius lui avoit fait voir ce *Speculum ſalutis*, dont il y a un ſem-
„ blable en la Bibliotheque des Celestins de Paris, que m'a
„ fait voir le R. P. Becquet Bibliothequaire.

Origine de l'Imprimerie de Paris *par* André Chevillier *Ann.*
1694. *p.* 281.] „ Le *Speculum ſalutis* eſt, dit-on, en deux manieres,
„ en *Flamand* & en *Latin*. Les *François* peuvent ſe diſpenſer d'aller en
„ *Hollande* voir, dans la Bibliotheque de Boxhornius, celui, qui
„ eſt en *Latin*. Il y en a un Exemplaire dans la Bibliotheque des
„ R. R. P. P. Celestins de Paris. J'en ai auſſi un * qui
„ m'appartient. C'eſt un petit in fol. de 63 feuillets marquez & im-
„ primez d'un côté ſeulement, où ſont repreſentez les Myſteres de
nôtre

* Il étoit dans la Biblioth. de feu M. de Ballesdens, Amateur connu des Antiquitez. Les Libraires ne ſçûrent point, que ce fut un Livre rare & curieux; ils le mirent dans un paquet coté 99. & paſſé 4. l. Paſſant un jour par le quai de la *Tournelle*, je le trouvai ouvert ſur une table, qui ſervoit de montre à une Boutique, & l'achetai auſſi-tôt.

„ nôtre ſainte Foi par 58 Eſtampes ; ſous chacune on voit deux co-
„ lonnes de *Latin* rimé en lettre *Gothique* le tout fort mal taillé & fa-
„ briqué , ſans aucun nom d'Auteur ni d'Imprimeur , ſans aucune
„ marque ni de Ville ni d'Année d'Impreſſion Il y a une Preface de
„ cinq feuillets, qui commence ainſi

Proœmium cujuſdam incipit novæ Compilationis,
Cujus nomen & titulus eſt, Speculum humanæ ſalvationis

„ Les *Allemands* en gardent auſſi une Copie dans la Bibliotheque de
„ NUREMBERG JEAN SAUBERT, à la p. 116 de ſon Hiſtoi-
„ re de cette Bibliotheque, cite trois anciens Ouvrages, qu'on y voit,
„ d'Impreſſion faite par l'Art de Gravûre , c'eſt à dire, à la maniere
„ CHINOISE *Quæ ligno inciſa ſunt, huc non refero, v g Libellum*
„ *fabularum & ſimilitudinum* , *qualis eſt* D HARTLIEBI *Libellus*
„ Germanicus *Itémque* Speculum morientium Speculum ſalutis *Et*
„ *id genus alia*

„ Tout eſt incertain de ce Livre. On ne peut point aſſûrer , qu'il
„ ſoit imprimé en *Hollande* plûtot qu'en *Allemagne* , à *Harlem* plûtôt
„ qu'à *Mayence* , par LAURENS COSTER plûtôt que par JEAN
„ FAUST —— Il n'eſt pas même certain, qu'il ſoit imprimé par ta-
„ bles gravées Je l'ai dit pages 20, & 23 après quelques perſonnes,
„ qui le croyent & * un Libraire qui l'a écrit Mais depuis j'ai fait
„ voir les deux Exemplaires enſemble , celui qui eſt aux *Celeſtins* , &
„ celui que j'ai , à un Imprimeur , à un Fondeur , & à un Graveur,
„ qui eſtiment , que l'impreſſion en a eté faite par des lettres de me-
„ tail, fondues & mobiles Si on dit, que celui, qui eſt en *Flamand*,
„ n'a pû être imprimé qu'en *Hollande* , JEAN SAUBERT rapporte
„ auſſi un Livre ancien imprimé en Langue *Allemande* par tables gra-
„ vées , —— il faudra donc dire par la même raiſon , qu'il n'a pû
„ être imprimé qu'en *Allemagne* Ce ſont deux Imprimeries à la ma-
„ niere *Chinoiſe* dans deux differens Pais Quelle raiſon a-t-on par le
„ *Speculum* pour aſſûrer , que celle de *Hollande* eſt plus ancienne que
„ celle d'*Allemagne* ? On voit qu'on ne peut rien établir par ce
„ Livre

Ex teſtimoniis modo allatis ; JUNIUS & NAUDÆUS, quicquid de *Speculo ſalutis* noverunt , videntur ab aliis duntaxat accepiſſe BERTIUS affirmat ſe apud SCRIVERIUM vidiſſe SPECULUM *Latinè*, non *Belgicè*, editum ; BOXHORNIUS contrà aſſerit *Scriverianum* Exemplar fuiſſe *Belgicum* , ſéque in ſuâ Bibliothecâ *Latinum* poſſidere MALINKROTTIUS anno 1639 fatetur ſe adhuc neutrum vidiſſe , ſed anno 1646 duos in folio Libellos oſtendit , unum *antiqui & novi Teſtamenti* (quem fuiſſe credo *Speculum ſalutis* , *Belgicéne* an *Latinè* non

con-

* Hiſtoire de l'Imprimerie & de la Librairie. pag 8

conſtat) alterum *Apocalypſeos*. CORNELIUS à BEUGHEM Belgicè *Speculi* titulum profert, veri tamen incertus. *Latinum* JOANNES DE LA CAILLE & ANDREAS CHEVILLIER in CELESTINORUM Bibliothecâ inſpexerunt, hic in ſuâ etiam habuit; & in NURIBERGENSI, teſte SAUBERTO, extare ſcripſit.

Expoſitis jam, quæ alii protulerunt, reſtat, ut quod mihi oculato teſti de his Libris fuit obſervatum, referam. In his duo quæque folia, quoniam altera tantùm ſingulorum pagina impreſſa eſt, agglutinantur, ut videri poſſint opiſthographa. Nullum comparet temporis, loci aut opificis indicium. Donec manifeſtius aliquid & certius detur, conjecturâ utendum eſt. Quod tempus ſpectat, videntur Libris utrâque paginâ impreſſis antiquiores, non modo quod characteres ſint minùs artificioſè formati; ſed etiam quòd ſit veriſimile (ut Ars nulla vix uno tentamine poteſt perfici) excogitatores Typographiæ primos à more ſigillorum tabularumque uſu unam duntaxat ſolii paginam, deinde poſt paulo à nummorum imitatione utramque imprimere didiciſſe. Porrò typorum, quibus ſolitariæ imprimebantur paginæ, informium materia prorſus eſt lignea, non metallica: pluréſque authores credunt typos ligneos æreis aut ſtanneis priores fuiſſe.

De loco & opifice, incertiora adhuc ſunt omnia. Si pro MOGUNTIÂ pronuncietur, non multum hærendum erit de opificibus, tribus ſcilicet illis antea celebratis: aut tempore, quod anno 1457 (quo primum, juxta receptam hactenus à pleriſque opinionem, integræ Typographiæ opus per JOHANNEM FUST & PETRUM SHOEFFER elaboratum prodiit) fuerit fortè vetuſtius, opus enim minus perfectum oportet perfectiori præiviſſe. Sin autem cui ARGENTINA plus placeat, aut (quam cur duarum malim, poſtea aperiam) HARLEMUM; GUTTENBURGIUS, quem quidam ARGENTINAM migràſſe, potior vero (de quâ deinceps diſſeram) authoritas HARLEMI conſediſſe affirmat, hæc prima ſuæ Artis molitus eſt rudimenta; non quidem ante annum 1455, quo accidiſſe fertur inter ipſum FAUSTÚMque diſſidium (quæ ipſi fuit migrandi cauſa) neque forſan multo poſt 1457, quo perfectior innotuerat imprimendi ratio.

Nequaquam editionis vetuſtatem elevat neglecta anni, urbis aut typographi nota: editiones enim plurimæ, quæ procul dubio inter primitivas habentur, his notis extant deſtitutæ; quas tamen aut ex obſervatâ characterum ſimilitudine aut ex aliis quibuſdam circumſtantiis deprehendere ſolemus.

Quatuor illorum Librorum Primus folio verſo incipiens, averſo deſinens, quadraginta ſex paginas complectitur; quæque pagina figuras male tornatas, cum argumentis eaſdem per ſententiolas typis fixis expreſſas explicantibus, tabulis ligneis inciſas. Hæ tabulæ Sancti JOANNIS Evangeliſtæ hiſtoriam repræſentant. Quarum primæ inſculpuntur

tur hæc verba; *converſi ob idolis per prædicationem* JOHANNIS *Druſiana & cæteri*. ſecundæ, *S.* JOHANNES *baptiſans*, Druſiana, *cultores idolorum expilantes Sacra ejus*: tertiæ, *Trahunt* JOHANNEM *ad præfectum, qui Deorum culturam adnichilavit*, *S* JOHANNES Romam *mittitur*, *ac* DOMITIANO *Imperatori crudeliſſimo Chriſtianorum perſecutori præſentatur* quartæ, *Hic per novam Sectam Deorum noſtrorum evacuavit culturam*, *Traditur in doleum ferventis olei*. Quintâ, JOHANNES in Inſulam PATMON relegatur, ſequentibus, viſiones ejus Apocalypticæ exhibentur, quædam poſtea ejuſdem miracula, qualia, mulier à mortuis ſuſcitata, templum DIANÆ eo orante confractum, ipſe illæſus venenum bibit; ultima tabula habet ſepulchrum, cum hâc inſcriptione, *Hic eſt homo, de quo Dominus dixit ad* PETRUM, *ſic volo eum manere, donec veniam* *In ſepulchro nichil niſi manna inventum eſt, quod usque hodie ſcaturire cernitur*

Secundus Liber, dictus vulgo *Speculum ſalutis*, at veriùs (uti ex præfatione liquet) *Speculum humanæ ſalvationis*; *Latina* Lingua conſcriptus, poſt quinque paginarum præfationem, quinquaginta ſex præterea continet paginas, quibus notabiles Veteris & Novi Teſtamenti Hiſtoriæ mutuò inter ſe & cum Ethnicis comparatæ evolvuntur Quæque pagina oculis ſiſtit binarum hiſtoriarum figuras binis tabellis quadratis per columnam junctis ligneis inciſas cum brevi argumento ſub ſingulis tabellis per characteres fixos intrà tabellas incluſos declarato: binas etiam ſub tabellis columnas, unamquamque viginti quinque verſuum rhythmicorum characteribus ligneis mobilibus excuſorum, quibus figurarum ſenſus explicatur Ad paginæ plerumque calcem, columnis ſingulis ſubjicitur locus Authoris ſive Sacri ſeu Profani, unde hiſtoria deprompta eſt, typis itidem mobilibus & ligneis excuſus. Tabellarum priorum hæc ſunt argumenta; *Caſus* LUCIFERI | *Deus creavit hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam*· proximarum; *De omni ligno Paradiſi comedetis* | *Nequaquam moriemini, ſed eritis ſicut Dii ſcientes bonum & malum* tertiarum; *Mulier decepit virum, ut ſecum comederet* | *Angelus expulit eos de Paradiſo gladio igneo*: quartarum; *Hic* ADAM *operatur terram in ſudore vultûs ſui* | *Arca* NOE quintarum; *Hic annunciatur ortus* MARIÆ | *Rex* ASTYAGES *mirabile vidit ſomnium*: ſextarum; *Hortus concluſus, fons ſignatus* | BALAAM *pronunciavit ortum* MARIÆ *in Stellâ*: ſeptimarum; *Nativitas glorioſæ Virginis* MARIÆ | *Egredietur virga de radice* JESSE &c &c. Ultimarum; *Regnum cælorum ſimile eſt decem virginibus* | *Manus Domini ſcripſit in pariete*.

Hæc ſatis ad ſpecimen tabellarum & Argumentorum; rhythmicorum etiam verſuum ſpecimen aliquod exhibendum. E G Tabellis tertiis verſus hi ſubjiciuntur rhythmici, quales illis temporibus conſcribere Monachi Poeſeos rudes conſueverant

In

In præcedentibus audivimus, quomodo Deus hominem honoravit;	Cujus flos eſt pulcher, ſed amarus fructus
Conſequenter audiamus, quomodo homo ſeipſum viſitavit	Sic pulchra videtur mundi delectatio,
Homo, cùm in honore eſſet, non intellexit	Sed fructus ejus eſt æterna damnatio
Ejectus eſt, quia contra Deum Creatorem ſe erexit	Mundus etiam iſte traditori convenienter comparatur,
Ejectus eſt de Paradiſo voluptatis	Per quem Chriſtus oſculo dolosè tradebatur
In hanc vallem miſeriæ & paupertatis	Tale ſignum mundus dat Dæmonibus,
&c. &c. &c.	Quale Judas dedit Jeſu-Chriſti cuſtodibus
Mundus ergo iſte videtur eſſe tanquam ſambucus,	*&c. &c. &c.*

Ad paginæ ſecundæ calcem ſub columnâ utrâque excuditur vox GENESIS; ſic & quartæ quintæ, ex unâ parte, LUCÆ *primo cap* ex alterâ, TROGUS POMPEIUS *Lib. prim* ſextæ, ex unâ parte, CANTICORUM *IIII capitello*; ex alterâ, NUMERI *XIII capitello* ſeptimæ, ex unâ parte, *Hiſtoria* LOMBARDICA *in libro ſententiarum diſtic VIII* ex alterâ, NUMERI *VIII cap* Et ſic de cæteris

Tertius Liber idem, quod ſecundus, nomen præfert, eandem habet formam, parem paginarum numerum, ipſiſſimas eaſdem figuras cum *Latinis* argumentis tabulis ligneis iiſdem inciſas; idem prorſus per omnia: niſi quòd Prologi & explicationis Textus, in ſecundo, ſermone rhythmico *Latinè* expreſſus; in tertio *Belgicè* in proſam converſus, excudatur.

De tribus illis Libris ſatis jam mihi videtur dictum: accedo tandem ad quartum, cujus mentionem qui fecerit, præter * SAUBERTUM, hactenus novi neminem. In hoc itidem, ſicut in prioribus, altera tantùm foliorum ſingulorum pagina imprimitur, & bina in unum agglutinantur folia. Libri titulus eſt, *Ars moriendi*; paginæ ſunt viginti duæ; quarum duæ priores præfationem continent, conſtat altera triginta, altera viginti novem Lineis. Reliquæ Angeli mali bonique de morituri animâ certamen, illum nempe in vitia impellentem, hunc contrà hortantem & ſuſtentantem exhibent. Ut verò curioſo Lectori gratum faciam, paginas Libri rariſſimi ſingulas breviter deſcribere non gravabor.

* Eum enim puto (*Biblioth.*) NORIBERG. p. 116. loco antea citato) non alium Librum, quàm hunc, velle, cùm *Speculum morientium* nominat.

1. *Ars Moriendi*

Quamvis ſecundum philoſophum Tertio ethicorum omnium terribilium mors corporis ſit terribiliſſima, morti tamen animæ nullatenus eſt comparanda teſte Auguſtino qui ait, majus eſt dampnum in amiſſia ne unius animæ quam mille corporum teſte etiam Bernardo qui dicit, totus iſte mundus ad unius animæ precium eſtimari non poteſt &c.

2. ——— ——— ——— ——— *Unde notandum, quod morituri graviores habent temptationes quam unquam prius habuerunt. Et ſunt quinque, ut poſtea patebit, contra quas angelus ſuggerit eis quinque bonas inſpirationes, ſed ut omnibus iſta materia ſit fructuoſa, & nullus ab ipſius ſpeculatione ſecludatur, ſed inde mori ſalubriter diſcat, tam literis tantum Lrato deſervientibus quam imaginibus laico & literato ſimul deſervientibus cunctorum oculis objicitur. Quæ duo ſe mutuo correſpondentes habent ſe tanquam Speculum in quo præterita & futura tanquam præſentia ſpeculantur. Qui ergo bene mori velit, iſta cum ſequentibus diligenter conſideret*

3. Pagina in tabellâ ligneâ depictum ſiſtit Cacodæmonem ægro decumbenti inſtantem, eúmque ſollicitantem ſententiis hujusmodi, *fac ſicut pagani, interficias teipſum*

4. Ex adverſo idem, quod tertia figuris expreſſerat, argumentum verbis declarat viz

Temptatio Diaboli de fide
Ex quo fides eſt totius ſalutis fundamentum &c. *Ideo Diabolus* —— *hominem in extrema infirmitate* —— *ad devrandum ab ea inducere laborat dicens Tu miſer in magno ſtas errore* &c

5. Bonum Angelum in tabellâ repræſentat ægro adſiſtentem & ſalubria ejus auribus Conſilia inſtillantem, viz *Sis firmus in fide*, ac Diabolos de ſuis, quæ malè ſibi ceſſerant, technis conquerentes ſic, *fruſtra laboravimus Victi ſumus*

6. idem quoque argumentum explanat, viz

Bona inſpiratio Angeli de fide
Contra primam temptationem Diaboli dat Angelus bonam inſpirationem dicens O Homo, ne credas peſtiferis ſuggeſtionibus Diaboli &c.

7 in

7. in tabellâ Diabolum inducit moribundo inſuſurrantem hæc; *effœminatus es perjurus es ecce peccatum occidiſti avare viviſti*
8. Quid tabella præcedens ſignificet, exponit; viz.

Temptatio Diaboli de Deſperatione

Secundò, Diabolus &c.

9. Angelum depingit auxiliantem, JESUM Crucifixum, MAGDALENÆ PETRIque pœnitentiam, cum hâc ſententiâ, *nequaquam deſperes*; Diabolum *victoriam ſibi eſſe nullam* dolentem
10. *bona inſpiratio Angeli contra deſperationem* qualis ſit, oratione dilucidat.
11. Diabolum delineat homini in extremis laboranti inſultantem cum contumeliis hiſce, *ecce quantam pœnam patitur Quam bene decepi eum*
12. Eſt *Temptatio Diaboli de impatientia. Tertio* &c.
13. Angelum pingit ægri oculis CHRISTUM & Cœli gaudia oſtendentem; ac Diabolum deſpondentem ſeque *labores amiſiſſe* clamantem.
14. *bonam Angeli inſpirationem de patientia* complectitur
15. effigiem dat Diaboli ægroto male conſulentis ſic, *gloriare; Tu es firmus in fide; coronam meruiſti; exalta teipſum, in patientia perſeveraſti*
16. *Temptatio Diaboli de vana gloria* quibus verbis concipiatur, docet. *Quarto* &c.
17. Figurat Angelum ægri animo inculcantem, ut *humilis ſit*, quódque *puniantur Superbi*; ac Diabolum *ſe victum* dicentem
18. *bonam inſpirationem contra vanam gloriam* Angelus quibus rationibus fulciat, fuſiùs explicat.
19, 20, 21, 22 in Libro, quem vidi, deſunt; liquet enim cùm ex præfatione ipſâ, tum ex temptationum bonarúmque inſpirationum, quas deſcripſi, ordine quintam hic ultimámque inter Diabolum & Angelum Luctam deſiderari, quatuor paginis, (uti præcedentes) quarum duæ figuras, duæ argumenta demonſtrent, expreſſam.

Non mihi (ſpero) ſuccenſebit Lector, quòd his quatuor Libris paulo forſan diutius immoratus ſim. Hæc enim cùm fuerint prima Artis Typographicæ naſcentis tentamina, paucis quidem nota & paucioribus viſa; mihi fuit perſuaſiſſimum, inſtituti mei rationem id neceſſariò poſtulare, ut ea neutiquam diſſimularem.

Quatuor horum primus mihi videtur reliquis antiquior; eò quòd in illo tam vocum quam figurarum characteres tabulis inſculpantur; in his autem, licet figuræ cum ſuis argumentis ſint etiam tabulis inſculptæ, reliqua tamen planè appareant typis mobilibus ligneis excuſa.

Latino SPECULI *Belgicum* puto ſucceſſiſſe ; non tam quòd in illo Textus ipſe, in hôc Interpretatio mera contineatur ; quàm quòd eadem figurarum, quas eſſe in utroque eaſdem obſervavi, argumenta in *Belgico Latina* retineantur.

Vocum character, tam inſculptus quàm excuſus, *Gothicus* eſt ; litterarum compendiis crebríſque juxta Manuſcriptorum conſuetudinem nexibus impeditus, ideóque lectu difficilis ; facie atrâ, craſſâ, confuſâ, quæque ligneam, ex quâ conficitur, refert materiem : in cujus locum venit poſtea metallum fuſile, ex quo confecti typi ſubtiliores erant & luculentiores.

Operæ pretium eſt commemorare, per quos gradus ab infantiæ incunabulis paulatim crevit Ars Typographica. Primùm nihil aliud erat quàm rudis & infirmus in ligneis tabulis ſculptura. Poſtea typi ſejuncti & mobiles ex ligno fabricati. Hactenus verſa tantùm pagina imprimebatur, duæque in unum folium ſolebant glutine committi. Denique SCHOEFFERO excogitante typi introducti ſunt fuſiles ; & utrâque paginâ imprimi cœptum.

In Regiâ PARISIORUM Bibliothecâ vidi * Librum in 4to anni, Typographi, locíque indiciis deſtitutum, hôc titulo, *Liber regulæ paſtoralis* GREGORII *Papæ ad* JOHANNEM *Archiepiſcopum* RAVENNENSEM, cujus initio hæc ipſâ GABRIELIS NAUDÆI manu ſcripta hîc inſerere erit operæ pretium.

> Hîc duo, ſi neſcis, vitulinæ gloria frontis
> Sculpta *Maguntinum* demonſtrant cornua *Fauſtum*.
>
> GABR. NAUDÆUS.

LECTORI
GABRIEL NAUDÆUS.

Spectandæ vetuſtatis monumentum hoc affirmo tibi, benevole Lector, et eorum eſſe numero, quæ à JOAN FAUSTO *rudibus adhuc Chalcographiæ ab eo primùm &* Moguntiæ *excultæ incrementis aut veriùs tentamentis prodierunt, ut ex inculto charactere, eóque nondum ſuis diphthongis inſtructo ac paginis ſibi invicem malè ſubjectis ac cohærentibus liquet. Quoniam verò Artem hanc penès ſe tantùm eſſe volebat, nomen propterea ſuum (minimè appoſuit) ac nequidem loci aut temporis ſignum nota cuiquam eſſe voluit : donec inſtructâ tandem officinâ ſeu librariâ ſeu chalcographicâ & ejuſmodi tentamentis factus audacior,* Durandi *Epiſcopi* Mimatenſis *Rationale Divinorum Officiorum anno* 1459. *Catholicon* 1460 *& Biblia* 1462. *publicæ commoditati venalia exhibuit.*

Idem

* Hujus meminit CHEVILLER pag. 10.

Idem NAUDÆUS in ſecundo ſuorum Epigrammatum * Libro hoc habet:

Ratio cognoſcendi Libros editos à JOANNE FAUSTO MOGUNTINO, *inter Artis ab ipſo primùm inventæ & excultæ rudimenta.*

His duo ſi neſcis teneris impreſſa papyris,
Artificum ſigno, vitulinæ cornua frontis,
Grandia Chalcographi referunt miracula *Fauſti*,
Qui primus calamis Libros tranſcripſit ahenis,
Atque ſuâ terris mirum decus intulit Arte.

De cornibus vitulinis, quæ vir doctiſſimus Librorum à FAUSTO impreſſorum monet eſſe Κεράτων, liceat mihi adhuc dubitare, cum pluimos ejus impreſſionis Libros attente evolventi nota illa papyro impreſſa neutiquam ſe dedit videndam; & ſicubi comparere videretur, cornuum figura adeò erat confuſa & indiſtincta, ut facile poſſet pro aliâ quâvis accipi. Præterea illius, de quo ſupra agit NAUDÆUS, Libri character, quantumvis incultus, non tamen idem eſt, qui in Typographiæ tentamentis & initiis ferè uſurpabatur, ſicut ex Libris quatuor ſuprà memoratis, & aliis à FAUSTO excuſis conſtat. Diphthongi etiam quod ibi negligantur, aut loci temporiſve ſignum omittatur, non eæ ſunt Typographicorum tentaminum priorum notæ; diu enim poſt Typographiam exerceri cœptam diphthongos neglectos & Typographorum ſæpe Urbiumque nomina omiſſa, nemo eſt vel minime in rebus illis verſatus, qui neſciat. In re dubiâ nec per ſe ſatis perſpicuâ diſerte quicquam ſi affirmarem, imprudentis juxtà eſſet & imperiti. Si autem conjiciendi, & à tanto viro diſſentiendi detur venia, illum Librum circa ann. 1470. quo Typographia PARISIIS cœpit innoteſcere, excuſum putaverim.

Antiquiſſimam editionem memorat † CHEVILLERIUS, cujus locum integrum hic inſerere, licet prolixum, non tamen ſuperſedebo, ne quicquam, quod ad antiquitatem Typographicam pertinet, omiſiſſe videar.

„ De toutes les Impreſſions, qui ſe trouvent dans quelque Bibliotheque, la plus ancienne eſt celle des Sermons *De Sanctis* de LEONARD DE UDINE: elle fut faite l'année 1446. JEAN GODEFROY OLEARIUS, Miniſtre *Lutherien* dans l'Egliſe de Sainte MARIE de HAL en SAXE, rend témoignage qu'on garde cette ancienne Impreſſion dans la Bibliotheque de cette Egliſe-là. Voici les paroles qui ſe liſent à la page 291. de ſon Livre *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*, qu'il fit imprimer ſous ce titre, *Abacus Patrologicus*, l'année 1673. à JENA *in* S. LEONARDUS DE UTINO *Ord. Præd.*

* Pag 52. edit. SEB. & GABR. CRAMOISY 1650. in 8.
† Origine de l'Imprimerie, pag. 11, 12.

„ *Præd* . . . *Ejus Sermonum* de Sanctis *Liber ſub ipſa Typographicæ*
„ *Artis incanabula anno* 1446 *impreſſus*, *abſque tamen loci mentione*, *ha-*
„ *betur in Bibliothecâ Templi* MARIANI *noſtri* HALL. *Confer diu pa-*
„ *rentis* Halygraph. *Appendice Tit.* I. B. *Sermones ejuſdem* Quadrageſi-
„ males & Dominicales *anno* 1479. *prodierunt*. Cet Autheur a écrit
„ ſon Livre dans la même Ville, où on garde cette Edition. *Scribe-*
„ *bam & vovebam* HALÆ SAXONUM *die* 14 *Auguſti* 1673. Ce ſont
„ ſes termes dans l'Epitre Dedicatoire au Prince GEORGE Duc de
„ SAXE. On voit qu'il produit encore pour témoin ſon pere GO-
„ DEFROY OLEARIUS, qui fit l'Hiſtoire de la Ville de HAL,
„ intitulée *Halygraphia Topochronologica*, imprimée, dit LIPENIUS,
„ dans ſa *Bibliotheque Philoſophique* pag. 630, à LIPSIC l'année 1667.
„ *in* 4*to*. OLEARIUS ne marque point en quelle forme eſt le Livre,
„ ſi c'eſt *in folio*, ou *in* 4*to* ni quel eſt l'Imprimeur. Quelques Au-
„ theurs, ſous ſon temoignage, ont cité cette Edition, comme HAL-
„ LEVORDIUS dans ſon Livre *Bibliotheca Curioſa*, imprimé *in* 4*to*.
„ à FRANCFORT 1676. page 239. GEORGE KONIG dans *Bi-*
„ *bliotheca vetus nova*. ALTDORFII, *in fol.* 1678. page 467. Mr.
„ BEUGHEM dans ſa liſte qu'il appelle, *Incunabula Typographiæ*,
„ page 146.

„ Une Edition ſi remarquable par ſon antiquité, merite bien, que
„ quelque curieux d'ALLEMAGNE la voye, & nous en donne une
„ nouvelle aſſurance, en la décrivant plus en particulier, que n'a fait
„ OLEARIUS; d'autant plus que ſi la datte en eſt indubitable, elle
„ détruit certainement l'opinion des Autheurs, qui ont écrit que l'Im-
„ primerie ne fut inventée qu'en l'année 1450. ou du moins qu'elle n'a
„ point été pratiquée avant cette année-là; comme JEAN AVEN-
„ TIN, la *Chronique de* COLOGNE citée ci-deſſus, NICOLAS
„ SERARIUS, & quelques autres, qui ont fixé ſon origine à des
„ Années poſterieures. Et pour ne rien diſſimuler, il me reſte un dou-
„ te touchant cette Impreſſion. LEONARD DE UDINE vivoit
„ en ITALIE en l'année 1445. au rapport d'ANTOINE POSSE-
„ VIN dans ſon *Apparat*, auroit-il eu aſſez de credit en ALLEMA-
„ GNE, pour y faire imprimer ſes Sermons par un nouvel Art, qui
„ étoit encore caché, & connu tout au plus de cinq ou ſix perſon-
„ nes? Il faudroit ſçavoir, ſi ce n'eſt point un Manuſcrit copié en
„ l'année 1446. Il eſt aiſé de s'y tromper; les écritures à la main &
„ les premieres impreſſions, étoient beaucoup ſemblables; ou ſi OLEA-
„ RIUS n'a point deviné l'année de cette Impreſſion par des conjec-
„ tures ſeulement. Peut-être que l'année, qui eſt marquée ſur le Li-
„ vre, eſt celle, en laquelle l'Auteur acheva la compoſition de ſes
„ Sermons, & non point celle de l'Impreſſion.

Dabo

Dabo jam tibi, Lector, quod in votis habuit CHEVILLERIUS, unde editio tantæ vetuſtatis ſpecie venerabilis teſtimonio novo certior fiat & notior. Vir quidam litterarum peritus & in Librorum, quibus ſuam Bibliothecam quotidie auget, delectu faciendo diligentiſſimus, (ut ſæpe mecum ſolet amice, quicquid rarum ipſi obvium fuerit, communicare) dum AQUISGRANI peregrinabatur, ibi in *Regularium* Cœnobio vidit Librum ſupra memoratum, in fol. ex quo deſcripſit hæc, quæ in Libri ipſius fine adjiciuntur;

„ Expliciunt Sermões aurei de Sanctis per totũ
„ annum, quos compilavit mḡr Leonardus de
„ Utino ſacre theologie doctor ordinis fratrum
„ predicator. Ad inſtãciam & complacentiam
„ magnifice civitatis Utinenſis ac nobilium vi-
„ rorum ejuſdem. M CCCC XLVI in vigilia b̃tiſſimi
„ p̃ris noſtri Dominici ɔfeſſoris. Ad laudeʒ & gl'aʒ
„ Dei omnipotentis & totius curie triumphantis

Libri ipſius character impolitus & rudis, abbreviaturiſque frequentibus adeo refertus, ut ejus lectio nequaquam ſit, quàm illorum MOGUNTIÆ annis 1459. & 1460. excuſorum, facilior.

Ingenuè equidem fateor, omnibus, quæ de Typographiæ originibus a plerisque bonæ fidei Scriptoribus memoriæ tradita ſunt, maturè perpenſis & exploratis, me difficillime adduci poſſe, ut credam anno 1446 Artem fuiſſe adhuc ſuis numeris & partibus ſatis perfectam, ullumve Librum utroque paginæ latere mobilibus typis impreſſum prodiiſſe. Me enim minime movet character rudis & abbreviaturis impeditus, qui diu poſt Typographiam excultam, imo poſt 15 centuriam apud Typographos non ignobiles permanſit. Præterea ex ipſo verborum, quæ in ſubſcriptione continentur, ſtylo colligo & conjicio Sermones illos à LEONARDO DE UTINO anni 1446. fuiſſe *compilatos* quidem & in ordinem voluminum relatos, non autem excuſos.

Habeo Librum impreſſum, in quo hæc legitur ſubſcriptio excuſa.

„ De arte dictandi tres libri expliciunt editi
„ a magiſtro engbarto de leydis ut ei in mẽtem
„ verba venere Anno dñi milleſimo quadringẽ
„ teſimo quinquageſimo quarto. Sexta decima di
„ e menſis Aprilis

Eidem Libro adjicitur *Tractatus quidam per egregium magiſtrum engbelbertum de elegantia, compoſitione, dignitate dictatus*; in cujus fine leguntur

tur hæc, *Gerardus Leeu impreſſit*: ex quibus mihi perſuaſum eſt illum Librum ann. 1454. fuiſſe *editum*, non impreſſum, cum GERARDUS LEEU (de quo poſtea) nondum Artem exerceret.

ANGLIA mature admodum excepit Typographiam; quæ poſtquam MOGUNTIÆ & HARLEMI forſanque ARGENTINÆ innotuiſſet, in hanc Inſulam, Rege & Archiepiſcopo CANTUARIENSI adnitentibus, fœliciter advecta eſt, & OXONII ante annum 1460. inſtituta. In gloriam certe OXONIENSI ceſſit Academiæ, quod omnium prima excoluerit hanc Artem; quæ, tanquam Palladium cœlitus demiſſum, litteras ab interitu non tantùm revocaret, ſed etiam in poſterum vindicaret. Ne vero id credar temere aſfirmaſſe, & opinione falsâ aut dubiâ tantum honorem ad Academiam, cujus beneficio, quantulum id cunque eſt, quod in Litteris profecerim, me debere ſemper gratus agnoſcam, immerito detuliſſe; expediam, quibus adducar rationibus: præmiſſiſque quæ ANTONIUS à WOOD [*in Hiſtor. & Antiquit. Univerſit.* OXON. *Anno* 1674. *pag.* 226.] ſcripſit falſa quædam, multa incerta nimis & nullo teſtimonio confirmata, graviori Authoritate rem communiam.

„ Artem Typographicam vel MOGUNTIACI vel HARLEMI
„ invenit TOSSANUS quidam, JOHANNES CUTHENBERGUS
„ aliter appellatus, anno Dom. 1459. cujus immenſam expendens uti-
„ litatem THOMAS BOURCHIER Archiepiſcopus CANTUA-
„ RIENSIS nihil antiquius habuit, quam ut ANGLIS communi-
„ candam procuraret, atque ejus proinde ſuaſionibus impulſus HEN-
„ RICUS VI ROBERTUM TOURNOUR (is Regi tunc tempo-
„ ris à veſtimentis ſive Robis erat) Marcis mille, quarum trecentas
„ contulerat Archiepiſcopus, inſtructum HARLEMIAM, ubi ſcili-
„ cet prædictus CUTHENBERGUS Artem hanc novam exercebat,
„ amandavit; ille autem GULIELMUM CAXTONUM, civem
„ LONDINENSEM & cum BATAVIS commercium habentem,
„ ſibi in ſocium periculi ac laboris aſcivit. TOORNOURUS, ita-
„ que diſſimulato quis eſſet, cum CAXTONO nomen ſuum ac mer-
„ caturam palam profitente, primo AMSTELODAMUM, dein
„ LUGDUNUM contendit, neque enim HARLEMIAM proficiſci
„ auſus eſt, quod Oppidum illud quæſtui ſuo metuens advenas perplures
„ in Arte illâ explorandâ deprehenſos carceri mancipaſſet. Abſumptâ
„ tandem maxima dictæ pecuniæ parte, Regi per litteras ſignificavit
„ TOURNOURUS ſe demandatum negotium pene confeciſſe; & ac-
„ ceptis poſt paulo Marcis quingentis, artificem quendam inferiorem
„ FREDERICUM CORSELLIS nuncupatum, nummis vero ſol-
„ licitatum, induxit, ut perſonam nocte intempeſtâ indutus clam au-
„ fugeret, &, conſcenſâ nave eam in rem paratâ, LONDINUM
„ trajiceret. Cæterum minus commodum videbatur Artem excuſo-
„ riam

Google

„ riam LONDINI exerceri, ſed potiùs OXONIAM deduci pla-
„ cuit; id hortante Archiepiſcopo, qui Cancellarius utique noſter
„ tunc temporis fuerat; unde Artifex iſte transfuga OXONIAM
„ tranſmiſſus eſt, cuſtodiente illum vigilum manu ſatìs validâ, ne,
„ antequam promiſſa præſtaret, furtim ſeſe ex ANGLIÂ ſubtraheret.
„ Atque hunc in modum decem priùs annis Artem Typographicam
„ OXONIENSES exercuimus, quàm in quocunque alio EUROPÆ
„ loco innoteſceret, HARLEMUM ſi excipias, &, quæ cum Op-
„ pido illo de ipſâ Artis inventione contendit, MOGUNTIAM, ta-
„ metſi haud ita multo poſt, ut nobiliſſima hæc Ars magis propaga-
„ retur, WESTMONASTERII etiam prælum inſtruebatur, necnon
„ ad S ALBANI, quin & WIGORNIÆ aliiſque Monaſteriis, ex-
„ cudendis argumenti Theologici & Medicinalis codicibus Libros
„ autem Juris vetitum erat typis mandare

Hæc quidem Antiquarius noſter OXONIENSIS in quibus eum à vero plus ſemel aberrâſſe jam adnotavit CHEVILLERIUS Ars enim Typographica ante annum 1459 inventa eſt, neque decem annis OXONII priùs quàm in alio (præter HARLEMUM & MOGUNTIAM) loco tractata; quod conſtat ex LACTANTIO anno 1457 SUBLACI, & CICERONIS Epiſtolis anno 1467 ROMÆ excuſis

In reliquis, quæ ad TOURNOURI CAXTONIque profectionem attinent, quoniam Antiquarius nullâ alia præterquam ſuâ Authoritate eâ fulcit, fidem his faciam ex authentico Codice manuſcripto, cujus meminit RICHARDUS ATKYNS Armiger decennio, antequam ANTONIUS ſuas ederet Antiquitates Illum RICHARDI ATKYNS Libellum mihi impertivit PEMBROKIANUS Comes, de cujus ſingulari humanitate in litterariâ re promovendâ nunquam poſſum ſatìs pro illius meritis dicere. Ex eo autem Libello non pauca quædam excerpta ac mutila, ſed integrum eodem, quo ſe habet, ſermone locum apponam; unde Lectori liberum ſit ANTONII interpretationem (quam hujus loci eſſe puto) conferre, & totam quæſtionem decidere

„ *The original and growth of Printing; collected out of Hiſtory and the*
„ *Records of this Kingdom; wherein is alſo demonſtrated, that Printing ap-*
„ *pertaineth to the Prerogative Royal; and is a flower of the Crown of*
„ ENGLAND *By* RICHARD ATKYNS *Eſq By order and ap-*
„ *pointment of Mr Secretary* MORICE LONDON 1664 4to [p 2]
„ Concerning the time of bringing this excellent Art into ENG-
„ LAND, and by whoſe expence and procurement it was brought;
„ modern Writers of good reputation do moſt erroneouſly agree to-
„ gether. Mr STOWE in his *Survey of* LONDON (pag 404)
„ ſpeaking of the 37 year of King HENRY the 6th his reign, which
„ was Ann. Domini 1459 ſaith, that the noble ſcience of Printing

 „ was

„ was about this time found in GERMANY at MAGUNCE by
„ one CUTHENBERGUS a Knight, and that WILLIAM CAX-
„ TON of LONDON, Mercer, brought it into ENGLAND about
„ the year 1471. and firſt practiſed the ſame in the Abby of St. PE-
„ TER at WESMINSTER. With whom Sr. RICHARD BA-
„ KER in his *Chronicle* (pag. 284.) agrees throughout. And Mr.
„ HOWELL, in his *Hiſtoricall Diſcourſe of* LONDON *and* WEST-
„ MINSTER (pag. 353.) agrees with both the former in the time,
„ perſon, and place in general; but more particularly declares the
„ place in WESTMINSTER to be the Almory there, and that
„ ISLIP, Abbot of WESTMINSTER, ſet up the firſt Preſs of
„ Book-printing, that ever was in ENGLAND. [pag. 3.] I ſhall
„ now make it appear they have miſtaken. —— A Book came into
„ my hands printed at OXON. *Anno Dom.* 1468. [*cujus Libri men-*
„ *tio ſuo loco fiet poſtea in Catalogo*] which was three years before any of
„ the recited Authors would allow it to be in ENGLAND —— And
„ the ſame moſt worthy Perſon, who truſted me with the aforeſaid
„ Book, did alſo preſent me with the Copy of a Record and Manu-
„ ſcript in LAMBETH-Houſe, heretofore in his cuſtody, belon-
„ ging to the See, and not to any particular Archbiſhop of CAN-
„ TERBURY; the ſubſtance whereof was this, (though I hope for
„ publique ſatisfaction, the Record it ſelf, in it's due time, will ap-
„ pear.)

„ THOMAS BOURCHIER, Archbiſhop of CANTERBURY,
„ moved the then King (HEN. the 6th.) to uſe all poſſible means for
„ procuring a Printing-mold (for ſo 'twas there call'd) to be brought
„ into this Kingdom. The King (a good man, and much given to
„ works of this nature) readily hearkned to the motion; and taking
„ private advice, how to effect his deſign, concluded it could not
„ be brought about without great ſecrecy, and a conſiderable ſum
„ of money given to ſuch perſon or perſons, as would draw off ſome
„ of the work-men from HARLEM in HOLLAND, where JOHN
„ CUTHENBERG had newly invented it, and was himſelf perſo-
„ nally at work. 'Twas reſolved, that leſs than one thouſand Marks
„ would not produce the deſir'd effect; towards which ſum the ſaid
„ Archbiſhop preſented the King three hundred Marks. The money
„ being now prepared, the management of the deſign was commit-
„ ted to Mr. ROBERT TURNOUR, who then was of the robs
„ to the King, and a perſon moſt in favour with him of any of his
„ Condition. Mr. TURNOUR took to his aſſiſtance Mr. CAXTON,
„ a Citizen of good abilities, who trading much into HOLLAND
„ might be a creditable pretence, as well for his going, as ſtay in
„ the *Low-Countries*. Mr. TURNOUR was in diſguiſe (his beard and
„ hair

Google

„ hair ſhaven quite off) but Mr. CAXTON appear'd known and pu-
„ blique. They having received the ſaid ſum of one thouſand Marks
„ went firſt to AMSTERDAM, then to LEYDEN, not daring
„ to enter HARLEIN itſelf; for the Town was very jealous, ha-
„ ving impriſoned and apprehended divers perſons, who came from
„ other parts for the ſame purpoſe. They ſtaid, till they had ſpent
„ the whole one thouſand Marks in gifts and expences: ſo as the
„ King was fain to ſend five hundred Marks more, Mr. TURNOUR
„ having written to the King, that he had almoſt done his work, a
„ bargain (as he ſaid) being ſtruck betwixt him and two HOLLAN-
„ DERS, for bringing off one of the workmen, who ſhould ſuffi-
„ ciently diſcover and teach this new Art. At laſt, with much ado,
„ they got off one of the under-workmen, whoſe name was FRE-
„ DERICK CORSELLS (or rather CORSELLIS) who late one
„ night ſtole from his fellows in diſguiſe into a Veſſel prepared befo-
„ re for that purpoſe; and ſo the wind, favouring the deſign, brought
„ him ſafe to LONDON. 'Twas not thought ſo prudent to ſet him
„ on work at LONDON: but by the Archbiſhop's meanes (who
„ had been Vice-Chancellor and afterwards Chancellor of the Univer-
„ ſity of OXON) CORSELLIS was carried with a guard to OXON;
„ which guard conſtantly watch'd to prevent CORSELLIS from
„ any poſſible eſcape, till he had made good his promiſe in teaching
„ how to print.„

„ So that at OXFORD Printing was firſt ſet up in ENGLAND,
„ which was before there was any printing-Preſs or Printer in FRAN-
„ CE, SPAIN, ITALY, or GERMANY (except the City of
„ MENTZ) which claimes ſeniority, as to printing, even of HAR-
„ LEIN itſelf, calling her City, *Urbem* MOGUNTINAM *Artis Ty-*
„ *pographicæ inventricem primam*, though 'tis known to be otherwiſe,
„ that City gaining that Art, by the brother of one of the workmen
„ of HARLEIN, who had learnt it at home of his brother, and af-
„ ter ſet up for himſelf at MENTZ.

„ This Preſs at OXON was at leaſt ten years, before there was any
„ printing in EUROPE, except at HARLEIN and MENTZ,
„ where alſo it was but new born. This Preſs at OXFORD was af-
„ terwards found inconvenient, to be the ſole printing-place of
„ ENGLAND, as being too far from LONDON and the Sea.
„ Wherefore the King ſet up a Preſs at St. ALBAN's, and another
„ in the Abby of WESTMINSTER; where they printed ſeverall
„ Books of Divinity and Phyſick; for the King (for reaſons beſt
„ known to himſelf and Council) permitted then no Law-Books to
„ be printed; nor did any Printer exerciſe that Art, but onely ſuch as
„ were the King's ſworn ſervants, the King himſelf having the price

 „ and

,, and emolument for printing Books. —— By this meanes the Art
,, grew ſo famous, that *Anno prim.* RICH 3. *c* 9. when an Act of
,, Parliament was made for reſtraint of Aliens from uſing any handi-
,, crafts here (except as ſervants to Natives) a ſpecial *Proviſo* was
,, inſerted, that ſtrangers might bring in printed or written Books to
,, ſell at their pleaſure, and exerciſe the Art of Printing here, not-
,, withſtanding that Act: ſo that in the ſpace of 40 or 50 years by
,, the indulgence of EDW. the 4th. EDW the 5th. RICH the 3d.
,, HENR the 7th and HENR the 8th the ENGLISH proved ſo
,, good proficients in printing, and grew ſo numerous, as to furniſh
,, the Kingdom with Books; and ſo ſkilfull, as to print them as well
,, as any beyond the Seas; as appeares by the Act of the 25 HEN 8.
,, *cap* 15. which abrogates the ſaid *Proviſo* for that reaſon. And it
,, was further enacted in the ſaid Statute, that if any perſon bought
,, forreign Books bound, he ſhould pay 6. *s* 8. *d* per Book. And it
,, was further provided and enacted, that in caſe the ſaid Printers or
,, ſellers of Books were unreaſonable in their prices, they ſhould be
,, moderated by the Lord Chancellor, Lord Treaſurer, the two
,, Lords Chief Juſtices, or any two of them; who alſo had power to
,, fine them 3. *s* 4. *d* for every Book, whoſe price ſhall be enhan-
,, ced —— But when they were by Charter corporated with Book-
,, binders, Book ſellers, and Founders of letters, 3 and 4 PHIL.
,, and MARY, and called the *Company of Stationers* —— they kickt
,, againſt the power, that gave them life *&c.* [p 9.] Queen ELI-
,, ZABETH, the firſt year of her Reign, grants by Patent the Pri-
,, viledge of ſole printing all Books, that touch or concern the Com-
,, mon Laws of ENGLAND, to TOTTEL a ſervant to her Ma-
,, jeſty, who kept it intire to his death, after him, to one YEST
,, WEIRT, another ſervant to her Majeſty; after him, to WEIGHT
,, and NORTON; and after them, King JAMES grants the ſame
,, Priviledge to MORE, one of the Signet; which Grant continues
,, to this day *&c.*

In hôc Scriptore duo ſunt, quorum alterum gratis dictum, alterum omnino falſum eſt. MOGUNTIÆ a quodam HARLEMENSIUM Typographorum fratre Artem primum acceptam quod ſolus contra omnium (quos adhuc novi) fidem affirmet, ſatis eſt, cur id in dubium veniat. Quòd Prælum typographicum decem annis ante OXONII, quàm in ullo alio loco, præter MOGUNTIAM & HARLEMUM, inſtructum ſit, falſum jam probavi; & ab hôc videtur ANTONIUS eundem, in quo verſatur, errorem derivaſſe.

Quæ ex LAMBETHANO Manuſcripto deſcripſit, de eorum veritate cur dubitemus, non video. Ex iis itaque pauca mecum colliget Lector, alibi forſan non ediſcenda.

Google

1 JOHANNES GUTTEMBERGUS, quem exortâ inter ipſum & FAUSTUM contentione ARGENTINAM migrâſſe ſcribit HENRICUS SALMUTH, HARLEMUM indè aliquando profectus eſt; ibique primus Artem Typographicam à ſe inventam monſtravit, & ipſe anno 1459. exercuit. Quod ſi admittatur, contra LAURENTIUM COSTERUM, cui inventionis palma à BELGIS tribuitur, manifeſtè faciet.

2 Artis Typographicæ notitiam ante obitum HENRICI VI. i. e. annum 1460. OXONIENSIBUS primus dedit FREDERICUS CORSELLIS, quamvis nulla adhuc vulgò comparuerint ibi excuſa ante annum 1468. Exemplaria.

ANTONIUS à WOOD (loco ſuprà citato) FREDERICI CORSELLIS nominat ſucceſſorem THEODORICUM ROOD de COLONIÂ anno 1481. deinde JOHANNEM SCOLAR anno 1518.

Id præterea neutiquam eſt prætereundum (quod RICHARDUS ATKYNS plenius jam explicuit) quàm inſigni patrocinio Reges ANGLIÆ hanc Artem recèns natam foverint, ut ejus magiſtros in Regium cooptârint famulitium; quibus privilegiis eoſdem munierint; quantâque caverint curâ, ne ullum ex perverſo tam utilis artificii uſu oreretur per nimiam effrænémque Præli libertatem incommodum.

Sufficiat mihi de Typographiæ apud ANGLOS originibus nonnulla ſummatim attigiſſe; quas ut rite ulterius proſequar, & porro deducam, quoniam me non ſatis inſtructum ſentio, alii eidam indigenæ BRITANNICARUM Antiquitatum Librorúmque peritiori hoc negotium relinquo. Et utinam mihi vires æquæ ſuppeterent! Nulli profecto, ne quidem indigenæ, cederem in meritis Gentis illius erga rem litterariam prædicandis, quæ ſuis beneficiis exulem adeò cumulavit, ut me alienigenam fuiſſe penè obliviſcar.

Quæ hactenus dicta ſunt de Typographiæ originibus, ut redigantur in compendium.

1 Extra dubium eſt Artem illam diu fuiſſe excogitatam, tentatam, & exploratam, antequam ulla ejus opera perfecta in lucem prodiclient.

2. Ex plurimorum conſenſu, credibile eſt anno circiter 1440. de illâ primùm cogitatum fuiſſe.

3. GUTEMBERGIUS, FAUSTUS & SCHŒFFERUS aut primi aut inter primos Inventores fuere; Et hi tres unâ MOGUNTIÆ novum inventum promovere ſtuduerunt, ſecretumque aliquandiu inter ſe occuluerunt, donec ex operariis famulíſque, ſine quibus res tranſigi non poterat, quidam, aut forſan ipſe GUTEMBERGIUS à FAUSTO diſſidens, id foras eliminarent.

4 Anno-

4. Anno 1455 res pecuniaria erandæ litis inſtrumentum rei Litterariæ ſocietatem diremit, Et GUTENBERGIUS MOGUNTIÂ diſcedens aliò (ARGENTINAM juxta quosdam) ſe recepit

5 Probabile eſt Artem initio per typos in tabulis inciſos & immobiles tentatam, deinde typos mobiles uſurpatos, ligneos primùm denique fuſiles; & unâ tantùm paginâ imprimi cœptum, donec utramque excudendi ratio intellecta fuerit

6. Non conſtat Librum ullum typis mobilibus impreſſum anníque notatione ſignatum ante annum 1457 prodiiſſe; at liquet FAUSTUM & SCHŒFFERUM annis † 1457 & 1459. MOGUNTIÆ Libros edidiſſe

7. Anno 1459 GUTEMBERGIUS Artem exercebat HARLEMI; unde ex operariis quidam, FREDERICUS CORSELLIS nomine, pecuniâ ſubornatus, clam deductus eſt OXONIUM, ut Artem ibi doceret

Id demum obſervandum eſt, primum Typographiæ in ullo loco inventæ tempus non eſſe computandum ab Anno, quo quis primum ibidem prodierit Liber, præſertim ſi ejus moles fuerit aliquanto grandior Opera enim quædam longiora ſunt, quàm quæ poſſint eodem anno incipi & perfici Præterea neceſſe habent Opifices ſupellectilem totam, quæ bene multa eſt, typographicam præparare, nonnulla tentamina edere; omnia, quæ non breve temporis ſpatium poſtulant, in promptu ut ſint, providere; antequam aliquid momenti excudere aggrediantur

Antequam ulterius pergam, meo propoſito haud erit alienum, nonnulla exponere Typographiæ illi primigeniæ peculiaria

Libri plerique omnes ab antiquis Artis Magiſtris editi initialem Titulorum pompam, neglecto ſæpe Authoris nomine, averſabantur, & Typographi, Loci, Temporíſque deſignationem in finem rejiciebant Sunt, in quibus nulla aut * Typographi, aut loci, aut temporis, aut

† Nihil adhuc novi, quo animum inducam credere, ullos eo tempore, præter quam MOGUNTIÆ à FAUSTO SCHŒFFERÓque, Libros excuſos prodiiſſe. Audivi (fateor) qui aſſereret à ſe viſum DONATUM *Gothico* charactere apud QUENTEL COLONIÆ in parv 4to M CCCCLVII Ei tamen non potui, niſi ſim certior, fidem meam adſtringere. *At* FLORAVANTES MARTINELLUS *in* Româ Sacrâ (ut) in *Diar Italic* pag. 255. obſervat eruditiſſ BERNARD. DE MONTFAUCON) *in Maximorum domo ſub* NICOLAO V *Anno* 1455 *typorum Artem admiratam* ROMAM *fuiſſe*, à CONRADO SWEYNHEYM & ARNOLDO PANNARTZ *advectam*. JOANNES *tamen*, *Epiſcopus* ALERIENSIS, *in Epiſtolâ ſuâ ad* PAULUM *II. Pontificem*, *ipſi gratulatur*, *quòd præſtantiſſime characterum imprimendorum auctores ſub* PAULI *ſecundi* VENETI *pontificatu* ROMÆ *Artem exercere cœperint* Denique quo primùm tempore SWEYNHEYM & PANNARTZ ROMAM, ut Artem exercerent, venerint, definire non poſſum ſed nihil hactenus comperi ROMÆ ab ullo Typographo ante illos, aut ab illis ante Annum 1467 editum

* In Libro, qui *Catholicon* vocatur, Typographorum nulla fit mentio, certum eſt tamen à JOHAN FUST & PETRO SCHŒFFER excuſum CHEVILL. p 15.

aut [1] horum trium, fit mentio. Anni notatio [2] explicitis aliquando vocibus, numeralibus ſæpius litteris, indigitatur.

Character, quam proxime poterat fieri, accedit ad Manuſcriptorum normam. [3] compendia litterarum in altero quoque propè vocabulo ubique obvia Lectoribus, niſi quibus id uſu fuerit familiare, ingratam injiciunt moram, incautos nonnunquam & præproperos in errorem inducunt: orationis ſenſum punctum ſimplex aut duplex diſtinguit; reliquorum enim ſtigmatum uſum, cum ne verba ſint ambigua aut perplexa, tum ut in longiore periodo reſpiret Lector, ætas poſterior adinvenit.

Bibliopegis laborem collationiſque tædium nunc minuunt multa, quæ in vetuſtiſſimis editionibus aberant: viz. appoſiti ad ſupernam paginarum oram numeri, ſuppoſitæ infrà aut integræ aut mutilæ voces paginæ ſequentis indices; deinde *ſignaturæ* (quas vocant) ſive litteræ paginis ſubditæ foliorum in duernionis, quaternionis, octernionis &c. formam complicandorum & compingendorum notæ. Interjecto poſt tempore uſu venerunt *regeſta*, & hujuſmodi adjumenta, quæ ad ordinem conſervandum pernecеſſaria viſa ſunt, poſtquam Libri in brevioribus voluminum paginis cœperint excudi; ab initio enim ſoli totius amplitudine Codices ſæpius evolvi ſolebant.

In *Latinis* litteris, utpote notioribus & facilioribus, prima tyrocinii rudimenta poſuit Ars Typographica, & in iiſdem excolendis diu ſubſtitit, priuſquam *Græcas* aggrederetur. Si qua forte *Latino* Authore inſperſa occurreret *Græca* vox vel ſententia; [4] aut *Græci* characteres adeo imperfecti, distorti & deformes erant, ut ex conjecturâ potius quam peritiâ effecti viderentur, ſenſúsque vel à conjectore ſagaciſſimo vix poſſet elici: aut ſpatia vacabant interlinearia, quæ manus *Græcarum* litterarum peritior ſuppleret. Hujuſmodi lacunas [5] longo poſt tempore Editiones paſſim nonnullæ retinuerunt: non (ut opinor) quod *Græcorum* typorum inopiâ Typographi laborarent; ſed quòd omiſſus in Codice manuſcripto *Græci* Scriptoris locus, qui ad fidem authoritatémve *Latino* textui faciendam opus erat, unde deſumptus eſſet, adhuc ignoraretur.

Majus-

1 Libri, qui deſtituuntur notâ temporis, aut etiam Typographi & Loci nomine, ſeorſim in Catalogo locum ſuum habebunt.

2 Lege poſtea ſubſcriptiones Librorum.

3 CHEVILL. pag. 110. *Dans la Logique d'*OCCAM *imprimée à* PARIS *1488. fol. au* Clos Bruneau, *d'une belle lettre, il n'y a point preſque de mot, qui n'ait quelque abbreviation.* —— *On voit tant de ces abbreviations dans les Volumes du Droit, dans les Manuſcrits & dans les imprimez, qu'on fut obligé de faire un Livre intitulé*, Modus legendi Abbreviaturas in utroque Jure, *imprimé in 8. à* PARIS *par* JEAN PETIT, 1498. &c.

4 Vide *Offic. & Paradox.* CICER. impreſſ. MOGUNT. 1465.

5 Vide MACROB. PARIS. 1515 apud BAD. ASCENS. & JOAN. PARV.

Majuſculas plerumque Capitum aut Sectionum litteras initiales Typographus omittebat, ut alii Arti locum daret Has enim *Miniculatores* ſive *Illuminatores* (quorum Artificum genus ingenioſum cum Arte una interiit) calamo producere ſolebant, minioque & variis colorum per totius infra ſupráque ac utroque ab latere paginæ oras ſparſorum luminibus, figuriſque affabre pictis, [1] ad materiam aliquando Libri argumentumque pertinentibus, univerſum marginem illuſtrare [2] Antiquitus etiam, Librorum Capita & Titulos rubricâ notandi increbuit conſuetudo

Typographis prioribus eadem, quæ recentioribus, non ubique fuit Orthographiæ ratio, à ſuperſtitioſâ Manuſcriptorum imitatione (recte ne an ſecus, ſtatuere haud meum eſt) derivata, qualis erat aſſiduus vocalis *e* pro diphthongo *æ* uſus ſed his minutiis, de quibus aliquando in brevibus ad duos VIRGILII antiquas editiones ann 1472. & 1474 [3] obſervationibus diſſerui, nunc ſuperſedebo

1 In curioſiſſimâ Clariſſ viri RICHARDI MEAD M D (cujus inſignia in me merita meo nunquam animo excident) Bibliothecâ vidi PLINIUM ann 1472 in quo initialium litterarum illuminationes ſingulorum Librorum Argumentum exhibent Viz. intra Libri primi deſcriptum PLINIUS ſedens & ſcribens 2. informis Mundi globoſi figura 3. 4. 5. 6 diverſæ Tabulæ Geographicæ 7 tres Sceleti 8 duo Elephantes turrigeri 9, 10 varia Piſcium, & Avium genera 11 Bombycum variæ ab ovo uſque metamorphoſes 12. Nomina [illegible] 13 Hortulanus arbuſculas tranſmovens 14 Homo ebrius in vineâ 15 Puer hami cum pomis ludens 16. Venator in ſylva Cervum perſequens 17 Arbores in ſeminario duplices 18 Agricolæ duo arantes 19 multæ ſatiorum ſpecies 20 Puer ſuccedaneas legens, & mulier corbem geſtans 21 Ruſtica cancellas nectens 22 Tinctor veſtium 23 Vindemiator in vineâ 24. Quidam Arborum radicibus aſſidens 25 Quidam herbas legens 26 Chirurgi duo, alter infirmi caput curans, alter venam incidens 27 Pantheræ duæ, altera aconito guſtato exſpirans 28 Medicus cum Libro, prope ægrum in lecto decumbentem 29 ÆSCULAPIUS ſub Serpentis figurâ 30 Magus in magicarum figurarum circulo legens & Dæmon deſuper advolans 31 [illegible] 32 Navis 33 Puer ſuſtinens ignem ſub fornace fuſoriâ 34 Pictor pingens in tabella 35 Metallorum foſſor 36. Duo lapicidæ 37 Gemmarius inter varia gemmarum diverſicolorum genera

2 Rubricâ ornantur ſubſcriptiones DURANDI 1457 CICERON OFFIC 1465 &c Lege CHEVIL pag 111

3 VIRGIL. [illegible] LOND 1719

PSAL-

PSALMORUM Codex *per Joannem* FUST, *& Petrum* SCHOEFFER. (a) 4to	......	MOGUNTIÆ	1457
RATIONALIS Divinorum OFFICIORUM codex, Gulielmo Durando authore *per Joannem Fuſt & Petrum Schœffer* (b) fol.	......	Moguntiæ	1459
CATHOLICON (c) fol.	......	Moguntiæ	1460

(a) PETR. LAMBEC. *Comment. de Bibliothec.* Vindebon. *Tom.* 2. *pag.* 989. & CHEVILL. pag. 15. *Preſens Pſalmorum Codex venuſtate capitalium decoratus, rubricationibusque ſufficienter diſtinctus, adinventione artificioſa imprimendi ac characteriſandi, abſque calami exaratione ſic effigiatus, ad euſebiam Dei induſtrie eſt conſummatus per Joannem Fuſt Civem Moguntinum & Petrum Schœffer de Gernsheym Anno Domini Milleſimo* CCCCLVII. *in Vigilia Aſſumptionis.*

(b) *Preſens Rationalis Divinorum Codex officiorum venuſtate capitalium decoratus, rubricationibusque diſtinctus, artificioſa adinventione imprimendi ac characteriſandi, abſque calami exaratione ſic effigiatus, & ad euſebiam Dei induſtrie conſummatus per Johannem Fuſt civem Moguntinum & Petrum Gernsheym Clericum Diœceſis ejusdem, Anno milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo nono. Sexto die Octob.*

(c) *Altiſſimi præſidio, cujus nutu infantium linguæ fiunt diſertæ; quique nimio ſæpe parvulis revelat, quod Sapientibus celat, hic Liber egregius Catholicon, Dominicæ Incarnationis Annis* M CCCCLX. *alma in urbe Maguntina nationis inclytæ Germanicæ (quam Dei clementia tam alti ingenii lumine donoque gratuito, cæteris terrarum nationibus præferre illuſtrareque dignatus eſt) non calami, ſtyli aut pennæ ſuffragio, ſed mira patronarum formarumque concordia, proportione ac modulo impreſſus atque confectus eſt.*

Hinc tibi, ſancte Pater, Nato cum Flamine Sacro,
Laus & honor Domino trino tribuantur & uno,
Eccleſiæ laude libro hoc Catholice plaude,
Qui laudare piam ſemper non linque Mariam.
Deo gratias.

De hujus libri Authore conſule CHEVILL. pag. 15.

Ars Typographica, ne tam inſigne beneficium ſibi in unâ EUROPÆ parte cludi Nationes quererentur, GERMANIÆ, in cujus ſinu velut in incunabulis delituerat, primóſque infantiæ annos exegerat, fines extre ſtatuit; & in Orbem paſſim ſuorum Artificum colonias emittere. Jam dictum eſt, quomodo e Continenti in Inſulam ANGLIAM tranſierit; maturè quidem ante annum 1460 OXONIUM adducta: ubi ante annum 1468 licet nil adhuc comperetim, nil tamen excuſum eſſe, nequaquam aſſirmaverim. Quiſquamne ferme putaverit totum octennium in Arte tantùm edifcendâ tranſactum, nil tam diuturni intervalli in eâdem exercendâ omnino poſitum? Non profectò adeo obtuſa pectora gerunt BRITANNI, Gens Artium & Diſciplinarum capax. Credere itaque malo multa interiiſſe quæ primùm excuſa, cùm forſan pro debili temporum illorum eruditione viderentur eſſe minoris momenti, poſtea neglecta, aut per incuriam deperdita ſunt; aut (quod mihi ſit veriſimilius) cùm deeſſent, qui hoc Antiquitatis genus conſulto rimarentur, alicubi in Angulis adhuc delitescunt, donec forte quis indè hæc eruat induſtrius iſtiuſmodi rerum indagator. Aliquando enim inſperato caſu multa ſubito e tenebris emergunt, de quibus vix fando aut legendo audivimus. Subitis his caſibus plurima deberi Antiquitatis monumenta nos cùm priſca tum quotidiana docet experientia. Cujus notabile mox proferam teſtimonium.

Poſt primos Typographiæ Inventores FAUSTUM SCHOEFFERUMque, primus ſe in conſpectum dedit NICOLAUS JENSON, Natione *Gallicus*; cujus præſigne Opus typographicum, rariſſimum ſanè, oſtendit mihi ſæpe memorandus PEMBROKIÆ Comes; dignus, cui nil ſit ignotum, aut in ſuâ deſit Bibliothecâ, quippe cui nil æque placeat, quàm ſuas opes litterarias in uſus publicos communicare. Attende, Lector, & expecta, quod latuit hactenus pleriſque ignotum. Is eſt Libri titulus.

QUESTA SIE UN.A OPERA LA
QUALE SI CHIAMA DECOR
PUELLARUM ZOE HONORE
DE LE DONZELLE LA QUALE
DA RAGOLA FORMA E MODO
AL STATO DE LE HONESTE
DONZELLE.

Libri forma ad illam (uti vulgò aiunt) in 8vo magis quàm 4to. accedit; paginas 233 complectitur; quæque pagina 22 lineis, quæque linea 33 circiter litteris conſtat. Majuſculæ Capitulorum primæ litteræ calamo ductæ ſunt, & rubricâ illuminatæ. Character eſt Romanus, ad amuſſim formatus, characteribus ROBERTI STEPHANI,

VAS-

VASCOSANI aliorúmque iis *συγχρόνων* Typographorum PARISIENSIUM nequaquam inferior. Opus cùm Compoſitoris (quem vocant) ſeu Typothetæ tum Impreſſoris adeo exactum, ut ne quid minimum, quod offendat legentis oculos, occurrat. Charta, atramentum, typorum figura, linearum æquabilitas, vocum par diſtantia, idoneus marginum ſitus, omnia denique tanto nitore, tam juſtâ proportione, uniformi & univerſâ venuſtate conſpirant, qualem qui non acceperint oculis, animo vix concipient. In Libri calce hæc leguntur.

ANNO A CHRISTI INCARNA-
TIONE MCCCCLXI PER MAGI-
STRUM NICOLAUM IENSON.
HOC OPUS QUOD PUELLA-
RUM DECOR DICITUR FELICI-
TER IMPRESSUM EST.
LAUS DEO.

Loci, ubi imprimebatur, omiſſio, quæ NICOLAO erat minimè infrequens, nihil obſtabit, quin conjiciam id Opus elaboratum fuiſſe VENETIIS, in quâ Urbe Præli ſui ſedem fixit Princeps ille Typographus. O GALLIAM alumni olim tam celebris ſiniuri natalibus illuſtrem! O VENETIAS tanti inquilini hoſpitio nobilitatas! O ſtupendum Artificem, Statuâ (ubi ubi vigent litteræ) dignum marmoreâ, niſi litteraria monumenta ſibi exegiſſet quovis apparatu magnificentiora, omni ære perenniora! Quæ ſi forent minùs rara, ſæpiuſque obvia litteratis ſe darent, quot ſtatim ex fœdis illis, quæ quotidie nobis obtruduntur, Editionibus viluſcerent! Illum FAUSTUS & SCHŒFFERUS paucis annis præceſſerunt; his ille longe præcelluit: indignatuſque id ſibi prætereptum eſſe, ut è carceribus exiret prior, illud, quod unum erat reliquum & majus, arripuit. Et ut ex hoc ipſo, quod fuiſſet in exeundo poſterior, aliquam adipiſceretur laudem, impetu ſublimis animi præpete primus evolavit ad metam; minor futurus, ſi exiſſet prior. Puduit in limine cunctari; extemplo in ipſa Artis penetravit adyta. Quod GERMANI pedetentim & gradatim inceperant, GALLUS noſter ingenio velociori confeſtim ad apicem perduxit. Et aut prima hujus tentamina fuere illorum initiis coæva; aut uno tentamine Artem incepit & perfecit, ſimul ac ſemel diſcipulus ac magiſter. Dum alii in re tendandâ & paulatim effingendâ occupabantur, hic morarum impatiens primam una & ultimam admovit manum. Atque mirâ tanti Artificis operâ ex incunabulis matura ac perfecta emicuit in lucem, ſeque in ipſo naſcendi articulo ſenſit & ſtupuit adultam; adeo ut prorſus dubium ſit, utrum magis miremur, Artémne an Artificem; cui plus debeamus, illine, quæ tot erudita

E 3 Scripta

Scripta nobis noſtriſque poſteris conſervavit, an hinc, ſine quo ea proſuorum Authorum dignitate prodire non potuiſſent, ſine quo Ars ipſa minus utilis, minùs lepida & ornata, & pene iners jacuiſſet. Ignoſcat, oro, Lector; ſi admiratione raptus in grandiori materiâ ſtylum tenuiorem exercuerim, meique illius popularis laudes tentaverim, quæ eloquentiam vel TULLIANAM fatigâſſent.

Ab anno 1461. ad 1470. nil novi, quod ex NICOLAI JENSON officina prodierit. Neque tamen ad id adducar, ut credam virum animi tam vividi in Arte, quam adeo fœliciter ornare incœperat, & mirum in modum conſummaverat, per octennium integrum ceſſâſſe deſidem & otioſum. Nullus dubito, quin eodem, quo orſus erat, pede opus proſecutus fuerit; quamvis aut temporum injuria aut Bibliothecæ alicujus tenebræ illius toto hôc longo intervallo laboris fructum aut miſere amiſſum aut adhuc latentem nobis inviderint. Non poſſum hic (quod bona fiat veniâ, cum præſertim ſe dederit occaſio) non vehementer conqueri de jacturâ, quam Litteræ patiuntur, dum tot Bibliothecarum theſauri æternâ nocte damnantur. Libros, ſi celentur, rariſſimos ibi concludi quid aliud eſt quàm perire? Nunquidnam damni ulla faciet Bibliotheca, ſi theſaurorum, quos continet, notitiam Reſpublica Litteraria habuerit? Nunquid de eorum, ubi innotuerint, pretio immmuetur? De quodam ponderis ingentis adamante audivi, cujus pretio accedebat momentum hoc non leve, quod neſciretur. At ſuas ejuſmodi merces ſuis inſtitoribus permitto ipſorum ingenio & more æſtimandas: non eâdem certe lance expenduntur litteræ. Docemur a Philoſophis eandem eſſe de non exiſtentibus & non apparentibus rationem. Si Litteræ per ſui notitiam aliquid gloriæ deperdant, quanto majore in pretio erit earum ignorantia quàm cognitio? En quo brevi recidemus! Nempe in illud antiquum inſcitiæ Chaos, ubi abſorptæ ſalute prope deſperatâ mergebantur Litteræ, cum eas inde fauſtis auſpiciis exemit Typographia. Apage damnoſam hanc Librorum avaritiam. Agedum quiſquis es Bibliothecæ exquiſitæ aut poſſeſſor aut cuſtos, an minus tua hæc erit, aut magis eris ejus Librorum peritus, ſi eos ibi reponi tecum juxtà intellexerit orbis litteratus? Audivi PARISIIS Prælo Regio mandari cœptum Regiæ Bibliothecæ Catalogum. Proh! quam ineffabili frueremur beneficio, quàm latus nobis fieret in quamlibet eruditionis partem aditus, ſi celebrium omnium in EUROPA Bibliothecarum Catalogi ubique extarent! Quam Lyncei eſſemus, ubi nunc aut nihil aut minus videmus! Quam certiùs & fuſius rara & laudata eorum, de quibus nunc ago, Typographorum opera recenſerem, ſi Sti MARCI, ſi AMBROSIANÆ, ſi VATICANÆ Bibliothecarum opes reſerarentur! Quàm largâ meſſe te, Lector, cumularem: ad quam ſi quod affero, comparetur, quantulum heu ſpicilegium! Qualecunque tamen potui, cui

Google

cui nec ulla unquam fortunato facta eſt ea litterarum horrea inviſendi copia, neque obtigit cum doctis eorum locorum viris familiaritas. Pudet tam pauca de NICOLAO JENSON aliiſque huic coævis dicenda mihi ſuppetere, de quibus dici ſatis, ut dignum eſt, non poteſt.

Scio interim non deeſſe, quibus aliquid vitii in numeris ſubolet; quique putant, M. CCCCLXI pro M CCCCLXXI ponendo erraſſe Typographum. Et ſi illi audiantur, ubi ſiſtemus dubitandi finem? Quoties enim cui libitum fuerit dubitare, numerorum errorem ſtatim cauſabitur. Expendamus tamen σιύψιν eorum rationes. NICOLAUM JENSON (aiunt) typis Romanis jam nitidis jam prope a Typographiæ incunabulis uſum vix ſit veriſimile. Tum quæ cauſa eſſet, non vident, cur, qui jam bene incipiendo tantam ſui ſpem dederat, poſtea tamdiu ceſſaret. Primum illud, quod objiciunt, nunquam deſinet; & poterit æque objici anno 1470. ac 1461. nam typorum illorum, quos fere conſtanter adhibuit, primus fuit Inventor; ab illis enim longè diverſos minúſque pulchros uſurpaverunt non modo FAUSTUS & SCHOEFFERUS, ſed CONRADUS SWEYNHEIM & ARNOLDUS PANNARTZ, quorum illi anno 1457. hi 1467. excudere cœperunt. Objectum aliud jam partim dilui, pauciora habeo adjicienda. An temere eſt negandum, eum cœpiſſe, quod poſtea aliquandiu intermiſerit; aut affirmandum, eum intermiſiſſe, quòd nil toto illo intervallo excuſum mihi aut cuiquam alii adhuc occurrerit? Quoties vidimus Editiones rariſſimas ſeſe in conſpectum dare, quarum prius fuerat dubia aut minima notitia, imo ſpes aliquando nulla? At pone nil excuſum ab eo produiſſe. Inde tamen nulla NICOLAO inuretur otioſæ ceſſationis nota. Qui enim annis duobus 1470. & 1471. undecim Librorum editiones protulit, annis ſane præcedentibus otiari non poterat. Denique cur minùs annorum vacationi in NICOLAO quam in aliis ignoſcetur? Ut enim multos & recentiores & antiquos Typographos omittam, FAUSTUS & SCHOEFFERUS, qui anno 1457. initium fecerant, annos 1458, 1461, 1463, 1464. intermiſerunt. Et biennii vacatio uno Libro ab illis; octennii, undecim Libris à NICOLAO compenſata eſt.

NICOLAUS ab anno 1470. ad 1481. *Latinè* optimos plurimóſque elegantibus typis puràque chartâ vulgavit Authores. Hujus Prælo ſuam operam commodavit OMNIBONUS LEONICENUS, in cujus ad Epiſcopum BELLUNENSEM[1] Epiſtolâ mentionem NICOLAI habemus honorificam. *Accedebant juſtæ preces* NICOLAI JENSON Gallici *alterius (ut verè dicam)* DÆDALI, *qui librariæ Artis mirabilis inventor, non ut ſcribantur calamo Libri, ſed veluti gemmâ im-*

1 Quintilian. 1471.

imprimantur ac propè ſigillo, primus omnium ingenioſè monſtravit: ut huic viro, qui de re litterariâ tam benè meruit, nemo ſit, qui non favere ſummopere debeat. Ideirco non difficulter impetravit, ut non ſolùm hoc opus [QUINTILIANUM] *verum etiam utramque* CICERONIS *Artem corrigerem.* [1] PETRUS JUSTINIANUS *Venetarum* rerum Scriptor fatetur *in inſtituendis Muſarum alumnis nobiliſſimo commento multum ea* VENETAM *civitatem debere.* Si ejus Editiones cum laudatiſſimis Typographorum priorum aut poſteriorum operibus conferantur, Artem Typographicam agnoſcemus adeò ab ipſo perfectam, ut illi eam tantùm tenuiſſe, hi ei nihil ulterius addidiſſe videantur.

Subit interim mirari, cur NICOLAUS JENSON characteres, cùm *Romanos* haberet tam peculiari venuſtate præcellentes, *Gothicos* aliquando maluerit, in Bibliorum potiſſimùm, Theologorum ac Juridicorum editionibus. Quod ſicubi eo factum non arbitror, quaſi litteras humaniores pluris quàm Theologiam aut Juriſprudentiam æſtimaret, & typis illas formoſiſſimis, has non niſi deformioribus dignas judicaret; ſed id potius conſuetudini tribuendum eſt, quæ hujuſmodi typos, lectu utcunque difficiles & viſu deformes, Theologiæ, Juriſprudentiæ ac Philoſophiæ, jure tanquam proprio, ac diſtinguendi magis quàm infamandi causâ, aſſignavit. [2] *Gothicus* character ante NICOLAI adventum VENETIIS ignorabatur, quo cum ſocio [3] JOHANNE COLONIENSI uſus eſt. In plurimis tamen Libris, cùm ille, tum alii celebres apud VENETOS Typographi eos adhibebant typos, qui a rudi & exiliore MOGUNTINORUM antiquorum formâ procul aberant, necdum abierant in altam *Gothicorum* craſſitudinem, ſed æquâ itidemque aureæ mediocritatis proportione oculos legentium tenebant attentos juxtà & attonitos; ac [4] *Veneti characteres* κατ' ἐξοχὴν appellabantur. [5] GERMANOS certe, qui PARISIIS conſederunt, quorumque [6] poſtea fiet mentio, noſtras hic GALLUS VENETIIS in Arte conſummanda longe multùmque ſuperavit: non quod meritam illorum famam elevare cupiam, aut induſtriam & laborem invidiâ obſcurare; qui, licet extranei, ſuam GERMANIAM GALLIÆ ita poſthabuerunt, ut hanc tanto munere primi donaverint. Nequeo autem mihi temperare, quominus voto quantumvis inani indulgeam, ut NICOLAUS ille [7] patriæ æquior fuiſſet, cumque popula-

1 In 8. Libr Histor. Lege CHEVILLERIUM pag. 64.

2 CHEVILLIER, pag. 64.

3 CHEVILLIER, pag. 61, 63. ex SABELLICO. — *ſed omnium maximè opibus & elegantî litterarum formâ multum cæteros antecelluerunt* NICOLAUS JENSON & JOHANNES COLONIENSIS.

4 CHEVILLIER, pag. 61.

5 GERING, CRANTZ & FRIBURGER.

6 Vide ann. 1470.

7 CHEVILLERIUS p. 43. notat nonnullos Scriptores putaſſe *Typographiam à* NICOLAO JENSONE *in* GALLIAM *asportatam* (uti ANGEL. ROCCH. *de Biblioth. Vatic.* pag. 412.) cumque *ibidem in ipſa* GALLIA *Metropoli Artem illam exercuiſſe*

pularibus ſuis Artis laudes, quas ſibi conciliaverat, participâſſet. Doleo equidem meæ patriæ (cujus amore vinci me nunquam pudebit) id ſolidæ & veræ gloriæ fuiſſe præreptum, ut indigenis magis quàm advenis Artis tam utilis beneficium deberet acceptum: in quâ [1] adeo inſigniter NICOLAUS excelluit, ut inter [2] Scriptores quoſdam lis de ejus natalibus oreretur; quorum gloriam GALLIÆ negatam alter GERMANIS, alter DANIS, injuſtiſſimè uterque & abſurdiſſime, arrogabat.

Poſtquam GERMANIA ITALIAque novum hunc litterarum uſum didiciſſent, non longo poſt tempore GALLIAM inviſit Ars Typographica; cujus uſum tres GERMANI in illud regnum induxerunt. Oculatus Teſtis, vir, non ut magis alter, in his rebus verſatus, cui me in hôc Opere multum debere agnoſco, cujuſque nomen & merita ne magis innoteſcant (quod plerumque evenire pudor eſt) ſumma vetuit modeſtia; ille, inquam, ſæpius à me de Libro tam raro & minime noto interrogatus, mihi affirmavit ſe [3] vidiſſe Biblia Latina, in quorum calce hos verſus legerat.

> Jam ſemi undecimus luſtrum *Francos Ludovicus*
> Rexerat, *Ulricus*, *Martinus* itémque *Michael*
> Orti *Teutonia* hanc mihi compoſuere figuram.

Cùm itaque LUDOVICUS undecimus CAROLO ſeptimo anno 1461. 22 *Jul.* defuncto ſucceſſerit eodem anno 15. *Aug.* coronatus, ſi ſemi-luſtrum, id eſt, biennium cum ſemiſſe addatur, oportet Biblia hæc anno 1464. prodiiſſe. Si hæc autem PARISIIS (Loci enim nomen non additum ex viri Clariſſ. ore accepi) fuiſſe excuſa conjecietur ex Typographorum nominibus, quos ſimul alibi excudiſſe non conſtat; non video, quî id conveniat cum iis, quæ doctiſſimus & accuratiſſimus Hiſtoriæ Typographicæ indagator CHEVILLERIUS in ſuo *de Pariſienſis Typographiæ origine* [4] Tractatu prodidit; hos nempe Typographos anno 1470. Artem PARISIIS primùm inſtituiſſe, & Biblia in GALLIÆ regno [5] ante annum 1475. impreſſâ non fuiſſe. Nodum hunc ſagacioribus ſolvendum relinquo. De tribus illis Typographis agam, cùm ad annum 1470. pervenero. Præterea, ſi ambi-

turiſſe (uti JACOB. HOFFMAN in *Dicturus* & HENR. PANTALEON in *ſecund. Tom. Illuſtr. German.* & MELCH. ADAM. in *Vit. Guttemb.* & Paul. & MALLINKROT. in ſuâ *Diſſertat.* p. 90.)

1 POLYDOR. VERGIL. *de Invent.* Lib. I. Cap. 7. *Artem* NICOLAUS JENSON *primus mirum in modum illuſtravit.*

2 SABELLICUS cum *Trithemium*, JACOBUS PONTANUS *Danum* eſſe eſſe ait. Lege MALLINKROT. *Diſſertat.* p. 72. & 83.

3 In Bibliothecâ Epiſcopi MORI nuper Academiæ *Cantabrigienſi* donatâ.

4 Part. I. Chap. 2, & 3.

5 Part. I. Chap. 5. pag. 74.

ambigatur, an Biblia hæc PARISIIS excuſa ſint, Liber, quem vidi, proximus probabit Artem ante annum 1470 in GALLIÂ, alibi quam PARISIIS excoſi cœptam

¹ *Franciſci Florii Florentini de amore Camilli & Æmiliæ Aretinorum liber, expletus eſt Turonis, editus in domo Guillermi Archiepiſcopi Turonenſis, anno milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo ſeptimo, pridie Calendas Januarii* in 4ᵗᵒ aut 8ᵛᵒ & adeo nitido (*Gothico* licet) charactere, ut mirer tantam in ipſis initiis operis perfectionem, doleamque Typographi nomen omiſſum, ipſique, quiſquis fuerit, tantum laudis, quam certè meruit, ereptum

Scrupulum, ſiquem vox *expletus* injecerit, eximet vox *editus* Illa forſan ſola, niſi hæc fuiſſet adjecta, tempus, quo Librum ſcribendi Author, non excudendi Typographus, finem fecerat, potuit indicare Verbum autem *edere*, ex quo Typographiæ uſus pervulgatus eſt, de eâ Librorum, quæ fit per Typos, emiſſione fere ſemper dicitur. Præterea eidem Libro ſubjungitur *alius de duobus amantibus Libellus in Latinum ex Boccacio transfiguratus per Leonardum Aretini*, qui ² anno 1443 obierat

Id de Typographicæ Artis progreſſu obſervari dignum eſt; quod, poſtquam in GERMANIÂ nata vires ad foras prodeundum idoneas collegiſſet, pede ſtatim concitato ITALIAM petierit; & illud Orbis theatrum, illam omnigenæ doctrinæ olim ſedem ac tot eruditorum virorum patriam, quo Diſciplinæ undique omnes & politiora Artium liberalium ſtudia quondam confluxerant, elegerit ſibi, ut ibi ſuas opes ſpectandas exponeret, ſecúmque in ſuam patriam renaſcentes convocaret litteras

Poſt MOGUNTIAM, nullus mihi occurrit, qui Typographiâ diſerte deſignetur inclaruiſſe, locus ante ³ *Sublacenſe* Monaſterium, in quo LACTANTII FIRMIANI *Inſtitutiones* anno 1465 antepenult *Octob* in fol cuſæ fuerunt, optimo certè & *Romano* charactere Opus profectò eâ Artis pompâ ad amuſſim exactum, ut nemo, qui viderit, nomen Typographi abeſſe non indignetur Illud etiam non reticendum cenſeo, quod loca quædam a LACTANTIO ex aliis Scriptoribus allata *Græcis* typis exarentur nitidiſſimis, quique eos, quos poſtea SWEYNHEIM & PANNARTZ ROMÆ uſurpabant, proxime referunt

Anno 1466 Biblia *Latina* AUGUSTÆ VINDELICORUM JOANNES BEMLER excudit, cujus rei teſtem ⁴ MELCHIOREM ADAMUM

1 Hunc Librum, uti & plurimos alios, in celeberrimâ JOHANNIS BRIDGES armigeri, cujus humanitati multum me debere agnoſco, Bibliotheca inſpexi

2 CALVIS *Chronolog*

3 De hoc Monaſterio conſule *Diar Ital.* MONTFAUC pag 338

4 In *vitâ* JOAN GUTTENBERG

Google

MUM appellat Reverend. P. JACOBUS LE LONG in ſuâ *Bibliothecâ Sacrâ*, vir de Theologis in operoſo illo, & in methodum clariſſimam redacto Libro egregie meritus. Et utinam ejus exemplum alios quoque ad parem in reliquis Scientiis & Artibus induſtriam excitaret![1]

ROMAM & VENETIAS potiſſimùm, urbes ITALIÆ totius celeberrimas, illam Terrarum aliquando caput, hanc Maris dominam Typographia inviſit, quas ſuis ſacris initiaret. Ubi advenisſet ROMAM, ſe contulit in PETRI ac FRANCISCI DE ' MAXIMIS fratrum domum, in quâ CONRADUS SWEYNHEIN & ARNOLDUS PANNARTZ, uterque *Germanus*, ſua collocaverunt prœla, junctâque ſocietate & induſtriâ ſeſe operi typographico naviter accinxerunt.

Inter primos, quos in lucem ediderunt, Libros habentur CICERONIS *Epiſtolæ familiares* ann. 1467. & Sancti AUGUSTINI Opus *de Civitate Dei* ann. 1468. ut à duobus graviſſimis Scriptoribus, Hôc inter Sanctos *Latinæ* Eccleſiæ Patres, illo inter *Latinos* Authores principe, utroque Rhetoricæ magiſtro, auſpicarentur. Deinde per totum ſexennium vulgandis Tractatibus optimis tam ſacris quàm profanis, ad labores impigri, ſumptuum prodigi, invigilaverunt. Nil ſanè eſt in rem typographicam magis injurioſum, quàm ſordidior lucri turpis cupido, & nimia in neceſſariis ſumptibus faciendis parſimonia. De hôc vitio olim ſic conquerebatur JOHANNES [2] FROBENIUS: —— *Quod noſtra quidam imitati præfantur ſe duplo minoris Exemplaria vendituros, id non tam ridiculum eſt, quàm omnibus ſtudiis & ſtudioſis pernicioſum. Nos caſtigamus noſtra pro viribus, chartis bonis utimur, doctos ære magno conducimus. Quid illi faciant, aliorum eſto judicium. Hoc unum non tacebimus, ſi res impreſſoria negotiatio pergat eſſe, ut quorundam arte capit quæſtui modò ſtudentium, non tam hujus unquam inventionem fuiſſe rectis ſtudiis utilem quàm erit abuſus exitiabilis.* Hujus verò vitii nunquam affines fuiſſe antiquos illos Typographos convincunt plurima, quæ adhuc ſuperſunt & ſupererunt, Exemplaria, quorum charta, atramentum, character, opus ubique æquale, omnia quaſi recens è prælo exiens, nitida oculos legentium invitant, delectant, rapiunt. Ad id præterea negotii plurimum momenti afferebat, quod illis temporibus viri & doctrinâ & loco illuſtres prælis præeſſe ἐπιμεληθῆναι & ἐγχειρίζειν non dedignarentur: inter quos JOHANNES ANDREAS ALERIÆ in CYRNO inſulâ Epiſcopus, & Papæ [3] Bibliothecarius, nomen primum meruit, quo manuſcriptos Codices ſubminiſtrante,

1 Hujus familiæ meminit etiam facit Clariſſ. BERNARDUS DE MONTFAUCON in *Diar. Italic.* pag. 166. & 155.

2 In Præfat. Æneæ, ann. 1517.

3 CHEVILLIER, pag. 199

te, & præparante, typographicum opus emaculante, Epiſtolas nonnullis editionibus Prælationéſque adſcribente, CONRADUS SWEYNHEIM & ARNOLDUS PANNARTZ tot ingeniorum fœtus anguſtioribus hactenus Bibliothecarum limitibus concluſos liberius tandem & longius exſpatiari, quique privati antea tantum juris fuerant, nunc publici eſſe juſſerunt. ROMA ſibi viſa eſt iterum Orbis caput, diu depoſitam litterarum dictaturam reſumpſiſſe, ſenectamque exuiſſe veterem, cùm illorum Typographorum arte CICERONEM, VIRGILIUM, OVIDIUM aliósque complures eruditionis Heroes & Anteſignanos ab inferis ad ſuperas auras evocatos mirata, ſuum fere putaverit AUGUSTUM ſuóſque cæteros revixiſſe MÆCENATES.

Nihil & Urbe ROMÂ & Orbe Chriſtiano dignius præſtare poterant CONRADUS & ARNOLDUS, quam Patres Eccleſiæ *Romanæ* doctiſſimos Fidéique Catholicæ Propugnatores acerrimos in arenam producere, eâdemque lampade lucem litteris & Religioni præferre. Anno igitur eodem 1468. Opus AUGUSTINI *de Civitate Dei* erudiſſimum; *Epiſtolas* HIERONYMI diſertiſſimas, cùm luminibus orationis tum viribus argumentorum inſtructas, vulgaverunt; ut Epiſcopo quaſi ſuccenturiatus accederet Presbyter, & in Urbe illâ primariâ, ubi puer olim liberalibus ſtudiis fuerat educatus, adultuſque prætextâ poſitâ * *Chriſti veſtem ſuſceperat*, novæ quoddam vitæ initium ordiretur. Anno ſuperiore TULLIANAS dederant *Epiſtolas*, hôc dant HIERONYMIANAS; ex quarum collatione liqueat, quanto Ethnicum facundiâ anteeat Orator Chriſtianus, quâ ſublimis ingenii dexteritate totas Authorum Profanorum opes in meliores rerum ſacrarum uſus prodigat, & Eccleſiæ conſecret. Has HIERONYMI *Epiſtolas* recognovit ANDREAS *Alerienſis*, ex cujus ad PAULUM II. Dedicatione eis præmiſſâ quædam hîc inſerere nec mihi neque (ut puto) Lectori erit moleſtum.

Tuis certè temporibus ad reliquas Dei gratias hoc etiam felicitatis Orbi Chriſtiano acceſſit ac munus, ut pauperrimi quique parvâ pecunia Bibliothecas poſſint redimere. An parum tuæ Sanctitatis gloria, ut quæ Volumina vix centum aureis emi poterant aliis temporibus, viginti hodie ac minoris bene exarata & non mendoſiſſimè ſcripta redimantur? Quæ vix viginti aureis Lectori mercabantur, quatuor & vilius nunc etiam emantur. —— Ejuſmodi enim eſt impreſſorum noſtrorum & characteres effingentium Artificum, ut vix inter hominum inventa, non modò nova ſed ne vetera quidem, quidquam excellentiùs inveniri poſſit referre. Dignè honoranda profectò GERMANIA *eſt, utilitatum inventrix maximarum. Hoc eſt, quod glorioſa illa ac Cœlo digna anima* NICOLAI CUSENSIS, *Cardinalis Sancti* PETRI *ad vincula, peroptabat, ut hæc ſancta Ars, quæ oriri tunc videbatur*

in

* Lege HIERON. *Epiſtol. ad* DAMAS. in 2do Editionis tomo.

in GERMANIÂ ROMAM *deduceretur, jam vota illius* —— *uno tempore impleta ſunt* —— *Ego poſteris in his Scriptis conſtanter ſemper admiratione futurum trado præſtantiſſimos characterum imprimendorum Artifices ſub* PAULI *II.* Veneti ROMÆ *Artem exercuiſſe tanto artificio & induſtriâ hominum Gratia nobis hæc Cœlitus per Divinum Paſtorem importata, ut minoris Libri ferè emi poſſint, quàm alias ſoleret redimi ligatura Nunc igitur, ſumme Pontificum, manſuetiſſime & verè glorioſiſſime, Sancti* HIERONYMI *primum Volumen habe, habiturus deinceps ſtatutis temporibus ſemper nova tuæ Felicitatis indicia, quaſi frugum te digniſſimarum primitias, & fove ſub tuâ Protectione* CONRADUM *&* ARNOLDUM, Germanos *homines, Arte imprimendi præſtantes Artifices*

Libri, qui hactenus emiſſi ſunt, *Latini Græcè* nihil ferè aut pauciſſima admodum habebant admiſta Quicquid ex illâ Linguâ CICERO ſuis Operibus inſeruit, aut [1] typis valde rudibus exprimebatur, [2] aut, lineæ ſpatio vacante, omnino omittebatur Ut igitur illi vitio & huic defectui, quo Typographia laborabat, foret remedium, characteres *Græci* ad veram exactámque Manuſcriptorum figuram & ſimilitudinem oportebat effingi & ex metallo fundi, eámque illorum copiam, quæ multo pluribus, quàm uni voculæ aut lineolæ, excudendis ſufficeret Rei illi *Græcarum* Litterarum deſuetudo & inſcientia, tum earundem a *Latinis*, quibus ſolis Artifices inſueverant, diſcrepantia, difficultatem non minimam attulerant Hanc tamen perruperunt CONRADUS & ARNOLDUS; *Græcarúm*que formarum neceſſariâ ſupellectile comparatâ, AULO GELLIO manus admoverunt; [3] *Authorem maximis Scriptoribus annumerandum, in quo vix quicquam ſcitu dignum quippiam invenies, de quo pars ab eo aliqua non tractetur Erat tamen dura imprimis provincia,* —— *nam & multa* Latina *erant Librariorum negligentiâ depravata,* & *multo plura* Græca —— *corrupta, trunca, manca Ea quoque ipſa, quæ integra extabant, à* Latinorum *perpaucis propter* Græcitatis *inſcitiam intelligebantur Tentavere quidam utriuſque Linguæ non expertes hanc* Latinis *gemmam* —— *detergere atque perpolire,* —— *qui aut rei difficultate aut aliis occupationibus diſtracti,* —— *ab Opere ſuſcepto deſtiterunt* Hanc provinciam a reliquis deſperatam ſibi depopoſcit *Alerienſis* Epiſcopus; & *expetulante* THEODORO GAZÂ, *viro non in unâ aliquâ ſeorſim facultate ſed in omnibus generatim omnis ingenuis diſciplinis doctiſſimo, multa* Latina *fecit vertere, & ut* Græca *La*tinè *legerentur, conſequutus eſt* Opus illud GELLIANUM anno 1469 CONRADI & ARNOLDI prælo exivit, characteribus luculentis, Librorum

1 De hôc prius dictum eſt ad edition. CICER *Offic* 1465.

2 Sic in CICER *Epiſtol ad Famil.* ROM 1467 per SWEYNHEIN & PANNARTZ, ac *Epiſtol ad* ATTIC. VENET. 1470 per JENSON.

3 Lege *Epiſtol Epiſcop.* Alerienſ *ad* PAUL. II.

brorum Argumentis rubricâ per calamum deſcriptis. Loci ex variis *Græcis* Authoribus (& vix ullo in alio *Latino* Scriptore plures occurrunt frequentiores aut prolixiores) allegati exhibentur *Græcè* impreſſi literis ſane (ſi hos in illo imprimendi genere conatus primos fuiſſe animadvertamus) ſatis pulchris & elegantibus, textu bene emaculato, & ita diligenter (quod in inſolita & adhuc ignotâ apud Typographos Linguâ notari dignum eſt) correcto, ¹ ut in duabus paginis lineas ſeptuaginta ſex non quidem breves complectentibus haud ſæpius quàm in vocibus quatuordecim erratum fuerit. Litteræ ſunt grandiori aliquantulum ſpecie, æquabili & rotundiore formaturâ, planoque & nativo ductu effictæ; nudæ prorſus, & omni accentuum ſpirituumque apparatu deſtitutæ ſeorſim ſingulæ, ac nullis ligaminibus inter ſe cohærentes, nullaque abbreviandi artificioſâ methodo ² conſtrictæ nihil omnino lectionem reddit perplexam, niſi quod plures aliquando voces nullo interjecto ſpatio continuatæ, & periodi nullo ſæpe aut perperam interpoſito puncto diſtinctæ, Lectorem, ubi finito ſenſu ſubſiſtat, dubium (niſi qui Manuſcriptis aſſueverit) aliquantiſper retardent.

Atticis A u l i G e l l i i *Noctibus* Epiſcopus *Alerienſis* præmiſit doctam ad P a u l. II. Pontif. *Rom.* Epiſtolam, in quâ collata in ſe rerum omnium penuriâ aliquando laborantem Papæ & G u l i e l m i Cardinalis *Oſtienſis Rothomagenſis* nuncupati univerſique Cardinalium collegii beneficia gratus recolit. A G u l i e l m o Cardinale, cùm *moleſtis admodum inopiæ angeretur anguſtiis, centum ipſi mutuò numerati ſunt aurei; eique diu licuit eſſe ſub placidiſſimo creditore, donec æs alienum diſſolveret, pecuniamque illi tandem redderet.* Idem poſtea Cardinalis ei, *quamprimum* eum Papa *ad Eccleſiam Alerienſem ab Accienſi tranſtuliſſet, ſuæ benignitatis gremium denuo aperuit.* Papa præterea ei S a b a c i e n. *Eccleſiam conferri conſenſit.* His maximis beneficiis donatus *anhelabat impendio magis atque contendebat, ut quotidie melius placitura in medium proferret, hoc modo excelſa & delimata ingenia jugi hortatu provocans, ſi quo pacto conſequi poſſet, ut in hoc latiſſimo recognitionum campo pertrahantur* &c.

Ad

¹ Locus, qui hic citatur, occurrit in A. G e l l. lib. 10. c. 22. ex P l a t o n i s *Gorgia* deſumptus, quem liber integrum perlegere. Errores, quot deprehendi, hic ſubnotati ſunt; & ſingulis numeris lineæ adnotatis, ut ex eorum paucitate Typographi diligentiam Lector agnoſcat.

In Paginâ anteriori lin. 8. [illegible] pro [illegible] 11. [illegible] pro [illegible] 30. [illegible] pro [illegible] 31. [illegible] pro [illegible]. In Pagina poſteriori lin. 5. [illegible] pro [illegible] 8. [illegible] pro [illegible] 11. [illegible] pro [illegible]. Ibid. [illegible] pro [illegible] 15. [illegible] pro [illegible] 20. [illegible] pro [illegible] 29. [illegible] pro [illegible] 31. [illegible] pro [illegible].

In Pagina proxim. anteriori lin. 1. [illegible] pro [illegible] 2. [illegible] pro [illegible].

² Duæ tantùm voces ſunt abbreviatæ in Pagina anteriori lin. 3. & 9. [illegible] & [illegible] pro [illegible] & [illegible].

Ad Gellianorum Commentariorum calcem adjicitur elegiacum triginta octo verſuum Carmen ab *Aleriensi* Epiſcopo fortè compoſitum, & minime pro eorum temporum captu aſpernandum; quod igitur Lectori hic non invidebo.

Aule mi quondam prolixa volumina clauſa
  Te pandente forem, jam, *Theodore*, lego
Tu, quemcunque juvat mecum has evolvere Noctes,
  Illas cum *Gaza* me vigilaſſe tene
Si minus eſt aliquid, ſuccurre ex parte virili
  Tu quoque ſi neſcis, rodere parce mea
Ut nova preſſuri eni clari monumenta Magiſtri,
  Edidimus grati; ſit procul invidia.
Quære tuos, quiſquis habuiſti hos fortè, Libellos,
  Atque fatere aliquid te didiciſſe meis
Sparſimus in plures facunda volumina chartas,
  Ne noctis doctas nox fera detereret
Cuncta ſalo à *Cyrno* dat *Aleria* Scripta, *Latini*,
  Hæc vobis; filii reddite vos melius
Expoſita eſt doctis ingenti gloria Campo
  Ingenuus neſcit Muſa latere viri
Murmuret, ac dente laceret ſtudia iſta canino,
  Ignoto quiſquis malit hære lare
Sumitis? an taxos pavidi timuiſtis amaras?
  Sumite; non omni eſt Corſica amara loco
Ferre ſolet vobis hæc Inſula mollia vina
  Munere jam magni dat meliora Dei.
Radite, ſiqua minus *Gelium* redolere videntur,
  Sed priùs albenti quærite digna loco
Vos, Juvenes noſtri clariſſima lumina ſæcli,
  Sumite vos *Aulum*, pectore, fronte, manu.
Pontificum ſummus & mundi gloria *Paulus*
  Sacra magis (juſtum eſt) hæc quoque Scripta probat.
Antè illi dedimus divina Volumina noſtris
  Teutonicis facta; ille huic plus arce favet.
Fluxerat in mendis penè omnis charta *Latina*
  Cœpimus hoc; lapſæ det manus omnis opem
Quid melius fieret, non nos noramus, amici
  Siquis majus habet, proferat in medium
Noſtra pius rata eſt, ſiatque *Thalia* modeſtis
  Judicibus; ſiqua es, invida turba, tace.
Sede *Petri Veneto Paulo* florente ſecundo
  Egimus hæc *Romæ*. Gratia ſumma Deo.

Joannes Andreas quo præceptore uſus fuerit, ſcire forſan non nihil intererit. Ipſum audiamus in Epiſtolâ ad Paulum II & Marcum Sti. Marci Cardinalem tribus Livii Decadibus præfixâ

fixâ —— VICTORINUM Feltrenſem —— *quo viro altore uſus ſum atque præceptore* —— *ego illo uſus ſum parente & magiſtro* —— Muntiæ LIVII *Decadum partem prælegentem audivi* —— *ſi quid in recognitione profeci, auctori acceptum* VICTORINO *referatur.*

THEODORI GAZÆ, quem in GELLIO habuerat adjutorem, in PLINII editione opem ſenſit, & agnovit in ſuâ ad PAULUM II Epiſtolâ —— *Juvit mirificè vir ſummæ eruditionis ac ſapientiæ* Theodorus *meus* Gaza; *atque ita quidem, ut abſque illo neque ego nec, penè dixerim, mundus hoc munus fuerit impleturus.* Deinde paulò poſt addit —— *equidem, Pater Beatiſſime,* Plinianam *recognitionem ampliſſimo Domino meo temporali* Galeaz Sfortiæ *Vicecomiti Duci* Mediolani *inclytiſſimo ſtatueram tuâ voluntate delegare; ſed exiſtimavi aliquid me adhuc poſſe addere huic præſtantiſſimo Operi, quod ſit deinceps illi Principi plus præbiturum voluptatis. Quare in proximam additionem recognitionémque hoc illi munus reſervavi.* —— PLINIANÆ hujus editionis calci JOHANNES ANDREAS hæc ſubjunxit; quæ, quoniam accuratiſſimam ipſius diligentiam teſtentur, neutiquam hic prætereunda cenſui. IRENEUS Lugdunenſis *Epiſcopus; item* JUSTINUS *ex Philoſopho Martyr; item cum divo* HIERONYMO EUSEBIUS Cæſarienſis *ſeram poſteritatem adjurârunt, ut eorum deſcriptura Opera conferrent diligenter exemplaria, & ſolerti ſtudio emendarent. idem ego tum in cæteris Libris omnibus, tum maximè in* PLINIO *ut fiat, vehementer obſecro, obteſtor, atque adjuro, ne ad priora menda & tenebras inextricabiles tanti ſudoris Opus relabatur.*

Sic *Alerienſis* Epiſcopi adlaborantis hortatu, ope & inſpectione aſſiduâ, CONRADI & ARNOLDI Typographeum per ſeptem annorum ſpatium creſcentibus in dies laboribus litterarios edidit partus, donec tandem neſcio quâ fati pudendi inclementiâ poſt multos labores exantlatos opeſque exhauſtas in eas ærumnarum anguſtias adducti ſunt, ut omnia ipſis jam forent deſperata. Cùm itaque non ſuppeteret, quo importunæ paupertatis onus miſerum & grave amolirentur, ſupplicem ad Papam SIXTUM IV ſuis & *Alerienſis* Epiſcopi verbis, dederunt * Epiſtolam anno 1472 20 *Mart.* in quâ ſua opera ſuamque inopiam, nunquam ſatis laudanda illa, hanc deplorandam, commemorant.

IO. AND. *ad* XYST. *IIII.*

—— *Ut digneris miſericorditer occurrere, ſervuli tuæ Sanctitatis* Conradus Sweynheim *&* Arnoldus Pannartz, *Impreſſores noſtri ac utiliſſimæ hujus ſiliorſæ Artis primi in* Italiâ *opifices implorant.* —— *Vox impreſſorum ſub*

* Hæc legitur in initio quinti tomi Gloſſæ NICOLAI DE LYRA ann. 1472.

Digitized by Google

ſub tanto chartarum faſce laborantium & , niſi tua liberalitas opituletur, deficientium iſta eſt. —— *Nos ii* Germanis *primi tanti commodi Artem in* Romanam *Curiam tuam multo ſudore & impenſa deceſſoris tui tempeſtate deveximus. Nos Opifices Librarios cæteros, ut idem auderent, noſtro exemplo incitavimus* —— *Indicem ſi perlegeris impreſſorum à nobis Operum, miraberis* —— *vel chartas huc Librorum copiæ potuiſſe vel linamenta ſufficere* —— *Impreſſi ſunt noſtro ſtudio Libri, qui in ſubjectis ſuo ordine tibi recenſebuntur.*

* [a] *Donati pro puerulis, ut inde principium dicendi ſumamus unde imprimendi initium ſumpſimus, numero trecenti*	CCC.
[b] *Lactantii Inſtitutionum volumina Octingenta viginti quinque*	DCCC XXV.
[c] *Epiſtolarum familiarum Ciceronis volumina quingenta quinquaginta*	D L.
[d] *Epiſtolarum ad Atticum volumina ducenta Septuaginta quinque*	CC LXXV
[e] *Speculi humanæ vitæ volumina trecenta*	CCC
[f] *Divi Auguſtini de civitate Dei volumina Octingenta viginti quinque*	DCCC. XXV.
[g] *Divi Hieronymi Epiſtolarum & Libellorum volumina mille & centum*	M. C.
[h] *M. Tull. Ciceronis de Oratore cum cæteris, volumina quingenta quinquaginta*	D L.
[i] *M. Tull. Ciceronis operum omnium in philoſophiâ volumina quingenta quinquaginta*	D L
[k] *L. Apuleii Platonici cum Alcinoo, volumina ducenta ſeptuaginta quinque*	CC. LXXV
[l] *A. Gelii noctium Atticarum, volumina ducenta ſeptuaginta quinque*	CC LXXV
[m] *C. Cæſaris Commentariorum Gallici & civilium bellorum, volumina ducenta ſeptuaginta quinque*	CC LXXV
[n] *Defenſionis Divi Platonis, volumina trecenta*	CCC.

[o] *P. Vir-*

* Litterulæ Libris ſingulis præfixæ indicant impreſſionis annum huic Epiſtolæ poſtea ſubjectum.

[a] De DONATI anno ad certi habeo; ſed ex ipſius Epiſtolæ verbis videtur ejus editio reliquis omnibus præiviſſe. Artis ſcilicet fuit ſpecimen & rudimentum voluerunt eſſe Grammaticam, cujus *fundamenta*, teſte QUINTILIANO (*Inſtitut.* Lib. I. cap. 5) rerum illarum judice experientiſſimo ideoque optimo, *niſi fideliter ſtraverit, quidquid ſuperſtruxeris, corruet.* Neque tamen omnino certus ſum hic deſignari DONATI Grammaticam, niſi quod DONATOS illos *pro puerulis* impreſſos aſſirment. Vix equidem puto hic intelligi DONATI Commentarios in TERENTIUM, qui anno 1472 prodierunt. Ne id ſentiant, obſtant verba hæc, *unde imprimendi initium ſumpſimus.* [b] Ann. 1468. [c] 1467. [d] 1470. [e] 1468. [f] 1468. [g] 1468. [h] abſque anni notâ. [i] 1471. [k] 1469. [l] 1469. [m] 1469. [n] abſque

que

o P. Virgil. Maronis operum omnium, volumina quingenta quinquaginta. D. L.

p T. Livii Patavini cum epitomate omnium decadum, volumina ducenta ſeptuaginta quinque CC. LXXV.

q Strabonis Geographici, volumina ducenta ſeptuaginta quinque CC. LXXV.

r M. Ann. Lucani, volumina ducenta ſeptuaginta quinque. CC. LXXV.

s C. Plynii Veronenſis de naturali historiâ, volumina trecenta. CCC.

t C. Suetonii Tranquilli de duodecim Cæſaribus, volumina ducenta ſeptuaginta quinque CC. LXXV.

v Divi Leonis Papæ Sermonum, volumina ducenta ſeptuaginta quinque CC. LXXV.

x M. Fabii Quintiliani Inſtitutionum Oratoriarum, volumina ducenta ſeptuaginta quinque CC. LXXV.

y Continui I. Cathenæ aureæ D. Thomæ Aquinatis, volumina quingenta quinquaginta D. L.

z Divi Cypriani Epiſtolarum, volumina ducenta ſeptuaginta quinque CC. LXXV.

aa Bibliæ cum opuſculo Ariſteæ, volumina quingenta quinquaginta D. L.

bb Silii Italici cum C. Calphurnio & Heſiodo, volumina ducenta ſeptuaginta quinque CC. LXXV.

cc Orationum M. Tull. Ciceronis cum invectivis in Antonium, Verrem, Catilinam & ceteros, volumina ducenta ſeptuaginta quinque CC. LXXV.

dd P. Ovidii Naſonis Metamorphoſes & Elegiarum omnium, volumina quingenta quinquaginta. D. L.

ee Nicolai de Lyrâ, volumina mille & centum M. C.

Horum omnium voluminum ſumma —— efficit codices duodecies mille quadringentos ſeptuaginta quinque, acervum quidem ingentem, & nobis Impreſſoribus tuis, qua parte reſtat, intolerabilem —— ingens ſumptus ad victum neceſſarius ceſſantibus emptoribus ferri amplius à nobis nequit, & ementes non eſſe nullum eſt gravius teſtimonium, quàm quòd domus noſtræ ſatis magna plena eſt quinternionum, inanis rerum neceſſariarum —— parati ſumus pro Clementiæ tuæ arbitrio de noſtrâ merce 1 0 de impreſſis quinternionibus noſtris tibi tot tradere, quot volueris, & quibus volueris —— Tua incredibilis manſuetudo ſubveniat nobis de aliquo officio, unde poſſimus nos & noſ-

tras

que tem notâ. o nondum vidi. p abſque anni notâ q nondum vidi r 1469. s 1470 t 1470. v 1470. x 1470. y nondum vidi.

z 1471. aa 1471. bb 1471. cc 1471. dd 1471. ee 1471. 1472.

tres alere. Impenſa eſt facta in ſolius Nicolai de Lyrâ *à nobis voluminibus tanta, ut amplius nihil nobis ſuperſit ad vivendum. Si venderemus opera noſtra, non ſolùm à pietate tuâ nihil peteremus, ſed ultro in præſentium temporum articulo, in quo te plurimùm egere non neſcimus, ipſi noſtra offerremus; faciemúſque, quoties tuo adjumento fortuna nobiſcum uſa eſſe videbitur fronte ſereniore. Interea, Pater Sancte, adjuvent nos miſerationes tuæ, quia pauperes facti ſumus nimis* —— XX *Martii* M. CCCC LXXII. *Pontificatûs tui Clementiſſimi anno primo.*

In Catalogo præcedente impreſſionis annus ſingulis Libris cùm non additus ſit, hunc ſupplere, quantum ad meam adhuc pervenit notitiam, viſum eſt.

Si itaque Exemplaria 12475 & Libri 28 eorúmque non exiguæ molis complures, cum annorum, intrà quos editi fuerunt, numero conferantur; typographicas impenſas operaſque minimè ceſſâſſe conjiciemus.

Quàm iniquè fuit id comparatum, officinam adeò operoſam ſuo ipſius oneri ſuccubuiſſe! Exemplarium numerum Libris ſingulis non inconſultò addidi, ut Lector eos, quorum pauciora preſſa ſunt Exemplaria, rariores eſſe Libros intelligat. Hic etiam obiter (leviuſculi quantumvis momenti eſſe videatur) lubet non præterire formam Codicum, quos illi excudebant Typographi, voce *Quinternionum* expreſſam; quinque ſcilicet folia, ſingula quatuor paginas complexa, ita erant ſub Prælo inſtituta, ut poſſent à Bibliopegis in ſe invicem compingi, & in unum Quinternionem aggregari.

Neſcio, an Conradus Sweynheim anno 1473 aut 1474 obierit; Arnoldus enim Pannartz anno 1475 ſolus impreſſit.

Oxonii apud Anglos anno 1468 17 die *Decemb.* prodiit expoſitio Sti. Hieronymi in *Symbolum Apoſtolorum*; nullum verò Liber facit indicium, quis fuerit ipſius Typographus. Jam antea de primâ Typographiæ in *Britanniam* migratione ante annum 1460 & ejuſdem apud *Oxonienſes* inſtitutione dictum eſt. Nondum autem ex quoquam ſcire mihi contigit, numquid ante annum 1468 in *Angliâ* impreſſum ſit. Quos deinceps poſtea progreſſus Ars illa reliquarum omnium adjutrix in Inſula hâc ingeniorum fertiliſſimâ habuerit, qualis Typographorum ſoboles ſeriéſque à primâ origine ad noſtra uſque tempora in variis hujus Regni locis ſucceſſerit, enarrare ſpeciatim non aggrediar. Res iſta adeò digna eſt, ubi nervos intendat ſuos peritior *Britannicarum* rerum Antiquarius, qualem me non eſſe planè confiteor. Nonnullos ſubinde, prout ad meam notitiam fortè pervenerint, Libros inſpergam, nec quicquam aliud volo a me Lector in præſentiâ expectet. Provinciam hanc, in quâ ſum tyro prorſus rudis & inexercitatus, accipere & adminiſtrare meliùs poterit Thomas Hearn,

Oxonienſis Academiæ non leve nunc ornamentum, Vir labore, eruditione, vitæ integritate ſpectatiſſimus. Ignoſcat interim mihi vir doctiſſimus, quòd non modò ejus nomen honoris causâ hisce meis Annalibus inſeruerim, ſed & ipſius humeris euivis ſtudiorum oneri non imparibus id laboris impoſuerim, ex quo ad *Angliæ* Gentis gloriam, ad Hiſtoriam ejusdem illuſtrandam, ad commune denique litterarum emolumentum magnum pondus acceſſurum nemo facilè non videat. Neque quidem id ſolùm in rebus, quæ ad *Britannicas* Inſulas ſpectant, ſed in Linguis quoque *Gallicâ*, *Italicâ*, *Hiſpanicâ*, moderniſque reliquis, fieri velim. Opus hoc ingentis ſudoris ac diligentiæ multorúmque forſan annorum nonniſi a viro capacis ingenii, induſtriæ indefeſſæ, peritiſſimæque in reconditis publicarum privatarúmque Bibliothecarum monumentis cognitionis ſperandum eſt: aut, ſi majus id videatur, quam quod ab uno poſſit expeti, inter plures, quorum ſinguli Hiſtoriam ſingulæ Gentis typographicam tractarent, diviſum levius fieret. Antequam ſuſceptum hoc fuerit & peractum, Typographicos Annales alios, quàm mutilos & valde imperfectos, fruſtra expectemus. Sed à meſſe illâ opulentâ, quam non niſi mente & ſpe licet percipere, ad meum manipulum redeundum eſt.

Altero poſt inſtructum a CONRADO SWEYNHEIM & ARNOLDO PANNARTZ Typographeum anno, ſcilicet 1468. ROMÆ alius inclaruit è *Germaniâ* Typographus, UDALRICUS HAN, cognomine Latino GALLUS: cui JOHANNES ANTONIUS CAMPANUS *Teramenſis* Epiſcopus eandem, quam illis *Alerienſis*, operam præſtitit. Nihil certe huic UDALRICO magis in gloriam cedere potuit, quàm quod eum CAMPANUS eligeret potiſſimum, cujus curæ ſuas committeret lucubrationes, & in ejus laudibus celebrandis materiam (uti poſtea dicetur) carminibus ſuis quæſiverit vir adeò inſignis, & inter illius ævi optimos Poetas æque ac Oratores meritò numeratus.

JOANNES ANTONIUS CAMPANUS qualis quantusque fuerit, ex MICHAELO FERNO *Mediolanenſi*, qui ejus & Vitam ſcripſit, & varios Tractatus, Orationes, Cenſuras, Epiſtolas ac Epigrammata in unum Volumen redacta anno 1495. edidit, comperiet curioſus Lector. Eruditione ſuâ in Curiæ *Romanæ* gratiam ſe inſinuavit. Purpuratos Præſules, *Papienſem* præſertim, *Senenſem*, *Saxoferratenſem*, & BESSARIONEM, Pontificéſque ipſos, PIUM, PAULUM, XYSTUM; plurimóſque Principes ſuo obſequio demeritus; Epiſcopus *Crotoniatum* primò conſtitutus, deinde ad uberiores *Teramenſis* Eccleſiæ reditus ſedemque honoratiorem evectus, poſtea in Eccleſiæ divi EUSTACHII Archipresbyteratum ſuffectus eſt. Neque quiſquam erat, qui aliquando Cardinalem creatum iri non auguraretur; obtigiſſetque, niſi fata nimium properè PIUM abſtuliſſent. Quam acri judicio

cio Veterum ſcripta perpenderit, declarant ejuſdem in varios Authores cenſuræ; in centum triginta ſex QUINTILIANI *Declamationes*; in CICERONIS *Orationes*; in VICTORINUM *de Generatione Divini*, (quem nonnullas *Germaniæ* Bibliothecas evolvens invenit) in SUETONIUM (quem editum Cardinali *Senenſi* dicavit) in PLUTARCHI *Vitas* (quas diſperſas & a diverſis inde Interpretibus *Latinas* factas collegit) in LIVIUM, cujus *tres Decades Librariorum inſcitiâ magnâ ex parte depravatas juſſu Cardinalis* Papienſis *receperat emendandas, operoſam quidem rem & laboris plenam, dum multis Exemplaribus fretus corrigere aggreſſus eſt errores Librariorum, qui aut quod ipſi non capiant, nimium eſſe, aut quod non cernunt, obſcurum, aut quod inverſum eſt ſtudio Auctoris depravatum putant, quique de Librariis emendatores facti ibi plus adhibent judicii, ubi minùs intelligunt. Horum ille depravationes, quas tantâ diuturnitate temporis tantâque barbarie neceſſe fuit eſſe quàm plurimas, emendavit, quàm potuit diligenter, ut huic novæ miræque induſtriæ impreſſorum ipſe quoque pro viribus auxiliaretur; idem facturus in cæteris, quò non modò non carerent Libris Veterum eruditi, ſed & magna futura foret copia, & æquò pauperi atque diviti comparari exiguo poſſent. Adjecta ſunt ab illo omnium Librorum epitomata, eorum etiam, qui non extant, ut priſcarum rerum notitiam habeamus ex his aliquam, ſimul ut quantam in* LIVIO *fecerimus jacturam, intelligamus.* ANTONII MORETI hortatu, in animo habuit aliquando idem, quod in LIVIO, etiam facere in QUINTILIANO; quem quanti æſtimaverit, conſtat ex ipſius ad MORETUM Epiſtola, quâ fateor me adeò captum, ut aliquam ejus partem non poſſim Lectori invidere. —— *De* Quintiliano *ſi judicium poſcas meum, illud verè videor mihi afferre, deeſſe eloquentiæ quicquid à* Quintiliano *non diſcas, & ibi artem deſinere dicendi, ubi ultimum ejus fuit præceptum.* —— *& hunc aut parem* Ciceroni, *aut, ſi hæc magnitudo illa divini cœleſtiſque ingenii non patiatur, haud multò inferiorem fuiſſe.* —— *Magnus quidem meâ ſententiâ* Cicero, *magnus* Quintilianus. *Sed eſt & in magnis quoque ſemper aliquid eminens, eſt & in quo ſuperentur; nec cuiquam ita tota natura ſe præbuit, ut non aliquid ſibi velit retentum, quod largiri & alteri poſſit. Ut raro invenias celeritatem in eo eſſe eximiam, cui inſit & robur. Et arborum aliæ creſcunt ſublimius, aliæ latius effunduntur; parvis utrumque conceſſum eſt. Cumulata mihi quidem videtur in utroque eloquentiæ magnitudo, ſed aliter; hic in præcipiendo ſummus eſt habitus, ille in dicendo longè eminentiſſimus judicatus.* Quintilianus, *quibus armis pugnandum ſit, docuit:* Tullius *& oſtendit, quemodo vincamus, & ipſe ſemper cum victoriâ contendit. Illius ſtudia multum laudis in umbra conſecuta ſunt; hujus in foro multa plurimum gloriæ peperere. Et regnaſſe in Concionibus atque Subſeliis fertur* Quintilianus, *in Scholis & Claſſibus floruiſſe* Cicero. *Pugnacior ipſe multo,* Quintilianus *inſtruendis aliis aliquanto fortaſſe diligentior. Tum in ipſo quoque dicendi genere multum eſt intervalli*

Magnificus & plenus Cicero, *hic ſumptuoſus & locuples. Ille amplus, ſublimis, redundans, hic gravis, acer, elaboratus: alter naturâ ornatior, alter ſtudio æquè expolitus.* Quintilianus *ſententiis premit, & pondere* Cicero; *& his ipſis & viribus & ſublimitate & amplitudine & majeſtate convellit, ut videri poſſint illi æquè multa ſpicula in manibus eſſe, huic plus telorum; & ille tentare pungereque ſæpius, hic altius vulnerare atque conficere. Tum citra vim illam ſumptuo in manibus* Quintilianus *acumine capit lectorem; ſumptus* Cicero *gratia & candore delectat. Denique tanta vicinitas eſt, quanta videri inter eum poteſt, qui primus ſit omnium in curſu, & eum, qui, niſi hic antecederet, ipſe jam prævenisſet. Eſt & in tranſlationibus ac ſimilitudinibus diverſitas: in quibus viſus eſt* Cicero *& adhibuiſſe modum, temperâſſeque ingenio, & aliquanto fuiſſe diſtinctior; hic neſcio an usque ad vitium nimius, non tamen ita conculcandus, ut & ſplendorem non afferat. — Nihil aut hic præcepit faciendum, quod ille antea non præſtitiſſet; aut ille præſtitit, quod hic poſtea non præceperit. Tanto* Quintilianus *inferior, quanto eſt ex arte dicere quàm ſcribere de arte præſtantius; ſed eo fortaſſe diligentior, quo inſtituendis rebus plus vigiliarum ars poſtulat quàm natura faciendis. Tum ampliſſimus ingeniorum laudator* Cicero, *judex æquiſſimus* Quintilianus. *Itaque mirâ ſe hic moderatione arbitrum inter* Græcos *noſtrosque conſtituit, mirâ illorum laude noſtrorum æmulatione judicium peregit. Et velut in medio ad gratiam poſitus multa concedit omnibus, nemini detrahit quicquam; ut non minus ſciſſe eum rectè judicare cenſeas, quàm voluiſſe.*

Campano itaque, cum in politioribus litteris eſſet exercitatiſſimus, nemo fuit ad adornandas veterum, qui tum ſitu & pulvere conſumpti à plerisque negligebantur, Authorum editiones inſtructior: neque minima Ulrico Han Typographo habenda eſt gratia, qui tam idoneo emendatore uſus fuerit. Quâ de re Fernus audiendus eſt. *Cùm* Vuldricus *quidam* Gallicus *tunc, qui formas in Urbem librarias nuper intuliſſet, interquieſcere illum aſſiduis emendationibus non permitteret, rémque litterariam ex magnis difficultatibus inopiaque ad ingentem ubertatem glorioſiſſimo ille & divino opificio evocaret; in illum jocatus Carmen hoc edidit.*

Anſer *Tarpeii* cuſtos *Jovis*, unde, quòd alis
Conſtreperes, *Gallus* decidit, ultor adeſt
Vuldricus Gallus: ne quem poſcantur in uſum,
Edocuit pennis nil opus eſſe tuis.

Quando illius impreſſiones ſcribendi neceſſitatem pennarumque uſum ſuſtuliſſe viderentur. Hoc Tetraſticho ſolebat Typographus pleroſque, quos imprimebat, Libros ſuamque Artem commendare: quod unde didicerit, Fernus ſic refert. *Nuper cùm* Umbriam *peragrarem, idem fortè, quod ego, iter facientem* Turcam *offendi. Is cùm me* Latinis *verbis ſalu-*

ſalutâſſet, credidi primo congreſſu vernaculum ſermonem noſtrum eum non tenere, atque ita Latinis *parum quidem ut ſubitis pariter reſpondit. Ubi admodum me Litteras non callere deprehenſum haberet, ſed nec tamen prorſus ignorare, audentior factus cœpit ſeſe ad conferendum componere. Mox percunctanti illi, quinam doctâ hac tempeſtate in Urbe memorarentur, complures ego numeravi. At, inquit ille, noſtra ſæcula volui in lucem unum* Campanum *non revenere. Ad nomen ego* Campani *obſtupeſcens, quomodo ejus ipſe notitiam haberet, cœpi ſtudioſius perquirere. Ille inter* Turcas *divi* Pii *gloriam cum* —— *memorâſſet, hunc quoque virum, inquit, in hac præcelſâ Imperii Chriſtiani Urbe* Roma *apud illum in litteris maximum famâ prædicabat Oratorem facundiſſimum in eloquentiâ ſupremum. Cujus videndi cupidus cùm per juventutem* Italiam *peragrarem,* Romam *quoque appuli: ubi mox in veſtram fidem receptus ſcripta illius complura cœgi; quæ poſtea vitâ chariora ſemper mihi ſervavi. Pleraque etiam memoriæ mandavi. Atque ita memoriter cum multa retuliſſet, illud ego Tetraſtichum* [Anſer Tarpeii &c] *quod antè non audieram, memoriâ inter equitandem excepi.* Scribit FERNUS, CAMPANUM, cum annos jam quinquaginta ſuperaſſet, anno ad milleſimum quadringenteſimum ſeptuageſimo ſeptimo, Idib. *Quintilib.* obiiſſe. Idem tamen FERNUS in nono CAMPANI Epiſtolarum Libro unam affert LAURENTIO DE MEDICIS datam *Teramis* XVI *Januarii* M CCCC LXXX. Quapropter hic vel illic vitium eſſe in numeris oportet: quod corrigere ad meum nunc propoſitum non pertinet. Diu jam ſatis in præbendâ CAMPANI notitiâ ſubſtiti, neque forſan diutius, quàm par fuit: quo ſciat Lector, quam dignos adjutores in ſuis initiis Ars habuerit Typographica.

De UDALRICI Typographi patriâ variant Scriptorum ſententiæ; neque ſatis convenit de tempore, hicne an CONRADUS & ARNOLDUS primi formas librarias *Romam* attulerint.

Hunc alii *Germanum*, alii *Gallum* volunt: inter hos FAERNUS, qui eum *Gallicum* ſcribit, inter illos JACOBUS WIMPHELINGIUS, & NAUDÆUS (*Addit. à l'Hiſt. de* LOUIS *XI. chap.* 7.) qui CAMPANUM allucinatum eſſe exiſtimant, quòd eum Natione *Gallum* putaverit. CHEVILLERIUS quæſtionem non decidit, ſed interim miratur CAMPANUM, cui, cujas fuerit, vix licebat ignorare, ſolâ Epigrammatis acuendi gratiâ, in re certè tunc temporis manifeſta voluiſſe de induſtriâ, quod ſciebat, neſcire. Nolo quidem infirmis rationibus UDALRICUM *Galliæ* aſſerere: neque unquam *Gallia* Typographorum præſtantium adeo inops fuit, ut ei opus foret in re controverſâ dubiam quærere gloriam. Tantum enim abeſt, ut ea fertilis ingenioſorum Artificum patria ex *Germanorum* albo in ſuum falſis aut incertis indiciis quenquam Typographum temere pertrahere neceſſe habeat, ut potius ex illâ, quæ ſemper in eo litteratorum Artificum genere abundavit, copiâ extiterint multi, qui in externa

Natio-

Nationibus, uti in *Italiâ*, utilem hanc Artem ſummâ cum laude excoluerunt. Multis profecto impellor, ut credam Udalricum *Germanum*, non *Gallicum* fuiſſe. Extant enim Editiones, quæ id plane confirmant. Viz. *Ann.* 1468. Cicer. de Orator. *impreſſ. per* Ulricum Han de Wienâ. Ann. 1474. S. Augustin. de Civit. Dei *per* Udalricum Gallum *Almanum* & Simonem Nicolai *de Lucâ*. *Ann.* 1476. *Pſalterium* Johannis de Turrecrematâ *per* Lupum Gallum *fratrem* Udalrici Galli *de Biennâ*. Hæc mihi ſatis ſunt, ut putem hunc Ulricum ſive Udalricum eſſe gente *Germanum*, oppido forſan *Viennenſem*. Dictio *Han* Germanica *Gallum* ſignificat; notique Wimphelingius *errorem ideo emanâſſe, quòd cognomen familiæ traductum fuit in Latinum, quod*, Hermolao Barbaro *auctore, nunquam fieri debet*. Nihilominus apud *Germanos* aliosque invaluit conſuetudo, ut Barbaras ſuorum cognominum voces *Latinis* ejuſdem ſignificationis appellationibus mitigarent. Sic Schoeffer dictus eſt *Opilio*, Leichtenstein *Levilapis*, des Rouges *de Rubeis*, Estienne *Stephanus*, &c. Neque erroris inſimulandus eſt Campanus, qui pro uſitatâ inter Epigrammatum Scriptores libertate in voce factâ per ejuſmodi mutationem æquivocâ ludens, feſtive potius quàm ſerio ſcribens, joco magis quam veritati ſtuduerit.

Ad id aliud tranſeo, quod controverſum eſt, utrumne Udalricus an Conradus & Arnoldus *Romæ* Typographicen primi exercuerint.[1] His aperte palmam dat Andreas *Aleruenſis* cujus judicio ſtare licèt non verear,[2] Librorum editionibus præſertim fretus, haud magnâ tamen contentione decertabo, ſiquis hos & illum cum conterraneos tum contemporarios affirmaverit.

Udalricus Gallus anno 1474. ſocium in Arte habuit Simonem Nicolai *de Lucâ*; neque ultra 1475. quicquam adhuc inveni ab illo impreſſum.

Dum celebres illi Typographi *Romæ* Artem illuſtrabant, *Venetiis* Johannes & Vindelinus *de Spirâ*, par fratrum memorabile, in eâdem inclaruerunt anno 1469. ſed ille[3] ante annum 1470. exactum defuncto hic aliquandiu fuit ſuperſtes. Pauci tamen Libri ab illo vel hôc excuſi, nulli ultra 1477. mihi in notitiam venerunt; eâ autem

1 Vide prius in Epiſtol. præfix. 5 tom. Gloſſ. Nicol. de Lyr. *Not. de Germanis primis, tantis commodis Artem* &c. At vero Wimpheling *Epit. Rer. German.* cap. 65. Udalricus, *cognomento* Han, *ſub idem ferè tempus firmas librarias, rem inauditam & nunquam* Romanis *viſam*, Romam *attulit*. Sic Naudæus in *Addit. ad Hiſt.* Lodov. XI. *ann.* 1713. p. 134. & Mantel. *pag.* 11. Lege Chevillier, pag. 202.

2 Prima, quam novi, Editio Conrad. Sweynh. & Arnold. Pannartz fuit anno 1467. Udalrici Han, 1468.

3 Lege poſtea inſcriptionem ad calcem S. Augustin. *de Civit. Dei*, anno 1470.

tem typorum elegantiâ, ut, quo pauciores, eo avidiùs à curioſis requirantur. Fertur [1] JOHANNES *Spirenſis* primus vocularum ſub ultimâ paginæ præcedentis lineâ ad inferiorem oram poſitarum, quæ paginæ ſubſequentis initium indicent, uſum excogitâſſe.

VINDELINUS *Spirenſis* [2] poſtquam Artem exercendo in *Italiâ* nomen aſſecutus fuiſſet, conceſſit in *Germaniam*, ubi largis illis Juriſconſultorum (BARTHOLI 1471. Abbatis *Panormitani* 1474.) Operibus imprimendis incubuit. Anno 1472 JOHANNEM *de Coloniâ* in excudendis PLAUTI Comœdiis ſocium habuit.

Anno 1469 *Reuthingæ* JOHANNES DE AVERBACH proximo, CONRADUS WINTERS DE HOMEURCH *Coloniæ* civis, EMILIANUS DE ORFINIS *Fulginas* & JOANNES NUMEISTER innotuerunt; *Mediolani* quoque celebre nomen aſſecutus eſt ANTONIUS ZAROTUS *Parmenſis*, JOHANNIS LEGNANI impendio; & uſque ad ann. 1481. operam Libris non indiligentem navavit.

Non ſane poſſum ſatis contemplari demirarique ſub ipſis Litterarum renaſcentium primordiis impigros mutuosque illorum Typographorum conatus: quantâ ſtudiorum contentione & quaſi æmulatione erecti in procurandis principum Authorum editionibus, quâ fieri poterat diligentiâ, deſudando ſecum invicem concertabant. E. G. Impreſſerunt CICERONIS Epiſtolas Familiares *Romæ* 1467 SWEYNHEYM & PANNARTZ, *Venetiis* 1469 JOHANNES *Spirenſis*: PLINII Hiſtoriam hic 1469. illi 1470. CICERONIS Epiſtolas ad BRUT. QUINT. & ATTIC. eodem anno 1470. *Romæ* SWEYNHEYM & PANNARTZ, *Venetiis* NICOLAUS JENSON. SUETONIUM eodem anno & Loco, *Romæ* 1470 SWEYNHEYM & PANNARTZ, ac UDALRICUS GALLUS. Hujusmodi plura ex Catalogo obſervare Lector poterit.

Infrequens non eſt apud illos veteres Typographos (quod ſæpe nequeo non ſtomachari, eóque magis, quod nullam unquam afferri iſtius conſuetudinis cauſam audiverim) impreſſionis annum aut locum celare, interdum & nomen Typographi. Aliquando tamen Typographum, latitare quantumvis ſtudentem, prodit proprius ejuſdem character. Locum conjicere, modo non abſit Typographi nomen, haud adeò difficile eſt. Annum etiam ex circumſtantiis aut verſuum (quibus tunc temporis valde indulgebant) in Librorum fine appendiculis, quantum licet, non rarò aſſequimur. At vero de his omnibus ſingulisve, niſi conjectura ad veritatem proxime acceſſerit, temere pronunciare vix tutum eſt. Typorum enim, quibus Typographi utuntur contemporanei, ſimilitudo ſagaciſſimi conjectoris oculis poterit imponere

[1] Vide CORNEL. TACITUM ab ipſo impreſſum, cujus fit mentio in Catalog. Libror.

[2] NAUD. *Addit. à l'Hiſt. de Louis XI.* pag. 138. CALLER. pag. 21.

H

ponere Characteres CONRADI SWEYNHEIM & ARNOLDI PANNARTZ ab aliis, quàm NICOLAI JENSON & *Spirenſium* inter ſe, diſtinguere multo facilius videtur. Illi in fine vocum litteram ſ longam uſurpant, litteræ i ſupernum punctum non imprimunt, diphthongis abſtinent: hi rotundiore & nitidiore litterarum gaudent formâ; NICOLAUS JENSON diphthongos æ & œ, JOHANNES *Spirenſis* ę pro æ adhibet.

Utinam equidem ſcirem multiformes litterarum, quibus illi utebantur Typographi, figuras adeo graphice verbis depingere, ut certis indiciis earum inter ſe diſcrepantia ſtatim apparere poſſet, & ſuo Typographo ſua quælibet editio aſſignari. Res ea foret immane quantum operoſa, ſingulas Typographorum claſſes perluſtrare; ſingularum in iiſdem litterarum ductus minutulos, apices & faſtigia, extremitatum curvaturas, lineolarum inclinationes & diſtantias, tenues ſubtileſque articulorum juncturas, univerſam denique elementorum compoſituram, faciem & proportionem attentiùs conſiderare; & in varietate typorum incredibili ſtylum dicendi prodigialiter variare. Metuo ſanè, ut in materiâ tam variâ & multiplici verba deficerent. Non tamen parum ad hunc laborem levandum & rem tam utilem expediendam conduceret, ſi varia ex variis Typographorum veterum Editionibus ſelecta cum Alphabetorum tum integrarum ſententiarum ſpecimina tabulis æreis inciderentur, quibus, quoties opus eſſet, inſpectis, oculi acies, quam omnium illarum figuram ea, quæ in diſquiſitionem venit, propiùs aſſimilat, diſcerneret. Interea, donec aut hæc aut alia quædam inſtituatur ratio, diligens Lector, ſi quis harum rerum ſatagat, uſu, qui optimus eſt magiſter, tandem parabit, ut queat diverſos Librorum Impreſſores, ubi abſunt nomina, dignoſcere; & curioſis frequenter oculis antiquas Editiones intuendo manibuſque evolvendo, ideas litterarum viſu creberrimo receptas fixaſque menti tam altè imprimere & fideliter retinere, ut illis animo (ſi verbo venia detur) exaratas cum iis, quæ ſubſunt oculis, conferendo probabile forſan de Editionis Typographo faciat judicium.

Quidam Typographi ad intelligendam temporis, quam gripho implicant, notam requirunt OEDIPUM, & ænigmaticâ circuitione uti, quàm apertè rem indicare, malunt. Alii per [1] Luſtra quinquennalia, alii per Olympiadas annos computandos exhibent. Sunt inter hos, [2] qui, ut legentibus crucem figant, aut (quo loquar mitiùs) alieni ingenii periculum faciant, Olympiadas ſuas non (ut mos eſt pleriſque antiquis) quadriennio, ſed quinquennio conſtare, inſolenti quâdam libertate, volunt, & à CHRISTI natalibus initium ſumere:

1 Sic GERING, CRANTZ & FRIBURGER in Bibliis *Latinis* ann. 1464. & 1476. impreſſis.

2 Sic Impreſſor Anonymus AUREIS ann. 1472.

re: [1] ſunt, qui nolunt rationem Olympiadum antiquitus fixam refigere; eáſque juxta receptum olim quatuor annorum calculum metientes ad ſuam primitivam & veriorem Epocham reducunt.

Veteres Artis Typographicæ Magiſtri nullam in Librorum initiis paginam titulo aut Typographeis, quæ nondum erant in uſu, Inſignibus deſtinabant: ſed Impreſſoris, Urbis Annique nomen ad finem rejici ſolebat; cum menſis ſæpe & diei notâ, quam adjiciendi conſuetudo diu inveterata tandem apud recentiores exolevit. Imò ne non ſatis inſignis & circumſtantiis definita prodiret Editio, Æram aut *Romani* Pontificis, aut Imperatoris, ſummive Magiſtratûs, qui in eo Loco tum rerum potiebatur, aſſignabant. Libri plerumque ornabantur ſplendidâ hujuſmodi coronide, in quam ſæpe *ampullas* infarciebant & *verba ſeſquipedalia*, quæ projecerunt poſteri, nec poſſemus abſque riſu & cachinnis excipere. Iis tamen videtur eſſe faciliùs ignoſcendum, ſi Artis haud diu inventæ gaudio, nec immeritò, elati, in ejusdem ſuíſque laudibus celebrandis fuerint aliquanto liberaliores; & turgidis inſcriptionibus cum tanto verborum (ſæpe vix [2] *Latinorum*) fuco ſtrepitúque Libros oneraverint: quas ætate illâ, ubi omne ignotum pro magnifico habebatur, inventionis novitas tolerabiles fecerat; noſtrâ autem, ubi admirationem familiaritas aut ſuſtulit aut imminuit, æquus Lector vix pateretur. At verò dum illi præ ardentiori gloriæ ſtudio ſe & ſua opera paulo intemperantius jactabant; contrà [3] alii, præ neſcio quâ modeſtiâ, obſtinato ſilentio ſe notitiæ ſubtrahebant, Libros Appendicibus non modò ſupervacaneis ſed etiam conſuetis neceſſariisque deſtitutos emittentes. Adeò nihil apud eos erat medium; & in aliquâ parte, aut ab his aut ab illis peccabatur. Horum nihilominus obſcuræ negligentiæ minùs ægre, quàm ambitioſæ illorum diligentiæ, veniam dedero: illi enim id pavent, ne aliquid; hi, ut omnia ignoremus; & nemo eſt, qui ſibi pluſculum, quàm nihil omnino, dici non maluerit.

DE-

1 Sic Angeli Ugoleti *Parmenſis* in ſuâ Quintil. 136 *Declamat.* Editione, ann. 1494.

2 Ex Librorum veterum Inſcriptionibus, quas paſſim allego, Lector deprehendet ſolita vocum barbararum monſtra, & violatas aliquando ſyntaxeos, & (ubi verſus adduntur) Poëſeos leges. Cujuſmodi exempla abunde accumulâſſem, niſi metuerem, ne plus faſtidii, quàm voluptatis Lectori crearent tot barbariſmi & ſolœciſmi; nunquam niſi in illis literarum tyrocinis condonandi. Balbutiem aliquando infantium patimur, adultorum odimus: ſanda enim in illis ſolos ſequimur conatus, in his perfectionem.

3 De his ſuprà dictum eſt, qui ſua nomina, aut impreſſionis annum, locumve non apponunt.

DECOR PUELLARUM. *per Nicolaum JENSON* (a) 8		1461.
BIBLIA LATINA. *per Joan Fuſt & Pet Schoeffer* (b) fol	Mogunt.	1462.
Biblia Latina *per Ulricum GERING, Martinum CRANTS, & Michaelem FRIBURGER* (c) fol		1464.
CICERONIS OFFICIA & PARADOXA. *per Joan Fuſt & Pet Schoeffer* (d) fol	Mogunt	1465.
LACTANTII INSTITUTIONES (e) fol.	SUBLACI	1465.
Cicer. Offic. & Paradoxa. *per Joan Fuſt & Pet Schoeffer* (f) fol	Mogunt	1466

Biblia

(a) De hoc Libro dictum eſt prius.

(b) *Præſens hoc opus finitum ac completum, & ad euſebiam Dei induſtria in civitate Moguntina per Johannem Fuſt civem, & Petrum Schoiffer de Gernsheim Clericum Dioceſis ejuſdem eſt conſummatum anno Incarnationis Dominice M CCCCLXII in vigilia Aſſumptionis glorioſe Virginis Mariæ.* In ſerie JACOBI LE LONG Bibliothecæ fit mentio alius Bibliorum Exemplaris (pag. 575) cujus inſcriptio ad calcem altera ſe habet. *Præſens hoc opuſculum artificioſa adinventione imprimendi ſeu characterizandi abſque ulla calami exaratione in civitate Moguntinâ ſic effigiatum, & ad euſebiam Dei induſtrie per Johannem Fuſt civem & Petrum Schoiffer de Gernsheim clericum Dioceſis ejuſdem eſt conſummatum anno incarnationis Dominice* M CCCC LXII *in vigiliâ Aſſumptionis glorioſe Virginis.*

(c) De hoc dictum eſt prius.

(d) *Præſens Marci Tulii clariſſimum opus Johannis Fuſt Moguntinus civis non atramento, plumali canna, neque area, ſed arte quadam perpulchrâ Petri manu pueri mei feliciter effeci finitum* Anno M. CCCC LXV

(e) *Sub anno dñi* M CCCC. LXV *Pontificatus Pauli papæ II. anno ejus ſecundo. Indictione XIII. die vero antepenultima menſis Octobris. In venerabili monaſterio Sublacenſi.* LACTANTII iiſdem anno 1465 excuſi mentio habetur in *Diar.* ITALIC p. 255, 256, 349: ſed virum clariſſ (uti ex ipſo accepi) ultima in numeris, quæ non ſatis apertè comparebat, figura deceperat.

(f) *Præſens Marci Tulii* [&c. uti prius] *ſed arte quadam perpulchrâ manu Petri de Gernsheym pueri mei feliciter effeci finitum Anno* M CCCC. LXVI. *quarta die Februarii.* Utrumque TULLII *Officiorum & Paradoxorum* Exemplar, quam potui accuratè, contuli, permittente viro nobiliſſ. Domino HARLEY, qui multorum ex cunctâ ſuâ copioſiſque Bibliothecâ Librorum notitiam mihi humaniſſimè præbuit: nec inveni quicquam, quo hoc ab illo differat, præter ſubſcriptionem, quam hic fideliter exſcriptam appoſui. In utroque ſubſcriptio rubrica imprimitur, uti & titulus, qui ſic ſe habet: *Marci Tulii Ciceronis Arpinatis Conſulisque Romani ac oratorum maximi, ad Marcum Tulium Ciceronem filium*

Digitized by Google

Biblia Latina *per Johannem* BEMLER.
(a) fol . . . . . Aug. Vind. 1466.

S. AUGUSTIN. de CIVITATE DEI
(b) fol . . . . 1467.

Cicer.

filium ſuum, officiorum liber incipit.
Ad finem *Officiorum* impreſſi ſunt hi verſus, quos, uti in Exemplaribus exprimuntur, exhibeo.

Tulius Heſperios cupiens componere mores,
Edidit hos libros appellans officiorum.
Quo ſola ſirma extincta eſt furor Catelina
Conſilio ſuperum iuxta directus ad Urbem,
Lux urbis, patriaeque ſalus, manu tuta fuit
Hoc plus ſolo meruit cruciatus peragere honorem

Hos verſus ſequuntur duo alii in duobus, quos vidi, membranaceis codicibus, ſed manu ſcripti

Excellunt cunctis hi libros philoſophorum
Libri, quos fecit tres Tulius, officiorum.

Auguſtinus

Sed in duorum altero ſic

Excellunt libros cunctorum philoſophorum
Iſti, quos fecit tres Tulius officiorum.

Ubicumque, ſive in *Officiis* ſive in *Paradoxis*, dictiones aut ſententiae *Graecae* occurrunt, miſerè a Typographis, ob Linguae illius imperitiam, vexantur, & depravantur. En tibi ſpecimen.

In *Offic.* Pro Κατόρθωμα habetur αδωχαcηα

Paradox. Ὅτι μονον το καλον, αγαθον ... το αδημαπαθημ. Eadem ſententia corruptè ſic excuſa reponitur in *Paradoxo* ſecundo pro, Ὅτι αυταρκης η αρετη προς ευδαιμονιαν "Oti ισα τα αμαρτηματα και τα κατορθωματα.

Oτιcαδλαγτμαcια και τα ...

Haec ſatis ad demonſtrandam illorum temporum barbariem *Graeca* characteres excudendi rationem.

Ad calcem adduntur verſus XII *Sapientum* poſiti in epitaphio *Marci Tulii Ciceronis*. Haec omnia demum claudit HORATII Carmen Lib. IV. Od. 7. cum hoc titulo

Manlio Torquato Flaccus, de vita humana brevitate, per comparationem temporum, hoc.
Diffugere nives etc.

Hujus Odae verſus 25. ibi ſic legitur
Infernis neque à tenebris &c. neglectâ eliſione, cujuſmodi hiatus occurrit in optimis Scriptoribus, v. g. VIRGILII *Aeneid.* VI. ℣. 507. *Nomen & arma locum ſervant*, 14, *amice, nequeo* ———

Nequis autem è Criticorum turbâ obſtrepat, & quaeratur authoritatem *Virgilianam* in hunc *Horatianum* locum aptè non quadrare, neque eaſdem eſſe cauſae eliſionis negligendae in extremâ vocis *neque* ſyllaba, quae in *14* voce integrâ, monoſyllabâ, producta ante comma diſtinctivum: proferam ipſius HORATII textum *Carm. Lib.* III. *Od.* 14. ℣. 11. ——— *malè ominatis Parcite verbis.* Quam lectionem in editionibus antiquis ſervatam optimorum Interpretum ſuffragia firmerunt. Sic PERS. *Satyr.* III. ℣. 66. *Diſcite, o miſeri* ——— Quod autem ad veriùs *liberam* ſyntaxin attinet, uſum praepoſitionis *ab* authoritas tam Scriptorum veterum quàm Grammaticorum comprobat.

Denique ne hujus lectionis tenacior videar meae opinioni nimium indulgere, id afferam, quod alterius lectionis patroni magis placebit: eos ſcilicet, qui excuderant [*Infernis neque a tenebris* ———] abbreviatione [*a* pro *enim*] quae & in MSS. & in antiquis excuſis frequens, *Infernis neque n. tenebris* ———] deceptos, *a* pro *n* repoſuiſſe.

Neque hic tacere, quid de his primis editionibus ſentiam: ſcilicet earum authoritatem aliis omnibus eſſe praeferendam, quippe quae ſola Manuſcriptorum Codicum fide nitatur.

(a) De his Bibliis lege prius
(b) M. CCCC. LXVII. *Pauli II. tertio regnante Ecclesiae. Indict.* XV. 12 *Junii* DEO GRATIAS. Sine ullo Typographi aut Loci indicio.

Cicer EPISTOL ad FAMILIARES *per Conradum SWEYNHEYM & Arnoldum PANNARTZ* (a) fol. .	ROMÆ	1467
Francisc FLORII de amore Camilli & Æmiliæ liber ; item alius libellus de duobus amantibus ex Boccachio , LEONARDO ARETINO interprete (b) 4to *in domo Archiepiscopi.* . .	TURON	1467
THOM AQUIN Secunda ſecundæ *per Petrum Schoiffer* (c) fol .	Mogunt	1467
S Augustin de Civit Dei *per Con Sweynheym & Arn Pannartz.* (d) fol	Romæ	1468.
D HIERONYM EPISTOL *per Con Sweynheym & Arn. Pannartz* (e) fol. . .	Romæ.	1468.

Ejuſd

(a) Ad hujus calcem hæc leguntur carmina

Hoc Conradus opus Sueynheym ordine miro
Arnoldusque ſimul Pannartz unâ æde colendi
Gente Theotonica Romæ expediere ſodales
In domo Petri de Maximo

(b) *Prid Cal Januar* De hoc Libro ſatis dictum eſt prius

(c) *Hoc opus præclarum ſecunda ſecundæ alma in Urbe Moguntina inclytæ nationis Germanicæ , quam Dei clementia alto ingenii lumine donoque gratuito cæteris terrarum nationibus præferre illustrareque dignatus eſt , artificioſâ quadam adinventione imprimendi ſeu characterizandi absque ullâ calami exaratione ſic effigiatum , & ad euſebiam Dei induſtriè eſt conſummatum per Petrum Schoiffer de Gernſheim* Anno Domini M CCCC LXVII *Die ſextâ menſis Martii*

(d) Ad hujus Libri calcem eadem, quæ ad CIC. *Epistol* 1467 carmina leguntur. JEAN DE LA CAILLE (pag. 16) hunc Librum refert ad ann 1467 notatque ab eo , & CICER *Epistol. ſimul* characteres *Sancti Augustini & Ciceronis* vulgo vocatos nomina ſua ſumpſiſſe. At S. AUGUST *de Civit Dei* anno 1467 nullum Typographi nomen exhibet , qui verò anno 1468. prodiit , à CONRAD. SWEYNHEYM & ARNOLD PANNARTZ excuſus eſt.

(e) In hujus Libri fronte ſic alloquitur PAULUM II JOAN ANDREAS —— *Tuis certè temporibus hoc etiam felicitatis Orbi Christiano acceſſit ac muneris , ut pauperrimi quoque parvâ pecuniâ Bibliothecas poſſint redimere —— quæ volumina vix centum aureis olim poterant aliis temporibus , vix viginti hodie et minoris bene exarata & non mendoſiſſimè ſcripta redimantur Quæ vix viginti aureis lectori mercabantur , quatuor & vilius nunc etiam emuntur Adde, quod quicquid inſignitorum olim fuit , latitabatque pene in pulvere ac tineis , propter enormes ſic laboris ac pretii diſtributionem nova , ſub tuo principatu ceptum eſt ſcaturire , & per omnem orbem uberrimo fonte diffluere Ejuſmodi enim eſt impreſſorum noſtrorum & characteres effingentium artificium, ut vix inter hominum memoriam non modo nova , ſed ne vetera quidem , quicquam excellentius invenias poſſe referri Dignè honoranda profectò Germania eſt , utiliſſimarum inventrix maximarum Hoc eſt, quod ——— animæ Nicolai Cuſenſis , Cardinalis Sti. Petri ad vincula , peroptabat , ut hæc ſancta Ars , quæ oriri tunc videbatur in Germaniâ , Romam deduceretur Jam vota illius —— tuo tempore impleta ſunt —— Ego poſteris in hoc ſcripto conſtanter ſemper admiratione futurum trado præſtantiſſimos characterum*

Ejuſd. EXPOSITIO in SYMBOL. APOSTOLOR (a) 4to. . . . Oxon. 1468.

Lactantii Inſtitutiones : *per Conr. Sweynheym & Arn. Pannartz.* (b) fol. . . . Romæ. 1468.

IUSTI-

terum imprimendorum artifices ſub Paulo II Veneti pontificatu Romæ artem exercuiſſe tanto artificio & induſtriâ hominum. Gratias nobis has tulitus —— importaua, ut minoris libri ferè emi poſſint, quàm aliàs ſolerent redimi ligatura. Nunc igitur, ſummo Pontificum —— ſancti Hieronymi primum Volumen habe, habeturus deinceps ſtatutis temporibus ſemper nova tua felicitate indicia —— & ſine Artis hujus utiliſſimæ ſub tuâ protectione Conradum & Arnoldum, Germanos homines, Artis imprimendi præſtantes artifices. &c

In fine hi verſus leguntur.

Aſpicis illuſtris, lector, quicunque libellos,
Si cupis Artificum nomina noſſe, lege.
Aſpera ridebis cognomina Teutona forſan
Mitiget Ars Muſis inſcia verba virum.
Conradus Sweynheym, Arnoldus Pannartzque magiſtri
Romæ impreſſerunt talia multa ſimul.
Petrus cum fratre Franciſco Maximus, ambo
Huic operi aptatam contribuere domum.

(a) Hic Liber reperitur in Bibliothecâ Bodleiana apud Oxonienſes, cujus Titulus ſic ſe habet. *Incipit expoſitio ſancti Jeronimi in ſimbolum Apoſtolorum ad Papam Laurentium.* Finis autem ſic. *Explicit expoſitio ſancti Jeronimi in ſimbolo Apoſtolorum ad Papam Laurentium, Impreſſa Oxonie & finita Anno Domini* M. CCCC. LXVIII. XVII. *die Decembris.* Hunc Librum Bibliothecæ donavit Præſul ille Reverendus Dr. Barlow, qui in eodem Libro manu propria adſcripſit hæc, Rufini *eſt hæc expoſitio*, *non* Hieronymi, uti & quæ ſequuntur, in ultimâ paginâ. Stephen Bateman *Dr. of Divinity & Chaplain to* Hen. Cary *Ld.* Hunsden *upon* Bartholomaus de Proprietatibus Rerum (*the Book was writ in Latin Ann.* 1366 *translated into Engliſh Ann.* 1397.) *in the laſt page* 416 *tells us, that* Bartholomaus *was firſt printed in Engliſh Ann.* 1471. *And then he adds* —— at which time Printing began firſt in *England* the 37th year of Henry 6. *But he is manifeſtly miſtaken, for this foregoing Book was printed Ann.* 1468. Oxon. *at leaſt two years before.*

Hæc induſtrius Adoleſcens ſtudens *Ædis Chriſti* à ſe ex ipſo codice excerpta ad me tranſmiſit. Certè, uti prius dictum eſt, Typographia Oxonii invecta eſt ſub finem Henrici ſexti, at vero non regnavit ultra ann. 1461. ejuſque annus 37. in annum Christi non 1471. ſed 1458. (quo certè tempore Anglis innoteſcere Typographia potuit) incidit.

(b) In Libri initio poſt Capitum ſingulorum argumenta, ſequuntur Lactantii *Errata, quibus ipſe deceptus eſt, per fratrem Antonium Raudenſem Theologum collecta.* Deinde

Hic Carminibus frater Adam Genuenſis increpat fratrem Anthonium.

Hic male corripuit ſtolidis Antonius auſis
Auctorem, in variis cauſa ſtuenda locis.
Non erat in tenebris errantis imagine aſtrum
Dicere, vel nitidum haec carere jubar.
Denique cum ſancta Eccleſia pia lumina conſtet
Obſequio ex tantis contenuiſſe viro.
Tu vero eloquio longius interdicta Latinae;
I columen, noxia te penſitat elaborum.

En, Lector, Latinæ illis temporibus Poeſeos & elegantiæ ſpecimen. In fine Libri, *Hic Conradus opus* &c.

In domo Petri de Maximo.
M. CCCC. LXVIII.

Adverſus Antonium itaque Raudenſem ſcripſit Laurentius Valla.

IUSTINIANI INSTITUTIONES cum Gloſſ. *per Pet. Schoyffer* (a) fol.	Mogunt.	1468.
RODERICI Zamorenſis SPECULUM vitæ humanæ *per Conr. Sweynheym & Arn. Pannartz* (b) fol.	Romæ	1468.
Cicer. de ORATORE libri tres *per Ulricum HAN de Wiena* (c) fol.	Romæ	1468.
Biblia Latina *per JOHANNEM de AVERBACH* (d) fol.	REUTLINGÆ	1469.
Cicer. Offic. Paradox. de AMICIT. & SENECT. *per Conr. Sweynheym & Arn. Pannartz* (e) fol.	Romæ	1469.
Ejusd. Epiſtol. ad Familiares *per JOHANNEM de SPIRA.* (f) fol.	VENETIIS.	1469.

Ejusd.

(a) *Preſens Inſtitutionum preclarum opus alma in Urbe Maguntina inclite nationis Germanice, quam Dei clementia tam alti ingenii lumine donoque gratuito ceteris terrarum nationibus preferre illuſtrareque dignata eſt, non atramento communi, nec plumali canna neque aerea, ſed artificioſa quadam adinventione imprimendi ſeu caracterizandi ſic effigiatum & ad euſebiam Dei induſtrie eſt conſummatum per Petrum Schoyffer de Gernsheym anno Domini incarnationis milleſimo* CCCC. LXVIII. *viceſima quarta die menſis Maii.* Miratus, puto, Lector, hic & paſſim *Moguntinarum* inſcriptionum affectatam non modo *grandiloquentiam*, ſed inſolentem prorſus & *ανοικονομητον* ſyntaxin. *Dei clementia —— dignata eſt.*

(b) In cujus fine ſic, *Hic Conradus ſpire &c. In domo Petri de Maximo* M CCCC. LXVIII.

(c) *Finiti & continuati ſunt ſupradicti libri M. T. C. Rome per Ulricum Han de Wiena anno Domini Milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo octavo die quinta menſis Decembris.*

(d) Vide CHEVILLIER, pag. 77. CALLES, p. 26. JACOB. LE-LONG, Biblioth. pag. 576.

(e) Ad Calcem Libri iidem verſus, qui ſuprà, *Hos Conradus ſpire &c. die* XXIIII. *Januarii. Rome in domo Maximi ſive Petri de Maximo.* Adduntur etiam duodecim Sapientum verſus poſiti in Epitaphio CICERONIS.

(f) Ad calcem Libri leguntur hæc:

Primus in Adriacâ formis impreſſit aenis
Urbe libros Spirâ genitus de ſtirpe Johannes.
In reliquis ſit quanta, vides, ſpes, Lector, habenda,
Quom labor hic primus calami ſuperaverit Artem.
M CCCC. LXVIIII.

Ex hâc inſcriptione colligi poteſt hunc Librum à JOHANNE *Spirenſi* primum impreſſum fuiſſe. Quin etiam videtur JOHANNES *Spirenſis* affirmare ſe primum VENETIIS Typographiam exercuiſſe. Quod ſi verum ſit, NICOLAUS JENSON (de quo ſuprà dixi) Librum (ut ibi conjeceram) VENETIIS anno 1461 imprimere non potuit. Ergo, niſi vitium ſit in numeris, (quod vix eſt, cum in Typographo tam diligente admittamus) aut Liber ille ab eo alibi quàm VENETIIS impreſſus eſt, aut JOHAN.

Ejuſd. TUSCULAN. QUÆSTION *per Ulric Han.* (a) fol.	Romæ.	1469.
PLINII NATURALIS HISTORIA: *per Johan. de Spira.* (b) fol.	Venetiis.	1469.
APULEIUS, & ALCINOI introductio in doctrinam Platonis, Episcopo Tropienſi interprete. *per Conr. Sweynh. & Arn. Pann.* (c) fol.	Romæ.	1469.
CÆSARIS COMMENTARII. *per Conr. Sweynh. & Arn. Pann.* (d) fol.	Romæ.	1469.
AULUS GELIUS *per Conr. Sweynh. & Arn. Pan.* (e) fol.	Romæ.	1469.
LUCANUS. *per Conr. Sweynh. & Arn. Pann.* (f) fol.	Romæ.	1469.

DION.

JOHANNES *Spirenſis* ſibi plus juſto arrogavit. Nec enim hujuſmodi jactantia ignota erat antiquis illis Typographis, qui in eadem Arte excolenda rivales de primatu inter ſe contendebant, & ambitioſis Librorum inſcriptionibus ſibi totam quoque & quaſi unicam laudem afferebant. Quatamen in re NICOLAUS JANSON mihi videtur fuiſſe cæteris modeſtior. Hunc autem potiùs an illi dubeatur incepta VENETIIS Typographia, nihil velim intelligi à me tam temere dictum, quin ampliùs deliberandum cenſeam.

(a) *Romæ per Ulricum Han de Wienad.* M CCCC LXVIIII *die primo Aprilis*.

(b) Ad calcem libri hæc:

Quem modò tam rarum cupiens vix lector haberet,
Quique etiam fractus penè legendus eram:
Reſtituit Venetis me nuper Spira Johannes,
Exſcripſitque libros ære notante meos.
Feſſa manus quondam, moneo, calamuſque quieſcat.
Namque labor ſtudio ceſſit & ingenio.
M CCCC LXVIIII

De hâc primâ PLINII Editione lege *Memoires de Litterature, Tom. I. Part II Artic. 4.*

(c) Hanc Editionem curavit Cardinalis BESSARION: eamque ISAACUS CASAUBONUS (in ſuis ad APOL. *Apolog.* Caſtigationibus) eminùs non modò primam laudat, ſed & minimè Correctorum manus expertam & proinde minus corruptam, idemque putat illum, qui tot monſtra poſt illam Editionem primus protulerit, fuiſſe BERNARDUM *Philomathem Piſanum*, qui eam Editionem curavit, quæ Anno M. D XXII FLORENTIÆ prodiit.

(d) Cum Epiſtol. JOH. ANDR. Epiſcop. *Alerienſ.* M CCCC LXIX XII *Maii Romæ, in domo Petri de Maximis.*

(e) *Anno Chriſti* M CCCC LXIX *Pauli regnante II Anno ejus V die vero XI menſis Aprilis in domo Petri de Maximis.* Id forſan non notatu indignum eſt, quòd in hâc primâ Editione nomen GELIUS per ſimplicem liquidam efferatur.

(f) Cum Epiſtol. JOH. ANDR. Epiſcop. *Alerienſ.* ad PAUL. II *Venet.* & in fine iidem verſus, qui ſupra, *Hoc Conradus opus &c.*

In LUCANI vitâ per POMPONIUM *Infortunatum* leguntur hæc —— *Pharſaliam non finivit; tres primos tres libros cum uxore correxit, quos infeſtus depravatos cum reli-*

I *quos*

DION CHRYSOSTOM oratio de REGNO, Latinè Franciſco de Picolhomineus interprete. (a) 4to 4

TITUS LIVIUS. *per Conr. Sweynh. & Arn. Pann.* (b) fol. . . . Romæ.

Cornel. TACITI ANNALES *per Spiram* (c) fol. . . . .

Lactantius: *per Conr. Sweynh. & Arn. Pann.* (d) fol. . . . . . . Romæ. 1470.

EUSEBII PRÆPARATIO EVANGELICA Latinè, Georg. Trapezuntio interprete: *per Nicol. Jenſon* (e) fol. Venet. 1470.

D. Hie-

qua ſeptem Andreas Antiſtes Aleriensis diligentiſſimè noſtro tempore emendavit rogantibus Conrado & Arnoldo, qui, in Lingua Romana primi, Libros laudabili inventione impreſſerunt.

(a) Hic Liber in calce nullam habet Loci, Typographi, Annive notationem, ſed in initio Epiſtola FRANCISCI DE PICOLHOMINEIS *Senenſ.* S. EUSTACHII Cardinalis ad MAXIMILIANUM FREDERICI III filium data eſt ex Urbe, Kal. *Jan.* M. CCCC. ſexageſimo nono.

(b) Hanc LIVII editionem à ſe recognitam Epiſcopus *Aleriensis* PAULO II & MARCO S. MARCI Cardinali dedicat, in cujus fine iidem verſus leguntur, qui prius in S. HIERON. Epiſt.

Nullam genti editio anni indicium, ſed conjecto produiſſe anno 1469 quia ad *Lusanna* VINBERINI editio, quæ 1470. prodiit, eandem, quam illa, habet Epiſcopi *Aleriensis* Epiſtolam. Oportet itaque hanc illam anteceſſiſſe, cumque illa ROMÆ, hæc VENETIIS excuderetur, haud facilè credam utramque eodem Anno exiiſſe.

(c) In hoc Libro nulla eſt anni nota, ſed in fine exſtabant verſus ſequentes:

Cæſareos mores ſcribit Cornelius: eſto
Iste tibi codex, hiſtoriæ pater eſt.
Inſigni pretio laude feret gens poſtera, preſſit
Spira premens, Artis gloria prima ſua.

Hunc anno 1468. produiſſe autumat CHEVILLERIUS pag. 39. & ex illo FABRICIUS in *Bibliothec. Latinâ.* Malo referre ad ann. 1469. quo JOHANNES *de Spirâ* PLINIUM à ſe editum *Laborem primum* vocat. Idem, cùm ſe *ſua Artis gloriam primam* appellat, videtur ſibi plus cultum, quàm par erat, arrogare. Iſta tamen propriis laudibus indulgendi culpa non tota in Typographos transferenda eſt, ſed in ejus partem vocandi ſunt eorum temporum Poetæ, qui Epigrammata in hujus vel illius Typographi, prout cujuſque animo collibitum erat, laudes componendo ſuum ingenium exercebant. *Lege* NAUD. *Addit. à l'Hiſt. de* LOUIS XI *Ann.* 1713. *p.* 138.

Antequam ad annum proximum tranſeam, monebo Lectorem reperiri duos Libros anni 1469. MEDIOLANI excuſos, ut penès Catalogos, unde eos excerpſi, fides esto.

In Bibliothec. BARBERIN. *Aratoris Subdiaconi Cardinalis ſacra Hiſtoria* 4to. & in WITTIAN. *Illuſtrium virorum epiſtolæ fol. Romæ in domo Petri & Franciſci de Maximis, præſidentibus Conrado Sweynheym & Arnoldo Pannartz.* M. CCCC. LXX.

(d) Cum præfatione JO. ANDR. ad Pontif. & verſib. in fine, *Aſpice illuſtres* &c. In Epiſtola JO. ANDREÆ hæc leguntur verba — *ſummo ſtudioſi per noſtros ingenuos opifices Lactantium Firmianum ſemel ab iis, iterumque impreſſum nonnullis in locis correctum* ——

(e) Cum hâc oſtavocho in editionis lindem

Antem

D. Hieron. Epiſtol. 2 Vol. *per Conr. Sweynh. & Arn Pann.* (a) fol. . . . . Romæ 1470.

Eædem, 2 Volum. *per Petrum Schæffer.* (b) fol. . . . . . Mogunt. 1470.

S Au-

Antonii Cornazani in laudem Artificis Carmen.

Artis hoc ex ſolis ſplendor mirabile nomen,
Quod ſanxit Autores, auget honore Dei
Hoc Jenſon Venetâ Nicolaus in Urbe Volumen
Prompſit, cui felix Gallica terra parens
Jure placet tempus, Mauro Chriſtophorus urbe
Dux erat, aqua animo Muſa relaſta ſui eſt
Quid magis Artificem peteret, Chriſtus & autor
Tres facit aeternos ingenioſo manus

(a) Cum Epiſtol. Jo. ANDR. ad Pont. Max.

(b) Habetur in S. VICTOR Bibliothec. PARIS. in pergameno.

Epiſtolare beati Jeronimi cum introductorio per virum famatum in hac Arte Petrum Schoiffer de Gernsheim.

In fine introductorii hoc diſtichon legitur,

Nunc memoris memor eſto tui, Jeronime Sancte,
Me paret, Chriſto veniam pro crimine danti

Et in fine Libri,

Jam decet, ut noſtris concordent ultima primis.
Sit decus ille, qui dedit hoc opus incitare;
Et qui finire dedit ipſum, ſit decus ille.
Eſt decus Eccleſiæ pagina tot ſcripta tenere
Si quibus mendax, iſt decus Eccleſiæ.

*Iſtius Sophronii Euſebii Jeronimi, Orthodoxi Eccleſiæ Chriſti propugnatoris clariſſimi, liber Jeronimianus, aut, ſi mavis, quod & ipſi volunt, liber Epiſtolaris explicit ac dignitas Jeronymianus egregio viro Joh. Andree permaneat, qui hoc ipſum zelo devotionis erga virum ſanctam affectus tempore prius vulgatus in orbem. Eſt autem preſens opus Arte impreſſoria feliciter conſummatum per Petrum Schoiffer de Gernsheim in civitate nobili Moguntinâ, cujus nobilitati vir beatus Jeronimus, * ſcribens ad Agerontiam de Monogamiâ, teſtimonium perhibet ſempiternum multis millibus necatorum ejuſdem in Eccleſiâ pro fide Catholicâ ſanguine proprio laureatis.*

Huic Laudatori reddit Moguntia votum,
Tot ſua ſcripta parans uſibus Eccleſiæ.

Anno Domini M. CCCC. LXX. *die ſeptimâ menſis Septembris, quæ fuit vigilia Nativitatis Mariæ*

Da gloriam Deo

Hæc omnia, quæ præcedunt, rubricâ imprimuntur. Deinde adjiciuntur hæc manu ſcripta

Extrait du Necrologue de l'Abbaye de St. Victor de Paris. 1471 3. Kalend. Novembris

Anniverſarium honorabilium virorum Petri Schoiffer & Conradi Henlif ac Johannis Fuſt civium de Moguntia impreſſorum librorum, nec non uxorum, filiorum, parentum, amicorum & benefactorum eorundem. Qui Petrus & Conradus dederunt nobis Epiſtolas beati Hieronimi impreſſas in pergameno, excepta tamen ſummâ duodecim ſcutorum auri, quam præfati impreſſores receperunt per manus Domini Joannis Abbatis hujus Eccleſiæ.

De la Note Boiier Bibliothequaire de St. Victor

CAILLE, pag. 14. *Il en fut pareillement donné un Exemplaire en velin à la Bibliotheque de* St Germain des Prez *par le Cardinal* Briſſonnet *pour lors leur Abbé; & un autre auſſi en 1477 aux* Celeſtins de Paris, *par* Artur de Montauban *Archevêque de* Bourdeaux, *qui avoit été Religieux chez eux.*

MENTEL pag. 79. *Divi Hieronymi Epiſtol. Anno 1470. Moguntiæ impreſſ. à Petro Schoeffero, Henlifio, & Joanne Fauſti filio.*

* *In Epiſtol. 2. Hieron. ad Geroncium viduam de Monogamia, hæc verba habentur:* MAGUNTIACUM *nobilis quondam civitas capta atque ſubverſa eſt, & in Eccleſiâ multa millia hominum trucidata.*

S Auguſtin de Civit Dei · *per Johannem & VINDELINUM de Spirâ, fratres* (a) fol.	Venet.	1470.
Idem de Eâdem, *per Conr. Sweynh. & Arn. Pann.* (b) fol. . . .	Romæ.	1470.
S CHRYSOSTOMI HOMIL in Evang S IOHAN Latinè, Franciſc. Aretino interprete (c) fol. . .	Romæ.	1470.
LEONIS Magni Opera *per Conr. Sweynh & Arn Pann.* (d) fol. .	Romæ.	1470.
CONTINUUM ſive Catena Thomæ in Evangelia, *per Conr. Sweynh & Arn Pann.* (e) fol. .	Romæ.	1470.
HISTORIA LONGOBARDICA: (f) fol *per Conradum WINTERS de Homburch civem* . .	COLONIÆ	1470.
Cicer de Oratore *per Christophorum VALDERFER Ratiſponenſem* fol. . .	Venet.	1470.

Cicer.

(a) In hujus editionis fine verſus ſequentes leguntur

Qui docuit Venetos exſcribi poſſe Johannes
Menſe ferè trino centena volumina Plini,
Et totidem magni Ciceronis Spira Libellos,
Cœperat Aurelî, ſubitâ ſed morte peremptus
Non potuit cœptum Venetis finire volumen.
Vindelinus adeſt ejuſdem frater, & arte
Non minor, Adriacâque morabitur urbe 1470.

Lector non offendetur verſu brachycatalectico, de hujuſmodi alüsque maculis, quas in illis Epigrammaticis ἀνεγγράφοις Poëtarum fudit incuria, aut Ars tum rudis parùm cavit, à me jam præmonitus ex his modò diſcat verſibus, quot PLINII Hiſtoriæ & CICERONIS Epiſtolarum exemplaria anno præcedente, & quàm brevì, excuderit JOHANNES SPIRA, quòque anno obierit, quódque frater VINDELINUS ei ſuccedens AUGUSTIN *de Civit* volumen ab illo cœptum abſolverit, & poſtea VENETIIS Artem cum laude non minore exercuerit.

(b) In fine adduntur verſus, *Aſpicis illuſtris* &c Hanc Editionem BERNARD DE MONTFAUCON in *Diar.* ITALIC pag. 255 primam fuiſſe ſcribit, cùm tamen (pace viri clariſſimi) hanc binæ præceſſerint, ann. 1467 & 1468

(c) *Romæ, in St. Euſebii monaſterio* M CCCC LXX. XXIX *Octob.* Nomen Typographi non additur, at conjicio forſan fuiſſe GEORGIUM LAVER, cujus (ut & cœnobii S. EUSEBII) nomina ſunt anno 1472

(d) In fine hujus & ſequentis Libri, *Aſpicis illuſtris* &c M CCCC LXX. CAILLE, pag. 26. memorat LEONIS I *Pontif* Romani *Opera in fol* Coloniæ 1470.

(e) NAUD. *Addit. à l'Hiſt. de* LOUIS XI. pag. 134.

(f) JACOBI DE VORAGINE *Legenda Sanctorum aurea*, quæ alio nomine dicitur *Hiſtoria Longobardica*.

Cicer. Epiſtol. ad ATTIC. BRUT. & QUINT. *per Nicol. Jenſon.* (a) fol. . .	Venet.	1470.
Ejuſd. Eædem *per Conr. Sweynh. & Arnold. Pann.* (b) fol. . . .	Romæ.	1470.
Ejuſd. RHETORIC. & de INVENT. *per Nicol. Jenſon.* (c) fol. .	Venet.	1470.
Plinii Natural. Hiſtor. *per Conr. Sweynh. & Arn. Pann.* (d) fol. . . .	Romæ.	1470.
SALLUST. bellum Catilin. & Jugurth. *per Vindelin. Spir.* (e) fol. . . .	Venet.	1470.
Ejuſd. Eadem (f) fol. . . .		1470.
Tit. Livii Hiſtor. *per Vindelin. Spir.* (g) fol.	Venet.	1470.

IUSTI-

(a) Epiſtolæ ſuis titulis ſive eorum, ad quos ſcribebantur, nominibus deſtituuntur. In fine hi leguntur verſus.

Atticus, nunc totus Venetis diffunderis urbe,
Cum quondam fuerit copia rara tui.
Gallicus hoc Jenſon Nicolaus muneris orbi
Attulit ingenio Dædaliaque manu.
Chriſtophorus Mauro plenus bonitate fideque
Dux erat. Auctorem, Lector, opusque tenes.
M. CCCC. LXX.

(b) Cum Epiſtolâ JOHAN. ANDREÆ Epiſc. *Aler.* ad PAUL. II. & ad finem ſic ſubſcribitur,

Romæ, in domo Petri & Franciſci de Maximis juxta campum Floræ, præſidentibus Magiſtris Conrado Sweynheim & Arnoldo Pannartz. M. CCCC. LXX.

(c) M. T. *Ciceronis ad Herennium Rhetoricorum novorum Liber.* M. T. *Ciceronis Rhetoricorum veterum liber.*

Emendata manu ſunt exemplaria docta
Omnibonî, quem dat utraque Lingua patrem.
Hæc eadem Jenſon Veneta Nicolaus in urbe
Formavit, Mauro ſub duce Chriſtoforo.
M. CCCC. LXX.

(d) *Sub Romano Pont. Max. Paul. II. Veneto, impreſſ. Romæ in domo Petri & Franciſci de Maximis juxta campum Floræ, præſidentibus Magiſtris Conrado Sweynheim & Arnoldo Pannartz. Anno Dominici natalis* M. CCCC. LXX. *Pontificatûs ejus feliciſſimi ac placidiſſimi* VI.

(e) In fine habetur numerus exemplarium impreſſorum

M. CCCC. LXX.

Quadringenta dedit formata volumina Criſpi
Nunc, Lector, Venetus Spirea Vindelinus.
Et calamo libros audes ſpectare notatos,
Ære magis quando littera ducta nitet.

(f) Hæc Editio nec Locum neque Typographum habet, ſed Annum ſolum in fine M. CCCC. LXX.

(g) In hac Editione denuo excuditur Epiſcopi *Aleræienſis* Epiſtola, ubi prius in Editione Romanâ. In fine adduntur verſus quadraginta ſex, cum Apoſtrophe ad LIVIUM, ex quibus ſex tantum exſcribam.

Et Vindelino debebis tu quoque formis
Egregie impreſſis his modo quas Decadas.
Et poſtea

Adde, quod & perpulchra ſtaaret & optima cunctis,
Hoc etiam, ut placeant hæc monumenta tua
Atque iti impreſſis, totum his jam poſſe in orbem
Diffundi atque ævum nomen in omne tuum.
M. CCCC. LXX.

IUSTINI Epitom. Trogi: *per Nicol. Jenſon.* (a) fol.	Venet.	1470.
SUETON. TRANQUILL. de XII. CÆSARIBUS: *per Conr. Sweynh. & Arn. Pann.* (b) fol.	Romæ.	1470.
Idem. (c) fol.	Romæ.	1470.
VIRGILII BUCOL. GEORG. ÆNEID. *per Vindelin. Spir.* (d) fol.	Venet.	1470.
TERENTII Comœdiæ: *per Antonium ZAROTUM impendio Johannis LEGNANI.* (e) fol.	MEDIOLANI.	1470.
PRISCIANI Opera. (f) fol.		1470.
Leon. Aretin. de BELLO ITALICO adverſus Gothos. *per EMILIANUM FULGINATEM & Joan. NUMEISTER* (g) fol.		1470.

Cicer.

(a) In cujus fine hæc:

Hiſtorias veteres peregrinaque geſta revolvo
Juſtinus: lege me: ſum Trogus ipſe brevis.
Me Gallus Veneta Jenſon Nicolaus in urbe
Formavit, Mauro principe Chriſtophoro
M. CCCC. LXX.

(b) Huic Editioni ſubſeniuntur verſus,

Aſpicis illuſtris, Lector &c.

Præfigitur Epiſcopi *Alerienſis* ad PAUL. II. *Venet.* Epiſtola, in qua ſe ait recognovíſſe eo tempore QUINTILIANUM. Quem aliquando ante ann. 1472. à CONR. SWEYNH. & ARNOLD. PANN. impreſſum fuiſſe conſtat ex Catalogo Librorum ab illis excuſorum ſuprà ſæpius memorato.

(c) Ad finem ſequuntur hæc:

Abſolutum Romæ in pineâ regione ... Papa Anno M. CCCC. LXX. *Sextili menſe Paul. Venet.* II. *Ann.* VI.

Typographus procul dubio fuit UDALRICUS HAN, quia eo ſemper utebatur CAMPANO, cujus ad FRANCISCUM PICCOLOMINEUM Cardinal. *Senenſ.* Epiſtola huic editioni præmittitur.

(d) In fine ſic

M. CCCC. LXX.

Progenitus Sperâ formis monumenta Maronis
Hæc Vindelinus ſcripſit apud Venetos.
Laudent ergo alii Polycletos, Parrhaſiosve,
Et quorvis alios id genus artifices.
Ingenium quicunque Muſarum diligit artes,
In primis illum laudibus afficiat.
Nec verò tantùm quia multa volumina, quantùm
Quod perpulchra ſimul optimaque exhibeat.

(e) In fine ſic

Hoc opus quam diligentiſſimè recognitum Johannes Legnanus imprimi curavit Mediolani operâ & impendio ſuo per Antonium Zarotum M. CCCC. LXX. XIII. *Martii.*

(f) Hæc Editio nec Locum nec Typographum prodit, ſed tantum *Ann. Dom.* M. CCCC. LXX. Nitida eſt & Venuſta.

FABRIC. in *Biblioth. Lat.* 1712. p. 276. memorat *Librum* 1*um de Vetula* (quamvis OVIDII Scriptis ridiculè annumeratos) Hexametris verſibus deſcriptum cum præfatione LEONIS (Protonotarii ſacri Palatii *Byzantini* ſub VATACHIO Principe) COLONIÆ 1470. Et in Supplement. pag. 211. *Martialis ex edit. Georg. Merulæ Alex. Venet.* 1470. fol. Idem forſan, cujus mox fiet mentio.

(g) *Emilianus de Orfinis Fulginas, &*
Joan-

Google

Cicer Epistol ad Familiar *per Emilian. Fulginatem & Joan. Numeister* (a) fol. . . . . .

Cicer. Epistol. ad Familiar. (b) fol. . . . . 1470.

Cicer ORATIONES PHILIPPICÆ. *per Udalr Gall.* (c) fol. . Romæ. . .

Ejusd de DIVINATIONE, FATO, LEGIBUS *per Vindelin Spir* (d) fol. Venet. . .

QUINTILIANI INSTITUTIONES *per Conr Sweynh & Arn Pann* (e) fol. Romæ. . .

BESSARIONIS Cardinalis Sabini Nicæn Patriarch Constantinop Libri quinque, & Liber de naturâ & arte adverſus Georgium Trapezuntium Cretenſem calumniatorem Platonis Liber: *per Conr Sweynh & Arn. Pann.* (f) fol. . . . . Romæ. . . .

MARTIALIS Epigrammata *per Vindelin. Spir* (g) 4to . Venet. . .

Tit.

Joannes Numeister Theutonicus, ejusque sociis impreſſorum in domo ejusdem Emiliani Fulginei, anno milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo.

(a) Absque anni notâ; ſed ad calcem Libri hæc leguntur,

Emilianus auctor Fulginas & fratres una Ingenio præstantes viri Numeister & Auctor Johannes Almanus ... qui plura peregit Tullii [illegible] *Epiſtolas* [illegible] *Fulgineæ* [illegible]

[illegible], Lector, informem [illegible] Minervæ fetum!

(b) Absque Typographo & Loco.

(c) Absque Anno cum præfatione CAMPANI ad *lectorem*; & his verſibus in fine Libri,

Anſer Tarpeii &c. Conſtrepero &c.
Udalricus Gallus &c. Ferrum &c.
Imprimit ille die, quantum non ſcribitur anno; Ingenio, haud noceas, omnia vincit homo.

(d) Cum hoc Epigrammate;

Raphael Zovenzonius Ister P. Aluiſio Donato patritio Veneto S. S.

Spira, tuum nomen toti celebrabitur orbi, Qua Vindeline domus eſſe parente. Ordine qui tanto Ciceronis ſpecula magna Impreſſit, ut fabrum Palladis eſſe putes. Tu quoque Donata ſtirpis Venetæque [illegible] *Gloria Aluiſi, tu quoque dicis idem.*

(e) Cum Epist. *Aleriensis* ad PAUL II. Epistol in cujus fine additur M. CCCC. LXX [illegible] Libri calcem verſus *Aspicis illustris, lector &c.* Ante SUETONIUM lucem aſpexiſſe QUINTILIANUM credo, quod Episcopus *Aleriensis* in ſuâ ad PAUL II. Epistolâ SUETONII editioni præfixâ ſcribat *Quintilianum hos diebus à ſe recognitum Artifices noſtros* (uti vocat SWEYNHEYM & PANNARTZ) *prolo publicaſſe*

(f) Absque anni notatione; ſed in fine leguntur verſus *Aspicis illustris lector &c.*

(g) Sine anni indicio è *Georgio Alexandrino Correctore*, cum hoc Epigrammate:

m Raphael

Tit. Livii Hiſtoria: *per Udalric. Gall.* (a) fol. . . . Romæ. .

Juſtini Epitome Trogi: *per Udalric. Gall* (b) fol. . . . . . . Romæ . .

QUINT. CURTIUS *per Vindelin. Spir.* (c) fol. . . . . . Venet. .

* SERVII COMMENTARII in Virgilium *per Udalr. Gall* (d) fol. . Romæ . .

RODERICI SANTII compendioſa Hiſtoria Hiſpanica *per Udalric. Gall.* (e) 4to Romæ .

HORATII Opera. (f) 4to . . . .

PLU-

Raphael Zovenzonius Iſter Vindelino Spirenſi ob ejus incredibilem imprimendi ſolertiam. D D

* *Conſummatiſſimus ille Martialis*
Impreſſus digitis Vindelianis
Hic eſt hic lepidus facetiarum
Princeps, & ſalis Atici Latinique
Hunc hunc, Lector, emas, tibi futurum
Præclarum Comitem domi foriſque
Iſter conſulit tuus poeta.

(a) *Studio Joh. Anton. Campani*, cum ejus Præfat. ad Cardinal. PAPIENS. ſine anno; ſed in fine hi leguntur verſus;

Anſer Tarpeii &c.

de quibus mentio antea facta eſt.

(b) Sine anno, ſed in fine, *Anſer Tarpeii* &c.

(c) Abſque anno; ſed in fine hæc leguntur,

Loquitur lector ad Vindelinum Spirenſem Artificem. qui Q. C. reddit in lucem

Vindeline, meas prius hic redituras in auras
Spiritus, & Corpus linquet inane meum:
Quàm tua nobilitas, virtus, atque inclyta fama
Pollere labatur, candide amice, mea.

(d) Abſque anno: cum his verſibus in fine,

Anſer Tarpeii &c.

* Verſus præcipitatus.

(e) Abſque anno. In fine leguntur hæc;

De mandato R. P. D. Roderici Epiſcopi Palentini auctoris hujus libri, ego Udalricus Gallus ſinè calamo aut pennis eundem librum impreſſi.

In Libris quibuſdam præcedentibus nolluerunt Typographi certum impreſſionis annum deſcribere. Tamen cùm iidem ſilentii pertinaciâ ſuum quoque nomen non celaverint, indè conjecturam duco hôc circiter tempore, quo in Catalogo inſeruntur, Libros illos impreſſos fuiſſe.

(f) Ad finem adduntur hi verſus,

Hoc quicunque dedit Venuſini carmen Horatî,
Et ſtudio formis correctum effinxit in iſtis,
Vivat, & æterno ſit nomine ſemper ubique
Omnia, ceu nunquam numeris abolebitur auctor.

Eò magis miror hîc omnes impreſſionis notas omnino ſileri, Annum, Locum, imò & Typographum: quod verſibus ſint appoſitis nec (ut eo tempore Poeſis ſe plerumque habebat) inceſſus Typographi laudetur induſtria, ejuſque nomini, quod interim tacetur, optetur immortalitas. *Æternum nomen & ſilentium!* Quæ in terminis ipſis contradictio & pugna! Laudem certè meruit luculentus, quo Liber impreſſus eſt, character. Sed quod mihi excuſâ diligenter charta, ſi eadem (ut HORATII verba ipſa paululùm immutando imiter) *ſileat*, quis *bene*

PLUTARCHI VITÆ Latine. (a) fol.

bene fecerit ; ipſiſque Typographis *mercede ſua invida obtrectationes!* Si tamen in re tam ſtudioſè celatâ conjecturæ ſit locus, Zarotum fortè hujus impreſſionis parentem fuiſſe ex typorum cum aliis, quos excudit, Libris collatorum ſimilitudine crederem. Id igitur mihi non ægre perſuaſit, ut hôc in loco Librum hunc, vagum licèt & quaſi fœtum à parente ſinè ullo in ducem expoſitum, prolem tamen parenti nequam inſinuandam, recenſem, quòd Antonius Zarotus hôc anno Mediolani excudere cœperit.

(a) Hæ in lucem duobus Voluminibus prodierunt cum Campani ad Piccolomineum Cardinalem Epiſtolâ, non nominato Anno, Loco aut Typographo. Cum autem Campanus Udalrici Galli prælo uti ſolitus ſit, has in hunc locum non forſan incommodè rejici poſſe arbitratus ſum. In Campani, quam antea ex Fabricio dedi, notitiâ Plutarchi Vitas ſparſas & à diverſis iiſdè Interpretibus Latinas factas cum collegiſſe obſervatum eſt.

Typographia, licèt in GERMANIÂ edita primùm in lucem fuerit, alibi maluit adoleſcere; & ſolum natale, cujus neſcio quâ dulcedine plerique ducimur, ITALO commutare: ubi ſcilicet ſub clementiori aere cœlóque benigniori collocata, ac radiis ferventioribus animata, maturitatem citiùs aſſequeretur. Ibi olim cum toto ſuo Artium choro plenoque Scientiarum comitatu floruerant Muſæ: eò jam quaſi ad portum, poſt clades GRÆCIÆ triſtiſſimas, ſeſe appulerant deploranda Litteraturæ naufragia & vix ſuperſtites eruditionis ac eruditorum reliquiæ. Ibi Conventæ literati ſub generoſorum Principum, MEDICÆÆ præſertim Domûs, patrocinio honeſtum hoſpitium nacti ſunt. Et nullibi certè potuiſſet commodiùs hoſpitari Typographia, quam ubi tot viri doctrinâ clari, extorres, bonis exuti, miſerarum fortunarum ſolatium perfugiumque invenerant. Paululùm intra ITALIÆ præcipuè fines ſeſe continuit, & viguit Ars illa; quam EUROPÆ partem magis aliis omnibus coluiſſe, per totum reliquum hujus Centuriæ ſpatium, videtur. Haud diu fuit, antequam in GALLIAM commigraret; quo etſi inprimis non advenerit, nullibi majore animorum alacritate accepta aut induſtriâ exculta eſt, nullibi majora tandem cepit incrementa.

LUDOVICUM Undecimum, cujus in Litteras ſtudium ab omnibus Hiſtoricis taceri [1] NAUDÆUS meritò conqueritur, ſilentio mihi minimè prætereundum cenſui: qui illorum è CONSTANTINOPOLEOS per barbaram tyrannidem populatæ ſtragibus Litteratorum exulum plurimos amicè acceptos liberaliter tractavit. Numerantur inter illos GREGORIUS TYPHERNAS, HERMONYNUS *Spartanus*, & TRANQUILLUS ANDRONICUS *Dalmata*; quorum operâ *Græcæ* Litteræ à ſolo patrio infœliciter proturbatæ in GALLIÂ auſpicato conſederunt.

[2] LUDOVICUS ille, quo regnante prima Typographiæ noſtris *Gallis* facta eſt, ut ſuâ gratiâ litteras, ad quas Ars illa reſtituendas venerat, dignaretur, Manuſcripta omnia a CAROL. V. & VI. conquiſita *Fonte Bellaqueo* PARISIOS transferri juſſit, & in Regiâ *Luparenſi* amplam, ubi reponerentur, Bibliothecam, cujus curam ROBERTO GAGUINO *Trinitariorum* Generali demandavit, ædificari: eamque magnâ Codicum manuſcriptorum & impreſſorum copiâ ditavit. Regis hujus juſſu Præſidens JOANNES DE LA DRIESCHE à *Pariſienſibus* Medicæ Facultatis magiſtris Codicem RHASIS autographum, quem exſcribendum curaret, oppigneratâ interim argenteâ quidam, donec redderetur, ſupellectile, accepit. En Epiſtolam Regi à Medicis eâ de re ſcriptam.

Noſtre

1 *Addit. à l'Hiſt. de* LOUIS XI. Edit. 1713. p. 82, 83, 84.
2 Idem pag. 36, 37, 38.

Digitized by Google

Noſtre ſouverain Seigneur, tant & ſi tres humblement que plus pouvons, nous nous recommendons à votre bonne grace, & vous plaiſe ſçavoir, que le Preſident Meſſire Jean de la Driesche nous a dit que lui aves reſcript, qu'il vous envoyaſt totum Continens Raſis *pour faire eſcrire, & pource qu'il n'en a point, ſçachant que nous en avons un, nous a requis, que lui vouluſſions bailler.*

Sire, combien que toujours avons gardé tres precieuſement ledit livre, car c'eſt le plus beau & le plus ſingulier treſor de notre faculté, & n'en trouvet on gueres de tel; neanmoins nous, qui de tout notre cœur deſirons vous complaire, & accomplir ce qui vous eſt agreable, comme tenus ſommes, avons delivré audit Preſident ledit livre pour le faire écrire, moyennant certains gages de vaiſſelle d'argent, & d'autres cautions, qu'il nous a baille en ſeurté de nous le rendre, ainſi que ſelon les ſtatuts de notre Faculté faire ce doit, leſquels nous avons tous jurez aux ſaints Evangiles de Dieu garder & obſerver, ne autrement ne les pouvons avoir pour nos propres affaires. Priant Dieu, Sire &c. ce 29. Nov. 1471.

Hæc Medicorum *Pariſienſium* cautela neutiquam nimia videbitur, ſi modò, quàm * cara & rara tunc temporis fuerint manuſcripta bonæ notæ Exemplaria, animadverterimus. Nemo interim dubitabit de Ludovici Undecimi inſignibus in rem litterariam meritis, quæ, abſque Naudæo eſſet ſupplementi ad illius Hiſtoriam author, in oblivione jacuiſſent. In re equidem non adeo levis momenti miror tam univerſum Hiſtoricorum ſilentium; quos quæ cauſa ad id diſſimulandum adduxerit, inveſtigare nequeo. Ignorare certe non poterant nil ferè magis Principi non in gloriam modo ſed etiam emolumentum verti, quam bonarum literarum patrocinium. Id optimè intellexit & confirmavit Ludovicus XIV, cujus regnum maximè & ornavit & ſtabilivit ea, quâ litteras proſecutus eſt, gratia. Sub ejus auſpiciis eo crevit Ars Typographica, ut jam deſit, quo ulteriùs progrediatur; in illo apice conſtituta, unde ab univerſo Orbe ſuſpici poſſet, tanti, cujus nomine & favore ornata & fulta eſt, Monarchæ memoriam in omnium ſæculorum poſteritatem conſervatura. Egregium ſanè & (prope dixeram) præcipuum Lutetiæ ornamentum; in quâ Urbe Artium matre & nutrice fixerat in primis ſuarum fortunarum ſedem, a Metropoli deinceps in alias Urbes ſe diffuſura; in quâ, quaſi in arce quâdam & ſpeculâ fundata, Regum virorúmque ampliſſimorum ſubſidiis & liberalitate hactenus ſuſtentata, principatum tenuit.

* Pari-

* Si Lector ſcire voluerit, quàm cara fuerint & Exemplaria Manuſcripta & Codices in primâ Typographiæ origine impreſſi, legat, quid de hâc re fuſè diſſeruerit idem Naudæus ibid. pag. 39. usque ad pag. 45.

* PARISIIS excepta eſt primum in SORBONÆ domo; in quam † tres *Germani*, ULRICUS GERING *Conſtantienſis* cum ſociis MARTINO CRANTS, & MICHAELE FRIBURGER alias DE COLUNBARIÂ, GULIELMI FICHETI *Alnetani* & JOANNIS LAPIDANI *Germani* SORBONÆ Doctorum operâ acciti, convenerunt, ſuæque Artis ſpecimina anno 1470. dederunt. Libri illi impreſſi ſunt, craſſo, rotundo Romano charactere, nigredine atramenti pulchra nitidâque; charta haud nimium albenti, ſed firmâ ſatis & bene glutinatâ: ſine litteris majuſculis, capitumque initialibus, vacante ibi ſpatio poſtea coloribus illuminando; abſque titulis, voculis (quas vulgo dicunt) *reclamantibus*, ciphris paginarum indicibus, & litterarum alphabetico ordine diſpoſitarum ſignaturis: notis compendiariis referti. Quidam Libri à verſo folio ordiuntur: occurrunt lineolæ aliquando rubricatæ, litteræ nonnunquam ſemiformes, voces nonnullæ prælo cœptæ, calamo finitæ. Epiſtolis aliquibus impreſſis inſcriptio præit manuſcripta. Hæc ſcilicet erant Artis naſcentis rudimenta, in quibus brevis admodum facta eſt mora; nec ab his experimentis diu fuit, antequam ad uſum pleniorem magiſque perfectum formaretur.

Codices plurimi a tribus illis Typographis impreſſi, temporis, quo prodierunt, notatione deſtituuntur, annuſque & ordo non niſi ex circumſtantiis, inſcriptione putâ Epiſtolarum, Epigrammatibus quibusdam adjectis, aut characteris formâ, poteſt conjectari.

Præmonito hic JOANNEM LAPIDANUM bis fuiſſe SORBONÆ Priorem anno 1467 & 1470 & GULIELMUM FICHETUM anno 1467 Rectorem egiſſe, ſed nondum gradum Doctoris conſecutum. Epiſtolæ GASPARINI *Pergamenſis* Litteris præfixæ partem ſubjungam, ex quâ Lector facile intelliget has ann. 1470 eſſe excuſas.

„ Guillermus Fichetus Pariſienſis Theologus Doctor Joanni
„ Lapidano Sorbonenſis Scholæ Priori, Salutem

„ Miſiſti nuper ad me ſuaviſſimas Gaſparini Pergamenſis Epiſtolas, „ non a te modo diligenter emendatas ſed a tuis quoque Germanis „ impreſſoribus munde & terſe tranſcriptas —— præter alias complures litterarum graviores jacturas hanc etiam acceperunt, ut librariorum vitiis effectæ pene barbaræ videantur —— quos ad hanc „ urbem

* Doctè & diligenter admodum id tractat CHEVILLERIUS, *L'Origine de l'Impr. de Paris.* Chap. 2. & 3.

† CHEVIL. p. 42, 43. Mr NAUDÉ dans ſon *Addit. à l'Hiſtoire de* LOUIS XI (p. 139. Edit. 1713) de ces trois n'en fait que deux, & a cru que ce nom ULRIC étoit le ſurnom de MARTIN & de MICHEL. *Cette invention*, dit-il, *y fut apportée pendant le regne de* LOUIS XI *par deux* Allemands *nommez* MARTIN & MICHEL ULRIQUE. En quoi il a été ſuivi par Mr LE GALLOIS dans ſon Traité *des plus belles Bibliotheques de l'Europe*, p. 162.

„ urbem è tuâ Germaniâ Librarios aſcivisti, quàm emendatos libros
„ ad exemplaria reddunt! Idque tuo macto ſtudio conaris, ut ne ul-
„ lum quidem opus ab illis prius exprimatur, quàm ſit à te correctis
„ exemplaribus multis castigatum liturâ multâ. —— Scriptum apud
„ Sorbonam velociſſimâ Ficheteâ manu.

Et ad Libri calcem hoc legitur Octaſtichum.

„ Ut ſol lumen, ſic doctrinam fundis in orbem,
„ Muſarum nutrix regia Pariſius.
„ Hinc propè divinam tu, quam Germania novit
Artem ſcribendi, ſuſcipe promerita.
„ Primos ecce libros, quos hæc induſtria finxit
„ Francorum in terris, ædibus atque tuis
„ Michael, Udalricus, Martinúſque magiſtri
„ Hos impreſſerunt, ac facient alios

Abhuc etiam ad SALLUSTII finem.

„ Nunc parat arma viróſque ſimul rex maximus orbis
„ Hostibus antiquis exitium minitans
„ Nunc igitur bellis ſtudeas, Gens Pariſiorum,
„ Cui Martis quondam gloria magna fuit.
„ Exemplo tibi ſint nunc fortia facta virorum,
„ Quæ dignè memorat Criſpus in hôc opere
„ Armigeriſque tuis Alemannos annumeres, qui
„ Hos preſſere libros, arma futura tibi.

Bellum, quod hi verſus innuunt, à LUDOVICO XI fuit CAROLO *Burgundiæ* Duci ann. 1470 indictum.

GULIELMI FICHETI ad multos Principes Præſuleſque, quibus ſuos *Rhetoricorum* Libros commendat, Epiſtolæ datæ ſunt omnes ann. 1471 præter unam ad ROLINUM Cardinalem ann. 1470 Idib. *Jul.* *Rhetoricorum* igitur Librorum impreſſio Idibus *Julii* anni 1470 anteivit. FICHETI ad BESSARIONEM Cardin. Epiſtola hanc gerit ſubſcriptionem, *Ædibus Sorbonæ ſcriptum impreſſumque anno uno & ſeptuageſimo quadringenteſimo ſupra milleſimum.* Eundem annum exhibet Epiſtola LAPIDANI ad PAULUM SENILEM in fine LAURENT. VALLÆ *Elegantiarum.* BESSARIONIS ad FICHETUM Epiſtola, quam ſuis *Orationibus* præfixit, ſcripta eſt ROMÆ 1470 *Decembri* Menſe; nec ergo videtur probabile his ante ann. 1471 excuſas fuiſſe. RODERICI *Speculum* (ut quidam vir clariſſ. autumat) ante GASPARINI *Epiſtolas* non forſan erat impreſſum, quod cha-

racter harum recens adhuc, illius verò vetus & uſu jam longo attritus appareat. Si cui hæ minus arrideant de horum Librorum ordine conjecturæ, obſtinatè neutiquam refragabor, modo hos, quos in ædibus Sorbonæ elaboratos conſtat, concedatur produxiſſe ante ann. 1473. i. e. antequam illi tres Typographi illinc alio migrarent.

Ex Ficheti Epiſtolâ prius allatâ credo Lapidanum Operum, quæ ſub trium illorum Typographorum prælis ſudabant, correctorem atque emendatorem fuiſſe, uti & Erhardum Windsbero *Germanum* Medicinæ Doctorem, cujus hoc in Cynicis Epiſtolis extat Epigramma, pinguiori quidem Minervâ, & abſurdâ omnino ſyllabæ unius quantitate.

* Plura licèt ſummæ dederis Alemannia laudi,
At reor hoc majus te genuiſſe nihil,
Quòd propè divinam ſummâ ex induſtriâ fingis
Scribens hanc Artem, multiplicans ſtudia
Felices igitur, Michael, Martinéque ſemper
Vivite, & Ulrice, hoc queis opus imprimitur
Erhardum veſtro & non dedignemini amore,
Cui fido ſemper pectore clauſi eritis

Eâdem præterea circiter tempeſtate, aliorum multorum Typographorum ductu in diverſis *Italiæ* & *Germaniæ* Locis jam latè frequentari cœperat Typographia.

Inter *Germanos* floruit Ars illa; anno 1471 *Argentinæ* per Henricum Eggeſtein; *Auguſtæ Vindelicorum* per Joannem Schusler, & Gonterium Zainer *de Reutlingâ*; *Coloniæ Agrippinæ* per Petrum de Olpe. Eodem anno, innotuit † Adam Rot, Clericus *Metenſ.* Diœceſ.

Anno

* Jacobus Mentelius [in *Paraneſ. de ver. Typogr. Orig.* pag. 15] hoc Erhardi Vuinsbero ad *Germanos* Librarios egregios Michaelem, Martinum atque Udalricum Epigramma refert, ſed peſſimâ fide depravatum, ſubſtitutis in primo verſu vocibus *Tu Argentina* in locum genuinæ vocis *Alemannia*, ut ſcilicet Artis Typographicæ inventæ gloriam à *Moguntinis* ad *Argentinenſes* transferret. Vox *Alemannia* (uti obſervat Chevillerius pag. 50, 51, 52) in ultimo Epiſtolarum exemplari, quod in *Sorbona* Bibliothecâ aſſervatur, planè comparet; quamvis in altero, quod in Regiâ *Pariſienſi* Bibliothecâ viſitur, voces *Tu Argentina* manu cujuſdam falſarii repoſitas & in veterum, quas quivis expunctas fuiſſe deprehendet, locum male intruſas animadvertentur. Præterea Mentelius his Epiſtolas *Straſburgi* (ut mos eſt ſuus, omnia in *Argentinenſium* gratiam detorquendi cauſam quo jure quâque injuriâ amplexus) putat impreſſas; ſed Chevillerius, collatione cum reliquis Libris ab iiſdem Typographis *Sorbonæ* impreſſis factâ, ibidem etiam excuſas veriùs conjectat.

† Quamvis nomen Urbis in hôc anno non indicetur, puto tamen *Romæ* fuiſſe, ubi poſtea anno 1474. impreſſit.

Google

Anno 1472. ADAMUS *Ambergæ* (quæ eſt *Bavariæ Palatinatûs* caput) natus inclaruit. *Norbergæ* Artem exercuit ANTONIUS KOBURGER ejuſdem civis, [1] *antiquo quidem rudiori typo, non niſi ſerò admodum admiſſis politioribus illis, qui à loco inventionis Veneti dicti ſunt. Huic, viro integerrimo atque litterariam rem gerentium laudatiſſimo* (diu enim illam Artem coluit) Epiſtolas Illuſtrium virorum *nuncupavit anno* 1499 JODOCUS BADIUS *Aſcenſius*, ex cujus Epiſtolâ viſum eſt pauca excerpere. —— *rem digniſſimam facturum videor, ſi præſtantis ac ferme incredibilis multiplicandorum per Chalcographos Librorum & Authorum penè innumerabilium æternitati conſecrandorum dexteritatis facultati tuæ, Antoni ſuaviſſime, ſeptem & triginta primariæ Litteraturæ procerum Epiſtolas dicem.* —— *Si quidem cùm ſis Librariorum facilè princeps & inter fideles atque honeſtos mercatores non inferiori loco poſitus; nihil principatu tuo dignius cenſeam, quam hos tantos heroas in regales iſtos thalamos, omnis honeſtatis ac probitatis nimirum penetralia, benigniſſimè ſuſcipere.* —— *Litteratos omnes & colis & foves; pervigilémque curam ad bonos Codices verè, terſè, ac ſine mendis imprimendos adhibes. Ad quam rem prudentiſſimè (ut cætera ſoles) magiſtrum Joannem Amerbachium, indefatigabilis virum diligentiâ, & ſolertiſſimâ vitiorum expungendorum peritiâ, te delegiſſe accipio. Cujus quidem viri ſi omnes ſimiles eſſemus, nec alii inventa noſtra (Teutonica dico) occuparent: longè pluris apud Litteratos haberemur.* —— *Et nos ejuſdem, licèt longo intervallo, & miratores & imitatores ſumus* &c. Ex his BADII verbis licet æſtimare, quantum fuerit ANTONII KOBURGER inter ejus ὁμοτέχνες meritum.

A *Germania* rurſus in *Italiam* tranſeo, cujus Urbes varias Typographi multi Artis ſuæ celebritate honeſtaverunt.

Anno 1471. [2] *Neapolim typorum artificium primus detulit Sixtus Ruſſinger Argentinas, tantâ illic à Ferdinando Rege & nobilitate exceptus gratulatione, ut non tantùm utrique acceptiſſimus fuerit, ſed etiam ab ipſo Rege ampliſſimæ dignitates atque adeò Epiſcopatus ei ſæpius oblati fuerint, niſi omnibus illis patriæ amorem prætuliſſet, vir ob dignitatem ſacerdotalem & ſenium venerandus.*

Tarviſii GERARDUS DE LISÂ *Flandrâ* genitus Libros impreſſit. Inter *Venetos* Typographos (quibus optimis vix alia Urbs magis abundavit) locum cumprimis obtinuerunt JOANNES ex *Coloniâ Agrippinenſi*, & CHRISTOPHORUS VALDARFER ſive BALDARFER *Ratiſponenſis*; quorum ille ann. 1472. VINDELINO *Spirenſi*, ann. 1474. JOANNI MANTHEN *de Gheretzem* ſe aſſociavit, hic ann. 1476. *Mediolanum* officinam tranſtulit.

Anno 1472. *Bononiæ* & *Parmæ* Libri primùm impreſſi ſunt. *Romæ*,

1 MALLINCKROT. *de Art. Typ.* pag. 87, 88.

2 MALLINCKROT. Ibid. p. 84. CHEVILLER. p. 125.

mæ, [r] JOHANNES PHILIPPUS DE LIGNAMINE *Meſſanenſis* Eques *Siculus*, GEORGIUS LAVER *Herbipolitanus*, LEONARDUS PELUGL cum eodem GEORGIO LAVER; *Paduæ*, BARTOLOMÆUS DE VALDEZOCHIO civis *Patavus* & MARTINUS DE SEPTEM ARBORIBUS *Prutenus*; *Veronæ*, JOHANNES *Veronenſis*; *Venetiis*, ANTONIUS *Bononienſis*, LEONARDUS ACHATES *Baſileenſis*, GABRIEL PETRI *Tarviſanus* (qui poſtea anno 1475 *Vicentiam* migravit), *Mantuæ*, GEORGIUS & PAULUS *Teutones* Artem profitebantur.

Anno 1472 apud BELGAS *Daventriæ* initium habuit Res Typographica.

Poſtquam Ars Typographica *Lutetiæ* in *Sorbonæ* ædibus ſocietatis illius curâ jam triennium educata vires paulatim accepiſſet, alii quoque Typographi illorum priorum exemplo excitati aut ab ipſis edocti idem etiam artificii genus inſtituere decreverunt. [s] PETRUS enim CÆSARIS & JOHANNES STOL, *Germani* quidem, ſed in Academiâ *Pariſienſi* ſtudiis innutriti, induſtriâ junctâ, prælisque inſtructis, iiſdem veſtigiis inſiſtendo, eandem ſibi paraverunt gloriam. PETRUS CÆSARIS Magiſtri in Artibus gradum in Univerſitate meruerat, & cum ſocio JOHANNE STOL anno 1473 Libros ſuis typis impreſſos publicavit. Eadem anno 1486 *Sorbonæ* Doctores domum locaverunt viâ *Jacobæa*, ubi ad Cygni & Militis inſigne usque ad 1509 habitavit. Gradum, quem apud Academicos adeptus fuerat, ſilentio præterire nolui; ut, quo in honore apud majores noſtros Ars eſſet Impreſſoria, intelligatur. Nondum enim à Liberalium & ingenuarum dignitate in plebeias ſervilium & mechanicarum tabernas deſcenderat; & quicunque in temporum illorum hiſtoriis verſati ſunt, ſciunt nihil olim fuiſſe magis pervulgatum, quam viros loco honeſto ortos, ordine aliquando eccleſiaſtico venerandos, imo infulis ornatos, nullos ferè non bonarum litterarum peritos, rerum typographicarum ſatagere.

[t] FICHE-

r MALLINCROTIUS p. 84. mentionem ejus facit anno 1480. at certum eſt eum octennio antè *Romæ* Artis operam dediſſe. Imò anno 1472. Liber [*Perotti Linguæ*, de quo poſtea in Catalogo] excuſus eſt, in quo præfatur JOHANNES PHILIPPUS DE LIGNAMINE *Siculus* SIXTI IIII. familiaris MATTHÆO DE MARCHO Abbati Monaſterii Sancti *Placidi* ſcribitque — *ſe jam ſecundam omnium Romæ egiſſe* — *& impreſſiſſe Quintilianum, Suetonium, Leonem, Lactantium, Ambroſium de Officiis, Laurentii Vallæ Elegantiam, Honestis opuscula* — Quorum Librorum nullus adhuc mihi fuit obvius. Ejus meminit SINCER. in Bibliothec. *Joannes Philippus de Lignamine Meſſanenſis Siculus ſcripſit ad Sixtum Papam IIII. De unoquoque cibo & potu, utili homini & nocivo & eorum primis qualitatibus*. Lubet interim obſervare, quanto in pretio tum fuerit Ars Typographica, cui manum admovere docti omnium Ordinum viri & ex Sacerdotali & Equeſtri dignitate nequaquam erubeſcebant.

s CHEVILLIER, Part. 1. Cap. 4.

[1] Ficheto diſceſſum *Romam* ad Sixtum IV. Pontif. Max. & Lapidano reditum in *Germaniam* mediante anno 1473. Ulricus Gering cum duobus ſociis, *Sorbonâ* relictâ, ædes in vico *Jacobæo* Sole aureo inſignitas incoluerunt, prope Sanct. *Benedictum*, easdem forſan, quas Reuchlinus Joannis de Lapide in *Sorbonâ* diſcipulus ſub idem tempus habitare ſe ſcribit. Videntur hi tres Typographi, cum prœla ſua transmovere *Sorbonâ* pararent, veterem litterariam ſupellectilem confregiſſe, novamque in illius locum ſubſtituiſſe; cui conjecturæ locum dat novus librorum, quos poſtea excuderunt, character. Ulricus poſt annum 1477. impreſſit ſolus, ſociis ſuis, quorum deinceps nulla mentio, forte *Germaniam* revetſis; &, aſcito in ſuam ſocietatem G. Maynyal, usque ad annum 1483. in vico S^ti^ *Jacobi* ad aurei Solis interſignium jugiter in Artis exercendæ curam incubuit.

Pariſiis poſtea paulatim Artis notitia ad plures permanavit, annóque 1474. [2] Petrus Caron cœpit innoteſcere (cui Inſigne Typographicum erat Sylva clauſa, ſive muris incincta, cum hôc vocabulo, *Franc-bois*); & [3] anno 1475. *April* 6. Paschasius Bonhomme *Aspaſii* filius unus e quatuor Librariis juratis conſtitutus eſt.

Aliis quoque in Locis inclareſcebant quotannis plures Typographiæ ſtudioſi; Arsque illa, quæ primis initiis tam diu intrà tam paucos ſeſe continuerat, utilitatem ſuam, fecit, ut omnes ubique tandem cognoſcerent.

Joannes Mentelius *Argentinas* anno 1473. decem Vincentii *Belvacenſis* ingentes regali folio tomos ſuis typis edidit *opus* (ut [4] Jacobus Mentelius jactat) *plus viginti annorum, ac proinde prius* (ut ille Scriptor gloriabundus aſſerit) *quam vel prima* Typographorum ullorum opera *tempore inceptum*. Joannes Mentelius *obiit, Sabbato poſt conceptionem Virginis Mariæ, anno* 1478. *& factus eſt ei pulſus cum campana magnâ, Dominica ſequenti. Qui quidem pulſus ingentis campanæ illius fiebat tum tantùm devotis Principibus, aut aliqua dignatione ac meritis ſupra profanum vulgus evectis hominibus.*

Laudem merere cœperunt celebres Typographi

Anno 1473. *Lovanii*, Johannes de *Weſtphaliâ Paderbornenſis*; qui anno proximo *Aloſti*, & 1479. *Noviomagi* impreſſit.
Norbergæ; Federicus Creusner, Johannes Sensenschmid *de Legâ* & Henricus Koler *Moguntinus*.
Coloniæ, Arnoldus Terburnen.

L Anno

[1] Chevillier, Part. 1. Cap. 5.
[2] Caille, pag. 61.
[3] Caille, pag. 61.
[4] *Paraneſ. de Typogr.* p. 77, 78, 93.

Anno 1473. *Ulmæ*, JOHANNES ZEINER.
Bononiæ, BALDASER DE AZZOGUIDIS.
Venetiis, PHILIPPUS PINZIUS *Mantuanus*:
1 —— LEONARDUS AURL.
2 —— BARTHOLOMÆUS *Cremonenſis*.
3 —— ALBERTUS DE SLENDAEL.

1474. *Coloniæ*, JOHANNES KOELHOFF.
Norimbergæ, ANDREAS FRISNER *de Wunſidel* cum JOHANNE SENSENSCHMID.
Alosti; JOHANNES *de Weſtphaliâ* cum ſocio ſuo THEODORICO MARTINI.
Ferrariæ, ANDREAS GALLUS, CARNERIUS AUGUSTINUS BERNARDI Bibliopolæ filius.
Bononiæ; UGO RUGERIUS & DONINUS BERTOCHUS *Regienſes*.
Paduæ, LAURENTIUS CANOZIUS:
Mediolani, PHILIPPUS DE LAVAGNIÂ.
Taurini, JOHANNES FABRI *Lingonenſis* & JOHANNINUS DE PETRO.
Romæ, JOHANNES GENSBERG, SIMON NICOLAI *de Lucâ* cum UDALRICO GALLO *Almano*, GEORGIUS SACHSEL DE REICHENHAL & BARTHOLOMÆUS GOLSCH DE HOHENRART, Clerici.
4 *Januæ*; MATHIAS *Moravus de Olomuntz*, & MICHAEL *de Monacho*.

1475. *Eslingæ*, CONRADUS FYNER.
Neapoli, MATTHIAS *Moravus*, cum BLASIO MONACHO, ARNOLDUS de *Bruxellâ*, BERTOLDUS RYING de *Argentinâ*.
Vicentiæ, GABRIEL PETRI *Tarviſanus*, HERMANNUS LEVILAPIS:
Lubecæ, LUCAS BRANDIS de *Schaſs*.
Placentiæ, JOHANNES PETRUS de *Ferratis Cremonenſis*.
Romæ; JOHANNES NICOLAI, HANHEYMER DE OPPENHEIM & JOHANNES SCHURENER *de Bopardiâ*, G TIBULLUS DE AMIDANIS *de Cremonâ*.

Anno

1 2 3 Ubi hi Typographi Arti ſuæ operam dederunt, definire nondum poſſum.
4 Id eſt, *Genuæ*. Sic Author Libri *Catholicon* dicti vocatur JOANNES *Januenſis*, vel *de Janua*, JEAN *de la Ville de Genes*. Lege CHEVILL. pag. 15. Is *Moravus* idem eſt forſan, qui anno 1475. *Neapoli* imprimebat.

Anno 1475. [1] *Argentinæ*, MARTINUS FLACHEN
[2] ——— JOHANNES VURSTER *de Campidona*.

Hôc anno *Baſileæ*, *Valentiæ* & *Goudæ* innotuit Typographia.

Nonnulli ex *Gallis* Typographi peregre, quàm domi, famam quærere maluerunt; inter quos tres *Italiam* migrantes, ibi celebre nomen ex re literariâ adepti ſunt: anno 1473 *Parmæ* STEPHANUS CORALLUS *Lugdunenſis*: anno 1474 *Paduæ*, PETRUS MAUFER *Rothomagenſis*; & *Venetiis*, JACOBUS DES ROUGES (*Latinè* JACOBUS DE RUBEIS, *Italicè* DE ROSSI) quorum ille anno 1480 *Veronæ*, hic 1475 & 1479 *Pinarolii*, Artis, quam uno loco circumſcribere nolebant, egregia ediderunt Specimina.

Neque *Gallis* ſolum, ſed & aliis multis Typographis uſu venit, ut apud exteros potiùs quàm inter populares ſua prœla figerent.

Anno 1476 *Mediolani* DIONYSIUS PARADISINUS, DEMETRIO CRETE recognitore, CONSTANTINI LASCARIS Grammaticam *Græcè* excudit. Librum integrum *Græcè* excuſum hôc antiquiorem non novi. Character eſt venuſtus, medioeri inter majorem & minorem formâ; quali poſtea anno 1499 SUIDÆ Lexicon ibidem impreſſum prodiit. Quæcunque ferè hactenus *Græcis* typis donata lucem viderunt, ἀποσπασμάτια tantùm quædam fuerunt à *Latinis* Scriptoribus allegata & ipſorum Operibus inſperſa: qualia præſertim occurrunt in AULO GELLIO & APULÉIO ex CONRADI SWEYNHEYM & ARNOLDI PANNARTZ officinâ anno 1469 & BESSARIONIS Libris pro PLATONE Apologeticis ab iiſdem ſinè anni indicio *Romæ*, ac LACTANTIO in Monaſterio *Sublacenſi* anno 1465 evulgatis. Typi enim iſti, quibus *Moguntiæ* in CICERONIS *Officiis* & *Paradoxis* nonnullas *Græcas* voces & gnomas expreſſerunt, eſſe in nullo loco merentur, quippe adeo deformes, ut legi non poſſint. Typi vero, quibus SWEYNHEYM & PANNARTZ & *Sublacenſes* Typographi uſi ſunt, formam ſane præ ſe gerunt luculentam admodum & laudabilem. Imo *Græci* horum & illorum characteres figurâ totâ inter ſe adeo apparent conſimiles, ut, niſi *Latini* aliquantum diſcreparent, duos illos, qui *Romæ* poſtea, eoſdem fuiſſe, qui *Sublaci* antea ſuppreſſo nomine Artis initium fecerant, aliquando pene crediderim.

Maximos proceſſus jam efficiebat Typographia, adnitentibus plurimis in variis *Europæ* partibus Artis illius Magiſtris: quorum vis magna ubique depellere tenebras literis, diverſiſque literatorum lucubratio-

1 Credo MARTINUM FLACHEN hoc anno excudiſſe *Argentinæ* (nam nomen loci in Libro, cujus mentionem facit Catalogus, non [illegible]) quia illi anno 1485. eum excudiſſe comperio.
2 Sine loci nota.

brationes in lucem producere, quadam inter ſe æmulatione accenſi omnes, conabantur.

Inclaruerunt

Anno 1476 *Pariſiis*, PASCHASIUS BONHOMME.
Brugis; COLARD MANSION civis *Brugenſis*.
Roſtochii; fratres Presbyteri, & Clerici convocationis domûs *viridis horti*.
Paduæ, JOHANNES HERBERT.
Mediolani, DOMINICUS DE VISPOLATE:
Bononiæ; SIGISMUNDUS *de Libris*.
Venetiis, ANTONIUS BARTELEMÆUS, ANDREAS JACOBI *Katharenſis*, ANTONIUS BARTHELEMÆUS, [1] FRANCISCUS RENNER *de Hailbrun* & NICOLAUS *de Francfordiâ*, MARCUS *de Comitibus* & ſocius ejus GIRARDUS *Alexandrinus*.
—— [2] LUPUS GALLUS frater UDALRICI GALLI

Anno 1477. *Lugduni*; BARTHOLOMÆUS BUYER civis *Lugdunenſis*.
Auguſtæ Vindelicorum; ANTONIUS SORGIUS civis *Auguſtenſis*.
Spiræ; PETRUS DRACH.
Coloniæ; ARNOLDUS THERBURNEM.
Baſileæ; MICHAEL WENKLER, [3] BERNARDUS RICHEL civis *Baſileenſis*.
Tarviſii; BERNARDUS *de Colonia*, MICHAEL MANZOLUS *Parmenſis*:
Vicentiæ; NICOLAUS PETRUS *de Harlem* & HERMANNUS LICHTENSTEIN ſive DE LEVILAPIDE *Colonienſis*
Venetiis; BERNARDUS PICTOR & ERHARDUS RATDOLT *de Auguſtâ* & PETRUS LOSLEIN *de Langencen* Corrector ac Socius, PHILIPPUS CONDAM PETRI, Juvenis GUERINUS, JACOBUS DE FIVISANO *Lunenſis*,

1 Hi duo anno 1478 uſi ſunt operâ LEONARDI de VUILD.

2 Neſcio, an *Romæ* cum fratre Artem exercuerit.

3 Veriſimile eſt eum hoc anno *Baſileæ*, ubi promptum, impreſſiſſe,

nenſis, [1] Gerardus *de Flandriâ*, [2] Gabriel Petri [3].

Anno 1477. *Parmæ*; Augustinus *Genuenſis*.
Weſtmonaſterii; Gulielmus Caxton:
[3] *Delphis* in *Belgio* ——

Anno 1478. [4] *Collæ*; Gallus Bonus:
Tarviſii; [5] Bartholomæus *de Confalonerii*:
Neapoli; Johannes Adam *de Coloniâ* & Nicolaus Jacobus de Luciferis *de Neapoli*, Conradus Guldemund & Basilius *de Argentinâ*.
Florentiæ; Nicolaus dioceſis *Uratiſlavienſis*.
Cuſentiæ; Octavianus Salamonius *de Manfredoniâ*.
Mediolani; Dominicus *de Vispolate* & Dionysius Palavicinus, Lud. & Alb. Fr. *Pedementani*.
Paviæ; Franciscus de S. Petro:
Paduæ, Antonius *de Carcano*.
Venetiis; Christophorus Arnoldus, Antonius *de Bononiâ*, Theodoricus *de Reynsburch* & Reynaldus *de Novimagio Theutonicus*, Andreas de Paltasceches *Katharenſis* & Boninus de Boninis *de Raguziâ*, Martinus Saracenus, Christophorus Arnoldus.
Lugduni; Martinus Husz & Johannes Firer.
[6] *Genevæ* & *Bruxellæ* ——

Anno 1479. *Lugduni*; Perrinus Latomi *de Lotharingia*.
Bononiæ; Henricus *de Coloniâ*.

Anno

1 Neſcio, an idem fuerit, qui anno 1471 *Tarviſii* imprimebat, & Gerardus de Lisa appellabatur.
2 Idem anno 1475 imprimebat *Vicentiæ*, & anno 1471 *Venetiis*.
3 Nomen Typographi non indicatur.
4 Hunc autem deſignat Albert Fabricius in *Biblioth. Græc.* sed Johanna la Caille p. 29 rejicit ad annum 1471.
5 Hic forſan Gabrielem Petri ſocium habuit, quia idem Liber (ut poſtea in Catalogo notabitur) utriuſque nomen gerit.
1 Abſque Typographi nomine.

Anno 1479. *Parmæ*, Andreas Portilia:
Vicentiæ; Stephanus Koblinger.
Mantuæ: Paulus Johannes de Burschbach *Alamanus Moguntinus*.
Mediolani, Leonardus Pachel & Uldericus Scizenzeler.
Venetiis; Nicolaus Girardengus, Georgius Walch *Alamanus*.
Noviomagii; [1] Johannes *de Weſtphaliâ*
[2] *Zwol Hollandiæ* Oppido — —
[3] *Goudæ* — — — —

GASPA-

1 Hic Johannes *de Weſtphalia* in tribus Locis prælum inſtruit, anno 1473. *Lovanii*, 1474. *Alosti*, 1479. *Noviomagii*.

2. 3 Quis fuerit Typographus, incertum eſt.

* GASPARINI Pergamenſis EPISTOLARUM opus. (a) 4to

Luc Ann Flori de totâ hiſtoriâ Titi Livii Epitome in quatuor Libros diviſa. 4to

Salluſt Conjurat Catilin & Bell Jugurth 4to

Guill FICHETI Alnetani RHETORICORUM Libri tres 4to

EPISTOLÆ CYNICÆ, hoc eſt, Phalaridis Epiſtolæ a Franc Aretino e Græco Latine redditæ Marci Bruti Epiſtolæ, cum Mithridatis ad eas reſcripto, a Ratintio in Latinum tranſlatæ. Cratis Cynici Epiſtolæ Latinæ è Græcis factæ ab Athanaſio Conſtantinopolitano Archienſi Abbate 4to

BESSARIONIS Cardin EPISTOLÆ tres, ad Guil Fichetum, ad Beſſarionem monachum & abbatem Ejuſdem ORATIONES tres, ad Italos de periculis imminentibus, de diſcordiis ſedandis & bello in Turcam decernendo, (b) perſuaſio ad Italiæ principes ex auctoritate Demoſthenis in Oratione pro ferendâ ope Olynthiis adverſùs Philippum Regem Macedonum. 4to

Guil Ficheti EPISTOLÆ I ad Beſſarionem Cardinalem II ad Sixtum IV Pontificem Max III ad Renatum Regem Siciliæ IV ad Joannem Rolinum Epiſc Eduenſem & Cardinalem ſub titulo S Stephani in Celio monte V ad Guilelmum Quadrigarium Pariſienſ Epiſcopum 4to

LAURENTII VALLÆ ELEGANTIARUM Linguæ Latinæ libri ſex. Ejuſdem tractatus de reciprocatione ſui & ſuus Ejuſdem Liber in Errores Antonii Raudenſis Cum Præfatione Petri Pauli Senilis Regis Francorum Secretarii ad Joannem de Lapide, & gratulatoria Epiſtolâ Joannis de Lapide ad P Paulum Senilem, de Laurentio Vallâ ab ipſo recognito fol

IACOBI MAGNI Ord Eremitar S Auguſtini SOPHOLOGIUM (c) fol

Rode-

* Hi decem ſequentes Libri confectis Typographiæ notis oăe, *Pariſiis* tamen in *Sorbona* domo ab ULRICO GERINO, MARTINO CRANTZ, & MICHAELE FRIBURGER, anno circiter 1470. 1471. 1472 excuſi fuerunt quod ſatis firmat CHEVILLERIUS cap. 2 & 3 part 1. *Origine de l'Imprim de Paris*

(a) *Per Johannem Lapidanum Sorbonicæ Scholæ Priorem multis vigiliis ex corrupto integrum effectum, ingenioſa Arte impreſſoria in lucem redactum.*

(b) CHEVILL p. 37 *C'eſt l'Olynthiaca I de* DEMOSTHENE, *que* BESSARION *traduit en Latin avec des petites notes qu'il fait, pour exciter les Princes Chretiens à prendre les Armes contre le* Turc

(c) Cum bôc epigrammate *ad hujus operis conſpectorem.*

Iſtue

Roderici Zamorenſis Epiſcopi Speculum humanæ vitæ in duos Libros diviſum (a) fol

Biblia

Iſtius clarorum continuit dogmata patrum
Dictis atque bonis ut ſocient homines
At quem non licuit poſſit pervertere quiſquam
Auctores cunctos, multa neglecta manent
Omnia deſtruam quo ergo documenta leguntur,
Hunc Jacobus Magni *condidit ante Librum*
Tu quoque ſi bonus eſſe velis ſæpe namque videris,
Quod mentibus illas, dixit Sophologium
Quicquid imme veterum longis præceptis digna
Mille voluminibus, clauditur hic opere

(a) Hunc Librum Libris à Gering, Crantz & Friburger impreſſis annumerat Chevillerius p. 36 cujus tamen verba (pag. 49, 50) de hôc Libro adjicere ſupervacaneum non duco. „ Mr. „ Naudé [pag. 139 Edit 1713] dit „ que ces *Allemands* ſe logerent au Soleil „ d'Or rue St *Jaques*, & mirent premie- „ rement ſoubs leur preſſe le *Speculum vitæ* „ *humanæ* Roderici Zamorenſis *Epiſ-* „ *copi*, qu'ils dedierent à Louis XI, „ comme un premier & aſſeuré témoigna- „ ge de leur induſtrie, ſans toutesfois y „ mettre aucune marque, qui pût dénoter „ le temps & l'année de cette impreſſion. „ Mais néanmoins on ne pouvoit aſſez pro- „ bablement conjecturer, que ce fut pour „ le plus tard environ l'an 1470 parce que „ &c.] J'aurois bien voulu voir cette Epî- „ tre dedicatoire à Louis XI, Il faut „ qu'elle n'ait été miſe qu'à l'Exemplaire „ qu'ils préſenterent au Roy, & qui ne ſe „ trouve plus Elle n'eſt point dans les „ deux, que j'ay vû, dans celui qui eſt en „ *Sorbonne*, ni dans celui qui eſt aux *Ce-* „ *leſtins* de *Paris* J'accorderois volontiers, „ que le *Zamorenſis* fut imprimé le pre- „ mier, n'étoit que le caractére me paroît „ avoir déja beaucoup ſervi, & bien plus „ usé qu'aux Epîtres de Gasparin. „ Quant à ce qu'il dit que cette impreſſion „ fut faite dans la rue St *Jaques au Soleil* „ *d'Or* ——— Il n'avoit point vû les Li- „ vres qu'on gardoit en *Sorbonne* &c. Et „ parce qu'il avoit vû quelques unes de „ leurs anciennes Impreſſions ——— qui a- „ voient été faites dans la rue St. *Jaques au* „ *Soleil d'Or* &c.

Caille, p 61 & Chevill p. 56] Cæsaris & Stol impriment le *Speculum Vitæ humanæ* de *Zamora*, qui eſt in *fol* dans la Bibliotheque des *Celeſtins* de *Paris*, où on lit,

Hos lege divinos, lector ſtudioſe, libellos;
Unde trahes vitæ commoda multa tuæ.
Hoc ſpeculum clarum manibus geſtare memento,
Qua tua ſit vita, noſcere quoque avas
Nam tibi diſtinctum pandit ———
——— perſonas Regia Pariſius.
Preſſerunt Petrus Cæſaris *ſimul atque* Joannes
Stol, *quibus ars quod habet omne retulit eo*

Biblia Latina; cum historiâ ARISTEÆ, Matthia Palmerio interprete *per Conrad Sweynheym, & Arnold. Pannartz.* (a) fol	Romæ	1471.
Biblia ITALICA, interprete Nicolao de Malermi *typis Vindelini de Spira* (b) fol	Venetiis.	1471.
Biblia Italica, eodem interprete (c) fol		1471.
CYPRIANI Epistolæ *per Conrad Sweynheym, & Arn. Pannartz* (d) fol	Romæ	1471.
Eædem *per Vindelinum Spirensem* (e) fol	Venetiis.	1471.
PLVTARCHI APOPHTHEGMATA Laconica, Latinè; Francisco interprete, cum ejus præfat. ad Nicol. V. *per Vindelinum* (f) fol.	Venetiis.	1471.

Cice-

(a) Long, *Biblioth. Sacr.*] cum Epistol. Jo. Andr. ad Paul. II. ſcriptâ 15 *Mart.* & in fine Libri, *Aſpitis illustres* &c.

(b) Long, *Biblioth. Sacr.*] cum Nicolai de Malermi Epiſtola *Italicâ* ad Laurentium Theol. *Pinei* & hujus reſponſione *Latinâ*, & in fine Libri, *Ad laudem Dei & Virginis Mariæ impreſſum eſt hoc Volumen Venetiis* (typis Vindelini de Spira) *Anno ſalutiferæ incarnationis filii Dei* M CCCC LXXI *Kalendis Auguſti.*

Chevill. p. 78.] On lit à la fin *Impreſſo fu queſto Volume nel alma patria de Venetia ne gl'anni de la ſalutifera Incarnatione del Figliuolo de l'Eterno & Omnipotente Dio* 1471. *in Kalende de Auguſto* Elle eſt ſortie des Preſſes de Vendelin de Spire, comme il paroîtra à ceux qui liront les vers *Italiens*, que *Jerome Squarzafico* a mis ſur cette Edition

(c) Long, *Biblioth. Sacr.*] cum Prologo S. Hieronymi *Italicè* ex verſione Nic. de Malermi Abſque Loc. & Typographi nomine M CCCC LXXI *Kalendis Octobris*

(d) Cum verſibus, *Aſpitis illustres* &c.

(e) Ad Calcem Libri hæc leguntur. *Loquitur Lector ad Vindelinum Spirenſem, qui Cypriani Epiſtolas reddit in lucem* M.CCCC. LXXI. Mira eſt profectò hæc ſubſcriptio, in quâ videntur verba deeſſe, quæ ad Q. Curtii ab eodem ſine anno excuſi calcem adjiciuntur (Vide prius.) Johannes de la Caille, [p. 28. *A Spire fut imprimé en* 1471. Epiſtolæ Cypriani in folio *Ce Livre eſt fort rare & très-recherché*] eodem errore ductus, quo alii quos notat Chevillerius pag. 61. *Ces paroles ont imposé à* Jean * Saubert, *qui a fait la Liste des anciennes Impreſſions, qu'on garde dans la Bibliotheque de* Nuremberg, † *à l'Auteur de l'Edition d'*Oxford *des Ouvrages de S. Cyprien,* ‡ Mr ‡ Beughem, *& à d'autres, qui ont cru, que* Vendelin *l'avoit imprimé dans la Ville de* Spire.

(f) In fine Libri, M CCCC LXXI

Impreſſum fuit ma... juſtoque nitore ... *Hoc Vindelinus condidit Artis opus*

* Hist. Biblioth. Norimb. p. 109. Spiræ 1471. Epistolæ Cypriani.
† Oxon. 1682. Præfat. *Ad manum habui vetustiſſimas editiones* Spirenſem anno 1471 ... *nec primus nec alias usus sum*.
‡ Incunab. Typogr. p. 11.

M

Ciceronis ORATIONES *per Conrad Sweynheym, & Arn Pannartz* (a) fol . Romæ. 1471.

Eædem . *per Chriſtophorum Baldarfer Ratiſponenſem* —— fol . . Venetiis. 1471.

Epiſtolæ Familiares *per Nicolaum Jenſon.* (b) fol. . . . . . Venetiis. 1471.

Eædem (c) fol . . . . 1471.

Eædem (d) fol. . . . . 1471.

De FINIBUS : *ſumptibus JOANNIS ex COLONIA Agrippinenſi* (e) fol Venetiis. 1471.

Offic Paradox Amic Seneɛ̃t de NATURA DEORUM, DIVINAT Tuſculan Quæſt de FINIB FAT. PETITIONE CONSULAT. Pars LIBELLI de PHILOSOPHIA, TIMÆUS, ACADEMIC de LEGIBUS *per Conr. Sweynh & Arn Pann.* (f) fol . . . . . Romæ 1471.

TRISMEGISTUS, Ficino interprete. *per GERARDUM de LISA* (g) 4to. TARVISII. 1471.

PHALARIDIS EPISTOLÆ, Franciſco Arhetino interprete. *per eund.* (h) 4to. Tarviſii 1471.

PLI-

(a) Cum *Agrariis, Catilinariis, Verrinis, Philippicis* ANDR *Alerienſ* præfatur ad PAUL II — *M Tullii quas potuimus Orationes unum in corpus nuper congregavimus* — In fine Libri, *Aſpicis illuſtres* &c. M CCCC. LXXI.

(b) M CCCC LXXI *a Nicolao Jenſon Gallico viventibus nec non & poſteris impreſſum.*

(c. d) Hæ duæ Editiones ſunt à præcedente & a ſe invicem diverſæ, abſque Loci & Typographi nomine.

(e) *Joanne ex Colonia Agrippinenſi ſumptum miniſtrante impreſſum* M CCCC LXXI.

(f) In fine, *Aſpicis illuſtres* &c. M CCCC. LXXI. XX *Sept*

(g) In Libri initio,

FRAN. RHOL. Tarviſanus

GERAR. de LISA Scriptoris
mei copiam fecit
ut ipſe cæteris
majorem copiam
faceret
Tarviſii
M CCCC. LXXI *Novembris*

In fine, M CCCC. LXXI *die* XVIII. *Decemb.*

(h) Cum his verſibus,

Quæ modo nocuit ernis stulla, poſtremque latebat,
Nunc Phalaris *doctum protulit ecce caput*
Flandria *quem genuit, primis namque ære* Girardus
Tarviſii *hoc rarum* Liſa *notavit opus*
M. CCCC. LXXI.
Tarviſii.

Digitized by Google

PLINII EPISTOLÆ (a) fol.		1471.
EPISTOLE de PHALARI traducte da Francisco Aretino di Greco in Latino, & di Latino in Vulgare da Bartolomeo Fontio Fiorentino. 4to		1471.
BAPTISTA de ALBERTIS de AMORE 4to		1471.
Ejusd de REMEDIO AMORIS. 4to. . . .		1471.
HISTORIETTA AMOROSA fra Lionora di Bardi e Hippolito Bondalmonte di Firenza. (b) 4to		1471.
Cæſaris Commentarii : *per Nicolaum Jenſon* (c) fol. .	Venetiis.	1471
Suetonius *per Nicolaum Jenſon*, (d) fol	Venetiis.	1471.
VALERIUS MAXIMUS. *Per Petrum Schoyffer* (e) fol. . .	Moguntiæ.	1471.
Idem *per Vindelinum* (f) fol. . .	Venetiis.	1471.

OVI-

(a) Sinè Loco & Typographo, ſed in Editoris Epiſtolâ dedicatoriâ leguntur hæc: *Ludovicus Carbo Sal. Plu. divo illuſtriſſimo & Excellentiſſimo Principi Borſio, Duci Mutinæ ac Regii, Marchioni Æſtenſi, Comitique Rodigii. Gratulari licet ſæculo noſtro Dive Borſi, Dux præſtantiſſime; in quo certè optimarum Artium ſtudia maximè floreant, eloquentia & legitima illa eruditio ſuum tandem decus agnoſcat, in priſtinamque dignitatem reſtituta ſit, adeò hoc patent Romana & Græca facundia, ut jam & Galli & Britanni bonos Oratores & Poetas habere videantur: ad quam quidem rem commodiſſimum adjumentum præſtiterunt nobiliſſima Germanorum ingenia, qui artificioſiſſimas imprimendorum Librorum formas excogitarunt, ut ſapientiſſimorum Auctorum plurima ſimul eodem tempore maxima Volumina in promptu eſſent, omneſque nobiliſſimi Codices & in magnâ copiâ & in levi ore ſumtu parari poſſent —— Imprimique has Plinii ſecundi Junioris Epiſtolas operâ meâ emendatas correctaſque impreſſoribus vuſi, ut quod rariſſimum eſſe ſolebat, jam commune omnibus fieri inciperet ——*

(b) Sinè Loco & Typographo

(c) *Nicolaus Jenſon Gallicus Venetiis feliciter impreſſit.* M CCCC. LXXI

(d) Cum his verſibus,

Hoc ego Nicoleos Gallus *cognomine* Jenſon
Impreſſi: mora quis neget Artis opus?
At tibi dum legitur docili Suetonius *ore,*
Artificis nomen fac, rogo, Lector, ames.
M CCCC. LXXI

(e) *In nobili Urbe Moguntina Rheni* M. CCCC LXXI. VIII. *Cal. Jul. per Petrum Schoyffer de Gernsheim Artis impreſſoriæ magiſtrum.*

(f) Cum verſibus in fine iiſdem, qui prius, *Impreſſum forenis* &c.

OVIDII Opera · *per Conrad. Sweynheym, & Arnold. Pannartz* (a) fol .	Romæ	1471.
SILIUS ITALICUS; Studio Alerienſ Epiſcopi *per Conr. Sweynheym & Arnold Pannartz* (b) fol .	Romæ	1471
CALPHURNII BUCOLICUM HESIODI OPERA & DIES carmine Latino per Nicolaum de Valle *per eosdem* (c) fol . . .	Romæ	. .
Servii Commentarii in Virgilium *per Chriſtoph. Baldarſer Ratiſponenſem* (d) fol	Venetiis	1471
ÆMILII PROBI Vitæ *per Nicolaum Jenſon* (e) fol . . .	Venetiis.	1471.
POMPONIUS MELA. 4to	Mediolani.	1471
EUTROPII Breviarium, cum Pauli Diaconi continuatione. fol . .	Romæ	1471

Leonard.

(a) In Jo. Andr. Epiſcop. *Alerienſ* in Cyrus Epiſtol ad Pauli II leguntur hæc —— *Metamorphoſeos opus* —— *quanquam inemendatum* —— *omnibus illius præter operibus* —— *id nos per ætatem præſentem quaſi ludentes inter majora Ciceronis orationum opera recognovimus. Cætera ejus Poetæ opera quanta cura poſſumus, congregamus, ut transſumi (?) ... in duobus legi ... Voluminibus poſſit. Romæ quinto decimo Kal. Aug* M. CCCC. LXXI. *Pontificatus tui ſeptimo.*

Et in fine Libri, *Aſpice illuſtres* &c.

Vidi etiam in Biblioth. Reg. *Pariſienſ* [Ovid. *de Amor. Heroid. Triſt.*] Librum ab iiſdem impreſſum, ſed ſine anno & cum Lucani 1469 editione compactum. In Catalogo Librorum à Sweynh. & Pann. Impreſſorum (de quo prius) recenſentur Ovidii *Metamorphoſeos & Elegiarum omnium volumina*.

(b) *Die V. April. Summo Pont.* Paulo II. *Sexto Ann. Pont.* VII Jo. An. *Epiſc. Aleriæ in inſula Cyrno recognitionem abſolvit duobus circiter* XV.

Cum verſibus *Aſpice illuſtres* &c.

(c) Sine anni nota, ſed eodem fortè anno quo Silius, quia in Catalogo (de quo antea) recenſentur ſic; *Silii Italici cum C. Calphurnio & Heſiodo volumina*.

(d) Cum his verſibus,

In commune bonum mandâſti plurima formis,
Ratiſponenſis gloria Chriſtophore
Nunc etiam docti das Commentaria Servî,
In quibus exponit carmina Virgilii
Dominaſque Librum, qui variis iſſe ſolebat,
Ut parvo pretio quiſque parare queat
Hunc emite, ô Juvenes, opera Carbonis *ad unguem*
Correctus noſtris ſervict ingeniis
M. CCCC. LXXI.

Hic (ut puto) eſt idem Ludovicus Carbo, de quo prius, qui Plinii Epiſtolas curavit hoc anno excuſas ſinè Loci & Typographi nomine. Eas igitur conjicio Chriſtophori Baldarſer prælo excuſſe.

(e) *Per M. Nicolaum Jenſon Venetiis* M. CCCC. LXXI. *VIII Id. Martias.*

Digitized by Google

Leonard. Aretin de Bello Italico adverſus Gothos *per Nic. Jenſon* (a) fol — Venetiis 1471

Quintiliani Institutiones *per Nicol Jenſon* (b) fol — Venetiis 1471

NONIUS MARCELLUS. fol . . . 1471

Laur. Vall. de Ling. Lat. elegantiâ, & de Ego, Mei, Tui & Sui ad Joan Tortellium Aretinum *per Nicol Jenſon.* (c) fol . — Venetiis 1471.

IOAN TORTELLII ARETINI COMMENTARII Grammatici de Orthographiâ dictionum e Græcis tractarum *per Nicol Jenſon.* fol . . . — Venetiis 1471

Lectura DOMINICI de Sancto Gemino ſuper ſecundâ parte Decretalium *per Adam ROT* (d) fol . . . 1471

DECRETUM GRATIANI *per Henricum EGGESTEIN* (e) fol . — ARGENTINÆ 1471

BARTHOLI de Sixo ferrato LECTURA in 2^m^ Justiniani Codicis partem *per Sixtum RIESSINGER* (f) fol — NEAPOLI 1471.

Ejusd

(a) In fine hi verſus,

Gallicus hunc Librum impreſſit Nicolaus Jenſon,
Artiſici grates, optime Lector, habe
M CCCC. LXXI

(b) *Quintilianum eloquentiæ fontem ab eruditiſſimo Omnibono Leoniceno emendatum M. Nicolaus Jenſon Gallicus viventibus poſterisque miro impreſſit artificio anno* M CCCC LXXI *Maii die* XXI *Deo gratias* OMNIBONI *Leoniceni* in ſua ad MATTHÆUM DE GUFARELLIS Epiſcopum *Bellunenſem* Epiſtola ſic conqueri ur —— *qui tertio anno Anno Librum ipſum audacter nimis exponere aggreſſi, ita varietum reperit —* Videtur forſan innuere aliquam editionem, quæ præceſſerat. neſcio an eam, quæ ex officina SWEYNH. & PANN. Anno ſuperiore prodierat In hac QUINTILIANI editione cap 6 lib. 6 ad paginæ finem admiſſus eſt error unius integræ lineæ omiſſæ [Præceptum igitur, &c, *quod eſſet non poſſit, aggrediamur, exterius & co* unum &]

(c) *Per me M. Nicolaum Jenſon Venetiis opus feliciter impreſſum eſt* M CCCC. LXXI.

(d) MENTEL *Paræneſ. de Ver. Typogr. Orig.* pag. 33 *nullo calami exaramine, ſed quadam artificioſa charactereſandi & imprimendi inventione complita feliciter & operata per magistrum* Adam Rot, *Clericum* Metenſ. *Dioceſ. Anno Domini* M CCCC. LXXI. *Die verò Lunæ ultimâ* Decembris.

(e) CAILLE, pag. 19 le commencement & la fin ſont en rouge & noir, & d'une grandeur extraordinaire plus que *Charta magna*

(f) Cum his verſibus,

Quæ

Ejusd Lectura in tres Libros reliquos Codicis, *per eundem* (a) fol.		
Barthol Commentar Jurid *per Vindelin.* (b) fol.		1471.
AUCTORITATES Decretorum, per Johannem Caldrini. *PETRUS de OLPE.* (c) fol.	Coloniæ Agrippinæ.	1471.
PAUL OROSII CHRONOGRAPHIA: *per Johannem SCHUSLER* (d) fol.	Aug Vindel	1471
Speculum vitæ humanæ *per Gonterium ZAINER de Reuthngá.* (e) fol	Aug Vindel	1471.
Biblia Latina: *per Petrum Schoiffer* (f) fol.	Moguntiæ	1472.
NICOL de LYRA in Bibl *per Conr. Sweynh & Arn. Pann* (g) fol	Romæ.	1472

Lactan-

Quas tenus more Sixtus Theotonicus Ares
Parthenope impreſſit compoſuitque notas,
Ut quæ vel magnis numeroſa Volumina habere
Sumptibus haut poterant, copia larga foret
SIXTUS RIESSINGER

(a) Sine anni notâ; sed iisdem typis, & in fine SIXTUS RIESSINGER

(b) Cum his versibus

Hos Wendelinus clarâ virtute magister
Transcripſit: celeri formula preſſa pedi

NAUD. Addit à l'Hiſt de LOUIS XI p. 138 & CAILLE, p. 21

(c) *Die Lunæ 23 Jun*

(d) CAILLE, p. 28 In Biblioth. MAZARIN *Orosii in Christianos nominis querulos Libri ſeptem fol. per Johannem Schussler Urbis Auguſta conciuem impreſſi ann. 1471 circiter Junii Nonas ſeptimas.*

(e) CAILLE, p. 28

(f) JACOB. LONG, *Biblioth Sacr.*] *Preſens hoc opus præclariſſimum almâ in Urbe* Moguntinâ *inclytæ nationis* Germanicæ, *artificioſâ quâdam adinventione imprimendi ſeu characterizandi abſque ulla calami exaratione ſic effigiatum, & ad euſebiam Dei induſtriâ conſummatum per* Petrum Schoiffer de Gernsheim *Anno Dominicæ incarnationis milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo ſecundo in vigiliâ* Matthiæ *Apostoli*

BRIAN WALTON *Prolegom* IV *ad Bibl Polyglott*] *Prima Bibliorum editio impreſſa (erat Latina vulgata)* Moguntiæ *anni 1472. ipſo* Lucâ Brugensi *præſat. Libri de Variantibus Scripturæ locis, aliam tamen illa priorem quædam ſe vidiſſe docuit*

(g) Hic Liber distinguitur quinque Voluminibus

1 Præfat Jo. ANDR ad XYST IIII Dein Genes usque ad Paralipom & in fine *Aſpicis illustres &c In domo Petri de Maximis* M.CCCC. LXXI *XVIII Nov*

2. Usque ad Eccles & in fine *Aſpicis illustres &c. In domo Petri de Maximis* M CCCC. LXXII. *XXVI. Mar*

3 Usque ad Maccab. cum præfat Jo. ANDR ad XYST IIII Et in fine *Aſpicis illustres &c In domo Petri de Maximis* M CCCC LXXII. *XIV Januar*

4. Qua-

Lactantius. *per Vindelinum.* (a) fol. .	Venetiis	1472.
CASSIODORI HISTORIA Tripartit. ex Socrat Sozomen Theodor. *per Johannem Schusler* (b) fol. . . .	Aug. Vind.	1472
IOANNES SCOTUS in Sententias *per ANTONIUM Bononienſem.* (c) fol. .	Venetiis.	1472.
SEXTUS DECRETALIUM *per Leonardum PELUGL & Georgium LAVER.* (d) fol	Romæ	1472
Tractato ditto **PONGIE LINGUA** compillato per Dominico Cavalcha da vieo Piſano *per Johannem PHILIPPUM de LIGNAMINE* (e) fol .	Romæ.	1472.
Tractatus de **INSTITUTIONE** Simplicium **CONFESSORUM,** editus à pre fre Antonio ordinis fratr prædicatorum *per Georg Laver* (f) 4to .		1472.
ANTONIN de VIRTUTIBUS. *per Antonium KOBERGER* (g) fol .	NORIBERGÆ.	1472
Antonin de **CONFESSIONE**. *per Georg Laver.* —— 4to	Romæ.	1472

VUL-

4 Quatuor Evangelia
5 Act Epistol. & Apocalypſ cum præfat Jo. ANDR ad XYST IIII & in fine *Aſpice illustres &c.* *In domo Petri de Maximis* M CCCC. LXXII *XIII Mart*

(a) Cum his verſibus

Arguit hic hominum ſollers Lactantius omnes
Septeno falſas Codice vera docens
Sive Deum tangat turbet e lumine cernens
Ira furor, genitos pernotat inde Libro
Et Vulturnos verſu phœnix comprenditur uno,
Quæ natura mecumque paſcitur alma ſolo
Hæc quæ redemptos nos trinos carmina deſerit,
Quæ poſitum tumulo dulce canendo vocant
Profecerat hunc primo quadecapit inclyta Roma,
Poſt regna primor nempe colenda maris.
Impreſſum formis justoque nitore coruſcans
Hoc Vindelinus condidit Artis opus

(b) CAILLE, pag 28
(c) CAILLE, pag 21
(d) CAILLE, pag 18
(e) De hoc Libro vide quod dictum ſit perius.

(f) Cum his rhythmis,

Studio correcta diligente ſepeque lecta
Per Celestinum nomine ſed et pulverinum,
Sancte in Euſebio degentem Cenobio,
Quæ me ſcribebat, Ge Laver nomen habebat
Rome verſatus tunc; ſed Herbipole natus
Anno millesimo quater C Sep ... dena
Bis uno juncto, ſed menſe ſub februo.
Sub quarto Sexto pontifice Zeraphico

(g) CAILLE, pag 27

VULTURII de Arte MILITARI liber per JOHANNEM Veronenſem. (a) fol.	VERONÆ	1472.
BARBATIÆ Juriſc. Opera (b) fol	BONONIÆ.	1472.
BALDI Juriſc. Opera. (c) fol	PARMÆ.	1472.
HONORIUS de Imagine Mundi Libellus de Vitâ & Moribus Philoſophorum & Poetarum — Alcinoi diſciplinarum Platonis Epitoma, interprete Epiſcopo Tropienſi (d) fol		1472.
Plin Natur Hiſtor per Nicol Jenſon fol	Venetiis.	1472.
Cæſar Comment per Conrad Sweynheym & Arn Pannartz. (e) fol.	Romæ	1472.
Suetonius per Conrad Sweynheym & Arn Pannartz fol	Romæ	1472
Juſtin Epitom Trogi, & Florus per Conrad Sweynheym & Arn Pannartz. (f) fol	Romæ	1472.
APPIANUS Latinè, Petro Candido interprete per Vindelinum (g) fol	Venetiis	1472
Tit. Livius per Conrad Sweynheym & Arnold Pannartz (h) fol	Romæ	1472.
Strabo Latinè per Vindelinum (i) fol.	Venetiis	1472

AN-

(a) *Johannes ex Veronâ oriundus Nicolai Cyrugiæ medici filius Artis impreſſoriæ magiſter hunc de re militari Librum litteris & figuratis ſignis ſua in patriâ primus impreſſit* M CCCC LXXII

(b. c) CAILLE, pag 29

(d) Epiſcopus *Tropienſis* alloquitur NICOLAUM *Cuſenſem* Cardinalem M CCCC LXXII *XXIIII Novemb*

(e) XXV *Auguſti in domo Petri de Maximis.*

(f) In fine, *Aſpicis illuſtres* &c. *Romæ impreſſerunt talia multa ſimul.* M CCCC. LXXII *die* XXVI. *Septembris*

(g) In fine,

Hic eſt Alexandrinus Appianus
A Candido Linguæ Latinæ patronis
Romanus, hunc impreſſit & Vindelinus,
Quem Spira nobilis parens Dedalus
Produxit ingens faciens lepidque
Carmen iſt Raphaelis Zovenzonii Iſtri poëta

(h) In fine, *Aſpicis illuſtres* &c. *Romæ impreſſerunt talia multa ſimul In domo Petri de Maximis* M CCCC. LXXII *XVI. Julii*

(i) Libri decem priores à GUARINO *Veroneſi*, ſeptem poſteriores à GREGORIO *Tiphernio* tranſlati

Præfatus JO. ANDR ad PAUL II *Venet* —— *Guarinus Veronenſis & Gregorius Tifernatis (quibus Strabonis transferendi a Nicolao V. demandata erat provincia) ſumptis exemplaribus ex Gregoris archetypis Aſiam atque Africam deſcribi feci. Guarini autem* Euro-

Digitized by Google

ANDREÆ de YSERNIA Comment in CONSTITUTIONES Regni SICILIÆ. *per Sixtum Riessingerum* (a) fol. .	NEAPOLI	1472.
CORPUS CANONICUM. (b) fol.	Moguntiæ	1472.
Apuleius (c) fol . .	Romæ.	1472.
Cicer. Epistol. Famil. *per Conrad. Swenyheym & Arnold. Pannartz.* fol. . .	Romæ.	1472.
—— Offic. Parad. Amic. Seneċt. Somn. Scip. *per Vindelinum* fol . . .	Venetiis.	1472.
Cicer. Orationes *per ADAMUM de AMBERGAV.* (d) fol . .	.	1472.

Cicer.

Europâ perlectâ, quæ in eâ multa desunt fragmenta —— amicorum ope adde omnia procurans. In quo Theodoro meo GAZA atque Andronico Lappo, item Brage Græci Latinique doctissimis viris non magna gratia est habenda —— ne gurgustium quidem ipsum, unde prodeam, ante Pauli II Veneti pontificatum felicissimum habui: probe sui Aeciensis Episcopus, ex quâ ecclesiâ post quadriennium potestas quatuor cornuum vertex omnis expectari Nunc modestè illius mei Divini principis beneficio collocatus sum in sanctâ & quietâ Aleriensi Ecclesiâ —— vir tulerim atque elegantissimus Pontremulensis Nicodemus ad tuam sanctitatem ducalis orator Mediolanensis ornatissimus. Namque illum inter caeteros amicos meos veteres sinceros ac vetustissimos magnâ ratione plurimum veneror ——

R. Zovenzonius poeta Reverendissimo d Jacobo Zeno Episcopo Patavino.

Orbis noscere, lector, universi
Si tractus cupis, hos emas libellos
Strabonis sub nomine dicatos
Zeni præsulis optimi sacrique,
Quo nil doctius eruditiusque,
Nunc Antenoris vident Penates,
Impressos digitis Vindelinus.

Vides, Lector, STRABONEM ante hunc annum apud SWEYNH & PANN excusum, tum ex Jo. ANDR. Epistolâ, quàm ex Catalogo Librorum SWEYNH & PANN sæpius memorato. Tempus autem primæ illius editionis nondum novi.

(a) MENTEL. pag. 14.

Hoc Martinus opus miré fecit ordine condi
Sumptibus & chartis Bibliopola suis:
Sixtus hos impressit: sed hos tamen antè revisit
Egregius doctor Petrus Oliverius.
At tu quisquis emis, Lector studiose, libellum
Lætus emas, mendis nam caret istud opus.

Neapoli sub Ferdinando Rege invictissimo aureo seculo & Augusta Pace M CCCC LXXII.

(b) Primam Corporis Canonici editionem hanc vocat ALB. FABRIC. in *Biblioth. Latin.* p. 847.

(c) Hanc tanquam primam editionem memorat THO. CRENIUS parte XI *Animadverſ.* pag. 3. è Jo. FRICKIO. FABRIC. *Biblioth. Lat.* p. 510. Jo. FRIC. ad APUL. *Mileſ.* pag. 488. hanc & *Vicentinam* 1488. Principes vocat, & in Præfat. ad Lector. —— *Vicentina anni* 1488. *editio omnium, Romana ann.* 1472. *excepta, quod ſciamus, prima.*

(d) Cum his verſibus,

Hoc ingens Ciceronis opus cauſasque forenſes,
Quas inter Patres dixit & in populo,
Tu quicunque leges, Ambergau natus Adamus
Impreſſit formis. Ecce magiſter Adam

N

Cicer. TUSCULANÆ QUÆSTIONES: *per Nicol. Jenſon* (a) fol. . . .	Venetiis.	1472.
PLAUTUS: *per Johannem de Coloniâ, & Vindelinum de Spirâ.* (b) fol. . . .	Venetiis.	1472.
Virgilius *per Leonardum ACHATEM* (c) fol. . . .	Venetiis.	1472.
Virgil. Bucolic. Georg. Æneid. & reliqua opuscul. cum Priapeis (d) fol. . . .	.	1472.
Terentius: *per Conrad. Sweynheym & Arn. Pannartz* (e) fol. . . .	Romæ.	1472.
DONAT. in Terentium: *per Conrad. Sweynh & Arn. Pann.* (f) fol. . . .	Romæ.	1472.
AUSONII (g) Peonii Poetæ diſertiſſimi EPIGRAMMATΩN Libri. PROBÆ CENTONÆ clariſſimæ feminæ excerptum è Maronis carminibus ad testimonium Veteris Novique Testamenti opusculum: Ovidii Conſolatio ad Liviam. Calphurnii Bucolicum carmen: PUBL. Greg. TIFERNI HYMNI & alia Poemata. (h) fol. . . .	Venetiis.	1472.

DAN-

(a) In fine, *Nicolao Trono duce Venetiarum inclyto.*

(b) Plauti Comœdiæ XX *Georgius Alexandrinus emendavit. Impreſſa opera & impendio Joannis de Coloniâ Agrippinenſi atque Vindelini de Spirâ. Venetiis* M. CCCC. LXXII. *Nicolao Throno duce.*

(c) Editio hæc continet Bucolica, Georgica & Æneidem. In fine adduntur hi verſus,

Urbs Baſilea mihi, nomen eſt Leonardus Achates
Qui tua impreſſi carmina, dive Maro

Anno Christi humanati M. CCCC. LXXII.
Venet. Duce Nicol. Trono.

(d) Editio hæc continet *Bucolic. Georgic. Æneid.* & reliqua opuscula. In principio poſt Vitam & Verſus varorum de Poeta & ejus Poëmate adduntur hæc,

M. CCCC. LXXII. *Nicolao Trono Principe Venetiarum regnante, quæ in hoc Volumine continentur, feliciter impreſſa ſunt.*

(e) CAILLE, pag. 17.

(f) In fine, *Aſpicis illustris &c. Romæ impreſſerunt talia multa ſimul.* M. CCCC. LXXII. *die X. Decemb.*

Dubito, an SWEYNHEYM & PANNARTZ impreſſerint etiam TERENTII Textum, de quo nil certum comperi, præter testimonium JOHANNIS LA CAILLE, quem forſan in errorem induxiſſe potuit DONATI Commentariorum editio.

(g) In Vit. AUSON. Edition. ELIÆ VINETI, *Burdigala* anno 1580.) Peonii *appellationem non aliunde ortam existimo, quam quod ſomnolentus quiſpiam, qui tandem putaret iſſi* Auſonium *patrem Medicum & filium* Auſonium *Poetam*, Peonium *pro Medico* Auſonium *Poetam vocaverit.*

(h) Sine Typographi nomine, ſed annus ſic deſignatur.

In

DANTIS CAPITULA Italicè per *GEORGIUM & PAULUM Teutonicos.* (a) fol . . . . MANTUÆ 1472.

PRUDENTIUS. 4to. . DAVENTRIÆ 1472.

LA COMEDIA di DANTE Allighieri delle pene & punicioni de vicii & demeriti & premii delle virtu : *per Johan Numeister* (b) fol. . . . . 1472.

Franc. PETRARCHÆ laureati Poetæ RERUM VULGARIUM FRAGMENTA, ex originali libro extracta in urbe Patavinâ; Italicè *per BAR. de VALDE & MARTIN de SEPTEM ARBORIBUS** (c) fol. PADUÆ. 1472.

PHILOCOPO composto per Johanne Boccacio *impreſſo per GABRIELI di PIERO & del compagno PHILIPPO* (d) fol. Venet. 1472.

Aul.

Io fine *A nativitate Christi ducentesima nonagesima quinta Olympiadis anno II VII Idus Decembres Venetiis.*

Et post *Eusebii* CALPHURN *Anno incarn. Domin.* M. CCCC LXXII. Ex hac ergo dupl ci Anni designatione ſimul collata conſtat Olympiades eſſe per quinquennale ſpatium computandas: alter enim Computi utr nque ratio non conveniet. Neque tamen hoc mirum videri oportet, nam hoc temporis ſpatium *πενταετηρὶς* etiam dicitur, ac ideo Poetæ pro ſolido quinquennio acceperunt *quinquennes Olympias* OVID *de Pont* Lib. 4. Eleg. 6 Conſule not. LINDENBROG in CENSORIN *de die natal* Edit 1642 p 139 & JOS. SCALIG *Emend Tempor* Edit 1629. p 51

Præterea notandus eſt pronomen edit onum in hujus rariſſ'mæ temporis nomi e hallucinatio manifesta, quæ in illis *Proba Centona* appellatur. Error plané natus eſt, ex voce *Centones* (qua ejus carmen ſignificatur) malè intellecta. Is error è u poterea apud Typographos temaſit, nam in editione *Pariſienſi* JOAN PETIT ann. 1507 legitur *Proba Falconia* ...*ne clariſſime feminæ excerptum è Maronis carminibus ad testimonium veteris novique testamenti opusculum Centones*

(a) *Magister Georgius & magister Paulus Teutonici hos opus Mantua impreſſerunt adjuvante Columbino Veronensi*

(b) In fine,

Nel mille quatro cento ſepte & due
Nel quarto meſe a di cinque & ſei
Questa opera gentile impreſſa fue
Jo maestro Johanne Numeister opera dei
Alla dicta impreſſione & meco ſue
El fulginato Evangelista mei.

(c) In fine,

* *BAR de Valde Patavus F F Martinus de Septem arboribus Prutenus* M CCCC.LXXII *Die VI Novemb*

(d) Neſcio, an hic PHILIPPUS non idem fuerit, qui anno 1473. PHILIPPUS PETRIUS appellatur

* i. e. *Bartolomeus de Valdezoc*... quod conſtat ex libro *Secretis Latina* &c. 1473.

Aul Gellius: *per Nicol Jenſon.* (a) fol. .	Venetiis.	1472.
MACROBIUS: *per Nicol Jenſon* fol	Venetiis.	1472.
AUTHORES Rei RUSTICÆ: *per Nicol Jenſon* (b) fol . .	Venetiis.	1472.
Prisciani Opera (c) fol.	. . .	1472.
ISIDORI ETYMOLOGIÆ: *per Gonterium Zainer de Reutlingâ* (d) fol.	Aug. Vind.	1472.
SUMMA IOHANNIS NACH translata de Latino in Germanicam Linguam: *per Johann Bamler* (e) fol .	Aug. Vind.	1472.
Catholicon: *per Petrum Scoeffer* (f) fol.	Mogunt.	1472.
Biblia Latina (g) fol. : : .	. . .	1473.

S. Au-

(a) PETRUS LAMBECIUS in Prodromo ſuarum criticarum in AULI GELLII *Noctes Atticas* Lucubrationum anno 1647 apud SEB. & GABR. CRAMOISY in 8vo. *Pariſiis* edito hanc Editionem memorat. Hæc ſunt ejus verba in præfatione ad Lectorem. *Adhibui in conſilium duas omnium antiquiſſimas editiones, quas inſtructiſſima Bibliotheca Eminentiſſimi Card.* Mazarini *mihi ſuppeditavit, quarum una* Romæ *impreſſa eſt ab* Aldo Manutio *anno* Christi M CCCC. LXIX. *altera* Venetiis à Nicolao Jenſon M CCCC. LXXII. Et poſtea pag. 19. *Adſit et* ALDUM Romanum, *qui primus hunc Auctorem dedit, & Theodorum* Gazam, *quo adminiculatore Aldus ſi uſum eſſe fatetur, tanta contentione peribit &c.* Et iterum p. 23 —— *in Aldinâ editione, quæ* Romæ *prodiit* M CCCC. LXIX. Miror LAMBECIUM, *Romanam* editionem *Aldo* adjudicando, tam graviter erraſſe.

(b) Hanc Editionem FRANCISCUS COLUTIA *Verzamenſis* ipſi Typographo dedicat,

Nicolao Jenſon Gallico Franciscus Colutia Verzamenſis ſ. p. d.

Et hunc vocat *virum præſtantis ingenii*, addit*que ſe ab eo rogatum* *ut* PALLADII *opus de Agricultura emendaret*.

(c) Sine Urbis aut Typographi indicio. Anni nota non in Libri totius calce ſed paulò antè ad unius ex PRISCIANI operibus finem additur, quod aliquando in Editionibus illis antiquis evenire obſervavi, quaſi voluerint Typographi uti lectorum oculos fatigare & induſtriam exercere.

(d) CAILLE, p. 28.

(e) *Johannes Bamler im freytag vor Michaelis in der Keyſerlichen Stat Augspurg* Anno M CCCC. *un in de* LXXII *iare*.

(f) MENTEL. p. 90, 91. *Preſens hoc opus prestantiſſimum alma in Urbe Moguntina inclyte nationis* Germanicæ, *quam Dei Clementia tam alto ingenii lumine donoque gratuito ceteris terrarum nationibus præferre illustrare qui dignata eſt, ambiſonâ quâdam adinventioni imprimendi ſeu characterizandi, abſque ullo calami exaratione ſic effigiatum, & ad euſebiam Dei eſt induſtriè conſummatum*, per Petrum Scoeffer de Gernsheim, *Anno Domini incarnationis* M CCCC LXXII. *in vigilia* Matthæi *Apoſtoli*.

(g) LONG, *Biblioth Sacr.*

S. Auguſtin. de Civit. Dei *per Petrum Schoeffer* (a) fol . . .	Mogunt.	1473.
EUSEB de PRÆPARAT EVANGEL Latinè, interprete Georg Trapezuntio: *per Leonhardum AURL.* (b) fol		1473.
Rationale Divinorum officiorum: *per Joannem ZEINER de Reutlingen* (c) fol		.
IOHAN BOCCAC de CLARIS MULIERIBUS. *per Johan. Zeiner de Reutlingen* (d) fol	ULMÆ.	1473
PETRI COMESTORIS HISTORIA SCHOLASTICA *per Gintherum Zeiner.* (e) fol		1473.
BOETII CONSOLAT PHILOSOPH cum COMMENT. THO de AQUIN *per Antonium Coburger* fol. . . .	Norbergæ.	1473.
BERNARDIN de FESTIVITATIB VIRGIN *per Fredericum CREUSNER.* (f)	Norbergæ	1473.
RAÍNERI SUMMA *per Johannem SENSENSCHMID de Egra & Henricum KOLER Moguntinum* (g) fol .	Norbergæ	1473.

(a) Cum *Comment. Tho Valen & Nicol. Trevith In Urbe Moguntina partium Alemaniæ, per Petrum Schoiffer de Gernsheim* CIↃ CCCC LXXIII *die V menſis Septemb*

(b) Præfat. TRAPEZUNT ad NICOL IV cum his verſibus.

Artis h c & fides ſplendet mirabile numen,
Quod fama auctores, auget honore Deos
Quid magis artificem poteras dux, Chriſtus & auctor,
Tres facit æternos ingenioſa manus.

M CCCC. LXXIII.
Leonhardus Aurl.

Hoc tetraſtichon eſt pars octaſtichi in hujus Libri editione ann. 1470. memorati

(c) CAILLE, p. 26. ſcribit impreſſum Reutlingæ, at verò *Johannem Zeiner*, Reutlingæ civis licèt fuerit, *Ulmæ* tamen impreſſiſſe ex Libri ſequenti ſubſcriptione liquet

(d) *Liber Johannis Bocacii de Certaldo de mulieribus claris ad Andream de Acciarolis de Florencia Alteuille Comitiſſam per Johannem Zeiner de Reutlingen Ulme impreſſus* M CCCC. LXXIII

(e) Locus impreſſionis non adjicitur, forſan *Auguſt Vindelicor* Ubi anno 1472 & 1472 impreſſit, teſte JOHANNE LA CAILLE, p. 28 qui illi etiam malè appellat ZAINER Quo cognationis gradu GINTHERUS hic JOHANNEM modò memoratum attigerit, neſcio

(f g) CAILLE, pag. 28.

VITA & TRANSITO & gli MIRACOLI del beatiſſimo Hieronymo *per BARTHOLOMÆUM Cremonenſem.* (a) 4to		1473.
De IMMORTALITATE ANIMÆ in modum dialogi *per Johannem Philippi* (b) fol.		1473.
GUIDONIS de MONTE-ROCHERII MANIPULUS CURATORUM *per Michaelem de Columbariâ, Udalricum Gering, & Martinum Crantz* (c) fol.	Pariſiis.	1473.
NICOL. ORBELL. de Scient. MATHEMAT. *per BALDASEREM de AZZOGUIDIS* (d)	Bononiæ.	1473.

VIN-

(a) Cum his verſibus,

Quem legis, impreſſus dum ſtabit in are character,
Dum non longa dies vel fera fata premunt;
Candida perpetuæ non deerit fama Cremonæ,
Phidiacum hinc ſuperat Bartholomæus ebur.
Cedite chalcographi, milleſima veſtra figura eſt,
Archetypas fingit ſolus at iſte notas.

M. CCCC. LXXIII. *Nicolao Truno duce Venetiarum regnante impreſſum fuit hoc opus feliciter.*

Locus impreſſionis non apponitur: forſan Venetiis, quia nomen Ducis Venetiarum additum eſt.

(b) *Italicè*, Authore fratri *Jacobo Camphora da Genoa del Ordene de fratri prædicatori in Sacra Theologia licentiati in la universitâ de Oxonford* M. CCCC. LXXIII. *die primo Februarii. P. M. Sixti quarti anno 2. ſecundo completum eſt hoc opus in domo Johannis Philippi familiaris S.* ſcilicet fuit JOHANNES PHILIPPUS di Lignamine SIXTI quarti familiaris, qui Romæ imprimebat. Vide prius ann. 1472.

(c) CHEVILLIER, p. 68. *Completum eſt Pariſius per industrios ejus impreſſoriæ Artis librarios atque magiſtros Michaelem de Columbariâ, Udalricum Gering, & Martinum Crantz. Anno Domini in arratemo 1473. menſis Maii die 21. De Columbarra* i. e. *de la Ville de Colmar*, qui ortus erat *Michael Friburger* CHEVILL. pag. 42.

CAILLE, p. 61. CHEVILL. p. 55, 56. Le *Manipulus Curatorum* de GUY DE MONTROCHER eſt un des premiers Ouvrages de PIERRE CESARIS & JEAN STOL. *Il fut imprimé* l'année 1473. ainſi que rapporte Mr. NAUDE dans ſon *Addit. à l'hiſt. de LOUIS XI.* (p. 139. Edit. 1713.) Et l'Univerſité, dans ſes Repliques aux Réponſes des Libraires imprimées in 4to l'année 1652, dit à la page 4. [Nous apprenons par des Livres, que ceux qui les ont imprimez étoient Maîtres ès Arts comme dans le Livre intitolé, *Manipulus Curatorum* GUIDONIS DE MONTE-ROCHERII, qui fut imprimé en l'année 1473. Il y a, *Per Venerab. virum Petrum Cæſaris in Artibus Magiſtrum, ac hujus Artis induſtriosum artificem*.] GERING imprima auſſi cette même année-là ce même Livre. Si c'eſt la même impreſſion, comme il eſt probable, on doit dire que ces Apprentifs, après avoir levé une Imprimerie, s'aſſocierent auſſi-tôt avec leurs Maîtres. ANTOINE DU VERDIER, dans ſa *Biblioth.* que (p. 103.) fait mention d'un Roman, *l'Amant rendu Cordelier en l'obſervance d'amour*, en 1473. Comme il ne nomme point les Imprimeurs, on le peut attribuer probablement à ces ſeconds.

(d) CAILLE, pag. 29.

VINCENTII BELVACENSIS SPECULUM *per Johannem MENTEL* (a) fol. . . . 1473

FRANCISC de PLATEA de USUR. RESTITUT & EXCOMMUNICATIONIB (b) fol. . . . Paduæ 1473.

Secreta alcuna YSTORIA breve de re KARLO imperatore poi del naſcimento & opere di quello magnifico Cavalieri nominato GUERINO & prenominato MESCHINO *per Barthol. de Val de Zochio & Martin. de Septem arboribus.* (c) fol. . . . Paduæ. 1473.

GENEALOGIÆ DEORUM Gentilium ſecundum Boccacium Ejusdem liber de Montib. Sylv. Fontib. Lacub. Fluminib. Stagnis ſeu Paludib. (d) fol. . . . Venetiis. 1473.

SOLINUS de SITU & MIRABILIBUS Orbis *per Nicol. Jenſon* fol. . . . Venetiis. 1473.

Apuleius *per Philippum PINZIUM Mantuanum* (e) fol. . . . Venetiis. 1473.

PETR. CRESCENTIUS de omnib. AGRICULTURÆ partibus *per JOHANNEM de WESTPHALIA* (f) fol. LOVANII. 1473.

Plinii Natural. Histor. *per Conrad Sweynheym, & Arn. Pannartz* (g) fol. . . . Romæ. 1473.

POLY-

(a) CAILLE, p. 19. MENTEL. p. 78. & prius de hôc ingenti Tomorum decem opere dictum eſt.
(b) CAILLE, pag. 31.
(c) *In Padua a di XXI de Avrille M CCCC LXXIII Bartholomæus de Val de Zochio civis Patavinus Martinus de Septem arboribus Prutenus F. F.*
(d) *M. Jan.* ſinè LOCI aut Typographi nomine.
(e) CAILLE, pag. 22.
(f) CAILLE, p. 30. Sed Biblioth. MAZARIN. *Petri de Creſcentiis opus ruralium commodorum. per Johan. de Weſtphaliâ in Univerſitate Lovan. 1474. 9 Decemb.*
(g) ALBERT FABRIC *Biblioth. Latin.* pag. 405. Et *Memoires de litterature*, tom. 1. part. 2. pag. 276, 277. Horum *anonymus* litterariorum author clariſſ. pag. 276. habet hæc —— *l'Edition que parût à Veniſe l'an 1472. chez Nicolas Jenſon, & dont Jean André l'Eveque d'Aleria eut l'inſpection.* Pace tamen viri doctiſſ. Epiſcopus *Alerienſis* non NICOLAI JENSON *Venetiis*, ſed CONRADI SWEYNHEYM & ARNOLDI PANNARTZ *Romæ*, prælum cura-

POLYBIUS Latinè, Nicol Perotto interprete *per Conr. Sweynh. & Arn Pann.* (a) fol.	Romæ.	1473.
Commentarii IULII CELSI de rebus Caii Julii Cæsaris. Et Cæsar. Comment. de Bell Gall. (b) fol. . . .	. . .	1473.
Virgilius *per Udalricum Gallum & Simonem de Lucâ.* (c) fol. . . .	Romæ.	1473.
CATULLUS *per Stephanum CORALLUM* fol. . .	Parmæ.	1473.
STATII SYLVÆ *per Stephanum Corallum* fol.	Parmæ	1473.
Martialis Epigr (d) fol	Romæ.	1473.
Æmil. Probi vitæ. (e) fol. . .	Venetiis.	1473.
Cicer. Epistol Famil (f) fol. . .	. .	1473.
ALEXANDRI GRAMMATICA. fol.	Venetiis	1473.
Dante. *per Antonium Zarotum* fol.	Mediolani	1473.
Triomfi & Sonetti del Petrarch fol.	Venetiis.	1473.

Franc.

curabat. NICOLAI autem JENSON Editio *Veneta* anno 1471. eam exhibet *Aleriensis* Episcopi ad PAULI II. Epistolam, quæ in *Romanâ* editione anni 14 o. cujus curam gerebat, primum excusa est. Solent enim editiones subsequentes, quod habetur in præcedentibus, sæpe repetere. Sic VINEA LIVII Editio anni 1470. recudit Episcopi *Aleriensis* Epistolam, quam anteà *Romana*, Anno non indicato, at tamen prior, expresserat.

(a) Cum versibus, *Aspicis illustres &c. Roma impresserunt talia multa simul.*
M CCCC. LXXIII *Die Jovis ultimâ Decemb.*

(b) Antiquo minuto abbreviato charactere, neque Loco nec Typographo nominatis clↄ cccc LXX. tertio *Finiunt Libri Commentariorum Julii Cæsaris de bello Gallico* LXXIII. neglectis majorum numerorum [M. CCCC.] notis.

(c) VIRGILII Opera cum aliis opusculis. *In alma Urbe Româ —— non atramento, plumali calamo atque stylo æreo sed artificiosâ quadam adinventione imprimendi seu characterizandi opus sic effigiatum est ad Dei Industriamque est consummatum per Udalricum Gallum & Simonem de Lucâ.* M. CCCC. LXXIII *Die IIII Novemb. Sixti quarti tertio.* Ultima pagina chartarum registrum continet.

(d) Hanc editionem laudat SCRIVERIUS *Biblioth. Lat.* FABRIC.

(e) Hac editione usum se testatur JOANNES SAVARO. *Biblioth. Lat.* FABRIC.

(f) Hanc editionem in *Biblioth. Latin* affert FABRICIUS ex Catalogo HEINSII.

Franc. Petrarch. Bucolica: *impreſſ per Arnoldum TERBORNEM* 4to.	Colon.	1473
Pſalterium Latinum: *per Fredericum Creuſner.* (a)	Norberg.	1474
S. Auguſtin. de Civit. Dei: *per Uldaricum Gall. Almanum & Simonem Nicolas de Lucâ* (b) fol.	Romæ	1474
Euſeb. HISTORIA ECCLESIASTICA, per Ruſinum è Græco in Latinum traducta. fol.	.	1474
Lactantius: *per Udalricum Gallum Alamanum & Simonem Nicolas de Lucâ* (c) fol.	Romæ.	1474
AIGUILLON de l'AMOUR DIVIN: *par Pierre CARON* (d) 4to.	Paris	1474
PETRI de ANKARANO Conſilia IURIDICA: *per Adam Rot Clericum Metenſ. Dioec* (e) fol.	Romæ.	1474
HENRICI HARP SPECULUM: *per Petrum Schoeffer* (f) fol.	Mogunt.	1474
BREVIARIUM ROMANUM *per JOHANNEM FABRI & JOHANNINUM de PETRO* (g) fol.	TAURINI	1474
ANTON GUERNERII Papienſis tractatus de MULIER. ÆGRITUDINIB. fol.	.	1474

Liber

(a) LONG, *Biblioth. Sacr.*
(b) IIII *Februarii*
(c) XII. *Februarii* cum præfatione Epiſcopi *Alerienſe* datâ anno 1470.
(d) CHEVILL. p. 57. CAILLE, p. 61. *L'Aiguillon de l'Amour divin* de St BONAVENTURE, tradui par JEAN GERSON.
(e) XXVII *Junii ſub* SIXTO IIII
(f) MALLINCROT pag. 68. *Et Henrici Harp Speculum aureum decem præceptorum Dei, quæ præclarum in nobili Urbe Maguntiâ, quam imprimendi Arte ingenioſâ gratuitoque dono glorioſus Deus plus cæteris terrarum nationibus præferens illuſtrare dignatus eſt, non atramento plumali arebico penna cannave, ſed adinventione quadam perpulchra per honorabilem virum Petrum Schoeffer de Gernsheim feliciter eſt conſummatum Anno Dominica incarnatione* M. CCCC. LXXIIII *menſe Sept. id. quarto*
(g) *Bibliothec.* TELLERIAN. p. 210.

Liber Cibalis & Medicinalis PANDECTARUM MATÆI SYLVATICI medici de Salerno, Roberto Regi Siciliæ inſcriptus. (a) fol	Neapoli.	1474.
Liber de HOMINE & conſervatione Sanitatis Italice. *per Ugonem RUGERIUM & Dominum BERTOCHUM Regienſes* (b) fol.	Bononiæ.	1474.
Heſiodi THEOGONIA Latinis hexametris *per ANDREAM GALLUM.* (c) 4to.	FERRARIÆ.	1474.
Liber PRÆDICABILIUM Latinè *per Johan de Weſtphaliâ Paderbornenſem cum THEODORICO MARTINI.* (d) 8°	ALOST.	1474.
La PHISIONOMIE du Conciliator PIERRE d'APONO *per Petrum MAUFER* (e)	Paduæ.	1474.
THOMASINI de Ferrariâ opus QUADRAGESIMALE *per Johannem KOELHOF* (f)	Colon.	1474.
HIEROCL. in PYTHAGOR. Latinè *per Barthol. de Val.* (g) 4to	Paduæ.	1474.
Tho. Aquin. QUODLIBITA *per Andream FRISNER de Wunſidel & Johan. Senſenſchmid* (h) fol.	Norberg'	1474.

QUÆS-

(a) 1 *April*
(b) *Prima Julii*
(c) BONINI MOMBRITII *Mediolanenſis* præfat. ad BORSIUM Ducem Mutinæ &c in HESIODI *Theogoniam*
In fine —— *Ad divos illuſtriſſimi quondam Ducis Borſii & domus Eſtenſis, ad Boninii Mombritii Heſiodique memoriam, Peregrini Priſciani nobilis Ferrarienſis operâ, per Andream Gallum Ferrariæ hoc opus impreſſum eſt Anno legis gratiæ* M. CCCC. LXXIIII.
(d) *In Aloſto oppido Comitatus Flandriæ per Johannem de Weſtphalia Paderbornenſem cum ſocio ſuo Theoderico Martini,* M. CCCC. LXXIIII *Mai die ſexto*
(e) CHEVILL p. 65 NAUD. *Addit* p. 137
(f) CAILLE, pag. 26.
(g) AURISPA interprete, cujus præfatio ad NICOL. Pontif V. —— *nuncius per diverſas mundi partes ad libros perquirendos tam Græcos quam Latinos tuo impenſa miſſis. —— Venetias tuo juſſu libros aliquot emi, inter quos repperi Hieroclem ſuper verſibus Pythagoræ aureis —— O Hyeronime jam —— ego hoc opuſculum Latinum effeci ——*
Impreſſum M CCCC. LXXIIII. *Patavii* XV *Kal. Maias*
Bartholomæus de Val de Zoccho F F TELOS.
(h) CAILLE, pag 28

QUÆSTIONES Joh. Scoti ſuper 2°. Sententiarum à Thomâ Penket Anglico emendatæ: *impreſſæ per ALBERTUM de SLENDAEL* fol.		1474.
VITA del'IESU CHRISTO e de la ſua glorioſa madre Vergene MARIA *per Baldaſer de Azziguidi* (a) fol.	Bononiæ.	1474
TESORO de ſer BRUNETTO. Latinè. (b) fol	Tarviſii.	1474.
Librorum METAPHYSICÆ Ariſtotel. ab AVERROI Cordubenſi commentatæ translatio *per Laurentium CANOZIUM Lenmarienſem* (c) fol	Paduæ.	1474.
Gul. DURANTI SPECULUM tribus Voluminibus, & quarto Volumine Speculatoris cum additionibus Jo. An. & Baldi *per Georg Laver* (d) fol	Romæ.	1474
AMMIAN. MARCELLIN *per Impreſſores Georg SACHSEL de Reichenbal & Barthol GOLSCH de Hohenbart clericos.* (e) fol.	Romæ	1474.
VALER MAXIM. *per Joh de Colon ac Joh Manthen* (f) fol	Venetiis	1474.
HERODOT HALICARNASS HISTORIÆ Latine, Laur. Vallâ interprete: *per Jacob Rubeum natione Gallicum* (g) fol	Venetiis	1474.

Juſti-

(a) *Stampato in Bologna in caſa d'Baldiſera de li Azziguidi dois de Decembre* M. CCCC. LXXIIII.

(b) XVI *Decemb*

(c) *Finis impoſitus eſt nobilis Vincentini Johannis Philippi Aureliani & fratrum impenſâ, operâ verò atque ingenio Laurentii Canozii Lenenarienſ. impreſſ. Patavii.* M CCCC. IIII. *&* LXX. III. *Kalendas Febr.*

(d) *Impreſſ. Romæ per Venerabilem magiſtrum Georgium Laver de Herbipoli* M CCCC. LXXIIII. XV *Martii*

(e) Libri 14—26. A. SABINI Poëtæ operâ VII *Junii*.

(f) *Venetiis, impreſſoribus expoſitus fuit per Joh. de Colon Agrippin. ac Joh. Manthen de Gherretzhem* M CCCC. LXXIIII *qui unà fideliter viventes eosdem impreſſeras ad hoc duxerunt*

(g) CHEVILLERIUS, pag. 65 notat hunc RUBEUM perperam nominari JOHANNEM à NAUDÆO (*Adde* pag. 135) & JOHANNE LA CAILLE, (p. 21)

Justinus Historicus : *per Anton. Zarotum.* (a) fol	Mediolani	1474.
Quint. Curtius. (b) fol. :		1474.
Cicer. Offic. Parad. Amicit. Seneᴄt. *per Ant. Zarotum.* fol. .	Mediolani.	1474.
Cicer. Offic. Parad. Amicit. Seneᴄt. *per Johan. de Colonia Agrippinensem & Johan. Manthem de Gheretshem.* fol.	Venetiis.	1474.
Eadem (c) fol. :	Neapol.	1474
Virgil. cum opuscul. *per Philippum de Lavagna* (d) fol	Mediolan.	1474.
Ovid. Opera : *per Jacobum* RUBEUM (e) fol	Venet.	1474
Terentius (f) fol.		1474.
Horatius : *per Anton. Zarotum Parmensem* (g) fol.	Mediolan.	1474.
Horatius. *per Carnerium* AUGUSTINUM. (h) 8vo	Ferrariæ.	1474.
PROPERTIUS. (i)		1474.
MANILIUS. (k)		1474.

GER-

(a) Cum his verſibus.

Hiſtorias veteres peregrinaque geſta revolvo
Juſtinus. Lege me: ſum Trogus ipſe brevis.
Quem manus Antoni Zarotho ſi[illegible] ſigure cerit
Impreſſit ſcilicet, Inſubribusque dedit
M CCCC. LXXIIII. *Idib. Jun.*

Verſus duo priores iidem ſunt, qui in JUSTIN. 1470 ex edit. JENSON.

(b) FABRIC. *Biblioth. Lat.* pag. 445. vocat hanc primam CURTII editionem, quæ fuit apud CASPAREM BARTHIUM.

(c) *Vigeſima quarta Decembr.*

(d) Bucolic. Georgic. Æneid. Maphei Vegii ſupplementum Copa Moretum Diræ. Epigrammata. Calex. Priapeia 1474. *die 14. Junii.*

(e) *Hujus opera omnia, Medea excepta & triumpho Caſaris, & Libelli illo Pontica lingua compoſito, quæ injuria temporum perierunt, Jacobus Rubeus natione Gallicus honeſtiſſimo loco natus impreſſit, Nicol. Marcello duce Venetorum* M. CCCC. LXXIIII.

(f) Prid. Non. Aug. Abſque diſtinctione verſuum.

(g) *Die 16. Martii.*

(h) In exemplari, quod vidi, deerant *Sermones & de Art. Poët.* Et hi verſus addebantur,

Ferrariæ impreſſit regnante ſub Hercule divo,
Regia quo gaudet nunc Leonora viro,
Carnerius puer Auguſtinus: cui dedit almam
Bernardus lucem bibliopola bonus

(i) FABRIC. *Biblioth. Lat.* p. 259.

(k) FABRIC. *Biblioth. Lat.* p. 294. *Primus*

GERMANICI ARATEA PHÆNOMENA. (a) . .	Bononiæ.	1474.
VALER FLACCI ARGONAUTICA. *per Ugonem Rugerium & Dominum Bertochum Regienſes.* (b) fol . , .	Bononiæ	1474.
CALDERIN Comment in MARTIAL *per Jacobum de Rubeis.* (c) fol .	Venetiis	1474
CALDERIN Comment in MARTIAL. *per Joh de Colon. & Joh Manth* fol	Venetiis.	1474
CALDERIN Comment. in IUVENAL fol.	Romæ	1474
A SABIN Paradox. in Juvenal *per Georg. Sachſel & Barthol Golſch.* (d) fol. .	Romæ.	1474.
VARR de LATIN LING & ANALOG *per Joh de Colon & Joh. Manth* fol.	Venetiis	1474.
Salluſt. *ductu & impenſis Joh de Colon. & Joh Manth* fol.	Venetiis	1474.
Corpus Canonicum. (e) fol :	Venetiis.	1474.
SUPPLEMENTUM Summæ, quæ PISANELLA vocatur *per Mathiam MORAVUM de Olomuntz & MICHAELEM de MONACHO ſocium ejus* (f) fol. .	IANUÆ.	1474

AB-

mus edidit POGGIUS A 1474. At verò in POGG *Vit* [præfix ejus *Hanov. Florent* Edit 1715] pag X leguntur hæc: *Ibidem* [ſcil. in quadam turri] MARCUM MANILIUM *Poeta inventus eſt*, *quem primus à* POGGIO *editum aſſerit* ALBERTUS FABRICIUS *anno* 1474. *Pace verò ejus dictum velim*; *hoc in re aliquantulum vir unus abſque exceptione major defecit*, *inſuper ad eum commemorandum eſſemus excitavit cte Primam* MANILII *editionem ad eundem annum refert etiam* CORNELIUS BEUGHEN [in *Incunabul Typograph.*] *nullâ* POGGII *mentione factâ.* Sed nec eo Anno inventum, nec *editum fuiſſe ex eo patet*, *quòd Anno* 1459. 30. *menſ Octob* *è vitâ deceſſit*

(a) FABRIC. *Biblioth Lat* pag. 300. *Hanc editionem tenuebat* Barthius cum Boionenſes *membranas allegaret lib* 47 *Adverſar c* 18.

(b) *Die ſeptima Madii.* Notandum eſt menſem *Maium* in antiquis illis inſcriptionibus ſæpe vocari *Madium*

(c) *Venetiis Arte & ingenio diligentiſſime impreſſerat Jacobo de Rubeis natione Gallici.* M CCCC. LXXIIII *Menſe Septembris Nicolao Marcello duce Venetiarum*

(d) *Per Georgium Sachſel de Reichenhal & Bartholomæum Golſch de Hohenbart Clericos. Milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo quarto. IX Auguſt*

(e) FABRIC. *Biblioth Lat* p. 847

(f) *Januæ* X *Cal Julii milleſimo quadringenteſimo* LIJ *quarto* ubi notæ [LIJ] ſignificant [LXX]

ABBAT PANORMITANI Comment in DECRETAL *per Vendelin. de Spirâ* (a) fol. . . . 1474.

Feſt Pomp *per Joh. de Colon. & Joh. de Manth* (b) fol . . . . . Venetiis. 1474.

Aul Gell. (c) fol . . . Romæ. 1474.

Tractatus de ORIGINE NOBILIUM Epistola Poggii de INFELICITATE PRINCIPUM Æneas Sylvius de MISERIIS CURIALIUM SENEC de REMEDIIS FORTUITORUM *per Petr. Cæſaris & Joan Stol* (d) 4to . . . . . Paris. . :

CASUS breves Johannis ANDREÆ: *per Petr. Cæſaris & Joan. Stol* (e) 4to Paris. . .

Biblia Latina. (f) fol. . : . . . . 1475.

Eadem · *per Antonium Coburger* (g) fol . Noribergæ. 1475.

Eadem *per Johannem PETRUM de Ferratis Cremonenſem* (h) 4to . . . PLACENTIÆ. 1475.

Biblia Italica *per Jacobum de Rubeis* (i) fol PINAROLII 1475

Biblia BELGICA (k) fol . . Coloniæ. 1475.

ELUCIDARIUS SCRIPTURARUM *per Fredericum Creutner.* (l) fol Noribergæ. 1475.

S Augustin de Civit. Dei *per Nicol Jenſon.* (m) fol . . . . Venetiis 1475

S BER-

(a) Is Abbas *Panormitanus* fuit NICOLAUS DE TUDISCHIS *Siculus* Cum his verſibus

Abbatis pars prima, novis quæ fulget ahenis,
Eſt Vindelini preſſa labore mei.
Cujus ego ingenium de vertice Palladis ortum
Crediderim : veniam tu mihi, Spira, dabis,
1474.

NAUD *Addit* p 238. CAILLE, p. 21.

(b) *Impenſis Johannis de Colonia nec non Johannis Manthem de Gherretzem, qui unà fideliter degunt, impreſſum dicitur* M.CCCC. LXXIIII *XXIIII Decemb.*

(c) FABRIC *Biblioth. Lat* pag. 510.

(d e) CHEVILL p. 56. Ces Livres ſont de même fabrique & de même caractere. Ceux qui n'ont point de datte peuvent être de l'année 1474.

(f) Abſque Loco aut Typographo, duobus Voluminibus. 1475.

(g h) LONG, *Bibliothec Sacr*

(i) LONG, *Bibliothec Sacr* ex CAILLE pag. 21.

(k) LONG, *Bibliothec Sacr*

(l) 3^a^ *Feria ante Pentecoſt die 6 Junii*

(m) CHEVILL pag. 64

S BERNARDI SERMONES: *per Petr Schoeffer* (a) fol . .	Mogunt.	1475.
Joh GERSON OPUSCULA (b) fol.	. .	1475.
LEONARDI de UTINO SERMONES Aurei de Sanctis *per Joh de Colon & Joh Manthem* 4to . .	Venetiis.	1475.
Le LEGENDE de tutti li Sancti & le Sancte: *per Nic Jenſon* (c) fol. . .	Venetiis.	1475.
Vite de Sancti Patri composte per il Sancto Hieronymo *per Gabriel di Pietro di Tarviſio* fol.	Venetiis.	1475.
S GREGORII Magni HOMILIÆ 40 de diverſis Evangelii Lectionibus *per Michaelem, Udalricum & Martinum* (d) fol . .	Paris.	1475.
Guillelmi Durandi Episcopi Mimatenſis Rationale Divinorum Officiorum *per Martinum, Ulricum & Michaelem* (e) fol	Paris.	1475
DIALOGO de Sancto Gregorio Papa *impenſis Joh de Colen & Joh Manthen de Gherretzam* fol	Venetiis.	1475.
Il medeſimo: (f) fol . . .	Venetiis.	1475.
Roderici Zamorenſis Episcopi Speculum Vitæ humanæ *per Martinum Crants, Ulricum Gering, & Michaelem Friburger* (g) fol . .	Paris.	1475.
Idem *per Martinum FLACHEN* (h) fol.	. . . .	1475.
ROBERTI de LICIO opus QUADRAGESIMALE. (i)	Basileæ	1475.

PETRI

(a) 14. *April in nobili Urbe Moguntiâ Petrus Schoyffer de Gernsheym ſuis conſignando ſcutis conſummavit*

(b) *Completum & finitum eſt hoc opus anno* M CCCC LXXV 5 *Non Mart*

(c) *Per maestro Nicolo Jenſon Franzoſe* Et in fine Praefationis, *mille quatrocento ſeptanta cinque*

(d) *Die* 1 *menſis Octobris, ſub rege Ludovico*

(e) *Die* 13 *Aprilis*

(f) Diverſa ejusdem Libri Editio M CCCC LXXV *Vigeſimo Aprilis Venetiis.* P M F

(g) *Die primâ Auguſti*

(h) *A Martino Flachen ex Baſileâ cive progenito Arte impreſſoria in medium dedᵗ tue feria tertia poſt feſtum beate Katherine anno milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo qᵗᵒ.*

(i) CAILLE, p. 32

PETRI NIGRI de Perfidiâ Judæorum tractatus *per Conradum FYNER.* (a) — ESLINGÆ. 1475.

Tho de Aquino Gloſſa continua ſuper quatuor Evangeliſtas *per Ant. Coburger.* (b) fol. — Norberg. 1475.

BARTHOLOMÆI PISANI ex ordine Prædicator ſumma de CASIBUS Conſcientiæ *per Martinum, Michaelem, & Ulricum* (c) fol — Pariſiis : .

SUMMA ALEXANDRI ALENSIS *per Johan. de Colon* (d) — Venet. 1475.

Nova Compilatio **DECRETALIUM** Gregor. IX. *per Nicol Jenſon* fol — Venet. 1475.

Juſtiniani Inſtitutiones cum Gloſſâ *per Johannem de Paderborn in Weſtphaliâ* (e) fol. — Lovanii 1475

Juſti-

(a) CAILLE, p. 32. Lege MALLINKROT p. 88.

(b) *VIII. Augusti.*

(c) CHEVILL pag. 69. NAUD. *Addit.* p. 139. 140. Abſque anno, at cum his verſibus,

*Hunc tu qui famam * æternam cupis tumulare,*
Summa Bartholomæa, aſpice, ne careas.
Quam utcale preſſam Martinus reddidit, atque
Michael, Ulricus, moribus unanimes.
Hos genuit Germania, nunc Lutetia paſcit,
Orbis miratur totus eorum opera.

CHEVILLERIUS (pag. 72) putat hôc Anno impreſſum hunc Librum potuiſſe, quod ſit eodem charactere, & eâdem fabricâ, quâ DURANDI *Rationale* ab iiſdem hôc Anno impreſſum. Idem notat errorem MENTELII (p. 16.) qui ſcribit hunc Librum *primùm hoc loco* ab illis Typographis *vulgatum*.

(d) CHEVILL p. 39 notat Regiſtrum Chartarum primum *in Italiâ* inventum in hôc Libro reperiri. At verò VIRGILIUS ann 1473 per UDALR GALL *Romæ* excuſus habet Regiſtrum.

(e) Hæc leguntur rubricâ impreſſa;

Inſtitutorum præſens opus inſigne variis ex libris ſcriptis & impreſſis jurisperitorum industria perſnaſſit emendatum ac per partes titulorum & paragraphorum juxta domini Johannis de Plateâ aliorumque legum Doctorum præcepta lampediſſime diſtinctum Johannes de Paderborne in Weſtfalia alma in univerſitate Lovanienſi reſidens non ſtevuali calamo ſed Arte quadam charactetiſandi modernissimâ ſuo proprio ſigno conſignando feliciter conſummavit Anno incarnationis Dominicæ M CCCC LXXV *menſis Novembris die* XXI *ſanctiſſimi in Christo Patris & Domini Domini Sixti divinâ providentia Papæ quarti Anno Pontificatûs quinto Divi Frederici tertii imperatoris ſemper Auguſti imperii Anno viceſſimo quarto, regni ſui Romani triceſimo ſexto, & Hungariæ decimo ſeptimo illuſtriſſimi denique Principis Caroli Dei gratiâ Ducis Burgundiæ Brabantiæ &c. Principatûs Anno Octavo, generoſi inſuper Antiſtitis Ludovici de Borbon Leodienſis Dei gratiâ Præſulis anno XIX*

* *Aut potius cupis æternam*

Google

Juſtiniani Inſtitutiones cum gloſſ. (a) fol.	Romæ.	1475.
IOHANNIS MESUÆ PRACTICA de medicinis particularium ægritudinum: *per Bertoldum* RYING *de Argentinâ* (b) fol.	Neapoli.	1475.
Libro della Conſolatione delle medicine ſimplici ſolenni di Giovanni di Meſue *per Johannem* VURSTER *de Campis dona* fol.	. . .	1475
Hierocl. in Pythagor. verſ. aur. Aurispâ interprete *per Arn Pannartz.* (c) 4to	Romæ	1475
ARISTOTEL de MORIB ad Eudem Latinè, Leonardo Aretino interprete. *per Johannem de Weſtfaliâ* (d)	Lovanii.	1475
IOSEPHI Libri VII **HISTOR** Latinè *per Arn Pannartz* (e) fol.	Romæ	1475.
Ptolom Coſmographia *per Hermannum* LEVILAPIDEM fol.	VICENTIÆ	1475
Æneæ Sylvii de Curialium miſeriis liber 4to	.	1475.
Ejusdem **HISTORIA BOHEMICA** *per Johan Nicolai* HANHEYMAR *de Oppenheim & Johan* SCHURENER *de Bopardiâ* (f) fol.	Romæ	1475.
Epithoma Hiſtoriarum ac Chronicarum dictum **RUDIMENTUM NOVITIORUM** *per Lucam* BRANDIS *de Schaſs* (g) fol.	LUBECÆ.	1475

HERO-

(a) *In almâ Urbe Româ per Udalricum Gallum Alamanum alias Han, ex Ingolſtat civem Wienenſ & correct. per Carolum de Alexandris de Peruſio* M CCCC. LXXV. XVIII *Cal. Aug.*

(b) *Cum Petri Apponi additione* XII *Januar.*

(c) *Romæ impreſſum in domo clari civis Petri de Max anno* M CCCC LXXV *die* XXI *Sept. per ingenioſum virum Arnoldum Pannartz.*

(d) *Per Joannem de Weſtphaliâ in florentiſſima Univerſitate Lovanienſi reſidentem, non pennali calamo, ſed arte quadam characterizandi moderniſſimâ feliciter conſummatum Anno Domini* M CCCC. LXXV *decimâ Junii*

(e) *Impreſſit Arnoldus Pannartz natione Germanus in domo Petri de Max* M CCCC. LXXV XXV *Novembris. Platyna emendavit*

(f) *Anno Jubilei & à Nat. Chriſt.* 1475. 10. *Januar*

(g) MENTEL. pag. 74. *Anno ſecundum*

HERODOTUS Latinè, Laur. Vallâ Interprete: *per Arnold Pannartz.* (a) fol. .	Romæ.	1475.
DIOGEN LAERT Latinè, Ambroſio Camaldunenſi interprete, ex recognitione Benedicti Brognoli: *per Nicol Jenſon* (b) fol. .	Venetiis.	1475.
LUCIANI poetæ & oratoris de **VERIS NARRATIONIBUS** Libelli duo Latine, Lilio Castelliano interprete: *per ARNALDUM de BRUXELLA* (c) 4to. . .	Neapoli.	1475.
Suetonius: *per Philippum de Lavagniâ* fol.	Mediolani.	1475.
Sueton de Grammaticis Phalaridis Epiſtolæ Latin. interpr. Aretino Fœliciter abſoluta ſunt A. M CCCC. LXXV. Modeſt de re Militari De Magiſtratibus & Sacerdotiis Plin. de Vir. Illuſtribus Bernardin. Veronenſ Comment. in Tibull *G TIBULLUS de AMIDANIS de Cremonâ imprimi fecit* (d) 4to. . .	Romæ.	1475.

Valer.

rationem Filii Dei, à Nativitate M CCCC LXXV *ipſâ die ſanctiſſimi Regis & Martyris Oswaldi, quæ eſt V Auguſti: ſanctiſſimo in Chriſto Patre, ac Domino noſtro, Sixto, Papa IIII. Illuſtriſſimo Duce Auſtriæ, Friderico III Romanorum Imperatore invictiſſimo, ſemper Auguſto ac Pio, nunc Colonias incolente Imperiali in Urbe* **Lubicana**, *Arte impreſſoria ſpeciali gratia Divina, animarum ob ſalutem fideliumque inventa; Epitoma iſtud in partes VI juxta mundi ætates diviſum, prius alibi non repertum; quod placuit* Rudimentum Noviciorum *intitulari, Dei ad honorem, qui ſuperius res ac ſubterraneas ſolus vere, ſuaviter tranquilleque diſpenſat, per magiſtrum Lucam Brandis de Schaſs. feliciter eſt excuſſum atque finitum: ut pauperes ſolvere libros non valentes unum ſaltem haberent hos ſecheridium, loco multorum ſemper ad manum librorum*

(a) Cum his verſibus

Miraris ſuerim cum ſcriptor Ionicus; unde iſt,
Quòd nunc Romanus perlegor Herodotus,
Magna quidem meritò referenda eſt gratia Vallæ:
Ille meam pulchre tranſtulit hiſtoriam.
Res igitur priscas, memorandaque facta virorum
Qui cupit ex uno diſcere, noſtra legat.
Nam ne deſuerint noſtra exemplaria Romæ,
Arnoldi Artifices conſuluere manus
In quibus Andreas Aleriæ Epiſcopus olim
Extremam impoſuit nec ſine laude manum.

Impreſſit Romæ in domo nobilis viri Petri de Maximis. Anno ſalutis M. CCCC LXXV *Die* XX. *menſis Aprilis. ſedem. Syxto.* IIII *Pon Max. Anno ejus quarto.* DEO LAUS

In fine Libri habetur Regiſtrum Chartarum. Ex verſibus præterea diſcimus JOHANNEM ANDREAM Epiſc. *Alerienſem* hujus editionis curam habuiſſe.

(b) *Die* XIV *Auguſti*

(c) *Die* VI *Martii regnante Ferdinando Siciliæ rege Anno ſui regni decimo octavo* Cum tabulâ quinternionum

(d) XVIII *Julii.*

Valer. Maxim. (a) fol. . . .	Pariſiis.	1475.
Salluſt. (b) 4to.	VALENTIÆ.	1475.
SENECÆ PHILOSOPHI Opera, ſub Blaſio Romero Monacho Populeti *per Matthiam Moravum* (c) fol. . .	Neapoli.	1475.
Senecæ Epiſtolæ cum litteris ejuſdem ad Paulum. (d) 4to.	Pariſ.	1475.
Cicer. Epiſtol. ad Familiar. (e) fol. .	. .	1475.
Virgilius: *per Nicolaum Jenſon Gallicum* (f) fol.	Venetiis.	1475.
Idem, cum Comment. Servii *per Jacobum Rubeum Gallicum.* fol. . . .	Venetiis.	1475.
Servii Comment. in Virgilium. (g) fol.	. :	1475.
Statii Sylvæ cum COMMENT. CALDERINI. *per Arnold. Pannartz.* (h) fol.	Romæ.	1475.

Tibul-

(a) Abſque Typographi nomine, ſed tantum *in nobiliſſima Pariſius.* CHEVILL. pag. 56. puto à PETRO CÆSARIS & JOANNE STOL impreſſum.

(b) BARBERIN. *Bibliothec.*

(c) *Eſt impreſſum hoc opus in civitate Neapolis Anno* M. LXXV. (omiſſis centenariis) *Divo Ferdinando regnante.*

Gabrielis Carchani Mediolanenſis in Artificem Carmen.

Jam pene abſtulerat Seneca monumenta vetuſtas,
Vixque erit hos ullus qui bene nota ferent
Tam bona, ſed docti Mathiæ Scripta . . .
Artificis non eſt paſſa perire manu
Hunc igitur meritas grates ſtudioſa . . .
Pro tam ſublimi munere ſemper agas

(d) *Bibliothec* MAZARIN. CHEVILLERIUS p. 56. hanc editionem PETRO CÆSARIS & JOANNI STOL adſcribit.

(e) *Bibliothec* JO. GEORG GRÆVII.

(f) *Virgilii opera feliciter finiunt Venetiis impreſſa per Nicolaum Jenſon Gallicum* M. CCCC LXXV

(g) *Anno milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo quinto. Calendis Decembribus Galeazzo Maria Sfortia Vice comite Mediolani* (ubi forſan liber impreſſus eſt) *duce quinto florente.* In hac Editione voculæ paginæ ſequentis initiales (quas GALLI *reclamans*, ANGLI *catch-words* vocant) variè diſpoſitæ, aliquando ad externas paginæ latus, nonnunquam ſub extremæ lineæ medio, aut ad interiorem ejuſdem marginem ſitæ.

(h) *Hoc volumine Domitius inſeruit Sylvarum Statii Papinii libros quatuor a ſe emendatos:*
Commentarios, quos in Sylvas compoſuit.
Commentariolos in Sappho Ovidii, quas edidit:
Propertii loca obſcuriora a ſe elucubrata:
Particulam ex tertio libri ſuarum obſervationum, ubi nonnulla explicata ſunt, quæ ad Linguæ Latinæ rationem magnopere pertinent.
Iſtum opus quanti laboris fuerit, ex relatis, quæ in eo reperiet, facile cognoſcat.

Im-

Tibullus, Catullus, Propertius (a) fol.	Venetiis.	1475.
Martialis, cum COMMENT. CALDERINI per *Joan. de Colonia, & Joan. Manthen.* (b) fol.	Venetiis.	1475.
IUVENALIS & PERSIUS. *per Joannem de Weſtphalia.* (c) fol *in Academia*	Lovan.	1475.
Juvenalis cum COMMENT. CALDERINI *per Jacobum de Rubeis* (d) fol.	Venetiis.	1475.
OMNIBONI VINCENTINI in Lucanum COMENT (e) fol.	Venetiis.	1475.
MARGARITA POETICA, ſive Summa Poetarum, Philoſophorum &c. in unum Volumen collecta: *per Udalric Gallum.* fol.	Romæ.	1475.
EXPOSITION BERNARDIN. in Triumph Petrarch (f) fol.	Bonon.	1475.
POGGII Florentini FACETIARUM liber *per Fredericum Creusner.* (g) fol.		1475.
IUNIANI MAII Parthenopæi liber, de priscorum PROPRIETATE verborum *per Matthiam Moravum.* (h) fol.	Neapoli.	1475.

Biblia

Impreſſit Romæ ad ædes Maximorum Arnoldus Pannartz, è Germania. Idib. Sextilib. Anno a natal. Christian. M CCCC. LXXV *Xysti Pont. Max*

(a) Fabric. *Bibliothec. Lat.*

(b) Caille, p. 22

(c) *Per Johannem de Weſtfalia in Lovan. Academ. commorantem arte quadam charatteriſandi moderniſſima.* M. CCCC. LXXV *Septembris Vigeſima.*

(d) *Diligentiſſimâ arte & ingenio Jacobi de Rubeis natione Gallici* VIII *Kal. Maias.* M CCCC. LXXV *invictis duce Petro Mocenico. Calderini commentarii —— editi Romæ, quum ibi publicè profiteretur Kal. Septemb.* M CCCC. LXXIIII *Defenſio Comment. Martial. & recriminat adverſus Broteum edit. Romæ Id. Septemb.* M. CCCC LXXIIII

(e) Cum epigrammate decaſtichio, cujus hæc ſunt ſex poſtrema carmina.

Hoc ſalſo ſcripſiſſi ferunt juvenilibus annis,
Perlege, digna ſimis cognitione leges.
Non in Lucanum quicquam quod deſiceris extet,
Ex hôc in rapiant, ſecula noſtra dabunt.
Addidit Auctorum Ceradinus nomina, vel que
Suſtulit, Omnibonus quo minuatur honos.

Venetiis M CCCC. LXXV XII *Kal. Aug.*

(f) XXVII *April.*

(g) *Hoc opus exiguum ſculpſit Fredericus Creusner ſua fabrili arte, anno* M CCCC. *ſeptuageſimo quinto*

(h) *Impreſſit Mathias Moravus impreſſor ſolertiſſimus & venerabilis monachus Blaſius theologus* M CCCC. LXXV Idem fuit, cujus

Biblia Latina *per Ulricum, Martinum, & Michaelem.* (a) fol. . . .	Pariſ.	1476.
Eadem *per FRANCISCUM de HAILBRUN, & NICOLAUM de FRANCFORDIA* (b) fol. .	Venetiis,	1476
Eadem, charactere Gothico · *per Nicolaum Jenſon.* fol.	Venetiis.	1476.
Eadem *per Matthiam Moravum.* (c) fol. .	Neapoli.	1476.
Pſalterium Johannis de Turre-crematâ *per Lupum GALLUM fratrem Udalrici Galli de Bienn&* 4to		1476.
REPERTORIUM PETRI Episcopi Brixienſis, duob. Volum. *per Andream Frisner Bunſidelenſem & Joannem Senſenſchmid civem Nurembergenſem.* (d) fol. .	Nuremb.	1476.
Hieronym. Epiſtolæ *per Antonium BARTHELEMÆUM.* (e) fol. .	Venetiis.	1476.
Lactantius *per FRATRES PRESBYTEROS & CLERICOS congregationis domûs viridis horti.* (f) fol. : . :	ROSTOCHII	1476.

Euſeb.

jus anteà in SENECÆ operibus hôc Anno facta eſt mentio.

(a) In fine hæc leguntur carmina,

Jam tribus undecimus luſtris Francos Ludovicus
Rexerat, Ulricus, Martinus, itemque Michael
Orti Teutoniâ hanc mihi compoſuere figuram
Pariſii Arte ſuâ me correctam vigilanter
Venalem in vico Jacobi Sol aureus offert

Tria luſtra à LUDOV XI regis anno efficiunt Annos quindecim, LUDOVICUS XI cœpit regnare 1461 15 *Aug* Hæc igitur Biblia excuſa ſunt anno 1476. ſic computatur in *Biblioth Sacr* LONG. Sed CHEVILL. p. 74. initium LUDOV XI in ann 1460. 25 *Jul* rejicit, & impreſſionem Bibliorum annum 1475 aſſignat.

(b) LONG, *Biblioth Sacr*

(c) LONG, *Biblioth Sacr*] legitur ad Calcem, *Editum opus & emendatum accuratiſſime ac diligenter impreſſit* Matthias Moravus *vir ſingularis artis ingenioque* in *Urbe* Neapoli, Ferdinando *Rege invicto*, *Anno Christi Dni milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo ſexto*

(d) *Milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo ſexto, ſeptimo Octob. ſedente* SIXTO *VII Pont Max Pontificatus ſexto*

(e) CAILLE, p. 32. Idem (ut puto) qui anno 1486 vocatur ANTONIUS BARTHOLOMÆI Impreſſorum diſcipulus.

(f) *Per fratres Presbyteros & Clericos congregationis domus viridis horti ad Sanctum Michaelem in oppido Roſtochienſ partium inferioris Sclaviæ, prout facultas & industria tulit, emendatè ſatis & accuratè conſummatum milleſimo*

Euſeb Hiſtor Eccleſiaſtic Latinè, Ruffino interprete . *per Johannem Philippi de Lignamine Meſſanenſem* fol	Romæ.	1476.
Boet Conſolat. Philoſoph. cum Comment. Tho. de Aquino : *per Antonium Coburger.* (a) fol.	Nuremb.	1476.
LEONARDI de UTIN ex Ord. Præd. SERMONES de Sanctis (b) fol. .	, . .	1476.
LEGENDA Aurea JACOBI JANUENSIS ex Ord Præd *pulchre tranſcripta per Martin Crants, Udalr Gering & Mich. Friburger impreſſoriæ Artis magiſtros* (c) fol. . .	Pariſ.	: :
ANGELI de ARETIO Tractatus de CRIMINIBUS *per Martin Udal. & Michael* (d) fol.	Pariſ.	1476.
Juſtinian Inſtitut. cum not. Accurſ *per Petr. Schoeffer* (e) fol	Mogunt.	1476.
FRANCISCI de PLATEA Tractatus RESTITUTIONUM, de Uſuris, & Excommunicationum *per Martinum, Udalricum & Michaelem* (f) fol	Pariſ.	1476.
GULIELM OCKAM DIALOG (g) fol	Pariſ	1476.

QUÆS-

milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo ſexto. Quintas Idus Aprilis

(a) *Prid Id Nov*

(b) CHEVILLERIUS [pag 69. 1476. at pag. 73 1475] putat Impreſſores fuiſſe CRANTS, GERING, & FRIBURGER, quamvis eorum abſint nomina

(c) CHEVILLER p 69 hanc in [*ultimo Martii*] annum 1476 conjicit, licet annus non exprimatur

(d) CHEVILL. p 69. *die 7 Septemb*

(e) MENTEL pag. 91 & MALLINKROT p.68 an D M CCCC. LXXVI 10. *Ka Jun Sanctiſſ in Christo P ac Dom. D* Sixto *Pap IV. invictiſſimo Dom D* Frederico *Roman. Imperat ſemper Aug*? *generoſo Dom* Diethero *de* Ifenburg *electo & confirmato* Moguntino *in nobili Urbe* Moguntia Rheni *impreſſoria Arte inventrice elimatriceque prima præſens Inſtitutionum opus præclarum* Pet. Scoeffer de Gernsheim *ſuis conſignando ſcutis ſummo ſtante favente Deo feliciter conſummavit*

(f) 4 *Januar* Hoc anno in hujus Libri editione (uti obſervat CHEVILLER pag 30) hi Typographi ſignaturas uti cœperunt

(g) CHEVILL p. 56, 57 „ C'eſt des
„ Preſſes de *Ceſaris & Stol*, qui eſt ſorte la
„ belle Edition du Dialogue d'*Ockam* en
„ deux Volumes *in f* *à Paris* *anno 1476* Mr
„ *Naudé* (*Addit.* p 540) l'attribue à *Ge-*
ring.

QUÆSTIONES Div. Thomæ de Veritate diſputatæ: *per Arnold. Pannartz* (a) fol.	Romæ.	1476.
AVICENNÆ CANONES. *per Johannem HEBERT* (b) . . .	Paduæ	1476.
GAIETANI de THIENIS VINCENTINI expoſitio in meteor. Ariſtotel *per Petrum Maufer* (c) . . .	Paduæ.	1476.
Alberti Magni Libri 5 MINERALIUM. *per Petr. Maufer* (d) . . .	Paduæ.	1476
GALLEOTTI MARTII Narnienſis REFUTATIO objectorum in Librum de Homine à Georg Merulâ. *per Jacob. Rubeum.* (e) 4to	Venetiis.	1476.
Bocace du DECHIET des NOBLES hommes & femmes. *par Colard MANSION* fol.	BRUGIS.	1476.
Les *CHRONIQUES* de St. *DENIS*: *par PASQUIER HONHOMME.* (f) fol.	Pariſ.	1476.
Plin Natur. Hiſtor. *per Stephanum Corallum Lugdunenſem.* (g) fol . .	Parmæ.	1476.

Chro-

„ *ring* & ſes Aſſociez. Il eſt plus probable, „ qu'elle eſt de *Cæſaris* & de *Stol.* J'ai com„ paré les Impreſſions des uns & des autres „ je n'ai point trouvé que *Gering* ait jamais „ eu de lettres ſemblables à celles que l'on „ voit dans ce Dialogue, au lieu que j'ai „ remarqué que les majuſcules A, B, E, F, „ G, H, I &c. que l'on y voit, ſont auſſi „ les mêmes dans le *Zamora* & le *Caſus bre-* „ *ves* de ces derniers. Tous ces Livres ne „ ſont point Gothiques, ils ſont en lettres „ Romaines, &c.

(a) *Vigeſim. Januar.* charactere parvo & diverſo ab illo, quo prius uti conſueverat. Obſervandum eſt ARNOLDUM PANNARTZ, poſtquam ſolus imprimere cœperat, typos alios adhibuiſſe, quam quibus antea cum CONRADO SWEYNHEYM utebatur.

(b) CAILLE, pag. 31

(c) *Per me Petrum Maufer Normanum Rothomagenſem civem in Studio Patavino* 1476. 1. *Aug*

(d) 20. *Septemb.* Hunc librum Rothomagi impreſſum falſo ſcribit LA CAILLE, pag. 39

(e) *Per Jacobum Rubeum natione Gallicum hujus Artis peritiſſimum Anno milleſimo CCCC. LXXVI.*

(f) CAILLE, pag. 61, 62.

(g) *Regnante Galeaz. Mariâ Mediolani duce quinto*

Chronica, quæ faſciculus temporum dicitur: *per Johannem* VELDENER. (a) fol. *in Univerſitate*	Lovanienſ	1476
DIODORI SICULI LIBRI ſex Latinè, Poggio interprete, Cornel Tacit de morib. Germanorum: *per* ANDREAM JACOBI *Catharenſem* (b) fol .	Venetiis.	1476
Cæſar Comment. de bell. Gall. (c) fol .	Romæ.	1476
Justin Epitom Trogi: *per Christophorum Baldarfer Ratiſponenſ.* fol . .	Mediola	1476.
Valer Maxim *Impreſſ. ad petitionem* SIGISMUNDI *de* LIBRIS. (d) fol .	Bonon.	1476
Plin Natur Histor ITALICE, Christoph Landino interprete *per Nicolaum Jenſon.* fol	Venetiis.	1476
Liv Histori ITALICE, Rugero Fetrano interprete (e) fol .	Romæ	1476
HISTOR LEON. ARETIN. ITALICE, Donato Acciaiolo interprete. *per Jacobum de Rubeis* (f) fol . .	Venetiis.	1476
HISTOR POGGII, ITALICE, Jacob Poggio interprete *per Jacob de Rubeis* (g) fol	Venetiis.	1476

PLIN

(a) *In univerſitate Lovanienſi, per quond. devot Carthuſien usq. ad Suos IV conſcripta, per me Johannem Veldener ſumma diligentiâ majorq. impenſa novoualis imaginibus ad finem usq. deducta, & proprio ſigillo ſignatum ſub anno M CCCC LXXVI quto Kalendas Januarias, ſecundum ſtylum Romana curiæ de quo ſit Deus benedictus Amen.* Ex ipſâ, exhibetur JOHANNIS VELDENER ſigillum.

(b) *Prid. Kal. Febr*

(c) *Biblioth.* JO. GEORG GRÆV

(d) *XXIIII. Decemb*

(e) Tribus Voluminibus XXX *di Maggio* M CCCC LXXVI *in nella caſa di Roma appreſſo al palatto di Sa. Marco.* Notandum eſt, quod in ſecundi Voluminis fine mendoſe imprimatur *quattuor centeſimo ſixageſimo* [pro *ſeptuageſimo*] *ſexto*

(f) *Tradotta in Vulgare per Donato Acciaioli* XXVII *d'agoſto* M CCCC LXXIII *Impreſſi à Vinegia per lo diligente huomo maeſtro Jacomo di Roſſi de natione Gallo.* M CCCC LXXVI XII *Febraio*

(g) *Trad* [illegible] *di Lingua Latina in Lingua Toscana da Jacopo ſuo figliuolo impreſſ. a Venegia per l'huomo di ſpitimo ingegno maeſtro Jacopo di Roſſi di Natione Gallo* M. CCCC. LXXVI *a* [illegible] *di Marzo*

PLIN EPISTOLÆ, ex recognitione Juniani Maii Parthenopæi *per Matthiam Moravum.* (a) fol.	Neapoli	1476.
Omniboni Leoniceni ORATIO de Laudib. Eloquentiæ, & PRÆFATIO in Tullii Oratorem cum Commentario. (b) fol.	Vicentiæ.	1476
Terent. cum Comment. Donat. & Calphurn. *per Jacob. Rubeum* (c) fol.	Venetiis.	1476.
Juvenalis & Perſius *per Anton. Zarotum.* fol	Mediolani.	1476.
Sylv. Statii cum Calderin Comment. (d) fol.	Romæ.	1476.
NON MARCELLUS. *per Nicolaum Jenſon* fol.	Venetiis.	1476.
Priſcian. *per Johannem de Colonia, & Johan Manthen de Gherretzen.* fol	Venetiis.	1476
Priſcian *impenſis MARCI de COMITIBUS ſocique ejus GIRARDI ALEXANDRINI* fol.	Venetiis.	1476.
Laur Vallæ GRAMMATICA LATINA: *per Jacobum Rubeum* fol.	Venetiis.	1476.
PAPIÆ VOCABULARIUM *per DOMINICUM de VESPOLATE* (e) fol.	Mediolani.	1476.
Franc. Philelfi SATYRARUM hecatostichon decades decem *per Christoph. Valdarfer Ratiſponenſem* (f) fol.	Mediola.	1476.

Fran-

(a) *Milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo ſexto, menſe Julii. Impreſſit Matthias Moravus vir ſingularis ingenii & artis. Recognovit Junianus Maius Parthenopæus rhetor publicus ſummâ curâ ſummâque diligentiâ.*

(b) Phil. Labb. *Bibliotb.* pag. 344.

(c) *Per Jacobum Gallicum mirâ arte ac diligentiâ.* M. CCCC. LXXVI. VIII. *Cal. Sept.*

(d) *Romæ interpretatus eſt* 1475 *Cal. Sextilib.*

(e) *XII Decemb.*

(f) *Quibus manum extremam impoſuit Mediolani* M. CCCC. XLVIIII. *Impreſſa Mediolani per Christopherum Valdarfer Ratiſponenſem hujus eximiæ Artis imprimendi conſummatiſſimum magiſtrum, Anno milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo ſexto. Id. Nov.*

Q

Francisci Petrarchæ CANTILENÆ cum Francisci Philelfi ENARRATIONIBUS, Italicè (a) fol . . .	Bononiæ.	1476.
LASCARIS GRAMMATICA GRÆCA GRÆCE, ex recognitione Demetrii Cretis: *per DIONYSIUM PARAVISINUM.* (b) 4to . . .	Mediola.	1476.
Biblia Latina: *per Antonium Coburger.* (c) fol.	Norimberg.	1477.
Eadem: *per Bernardum RICHEL civem Basileensem* (d) fol.	.	1477.
Eadem, Italicè, ex interpretatione Nicolai de Malermi. *per Antonium Bononiensem* (e) fol	Venetiis.	1477.
Biblia Italic. *per Gabrielem de Piero Trevisanum.* (f) fol	Venetiis.	1477.
Ead GERMANICE. (g) fol.	Noriberg.	1477.
Ead Germanicè *per Antonium SORGIUM* (h) fol. . . .	Aug Vind.	1477.
Ead Belgicè (i) fol. . .	DELPHIS.	1477.

Bi-

(a) *Ad instantiam & petitionem Sigismundi di Libri*

(b) *Die XXX Januar*

(c) *Anno incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo septuagesimo septimo, Augusti vero Kl tertio Insigne Veteris Novique Testamenti opus cum canonibus, Evangelistarumque concordantiis impressum in regia civitate Nurnbergensi per Anton Coburger civitatis ejusdem incolam*

(d) LONG, *Biblioth Sacr*

(e) LONG, *Biblioth Sacr*] duob. Volumin. In fine prioris legitur, *Completa sunt Biblia rubricata per me Marianum Venetum Ord Prædicat* & in fine posterioris, *Perfecta sunt hæc Biblia summo studio correcta, & Venetiis magnâ vigilantiâ Mag. Antonii Bononiensis impressa, Sixto IV Pont. Max regnante Andreâ Vendramino inclyto Venetiarum Principe. 1477*

(f) CHEVILL. p. 79. & LONG, *Biblioth Sacr*] cum præfatione HIERONYM SQUARZAFICI, qui MALERMUM in his concinnandis plurimum juvit.

(g) CHEVILL p. 79 & LONG, *Biblioth Sacr* Reverend. P. LE LONG in *Bibliothec Sacr* mentionem facit Bibliorum *Germanicorum* sine Anno, Typographo aut Loco, quæ his putantur priora, quibusque in fine annum 1467 adscripsit eadem manus, quæ Librorum & Capitum rubricas ac literas majores in tales supplevit.

(h) LONG, *Biblioth Sacr*] Ad calcem hujus Editionis legitur *Germanicè* quæ sequuntur, *Præ omnibus aliis antea impressis Bibliis Germanicis*

(i) CHEVILL p. 79 & LONG, *Biblioth Sacr* Horum Bibliorum tria erant Exemplaria in Bibliotheca ADRIANI PAUW

Biblia Belgicè. (a) 4to . . .	Delphis.	1477.
NOV TESTAMENT GALLICE, ex verſione Guiarti des Moulins, recognit & emendat ſtudio Juliani Macho & Petri Farget. *per Bartholomæum BUYER.* (b) fol. . .	LUGDUNI . .	
EXEMPLA S. SCRIPTURÆ ſecundùm ordinem literarum collecta. (c) 4to . .	Pariſ.	1477.
S ATHANASII Comment. in EPISTOL. S. PAULI, Latine, Chriſtophoro de Perſonâ interprete *per Georg. Sachſel, & Barthol. Gelſch.* (d) fol . . .	Romæ	1477.
S Auguſtin. de Civit. Dei *per Matthæum Moravum.* fol. . . .	Neapoli	1477
La LEGENDE des nouveaux Saints revene & corrigée par frere Julien de l'Ordre de St. Auguſtin. *per Bartholomeu Buyer.* (e) fol.	à Lyon.	1477.
LEONARDI de UTINO ex Ord Præd SERMONES quadrageſimales de legibus: *per Martin Udalr. & Michael.* (f) fol.	Pariſ.	1477.
SECUNDA Pars SUMMÆ Fratris ANTHONINI Archiep Florent *per Petrum DRACH* (g) fol. . . .	SPIRÆ	1477.

DECI-

(a) LONG, *Biblioth Sacr.*

(b) LONG, *Biblioth Sacr.*] Abſque Anno At annus 1477 conjici poteſt ex charactere rudi & impolito, eodem prorſus, quo Liber quidem Authoris inſcriptus *la Legende des nouveaux Saints &c* 1477 cujus mox fiet mentio Hoc Novum Teſtamentum *Gallicum* JOHANNES LA CAILLE, (pag. 41, 42) anno 1500. impreſſum ſcribit.

(c) *Impreſſa Pariſius in Sole aureo, Anno à nativitate Domini noſtri Jeſu Chriſti M CCCC LXXVII Die penultimâ menſis Januarii* Hujus Impreſſores forſan GERING, CRANTZ & FRIBURGER fuerunt

(d) *Bibliothec* BARBERIN & CAILLE, pag. 18.

(e) *Colligea de Vincent Hiſtorial Imprimée par Barthelemieu Buyer citoyen de Lyon ſur le Roſne, le Vingtiéme d'Aouſt l'an mil quatre cent ſeptante ſept* NAUDAEUS (*Addit. à l'Hiſtoir* &c. p 140.) ſcribit ſe Lutetium *Lugduni* impreſſum non vidiſſe antiquiorem *Pandectis Medicinæ* MATTHÆI SYLVATICI ann. 1478.

(f) *Pariſius in Sole aureo in vico S Jacobi prope S Benedictum per honorabiles viros Martinum, Udalricum, & Michaelem anno 1477 Domini noſtri Regis Ludovici Undecimo die Ulti ma menſis Octobris.* Hunc Annum CHEVILLERIUS (p 38, 70, 72.) aſſerit fuiſſe 1477 quia initium Regis LUD XI regni fegit ann 1460 uti antea obſervatum eſt. Si autem regnare cœperit ann. 1461 annus impreſſionis erit 1478 CHEVILLERIUS (p 38) monet titulos & Ciphras hunc Libro ab Impreſſoribus appoſ.

(g) *Viceſim Auguſt*

DECISIONES ROTÆ ROMANÆ *per Petr Schoeſſer* (a) . .	Mogunt.	1477.
COLIBET Joh. DUNS: *impenſis Joh de Colon & ſocii ejus Joh Manthen de Gherretzem* (b) fol	Venetiis.	1477.
Lombard Sententiar Libri IV *per Vindelin. de Sperâ.* (c) fol° . .	Venetiis.	1477.
ANTON ANDREÆ ſuper 12 Libros metaphyſicarum QUÆSTIONUM *expenſis NICOLAI PETRI de Harlem de Hollandiâ Almani coadjuvante Hermano de Levilapide* (i. e. Lichtenſtein) *de Coloniâ* (d) fol	Vicent.	1477.
Liber MORALITATUM magnarum. *per Antonium Sorg civem Auguſtenſem.* fol. . . .	. . . .	1477
Decretum Gratiani cum not. Bartholom Brixiani *per Nicol Jenſon.* fol. . .	Venetiis.	1477.
BONIFACII VIII Opera, viz. SEXT. DECRETAL *per Michaelem WENKLER* (e) fol. ;	Baſileæ.	1477.
PRACTICA nova juris. (f) fol.	Lugdun.	1477
DECRETA SABAUDIÆ operâ Petri Care *per Johannem Fabri Lingonenſem* fol.	Taurini.	1477.
BAPTISTÆ Marchionis Palaviciri Epiſcopi Regienſis Hiſtoria flendæ CRUCIS, & alia opuſcula *per AUGUSTINUM Genuenſem* (g) 4to. . . .	Parmæ.	1477.

ANTON

(a) MENTEL pag. 91 & MALLINKROT p. 68. *Anno* M CCCC LXXVII *Prid. Non. Jan gravi labore maximiſque impenſis Romanam poſt impreſſionem opus iterum emendatum antiquarum novarumque deciſionum ſuis cum additionibus Dominorum de Rotâ in civitate Moguntiâ Artis impreſſoria inventrice & elimatrice prima Petrus Scuffer de Gernsheim ſuis conſignando ſcutis arte magiſtrâ feliciter finivit*

(b) *VII Octob*

(c) *Literis anno impreſſ detritâ Mart* Charáctere Gothico

(d) 12 *Mai, in clarâ civitate Vicentinâ.*

(e) CAILLE, p. 32

(f) *Lugduno Franciæ Urbe praeſtantiſſimâ opus illud excuſum eſt ſub anno* M. CCCC. LXXVII

(g) *Menſe Decembri.*

ANTON ANDREAS de PRINCIPIIS rerum Naturalium *per Petrum de Harlem & Hermannum de Levilapide.* (a) fol . . .	Vicentiæ	1477.
Sophologium Fratris Jacobi · *per Martinum Crantz, Udalricum Gering, & Michaelem Friburger* (b) fol.	Pariſ.	1477.
Chronica, ſive Faſciculus temporum *per Petrum Drach civem Spirenſ.* (c) fol. . .		1477.
PII II HISTORIA rerum ubique geſtarum : *per Joannem de Coloniâ, ſociúmque ejus Joannem Manthem de Gheretzem* fol. . .	Venetiis.	1477.
YSTORIA de re Karlo & opere de Meſchino · *per GERARDUM de FLANDRIA* (d) fol. . . .	Venetiis.	1477.
HISTORIA TROIANA Guidone de Columpnâ authore : *per Arnoldum Therburnem.* (e) 4to.	Coloniæ.	1477.
CORIOLAN. SCIPION. DALMATÆ MOCENICI Imperatoris geſtorum libri tres: *per Bernardum PICTOREM, & Erhardum RATDOLT.* 4to.	Venetiis.	1477.
DIONYS de ſitu Orbis, Latinè, Antonio Becharià Veronenſi interprete *per Bernardum Pictorem, & Erhardum Ratdolt de Auguſtâ, unà cum Petro Loslein de Langencen eorum correctore ac ſocio.* 4to.	Venetiis.	1477.
Pompon. Mel (f) 8vo . .	Venetiis.	1477.
Pompon. Mel *per Bernardum Pictorem & Erhardum Ratdolt de Auguſtâ unà cum Petro Loslein de Langencen eorum correctore ac ſocio* 4to. .	Venetiis.	1477.

Appian.

(a) CAILLE, p. 39.
(b) *Anno milleſimo CCCC LXXVII. die y. menſe Junii.*
(c) *Octavo Kalend. Decemb.*
(d) *In Venetia. A di XXII de Novembre* M. CCCC. LXXVII. *inclito Venetorum duce Andreà Vendramino. Gerardus de Flandrià impreſſe*
(e) *A Guidone de Columpna Meſſanenſi Judice edita 1287 impreſſa per Arnoldum Therburnem Coloniæ commorantem 1477 die penult. Nov.* (f) *XV. Nov.*

Appian. Latinè, Petro Candido interprete: *per Bernardum Pictorem, & Erhardum Ratdolt de Augustâ unà cum Petro Loslein de Langencen correctore ac ſocio.* fol.	Venetiis.	1477.
PLIN. de VIRIS ILLUSTIBUS (a) 4to.	Venetiis.	1477.
Cæſar. Comment. *per Antonium Zarotum.* (b) fol.	Mediolan.	1477.
DICTYS Cretenſis, & DARES Phrygius. (c) 4to.	Mediolan.	1477.
Cicer. Rhetoric. libri ad Herenn. (d) fol.	Pariſ.	1477.
Offic. Paradox. Amicit. Seneƈt. Somn. Scip. (e) fol.	Pariſ.	1477.
De Finib. Tuſcul. Queſtion. (f) fol. :	Pariſ.	1477.
Familiar. Epiſtol. (g) fol.	Pariſ.	1477.

Cicer.

(a) Biblioth. BODLEIAN.

(b) *Die X. Februarii Hoc opus diligenter emendatum Antonius Zarothus Parmenſis hujus praclaræ artis magiſter peritiſſimus, quàm maximâ potuit diligentiâ, impreſſit.*

(c) FABRIC. Bibliothec. Lat.

(d) *Capitalibus litteris ac paragraphis diſtinctis Pariſiis impreſſi ultimis curis atque perpolitis in vico Sancti Jacobi juxta domum prædecatorum* M CCCC LXXVII. *quarto Kal. Nov.*

(e) *Impreſſ. Pariſius in vico Sancti Jacobi ſub interſignio viridis follis prope prædicatores.* M CCCC LXXVII. *menſis Augusti.*

(f) Abſque Anno, ſed ad calcem leguntur hæc,

Erhardus Ciceronianæ lectionis amatoribus Sa. P. D.

Cum Epigrammate ſeptem diſtichorum, quorum tria ultima hæc ſunt — *Cicero*

Quem ſi Cephalus vulgaribus annotavit
His libris, verum, lector humane, dedit.
Nos quoque quem legeris, precamur, quæſo, relinquas,
Artificum ingenia quod meruere manus
Pro quibus optandi mihi ſi nunc copia adeſſet,
Tam bene promeritis commoda mille precer.

Is ERHARDUS fuit ERHARDUS WINDBERG, cujus antea in Editione Epiſtolarum Cyniceorum *Pariſienſi* aliud memoratum eſt Epigramma ad tres illos Typographos *Germanos*, qui *Pariſiis* ann. 1470. Artem proſiteri inceperunt. Horum trium Librorum ultimus, neſcio, an eodem, quo duo priores, Anno excuſus fuerit.

(g) *Impreſſ. Pariſius in vico Sancti Jacobi in interſignio follis viridis.* M CCCC LXXVII.

Hos quatuor proximè præcedentes Libros quibus Typographis adſcribam, ignoro. Horum duo, quibus *interſignium viridis follis* adjicitur, non poſſunt MARTINO, UDALRICO & MICHAELI, quorum interſignium erat *Sol aureus*, adjudicari. Primum eundem forſan, quem hi duo, habent Typographum, cùm idem nocetur locus *domus Prædecatorum in vico Sancti Jacobi*. MARTINUS autem UDALRICUS & MICHAEL in vico etiam *Sancti Jacobi*, ſed *prope Sanctum Benedictum* habitabant. Eo circi-

Digitized by Google

Cicer Familiar Epist. *per JACOBUM de FIVIZANO.* (a) fol. . .	Venetiis	1477.
ASCON PEDIAN in Oration Cic. *per Johann. de Coloniâ & Manthen de Gheretzem.* fol.	Venetiis.	1477.
Terent cum Comment Donat. & Calphurn. *per Hermannum Levilapidem Coloniensem.* (b) fol.	Tarvisii	1477.
Horatius. (c) fol. . . .	Tarvisii.	1477.
Horatius *operâ & impensis Philippi Lavagniae civis Mediolanensis* (d) fol. . .	Mediol.	1477.
Horatius *per Philippum CONDAM Petri:* (e) fol	Venet.	1477.
Lucanus : *per Juvenem GUERINUM* (f) fol	Venetiis.	1477.
MACRI Philoſophi liber de naturis, qualitatibus & virtutibus octuaginta octo HERBARUM. *per Arnoldum de Brunellâ* (d) fol	Neapoli	1477.

Liber

circiter tempore *Lutetiae* etiam Artem exercebant PETRUS CAESARIS & JOANNES STOL, quos illorum Librorum Impreſſores forſan fuiſſe conjicio, eo præſertim quod *litteris capitalibus* (quas per vocem *Capitales* ECKARDUS intelligit) *distincti* dicantur. CHEVILLERIUS enim (p. 56, 57) majusculatum A, B, E, F, G, H, I &c. uſum in PETRI CAESARIS & JOANNIS STOL Editionibus frequentem obſervat. Eorum forſan interſignium erat *follis viridis*, quamvis PETRUS CAESARIS aliud (ſcil *Cygni & Militis*) anno 1486. (CHEVILL pag. 57) poſtea uſurpaverit.

(a) *Per Jacobum de Fivizano Lunensem*

(b) *XIV Kl. Octob.* Is HERMANNUS hoc eodem anno & 1475. *Vicentiae* impreſſit.

(c) Ad finem, in Epiſtol. CALPHURNII *Brixienſis* ad MARCUM AURELIUM legitur ut hæc —— *is qui in Lucanum verboſiſſimas expoſitiones & cunctis impreſſit, quas ſub nomine Omniboni præceptoris mei ſacrilegè edidit. Mane certè Omniboni me orans, ut illum à tanta contumeliâ vindicem. Bonus ego Omnibonum lætus & in cœlo novo? Num*quam has ineptias effudit —— Hi Commentarii excuſi ſunt 1475.

(d) *Tertio Id. Maii.*

(e) *Die XV Septemb. decimo* (falsò pro *decimo vero*, barbare pro *decus nonus obvenit*) *Joanne Mocenico*

(f) Cum his verſibus.

Quam veniunt grandes Lucani in carmina Muſæ,
Et quantum excellat dicendi fulmine Vates,
Judicet, altiloquas novit quicunque Sorores
Certè ego divinus paulum ceſſiſſe Maronem
Crediderim, Phœbi digna & majore locatum.
Inverſos belli eventus variaque arma
Cognataſque acies & ſumma pericula rerum
Scripſiſſet ardens melius quis carmine Vates?
Quinos feras Latius gentis aut Gallicus axis,
Aut Oriens, quibus aut animus in bella eventus?
Quid toga, quid fines pariant diſcrimina Martis
Emptor habes tantum monet obſervare pauſam
Ergo capu, & Juvenem Guerinum ad ſydera tollas,
Lucanum Venetâ doctè qui impreſſerit urbe
M.CCCC.LXXVII *Die* XIIII *Maii.*

(g) Hexametris Latinis *Anno milleſimo qua-*

Liber Franc. Petrarchæ, quem compoſuit in amorem Lauræ, Italicè. *per Arnold. de Bruxellâ.* (a) fol.	Neapol.	1477.
Triumphi Franc. Petrarchæ Italicè: *per Arnold. de Bruxellâ.* (b) fol.	Neapoli.	1477.
Dante: *per Vindelinum de Spirâ.* (c) fol.	Venet.	1477.
Aul. Gell. *per Andream Jacobs Catharenſem.* (d) fol.	Venetiis.	1477.
Junian Mai de verborum priscorum proprietate: *per BERNARDUM de COLONIA* fol.	Tarviſii.	1477.
Tartell. Comment. de Orthograph. *ſumptu Michaelis MANZOLI Parmenſis* fol.	Tarviſii.	1477.
SOCRATES'S SAYINGS *by William CAXTON.* (e) 4to	WESTMONASTERII.	1477.

Biblia

quadringenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo: die nonæ menſis Maii

(a) *Impreſſ. Neapoli regnante Ferdinando illuſtriſſimo Siciliæ, Hieruſalem & Hungariæ rege, anno ejus* XVIIII *ab incarnatione* M. CCCC. LXXVII. *De menſe Martii Viceſima quidem: per me Arnoldum de Bruxellâ.*

(b) *Die tertiâ Aprilis.*

(c) *Gothico* charactere: & ad calcem leguntur hæc

Finita el opra del inclito e divi
dante allegbiere florentin Poeta,
la cui anima ſancta alberga lieta
nel ciel ſeren ove ſempre ſi ſia vivo
Dinola benavenuto mai ſia privo
deterna fama che ſua manſueta
lyra opera comentando il Poeta
per cui el texto a noi intellectivo.
Chriſtofal berardi piſaurenſi detto
opera e facto indegno correctore
per quanto inteſe de quella i ſubjecto
De ſpiera vendelin fu il ſtampatore
del mille quatro cento e ſettanta ſette
correvan gli anni del nostro ſignore

(d) *Andreâ Vendramenô duce Venetiarum inclyto*

(e) *A book of ſayings of the Philoſopher Socrates, tranſlated out of Latin into French by Jehan de Teonville Provoſt of Paris, and out of French into Engliſh by Wydevyll Erle Ryvers — imprynted by me William Caxton at Weſtmeſtre* M. CCCC. LXXVII — *The Work was by the erl's deſire overſeen by Caxton* ——

Caxton me fieri fecit.

Librum in *Angliâ* impreſſum & Typographi nomine ſignatum vidi nullum hôc antiquiorem. Celeberrimi hujus CAXTONI operâ jam diuturno anno (uti prius dictum eſt) circiter 1460. in *Angliam* Ars Typographica inducta eſt; in quâ penitus perdiſcendâ & tractandâ, minimè dubito, quin ſe ab eo tempore exercuerit, rariſſimi licet codices ante ann. 1480. ab illo impreſſi occurrant. Paucorum, quos hiſce Annalibus inſpergam, notitiam debeo THOMÆ RAWLINSON Armigero, viro horum ſtudiorum amantiſſimo & peritiſſimo, cujus auxilium in meis omnibus de re Typographicâ

Biblia Latina, Gothice: *per LEONARDUM de WILD pro Francisco de Hailbrun & Nicolao de Francofordiâ.* (a) fol. . . Venetiis. 1478.

Biblia

graphicè lucubrationibus lubens & gratus agnoſco.

CAXTENUM non in Arte tantùm ſed & in Re litterariâ haud leviter verſatum ex Libris ab ipſo in vernaculam Linguam converſis impreſſiſque comperimus, in quorum præfationibus ſolebat multa, quæ ad ipſius vitam pertinent, inſerere.

En pauca ex libro Hiſtoriarum *Trojanarum*, qui quo Anno fuerit ab eo excuſus, diſertis verbis non exprimitur.

„ The recuyell of the Hiſtories of Troye „ drawn out of divers books of Latin into „ French by Raoul le Fevre chaplain to „ Philip Duc of Bourgogne in the yere a „ thouſand four hundred ſixty four, and „ tranſlated out of French into Engliſh by „ William Caxton mercer of the city of „ London at the Commandment of Margaret Ducheſs of Bourgogne etc Which „ tranſlation was begun in Brugis the firſt „ of March the yere a thouſand four hundred ſixty and eight, and finiſhed in Colen the XIX of September the yere a „ thouſand four hundred ſixty and eleven „ etc when I remember myſelf of my unperfitneſſe in both languages—in France „ was I never, and was born and lerned „ myne Engliſh in Kente in the Weeld, „ where Engliſh is ſpoken broad & rude „ —— and have continued by the ſpace of „ XXX years for the moſt part in the „ Countries of Braband, Flandres, Holland „ & Zeland —— The Ducheſs of Bourgogne ſiſter to the King of England, when „ ſhe had ſeen V or VI quairs, found a „ defaute in myn Engliſh, which ſhe commanded me to amand, and to continue „ and make an end of the reſidue—whos „ command I durſt not diſobey, becauſe „ I am a ſervant unto her Grace, and receive of her yerely fee and other many „ good and greate benefits —— age crepeth on me daily and feebleth all the body —— I have practyſed and lerned at „ my great charge and diſpenſe to ordain „ this ſaid book in prynt after the manner „ and forme, as ye may here ſee, and is „ not written with pen and ink as other „ book be ——

„ *Pergama flere volo, fata Danais data ſolo,*
„ *Solo capta dolo, capta redacta ſolo*

[Cum duodecim aliis hujuſmodi carminibus.]

„ Thus endeth the ſecond Book of the „ Recuyel of the Hiſtories of Troy —— „ which work was began in Brugis, continued in Gaunt, and finiſhed in Coleyn „ in the yere a thouſand four hundred „ LXXI

„ The third book of the deſtruction of „ Troy tranſlated of late by John Lidgate „ monk of Burye —— His work is in ryme —— I have now good leizer in Coleyn —— I have delibered in my ſelf to „ take this laboure in hand ——

Conſtat igitur GULIELMUM CAXTEN in *Cantio* Comitatu natum circa ipſa Artis Typographicæ vix adhuc natæ primordia, liberaliter educatum, mercaturam *Londini* didiciſſe, & exercuiſſe, deinde Regiones exteras viſendi avidum in *Belgio* & *Germania* (ubi forſan non nihil de Typographiæ ortu acceperat) triginta ferè annos exegiſſe, ad literas, ad libros maximè ex aliis Linguis in vernaculam convertendos, animum applicuiſſe, ſub HENRICI VI regno excutate Typographiam in *Angliam* inducendæ inſerviviſſe induſtriam graviter promoviſſe, induſtriâ ſua MARGARETÆ HENRICI VII ſororis gratiam amicumque compendium meruiſſe, poſt varias peregrinationes ætate jam in ſenium vergente *Weſtmonaſterii* demum conſediſſe, ibique Artem illam novam ſtrenuè ab ann. 1477 ultra 1490. exercuiſſe. Hæc breviter, donec vita tam inſignis vitam è tenebris erutam magis fuſiùs doctus aliquis explicet antiquarius.

(a) LONG, *Bibliothec Sacr.*

R

Biblia Latina, Gothicè *per THEODORICUM de Reynsburg & REINALDUM de Novimagio* (a) fol. . . .	Venetiis.	1478.
Biblia Latina, cum canonibus Evangeliſtarumque Concordantiis Menardi Monachi · *per Anton. Coburger.* (b) fol . .	Norimberg.	1478.
Lactantius *impendio providorum virorum Johan. de Coloniâ, Johannisque Manthen de Gheretzem ſociorum* (c) fol . . .	Venetiis.	1478.
Lactantius · *per ANDREAM de PALTASICHIS Catarenſem & BONINUM de BONINIS ſocios* (d) fol. .	Venetiis.	1478.
De immortalitate animæ in modum Dialogi, Italicè *Octavianus SALAMONIUS de Manfridoniâ* 4to	CUSENTIÆ.	1478.
PETR. de PERGAMO ſuper omnia Thom Aquinatis opera *per Bernardum Richel* (e) . . .	Baſileæ.	1478.
TERTIA Pars SUMMÆ Thomæ. *per Joh. de Colon. & Joh Manthem* (f) fol	Venetiis.	1478.
Le LIVRE des Saints ANGES compilé par frere François EXIMINES de l'ordre des freres mineurs. (g) fol . .	GENEVÆ.	1478.
CONFESSIONALIS beati Antonini Archiep Florentini *per Johannem ADAM de Poloniâ* (h) 4to. . .	Neapoli	1478.
IOANNIS NIDER ex Ord Præd. CONSOLATORIUM timoratæ conſcientiæ *per Magiſtrum Ulricum cognomento Gering* (i) 4to	Pariſ	1478

Pſalte-

(a) *Opera & impenſis Theodorici de Reynsburch & Reynaldi de Novimagio Theutonicorum & ſociorum.*

(b) *Milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo octavo. Novemb verò Idus quarto.*

(c) *XXVII Auguſt* cum iisdem verſibus, qui prius. *Argus hic hominum* &c. anno 1472.

(d) *XII Martii.*

(e) CAILLE, pag 32.

(f) *Prid Id Maii*

(g) *Le XXIII de Mars*

(h) *Stampato Neapoli per Johannem Adam de Polonia cum litteris & inſtrumentis nobilis viri Nicolai Jacobi de Luciferis de Neapoli, ſumptibus verò utriuſque mutuis, I Febr milleſimo* CCCC. LXXVIII

(i) *Die 16. Decembris.*

Pſalterium Latinè ſecundum ſtylum Romanæ curiæ. (a) 4to	Neapoli.	1478
Expoſitio Joannis de Turre-crematâ ſuper Pſalter. *per Petr. Schoeffer*. fol. . . .	Mogunt.	1478.
Jacobi de Voragine liber de Vitis Sanctorum: *per Chriſtophorum* ARNOLDUM. (b) fol.	Venetiis	1478
MISSALE Romanum : *per Anton. Zarotum*. (c) fol	Mediol.	1478
Manipulus curatorum, authore Guidone de Monterocher *per Udalr. Gering* (d) 4to. .	Pariſ.	1478.
PAULI de S. Mariâ BURGENSIS SCRUTINIUM Scripturarum *per Petr. Schoeffer* (e)	Mogunt	1478.
CARLERII CONSULTATIONES. (f) fol	BRUXELLÆ	1478.
FRED. de SENIS ſuper PERMUTATIONE BENEFICIORUM *per FRANCISCUM de S. PETRO* (g) fol.	PAVIÆ.	1478.
DECRETUM GRATIANI cum Gloſſâ. *per Nicol. Jenſon*. (h) fol .	Venetiis	1478
MUNDINI ANATOME omnium humani corporis interiorum membrorum *per ANTONIUM de CARCANO* (i) fol .	Paduæ.	1478.
Albert Magn. de Animalibus. *per Simonem Nicolai de Lucâ* (k) fol. .	Romæ	1478.

PETR

(a) *Anno Milleſ. quadringenteſ. ſeptuageſ. octavo Neapoli. 20. Novemb.*

(b) *Vivente duce Andreâ Vendramino*

(c) CHEVILI. pag. 112.

(d) *Die 4. menſis Junii*

(e) CHEVILL. p. 51 & CAILLE, p. 25 à la fin duquel ſont ces mots avec les armes de SCHOEFFER, *Anno Domini* 1478. *ad VII. Idus Januarias R. in Chriſto Pat. D. D. Diethero Archiepraſule Moguntino, in nobili civitate Moguntinâ, domicilio Minervæ fertiliſſimo, Petrus Schoeffer de Gernsheym arte magiſtrâ ſuis conſignando ſcutis feliciter finivit*

(f) CAILLE, p. 41.

(g) CAILLE, p. 40.

(h) CHEVILL. p. 64.

(i) CAILLE, p. 31

(k) *Opus impreſſum per Simonem Nicolai de Lucâ hujus laboratorii dominum, Romæ millesimo* CCCC. LXXVIII. *ſecundâ April.*

PETR. CRESCENT de AGRICULTURA, Italice *per NICHOLAUM* (a) fol.	FLORENTIÆ.	1478.
CORNEL CELS de Medicina, à *Nicolao impreſſus* (b) fol . .	Florentiæ.	1478
Matth Sylvatici Pandectæ *per Martinum SARACENUM* fol . .	Venetiis.	1478.
Matth Sylvatici Pandectæ *per Martinum HUSZ & Jo. FIBER,* (c) fol . .	Lugduni.	1478.
Ariſtotelis opera quædam logica *per Udalr. Gering* (d) fol . .	Pariſ.	1478.
DIOSCORIDES Latine (e) fol		1478.
VEGETIUS de re MILITARI (f) 4to.	Romæ.	1478.
Pompon Mel. *per Franciſc. Renner de Hailbrun* 4to	Venetiis.	1478.
Tit. Liv *per Philipp de Lavagnâ* fol .	Mediolani.	1478.
Tit. Liv Italicè *per Antonium de Bonomâ* fol.	Venetiis.	1478.
Plin Epistol. *per Philipp Lavagn Mediolanenſ.* (g) fol	Mediolan.	1478.
Plutarchi Vitæ, Latinè. *per Nicol Jenſon.* (h) fol . . .	Venetiis.	1478
Valer Maxim à Bono Accurſio Piſano emendatus. (i) fol . .	Venetiis.	1478.
Cæſar Comment *per Philipp Lavagn.* (k) fol.	Mediolan	1478.

Salluſt.

(a) *Per Nicholaum Laurentii Vratislaviensis* XV *Jul*

(b) NICOLAUS hic idem eſt, qui impreſſit Librum præcedentem

(c) *Milleſimo* CCCC LXXVIII *Aprilis* XXVII *in Lugduno Anno Ludovici undecimo* XVII. NAUDÆUS (*Addit à l'Hiſtoire* &c pag. 140.) nullum librum *Lugduni* impreſſum hôc antiquiorem viderat.

(d) CHEVILL. pag 30. Abſque anno Viſum eſt tamen in hunc annum reponere, quo UDALRICUS GERING ſolus impreſſit.

(e) FABRIC. in *Biblioth Græc.* affert hanc editionem ex BIGOTIANÂ Bibliothec

(f) FABRIC. in *Supplement Biblioth. Lat.*

(g) 4. *Kal. Mart*

(h) *Die* 11 *Januar*

(i) *P F* M CCCC LXXVIII *KL. IULII S F B R Venetiis impreſſit Z F* Quid hæ literæ ſignificent, conjicere nondum potui

(k) M. CCCC. LXXVIII. *Sexto Id. April*

Salluſt. *opere & impenſâ Philippi Petri.* (a) fol.	. . .	1478.
Senecæ opera Moralia Declamationes & Epiſtolæ: *per Bernard. de Colon.* fol.	Tarviſii.	1478.
Cicer. de Oratore: *per Andream Cathenſem.* (b) fol.	Venetiis.	1478.
Virgilius: *per Udalricum Gering.* fol.	Pariſ.	1478.
Horatius: *per Philippum Condam Petri.* (c) fol.	Venet.	1478.
Martialis: *impenſis Philippi de Lavagnâ.* 4to	Mediolani	1478.
CALPHURNII ECLOGÆ. (d) 4to	Parmæ.	1478.
ENARRATIONES GEORG. MERULÆ Alexandrini in Juvenalem: *per BARTHOLOM. de Confalonerii.* (e) fol.	Tarviſii.	1478.
Eædem: *per Gabrielem Petri.* (f) fol.	Venetus	1478.
ALBERTI EYB MARGARITA POETICA de Arte dictandi ac practicandi Epiſtolas: *per Ulricum Gering.* (g) fol.	Pariſ.	1478.
FRANC. OCTAVII EPISTOLARUM de Amoribus liber: *per Conradum GULDEMUND.* (h) 4to.	Neapoli.	1478.
COMMENT. deli Triumphi del Petrarcha per BERNARDO da Sena: *per Theodorum de Reynsburch & Reynaldum de Novimagio.* (i) fol.	Venetiis.	1478.

Dantis

April. Philippus Lavagnus Mediolanenſis imprimi fecit Mediolani.

(a) *Milleſimo* CCCC. LXXVIII. XXII *Junii.* Idem (ut puto) qui anno 1477 vocatur PHILIPPUS CONDAM PETRI.

(b) *Anno milleſimo* CCCC. LXXVIII *die* XX. *Auguſt.*

(c) *Die* XV. *Septemb. ducante Joanne Mozenigo.*

(d) FABRIC. *Biblioth. Lat.*

(e) Item *Adverſus Domitii Commentarios in Martialem: Annotationes in Ligorianam Ciceronis: Argumentationes Epiſtolarum Ciceronis ad Lentulum de vi & ordine ſuffragiorum.*

(f) Cum iiſdem, quæ in præcedente, *duce inclyto Andreâ Vendramino.*

(g) CHEVILL. pag. 70. *die penultimâ Novemb.*

(h) *Ope & impenſis Blaſii de Argentinâ.* III *Id. Martias.*

(i) VI. *Februar.*

Dantis Comedia cum Commentariis Italicè: *per LUD. & ALB ER.* (a) fol. . .	Mediolan.	1478.
NICOLAI PEROTTI RUDIMENT. Grammaticæ Latinæ *per Dominicum de Vispolate & Dionyſium Palavicinum* fol. . .	Mediola.	1478.
Biblia Latina : *per Perrinum LATOMI de Lotharingiis* (b) fol. . . .	Lugdun.	1479.
Eadem, Gothicè · *per Nicolaum Jenſon.* (c) fol.	Venetiis.	1479.
Eadem : *per Antonium Coburger.* (d) fol.	Nornmberg	1479.
Eadem. (e) fol.	Colonia.	1479.
Biblia Belgica. (f) fol. . .	Goudæ.	1479.
S Augustin de Civit. Dei, cum Comment. Thomæ Valois & de Nicolai Triveth : *per Michael. Wenkler* (g) fol. . . .	Baſileæ.	1479.
BONAVENTURÆ SERMONES de Tempore & de Sanctis. (h) fol. . .	Zvvol.	1479.
PAUL. FLORENTIN de Quadrageſimali *per Leonardum PACHEL, & Uldericum SCIZENZELER.* (i) fol .	Mediola.	1479
ROBERTI Epiſc Aquin SERMONES Quadrageſimales *per Franciſc. Renner de Hailbrun.* 4to. . .	Venetiis.	1479.

Brevia-

(a) *Edente Martino Paulo Nidobeato Novarienſi DIVA BO MA cum duci nato IO GZ duobus feliciſſ. Exgarsa validâ pace regnantibus, opus egregie manum ſupremam LUD & ALB ER Pedemontani amici Jove impoſuerunt Mediolani urbe dilectae. Anno Gratiæ* M. CCCC. LXXVIII V ID F.

MP HN CVM GV T PA CT

(b, c, d, e, f) Long, *Biblioth. Sacr.*

(g) *Aurel. Auguſtini civitatis orthodoxæ ſideris præfulgidi de Civitate Dei opus præclariſſimum binis ſacræ paginæ profeſſoribus eximiis id commentantibus, rubricis tabulisq; dicratum præclaſſâ in Urbe Baſilienſ. partium Alemaniæ, quam non ſolùm aeris clementia & fertilitas agri, verum etiam imprimentium ſubtilitas reddit famatiſſimam, ad laudem Trinitatis Individuæ civitatis Dei præſidis ingenio & induſtriâ Michahelis Wenſler, anno ſalutis noſtre poſt* M & CCCC LXXIX. VIII *Kl Aprilis operoſe eſt conſummatum.* Infrà exhibetur Wensleri ſigillum

(h) Caille, p. 42.

(i) Caille, p. 32.

Breviarium Pariſienſe. (a) 8vo.		1479.
Boet de Conſolat Philoſophic. *per Jacobum de Rubeis.* (b) fol.	Pinerolii.	1479.
MAMOTRECTUS *per Nicol. Jenſon.* (c) 4to.	Venetiis.	1479.
Quæſtiones ſecundi ſecundæ beati Thomæ fol.	Venetiis.	1479.
SPECULUM Aureum animæ peccatricis. (d) 4to.	Pariſ.	1479.
Vite di Sancti padri *per Hermannum Lichtenſten.* fol.	Vicentiæ.	1479.
Corpus Canonicum. (e) fol.	Venetiis.	1479.
DIGESTUM Novum: *per Petrum Mauſer.* (f) fol.	Paduæ.	1479.
Decretales *per Nicol. Jenſon.* (g) fol.	Venetiis.	1479.
Sextus Clementinæ & Extravagantes: *per Nicol. Jenſon.* fol	Venetiis.	1479.
Decretales *per Petrum Schoeffer* (h) fol.	Mogunt.	1479.
Joan. de ANANIA ſuper Quinto Decretal. *per HENRICUM de COLONIA.* (i)	Bononiæ.	1479.
EPISTOLA de SIMONIA vitandâ in receptione Novitiorum ad religionem, per reverend. magistr. Engelbertum Cultificis Sacr. Theol. profeſſor. ord. prædicatorum *per Joan. de Weſtfaliâ.* (k) fol	NOVIMAGII	1479.

RO-

(a) CHEVILL. p. 113.

(b) M CCCC. LXX. *anno. Octavo Kl. Novemb.*

(c) *Expoſitiones & correctiones vocabulorum libri, qui vocatur Mamotrectus, ſuper totam Bibliam, cum aliis tractatibus de Orthographiâ, accentibus, menſibus Hebraeorum &c. Venetiis anno* 1479. *nonas Kalend. Octobris, per inclytum virum Nicolaum Jenſon Gallicum.* Gothico parvo charactere.

(d) 16. *Septemb. Mill. CCCC LXX. nono.*

(e) FABRIC. *Biblioth. Lat.*

(f) CAILLE, p. 31.

(g) *Maio.*

(h) CAILLE, p. 15.

(i) CAIAIE, p. 29.

(k) 9. *Julii.*

ROBERT CARACZOL de Litio Collecta magiſtralis de Formatione hominis moralis: *per Fridericum Creuſner*. (a) fol.	Norimberg	1479.
Chronica, quæ dicitur Faſciculus temporum: *per Georgium WALCH Almanum*. (b) fol.	Venet.	1479.
Albert Mago de Animalibus: *per PAULUM JOANNIS de BURSCHBACH* (c) fol.	Mantuæ.	1479.
IOHAN SIMONETÆ Commentarii de reb geſt Franciſci Sfortiæ Mediolanenſ. Duc *per Antonium Zarotum* (d) fol	Mediol	1479.
PLATINÆ VITÆ Pontificum: *per Joan de Colonià, & Joan Manthem* (e) fol.	Venetiis.	1479.
Plin Natur Hiſtor. *ductu & impenſis Michaëlis Mazzali Parmenſis* (f) fol	Tarviſ.	1479.
Juſtin Epitom Trogi: *per Philippum Condam Petri* (g) fol	Venetiis.	1479.
Cicer Rhetoric & de Juvent. *per Philippum Condam Petri* fol.	Venetiis.	1479.
HUBERT CLERIC Creſcentinatis Comment in Cicer EPISTOL FAMILIAR *per Hermanum Colonienſem Levilapidem* fol.	Vicentiæ.	1479.
Terentius cum Comment Donat recognit a Franciſco Dianà: *per Nicolaum GIRARDENGUM* (h) fol.	Venetiis.	1479.

Virgi-

(a) *Nurembergæ, per Fridericum Creuſner incolam civitatis ejuſdem.* M CCCC. LXXIX.

(b) *Edita in Univerſitate Colonia Agrippina à quodam devoto Cartuſienſi, & impreſſa Venetiis induſtria atque impenſa Georgii Walch Alamani. Anno* 1479. Typis italicis

(c) *Per Paulum Johannis de Burſchbach Alamanum Maguntinenſ. diœceſ. Milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo nono Duodecima Januar* Neſcio, an idem ſit qui anno 1472 vocatur tantum PAULUS.

(d) Annus adſcribitur Epiſtol. *Philelf.*

(e) *III Id Junii.*

(f) 8 *Cal. Sept*

(g) *Ducante Johanne Mocenico inclyto duce* XII *Decemb*

(h) XV *Decemb*

Virgilius: *impenſâ & operâ Andreæ PORTILIÆ* (a) fol.	Parmæ.	1479.
Horatius. *per Philip Condam Petri* (b) fol.	Venet	1479.
Juvenalis *per Jacobum de Rubeis.* (c) fol.	Pinarolii.	1479.
Joan Tortel Comment. de Orthograph *per Stephanum KOBLINGER* fol.	Vicentiæ.	1479.
Nic Perott. Rudiment. Gramm Latin. *per Udalric. Gering* fol.	Parif.	1479.

Rubri-

(a) *Quarto Id. Maii.*

(b) *Ducente Joanne Mocenico inclito duce M.CCCC LXXVIIII Die XVIII Septemb.* Hic libet obſervare HORATII editionem in hujus PHILIPPI officinâ excuſam; unam quidem (ut puto) ſed ſub trium annorum 1477, 1478, 1479. notatione prodeuntem, ſtud menſis die eodem anni 1477, 1478. at diverſo 1479.

(c) CAILLE, p. 21 & 42.

Rubricarum uſus à primis Typographiæ Magiſtris ad poſteros deinceps manavit. Anno [1] 1470. Udalricus Gering rubricis ſuos inſignivit Libros. Color ille ardens, cujus lux alterius nigri tenebras grata miſturâ temperat, Divinorum præſertim [2] Officiorum, [3] Juriſque civilis Libris videtur aſſignatus. Colorum præcipuorum ternio, Litterarum nigriore ruboreque chartæ albicanti impreſſis, non poteſt non admodum oculos delectare. Miſſalia, Breviaria & Eccleſiaſtici hujuſmodi Codices rubricis ſolebant diſtingui. Breviaria jam excudi cœperant [4] *Taurini* 1474. & [5] *Venetiis* 1477. 8°. Miſſalia primus prælo ſubjecit anno 1478. *Mediolani* [6] Antonius Zarotus. In rubricis imprimendis colorem iis proprium [7] nonnulli poſtea abſurde neglexerunt Typographi, & in locum ejus ſubſtituentes atrum maluerunt ſumptibus ridiculè parcere, quàm id, quod & ipſa ratio & operis elegantia ſuggerebant, laudabilius ſequi.

Udalricus Gering, qui imprimis in *Sorbonæ* Collegio & poſtea in vico *Jacobæo* ad *Solis aurei* inſigne ſuum Typographeum habuerat, [8] anno 1483. exeunte in *Sorbonæ* vicum cum tota ſupellectile migravit, ubi domum (quam vocabant *ad Buxum*) à *Sorbonicis* Doctoribus conductis, novem libris quotannis, dum ibi viveret, ſolvendas cum iiſdem pactus. Poſtquam ad ſuos veteres amicos jam propiùs acceſſiſſet, in eorum conſuetudinem ſe penitus immerſit nunquam dein-

1 Chevill. p. 111.] „ Ulric Gering „ inſtruit vrai-ſemblablement à *Mayence* „ avoit auſſi imprimé en rouge dès l'année „ 1470. le titre de la Lettre de *Fichet* au „ Cardinal *Rolin*. Mais il employe ici cette „ couleur dans toute ſa beauté & ſon eclat „ à chaque page du Livre.

2 Chevill. p. 111. Pſalter. *Mogunt.* 1457. & Durandi Rational. 1459.

3 Justinian. 1468.

4 *Biblioth.* Telleriana p. 210.] per Johan. Fabri & Johanninum de Petro.

5 Ibid. pag. 210. per Franc. *de Hailbrun.*

6 Chevill. p. 112. Miſſali, quod impreſſit, Romano hæc carmina adjiciuntur:

Autore patria Parmenſis gente Zarotus,
Primus Miſſales imprimit arte libros.
Nemo repertorem nimium ſi jactet. In arte
Addere plus tantum quàm reperiſſe valet.

7 Chevill. p. 121. „ Quelques Libraires de *Cologne* (ou plutôt d'*Hollande*) „ de *Lyon* & de *Paris*. Et pag. 123. Quant „ au Breviaire de *Paris*, le plus ancien que „ j'aye vû eſt imprimé in 8°. en rubriques „ noires. Il eſt dans la Bibliotheque de M. „ l'Archevêque de *Reims*. Voici ce qu'on „ lit à la fin: [*Ad laudem Dei omnipotentis, ejuſque intemeratæ genitricis & Virginis, totiuſque Curiæ cæleſtis, aſtum atque perfectum exiſtit præſens Ordinarium ſeu Breviarium* Pariſienſ. *Eccleſiæ accommodum, in ipſa præclarâ* Pariſiorum *Urbe, adjuncta diligentia ipſius Eccleſiæ Conſuetudinibus ſeu Ordinationibus, quibus facilliùs, quæ ſingulis Horis pſallere debeas, poteris agnoſcere. Quod quidem opus præclarum quam plurimorum hortatu Eccleſiaſticorum Virorum ad integrè atque ſolicitè deſiderantium incæptum, tandem Deo duce extitit per eos feliciter conſummatum anno Domini* 1479. *in Vigilia Annunciationis Dominicæ ante Paſcha. Deo gratias.*] „ Comme on ne peut point dire certainement qui en fut l'Imprimeur, auſſi n'oſé-„ je point dire pas ces paroles, que l'année „ 1479. ſoit plutôt celle de l'Impreſſion, „ que celle où la compoſition du Breviaire „ fut achevée.

8 Chevill. pag. 83.

deinceps niſi morte divellendam. Eos (ut matrimonio non erat implicitus) adibat frequenter, de rebus litterariis conſulebat, operum typographicorum exemplaribus donabat. UDALRICI vicinitas & amicitia *Sorbonicæ* Societati haud minimo fuit emolumento. Hæc enim, quæ iſtis temporibus & [1] nomine & re pauper audiebat, promptum ſemper ſenſit illius auxilium, quoties præſentem pecuniam res anguſtior exigeret.

Anno 1480. *Pariſiis* cœpit innoteſcere ANTONIUS VERARDUS, quo vix alius Typographus majorem Librorum copiam in lucem edidit. Artem per vicennium exercuit indefeſſus eâ certè laude, ut pauciſſimos ex coævis pares habuerit. Characteres, quorum uſus illi conſtanter & perpetuò placuit, *Gothicam* figuram referebant adeo tamen nitidi & ſpecioſi, ut nil in eis eſſet, quo generis illius typi ſolent oculis minus arridere. Libris ſermone *Gallico* imprimendis egregiam ac ferè totam impendit operam, inter quos maximam ei gratiam debent [2] Hiſtoriarum fictarum Scriptores. Ingentia vulgavit hujus farraginis volumina de LANCELOTO TRISTANO reliquiſque errabundis Equitibus, quos Amor & laudis cupido varios caſus volvere, catenatos labores adire impulerat. Fabuloſis hujuſmodi commentis eâ tempeſtate plerique delectabantur. Ædes habuit VERARDUS [3] ſuper Ponte Noſtræ Dominæ ad inſigne Sancti JOHANNIS Evangeliſtæ. Libros aliquando (qui etiam mos erat multorum eo tempore Typographorum) duabus ſui nominis initialibus litteris A. V. ſignabat cum hôc tetraſticho:

„ Por provoquer (I H R) ta grant miſericorde,
„ A tous pecheurs faire grace & pardon,
„ Anthoine Verard humblement te recorde,
„ Tout ce qu'il a, il tient de toy pardon.

[4] JOANNES LA CAILLE, ANTONII GERARDI Typographi ann. 1480. mentionem facit; at metuo, ut unâ erraverit litterâ, & GERARDUM pro VERARDO appellaverit.

Hôc eodem anno *Venetiis* rei typographicæ maximum adjumentum afferebat [5] OCTAVIANUS SCOTUS [6] *Modoetienſis* [7] vir nobilis, quo impenſas large miniſtrante Typographi BONETUS LOCATELLUS anno 1487. & BARTHOLOMÆUS DE ZANI de *Porteſio*

1 CHEVILL. p. 84.] Vocabatur *Congregatio pauperum Magiſtrorum Pariſiis in Theologiâ facultate ſtudentium.*

2 CAILLE, p. 63.] —— „ Particulierement des Romans, dont il y a plus de „ cent Volumes imprimés ſur du Velin, „ ornés de tres belles mignatures.

3 Anno 1489.

4 Pag. 61.

5 Vide ann. 1480.

6 Vide ann. 1481.

7 Vide ann. 1490.

Porteſio anno 1492. & 1498 plurimum in Arte profecerunt. Libri ipſius ſumptibus impreſſi litteras nominis indices gerebant. Non profectò eſt, quod miremur Typographiam in ſuis initiis tantos progreſſus feciſſe, cùm viri ortu & opibus inſignes Arti promovendæ manus admoverent.

Anno quoque 1480. *Romæ* famam meruit EUCHARIUS SILBER alias FRANCK, [1] natione *Alemanus*, [2] diœceſis *Herbipolenſis*, cui in *campo* FLORÆ Typographeum fuiſſe [3] comperio, ubi anno 1498. laboribus typographicis incumbebat. Dictionis Germanicæ *Silber* ſignificatio cauſam dedit illius vernaculum nomen *Græcis* & *Latinis* vocabulis ([4] *Argyrius*, [5] *Argenteus*) exprimendi. [6] Hic EUCHARIUS *Venetis* characteribus uſus eſt.

Anno 1481. *Baſileæ* innotuit JOHANNES AMERBACHIUS; quem [7] JOHANNES LA CAILLE ſcribit antea ann. 1469. *Reutlingæ* Biblia Sacra impreſſiſſe. Sed ſuſpicor ei impoſuiſſe nominum AMERBACH & AVERBACH ſimilitudinem; [8] JACOBUS enim LE LONG, vir ſubtili judicio nec facilè in errorem ducendus, teſte SAUBERTO in *Bibliothecâ Norimbergenſi*, JOANNEM AVERBACH Bibliorum anno ſuprà dicto Impreſſorem memorat.

De AMERBACHIO [9] antea ex BADII ad ANTONIUM KOBURGER Epiſtolâ prædixeram, eum eſſe *indefatigabili virum diligentiâ, & ſolertiſſimâ vitiorum expungendorum peritiâ*, & ab ANTONIO KOBURGER aliquando ad Codicum emendationem delectum. Unde indubitatam duco conjecturam, eum (quales plerique ex antiquis Typographis) humanitatis politioris ſtudiis fuiſſe inſtructiſſimum. Conjecturâ certiorem fidem facit JOANNIS LAPIDANI ad ipſum AMERBACHIUM [10] Epiſtola, in quâ eum *in Artibus liberalibus* Pariſienſem *magiſtrum* compellat, laudatque, quod Libris emendatè & accuratè imprimendis *vigilem curam apponere* ſoleret. LAPIDANI teſtimonio

1 Vide ann. 1490.
2 Vide ann. 1481.
3 Vide ann. 1498.
4 Vide ann. 1481.
5 Vide ann. 1492.
6 CUBELLI p. 62.] „ Toutes ces Impreſſions en bonnes lettres, & pluſieurs „ autres, donnerent de la réputation aux „ Editions de *Veniſe*. C'étoit pour cette „ raiſon qu'elles étoient les plus eſtimées, „ & que les Libraires des autres Villes, qui „ vouloient relever le prix de leurs Editions, avoient ſoin d'avertir qu'elles é„ toient faites avec des Caracteres de *Ve-* „ *niſe*; comme fit un Libraire de *Pavie*, „ qui fit imprimer in *fol.* par *Antoine Lambillon*, les Oeuvres de *Virgile*, avec les „ Commentaires de *Servius* en 1492. Et „ *Euchar Silber*, qui imprima à *Rome* les „ Ouvrages d'*Antoine Campanus* en 1495. „ tous deux mirent à la fin de ces Editions „ *Impreſſum Characteribus Venetis*.
7 Pag. 26.
8 *Biblioth. Sacr.* pag. 576. & 455.
9 Anno 1470, ubi *Antonii Zarots* mentio facta eſt.
10 Vide ann. 1492. AMBROS. *Opera ab Amerbachio impreſſa*.

Google

timonio eò magis credendum arbitror, quià LAPIDANO præceptore *Pariſiis* olim uſum fuiſſe [1] comperimus; cumque nemo cuiquam, quàm ſuo præceptori, notior ſit, nemo veriùs, quam præceptor, quale fuerit diſcipuli ingenium, perſpicere poteſt, & æquiorem de ejus dotibus ferre ſententiam.

Libet autem in AMERBACHII elogium teſtes plures citare, viros probatos, quorum ſuffragiis meritum hujus clariſſimi Typographi ratum habeamus. JOHANNES REUCHLINUS, qui [2] LAPIDANUM *in Grammaticis apud* Sorbonam *audiverat*, in ſui *de Verbo mirifico* Libri præfatione ſuum condiſcipulum AMERBACHIUM collaudat [2] *arte, ingenio præſtantem, miro characterum artificio nobilem, & variis diſciplinis eruditum.* Audiamus jam ERASMUM in ejus ad Archiepiſcopum *Toletanum* Epiſtolâ Divi AUGUSTINI Operibus præfixa, anno

1 CHEVILL. p. 34.] „*Jean d'Amerbach* Imprimeur de *Basle*, qui avoit étudié à *Paris* ſous *Jean de Lapierre*, & y avoit pris le degré de Maître és Arts, conſultoit ſon ſçavant Maître, & alloit juſques dans ſa ſolitude pour avoir ſon avis ſur le choix des Livres, qu'il devoit imprimer. On le voit par une Réponſe, que lui fit ce docte Religieux, qui eſt imprimée à la teſte du Livre de TRITHEME, *De Scriptor. Eccleſiaſt.* édition de *Paris* 1512. in 4°. L'Impreſſion des Epîtres de ſaint *Auguſtin*, qui entreprit cet habile Imprimeur en l'année 1493. ſe fit par ſon conſeil, comme auſſi celle qu'il avoit faite l'année précedente des Ouvrages de S. *Ambroiſe*, dont il revit les manuſcrits, les mit en ordre, diſtingua les Livres & les Chapitres, y mit des Titres, en fit les Sommaires & la Préface. Ce qu'il a fait auſſi à quelques autres Livres, dont parle *Trithème*, qui a donné le Catalogue des Ouvrages, qu'il a compoſez ſur la Grammaire, ſur la Philoſophie & ſur la Théologie, parmi leſquels il s'en trouve un intitulé, *Reſolutiones dubiorum circa Miſſarum celebrationem occurrentium.* Ce petit Traité fut ſi bien reçû des Eccleſiaſtiques, pour qui il étoit fait, & on le trouva ſi utile, qu'il fut réimprimé en differentes Villes, & en differentes formes *in* 12. *in* 8° *in* 4° à *Paris* trois fois, à *Conſtance* deux fois, à *Basle*, à *Deventer*, à *Cologne*, à *Strasbourg*, à *Leipſic*, à *Anvers*, à *Viaſe*, & à *Padoue*, où on lui donna ce titre, *Devotione Aurea circa ſuum circa Miſſarum celebrationem occurrentium.* Ses Ouvrages de Philoſophie furent imprimez, à *Basle* par ſon Diſciple *Jean d'Amerbach*.

Hæc Epiſtola, quam memorat CHEVILLERIUS, præfixa eſt etiam TRITHEMII editioni *de Scriptor. Eccleſiaſt.* 1494. *in fol.* cujus partem exſcribere non gravabor. *Docto ac præſtanti viro domino* Johanni de Amerbach *in Artibus liberalibus* Pariſienſi *magiſtro, Frater* Johannes de Lapide *monachus Ordinis* Carthuſienſ. *ſacrarum litterarum humilis & indignus ejuſdem ſtudii profeſſor, plurimam in Domino ſalutem dicit.*

Exhibuiſti mihi nuper, amantiſſime frater in Domino, Librum quendam a reverendo doctiſſimoque patre domino Johanne de Trittenhem *abbate in* Spanhem *editum, & de Eccleſiaſticis Scriptoribus prætitulatum, poſtulans ut eum legendo reſpicerem; & ſi dignum eum impreſſione judicarem — te operam daturum, ut in lucem perferretur, ſpondebas. Ego dilectum tuæ (cui nihil me negare fas eſt) morem gerere cupiens — legi (quanquam apud te jam deſtinatum ſuſpicarer, quod aſſis factum) Quæ diligenter — examinare non reperi ullum opus opportunius his noſtris temporibus — Habes, vir optime, quid de ejus modi libro ſentiam — Quam ob cauſam eum non ſolum conſilio ſed & hortatu atque rogatu curare velis, ut — impreſſioni tuæ illum ſubjicias — Vale, frater amantiſſime, in domo Carth. Baſil. V Calend. Septembris, anno Domini Mill. CCCC. XCIII.*

2 CHEVILL. pag. 35.

3 CHEVILL. pag. 128.

anno 1529 datâ —— *Illud dolendum tantum Eccleſiæ theſaurum tam ſerò per Typographos prodiiſſe in publicum, quem maximè referebat verſari in omnium manibus. Deterrebat nimirum illos impendiorum magnitudo.* [1] *Primum hoc egregium facinus auſus eſt, vir ſingulari pietate* Joannes Amerbachius, *re ſat beatus, ſed animi dotibus longè beatior, quem nec ſumtus immenſi, nec in conquirendis undecunque Exemplaribus inſtantia, nec in conferendis tædium, nec operis difficultas, nec diſtractionis alea, nec ulla res alia deterruit, quominus totum* Auguſtinum *redderet omnibus communem. Non hoc invitavit virum quæſtûs amor ſed ſincera pietas, quam omnes illius Præfationes ſpirant, ac revocandi priſcos illos Eccleſiæ Doctores ſtudium, quos videbat ac dolebat propemodum antiquatos. Proinde non dubito, quin illius manibus bene precentur omnes, qui per* Auguſtini *libros ad pietatem profecerunt. Idem in univerſas* Hieronymi *lucubrationes majore etiam ſtudio molientem Deus ad ſuperos evocavit. Eam tamen provinciam tribus filiis* Brunoni, Baſilio & Bonifacio, *quos in hoc curârat trium peritiâ Linguarum inſtituendos, moriens delegavit, per quos non minore ſtudio quàm fide peractum eſt, quod optimus pater voluit. Sic enim illos & ad pietatem & ad eruditionem educârat, ut quodammodo ſe major ac melior in illis ſupereſſet, hodieque ſuperſit. Nam natu maximus tantum in fata conceſſit* —— *Hic erat illorum* (ſcil. Monachorum aut Abbatum) *proprius labor, quem homo laicus ſuâ ſponte ſuſcepit. Atque in* Auguſtino *quidem tantum adhibitum eſt ab illo curæ, ſtudii, vigilantiæ, quantum illa tum ferebat ætas, rudior adhuc & perpaucos habens in hoc genere litterarum exercitatos* ——

Idem ERASMUS in ſuâ ad Archiepiſcopum *Cantuarienſem* Epiſtolâ Divi HIERONYMI operibus præfixâ anno M D XVI Kalen. *April* datâ in AMERBACHIORUM laudibus multus eſt —— *idem fecimus &* in Hebraicis, * *verùm hîc ſanè in parte, quod minùs noſtro*

Marte

[1] CREVILL. pag. 128] „Il l'acheva „ l'année 1506. en *Gothique*, après y avoir „ apporté tout le ſoin & toute la diligence „ poſſible pour rendre une Edition correcte, „ mais il n'eut pas les meilleurs Manuſcripts & ne fut pas aſſez ſecouru pour „ en faire un juſte diſcernement & une par„ faite critique.

* Lege Epiſtol. ERASM. Edit. *Lugd. Batav.* 1706. in fol.

Pag. 154 ERASM. LEON. X 1515] *Plurimum attulerunt momenti fratres* Amerbachii, *quorum & impendiis & ſudoribus una* Frobenio *communicatis hoc negotii potiſſimum peragitur. Quæ quidem domus in hunc uſum ab ipſis fatis parata videtur, ut ejus operâ reviviſceret* Hieronymus. *Pater, vir omnium optimus, tres filios in hoc* Græcis, Hebraicis *ac* Latinis *litteris curârat inſtituendos. Ipſe decedens liberis ſuis ſtudium hoc velut hæreditarium commendavit, quicquid erat facultatum huic negotio dedicans. Atque optimi juvenes pulcherrimam provinciam, ab optimo patre mandatam, graviter obeunt, ſic mecum partiti* Hieronymum, *ut quod ab Epiſtolaribus Libris ſupereſt, id ad illorum pertineat curam.*

Pag. 143. Idem Cardinali GRIMANO. 1515.] —— *offendi* Baſileæ *quoſdam ad id operis* (ſcil. HIERONYMI editionem) *accinctos, imò jam aggreſſos: præcipuè* Johannem Frobenium —— *necnon tres doctiſſimos juvenes fratres* Amerbachios, *Hebraicorum quoque litterarum pulchrè doctos.*

Pag. 1121 Idem PETRO DECIMARIO. 1528 16 *Septemb. Baſileæ*] —— Glareanus & Amerbachius *te ſalvere jubent ex animo* ——

Ibid.

Digitized by Google

Marte poteramus, aliorum ſuppetiis præſtitimus, præcipuè fratrum Amerbachiorum, Brunonis, Baſilii *&* Bonifacii, *quos optimus pater* Joannes Amerbachius *velut inſtaurandis bonis Authoribus genitos, trium Linguarum peritiâ curavit inſtruendos. Atque hi ſanè paternum animum & expectationem vicerunt etiam, nihil antiquius ducentes* Hieronymi *gloriâ, & hâc gratiâ nec impendio parcentes nec valetudini. Quorum equidem auxilio libenter ſum uſus, quid* Hebræorum *litteras deguſtaſſem verius quàm didiciſſem* ——

En virum, Lector, cujus ſimiles hæc novit ætas, neſcio an ullos, certè pauciſſimos! Quot Linguarum peritiam ad rem typographicam rectè adminiſtrandam opus eſſe credebat AMERBACHIUS, cùm multi noſtris nunc temporibus in ſuâ vernaculâ vix ſint ſatis exercitati! Per turpem Artificum imperitiam evenit, ut Ars antiquâ ſuâ dignitate ſpoliata in grande litteratorum dedecus eviliſcat.

AMERBACHIUS, haud ignarus quàm grave humeris onus impoſuiſſet, circumſpiciens quem poſſet in laborum partem vocare, neminem

Ibid. Idem ANDR. ALCIATO 1528 16. *Septemb. Baſileæ*] Amerbachius *vir ad unguem factus partem non tuarum litterarum, quæ noſtri mentionem facubas amanter variis quoqs benignè* ——

Pag. 133. UDALRIC. ZASIUS ERASMO. 1513] —— *tua admirabilis humanitas, quam noſter ille* Bonifacius, *adoleſcens virtute & doctrina clarus, prædicare non ceſſat* ——

Pag. 138. Id. ad eund. 1514.] Bonifacius *te plurima ſalute impertit, cui poſt amœna illa humaniorum litterarum vireta, inſuetus eſt ad dureſculos Juris Civilis ſcopulos calles* ——

Pag. 1733. ERASM. BOTZEMO 1528] —— Bonifacium Amerbachium *Juris Cæſarei profeſſorem* ——

Pag. 138. Idem ULR. ZASIO. 1514.] —— Bonifacium *non uno nomine antè dilexi, de quo ſanè ſummam ſpem concepi* ——

Lege Pag. 195 Epiſtol. ZASII ad ERASMUM. 1516

Pag. 348. ERASM. ZASIO 1518.] —— Bonifacio Amerbachio *juvene omnibus rebus abſoluto expolito* ——

Pag. 350. ERASMUS BONIFACIO AMERBACHIO *Baſileæ 31 Auguſt* 1518 dat Epiſtolam, in quâ *ſuo ſæculo gratulatur, quòd præclara ſtudia, tot jam ſæculis penè ſepulta, toto terrarum orbe reflorescant*, & conqueritur de magnâ litterarum *ante annos plus minus quinquaginta ignorantiâ*.

Pag. 670. Idem ad ALCIATUM 1521.] —— Bonifacius Amerbachius, *candidus ac bene vocalis præco laudum tuarum* —— *lucubrationes tuas habet in deliciis* ——

Lege & Pag. 715. Ejuſd. aliam ad eund. 1522 & Pag. 1075 ad BILIBALDUM. 1528

Pag. 1289. ERASM. ad JOAN. ALBERTUM *Proſſicanum* 1520.] —— Bonifacius Amerbachius, *cujus phraſi mea ſententiâ non ita multum cedit* Politianicæ. ——

Pag. 1474. Id. ad PAUL. SADOLETUM 1533.] —— *Dialogum* de ſtudiis rectè inſtituendis *per* Bonifacium Amerbachium *accepram, priuſquam* hic mitterem ——

Pag. 1532. Id. ad ZASIUM 1514.] —— Bonifacium *juvenem juxta modeſtum atque eruditum, quaſo ne graveris meo nomine ſalutare* ——

Quòd hîc in loco teſtimoniis ERASMI congerendis immoratus ſim, ab re non fuit. Volui palam facere, quantus fuerit JOANNES AMERBACHIUS, quanto in honore & ipſe & ipſius familia apud viros iſtius ſæculi ingenioſos & eruditos, quam curam habuerit, ut filii bonis litteris imbuti rem promoverent litterariam, quàm bene hi parentis optimi curæ & ſpei reſponderint, quantus longævo parenti acceſſerit fœlicitatis cumulus, ut ante obitum filios non modò adultos ſed & omni laude cumulatiſſimos cerneret.

nem invenit huic rei magis idoneum, quam FROBENIUM [1] quem ideo ad ſe *Baſileam* accivit ſocium in *Latinis* Patribus excudendis futurum. Illi pluſimum placuit uſus characteris *Gothici* quem alio nigriorem ideóque legentium oculis minus gratum, diu tamen jam admiſerant [2] celebres Typographi, inter *Germanos* anno 1471 HENRICUS EGGESTEIN *Argentorati* in GRATIANI *Decreto*; multi præcipue inter *Venetos*, qui, ſuis typis nitidioribus poſtpoſitis, hunc inſuaviorem induxerunt, ſuoque exemplo alios quoque aliorum locorum Typographos in eandem conſuetudinem pertraxerunt; adeo ut *Gothicæ* illæ editiones maximam decimæ quintæ centuriæ partem occupaverint. Miror equidem hanc characteris formam fuiſſe non modo uſurpatam, verum à pleriſque laudatam [3] Sic enim legitur in editione SCOTI apud JOANNEM *Colonienſem*, & JOAN MANTHEN ann 1477 *Sublimi litterarum effigie*. Et in *Conciliator Medicin.* 1483 *Charactere jucundiſſimo M* JOANNIS HERBORT Alemani, *cujus vis & ingenium facilè ſuperemineat omnes*. Et *le* BARTHELEMI CHASSENEUZ ſur les *Coutumes de* BOURGOGNE apud JOANNEM *de* JONVELLE *Lugdun.* 1523 *Elegantiſſimis typis*. Et *Pſalter in uſum dioceſ.* Pariſ. *apud* NICOLAUM PREVOST Pariſiis 1525 *opus pulchro litterarum charactere politiſſimum*. Quamvis autem illa characterum figura ad aliam ne comparanda quidem ſit, aliquando tamen his editionibus ſuus nonnullus nitor haud deeſſe mihi videtur, præſertim ubi minutior eſt iste *Gothicus*, asperamque nigredinis nimiæ injucunditatem duritiemque nonnihil emollit exilior litterarum ductus. Ea characterum exilitas editionibus *Gothicis Divi* AUGUSTIN *de Civit Dei* VENETIIS ann 1470 à GABRIELE PETRI & anno 1475 à NICOLAO JENSO excuſis quandam ſane (ut puto) gratiam conciliat. Characterem utrúmque, *Gothicum* aliumque, ut ſimul miſceret in AMBROSII editione anno 1492. neſcio, quid AMERBACHTO perſuaſerit. Hoc opus in tres partes diſtribuit. Libri primæ partis (præter tractatum *de officiis*) & ſecundæ omnes charactere *Gothico*, reliqui primæ & tertiæ *Romano* exarantur. Hunc morem imitati ſunt [4] aliquot poſtea Impreſſores HENRICUS STEPHANUS & SIMON COLINÆUS in *Promptuario* MONTHOLON. anno 1520. prima ordinis Alphabetici vocabula *Gothicè* excuderunt. Idem fecit in ſecundo ſui *Theſauri* volumine ann. 1543 non in primo, ROBERTUS STEPHANUS. In Lexicis videmus plerumque vocem vernaculam *Gothicis*, Latinam *Romanis* litteris exhiberi. [5] *Gothicis* Impreſſionibus imo & quibusdam aliis aliud accedebat incommodum ipſo charactere gravius, nimirum quod ſyllabæ vocum & voces plurimæ, aliquando pene omnes, abbre-

1 CAILLE, p. 31.
2 CHEVILL. p. 104. usque ad p. 109.
3 CHEVILL. p. 106, 107.
4 CHEVILL. p. 107.
5 CHEVILL. p. 110.

abbreviatæ tot iſtorum compendiorum notulis implicarentur, & innecterentur, ut Lectoribus crucem figerent magis quam lectioni lucem adderent, & ob eam ipſam cauſam ingens hujuſmodi Editionum neglectarum numerus interiret. Compendiaria iſta imprimendi ratio à manuſcriptis Codicibus, quorum figuras *Moguntini* aliique Typographi æmulari ſtudebant, manavit. Scribæ malebant voces nectere quàm moras; quos imitati Impreſſores per hæc forſan compendia chartarum impenſis magis quàm legentium labori pepercerunt. Hanc arbitror *βραχυγραφίαν* ſermoni *Græco* longe melius convenire, & in illo formoſius aliquid ac nonnihil artificii vetuſtioris præ ſe ferre. Hanc optimi inter antiquos retinuerunt Typographi, quam à ſuis Libris eliminando quid elegantiæ *Græcis* litteris addiderint e recentioribus nonnulli, nondum ſatis video. Sed de his paulo prolixiùs agendi ſe dabit occaſio. Ad AMERBACHIUM redeo: quem [1] poſt typographicos ferè quinquaginta annorum labores vitâ & Litterariis, quæ obierat, muniis ſummâ cum laude functum hôc poſtea Epitaphio decoravit filius natu minimus BONIFACIUS.

[2] *EPITAPHIUM*

JOANNES AMERBACHIUS hic cubat
Cum Barbara Ortenbergia ſingul. pudicit. fœmina,
Ac *BRUNONE BASILIO*que, filiis,
Præproperè quidem hinc ereptis
Sed ante tamen eruditione ſua trilingui
Per laborioſiſſ. Hieronymi operum recognitionem
Quibus nunc Docti ubique gentium fruuntur,
Orbi toto commendatis
BONIFACIUS AMERBACHIUS
Parentibus & fratribus optimis,
Sed & *MARTHÆ FUCHSIÆ*
Uxori ſuæ Chriſtianarum virtutum dotibus incomparabili,
Cum Urſula ac Hertexe duabus filiolis
Hîc quieſcentib.
Item ſibi ipſi liberis ſuis ſuperſtitibus
FAUSTINÆ, *BASILIO*, *JULIANÆ*,
Poſteriſque in humanæ fragilitatis memoriam
F. C.
Parentibus, fratribúsque jam olim, uxore verò in ipſo ætatis flore cum filiolis haud ita dudum expectandi conſortii noviſſimique dei ergo collocatis Anno M D XLII.

Latinis

[1] Scilicet ab anno 1480. usque ad annum 1518, quo anno ERASMUS ad ALCIATUM ſcribens ejus mentionem facit. Sed Idem in Epiſtol. ad Archiepiſcop. *Toletan.* Divi AUGUSTINI Operibus præfixâ anno 1529 datâ, eum vitâ deceſſiſſe ſcribit. In eâdem Epiſtolâ ſcribit filium AMERBACHII natu maximum *in fata conceſſiſſe*: nempe (ut cenſeo) BRUNONEM, cujus matrimonium fortè innuit, cùm ad GERBELIUM ſcribens anno 1518 (lege Epiſtolar. pag. 35) *Sic*, ait, BRUNONI *quoque* AMERBACHIO *eſſe*, *quod amplectatur in ſomnis*.

[2] CATELL. pag. 33.

T

Latinè jam ex omni pene Facultate & Scientiâ Libri in eruditorum manus per plurimas paſſim *Europæ* partes Typographicæ Artis auxilio venerant. *Græca* autem Lingua non adeò frequentabatur; nec à primâ Artis origine uſque ad annum 1480. ullus Liber mihi occurrit integer eo ſermone excuſus præter LASCARIS Grammaticam ann 1476. Eandem anno 1480 rurſus edidit, ſed verſione *Latinâ* inſtructam, JOHANNES CRESTONUS *Placentinus* Monachus; idem qui etiam ſequente anno [1] Pſalterium *Græcè* & *Latinè* impreſſum LUDOVICO DONATO Epiſcopo *Bergomenſi* nuncupavit. Tunc primùm pars Bibliorum *Græcorum* aliqua imprimi cœpta, primúmque ſpecimen in *Græcis*, uti antea [2] in *Latinis*, a Pſalterio ſumptum. Tunc primùm *Græcus* textus cum interpretatione *Latinâ* ſociatus eſt, ut *Græcorum* Literarum rudiores (quales erant illis temporibus adhuc plerique) uſu crebro paulatim exerciti perdiſcerent tandem hâc magis familiari duce & comite ignotiori illi aſſueſcere. Monacho illi *Placentino* juſtiſſimæ à poſteris debentur gratiæ, qui otium & horas tam bene collocaverit; cujus diligentiam ſi omnibus ſui Ordinis libuiſſet imitari, litteræ non tamdiu ſepultæ & incultæ jacuiſſent. Suas etiam, quas meruit, gratias habuiſſet Typographus, niſi maluiſſet ſuum nomen tacere. At, quia *Mediolani* Editio prodiit, exut forſan à DIONYSII *Paravisini* prelo, qui ibidem LASCARIS Grammaticam anno 1476 *Græcè* emiſerat. Laudem, ſi non parem, ſaltem proximam, poſt *Germaniam*, ſibi jure vindicare poteſt *Italia*. *Moguntiæ* Ars primùm inventa fuit & tentata; ſed *Latinas* ſolas excoluit litteras: necdum enim *Græcas* ſciebant perfectè Typographi; quas licet Authoribus quibuſdam *Latinis* immiſcere tentaverint infeliciter [3] *Moguntini*, feliciùs & meliore ſucceſſu [4] *Sublacenſes*, [5] *Romani* & [6] *Veneti*; Codex tamen totus *Græco* ſermone non eſt impreſſus, donec tam arduum Typographiæ opificium numeris omnibus abſolutum ad umbilicum perduceret *Mediolani* anno 1476 DIONYSIUS *Paraviſinus*.

Quotannis jam latius per *Europam* nomen increbreſcebat typographicum, in regionibus præſertim *Italis*, & nullibi magis quam *Venetiis*.

Cele-

1 LONG, *Biblioth Sacr.*] In Epiſtolâ dedicatoriâ hæc leguntur: —— *circiter ſeptuaginta loca correximus Græcam veritatem ſecuti. Verba, quæ deerant, ſuis locis addidimus. Unum te, Præſul memorande, ignorare nolo: Pſalterium, quod Ambroſianum dicitur, in paucis aut in nullis a Græco diſcrepare* —— *ſed et ipſi in hoc Pſalterio non tamen ut Græcis ſchematis uterer, ſed ut Græcè diſcere volentibus morem gererem, verbum verbo reddidi* ——

2 Anno 1457.

3 CICER. *Offic.* per FUST & SCHOEFFER. *Moguntiæ.* 1465.

4 LACTANT. *Sublaci.* 1465.

5 LACTANT. 1468. AUL. GELL. & APULEIUS 1469. per SWEYNH. & PANN. *Romæ*.

6 AUL. GELL. & MACROB. 1472. per NIC. JENS. *Venetiis*.

Celebres extitere anno 1480. *Venetiis*; PETRUS PIASIUS *Cremonenſis*; BARTHOLOMÆUS BLAVIUS *Alexandrinus*, & ANDREAS TORRSANUS *de Aſulâ*; [1] LUCILIUS SANTRITER & FRANCISCUS THEODORUS:

Tarviſii; BERNARDINUS CELERIUS *de Luere*:
Neapoli; FRANCISCUS *de Dino Florentinus*.
Vicentiæ; HENRICUS LIBERARIUS.
Brixiæ; [2] BONINUS DE BONINIS *de Raguſiâ*.
Goudæ; [3] GERARDUS LEEU:
Coloniæ; HENRICUS QUENTEL.
in Civitate *Auſtriæ*; GERARDUS *de Flandriâ*:
——— [4] JOANNES *Vercellenſis*:
[5] *Cadomi* ———

Anno 1481. *Venetiis*; BAPTISTA *de Tortis*; LUCAS DOMINICI *Venetus*; [6] PHILIPPUS *Venetus*; JOANNES *de Forlivio* & GREGORIUS fratres.
Vicentiæ; JOANNES *Remenſis* & [7] DIONYSIUS BERTOCHUS.
Florentiæ, NICOLAUS *de Laurentio*.
Monteregali; DOMINICUS *de Nivaldis* & filii
Regii, PROSPER ODOARDUS & ALBERTUS MAZALI *Regienſes*.
Norimbergæ; CONRADUS LEONTORIUS.
Daventriæ; RICHARDUS PAFRADIUS:
Oxonii, THEODORICUS ROOD:
[8] *Lignis* ———

Anno 1482. *Romæ*; STEPHANUS PLANCK *Paduanus*:
Venetiis; THOMAS *Alexandrinus* & ſocii
Mediolani, JOANNES ANTONIUS *de Bonaſo*:
Tarviſii; PAULUS *de Ferrariâ* & DIONYSIUS *de Bononiâ*; *idem* DIONYSIUS ac PEREGRINUS ejus ſocius

Anno

1 De his lege plura in ſequenti Catalogo.
2 Is BONINUS migravit *Veronam* ann. 1482, 1483.
3 Anno 1485. *Antverpiam* migravit.
4 Ubi hoc anno Artem exercuerit, mihi nondum conſtat: ſed imprimebat *Tarviſii* ann. 1482, 1485. *Venetiis* 1486.
5 Abſque nomine ullius Typographi.
6 Neſcio, an idem qui antea PHILIPPUS CONDAM PETRI.
7 DIONYSIUS hic erat *Regienſis*, & *Regii* impreſſit ann. 1496.
8 Hujus Loci meminit LA CAILLE, p. 43. ſed ſine ullius Typographi nomine.

Anno 1482. *Veronæ*; [1] BONINUS *Raguſii* genitus:
Paduæ, MATTHÆUS CERDONIS *de* [2] *Windiſchgretz*:
Vicentiæ; LEONARDUS *Baſileenſis*; JACOBUS *Duſenſis*.
Florentiæ; [3] ANTONIUS MISCOMINUS.
Brixiæ; BARTHOLOMÆUS *Vercellenſis* [4] Bibliopola:
Regii, BARTHOLOMÆUS BOTTONUS aliàs BRUSCHUS *Regienſis*.
Bononiæ; HENRICUS *de Harlem*, & JOANNES *de Nordlingen*:
Aquilæ; ADAM *de Rotwil Alamanus*.
Ulmæ, LEONARDUS HOL *Ulmæ* civis.
Argentorati; [5] MARCUS REINHARDI *de Argentinâ*, ac NICOLAUS PHILIPPI *de Gernſheym* ſocii.
[6] *Piſæ* & *Erfordiæ* ——— ———
——— ——— [7] PETRUS *Ungarus*:

Anno 1483. *Venetiis*; JOANNES dictus *Magnus* HERBORT *de Silgenſtat Alemannus*; ANTONIUS *de Stratâ Cremonenſis*; PLATO *de Benedictis*; BERNARDINUS *de Benaliis Bergomenſis*; [8] JACOBUS BRITANNICUS *Brixianus* & [9] JOANNES *de Forlivio*, NICOLAUS *de Contengo Ferrarienſis* & [10] PETRUS MAUFER; [11] BERNARDINUS *de Celeris de Luere*:
Brixiæ; MINIATUS DELSERA *Florentinus* & [12] BONINUS DE BONINIS *de Raguſiâ* ſocii.

Anno

1 Idem (ut non dubito) qui antè 1480. & poſtea 1483 vocatur BONINUS de BONINIS

2 Vide ann. 1485 in Catalogo ſequente.

3 Hic ſolebat ſuis Editionibus adjicere duas ſui nominis literas majuſculas initiales ſimul in unam conjunctas AM.

4 Conſtat hunc BARTHOLOMÆUM fuiſſe Typographum ex inſcriptione Libri, quæ in ſequenti Catalogo legitur. Sed olim idem erat Typographus & Bibliopola; & neſcio an non optandum eſſet, ut etiam nunc utroque officio unus fungeretur. Turpiſſima virorum illiberalium avaritia cum rerum omnium præterquam lucri ignorantia intolerabili conjuncta hanc noſtro ſeculo invidit felicitatem.

5 Ii eodem hôc anno *Argentinâ Lutetiam* migraverunt.

6 Nulla in iis Locis Typographorum nomina affert JOANNES LA CAILLE.

7 Loco non nominato.

8 Hic poſtea imprimebat *Brixiæ* 1485.

9 Hic JOANNES cum fratre ſuo excudebat anno 1481.

10 MAUFER cum antea *Paduæ* 1474, *Veronæ* 1480. Artem exercuiſſet, tertiò migravit *Venetias*, quò tunc omnes confluebant Typographi, tanquam ad ſuæ Artis arcem & metropolim.

11 Hôc anno Locus, ubi imprimebat, non adjicitur, at proximo, *Venetiis*.

12 BONINUS anno 1480. imprimebat ſolus.

Anno 1483. *Pariſiis*; ANTONIUS CAILLAUT, & LUDOVICUS MARTINEAU:
Lugduni; GULIELMUS LE ROY vel [1] REGIS:

Anno 1484. *Venetiis*; ANDREAS *de* BONETIS *de Papiâ*; BERNARDINUS *de Novaria* & [2] BERNARDINUS CELERIUS *de Luere* ſocii.
Lubecæ, STEPHANUS ARNOLDI:
Coloniæ; [3] JOANNES GULDENSCHAFF:
Norimbergæ; GEORGIUS STUCHS *de Sultzbach*.
Viennæ, [4] PETRUS SCHENCK.
Pariſiis; GEORGIUS MITTELHUS; [5] DIONYSIUS JANOT:

Anno 1485. *Venetiis*; PAGANINUS DE PAGANINIS *Brixienſis*; PEREGRINUS DE PASQUALIBUS & [6] DIONYSIUS DE BERTOCHIS *Bononienſes*; ANTONIUS BACTIBOVIS *Alexandrinus*.
Lugduni; JOHANNES FABRI:
Antverpiæ; [7] GERARDUS LEEU:
[8] *Cremonæ*, *Heidelbergæ*, & [9] *Gandavi* ———

Anno 1484. *Lipſienſibus* primùm innotuit Typographia; de cujus in eam Urbem introductæ historiâ optime meruit vir clariſſ. [10] GOTTFRIDUS

1 Sic nomen vernaculum *Latinè* vertit anno 1488.

2 Hic BERNARDINUS *Tarviſio*, ubi anno 1480. imprimebat, *Venetias*, magnum illud Typographiæ receptaculum, ſe recepit.

3 JOANNES LA CAILLE (p. 27) alium affert *Colonienſem* Typographum, JOANNEM GULDEN quem (donec ſim certior) ſuſpicor non alium fuiſſe à GULDENSCHAFF, ſed abbreviato tantum inter imprimendum nomine.

4 Hic anno 1500. Artem *Lugduni* exercuit.

5 CAILLE pag. 62.] „ DENIS JANOT épouſa JEANNE *de* MARNEF „ fille de Libraire, de qui il eut DENIS „ Il avoit pour deviſe autour de ſa marque, *Amor Dei omnia vincit*, Amour „ par tout, tout par amour, par tout amour.

6 Notandum eſt anno 1486. nominari *Pelegrino de Pasquale è Domenico Bertocho da Bologna compagni*. Neſcio an idem hic, qui anno 1485. DIONYSIUS dicitur, aut huic aliquâ cognatione proximus. Præterea anno 1481 memoratur alius DIONYSIUS BERTOCHUS *Regienſis*, *Vicentiæ* tunc Typographus, postea anno 1496. *Regii*. Denique DIONYSIUS hic BERTOCHUS ſolum quater vertiſſe videbatur; ejus enim primo mentio *Vicentiæ* anno 1481, *Tarviſii* anno 1482 cum ſocio ſuo PEREGRINO (quem eundem eſſe puto ac PEREGRINUM *de* PASQUALIBUS) *Venetiis* anno 1485, denique *Regii* anno 1496.

Feliciter certè Arti typographicæ id ceſſit, quòd ejus profeſſores locum ſæpe mutarent. Crebris enim hujuſmodi migrationibus facilius & citius ſpargebatur illius notitia.

7 Is antea anno 1480. *Goudæ* imprimebat.

8 Harum Urbium meminit JOANNES LA CAILLE (p. 84.) ſine nomine Typographorum.

9 Conſule *Bibliothecam* ADRIANI PAUW, ubi etiam tacetur Typographi nomen.

10 Lege ejus *Bibliothec. Lipſiens.* ann. 1711.

FRIDUS CHRISTIANUS GOETZIUS *Lipſiæ* Prætor & Bibliothecarius, cujus ipſa verba hìc excerpta ſubjicere non pigebit

——— „ haud erit, cur tradamus oblivioni *MARCUM*
„ *BRANDT*, primum Artificis nomen, quod investigare licuit,
„ ſub cujus incude [a] ALBICI Archiep. *Pragenſis* & *Bohemiæ* Regis
„ olim Archiatri *Praxis medendi* &c. A. M CCCC LXXXIV. in
„ 4. prodiit aut *GREGORIUM ROETTICHER*, qui *ICtorum* nonneminis *Prælectiones publicas in Authent. habit.* &c. M.
„ CCCC XCIII. in fol. formis ſuis impreſſas dedit. Multo minus
„ ad tenebras relegandus *Wolfgangus MOLITOR*, alias STOECKLIN dictus, de *Monaco*, Baccalaureus *Erffurtenſis* & civis *Lipzenſis*, qui [b] doctorum virorum fuit fautor excellentiſſimus, & M.
„ CCCC XCVI [c] PRISCIANUM duobus libris minoris formæ
„ distinctum, ÆNEÆ item SYLVII Opuscula nonnulla in 4. plurimaque alia in ſequentibus annis ſtanno ſuo deſcripſit. Hujus ſuppar fuit ætati *Jacobus THANNER*, ſeu, ut *Latinè* vocitari malebat, ABIEGNUS, *Herbipolenſis*, magnam in Autoribus veteris
„ & recentioris ævi vulgandis laudem adeptus, inter quos OVIDIUM
„ *de remedio Amoris* M CCCC XCVIII. & LUCIANUM *de Vitiis omnis generis variarúmque Sectarum Philoſophorum* M CCCC XCIX.
„ excuſum referre poſſumus: utique cùm VIRGILII *Æneida* MDV
„ publicaret ejusdem non minùs quàm Urbis honori hoc tetraſtichon
„ cecinit GREGORIUS LATICEPHALUS *de Konitz*:

„ Hoc opus Abiegnus vir doctus in arte Jacobus
„ Abſolvit nitidum. Lips ubi pulchra nitet:
„ Lips urbes vincit ſtudiis doctiſſima cunctas,
„ Hic totas ſedes diva Minerva tenet.

„ Æquales fere THANNERO dixeris Baccalaureum *MARTINUM LANTZBERG*, itidem *Herbipolenſem*, *MELCHIOREM BAERNIUM*, *VALENTINUM SCHUMANN*,
„ omnes in re chalcographicâ verſatiſſimos. Veruntamen intrà incunabula ſua primaque tyrocinia tum temporis ſubſtitiſſe judicabimus
„ Artium nobiliſſimam: ſiquidem characteribus utebatur antiquum
„ ſcribendi ductum æmulantibus multisque abbreviaturis non ſine legentium tædio refertis; ad maturitatem autem roburque virile demum perveniſſe, cùm *VALENTINUS PAPA*, & quem artis ſuæ *Dædalum* rectè nominaveris, *ERNESTUS VOEGELINUS Constantienſis*, officinas hic ſuas aperuiſſent. Hæc enim
„ præ-

a SCHENCK. *Biblioth. Med.* p. 21. *Lipſ.* 1506. *impr.*
b V. PETR. RAVAN. *Comp. Jur. Can.* c AMBR. RITINUS *de Typogr.* pag. 20.

„ præcipuè inter reliquas tantùm *caput extulit*, *quantùm cupreſſi inter*
„ *lenta viburna*; atque exterorum etiam gymnaſiis typographicis, vel
„ *Aldinis*, vel *Juntinis*, vel *Gryphianis*, vel *Plantinianis*, & ſiquod
„ aliud celebrius iſtâ vidit ætate *Europa*, ſeu æris fuſilis, tam *Græcè*
„ quàm *Latinè*, elegantiâ, ſeu curatiſſimâ deſcriptione nequicquam
„ facilè conceſſit. Ingens illa optimorum Librorum brevi produxit
„ agmen, cujus primum quaſi pilum conſtituunt, quæ JOACHI-
„ MUS CAMERARIUS *Papebergenſis* —— emiſit —— ſcripta ——
„ Quò magis itaque miramur & MALLINCKROTIUM & CAIL-
„ LIUM —— hanc tam ſplendidam, tam præſtabilem officinam ſilen-
„ tio plane præteriviſſe. Sanè quanto amore complexus ſit VOE-
„ GELINUM CAMERARIUS —— & quale precium incudi ejus
„ chalcographicæ ſtatuerit, vix melius quam ex ipſiusmet Epiſtolâ
„ ad GEORG SIGISMUNDUM SELDIUM Conſiliarium Cæſareum
„ M D LXIV. ſcripta * cognoſcemus. *Eſt apud nos vir cùm litte-*
„ *rarum doctrinâ non vulgariter inſtructus*, *tum ingenio valens*, *& ſtudio*
„ *induſtriâque ſpectatus* ERNESTUS. *Is Officinam exprimendi Libros typis*
„ *chalcographicis inſtituit. Adhibet autem multo majorem & delectum eden-*
„ *dorum Scriptorum & in elaborando diligentiam*, *quàm vulgus eorum*, *qui*
„ *modò quæſtum iſtum frequentant*, *facere conſuevit atque in apparando penè*
„ *fortunas facultatésque ſuas omnes conſumpſit. Tantum enim abeſt*, *ut cona-*
„ *tus ipſius adjuventur à Bibliopolis*, *ut*, *neſcio quâ invidiâ*, *horum ille etiam*
„ *iniquitate non parum prematur. Nunc confugit ad ſpem propemodum extre-*
„ *mam obtinendæ defenſionis & protectionis ſuorum operum*, *laborum*, *ſump-*
„ *tuum ab Imperatoriâ Majeſtate*, *quâ fretus* &c. Summa totius Epiſ-
„ tolæ huc redit, ut Privilegium Cæſareum VOEGELINO exoraret:
„ quo etiam impetrato explicationibus velis is navigare, novisque
„ ſubinde typis fundendis ſumtus ſuggerere potuit. Quin & Tabernam
„ librariam ſimul exercuit, preli ſui uſum ANDREÆ SCHNEI-
„ DERO, JO. RHAMBÆ & JO. STEINMANNO imitatoribus
„ fortè ſuis qui in calce Librorum nominati occurrunt, permittens,
„ eâ tamen lege, ut typorum vel impenſarum præſtitarum honorifica
„ mentio fieret, nec minus *Arcæ Fœderis* imaginem inſigne ſuum, illi
„ ſemper præfigerent. Sub idem tempus MICHAEL LANTZEN-
„ BERGER, JACOBUS APEL aliique operas etiam alebant typo-
„ graphicas: quanquam *Voegelinianæ* Officina ſingulis palmam præripe-
„ ret; quippe quæ in filiis VALENTINO, PHILIPPO & GOTT-
„ HARDO aliquandiu floruit, & *Heidelbergam* quoque nobilem colo-
„ niam ablegavit. —— quæ præ cæteris *Germaniæ* Urbibus *Francofur-*
„ *ti* ad *Mœnum* Lares ſuos ſtabiliverat negotiatio Libraria, huc ſenſim
„ diverteret hoſpitalem dextram porrigentibus GROSSIIS & SCHU-
„ RERIS, Bibliopolis iſta tempeſtate longe latéque clariſſimis.

In

* LII. Ep. 6. pag. 176. ſeqq. ed. *Wechel.*

In deſcribendis *Lipſienſis* Typographiæ origine & incremento ſentio me ultra hujus centuriæ limites longe evagatum, ſed malui ſub uno intuitu omnia Lectori exponere, quam, quæ de illâ clariſſ. Goetzius ſimul ſcripſit, diſtrahere, & in alium locum differre. Nunc in ordinem redeo.

Annus 1484. meruit maximè celebrari, quòd tunc *Soncini* (quod eſt Ducatûs *Mediolanenſis* oppidulum) *Judæorum* Typographorum *Italorum* operâ *Hebræi* characteres lucem primùm aſpexerint.

Pauciſſimos *Hebraicè* impreſſos ante ann. 1500. Libros inſpicere mihi contigit, viz. *Pentateuchum Hebraicum* cum *Chald. Paraphraſ. Ulyſſipone* 1491. fol. & *Biblia Hebraica*, *Brixiæ* 1494. 8°. in quibus memoratu dignum eſt, quod, quoties in textu Dei nomen occurrit, litera Daleth pro He ſubſtituatur; v. g. יהוד pro יהוה, אלדים pro אלהים. Id, monente viro doctiſſimo Jacobo le Long, obſervavi.

Libet hic, quæ clariſſimus * Chevillerius de *Hebræa* Typogra-

* Chevill. p. 264, 265.] „ Les premieres Impreſſions en Langue & Charactére *Hebraïques*, ont eté faites par les „ *Juifs* d'*Italie* à *Soncino*, petite Ville du „ Duché de *Milan*, & les premiers Imprimeurs furent le Rabbin *Joſué*, & le „ Rabbin *Moyſe* fils du Rabbin *Iſraël Nathan* „ de *Soncino*, qui deſcendoit d'un *Juif Allemand* de la Ville de *Spire*. Cette famille „ ſe multiplia, & porta l'Imprimerie dans „ quelques Villes d'*Italie*, comme à *Breſcia*, à *Boulogne*, à *Rimino*, à *Fano*, à *Peſaro*, où ont été faites des Impreſſions „ *Hebraïques*, avec l'inſcription, que c'étoit „ par des Imprimeurs de *Soncino*, ou de la „ famille de *Soncino*. Apres ce premier „ tems les *Juifs* & les *Chrétiens* firent des „ Impreſſions en *Hebreu* dans plaſieurs autres Villes de l'*Europe*, à *Veniſe*, à *Cremone*, à *Mantoue*, à *Sabionette*, à *Verone*, à *Ferrare*, à *Padoüe*, à *Livourne*, à „ *Naples*, à *Rome*, à *Riva*, à *Basle*, à *Cologne*, à *Hanau*, à *Francfort* ſur l'*Oder*, à „ *Prague*, à *Lublin*, à *Cracovie*, & autres „ Lieux, & dans quelques unes de la *France*, de l'*Eſpagne*, de l'*Angleterre* & de la „ *Hollande*. Le Rabbin *Ghedalia*, dans ſon „ Livre intitulé *Sealſcheleth Hakkabala*, marque le tems, que commença l'Impreſſion des Livres *Hébreux*, & dit que ce „ fut l'an du Monde 5240, qui revient à „ l'année *Chrêtienne* 1480. Le Pere *Jules Bartolocci*, qui a fait la recherche des premieres Impreſſions de ces Livres, rapporte ſes paroles, que voici en *François*: „ *En ce tems les Imprimeurs de Soncino étoient en reputation. Ils exercerent l'Art de* „ *l'Imprimerie pluſieurs années, & mirent* „ *ſous la Preſſe un grand nombre de Livres* „ Hébreux, *au grand avantage de la Nation* „ Juifve.

„ De cette Imprimerie de *Soncino* ſont „ ſortis, le Livre intitulé *Mibchar Happeninim*, qui fut imprimé *in quarto* l'an du „ Monde 5244. c'eſt-à-dire, l'année *Chrêtienne* 1484.

Idem. p. 265, 266.] „ Ce fut ce R. „ *Gherſon* qui porta l'Imprimerie à *Conſtantinople*, où il fit pluſieurs Impreſſions „ juſqu'en l'année 1530. en laquelle fut imprimé le Livre intitulé *Michlal*. Les *Juifs* „ l'établirent auſſi à *Salonique*, & dans quelques autres Villes de l'Empire *Ottoman*. „ Mais ce ſont ces deux Villes-là où ils ont „ le plus imprimé de Livres *Hébreux*. On „ en voit d'imprimez à *Salonique* en l'année „ 1493. & à *Conſtantinople* en l'année 1506. „ dans le Siécle précedent, & dans le preſent Siecle l'année 1652.

Idem. p. 266, 267.] „ Avec toutes ces „ recherches de l'origine de l'Impreſſion „ *Hébraïque*, s'il eſt vrai ce que *Buxtorfe* „ écrivoit l'année 1613. que *Joſeph Scaliger* „ avoit une Grammaire *Hébraïque* du Rabbin *Moyſe Kimhi* intitulée, *Mahalac Sevile Hadaat*, qui avoit été imprimée en „ *Sicile*

pographiæ origine tradidit, ipſius verbis (cùm accuratioribus non poſſim) deſcribere.

„ *Sicile* il y avoit plus de 152 ans. *Habuit*
„ Joſephus Scaliger *impreſſum in Sicilia ante*
„ *annos* 152. (Paroles que *Buxtorſe* ſon fils
„ n'a point changées dans la ſeconde Edi-
„ tion qu'il a fait faire du Livre de ſon pe-
„ re l'année 1640. *in* 8vo. à *Basle*,) on pour-
„ roit dire, que l'Impreſſion *Hébraïque* a
„ commencé bien plûtôt que ne dit le Rab-
„ bin *Ghedalia*, & avec lui le P. *Bartolocci*,
„ qu'elle a paru en *Sicile* avant les Impri-
„ meurs de *Soncino* environ l'année 1461.
„ & que c'eſt cette Grammaire de *Moyſe*
„ *Kimhi*, qui eſt le plus ancien Livre im-
„ primé en *Hébreu*. Il eſt bien certain
„ qu'on a de très-anciennes Impreſſions de
„ cette Grammaire. Il y en a une dans la
„ Bibliotheque de *Sorbonne*, qui eſt faite à
„ *Ortona* dans l'*Abruzzo* au Royaume de
„ *Naples*, la ſeconde année de *Charles* Roi
„ de *Sicile* & de *Jeruſalem*, c'eſt-à-dire,
„ de *Charles* VIII. Roi de *France*, qui eſt
„ celle de 1496. où il eſt marqué, que c'eſt
„ la troiſiéme Impreſſion de cette Gram-
„ maire. Ce qui eſt un temoignage, qu'il
„ y en avoit encore deux autres Editions
„ plus anciennes. *Cornelis Beughem*, dans
„ ſa Liste intitulée *Incunabula Typographiæ*,
„ parle d'une ancienne Edition *Hébraïque*,
„ qui fut faite à *Boulogne* en *Italie* l'année
„ 1471. page 116. *R. Obadia Sephorno*, *Lux*
„ *populorum Liber Hebraicus ſic dictus Bo-*
„ *noniæ* 1471. Mais pour aſſûrer la verité
„ de ces anciennes Impreſſions, & faire
„ ceſſer tout le doute qu'on peut en avoir,
„ il faut attendre qu'on marque les Biblio-
„ theques, où elles ſont gardées, & que
„ quelqu'un en donne plus de lumiere.

Biblia Latina: *per Franciſcum de Hailbrun* 4to.	Venetiis.	1480.
Eadem. *impenſ. Octaviani SCOTI.* (a) 4to.	Venet.	1480.
Ead. cum ſummariis & concordantiis Menardi Monachi: *per Jo. Zainer* (b) fol.	Ulm.	1480.
Ead *per Anton. Coburger.* (c) fol.	Noriberg	1480.
Ead. cum poſtillis Nicolai de Lyrâ, 7 vol. (d) fol.	Colon.	1480.
Bibl Germanic. 2 vol *per Antonium Sorg* (e) fol.	Aug. Vind.	1480
Beati Hieronymi Epiſtolæ. (f) fol. *in Urbe*	Parmenſi.	1480.
Euſeb. Præparat. Evangel. Latinè, interprete Georg Trapezuntio: *impreſſit Michael Manzalinus* (g) fol.	Tarviſ	1480.
Vita del Sancto Hieronimo: *per Michaele Manzolo da Parma* (h) 4to.	Tarviſ	1480.
JOSEPHI OPERA Latinè, Ludovico Condratâ interprete: *per Petrum Mauſer Gallicum* (i) fol *in inclytâ civitate*	Veronæ	1480.
Joſephus de la bataille Judaique tranſlatée de Latin en *FRANÇOIS*: *pour Antoine VERARD.* (k) fol.	Pariſ.	1480.
Duranti Rationale Divinor. Officiorum: *per Hermannum Lichtenſtein* fol	Vicent.	1480.
Joan. de Turre-cremata tractatus de *POTESTATE PAPAE & CONCILII* generalis: *per Henricum QUENTEL.* (l) fol	Colon.	1480.
Beat. *GREGORII* magni *MORALIUM* opus per Bartholomeum Cremonen correctum *per Reynaldum de Novimagio Teutonicum.* (m) fol.	Venet.	1480.

(a. b) Long, *Biblioth Sacr.*
(c) Long, *Biblioth Sacr. Maii XI Octavo decimo.*
(d. e) Long, *Biblioth Sacr.*
(f) Pars 1a. *M CCCC LXXX die XVIII Januar* Pars 2a. *M CCCC LXXX Id. Mart.*
(g) *Prid. Id. Januar.*
(h) *XXVIIII. de Marzo.*
(i) *Octav Kal Jan Pont Max Sixto IV. Venetorum duce Joanne Mocenigo*
(k) *7me de Decembre M CCCC quatre vingt* (l) Caille, p 26
(m) *Quarto decimo Junii, duce Joanne Mocenigo*

Hugon

Google

Hugon. Cardinal ſpeculum Eccleſiæ, & ſacerdotum; Guillelmi Saphonenſis modus conficiendi Epiſtolas; ſpeculum aureum animæ peccatricis: *per Udal. Gering & G. MAYNYAL.* (a) 4to. . . . . . Pariſ. 1480.

Summa in virtutes Cardinales & vitia illis contraria, eorúmque remedia, ad partem tertiam libri de naturalibus exemplis: *per Ulric. Gering & G. Maynyal.* (b) fol. . . Pariſ. 1480.

Le Pelerinage de l'Ame: *per Antoine GERARD* (c) fol. . . . Pariſ. 1480.

Matthei ſylvatici liber Pandectarum medicinæ, emendat per Matthæum Moretum Brixianum *impendio Joannis Coloniæ Agripinenſis Joanniſque Manthen Gheretzem ſociorum.* (d) fol. Venet. 1480.

Platynæ opuſculum de *OBSONIIS*, ac de honeſtâ voluptate, & de valetudine *impenſis & expenſis Gerardi de Flandriâ* (e) 8° *in Civitate* . . . . Auſtriæ. 1480.

Thymage or myrrour of the world tranſlated from French into Engliſh *by Caxton* (f) fol. . . 1480.

History of England, together wth. the Hiſtory of Ireland, taken out of Polychronicon. (g) fol. . . . . Weſtminſt. 1480.

Franchini *GAFURII* Laudenſis Theorica *MUSICÆ per FRANCISCUM de DINO Florentinum* — 4to. . Neapol. 1480.

Chronica, nunc ſecundò emendata *impreſſione impenſiſque Erhardi Ratdolt de Auguſtâ.* (h) fol. . . . . Venet. 1480

Strabo,

(a) CHEVILL. p. 70. 29. *April.*
(b) CHEVILL. p. 71. 16. *Aug.*
(c) CAILLE, p. 62.
(d) 6 *Id. Octob.*
(e) *Venetiarum duce inclyto Johanne Mocenico, nono Kalendas Novembris.*

(f) *Begun the ſecond of January M CCCC. LXXX. and finiſhed the VIII of March the ſame year.* CAXTON *me fieri fecit*
(g) *Aug.* 18. Nec dubito, quin per CAXTON
(h) *XXIIII Novemb.*

Strabo, Latinè Guarino interprete *per JOHANNEM Vercellenſem.* (a) fol	. . .	1480.
Solini rerum memorabilium collectanea *per Andream Portiliam* (b) 4to	Parmæ.	1480.
Solin de mirabilib mundi · *per BONINUM de BONINIS de Raguſiâ.* (c) .	Brixiæ.	1480.
Ex geſtis Romanorum Hiſtoriæ notabiles moralizatæ *per Girardum LEEU* (d) 4to .	Goudæ.	1480.
DIONYS HALICARN HISTOR. Latine, Lappo Birago interprete · *per Bernardinum CELERIUM de Luere* (e) fol. .	Tarviſii.	1480
Tit Liv *per Anton. Zaratum* (f) fol .	Mediolani	1480.
Tit Liv *per Michaelem Manzolinum Parmenſem* fol.	. . .	1480.
Pauli *POMPILII* Liber L Annæi *SENECÆ VITA* ad Joannem Lopim decanum Valentinum; *per Eucharium SILBER alias Franck* (g) 4to. . . .	Romæ.	1480.
Cæſar Comment *per Michaelem Manzolinum Parmenſem.* (h) fol. .	Tarviſii.	1480.
Valer Maxim *per Leonardum Pachel & Uldericum Scinczenzeller* (i) fol. .	Mediolan.	1480.
Cicer de Finibus: *per Philippum Condam Petri* (k) fol. .	Venet	1480.

Cicer.

(a) *Joannes Vercellenſis propria impenſâ Adventibus poteriisque exactiſſimâ diligentiâ imprimi curavit. M CCCC LXXX Septimo Kal Septemb* Hoc *Tarviſii* anno 1482, 1485. *Vinetus* imprimebat anno 1486.
(b) *XIII Cal Januar*
(c d) CAILLE, p. 42.
(e) *Sextodecimo Kal. Martias.*
(f) *Has tres Titi Livii decadas Petrus Juſtinus Philelfus quam diligentiſſime recognovit: impreſſit Mediolani opera consummatiſſimus Antonius Zarothus opera & impenſis Johannis Legnani 10 Cal Novemb regnantibus Mediolani ducibus Bona & Johanne Galeaz Maria Sfortia anno 1480*
(g) *Die Martii XVI. menſis Februarii.*
(h) *Quos Michael Manzolinus Parmenſis librariorum ſolertiſſimus ſuo ſumptu fieri curavit, Tarviſii M CCCC LXXX Prid Cal Quintil Recognitore Hieronymo Bononia Tarviſino.*
(i) *Sexto decimo Kalendas Auguſtas*
(k) *Die 6. Novemb regnante Johanne Mocenigo.*

Digitized by Google

Cicer Orationes *per Nicolaum G* (a) fol	Venet.	1480.
Cicer Epistol Famil cum Comment. Hubertini Clerici Creſcentinatis. fol. . .	Venet.	1480
Virgil cum Comment Servii · *arte Petri PIASII Cremonenſis, Bartholomæi BLAVII Alexandrini & Andreæ TORESANI de Aſulâ.* (b) fol . .	Venetus.	1480.
Terent. cum caſtigationib. Pomp Læti. (c)	Parmæ.	1480.
Horatii Epiſtolæ. (d) . . .	CADOMI.	1480
Ovidii opera *per me Baldaſerem de Azzoguidis civem Bononienſem* fol . .	Bononiæ.	1480.
Ovidii omnes libri qui extant *eos quidem accuratiſſimè emendatos à Barnabâ Celſano Vicentino impreſſit Hermanus Colonienſis Lichtenſtein* (e) fol	Vicentiæ.	1480.
Ovid Metamorphoſ edente Domitio Calderino: *operâ & impenſâ Andreæ Portiliæ.* (f) fol.	Parmæ.	1480.
Eadem *arte Jacobi de Rubeis natione Gallici.* (g) fol .	Pinerolii.	1480.
Sil Italic. (h) fol	.	1480.
Juvenal cum Comment. Calderini *per Henricum LIBERARIUM* — fol	Vicentiæ.	1480.
Martial cum Comment Calderin & Georg Merulæ fol. . .	Venet.	1480.
Alberti de Eyb Margarita, ſive Oratorum omnium, Poetarum, Historicorum ac Philoſophorum Eleganter dicta (i) fol . .	. . .	1480.

Job

(a) X *Maria. G* (ut opinor) ſignificat *Gerardengum*, cujus mentio ann. 1479 facta eſt

(b) *Die primo Auguſt*

(c) FABRIC. *Supplem. Biblioth Lat* pag 10.

(d) FABRIC. *Biblioth. Lat* p 139.

(e) *Sex Id. Maii*

(f) *Id Mart Joanne Galeatio Mariâ Mediolani illuſtriſſimo duce regnante feliciter*

(g) *M. CCCC. Octogeſimo ultrà Kal. Febr.*

(h) Biblioth. HEIN.

(i) *Decima quintâ Julii*, ſine Typographi & Loci nomine.

Joh Bochacu ad Flametam Pamphili amatricem libellus, materno ſermone editus. (a) 4to. . . ,		1480.
Conſtant Laſcaris compendium 8. orationis partium Gr Lat. Joanne Monacho Placentino interprete. —— 4to. . .	Mediolan.	1480.
Non Marcell & Feſt Pomp. & Varr. de Ling Lat (b) fol . . .	Parmæ.	1480.
Franciſci *NIGRI GRAMMATICA LATINA. per Joan Lucilium SANTRITER & Franc. THEODORUM* (c) 4to.	Venet.	1480.
Tortellii Commentarii: *per Herman. Liechtenſtein Colonienſem.* (d) fol. . . .	Vicentiæ.	1480.

Juma-

(a) *Die XX Septemb*
(b) Bibliothec. BARBERIN. & MAZARIN.

(c) *C. Joannes Lucilius Santriter de Fonte ſalutis, omnibus ſtudioſis adoleſcentib ſalutitatem dicit*

Expulerat triplici faciles gens barbara Rheno Pierides quondam Caſtaliaque Deas
&c. &c. &c. &c.
Tunc ego, quem Muſis genuit Cyllenius aptum, Quid facerem, poſitis artibus usque mori
&c &c.
Et patriam linqui tunc patriosque Lares Ac Venetas ſubitò cœpi luſtrare lacunas.
&c
Tunc mihi ſe læta retulerunt undique nymphæ.
&c
Et ducunt placidas Franciſci protinus ades
* *Quem nymphæ genuit Niger à votis Arunt*
&c
Hic mihi prima mea viſa eſt fortuna ſalutis
&c. &c.
† *Et quia non aliud eſt charius magis Cuſtinum, prompſi grammata docta Nigri Hoc quibus adductus Parnaſi ad limina ſacri Impreſſi libros & monumenta ſui*
&c. &c

* † *Hi verſus mendoſè ſic leguntur*

Sed quia jam Rhenus faciles admittere Muſas Dictas &c. &c.
Nunc tua vos larum excipient bona manna cavent,
Inque ſimo patria nunc morituros ero
Sed prius à nobis parva hæc monumenta ſument,
Quæ mihi doctores ſunt monumenta mei
Cui referes dignas quem tanto munere gratus,
Lucili memor es, patria chara, tui.
Valete æternum
Santriter Helbrunii genitus de gente Joannes Lucilius prompſit grammata docta Nigri.
Herbipolisque ſatus ſocio ſudore lacunis Hoc Venetis Franciſcus ſert Theodorus opus.
Anno ſalutis M.CCCC. LXXX XII *Cal. April. Impreſſum eſt hoc opus Venetiis duce Virtute & comite fortunâ.*

Hæc exſcripſi, ut nonnullam LUCILII SANTRITER notitiam Lector non deſideret

(d) *Die Ultimâ menſis Octobris*

TORTELLII Opus hoc inſigne excudi ingenuis curaverat HIERONYMUS BONONIUS, ex cujus dedicatoria ad CONSTANTINUM ROBEGANUM Notarium *Tarviſinum* Epiſtolâ excerpere nonnulla viſum eſt

—— *Ante laboriosiſſimum hoc opus quo Orthographia apud* Latinos *habebatur* ratio? *Nulla prorſus* Latinitas Græcitatis *commercium agebat, neque adeò ut neutram incertè noſſe pueri-*

Juniani Maii Parthenopei liber de priſcorum proprietate verborum: *Bartholomæus Conſalonerius Brixienſis impreſſor ſolertiſſimus impreſſit.* (a) fol. . . . . . . Tarviſii. 1480.

Biblia Latina. (b) fol. . . . . . . 1481.

Ead. Gothicè: *per Leonardum Wild de Ratisbond.* (c) fol. . . . . Venet. 1481.

Biblia Latina cum poſtillis Nicolai de Lyrâ: *impenſis curâque Johannis de Coloniâ, Nicolai Jenſon & ſociorum.* (d) fol . . . . . . 1481.

Eadem:

...quaretur, qua alteram tantum foret. Græcæ dictiones ex cujuſque arbitrio ſcribebantur nec ullus ratione aderat modus —— profiteor —— me —— operam dediſſe, ut archetypa haberentur in exemplar — cujus rei Blaſium Lignamineum Patavinum *— teſtem appello. Is* Tortellii *ſui pro ſolitâ in omnes humanitate mihi copiam ejus fecerat, omne hoc in re conſilium meum planè intellexit — ſi qua tamen characteribus inverſi, litteræ duplicatæ, ubi ſimplices debuiſſent poni, aut è contra, alia pro aliâ, rara pro denſâ, repetita ſyllaba, aut prætermiſſa inter legendum occurrerint, non mea inſcitia, verùm celeritati Librariorum tribuatur. Nec tamen tales hi erunt errores, ut non facillimè caſtigaturus ſis culpam in me nullam relaturus benignus interpres.* ——

Ejuſdem Hieronymi *Carmen in primi Impreſſoris commendationem*

Ingere diſpoſitis chartas quicunque metallis
Cœpit, & inſignes edidit ære notas,
Mercurio genitore ſatus, genitrice Minervâ,
Præditus ætherea ſemine mentis erat.
Non illum Cereris, non illum cura Lyæi,
Terrena tenuit non opis ullus amor.
Copia librorum quodis modò rara Latinis
Cum foret, auſpiciis illius ampla venit.
Improbus innumeris librarius aurî talentis
Quod dabat, exiguâ nunc ſtipe vendit Opus.
Hiſtoria veneris Titi, ſe Plinius ornat
Gymnaſio jactans Tullius, atque Maro.

Nullum opus (ô noſtri ſelicem temporis artem!)
Celat in arcano bibliotheca ſita
Quem modò rex, quem vix princeps modò rarus habebat,
Quiſque ſibi librum pauper habere poteſt.
Reddimus hæc etiam nuper Tortellius arte
Plurimus &c. ——

(a) *Prid. Kal. April.* Ex Epiſtolâ recognitoris habe, Lector, hæc pauca, quæ ſequuntur: *Bartholomæus Parthenius Gir Franciſco Thronio Ludovici F. Patritio Veneto S.*

—— *Noſter ſecundus hunc Operi labor non mediocriter profuit, Nam præterquam quòd multa addidimus, quæ Impreſſorum culpâ (ut puto) in Latinum omiſſa erant, innumerabilibus etiam ferè dictionibus Græcis adjunximus derivationes quandoquidem hæc in Codicibus, qui tum Neapoli quàm alibi impreſſi fuerant, abſque Græca dictiones deeſſent —— Noſtram igitur recognitionem —— tibi dicamus &c.*

(b) Long, *Biblioth. Sacr.*] Charactere perpulchro, abſque nomine Loci & Typographi, cum his verſibus ad calcem.

Fontibus ex Græcis & Hebræorum libris
Emendata ſatis & decorata ſimul
Biblia ſum, præſens Superos ego teſtor & Aſtra,
Eſt impreſſa nec in Orbe mihi ſimilis
Singula quæque loca cum Concordantiis extant;
Orthographian ſimul quàm bene preſſa manet.

(c) Long, *Biblioth. Sacr.*

(d) *Excellens eſt hoc opus cum poſtillis Nicolai*

Eadem *per Conradum* LEONTORIUM. (a) fol.	Nornberg.	1481.
Biblia Italica Malermi: *impenſ. Octaviani Scoti.* (b) fol.	Venet.	1481.
Nicol. de Lyr. in Bibl. 5 vol. addito textu, cum additionibus Pauli Burgenſis & replicis Mathiæ Thoringi; Edit. à Fran. Moneliensi & Paulo Mercatello: *per Johan. de Coloniâ, Nic. Jenſon & ſocios.* fol.	Venet.	1481.
Pſalter. Græc. cum Latinâ recognitione Joannis Crestoni Placentini monachi. (c) 4to.	Mediolani.	1481.
ORIGEN contra *CELS.* interprete Christophoro Perſonâ Romano fol.	Rom.	1481.
S. ATHANAS. EXPLANATIONES Symboli, Orationis Dominicæ, ſalutationis Angelicæ &c. ex Tho. Aquin. codicibus collectæ. (d) 4to.	Rom.	1481.
Fratris Guillermi Postill. in Evangel. *per Johan. Koelhoff de Lubeck Coloniæ civem* (e) fol.	Colon.	1481.
Breviarium Eccleſiæ Bituricenſis. *per Petrum de Piaſiis* (f) 8vo.	Venet.	1481.
Libri exemplorum. *per Richardum PAFRADIUM* (g) 4to.	Davent.	1481.
Nicolai de Lyrâ Postillæ morales: *per Paulum Joan. de Butſchbach.* (h) fol.	Mantuæ.	1481.

Bibliæ

colai de Lyrâ cumque additionibus per Paulum Burgenſem editis ac replicis Matthiæ Dorinck Prid. Cal. Sextil.

(a) LONG, *Biblioth. Sacr.*

(b) LONG, *Biblioth. Sacr. Sixto IV Pont. Max. & Joanne Mocenigo Venetiarum duce.*

(c) *XX. Septemb.*

(d) BARBERIN. Bibliothec.

(e) *In Vigilia aſſumptionis glorioſæ Virginis Mariæ.*

(f) CHEVILL. pag. 112. ex Biblioth. TELLERIAN.

(g) MALLINKROT, p. 89.

(h) CAILLE, p. 42. *Impreſſum hoc opus Mantuæ per Paulum Joan. de Butſchbach anno 1481. regnante eidem feliciſſime illustriſſimo D. Domino Federico de Gonzaga Marchione tertio.*

Bibliæ auctoritatum & ſententiarum, quæ in decretorum & decretalium compilationibus ſolent induci, tabula per Johannem Caldrini juris Canonici doctorem compilata, & per Thomam Dornberg de Memmingen ejusd. facultatis doctorem correcta · *impreſſa exactiſſimè per Petrum Drach Spirenſem.* fol. . . . . . . 1481.

Boet. de Conſol. Philoſoph. cum Comment. Tho Aquin. *per Johannem Koelhoff de Lubeck.* (a) fol . . . . Colon 1481.

Fr. *HERMANNI* dialogus (b) . Lignis. 1481.

Bartholomæus Anglicus de Proprietatibus rerum. (c) fol. . . . . . . Colon. 1481.

COLLATII de excidio Hieroſolymitano libri quatuor (d) 4to . . Mediolan. 1481.

The laſt ſiege and conqueſt of Jeruſalem: *by William Caxton.* (e) fol . . . Weſtm. 1481.

Legende de Sanctis per Jacobo de Voragine: *per Octaviano Scoto Modoetienſe* (f) fol Venet. 1481.

BALDUS de *PERUSIO* ſuper Codicis primo, ſecundo & tertio *diligenter emendatus atque impreſſus ductu & impenſis ſummorum virorum Johannis de Colonia, Nicolai Jenſon Sociorumque.* (g) fol. . . . . 1481.

Corn Celſ de Medic *per Leonardum Pachel & Ulderichum Sinczenzeler* fol . . Mediola. 1481.

CORO-

(a) *Die Viceſimo quinto Maii.*
(b) Cailly, p 43.
(c) Bibliothec. Adrian. Pauw. pag 185.
(d) Fabric. Biblioth. Lat p 724.
(e) *With many hiſtories therein compriſed, translated & reduced out of French into Engliſh by me ſimple perſon William Caxton, which book I preſent unto the moſt Christen King Edward the fourth Which book I began in March the 7th and finiſhed the 7th of Juin M CCCC LXXXI and the 21 Year of Edward the fourth and in this Month ſet in form, And enprinted the XX day of November the Year aforeſaid in the Abby of Weſtmunſter by the ſaid William Caxton.*
(f) *XVIII de Augusto.*
(g) *Calend. Idus Januarii.*

X

CORONA florida medicinæ per Antonium *GAZIUM* Patavinum: *per JOHANNEM de Forlivio & GREGORIUM fratres* (a) fol.	Venet.	1481.
Platyn. de Vit. Pontific *impenſ. Antonii Koburger* (b) fol. .	Nuremberg.	1481.
Pii II Abbreviatio ſupra Decades Blondi ab inclinatione Romæ ad tempora Johannis 23. Pontificis maximi. fol. *D. D. L. D. S. P. V.*	. .	1481.
Pii Pontif Epiſtolæ: *per Ant. Zarot* fol	Mediol.	1481.
Opuſcul Vincent Bellovac *per Johannem AMERBACH* (c) fol . .	Baſil.	1481.
Herm Triſmegiſt Latine, Ficino interprete: *per LUCAM Dominici fil Venetum* (d) 4to	Venetiis.	1481.
Sententioſa atque ſtudiis digna expoſitio venerabilis Alexandri ſuper tertium librum de animâ: *impreſſ. per me Theodoricum ROOD de Coloniâ* (e) *in almâ Univerſitate* .	Oxon.	1481.
Faſciculus temporum: *impreſſ. impenſâ & arte mirâ Erhardi Rodolt de Auguſtâ* (f) fol	. .	1481.
Plin. Natur. Hiſtor. *per Andr. Portiliam.* (g) fol . . .	Parmæ.	1481.
Plin. Natur. Hiſtor. Italice per Chriſtoph. Landin. *opus Philippi Veneti impreſſum.* (h) fol.	Venet.	1481.

Tit.

(a) *XX Junii.*
(b) *III. Id. Auguſt.*
(c) CAILLE, p. 32.
(d) *Lucas Dominici F. Venetus mirâ imprimendi arte preditus impreſſit Venetiis M. CCCC LXXXI XV. Maii*
(e) *XI die Octob.*
(f) *XII Calend. Jan.*
(g) *Octavo Id. Jul.* cum his verſibus;

Andreas prodeſſe volens Portilia multis
Gratum opus impreſſit Plinium ære ſuo.
Temporibus priſcis hunc bibliotheca tenebat
Principes & Magni divites atque duces
Nunc emit omnis eum civis, quem gloria tangit,
Nunc emit argento pauper, & ære levi
Factus est notis dives cum divite pauper,
Hic debet, quiſquis diſcere multa cupit
Arte tuâ gaudere potes, Portilia, multum,
Quæ facit, ut vivant omnia Scripta. Vale.

(h) Neſcio an hic PHILIPPUS idem ſit, qui antea PHILIPPUS CONDAM PETRI; & poſtea PHILIPPO DE PIERO.

Google

Tit. Liv Italicè: *impreſſ per Octavianum Scoto* (a) fol.	Venet.	1481.
Saluſt *per Baptiſtam de TORTIS* fol.	Venet	1481.
Q. Curtius *per Anton Zarotum impendio Joannis Legnano* (b) fol.	Mediolan.	1481
Cicer. Offic Paradox Seneƈt Somn Scip *per Eucharium Archirion diœceſis Herbipolenſis* (c) 4to	Rom	1481
Cicer Offic cum Comment Petri Marſi *per Baptiſtam de Tortis.* (d) fol.	Venet.	1481.
Cicer Rhetoric cum comment Victorini. *per Baptiſtam de Tortis* (e) fol	Venet	1481.
Tully of old age, and of friendſhip in Engliſh *by William Caxton* (f) fol		1481.
Terent ſine diſtinctione verſuum. (g) fol.	Neapol	1481
Horat. cum Comment Porphyrion. & Acron. ex emendatione Raphaelis Regii. fol		1481.
Ovid Epiſtol cum Comment Volſci & epiſtol Sapph. cum Georg Alexandrini interpretat & opuſcul de pulice, philomelâ, remedio amoris, medicamine faciei, nuce *per Baptiſtam de Tortis* (h) fol	Venet.	1481.

Catull

(a) *XXVIII de Giugno.*
(b) *XXVI Martii.*
(c) *Die Viceſima Junii.* Notandū eſt vocū *Archirion* ſcriptura: hæc enim *Eucharius* eſt *Silber*, qui Latinè *Argenteus*, Græcè *Argyreus* vocari ſolebat
(d) *Die XII Octob.*
(e) *XXIIII Januar.*
(f) *The boke of Tulle of old age tranſlated out of Latyn into Frenſh by Laurence de primo facto at the Commandement of the noble prynce Lowis Duc of Bourbon, & enprynted by me ſymple perſon William Caxton into Engliſh at the playſir ſolace andreverence of men growing into old age, the XII day of Auguſt, the yere of our Lord M CCCC LXXXI* Tullius de Senectute was *tranſlated by the ordenaunce and deſyre of the Noble Auncient Knight & Johan Foſtolf of the Countee of Norfolk banerette lyving the age of fourſcore years* Tullius de Amicitiâ *tranſlated into our maternall Engliſh tongue by the Noble famous Erle the Erle of Worceſter ſon & heir to the Lord Typtoft. When I had emprynted the boke of old age, which the ſaid* Tullius *made, me ſeemed it according, that this ſaid boke of friendſhip ſhold fallow, bycauſe there cannot be annexed to old age a better thing than good and very friendſhip. A Declamation, which ſheweth to ſhew, wherein honour ſhold reſt* The orations of Cornelius Scipio *&* Gaius Flaminius *before the ſenate to obtain* Lucreſſ *the daughter of* Fulgeus *&* Claudia.
Explicit per Caxton
(g) *XXVIII die Maii.*
(h) *XV Decemb.*

Catull Tibull. Propert. *à Proſpero ODOARDO & Alberto MAZALI Regienſibus* fol Regii. 1481.

Catull Tibull. Propert & Statii Sylv Item Carmen Johannis Calphurnii de Joannis Inderbachii Pontificis Tridentini laudibus, & interitû beati Simonis à Judæis mactati *per Joannem RENENSEM & Dionyſium BERTOCHUM* fol . . . Vicent. 1481.

Sil Italic (a) fol . Parmæ. 1481.

Commento di Christophoro Landino ſopra la comedia di dante: *impreſſo per NICHOLO di LORENZO dellamagna* (b) fol . . Florent. 1481.

Comment. delt triumphi del Petrarcha per Bernardo de Sena : *per Leonardum Wild de Ratisbonâ* fol . . . . . Venet. 1481.

Quintiliani Declamationes : *per Lucam Venetum Dominici F.* (c) fol. . . . . Venet. 1481.

Æſopi fabulæ Latino carmine : *per DOMINICUM de NIVALDIS unà cum filiis* (d) fol . . . . . MONTEREGALI. 1481.

Fiametta del Boccaccio: *per magistro Philippo de Piero* 4to. . . . . . Venet. 1481.

Laur Vallenſ. in Anton Raudenſ *per Lucam* (e) 4to. . . . . Venet. 1481.

Bibl Latin. *per Marcum REINHARDI de Argentinâ ac Nicolaum PHILIPPI de Gernsheym ſocios* (f) fol . . . . Argentor 1482.

Ead *per Ant. Coburger.* (g) fol. Norlberg. 1482.

Ead.

(a) *XVI Novemb*
(b) *A di XXX. d'Agosto.*
(c) *III Non. Augusti*
(d) *Octava Madii*
(e) Cum his duobus verſibus totidemque in iiſdem mendis

Impreſſit miro Lucas hunc arte libellum;
Qui legis, artificis approbet ingenium.
M. CCCC. LXXXI 4. *Octob.*
Hic *Lucas* idem qui *Dominici F. Venetus*
(f) Cum iiſdem verſibus, qui genis ad calcem Bibliorum 1482.
(g) LONG, *Biblioth Sacr.*

Ead. cum poſtillis Nicol. de Lyrâ. *per Renner de Hailbrun* (a) fol. . .	Venet.	1482.
Pſalter. Latin. cum expoſitione Joannis de Turre-crematâ *impreſſ. per Joannem Fabri Lingonenſem* (b) fol.		1482.
Athanaſ. contra *GENTILES*, Latinè, interprete omnibono Leoniceno *per LEONARDUM Baſileenſem.* (c) fol. . . .	Vicentiæ.	1482.
Concordantiæ authoritatum ſacræ Scripturæ juxta ordinem librorum Bibliæ, in quibus locis juris Canonici reperiantur, per Joannem Nivicellenſem Abbatem collectæ. *per Jo Koelhoff Coloniæ civem.* (d) fol.		1482.
Johannis *NYDER* ordinis Prædicatorum expoſitio præceptorum *DECALOGI: exarat per Udalricum Gering.* (e) 4to. . *in Urbe*	Pariſ.	1482.
Leonis Magni ſermones & Epiſtolæ *per Lucam Venetum Dominici filium* (f) fol. . .	Venetiis.	1482.
BERNARDI opera *per Jo. Koelhoff de Lubeck* (g) fol.	Colon.	1482.
Boet. Conſolat. Philoſ. cum Not. (h) 4to.	Colon.	1482.
Marſilii Ficini Florentini *THEOLOGIA PLATONICA* de animarum immortalitate *per Antonium MISCOMINUM* (i) fol. .	Florent.	1482.
CONSILIA FRANCISCI de Accoltis. (k) fol.	PISÆ.	1482.
Compilatio Decretalium Gregorii IX. cum gloſſis emendata *per Joan. Anton. de BONASO.* fol.	Mediolan.	1482.

Ugonis

(a) LONG, *Biblioth. Sacr.*
(b) Sinè Loco CAILLE, p. 43. putat hunc librum *Lingonibus* excuſum, forſan quia JOANNES FABRI erat *Lingonenſis.* At verò anno 1474. *Taurinis* Artem exercebat.
(c) *Cal. Februar.*
(d) *Tertia die poſt Mauricii martyris feſtum.*
(e) *Die IX. Junii.*
(f) *Sept. Id. Auguſt.*
(g) CAILLE, pag. 17.
(h) Biblioth. ADR. PAUW.
(i) *VII. Id. Novemb.*
(k) CAILLE, pag. 43.

Ugonis *BENCII* Senenſis *CONSILIA* ad diverſas ægritudines perutilia: *impreſſ. per JOHANNEM de Noerdlingen & HENRICUM de Harlem.* (a) fol. . . . . . . 1482.

Tractatus de proprietatibus rerum editus à Bartholomæo Anglico ordinis fratrum minorum: *per Petrum UNGARUM* (b) fol. . . . . 1482.

Aristotel. Phyſic. & Metaphyſic. Latinè: *per Philippum Venetum.* (c) fol. . . Venet. 1482.

Gabrielis *ZERBI* Veronenſis quæſtiones *METAPHYSICÆ per Johannem de Nordlingen & Henricum de Harlem Socios.* (d) fol. . Bonon. 1482.

La traduction du Miroir de la vie humaine: *per Nicolaum Philippi & Marcum Reinhardi.* (e) Pariſ. 1482.

LUTREUS de Animâ (f) . . Erford. 1482.

HYGIN. ASTRONOMIC *per Erhard. Ratdolt* (g) . . . Venet. 1482.

ÆGID. Roman de *REGIMINE* Principum *per Stephanum PLANCK Paduanum.* (h) fol. . . Rom. 1482.

Continuation of Ranulph's Polychronicon: (i) fol. . . . . . . 1482.

Blond Flav. Rom Triumph *per BARTHOLOMÆUM Vercellenſem bibliopolam.* (k) fol. . . . . . Brixiæ. 1482.

Ejuſd

(a) *Tertio Octob.* Locus hic non adjicitur, ſed in Typographia hoc anno *Bononiæ* imprimebant.

(b) *Nov. XXI.* ſine loco.

(c) *Milleſimo CCCC LXXXII. Prid. Non. April.*

(d) *Kalendis Decemb.*

(e) Caille, p. 62. „ *Nicolas Philippi* „ & *Marc Reinhardi* vinrent de *Strasbourg*, „ & imprimerent la Traduction du *Miroir* „ *de la Vie humaine* 1482.

(f) Caille, p. 44.

(g) Fabric. *Biblioth. Lat.* p. 307.

(h) Caille, p. 18.

(i) First translated out of *Latin* by *John Treviſa* Chaplain to the Ld *Berkley*, and then continued by *Caxton*, printed 2 *Jul.* 1482.

(k) *Hoc opus rellatum ſcriptum per Bartholomæum* Vercellenſem *Bibliopolam* Brixiæ *impreſſum fuit quidem dd. pontifice anno à Christiana ſalute quadringenteſimo Octogeſimo ſe unde ſupra milleſimum*, Benedicto Priolo, Humfredo Justiniano *patronis* Veneti *&*

Digitized by Google

Ejuſd. Rom. Inſtaurat. *per Bonnum Raguſii genitum.* (a) fol.	Veron.	1482.
Pomp. Mela; & Priſciani ex Dionyſio de ſitu orbis interpretatio *Erhardus Ratdolt Auguſtenſis impreſſit* (b) 4to	Venet.	1482.
PTOLOM. COSMOGRAPHIA Latinè, Nicolao Donis Germano interprete, cum tabulis Geographicis. *per Leonardum HOL Ulmæ civem* (c) fol.	Ulmæ.	1482.
Rei Rusticæ authores; Cato & Varro; Columella; Rutilius: *per Bartholomæum BOTTONUM aliàs BRUSCHUM Regienſem.* (d) fol.	Regii.	1482.
Titi Livii Decades a Lucâ Porro recognitæ *per Joannem Vercellium.* fol.	Tarviſii.	1482.
Vite de Plutarcho traducte de Latino in vulgare per Baptista Alexandro Jaconello Reatino. *Stampate per maestro ADAM de ROTWIL Alamano Stampatore excellente* (e) fol.	AQUILÆ	1482.

Salluſt.

& Urbis & agri Brixiani Magiſtratibus perquam honeſtis

Urbs antiqua tulit Vercella Bartholomæum,
Hoc qui impreſſit opus Brixia, noſtis virum
Quandoquidem ibi non mundo ac ſibi profuit ille.
Praſtinet hunc librum plurima noſſe volens.
Laus Deo.

(a) BONINUS hic Brixiæ 1480, *Veronæ* 1483, *Verona & Brixiæ* 1482. imprimebat.

(b) 15 *Cal. Auguſt.*

(c) *XVII. Cal. Auguſt.* GER. JOH. VOSS (*de Scient. Mathem.* p. 413) ſcribit *anno M CCCC LXXX* Nicolaum Donis *in Cosmographiam* Ptolemæi *conſcripſiſſe opus mirandum, cum novis tabulis.* Et idem addit, *Auctor* Marſilius Ficinus *ad* Federicum Urbinatium *Ducem. Sed utrùm typis editus ſit, ambigo.*

(d) *Cato & Varro impreſſi Bartholomæo Bottono aliàs Bruſchus Regienſe M CCCC. LXXXII.*

Columella Barthol. Botton. al. Bruſch. Regienſis impreſſ. Regii, duce Hercule imperante, M CCCC LXXXII.

Rutilius *Bartholom. Bruſchus al. Bottonus Regienſis; Regii. M CCCC. LXXXII. Non. Jun.*

Priſcorum quicunque ſtudes monumenta doceri,
Terrarum & cultus, arma, Deûsque ſimul
Hos legas auctores, Varronem, atque Catonis
Scripta, Columellam, Palladiumque legas
Rura canunt, ruriſque Deos hos vera magiſtra
Defuerit quercus pellere glande famem.
Impreſſit Regii nuper volumina quorum
Optimè Bottonus nomine Bartholomæus.

Quàm malè ultimum hoc diſtichon claudit præcedentia ſatis certè eleganita!

(e) *XVI. de Septemb.*

Salluſt. *per Leonardum Pachel unà cum Ulderico Scinczenzeller ejus ſocio* (a) fol.	Mediolan.	1482.
Cæſaris Commentarii: *operâ & expenſis Octaviani Scoti Modoetienſis* (b) fol.	Venet.	1482.
Valer Max cum Omniboni Leoniceni interpretatione: *per Joannem de Forlivio & ſocios ejus.* (c) fol		1482.
Cicer Epiſtol cum Comment Hubertin Clerici. *per Bapt de Tortis.*	Venet.	1482.
Cicer Tuſculan. Quæſt cum Comment. *operâ Johannis de Forlivio & ſociorum ejus* (d) fol	Venet.	1482.
Cicer Offic Amic Seneſt Paradox cum Comment Marſi, Omniboni, & Philetici. *per Bapt. de Tortis* (e) fol	Venet.	1482.
SYNONYMA Ciceronis *per Matthæum CERDONIS impreſſ* (f) 4to.	Paduæ.	1482.
Quintilian Declamationes CXXXVI *per Lucam Venetum Dominici F.* (g) fol	Venet.	1482.
Quintilian Inſtitution *per DIONYSIUM Bononienſem ac PEREGRINUM ejus ſocium.* (h) fol	Tarviſ.	1482.
Plauti Comœdiæ emendatæ per Georgium Alexandrinum *operâ & impendio PAULI de Ferrariâ atque Dionyſii de Bononiâ.* (i) fol	Tarviſ.	1482.
Virgil cum Comment Servii: *per Reynoldum de Novimagio* fol.	Venet	1482.
Terent. cum Comment Donati fol.	Venet	1482.

Horat.

(a) *Nono Calend. Febr.*
(b) *XII Cal Sept*
(c) *XVIII. Junii.*
(d) *Auguſt IX.*
(e) *Die XXVI. Sept.*
(f) *Die 4. Decemb*
(g) *Exactiſſimè recognitas Lucas Venetus Dominici F. ingenioſus artifex iterum diligenter impreſſit Venetiis M. CCCC LXXXII. Nonis Junii.* Idem enim eas antea impreſſerat 1481.
(h) *XXII Octob*
(i) *Die XXI. Junii, Joanne Mocenigo duce.*

Horat. cum Landini interpretat. *per Antonium Miſcominum.* (a) fol.	Florentiæ.	1482.
Propertii Elegiographi libri, Antonius Volſcus recognovit. *impreſſit ſolertiſſimè Eucharium Silber.* (b) 4to.	Romæ	1482.
Juvenal. cum Comment. Calderini: *per Baptiſtam de Tortis.* (c) fol	Venet	1482
Perſ. cum Comment. Barthol. Fontii. *per Bapt. de Tort* (d) fol	Venet.	1482.
Perſ. cum Comment. Barthol Fontii *per Renaldum de Novimagio Theutonicum.* (e) fol.	Venet.	1482
Martial. Epigram. cum comment. Calderini *per Baptiſtam de Tortis* (f) fol	Venet.	1482.
Martial. Epigram cum Comment. Calderini *diligentiâ* THOMÆ *Alexandrini & ſociorum ejus* (g) fol	Venet	1482.
Claudian. Impreſſit JACOBUS *Dauſenſis.* (h) fol.	Vicent.	1482

Jo.

(a) *Nunc Angeli* POLITIANI Odam in LANDINI laudem ab eo ſcriptam hic legere Lectori erudito non erit ingratum.

„ Ad HORATIUM Ode Dico-
„ los Tetraſtrophos ANGE-
„ LI POLITIANI

„ Vates Threicio blandior Orpheo
„ Seu malis fidibus ſiſtere lubricos
„ Amnes, ſeu tremulo ducere pollice
„ Ipſis cum latebris feras.

„ Vates Æolii pectinis arbiter
„ Qui princeps Latiam ſollicitas chelyn
„ Nec ſegnis titulos addere noxiis
„ Nigro carmine frontibus.

„ Quis te à barbaricâ compede vendicat?
„ Quis frontis nebulam diſpulit? Et ſitu
„ Deterſo levibus reſtituit choris
„ Curatâ juvenem cute?

„ O Quàm tempore eras nobilis! & malo
„ Obductus ſeno! quàm nitidos à les

„ Nunc Vultus referens docta fragrantibus
„ Cinctus tempora frondibus!

„ Talem purpureis reddere ſolibus
„ Lætum pube novâ poſt gelidas nives
„ Serpentem poſitis exuvias ſolet
„ Verni temperies poli

„ Talem te choreis reddidit & Lyræ
„ Landinus Veterum laudibus æmulus,
„ Qualis tu ſolitus Tibur ad uvidum
„ Blandam tendere barbiton

„ Nunc te deliciæ nunc decet & levi
„ Laſcivire joco, nunc puerilibus
„ Inſertum thyaſis aut ſide garrulâ
„ Inter ludere virgines.

(b) *Ante Id. Mart.*
(c) *III Auguſti.*
(d) *XIIII Martii*
(e) *XXIIII Decemb*
(f) *XV Julii*
(g) *Prid. Id. Jun*
(h) *Sex Cal. Jun*

Jo *SULPICII* Verulani *GRAMMATICA* Latina. 4to.	Noriberg.	1482.
Alexandri Grammatici Opus interpret Lud. de Guaschis ; & Æſopi vita & fabulæ Latinè per Rimicium (a) fol	Venet.	1482.
Bibl. Latin. *per Franciſcum Renner de Hailbrun* 4to	Venet.	1483.
Eadem (b) fol.		1483.
Eadem : *integerrimis anpolitiſque litterarum characteribus Joannis dicti Magni HERBORT de Seligenſtat Alemanni.* (c) fol.	Venet.	1483.
Bibl Germanic. *per Anton. Coburger*. (d) fol.	Noriberg.	1483.
Eadem. (e) fol.	Aug. Vind.	1483.
Poſtill Nicol. de Lyr. in Pſalmos *per Udalr. Gering* (f) 4to	Pariſ.	1483.
Opus *VITÆ CHRISTI* ſecundùm ſeriem Evangelii per Ludolphum de Saxoniâ Carthuſienſem *per Anton Koburger* (g) fol.		1483.
La Legende Dorée : *by William Caxton* (h) fol at	Weſtm.	1483.
Sanct Antonini Summula confeſſionis : *per ANTONIUM de STRATA Cremonenſem* (i) 4to.	Venet.	1483.

Liber

(a) *Biblioth.* BERNARD p. 13.

(b) LONG, *Biblioth. Sacr*] Cum hadem verſibus ſuprà ann 1481 memoratis

(c) LONG, *Biblioth Sacr Pridie Calendas Novembris.*

(d) LONG, *Biblioth Sacr*] *Hoc Illuſtriſſimum opus totius Sacra Scripturæ, dictum Biblia, præ omnibus antea impreſſis Germanicis, purius, clarius & verius juxta communem dialectum Germanicam, cum ſumma curâ & magnâ diligentiâ ſervandum Latinum textum examinatum & diſtinctè punctatum, cum inſcriptionibus plurimorumque capitum & pſalmorum, eorum argumentis & occaſione & cum pulchris figuris hiſtoriarum* (ligno inciſis) *hic finit*

(e) LONG, *Biblioth Sacr*

(f) *In vice Sti Jacobi ad interſignium ſolis aurei, die quintâ Novembris.*

(g) *In 8 Jacobi profeſto.*

(h) 1st *Annie de Richd III.*

(i) CAILLE, p. 23.

Liber Lotharii de utilitate conditionis humanæ: *per Antonium CAILLAUT & Ludovicum MARTINEAU.* (a) . . .	Pariſ	1483
The Pilgrimage of the ſoul translated out of French into Engliſh with ſomewhat of addition *emprinted by William Caxton.* (b) fol. *at*	Weſtmeſtr.	1483
CONFESSIO AMANTIS; the confeſſion of the lover made by Johan Golver born in Walys in the time of King Richard the ſecond: *emprinted by me William Caxton* (c) fol. *at.* .	Weſtmeſtr.	1483
BOECE de Conſolation en *FRANCOIS* tranſlaté par Jehan de Meun à la requête de Philip IV Roy de France; & livre des *ENEIDES* compilé par Virgile tranſlaté de Latin en Francois *par Guillaume le ROY* (d) fol. *à*	Lyon.	1483
Dion de Regno: *per PLATONEM de BENEDICTIS.* (e) 4to. . . .	Venet.	1483
Tractatus de arte bene vivendi & moriendi. (f) 4to.	Pariſ.	1483
Sextus Decretalium, Clementinæ & Extravagantes ex Fran. Monehenſis recognitione, additis etiam gloſſis: *per Bartholom de Alexandriâ & Andr. de Aſulâ.* fol.	Venet	1483
Avicennæ Medicina: *per Petrum Mauſer & NICOLAUM de CONTENGO Ferrarienſem.* (g) fol.	Venet	1483
THEOPHRAST de PLANT. Latinè, Theodoro Gazâ interprete: *per Bartholomæum Confalonerium de ſalodio.* (h) fol	Tarviſii.	1483.

Euſeb.

(a) CAILLE, p. 62.

(b) *Finiſhed the ſixth day of Juyn, the firſt yere of King Edward the fifth.*

(c) *Finiſhed the 2d of 7bre the firſt year of Richard the 3. in the year a thouſand CCCC XXXXIII.* Notandum eſt hîc denarios numeros pro vigenis accipi.

(d) *Le dernier de Septembre, l'an mil quatre cens LXXXIII.*

(e) CAILLE, p. 23.

(f) *Impreſſus Pariſius in domo Campi Gaillardi retro Collegium Navarræ milleſimo quadringenteſimo octuageſimo tertio, decima Decembris in campo Gaillardo* GUIDO MERCATOR imprimebat anno 1489.

(g) *VIIII Cal. April.*

(h) *XX Febr.*

Euſeb. Chronic. Latinè, Hieronymo interprete *per Erhardum Ratdolt.* (a) fol.	Venet	1483.
CALENDARIUM Johannis de Monteregio *per Erhardum Ratdolt.* (b) 4to.	:	1483.
ALFONS TABUL Aſtronomicæ *per Erhardum Ratdolt* (c) 4to	: :	1483.
Direction for the keeping of the feaſts of the whole year *by Caxton* (d) fol.	Weſtm.	1483.
Catonis præcepta cum verſion & comment Anglicè *by Caxton.* (e) fol.	Weſtm.	1483.
Jacobi Philippi Bergomenſis *SUPPLEMENTUM* chronicarum *per BERNARDINUM de BENALIIS Bergomenſem.* (f) fol.	Venet	1483.
Blondi Hiſtoriarum Decades *per Octavianum Scotum* (g) fol	Venet	1483.
Plin Hiſtor *per Raynald de Novimis* (h) fol	Venet.	1483.

Plin.

(a) Hæc editio decoratur rubricis, quales poſtea HENRICUS STEPHANUS pater in ſuâ ejuſdem editione exhibuit.

Rubris literis excuditur ſequens inſcriptio *Erhardus Ratdolt Auguſtenſis ſolerte vir ingenio maximâ curâ plurimis undique comparatis exemplaribus Euſebii libros chronicos ac reliquos in hoc Volumine de temporibus additamenta non parvo ſtudio impenſaque emendatiſſime impreſſit Venetiis duce inclyto Joanne Mocenico, Romanorum imperatore Frederico III anno imperii ſui 44 anno ſa —— Gloria — lutis 1483 Idibus Septembris Deo.* Voces Gloria Deo nigris, reliquæ omnes rubris characteribus imprimuntur

(b) *Johannes Lucilius Santritter Helbronenſis lectori S*

Cui dedit ingenium Divina potentia, & artes
Quas bene Dædalus ſolus in orbe tenet,
Hoc Auguſtenſis Ratdolt Germanus Erhardus
Depoſitis ſignis undique preſſit opus
Vivat ut hic ſemper, volventia fata ſorores,
Nam prodeſt multis, Lector amice, roga.
Anno S. 1483 Id. Sept. Venetiis.

(c) 4. *Non Jul.*

(d) *June the laſt*

(e) *Cato e Distiche, which boke has ben translated into Englyſſh by Mayster Benet Burgh late Arche-deken of Colcheſtre and hye Canon of St Stephens at Weſtmeſtre and by cauſe of late came to my hand a book of the ſaid Caton in Frenſh, which reherſeth many a fair lernynge and notable enſamples, I have translated it out of Frenſh into Englyſſh which I preſent unto the city of London —— I William Caxton citezeyn and conjurye of London. —— Noble Clerk named Poggus of Florence, Secretary to Pope Eugenye and Pope Nycholas, which had a noble and well ſtuffed library, being asked which was the beſt book of them all, ſaid he held Cathon gloſed for the beſt book of his library ——*

Et ad libri calcem ſic legitur,

Cathon translated out of Frenſh into Englyſſh by William Caxton in thabbay of Weſtmynſtre M CCCC LXXXiij fyrſt year of Kyng Rychard the thyrd XXiij of Decembre

(f) 23 *Auguſti*

(g) *XVII Cal. Aug*

(h) FABRIC. *Biblioth Lat.*

Plin. Epistolæ. *per Joannem Vercellium* 4to.	Tarviſii.	1483.
Joannis de *MANDEVILLE ITINERARIUM.* (a) 4to.	Zwol.	1483.
Vultur de Arte Militari *per Bonnium de Bonnio* (b) fol.	Veron.	1483.
Idem Italicè traduct. per Paulo Ramuſio de Arimino *impreſſ cum induſtria di Bonin di Bonnis* (c) fol.	Veron.	1483.
Cicer Epiſtol Familiar cum Comment Hubertini Clerici Creſcentinatis: *accuratiſſimè optimoque charactere impenſis Andreæ de Aſula Bartholomeique Alexandrini ſociorum.* (d) fol. .	Venet.	1483.
Cicer Offic Parad Amicit. Seneƈt fol. .	Neapol.	1483.
Cicer Rhetoricæ Veteris libri 4. cum Comment Marii Fabii Viƈtorini *per Joannem de Forlivio & JACOBUM BRITANNICUM Brixianum* (e) fol.	Venet.	1483.
Terent cum comment Donati *per Andr de Aſulâ, & Barthol de Alexandriâ ſocios.* (f) fol.	Venet.	1483.
Horat cum comment. Landini *per Joannem de Forlivio & ſocios.* —— fol. . .	Venet.	1483.
Lucan. (g) fol.	Parmæ.	1483.
Sil Italic. cum Comment. Marſi. *per Baptiſtam de Tortis* (h) fol. . .	Venet.	1483.
Juvenalis cum comment Calderini *per Baptiſt de Tort.* (i) fol. . .	Venet.	1483.

Juvenal.

(a) Caille, p. 42.

(b) Cum his verſibus ad calcem;

Dantis tertii Aligeri.

Quicquid fumosi validas ſub Marte cohortes,
Et ſequitur miſſas per freta falſa rates,
Ille Ragusinus tollat ſuper aſtra Bonominum,
Ingeniique viri præmia digna ferat:
Impreſſit quoniam, quonam modo bella gerantur,
Machina vel quantas mœnia quæque ſolo.

Verona impreſſum M CCCC. LXXXIII. XIII Febr.

(c) *L anno dal mille e quatro cento LXXXIII. a di XVII de Febraario.*

(d) *Prid. Cal Febr*

(e) *XVII Julii.*

(f) *Prid Non. Dec.*

(g) Bibliothec Gravil.

(h) *VI Maii.*

(i) *Die XXII. Julii.*

Juvenal cum comment. Calderini : *per Leonardum Pachel & Uldericum Scinczenzeler ſocios.* (a) fol.	Mediolan.	1483.
Juvenal cum comment. Calderini : *per Thomam de Alexandriâ.* (b) fol.	Venet.	1483.
Martial. cum Comment. Calderin. (c) fol.	Mediolan.	1483.
Thomæ Medii patritii Veneti fabella, *EPIROTA. per BERNARDINUM de CELERIS de Luere.* (d) fol.		1483.
Æneæ Sylvii Epistolæ fol. *per Joan. de Weſtfal. commorantem in Univerſitate*	Lovan.	1483.
Macrobius. *per Boninum de Boninis de Raguſiâ.* fol.	Brixiæ.	1483.
Apuleius (e) fol.	Venet.	1483.
Non. Marcell. de proprietat. ſerm. (f) fol.	Brixiæ.	1483.
Terent. Varr. de Ling. Lat. *per Boninum de Boninis de Raguſiâ & MINIATUM DELSERA Florentinum ſocios* (g) fol.	Brixiæ.	1483.
Pompeius Festus. *per Boninum de Boninis de Raguſiâ.* (h) fol.	Brixiæ.	1483.
Iſidor. Origin. (i)	Venet.	1483.
Vall. Elegant. Latin. (k) fol.	Venet.	1483.
Nic. Perotti Rudimenta Grammatices. fol.	Neapol.	1483.
Bibl. Latina : *Characteribus magistri Johannis dicti magni Herbort de Selgenſtat Alemani* (l) 4to	Venet.	1484.
		Eadem.

(a) *XVI. April.*
(b) 10. *Julii.*
(c) Fabric. *Biblioth. Latin.* p. 462
(d) Sine Loco; at hic Bernardinus *Venetiis* anno 1484. impreſſit.
(e) Biblioth. Gudian.
(f) *XVII. Julii.*
(g) 16. *Jun.*
(h) 18. *Jun.*
(i) Fabric. *Biblioth. Lat.* p. 769.
(k) Biblioth. Adr. Pauw.
(l) —— *qui (ſalvâ omnium pace auſim illud affirmare) cæteros facile omnes hac tempeſtate ſuperavimus Olympiadibus Dominicis, Anno verò M CCCC. LXXXIIII. Prid. Cal. Maii.*

Eadem. (a) fol.	Norimberg.	1484.
Eadem: *per Joannem Zainer Ulmenſis oppidi incolam.* (b) fol.		1484
Biblia Italica: *per Andream Paltaſichis de Catharo.* (c) fol.	Venet.	1484.
Biblia Germanica in *SAXONICAM* dialectum verſa: *per Stephanum ARNOLDI* (d)	Lubecæ.	1484.
S. Auguſtin *MEDITATION.* Soliloq. Enchirid. &c. *per Andream de BONETIS de Papia.* (e) 4to.	Venet.	1484
Rationale Divinorum Officiorum Gulhelmi Minatenſis Eccleſiæ Epiſcopi —— fol.	Argentinæ.	1484.
Miſſale Romanum: *per Georgium STUCHS de Sultzbach.* (f) 4to	Nurmberg.	1484.
Tractatus de Chriſti corpore: *per Georgium MITTELHUM* (g)	Pariſ.	1484.
MINCHAR Happenim HEBRAICE. (h) 4to	Soncini.	1484.
Jacob. de Voragine Legendario in Lingua Volgare: *per Andr. Paltaſcichis de Catharo.* fol.	Venet.	1484.
Petri de *HARENTALIS* collectarii expoſitio ſuper Pſalterium: *per Joannem GULDENSCHAFF* (i) fol.	Colon.	1484.
Goſchalci *HOLEN* Præceptorium novum de Præceptis Divinis: *per Joannem GULDEM.* (k) fol.	Colon.	1484.

(a. b. c) Long, *Biblioth. Sacr.*
(d) Mallinkrot, p. 88.
(e) —— *de 12. abuſionum gradibus, beatâ vitâ, aſſumptione Virginis, devotatione Dominum honeſtate mulierum, cura agendâ pro mortuis, verâ ac falſa pœnitentia, cordis contritione, contemptu mundi, ſequenda vera vita. Confeſſionum libri 13. De Doctrinâ Chriſtianâ libri 4. De fide ad Petrum. De vitâ & moribus Clericorum. De verâ religione. De vitâ S. Auguſtini. Tractatus de Spiritu & animâ.* XXIII Julii.
(f) Rubricis inſignitum.
(g) Mallinkrot, p. 89.
(h) Chevill. p. 225.
(i. k) Caille, p. 27.

Franc. Ximer. de Vitâ Chriſtianâ. (a) fol.	Valentiæ.	1484.
Le *GUIDON* en François de maitre Jean Falcon medecin de Montpelier · *par Denis JANOT.* (b)	Pariſ.	1484.
Albici praxis medendi *per Marcum BRANDT* (c) 4to. . . .	Lipsiæ.	1484.
Johannis *BACHONIS* Anglici tertius ſuper ſententias : *impreſſ. impenſis Ludovici Martineau provinciæ Turoniæ.* (d) fol. . .	Pariſ.	1484
Boet. de Conſol. Philoſoph. cum comment. *per Jean de Weſtfaliâ* fol. . . .	Lovan	1484.
Liber Ptolomei quatuor tractatuum cum centiloquio *per Erhardum Ratdolt* (e) 4to. .	Venet.	1484.
Blondi Historiarum Decades , unà cum Abbreviatione Pii Pont. Max *per Thomam Alexandrin.* (f) fol.	Venet.	1484.
Manilius cum comment. Laurentii Bonincontri. fol.	Romæ	1484.
Cicer. Offic. cum comment. Petri Marſi *per BERNARDINUM de NOVARIA & Bernardinum Cellerium de Luere ad imprimendum ſocios.* (g) fol .	Venet.	1484.
Metamorphoſe d'Ovide moraliſée par Thomas Waleys *imprimée par Colart Manſion* (h) fol.	Bruges	1484.
Joan *BIFFI* Mediolanenſis *MIRACULA* (i) 4to	Romæ	1484.
Senecæ opera. (k) fol . .	Neapol.	1484

La

(a) Caille, p 44.
(b) Caille, p 60.
(c) Caille, p 44. & *Gottfredus Christianus Goetzius* Prætor & Bibliothecarius *Lipſienſis* in *Lipſ.* Bibliothec. Edit *Lipſ.* M D CCXI.
(d) *Januarii* 15
(e) 15 *Januar.*
(f) *IIII Kal. Jul.*
(g) *Die XII Octob.*
(h) *Imprimé en la noble Ville de Bruges en Flandres par Colart Manſion citoien de icelle au mois de May l'an mil quatre cens IIII. XX IIII*
(i) *XI Martii*
(k) Fabric. *Biblioth. Lat.* & Biblioth. Barberin. cum Epiſtolis D. Pauli ad Senecam & Seneca ad Paulum.

La Buſe de Cour · *par Pierre SCHENCK* (a) fol.	VIENNE.	1484.
Biblia Latina. (b) fol.	.	1485.
Bibl. Germanica (c) fol.	Argentor.	1485.
Nicolai de Lyrâ Gloſa ordinaria unâ cum Poſtillis *per PAGANINUM de Paganinis Brix.* (d) fol.	Venet.	1485.
Concordantiæ Bibliorum *per Ant. Coburger.* (e) fol.	Noriberg.	1485.
PONTIFICALE Romanum, ſtudio Auguſtini Patricii de Piccolomin. & Joannis Burkardi *per Stephan Planck* fol.	Rom.	1485.
FORTALITIUM Fidei : *impenſis Antonii Koberger* (f) fol.	Nuremb.	1485.
Libellus de modo confitendi & pœnitendi · 4to. *per me Gerardum Leeu in mercuriali oppido* (g)	ANTVERPIÆ.	1485.
Le proces de Belial à l'encontre de Jheſus tranſlate de Latin en François par frere Pierre Ferget Docteur en Sorbonne · *imprimé par Johannes Fabri* (h) 4to.	Lyon.	1485.
Libri quatuor Joannis Gerſon cancellarii Pariſienſis de imitatione chriſti · *per Dionyſium & Peregrinum ejus ſocium Bononienſes* 4to	.	1485.
Theſaurus novus Sermonum . *per Martin. Flach* (i) fol	Argent.	1485.
F. GUGONIS de PRATO FLORIDO Sermones de Sanctis. (k)	HEIDELBERGÆ.	1485.

LEO-

(a) CAILLE, p. 44.
(b. c) LONG, *Biblioth. Sacr.*
(d) *Aprilis XVIII.*
(e) CAILLE, p. 28.
(f) *VI. Id. Octob. Indictione III.*
(g) 28 *Januar.*

(h) *Imprimé à Lyon sur le Rosne, quinzième d'Octobre.* Hic JOHANNES FABRI *imprimebat Taurini ann.* 1474.
(i) CAILLE, p. 19.
(k) CAILLE, p. 44.

Z

LEONARD de *NOGAROL.* de Beatitudine *per Henric. Liberarium.* (a) fol.	Vicent.	1485.
BECHINATH OLAM, Hebraicè. (b)	Soncini.	1485.
Joan Bacho ſuper 3. & 4. part Sententiarum: *per Ludovicum Martineau.* (c) fol.	Pariſ.	1485.
Vita S. Hieronymi: *per Peregrinum de Paſqualibus & Dionyſium de Bertochis Bononienſem.* (d) 4to.	Venet.	1485.
Boet. conſol Philoſoph de diſciplinâ Scholarium cum comment *per Joannem de Weſtfaliâ.* fol.	Lovan.	1485.
Boet. Conſol Philoſoph cum explicat Belgicâ (e) fol.	Gandavi.	1485.
Johannis Jacobi *CANIS COMPENDIOLUM* in librum Juſtiniani Inſtitutionum, Latinis verſibus *per Matheum Cerdonis de Windiſchgretz.* (f) 4to	Paduæ.	1485.
Johannis Jacobi Canis Juris utriusque Conſulti de modo in jure ſtudendi libellus *impreſſit magiſter Matheus* 4to.	Paduæ.	1485.
Divi de Garbo *CHIRURGIA*, cum tractatu ejusd. de Ponderibus *per Andream Gallum* (g) fol	Ferrariæ.	1485.
Hermol Barbar *CASTIGAT.* in *PLIN* Histor. (h)	Cremonæ.	1485.
Petr. Paul *VERGERII* Juſtinopolitani libellus de moribus ingenuis ac liberalibus ſtudiis: *per Jacobum Britannicum Brixianum.* (i) 4to.	Brixiæ.	1485.

Plu-

(a) Caille, p. 39.
(b) Chevill. p. 265.
(c) Caille, pag. 62 & Chevill. pag. 104.
(d) Caille, p. 23.
(e) Biblioth. And. Fauw.
(f) Die 14. Martii
(g) Caille, p. 45.
(h) Caille, p. 44.
(i) *XXVIII. Novemb.*

Plutarch. de *LIBERIS EDUCANDIS* Lat. cum Guarini Veronenſis præfatione, Mago Baſil de inſtitutis Juvenum Lat. cum Leonardi Aretini præfatione. *per Boninum de Boninis de Raguſiâ* (a) 4to	Brixiæ.	1485.
Plutarch de *VIRTUTIBUS MULIERUM*, Lat. Alamano Ranutino cive Florentino interprete. *per Boninum de Boninis de Raguſiâ.* (b) 4to.	Brixiæ.	1485.
GUARINUS Veronenſis de brevibus clarorum hominum inter ſe *CONTENTIONIBUS* à Plutarcho collectis nuper in Latinum converſis *per Boninum de Boninis de Raguſiâ.* (c) 4to	Brixiæ.	1485.
Leon Baptiſt *ALBERT* de re *ÆDIFICATORIA*. *operâ Nicolai Laurentii Alamani.* (d) fol	Florent.	1485.
Hygin Astronomic. *per Erhardum Ratdolt de Auguſtâ* (e) 4to.	Venet.	1485.
Albohazen liber completus in judiciis ſtellarum *per Erhardum Ratdolt de Auguſtâ* (f) fol	Venet.	1485.
Faſcicul Temporum *Erhardus Ratdolt Auguſtenſis impreſſioni paravit* (g) fol	Venet.	1485.
History of the noble & valiant Knyght Parys & the fair Vyenne the daughter of the doulphin of Viennois (h) fol *by William Caxton of*	Weſtminſter	1485.
Gulielmi *CAORSIN* Rhodiorum Vicecancellarii oratoris præcellentiſſimi magiſtri Rhodi ad Innocent Papam VIII *ORATIO* (i) fol		1485.

Platyn.

(a) *VI Decemb.*
(b) *XXIII. Martii*
(c) *XXIX Martii.*
(d) *Quarto Kalendas Januarias.*
(e) *Januarii die Vigeſima ſecunda.*
(f) *4. Non. Jul*
(g) *VI Id Sept. Venetiis inclyto principe Joanne Mocenico.* Hunc Librum ERHARDUS RATDOLT dedicat NICOLAO MOCENICO Magnifici D. FRANCISCI patritio *Veneto.*
(h) *Translated out of French into Engliſh by William Caxton of Weſtmynſter finiſhed the laſt of Auguſt* M CCCC LXXXV *and emprynted the* XIX. *of Decemb the ſame year.*
(i) *Habita coram Pont. ac ſacro Cardin. Senatu,*

Platyn de Vitis Pontificum · *impenſâ Joannis Vercellenſis.* fol. (a) . . . . . . 1485.

Tit. Liv. à Lucâ Porro recognit. *per Joannem Vercellenſem* fol. . . . . Tarviſ. 1485.

Cicer de Oratore ad Quint. fratrem cum comment. Omniboni Leoniceni, item de perfecto Oratore; Topica, Partitiones; de claris oratoribus; de petitione conſulatûs; de optimo genere oratorum; Æſchin. & Demoſthenis orationes contrariæ Latinè *per Barthelomæum Alexandrinum & Andream Aſulanum* (b) fol. . Venet. 1485.

Cicer Epiſtol. Familiar. cum Comment. Hubertini Clerici Creſcentinatis *per Baptiſtam de Tortis.* (c) fol. . . . . . Venet. 1485.

Horatii opera cum comment. Porphyrionis & Acronis *per Anton Zarotum Parmenſem, Impenſis Auguſtini MARIÆ CONAGI* fol. Mediolani 1485.

Ovid. Faſti cum comment. Pauli Marſi · *Antonius BACTIBOVIS Alexandrinus imprimendum curavit* (d) fol. . . Venet. 1485.

Ovid. Epiſtol. cum comment. Anton. Volſci Privernatis, & Ibis cum comment. Calderini · *per Thomam de Alexandriâ* (e) fol. Venet. 1485.

Statii Achilleis cum comment. Johan. Britannici fol. . . . . . . Brixiæ. 1485.

Juvenal. cum comment. Calderini · *per Baptiſtam de Tortis.* (f) fol. . . Venet. 1485.

Martial.

Senatu, Prælatorum & curialium frequentiâ adſtante V Kal. Febr. M. CCCC. LXXV.

(a) *X Februar.*

(b) *III. Non. Martias.*

(c) 24 *Maii.*

(d) *Religioſa literaria ſodalitate Viminali & univerſa academia Latina ad inventutem poſterorumque uſum Pauli Marſi Piſcinatis Poetæ Romani ſideliſſ. Faſt. interpretationem Antonius Bactibovis Alexandrinus Venetiis imprimendam curavit* M. CCCC. LXXXV. XXVII. *Auguſti, & à conſtitutâ ſodalitate ann. VII. d. v. Cal. Divi Clemt. rectore pont. Fortun. & Neſtore Malvit Præſulib. Pomponio Læto P. Aſtreo & Paulo Marſo conſcribus* IX. *Cal. Januar.*

(e) *Die X Junii regnante duce Joanne Mocenico.*

(f) *XXX Martii.*

Martial. cum comment. Calderin. *per Bapt. de Tortis.* fol.	Venet.	1485.
Oratoriæ Artis *EPITOMA* per Jacobum *PUBLICIUM* Florentinum . *per Erhardum Ratdolt Augustenſem.* (a) 4to. .	Venet.	1485.
Macrob *per Bonnum de Boninis de Raguſiâ.* fol	Brixiæ.	1485.
Aul Gell. Correctore Marco Scaramucino de Palatiolo *per Bonnum de Boninis de Raguſiâ.* (b) fol	Brixiæ.	1485.
Papiæ Dictionar. *per Andr. de Bonetis de Papiâ.* fol.	Venet.	1485.

(a) *Prid. Cal. Febr.*
(b) *Die tertio Martii*, cum his verſibus:

Sugium Cecropiâ clarum Latiâque Camenâ
Eſſe juvat, Gelii Scripta probanda legas
Attica nox luci nunquam ceſſura diurnæ
Ad varias artes quàm bene monſtrat iter!
En tibi, docta cohors, Marcus correxit ad unguem,
Quem tulit Adriaco Brixia Martis potens.
Siquid erit falſi, veniam dabis, inſcia turba
Forſitan huic nocuit, dum celerabat opus.

Ἴσως ἀνεγνώσθη.

Mallem legere ἀνεγνωσμένας neque tamen eſt, cur &c ἀνεγνώσθη omnino rejiciatur

Florere admodum jam incipiebat Typographeum *Soncini* aliquot abhinc annis a *Judæis* erectum. Librorum Sacrorum partem, Prophetas ſcilicet priores, anno 1486, fœliciter vulgaverunt; ſucceſſuque proſpero alacriores accinxerunt ſeſe ad univerſum Bibliorum *Hebræicorum* opus imprimendum, quod intrà biennium finem accepit operâ ABRAHAMI F. Rabbi HHAIIM. [1] ABRAHAMUS ille *Piſanus* in *Venetorum* ditione natus eſt.

Anni 1486 & 1488 non ſolùm *Hebræorum* Codicum editionibus, ſed *Græcorum* etiam, inclaruerunt. *Mediolanenſes* (ut antea dictum eſt) *Venetis* (qui hactenus cum reliquis Typographorum & numero & peritiâ contenderant, & palmam tuliſſe videbantur) eripuerunt tamen, ne eſſent in *Græcæ* Typographiæ perfectione primi. *Venetis* verò viciſſim ſuperari & præverti indignantes vetuerunt, ne eſſent ſoli; annóque 1486 (decennio poſtquam *Mediolani* excudi *Græcè* cœptum eſt) in Sacris Literis dederunt Pſalterium, in prophanis HOMERI *Batrachomuomachiam*. Illud excudit ALEXANDER, hoc LAONICUS, ambo *Cretenſes*. Pſalmi [2] charactere vetuſtiſſimo & ſingulari excuſi [3] *Latinam* in calce inſcriptionem cum Typographi & Urbis nomine annique menſis & diei indiciis gerunt. *Ranarum muriúmque pugna* literis etiam antiquam formam lectúque difficillimam referentibus exaratur. Notis proſodicis, accentibus puta & ſpiritibus, voces afficiuntur. Titulum totius operis hunc rubricâ excuſum prima præfert pagina.

Ὁμήρου Βατραχομυομαχία, ἧς ἡ τινες Τίγρητος τοῦ Καρός

Poematium Verſus Heroici & Politici [4] MICHAELIS cujuſdam τοῦ Ἀπισίλη claudunt, quibus opuſculum ipſum & HOMERUS laudatur, [5] TIGRES autem ipſius author fuiſſe affirmatur. Editionem hanc commendat id imprimis, quod rubro & nigro characterum colore inſignitur; hôc ſcilicet textus ipſe, illo Scholiaſtæ cujuſdam expoſitio *Græca*, repræſentetur; ita tamen ut ſingulis carminibus interlineare ſuperſtet Scholium. Illa amborum colorum alternatio gratam oculis exhibet imaginem. Nullam adhuc vidi, quæ Scholiaſten hunc contineret, præter hanc, editionem; unde conjicio eam ſemper fuiſſe rariſſimam & quàm pauciſſimis notam. Ad hujus Editionis calcem leguntur hæc.

[1] Ev

1 Lege illorum Bibliorum inſcriptionem in LONG, *Biblioth. Sacr.*
2 LONG, *Biblioth. Sacr.*
3 Lege Catalogum ſequentem
4 Hunc puto eſſe MICHAELEM APOSTOLIUM *Byzantinum* Paræmiographum, ac FABRIC. in *Biblioth. Græc.* monet illius verſus Politicos in laudem *Batrachomyomachiæ Homericæ* memorari a LABBEO pag. 193 *Bibliothec. Nov. MSS.*
5 FABRIC. in *Biblioth. Græc.* ſcribit Auctorem *Batrachomyomachiæ* a quibuſdam no-

¹ Ἐν ὀνόματι τῆς ἁγίας τριάδος, τοῦ πατρὸς
Καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.
Συνθεὶς ἐμοῦ Δανιήλου Κρητὸς καὶ πρωτοθύ-
τε χανίου ἐν ἔτει χιλιοστῷ τετρακοσιοστῷ
ὀγδοηκοστῷ ἕκτῳ μηνὶ Ἀπριλλίῳ, εἰκοστῇ
δευτέρᾳ, ἐν Ἐνετίαις.

Mediolanum & *Venetiæ* jam habebant, de quo meritò gloriarentur, quod apud ſe primùm Libri *Græci* lucem vidiſſent. *Florentia* tamen, licèt illis poſterior, erubuit vinci, & id tandem produxit, quod omnes quantaſcunque moras compenſaret. Quicquid hactenus ab illis in *Græcâ* Typographiâ præſtitum fuerat, nihil erat niſi velitationes quædam & præludia ſeu προγυμνάσματα, ſi cum illo, quod interim *Florentia* moliebatur, opere conferantur. Quid enim tenuis manipulus ad plenam meſſem? Quid LASCARIS Grammatica ad totius eruditionis *Græcæ* & *Latinæ* fontem? Quid TIGRETIS opuſculum ad HOMERI *Iliadem* & *Odyſſeam*? Quid mures & ranæ eorumque certaminum commentum planè fabuloſum ad *Trojanos* & *Græcos* Heroas? Operoſo hôc & præſtantiſſimo HOMERI inter omnes Poetas principis volumine duobus tomis comprehenſo orbem eruditum anno 1488. donavit *Florentia*; quæ, dum aliæ Urbes in limine & initiis tantùm, conatibus adhuc immaturis, ſubſiſterent, primo & uno ſed ingenti graviqne molimine ad ipſum culmen voluit pervenire, vetuitque quicquam relinqui, quo ſuperari poſſet. Editione illâ, ſi chartæ ſolidæ colorem & pompam, ſi nitidam characterum figuram, æquata marginum intervalla, juſtam linearum diſtantiam, totum denique impreſſionis ordinem & diſpoſitionem ſpectes, nil certè aut antea aut poſtea elegantius comparuit. Primas Rhapſodiarum ſingularum litteras omiſit Typographus ſpatio ampliſſimo dato, ubi Illuminator (ſic ejusmodi Artifices olim vocaverunt) litteram affabre depictam variisque colorum generibus lucentem calamo duceret; nec ſpatium illud ſolum ſed marginem etiam exteriorem, unà & forſan interiorem, illuminaret

nominari PIGRETEM, ARTEMISIÆ fratrem, teſtibus PLUTARCHO & SUIDA Πίγρης Καρ ἐξ Ἁλικαρνάσσου &c. SUID. H. STEPH. *Schediaſm.* lib. 6. Sched. 22. dicit ſe incidiſſe in Exemplar, ubi Poematium hoc adſcriptum eſſet TIGRETI Cari vel PIGRETI.

¹ Eadem nuncupatio Sacroſanctæ Trinitatis legitur in inſcriptione ad calcem Pſalterii ſuprà memorati. Typographis enim tunc mos erat, pius quidem, breves doxologias [*Laus Deo* aut *Deo gratias*, ut in plaribus à NICOLAO JENSON exceptis Libris] adpicere, quaſi Artis Typographicæ inventionem eſſe Divinum quoddam munus agnoſcerent.

2 Πηγὴ ἐστι τῆς Ἑλληνικῆς διαλέκτου τῶν ἀνθρωπίνων βίων παράδειγμα, ... ἀλλων ... Ἑλλήνων καὶ Λατίνων, ... ἄλλης ... λόγους παιδείας ... CHALCONDYL. in præfatione ad HOMER. *Florent.* 1488.

minaret. Propriorum Nominum initia majuſculæ non diſtingunt hîc etiam, neque quidem [1] carminum, niſi ubi aliquam orationem, aut novum ſententiæ filum orditur Poeta. Quo autem principis hujus Editionis authores & adjutores meliùs cognoſcat Lector, ex duabus Præfationibus, illâ *Latinâ*, hâc *Græcâ*, ea, quæ ad illud propoſitum maximè pertinent, adjiciam.

„ Bernardinus Nerlius Petro Medicæ
„ Laurentii filio S.

„ Cùm doctiſſimorum virorum —— ſententiâ Græcas litteras La-
„ tinis —— pernecesſarias eſſe animadverterem —— nonnullos littera-
„ rum Græcarum ſtudioſos ob inopiam Librorum magno affici in-
„ commodo —— decrevi Græcum aliquem Authorem, qui & —— no-
„ biliſſimus —— & perutilis foret, imprimendum ſuſcipere. Quod &
„ ſi arduum & perdifficile videbatur, tamen cùm ea, quæ ad hoc
„ opus conficiendum neceſſaria erant, in hâc noſtrâ civitate concur-
„ rerent, ejuſmodi occaſionem minime prætermittendam putavi.
„ Nam ut omittam Nerii fratris liberalitatem, & Joannis Acciaoli
„ auxilium, Demetrique Cretenſis dexteritatem, id imprimis mihi
„ oportunum fuit —— quod ad hanc rem Demetrium Chalcondylem
„ Athenienſem nactus eram, virum —— tempeſtate noſtrâ doctiſſi-
„ mum, præceptorémque meum, quo hujuſmodi Opus accuratiſſimè
„ recognoſci poſſet —— itaque ex illius conſilio Homerum ut ve-
„ tuſtate primum, ita etiam divino quodam ingenio ſummum poetam
„ ac litterarum fontem elegi: qui quidem ob incuriam atque negli-
„ gentiam librariorum ita ſui diſſimilis videbatur, ut in nullo ferè co-
„ dice quamvis perveteri integer agnoſceretur. Quamobrem erudi-
„ tiſſimi ſane viri operâ, qualem Demetrium nactus eſt, ſummopere
„ indigebat: qui —— ipſa Homeri Opera ſingulari diligentia ſummo-
„ que ſtudio cum Euſtathii commentariis conferens examinavit atque
„ emendavit; cujus quidem viri diligentiam aut nihil arbitror præ-
„ teriiſſe, aut ſiqua prætermiſſe videbuntur, ea certe vel dubia quæ-
„ dam ſunt vel ejuſmodi, ut ea in tali tantóque opere juſtus æquuſ-
„ que rerum æſtimator non magnifaciat. Adhæc non ſolum Homeri
„ opera quæcunque reperiuntur, quæque ejus feruntur, imprimenda
„ curavi, verùm etiam his adjeci * Herodotum, Plutarchum atque
„ Dionem, qui & poetæ vitam litteris diligentiſſime mandaverunt,
„ & ſenſus utriuſque divini operis —— diſcuſſerunt. —— Quæ omnia
„ cùm

1 In Editione *Batrachomyomachiæ* ſupradictâ verſuum initia majuſculis ſæpius ornantur.

* Nunc primum eſt, cum aliquid horum Authorum *Græcè* typis excuſum ſuerit.

„ cùm jam ad optatam metam perducta ſint, multóque feliciùs quàm „ ab initio exiſtimâram, annuente Deo, ſucceſſerint; conſtitui, Pe„ tre Medices, ut hæc omnia nomine tuo impreſſa ederentur, quem „ à puerítiâ Græcis inſtitutum litteris cognovi, videóque in Homeri „ præſertim lectione quotidie verſari. —— Vale. Florentiæ, Idibus „ Januariis. M.CCCC.LXXXVIII.

Δημήτριος ὁ Χαλκονδύλης τοῖς ἐντευξομένοις εὖ πράττειν.

—— ἐπεὶ δὲ εὕρηται μὲν πάλαι καινὸν ἀγαθὸν τοῖς φιλολόγοις καὶ σπουδαίοις ἡ εὐπορία βιβλίων Λατινικῶν, λέγω δὲ τὴν τούτων ἐντύπωσιν, ἐπιθέσθαι δὲ τῷ αὐτῷ καὶ τοῖς Ἑλληνικοῖς βιβλίοις, οὐδεὶς δὲ ἐτόλμα μέχρι καὶ νῦν ἑαυτὸν ἐς τοῦτο καθεῖναι, ὅ, τι καὶ λόγου ἄξιον, δεδιὼς (οἶμαι) τὴν τοῦ πράγματος δυσχέρειαν, τοῦτ' ἐννοοῦντες ἐν τῇ περιφανεῖ πόλει Φλωρεντίας οἱ πεφυκότες νέοι καλοί τε κἀγαθοὶ φιλομαθοῦντες καὶ φιλόκαλοι δύο μὲν ἀδελφοὶ Βέρναρδος καὶ Νήριος τοῦ Νερίλλου, τρίτος δὲ σὺν τούτοις ἑταῖρος αὐτῶν Ἰωάννης ὁ Ἀκκίολος, οὐκ οἶδ' ὅπως, ὁπωσοῦν ἀπεφήναντο δὲ μάλα πρόθυμοι ἐς τόδε τὸ ἔργον. Συμβουλευσάμενοι δὲ καμοὶ περὶ τούτου, καὶ συναιτιῶντό με καὶ συνεπισπεύδοντα πρὸς τοὔργον ὁρῶντες, προσέτι καὶ τὴν παρ' ἐμοῦ βοήθειαν ἐπαγγελλόμενον, ἔτι καὶ μᾶλλον ὥρμησαν ἐγχειρῆσαι τῷ πράγματι μηδὲν ὑπερθέμενοι. Καὶ δὴ τὰ σύμπαντα τοῦ Ὁμήρου ποιήματα, Ἰλιάδα τε καὶ Ὀδύσσειαν, ἔτι δὲ Βατραχομυομαχίαν, καὶ τοὺς εἰς Ὅμηρον φερομένους Ὕμνους· πρὸς δὲ τούτοις καὶ τῶν συγγραφέων τοὺς μὴ μόνον τὸν βίον αὐτοῦ συγγεγραφότας, ἀλλὰ καὶ μὴν ὅσης ἐπιμελείας καὶ κάλλους καὶ τέχνης τὰ ἑκάστου ποιήματα ἐνεῖθεντο, ἀποδεδειχότας, ταῦτα δὴ πάντα ἐν μιᾷ βίβλῳ δι' ἐντυπώσεως περιλαβεῖν ἐγνωκότες, ἐπιμελήσατο πάνυ, ὡς οἷόν τε πρὸς ταῦτα, καὶ τύχῃ χρησάμενοι ἀγαθῇ, καλῶς τε καὶ τέλειον πάντῃ τὸ ἔργον ἀπετέλεσαν, τῆς δυνατῆς καὶ παρ' ἡμῶν διορθώσεως τετυχηκός. Σφόδρα γὰρ ἡμῖν πλεῖστα ὅσα διὰ σπουδῆς ἐγένετο, ἐφ' ὅσον οἷόν τε ἦν διορθοῦσθαι τά τε Ὁμήρου ποιήματα προσεχέστατα καὶ τοῖς τοῦ Εὐσταθίου ὑπομνήμασι, καὶ τὰ τῶν συγγραφέων περὶ αὐτοῦ πεποιημένα. Εἰ δέ τι καὶ διέφυγεν ἡμᾶς ἐν τοσαύτῃ πραγματείᾳ, συγγνώμης ἂν ὑπὸ τῶν ἀγνωμόνως κρίνειν ἐθελόντων δικαίως ἀξιοίμεθα. —— Δεῖ μέντοι μὴ ἀγνοεῖν, ὡς ἔν τε τῇ Βατραχομυομαχίᾳ καὶ τοῖς Ὕμνοις ἐνίαχοῦ διὰ τὴν τῶν ἀντιγράφων διαφθορὰν, οὔτε ὁ τῶν ἐπῶν ἀριθμὸς ἔτι μὴν τὸ τῆς διανοίας ὑγιὲς ἀπηρτίσθαι. Παραπλησίως δὲ καὶ τῷ Δίωνος συγγεγραμμένῳ Ὁμήρου ἀλλὰ τότε τῆς Βατραχομυομαχίας καὶ τῶν Ὕμνων ἐλλιπῆ τυγχάνοντα, εὖ φαύλως ἂν ἴσως ἔχῃ. Διεφθαρμένα δὲ ὑπὸ τοῦ τοσούτου χρόνου καὶ τῆς περὶ ταῦτα τῶν λογίων ἀμελείας, οὐκ ἂν πολλὴν τὴν ζημίαν ἐποίσειεν τοῖς φιλομαθέσι &c. &c.

Typographia videbatur ἀκμὴν quandam & maturam ferè ætatem conſecuta, poſtquam in *Latinis*, *Græcis* & *Hebraicis* litteris ſuorum laborum tam luculenta edidiſſet ſpecimina. Difficultates & pericula, quæ cunctis magni momenti rebus recèns inventis à ſuâ inventione ad fixum ſtatum interveniunt, perruperat; nec quicquam nunc ſupere-

rat, niſi ut gloriam & laudem, quam nacta fuerat, tueretur & amplificaret; caverétque, ne per ſupinam Artificum inertiam litteræ ad paucos (uti olim) reciderent. *Italiæ* hæc prima Artis hactenus debemus incrementa, nec deinceps in illâ *Europæ* parte feliciſſimâ defuerunt, qui operam haud indiligentem darent, ne minùs ſibi quam anteceſſoribus à posteris deberetur. Quamvis autem *Italiæ*, quod meruit, invidere nolim, quæ facem præferens ſuo exemplo aliarum ſtudium excitaverit & accenderit; nolo tamen harum meritis quicquam detrahere, quæ exemplis tam nobilibus commotæ nil ſolennius habuerunt, quàm ut exemplaria ſibi propoſita imitarentur, & aliquando excederent. Suos *Gallia* paulatim educavit & protulit Typographos, qui (ut in proximâ centuriâ deſcribetur) diu hujus Artis principatum tenuerunt. cujus quoniam hìc mentio incidit, tacere non poſſum JOANNEM TRECHSEL natione *Germanum*, qui anno 1487, *Lugduni* Officinam aperuit typographicam. Ex hujus filiâ JODOCO BADIO *Aſcenſio* in matrimonium datâ orta eſt Typographorum proſapia illuſtris, quorum operibus litterariis *Galliam* adeo ornatam & ditatam poſtea cernemus, ut priorum nulli ceſſerint, primáſque ſibi uſque vindicaverint *Pariſienſes* Typographi. Sed de his ſuo loco.

Variis in *Europæ* locis famam adepti ſunt ſequentes Typographi:

Anno 1486. *Moguntiæ*; ERHARDUS REUWICH de *Trajecto* inferiori.
Monaſterii; JOANNES LIMBURGUS.
Ulmæ; JOHANNES REGER, operâ & impenſis JUSTI DE ALBANO de *Venetiis*.
Venetiis; [1] GULIELMUS de *Tridino* de *Monteferrato*, [2] BERNARDINUS de *Tridino* ex *Monteferrato*.
Papiæ; [3] ANDREAS BONETIS;
Vicentiæ; HENRICUS à *Sancto Urſo*.
Veronæ, PAULUS FRIDENPERGER.
Lovanii; ÆGIDIUS vander HEERSTRATEN.
Abbatis-Villæ; [4] JOANNES DU PRE' & PETRUS GERARD.
Baſileæ; [5] NICOLAUS KESLER.

Pariſiis;

1 Is cognominabatur *Anima mia*. Vide ann. 1490. in Catalogo.

2 Neſcio, an is BERNARDINUS illâ cognatione GULIELMUM attingat, aut tantùm fuerint contermanei.

3 CAILLE, p. 40 ſuſpicatur tamen errorem hanc eſſe; nam ANDREAS de BONETIS *Venetiis* imprimebat anno 1484. cùm autem eſſet *Papienſis*, JOANNES LA CAILLE credidit hunc *Papiæ* artem exercuiſſe.

4 Hic JOANNES ann. 1488. *Pariſiis*, 1489. *Lugdunum* migravit.

5 Hic 1487. imperſſit *Antverpiæ*.

Anno 1486. *Pariſiis*; [1] ROBINET MACE; [2] JOHANNES BONHOMME.
[3] *Memmingæ*; *Toleti*; oppido Sti *Albani* ——

Anno 1487. *Reutlingæ*; JOHANNES OTHMAR:
Venetiis; [4] JOANNES HAMMANI *de Landoia*, & JO. EMERICH *de Udenhem*; BONETUS LOCATELLUS impenſis OCTAVIANI SCOTI; [5] BARTHOLOMÆUS DE ZANIS *de Portesio*; [6] HERMANNUS LICHTENSTEIN:
Bononiæ; JOANNES WALBECH & [7] HENRICUS *de Harlem*.
Pariſiis; PETRUS LEVET; JOANNES CARCHAONI; [8] PETRUS RUBEUS:

Anno 1488. *Auguſtæ Vindelicorum*; [9] ERHARDUS RATDOLT:
Argentinæ; JOHANNES PRUS:
Gaietæ; [10] JUSTUS:

Tubin-

1 „ Il eſt pluſieurs Freres, qui exerce- „ rent la Librairie, JEAN MACE Librai- „ re demeurant à *Rennes*, & RICHARD „ MACE Libraire en l'Univerſité de *Caen*. CAILLE, p. 49 & 62

2 Frere de PASQUIER (1476) CAILLE, p. 62

3 Neſcio nomina Typographorum.

4 Is JOHANNES HAMMAN *de Landoia* dictus erat *Hertzog*. Vide ann. 1492 in Catalogo.

5 Hic Libris ſuis literas B. Z. initiales ſui Nominis aliquando imprimere ſolebat. Hunc morem antea jam notavi frequentiſſimum, quae ſatis diu increbuit conſuetudo.

Sic V. S. i. e. *Uldericus Scinzenzeler* LUCAN 1491.
A. L. *Antonius Lambillon*. VIRGIL 1492.
I. T. *Joannes de Tridino* JUVENAL. 1492.
Z. T. Idem *Joannes de Tridino* PERS 1499. & SALLUST. 1500. Nam *Zane* pro *Joanne* apud *Italos*.
F. M. *Franciscus de Mazalis* DIONYS. HALIC. 1498.
B. R. *Bernardus Rizus de Novaria*. Supplement. Chronic. 1490.

Sic etiam post 1500. I. P. *Joannes Parvus*. H. S. *Henricus Stephanus*, S. C. *Simon Colinaeus*, I. L. *Joannes Loducus Tiletanus*. &c. Longum eſſet ſingula hujusmodi exempla enumerare. Typographi quidam ſuo ſcuto Libros conſignabant, ut *Schoefferus*, & inter *Pariſienſes* poſt ann. 1500 *Gourmontius* &c. Alii inſignibus, quae ad ſuum nomen alluderent, utebantur, ut *Benedictus Fontana*, qui ſumptus *Philippi Pincio* ſuggerebat, adjiciebat fontem cum literis B. F. & poſt ann. 1500. *Simon de Colines*, cuniculos cum literis S D C *Federicus Morellus*, morum &c. Plures epigraphas & lemmata in variis Signatum generibus, quisque ad ſuum arbitrium, nec raro ratione ſui nominis habita, addebant.

6 Hic ann. 1475 *Vicentia* imprimebat.

7 Hic prius anno 1482. innotuerat.

8 Ante hunc *Petrum Rubeum*, neminem ex Typographis novi, qui impreſſoris Rubei titulum gereret. Hic forſan affinis fuit *Jacobi Rubeo* antea anno 1474. memorato.

9 Hic cum apud *Venetis* Arte imprimendi plus decennium excelluiſſet, *Auguſtam* migravit ſuam non minorem conſecuturus.

10 Hic JUSTUS forſan idem eſt, cujus mentio prius anno 1486.

Anno 1488. *Tubingæ*; FREDERICUS MEYNBERGER:
Eſsleiæ; MICHAEL REISER.
Venetiis; THEODORUS DE RAGAZONIBUS [1] *de Azulâ* [2] *Breſanus*; BERNARDINUS DE CORIS *Veronenſis*; GEORGIUS ARIVABENUS *Mantuanus*; [3] JOANNES RUBEUS [4] *de Vercellis*; HIERONYMUS *de Sanctis Veneti* & JOHANNES LUCILIUS [5] SANTRITER *de fonte ſalutis* impenſis BOLANI patritii:
Mediolani; BENIGNUS & [6] JOHANNES ANTONIUS *de* BONASO fratres:
Mutinæ; DOMINICUS ROCOCIOLA:
Bononiæ; BENEDICTUS HECTORIS Librarius operâ [7] PLATONIS Impreſſoris *Bononienſium*
Lugduni; MICH TOPIE *Pedemontanus*, & JACOBUS HERENBERCLE *Alemanus*; [8] JANON CARCAIGNI.
Rothomagi; JOHANNES *le* BOURGOIS.
[9] *Toloſæ* ———

Anno 1489. *Argentinæ*; [10] JOHANNES REYNARDUS alias *de* GRUNYNGER *Argentinenſis*.
Venetiis; MATTHÆUS CAPCASA *Parmenſis* impenſâ & operâ LUCANTONII *Florentini*; SIMON *de Luero* & [11] BERNARDINUS *de* CHORIS *de Cremonâ*; CHRISTOPHORUS *de* PENSIS *de Mandello*

Bononiæ;

1 Vide ann. 1490. in Catalog.
2 Vide ann. 1495. in Catalog.
3 Neſcio, an hic RUBEUS eidem familiâ ortus fuerit cum JACOBO & PETRO ante nominatis.
4 Vide ann. 1490. in Catalog. Idem dictus JOANNES ROSSE *Vercellenſis*, qui anno 1495 operam locabat LUCÆ ANTONIO JUNTÆ. Et hunc non alium arbitror, quàm qui anno 1480. dictus eſt JOANNES *Vercellenſis*.
5 Hujus SANTRITER mentio prius facta eſt anno 1480.
6 Hic jam inclaruerat anno 1482.
7 Hic vocatur etiam PLATO *de Benedictis*. Vide Catalog. ann 1491. Neſcio annon idem ſit, qui anno 1499 JOANNES ANTONIUS *Platonides Benedictorum* Bibliopola civis *Bononienſis*.
8 Hic forſan affinis fuit JOHANNI CARCAGNI, qui ann. 1487. *Pariſiis* imprimebat.
9 CAILLE, p. 46. nomen Typographi non indicat.
10 Quamvis hic nomen Urbis non adjiciatur, vix tamen dubito de *Argentinâ*, ubi annis 1496. & 1498. eum impreſſiſſe certum eſt. Affinis forſan fuit MARCI REYNHARDI *de Argentinâ*, cujus mentio 1482.
11 Hic anno præcedente memoratur.

Anno 1489. *Bononiæ* ; [1] BACIELIERIUS cognomento *de* BACIELIERIIS *Felſineus* civis:

Papiæ ; ANTONIUS *de* BIRRETIS , & [2] FRANCISCUS *de* GIRARDENGHIS:

Pariſiis ; [3] GULIELMUS CARON , JOHANNES BELIN & [4] JOHANNES DU PRE ; [5] GUIDO MERCHANT ; [6] PHILIPPUS PIGOUCHET ; [7] DURANDUS GERLIER ; [8] MICHAEL LE NOIR:

1 Idem forſan ; qui BAZALERIUS *de Bazalerus* , & BASALERUS *de Baſaleris* ano 1493.

2 Hic FRANCISCUS *de* GIRARDENGUIS de *Papia* migravit poſtea *Venetias*, ubi floruit anno 1492. Affinis forſan fuit NICOLAI GIRARDENGI , qui anno 1479 *Venetiis* imprimebat.

3 Affinem puto fuiſſe PETRO CARON, de quo 1474.

4 Hic anno praecedente *Pariſiis*, & anno 1486. *Abbatis Villa* Artem exercebat JOHANNES LA CAILLE , pag. 41 ſcribit eum hoc anno 1489. & poſtea 1493. *Lugduni* Libros edidiſſe Niſi error aliquis lateat, cum oportet eodem anno 1489 *Pariſiis* & *Lugduni* habitiſſe.

5 CAILLE, p. 66] „ Il avoit pour „ marque *le chant gaillard* repréſenté par les „ deux notes *ſol, la*

„ Avec une Foy repréſentée par deux „ mains jointes enſemble , pour faire alluſion à ces paroles *ſola fides ſufficit* , tirées „ de l'Hymne *Pange lingua*

6 CAILLE, p. 66.] „ Il mettoit ordinairement au bas de ſes Livres , *impreſſum autem fuit apud praefatum Pariſiis charactere nitidiſſimo & jucundiſſimo.*

7 CAILLE, p 65] „ Libraire Juré Il „ avoit pour déviſe *l'étoille fameuse*, repré„ ſentée par une étoille , une faux & un „ veau, avec ces mots , *Dum time , pa„ pere fortune , memento ſui* JESUS „ De Librariis juratis & non-juratis CHEVILLERIUS conſulendus eſt , qui hic de re fuſe diſſerit Part 4. Cap. 3 PASCHAsius BONHOMME admiſſus eſt Juratus Librarius Univerſitatis 1475 6 *April.* Ibid. p. 345.

8 CAILLE, p 64, 65] „ Il avoit pour „ marque une roſe en face ſur un fond „ de ſable ſoutenus par deux Mores, & une „ autre pour timbre , le tout faiſant alluſion „ à ſon nom avec ces vers,

„ *C'eſt mon deſir de Dieu ſervir,*
„ *Pour acquerir ſon doux plaiſir.*

„ Il eut pluſieurs enfans , & eſt un de „ ceux , qui ont le plus imprimé de ſon „ temps. Voici ſon Epitaphe , qui ſe lit „ dans l'Egliſe de Saint Benoît

„ *Cy deſſous giſt honnorable homme* MI„ CHEL LE NOIR , *en ſon vivant Li„ braire, & Bourgeois de* Paris , *qui trépaſſa „ le* XXIX *jour de* Septembre *mil VC XX.* „ *lequel enſemble* Jeanne Teppere *ſa fem„ me , ont fondé en l'Egliſe de ceans tous les „ Samedis de l'an à perpetuité une Meſſe baſſe „ du jour avec memoire des Trepaſſez, que les „ Marguilliers de ladite Egliſe ſont tenus fai„ re dire à ſix heures du matin , & faire ſon„ ter l'une des cloches de lad. Egliſe Et à la „ fin le Preſtre dira* De profundis, Inclina, „ Deus veniæ , & Fidelium , *& aſpergera „ de l'eau benite ſur la foſſe dudit Defunt. „ Et pour aſſurer ladite fondation, qui eſt au„ toriſée par Meſſieurs les Chanoines & Cha„ pitre de lad. Egliſe , ont donné pluſieurs „ biens plus à plein declarez ès titres ſur ce „ faits Et ſi il étoit que ladite rente fuſt ra„ chetée , leſdits Marguilliers ou ſucceſſeurs „ ſeront tenus convertir leſdits deniers en une „ autre rente tellement que ladite Meſſe puiſ„ ſe avoir court à toujours.*

„ *Priez Dieu pour eux , & pour tous Trepaſſez.*

NOIR; [1] WOLFGANGUS HOPYL *Alemanus.*

Anno 1489. *Lugduni*; JOHANNES CLEIN *Alemanus*; MATTHIAS HUSM *Alemanus*:

[2] *Agro Caregio*: *Senis* —— —— ——

Anno 1490. *Venetiis*; BERNARDINUS *de* RENATIS; [3] BERNARDUS RIZUS *de Novariâ*; [4] JACOBUS *de* PAGANINIS *Brixienſis*; PETRUS *Veronenſis*.

Mediolani; PHILIPPUS *de Montegatiis* impenſis [5] presbyterorum ANDREÆ LELII & FRANCISCI TANTII:

Florentiæ; FRANCISCUS BONACCORSI:

Papiæ; GABRIEL *de* GRASSIS:

Mantuæ; [6] VINCENTIUS BERTOCHUS [7] *Regienſis*.

Anno

1 CAILLE, pag. 65] „ Il avoit pour „ marque un Chesne & une Cigogne." Anno 1502. habitabat in vico *dicto Jacobæo* ad inſigne *Sancti* GEORGII. Multa ſunt, quare non ægre credam in ejus officinâ HENRICUM STEPHANUM primum Artem didiciſſe, cùm duo ſimul excuderint anno 1502, & ex characterum ſimilitudine facile pateat longam fuiſſe inter eos conſuetudinem.

2 Sine nomine Typographorum.

3 Idem (ut puto) qui ann. 1492. BERNARDUS RICIUS *de Novaria*, qui imprimebat impenſâ JOANNIS DOMINICI DE NEGRO Medicinæ Doctoris. Neſcio tamen an idem ſit, qui antea ann. 1486 BERNARDINUS *de Novariâ*.

4 Fuit ex eadem (ut opinor) familiâ, quâ PAGANINUS *de* PAGANINIS *Brixienſis* ann. 1485.

5 Sic ſolebant illis temporibus viri cujuſcunque ordinis rei typographicæ ſuppetias ferre.

6 Eâdem (ut ſuſpicor) ſtirpe ortus, quâ DOMINUS BERTOCHUS, qui *Bononiæ* excudebat ann. 1474. Eodem etiam nomine DIONYSIUS *de* BERTOCHIS, ſed *Bononienſis*, qui ſloruit *Venetiis* annis 1485 & 1490. uti & DOMINICUS BERTOCHUS itidem *Bononienſis* anno 1486.

In multis antiquorum horum Typographorum appellationibus confuſionem, q [illegible] dirimere difficile eſt, parit ſæpe non nominis varietas. Nonnunquam ſolum agnomen aut cognomen exprimitur, unde, cùm idem pluribus ex familiâ diverſâ ortis agnomen, aut ex eadem cognomen eſſe poſſit, inter homonymos diſcrimen non ſemper ſit obvium. Porrò quoquam nihil frequentius occurrit, quam varia nominum, præcipuè barbarorum, orthographia, & crebra barbarorum nominum in *Græca* aut *Latina* (ut meliora ſunt pronunciatu) deflexio, hinc etiam error vel attentiſſimo poteſt ſubrepere. Denique agnomini aut cognomini nomen aut urbis aut patriæ aut utrumque adjicitur, & ſic facilior, quàm in aliis, habebitur diſtinctio. Præterea Typographis mos erat cognationis aut commercii aut utriusque ſocietatem mutuam jungere. Alii aliquando ſuo, aliquando alieno ære, aliquando ſoli, aliquando conjunctî Typographiam exercebant, impenſam ille, ille operam ſuppeditabat. Sic onus, quod cs uni gravius videbatur, inter binos aut plures diviſum fiebat levius. Quidam Typographi in uno loco continere ſe nolentes ſolum ſæpe vertebant, ut Ars ſua foret communior & utilior. Omnia hæc attentè & ſigillatim exercenda ſunt, ſiquis hiſtoriam condere velit typographicam, multas oportet ſcrutari Bibliothecas, pluréſque Libros omnimodi generis evolvere, qualem certè laborem non defugi aut defugiam, quoties ulla mihi laboris & temporis in hâc ce rebus impendendi ſe dabit occaſio. Lector interim his parvulis meis conatibus & conjecturis ignoſcet, quandocunque in flexuoſis itineris viis inexplicabilibus anfractibus aberrare contigerit.

7 Vide annum 1492 in Catalog.

Anno 1490. *Genevæ*, JACOBUS ARNOLLET:
Lugduni, PETRUS MARRSCHAL, JOANNES *de la* FONTAINE.
Pariſiis, [1] GODEFRIDUS *de* MARNEF, [2] JACOBUS MALIETI:

Nullibi, quantum novi, (ſi *Venetias* excipias) magis quàm *Pariſiis* increvit Typographorum numerus, quorum Ars (uti in primis dictum eſt) ſuam *Sorbonæ* debet originem. [3] Res *Lutetiæ* Libraria, quæ Scribis ſive Stationariis, Bibliopolis, Religatoribus, & Illuminatoribus conſtabat, multis jam annis ante Typographiæ inventionem, erat penès Univerſitatem. Regiis diplomatibus plena in illam hujus authoritas diu ſteterat communita. Nihil enim eſt æquius, quàm illos, qui Libris ſerviunt, his, qui præſunt, ſubjici; illos, qui eis compingendis & diſtrahendis ſolum operam dant, ab ipſis eorum Authoribus aut Cenſoribus leges accipere. Pacto vix ullo facilius, altiùs aut latiùs, quam Libris malis, univerſæ reipublicæ noceri poteſt. Iis porrò, qui boni ſunt & utiles, multum utilitatis decreſcit, niſi terſè & emendatè exeant. Præterea plerique imperiti (qualibus nil quicquam injuſtius) hoc genus hominum mercenarii ad omne turpe lucrum emancipati mercibus his librariis pretium juſto grandius ſtatuunt, quod fraudi ſit emptoribus tenuioris fortunæ, quorum inter literas longè major copia reperitur. Hiſce incommodis ut occurratur, viſum eſt totum librariæ rei jus poteſtatemque iis permittere, quibus curæ eſſet, ne per malos Libros ſani mores detrimentum acciperent, & ut nimia Librariorum avaritia, certum cuique Libro pretium indicendo, coerceretur. Ea igitur cura Univerſitati *Pariſienſi* antiquitus fuerat delegata. [4] Eandem illam poteſtatem poſt Typographiæ inventionem Univerſitas exercuit. Nemo enim non videt majus tunc, quàm antea, fore periculum, ſi iſtud Univerſitatis imperium abrogaretur. Quin imò Typographi in ſuorum Librorum inſcriptionibus ſeſe Univerſitatis miniſtros libenter agnoſcebant, cum ſe ſæpius nominarent,

[5] Uni-

1 *Gaudo Mortator Godfrido de Marnef comprimebat* CAILLE, p. 68, 70. „ Ils étoient „ trois freres, tous habiles Imprimeurs & „ Libraires, qui ont été aſſociez, & ont „ imprimé quelquefois enſemble. Ils avoient „ une marque repreſentée par trois ſymbo„ les, des Grues qui font un nid en volant, „ un Perroquet qui parle, un Pelican qui „ donne la vie à ſes petits, & trois batons „ ſur leſquels ſont les premieres lettres de „ leurs noms; ſçavoir G. qui ſignifie *Geoffroy*, E *Enguilbert*, & J *Jean* ENGUILBERT eut pluſieurs enfans, entr'autres JEAN, & ENGUILBERT, „ qui allerent s'établir à *Poitiers*, où ils „ imprimerent pluſieurs Livres vers l'an „ 1550.

2 Impreſſionis locus hîc non adjicitur, vix dubito, quin idem ſit, qui vocatus JACOBUS MAILLET anno 1491 impreſſit.

3 Lege CHEVILL. p. 301. uſque ad p. 310.

4 Lege CHEVILL. pag. 320. uſque ad pag. 410.

¹ Univerſitatis *Pariſienſis* Librarios, Bibliopolas, Librarios juratos; in Univerſitate Bibliopolas, aut Chalcographos adſcriptitios; Librarios Regios & Univerſitatis Religatores, aut è contra Univerſitatis Librarios & Regis Religatores. Hic obiter placet obſervare varia eorum, qui in re librariâ occupabantur, ante & poſt Artis inventionem, nomina; Scribas ſeu Stationarios, Bibliopolas, Religatores, Illuminatores, Typographos ſeu Chalcographos vel Impreſſores. Scribarum officio finem impoſuit Typographiæ uſus. Illuminatorum artificium locum diutius obtinuit, donec apud Typographos litteras ² in Librorum & Capitum initiis omittendi conſuetudo teneretur: loco tamen paulatim ceſſit, poſtquam initiales illæ adhiberi & demum florentes (quas vocant) litteræ frequentari cepiſſent. Illæ diu ante ann. 1500, Hæ poſt illas apud celebriores ³ Typographos, introductæ ſunt. Initialibus illis abſtinendi mos ſero admodum penitus exolevit. ⁴ Sunt enim, qui in ejuſdem Libri editione alicubi omiſerunt, alibi admiſerunt. ⁵ Sunt etiam, qui in diverſis ejuſdem Operis locis & initiales negligebant, & florentes inducebant. Porrò cùm primùm initiales in uſum venerunt, erant plerumque ⁶ minuſculæ; ſpatiumque relinquebatur à Typographis vacuum, quod literas iſtas minuſculas producendo & coloribus variis ornando Illuminatorum operâ repleretur. Minuſcularum initialium uſum longo tempore continuaverunt non

1 Chevill. p. 321, 322.

2 Mallinkrot p. 102. — „Fuiſſe antiquitus ſimpliciorem & minùs venuſtam Typographiæ faciem ex iis qui ſuperſunt Codicibus videre eſt. Et ſi enim in principio, quæ ſcriptis Libris margines ornandis adhiberi conſueta erat miniatura, etiam ad impreſſos tranſlata fuerit; tamen celeriter illa, utpote operoſior & plurimum temporis abſumens, deſiit, poſtquam venditores animadvertiſſent, merces ſuas etiam ſine lenocinio deſtitutas, facilè emptorem invenire. Hinc evenit, ut plurimi adhuc ſuperſint Codices primis ô illo tempore excuſi, quibus capitales quas vocamus literæ penitus abſunt, eò quod impreſſoribus propoſitum fuiſſet, abſolutâ excuſione illas è manu adjicere, quod poſtmodum, feſtinatâ in avidos emptores distractione, integrum non fuit: prout etiam non paucos illorum temporum reperias, quibus miniaturæ illiuſmodi initiales literæ non typorum, ſed pennæ miniſterio ac paſſim conſpiciuntur. Ut autem ab ipſis titulis & inſcriptionibus incipiam, nihil hâc tempore, ut publicè ſcimus, Librorum frontiſpiciis pulchrius eſt, quando vix aliquis nominis & pretii Liber exit, qui non chalcographicarum magnum Emblemata præferat (hoc novarum admodum inſtitutum eſt, & noſtrâ demum memoriâ uſurpari cœptum) ac præterea Librorum contenta copioſiſſimè ferè rubricâ profcribat, licèt fatendum ſit, ut eſt omnium rerum abuſus & ambitus, quòd jactantior & ventoſior titulatura credulos emptores ſubinde miſerè decipiat.

3 Has, & quidem pulcherrimas, uſurpaverunt Joannes Tacuinus, Henricus Stephanus primus, Colinaeus, Robertus Stephanus, & Vascosanus. Vide Ovid. *Faſt.* apud Jo. Tacuin. 1502. *Pſalter Quinc.* apud H. Steph. 1509. *Promptuar.* Menthoz apud H. Steph. & S. Colin. 1510. *Bibl. Lat.* apud R. Steph. 1527. Cicer. *Tuſcul. Quaeſt.* apud Vascos. 1533. etc.

4 Dionys. Halic. Latinè, apud Franc. de Moedis 1498.

5 Ovid. *Triſt.* apud Jo. Tacuin. 1499.

6 Sophocl. *Pariſ.* 1457.

non inferioris notæ Chalcographi, ALDUS putà (præſertim in Libris *Italico* charactere impreſſis) & [1] COLINÆUS in utroque. Quod ſpectat ad Capitales ſive Majuſculas, & Florentes litteras, illæ ab [2] *Argentoratenſibus*, hæ à *Venetis* primùm impreſſæ ſunt. Has *Venetus* anno circiter 1477 [3] ERHARDUS RATDOLT *Auguſtenſis* fertur inveniſſe, illas eodem tempore *Pariſiis* [4] ERHARDUS WINSBERG excoluiſſe. Sed poſtquam hæc breviter in tranſcurſu de initialibus (ſeu capitalibus ſive minuſculis) & florentibus dicta ſunt, à diverticulo ſermo repetendus eſt, & ad reliquas Artis Librariæ adminiſtros revertendum. Unus olim opifex Librarius trium aliquando res agebat, Typographi ſcilicet, Religatoris & Bibliopolæ. In variis illis mihi jam enumeratis eorum, qui circa Librorum opificium verſantur, claſſibus primæ videntur Typographis deferendæ, proximæ Bibliopolis, Religatoribus & (quos nunc vocamus) Stationariis chartaceæ ſupellectilis venditoribus poſtremæ. In illis enim vulgarem (ſi res ista rectè adminiſtraretur) requirimus [5] eruditionem. In his ultimis, nihil aliud deſideratur, quàm ut album à nigro ſciant diſtinguere; & horum pleriquè vix altiùs crumenâ ſapiunt. Ars illorum proximè ad liberales aſſurgit; horum ad mechanicas & plebeias eſt releganda.

[6] Totum Librariorum *Pariſienſium* corpus parebat Univerſitati. Illi non alii, quàm hujus miniſtri, cenſebantur. huic juſjurandum præſtare; hujus judicium ſubire; hujus decretis & ſententiæ ſe ſubjicere, quoties in delinquentes aut mulctâ aut amotione animadvertere viſum eſſet, tenebantur. Bibliopolarum & Typographorum officinas viſitandas obeundi, Librorum [7] pretium ſtatuendi, cenſuram agendi,

1 *Charactere Romano*, SALLUST 1543. *Italico*, LUCAN 1543.

2 MENTEL *de Typogr. Orig.* p. 64 — „ ab Arte inventa triginta plus annis ab *Ar-* „ *gentoratenſibus* primo impreſſæ, & capi- „ tales ideo nuncupatæ, quòd ab iis (ait „ *Godefridus à Tory*, Opere dicto, *Champ* „ *Fleury*) ſuas editiones inciperent, & Li- „ brorum capita ordirentur.

3 Idem MENTEL p. 65 — „ quæ „ à ſlorum figuræ, quibus erant intertex- „ tæ, *Florentes* dictæ.

In Libro, cui titulus *Cyrilli* ... *Dalmati Petri* ... per BERNARD. PICTOREM & ERHARDUM RATDOLT cum PETRO LOSLEIN, ann 1477 folium ſecundum habet Q. Capitalem non illuminatum, ſed impreſſum.

4 Lege prius in Catalog. CICER. *Rhetor ad* HERENN. & *Tuſcul. Quæſt.* ann 1477.

5 Lege CHEVILL pag. 342. quod ex antiquâ conſuetudine nemo niſi idoneus & ſufficienti litteraturâ inſtructus Librarii officium capeſſere permitteretur.

6 CHEVILL p. 327. uſque ad p. 430.

7 CORVILLERIUS pag. 373. optimè obſervat, quantum inter veteres & recentiores Librarios interſit. Illi emptores pretio exiguo invitabant, hi immodico abterrent. Illi igitur ſæpe damnum faciebant, hi tum plurimi ingentem quæſtum. En Epigramma ..., quibus illi alliciebant emptores, nonnulla.

BURIDAN *Dialectic. per* JO CARCAIN 1487.

Ecce ... exiguo ... volumina nummo;
Atque ... brevi ... pete

di, [1] privilegia concedendi integra huic erat poteſtas.

Typographi *Pariſienſes* ſe in Univerſitatis fide & clientelâ eſſe palàm profitebantur, cum ejus inſignia ſuis Libris affigerent: [2] quidam ſola, [3] alii cum Regis ſcuto conjuncta, [4] nonnulli Regis, *Pariſienſis* Urbis & Univerſitatis arma conſociabant. Mos tamen ille publica illa

Corp Jur Canonic per GERING 1500.

Ne fugite ob pretium, dives pauperque, venite; Hoc opus excellens vendidit ars brevi.

Theſ. Lat Ling per ROB. STEPHAN. 1543

Immenſum modico venundatur aere Volumen Uberior fructus conſule quaeque boni.

Audimus jam contrà aliquot verſus ex CORNELII KILIANI Epigrammate, in quo ſe emptores alloquitur Bibliopola

Nemo horum verſus noſtra intret limina porta,
Nulli horum libros noſtra taberna negat,
Si mercem cauſè caram ſibi comparat emptor,
Et pretium largus annumerat &c.

Ingens ille & injuſtus, qui ex merce libraria conſuditur, quaeſtus accrevit (ut puto) maximè, ex quo Typographus, Religator & Bibliopola in uno non convenerunt. Ars enim illa non illis, qui in Libris imprimendis & innectendis tantum laboris impendunt, ſed hunc, qui venalem proponit, ditat. Typographi mercenarii querelam à CORNELIO KILIANO ſcriptam (CHEVILL. p. 578.) his duo verſus concludunt

Noster alit ſudor is, Bibliopola, cuique
Conſumitur, quibus iſt vile laboris opus

Nihil tamen horum velim dictum intelligi in Bibliopolas, qui lucro honeſto contenti, omnem bonae mentis conſcientiam nondum abjecerunt. Eſt enim, cùm vectigal Libris ſubjectum juste cauſari poſſint. Infelicia tempora, per quae Maſis inenuubon eſſe non licet!

[1] CHEVILL p. 368. & 315.] Univerſitas olim *Pariſienſis*, quò Librariorum avarum coerceretur, Librorum *Taxatores* ſolebat inſtituere, per quos cavebat, ut ſingulorum pretium ſingulis adjiceretur. Catalogi (pag. 371) habentur ann. 1546, 1552, 1562. unà cum pretiis impreſſi Librorum à CONRADO TIBETANO, REGINALDO CALDERIO & CHRISTIANO WECHELO excuſorum. Habetur & SIMONIS COLINAEI. Sunt in hoc Librorum in ROBERTI STEPHANI Bibliopolio venalium tum à STEPHANO patre, tum à COLINAEO vitrico excuſorum: uti & Librorum in ROBERTI STEPHANI officinâ, ann. 1546. & 1552. atque GOTHOFREDI MORELII, ann. 1560 & CHRISTIANI WECHELI in GRIMER *Pandect.* lib. 13. His omnibus pretium, quo Liber quisque conſtabat, additur.

[1] CHEVILL p. 391.] Poſt publicum approbationis teſtimonium ab Univerſitate denunciatum imprimendi privilegium à Rege aut Curia indulgebatur (vide CLICTOV. *Anti-Luther* apud SIM. COLIN. 1524. & *Comment.* ANSELM *in Epiſtol.* PAUL. *apud* PONCET LE PREUX 1533.) aliquando à *Pariſienſi* Praepoſitore aut Supremo ſecto (vide *Hiſtor. Typograph. Pariſienſ.* pag. 21.)

2 WOLFGANG HOPYL & H. STEPHAN in *Arithmetic.* 1503. H. STEPHAN. & S. COLIN. in MONTHOLON *Promptuar.* 1520.

3 CHEVILL. p. 323.] ANTON CAILLAUT in *Meditat.* BERNARD 1485.

4 DURANDUS GERLERIUS in GAGUIN *Compend. de geſt.* FRANC. 1497. ubi in Libri ſummo cernuntur rubro colore depicta tria ſcuta, Regis supernè, ſubtus Univerſitatis & Urbis, cum his Verſibus circumcurrentibus

Honneur au Roy & à la Court;
Salut à l'Univerſité,
Dont nôtre bien procede & ſourt,
Dieu gart de Paris la cyté

Lege plura apud CHEVILL. p. 323. usque ad 326. & *Histor.* STEPHAN. p. 9. *Histor. Typograph. Pariſienſ.* p. 7. Hic obiter notandum eſt apud CHEVILLERIUM (p. 324.) GERLERIUM perperàm DAVIDEM nominari.

illa inſignia Libris apponendi nec ab omnibus neque ſemper fuit receptus. Maluerunt plurimi propria ſibi quædam inſignia additis ſæpe lemmatibus illuſtrata excogitare. Neque ullo [1] fas erat alterius inſigne uſurpare; ut ſcirent emptores, ex quâ officinâ Liber, quemcunque voluerunt, petendus eſſet.

In honorem Univerſitatis antiqui plerique *Pariſienſes* Typographi ad ſuarum Editionum calcem ejus [2] mentionem non ſine laude faciebant.

[3] Librariis *Pariſienſibus* locus commorandi antiquitus pro cujusque ſententiâ non erat, ſed intra Univerſitatis aut Palatii limites terminabatur; qui cùm poſtea anguſtiores viderentur, [4] alibi etiam officinas paſſim ſitas legimus.

1 Lege *Cod.* HENRY Liv. II. Tit. II.

2 DION. *Areop.* per HIGMANUM & HOPYLIUM in almâ *Pariſiorum* Scholâ. 1498.

Pſalter. Quinc. per HENR. STEPHAN. in clariſſimo *Pariſiorum* Gymnaſio. 1508.

CLICTOV. *improbat Articul.* LUTHERI impreſſ. in almâ *Pariſiorum* Academiâ in officinâ SIMONIS COLINÆI. 1533.

Ejusd. *Propugnac. contra* LUTHER. apud celeberrimam *Pariſiorum* Academiam in officinâ SIM. COLIN. 1526.

RATIS. TEXT. *de ſlar. mulierib.* opus excudebat SIMON COLINÆUS in celeberrimo totius terrarum orbis *Pariſienſi* gymnaſio. 1521. Lege plura apud CHEVILL. p. 326.

3 Lege CHEVILL. p. 364. UDALRICUS GERING & BERTOLDUS REMBOLT in vico *Sorbonico* (ann. 1494.) in Regali Academiâ *Pariſienſi* (ann. 1500.) commorabantur. In vico Sancti *Jacobi* ann. 1477. erat Typographeum. Is vicus à Typographis ſolebat maximè frequentari (*Hiſtor. Typograph. Pariſienſ.* p. 95.) è regione Scholæ decretorum habitabant HENR. STEPHANUS (Vide *Promptuar.* MONTHOL. 1520.) & ejus filii ROBERTUS & CAROLUS (vide *Hiſtor.* STEPHANOR.) & COLINÆUS (vide *Hiſtor. Typograph. Pariſienſ.*)

4 Lege CHEVILL. p. 365, 366. *Diadeſtica* BUONONI ann. 1487. habet hos verſus:

Pariſis Sancti Pons eſt Michaelis in Urbe.
Modia illus Ædes noster una Leonem
Hanc cano, quæ ſacri Baptiſta fronte notata eſt
Hic reſpondebit Bibliopola tibi.
Vis Impreſſoris nomen quoque noſſe? Joannes
Carolus nomen ei eſt: ne pete plura. Vale.

VERARDUS ſuper Pontem vulgò dictum *Nôtre Dame* (ann. 1488.) ædes habuit.

Bibl Latin (a) fol . . .		1486.
PROPHETÆ PRIORES HEBRAICE abſque punctis cum Comment R. David. Kimhi (b) fol. . .	Soncini.	1486.
Pſalter Græc. *per ALEXANDRUM.* (c) 4to . . .	Venet.	1486.
S Auguſtin de la cité de Dieu, en FRANCOIS · *par Jean du PRE' & Pierre GERARD* (d) fol . . .	ABBEVILLE.	1486.
Div Thom continuum in quatuor Evangeliſtas *per Andream de Aſulâ & Thomam de Alexandriâ* (e) fol . . .	Venet.	1486.
Libri XXII Ultimi de Morali di S Gregorio Volgarizati *per Nicolo Lorenza della magna*	Firenze.	1486.
Sanctarum *PEREGRINATIONUM* in montem Syon ad Chriſti Sepulchrum in Jeruſalem, atque in montem Synai ad divam Virginem & martyrem Katherinam opuſculum *per Erhardum REUWICH de Trajecto inferiori impreſſum* (f) fol . in civitate .	Mogunt	1486.
Breviarium *PAULINI* Florentini. (g)	MEMININGÆ.	1486.
Petri *XYMENES* Confutatorium errorum contra claves Eccleſiæ nuper editorum (h)	TOLETI.	1486.
Concordantiæ Bibliorum & Canonum · *per Henricum de Coloniâ*, (i) fol . .	Bonon.	1486.

Joan.

(a b) LONG, *Biblioth Sacr*

(c) LONG, *Biblioth Sacr. In nomine Sanctæ Trinitatis, Patris, Filii & Spiritus Sancti, excudi hunc librum ego Alexander ex Chandace urbe Cretæ, filius ſapientiſſimi & celeberrimi Domini Georgii Presbyteri τοῦ Ἀλεξανδρου anno milleſimo quadringenteſimo octogeſimo ſexto, menſis Novembris die decimâ quintâ, Venetiis*

(d) „ Dix premiers livres de Monſei„ gneur S Auguſtin de la cité de Dieu „ tranſlatés par Raoul de Preſſes, Imprimé en la Ville d'Abbeville par Jean du „ Pré & Pierre Gerard marchans libraires, „ acheré le XXVIII de Novembre, l'an „ mil quatre cens quatre vingt & ſix Les „ ſept derniers livres imprimez par les mê„ mes à Abbeville, VII d'Avril, mil qua„ tre cens quatre vingt & ſix, après Paſ„ ques.

(e) *XV Cal Mai.*

(f) *XI Febr.*

(g h) CAILLE, p 45

(i) CAILLE, p 29.

Joan. de *BECTIS* Ord. Carmelit. Expoſitio in Decalogum. *per Ægidium VENDER HEERSTRATEN.* (a) fol.	Lovan.	1486.
Le *DIALOGUE* du Crucifix & du Pelerin par Guillaume *ALEXIS*. *per Robinet MACE.* (b)	Pariſ.	1486.
Juſtiniani Inſtitutiones cum gloſſ.: *per Michaelem Wenkler*, fol.	Baſil.	1486.
Abuchare *MUGAMEL* inſignis medici opera. *per Jacobum Britannicum* (c) fol.	Brixiæ.	1486.
Jo. Michael *SAVONAROL.* de ægritudinib. à capite ad pedes. *per Andream Bonetis* (d) fol.	Papiæ.	1486.
SIMON. Senuenſ. clavis Sanationis. *per GULELMUM de TRIDINO de Monteferrato* (e) fol.	Venet.	1486.
Gaëtanus Thienenſis expoſit. in Ariſtot. de Animâ. *per HENRICUM à SANCTO URSO.* (f) fol.	Vicent.	1486.
Textus Sententiarum. *per Nicolaum KESLER.* (g) fol.	Baſil.	1486.
The lynage of Coot Armuris, & how gentillmen ſhall be knowyn from ungentylmen &c. The blaſyng of all maner armys in Latyn, French & Engliſh. The bokys of hawkyng & huntyng with other pleſuris dyverſe &c. fol. tranſlatyt and compylt togedyr at ſeynt	ALBONS.	1486.

Matthæi

(a) Caille, p. 31.
(b) Caille, p. 62.
(c) Caille, p. 43.
(d) Caille, p. 40.
(e) Caille, p. 23.
(f) Caille, p. 39. hunc vocat *Hieronymum a Sancto Viſo*. Neſcio, an erraverim reponens *Henricum à Sancto Urſo*, ut ſcilicet idem ſit, qui imprimebat *Venetiis* anno 1488.

(g) *Anno Domini milleſimo quadringenteſimo octuageſimo ſexto, octavo Nonas Martii, non atramentali penna cannave ſed quadam ingenioſa arte imprimendi, cunctipotenti aſpirante Deo, in egregia urbe Baſilienſi Nicolaus Keſler feliciter conſummavit.*

Matthæi *COLACII* cognomento Siculi Calabræ urbis Neocastri civis libellus de verbo *CIVILITATE* & de genere Artis, in Victorinum & Quintilianum; de Rhetoricæ fine; & quædam epiſtolæ. *per Bernardinum de Novarid.* 4to.	Venet.	1486.
Book of good manners compoſed by frère Jaques le *GRAUNT* Religious of the order of St. Auguſtin *per Caxton* fol		1486.
Leonardi *NOGAROLI* de mundi æternitate liber · *Henricus Librarius Vincentinus impreſſit.* (a) fol.		1486.
Le Livre des *RURAULX* compoſé par Pierre des Creſcens, & translate en *FRANCOIS*: *imprimé par JEHAN BONHOMME.* (b) fol	Pariſ.	1486.
La *FONTAINE* de toutes ſciences du Philoſophe Sydrack *pour Ant. Verard* (c) fol.	Pariſ.	1486.
IKKARIM per R. Joſeph. Albo (d)	Soncini.	1486.
Ptolom Geographia Latiné, Nicolao Donis Germano interprete *per Johannem REGER.* (e) fol	Ulmæ.	1486
Joſeph Antiquit. Ruffino interprete. *per Joannem Vercellenſem* (f) fol,	Venet.	1486.
Johan Simonetæ Commentarii rerum geſtarum à Franciſco Sfortià Mediolan. Duce *per Anton Zarotum* (g) fol.	Mediol.	1486.
Plin Natur. Hiſtor (h) fol	Venet	1486.

Cicer.

(a) *Prid. Kal. Febr.*
(b) *XV d'Octobre M CCCC. IIII XX ex ſix*
(c) *XX de Febr Mil CCCC. huictante & ſix*
(d) CHEVILL. p. 285.
(e) *Impreſſ Ulmæ operâ & expenſis Juſti de Albano de Venetiis per provviſorem ſuum Johannem Reger anno 1486. 12 Cal. Aug.*
(f) *XXIII Octob.*
(g) *Nono Kal. Octob*
(h) *Biblioth.* BIBOT

Cicer Libri duo de Inventione cum Franc. Maturantii & Ant Mancinelli Comment. (a)	Venet.	1486
Aul. Gell. (b) fol. .	Venet.	1486.
HOMERI BATRACHOMUOMACHIA Græce, cum Græcis Scholiis: *per LEONICUM Cretenſem* (c) 4to. .	Venet.	1486.
Virgil cum Comment. Servii. *per ANTONIUM Antonium Bartholomei impreſſorum diſcipulum* (d) fol. .	Venet.	1486.
Lucretius cum Argumentis rerum: *per Paulum FRIDENPERGER* (e) fol. .	Veron.	1486.
Ovid Metamorphoſ de remed. amor. in Ibin. Faſt Triſt Pont de Pulic Philomel Medicam. Facier. Nuce, Conſol. ad Liv. (f) fol	Venet.	1486.
Horat cum comment Landini: *per BERNARDINUM de Tridino ex Monteferrato* fol.	Venet.	1486.
Catull cum commeut Parthenii (g), Tibull cum comment (h), Propert cum brevib. elucubration (i) *per Boninum de Boninis de Ragufiâ.* fol. . . .	Brixiæ.	1486
Perſius cum notis Joannis Britannici Brixiani: *per Jacobum Britannicum Brixianum* (k) fol	Brixiæ	1486.
Juvenal cum comment Georg Vallæ *per Anton de Stratâ Cremonenſem* (l) fol .	Venet.	1486

Lucanus

(a) FABRIC. *Supplem. Biblioth. Lat.*
(b) FABRIC *Biblioth Lat*
(c) 22 *April.*
(d) *Menſe Octobris.*
(e) *Paulus hunc impreſſit Fridenperger in Veronâ, Qui genitus eſt in Patavia Alemagna Ab incarnatione Christi M CCCC LXXXVI Die Vigeſimo octavo ſeptembris Calen. Octobris*

Notandum eſt *Alemagna* hic poni pro *Alemania* i. e. *Germania* & *Patavia* ſignificare *Paſſaw* At diei & menſis notationem non intelligo.

(f) FABRIC. *Biblioth. Lat* pag. 266, 279
(g) *XI Cal Mai.*
(h) *XVIII Febr*
(i) *XVII Cal. April.*
(k) *XVII Febr*
(l) *Die VIII. Novembris: Auguſtino Barbarico imperante,*

Lucanus cum omnibom Vicentini Commentariis *per Jacobum Britannicum Brixianum.* (a) fol	Brixiæ.	1486
Rudolphi *LANGII* nobilis Weſtphali & Monaſterienſis Canonici *CARMINA*: *per Joannem LIMBURGUM* (b) . . .	MONASTERII.	1486.
Petrarch. Sonetti è Canzone con interpretatione del Franciſc. Philelſ. *per Pelegrino di Pasquali e DOMENICO BERTOCHO da Bologna compagni.* (c) fol . . .	Venet.	1486.
Andreæ *BUTTERII* Ceraſiani *GRAMMATICA* Latina: *Elaborata in Officinâ Michaelis Wenkler.* fol.	Baſil.	1486.
ALEXANDER Grammaticus cum brevi & utili expoſitione (d) fol.	Baſil.	1486.
Bibl. Latin. (e) fol.		1487.
Eadem (f) 4to.	Venet.	1487.
Eadem *per Nicol. Kesler.* (g) fol. . .	Antverp.	1487.
Eadem. (h) fol . . .	Baſil	1487.
Eadem cum poſtillis Nic de Lyrâ, 5 vol (i) fol	Norberg	1487.
Biblia Gallica: *per Anton. Verard.* (k) fol.	Pariſ.	1487.
Biblia Germanica (l) fol. . . .	Aug. Vind	1487.

Pſalter.

(a) *VI. Non Maias*
(b) MALLINKROT. p. 89
(c) *VIII April.*
(d) Per eundem, ac præcedens Liber, Typographum, ut ex charactetis ſimilitudine conjicio.
(e. f. g. h. i) LONG, *Biblioth Sacr*
(k) LONG, *Biblioth Sacr*] Vulgò *Bible Hystoriale* vel *Historiee*, charactere Gothico, ex verſione GOIARII des MOULINS cum ejus gloſſis ex ſcholaſtica PETRI COMESTORIS hiſtoriâ exceptus, & cum prologo JOANNIS DE RELY cujus operâ hæc editio juſſo CAROLI VIII *Francorum* Regis adornata eſt & recognita 2 vol in folio. *Pariſiis*, ANTONII VERARD, anno non indicato, circa annum 1487
(l) LONG, *Biblioth. Sacr.*

Google

Pſalter Belgicè. (a) 8º. . :	Delph.	1487
S CHRYSOSTOM libri tres de *PROVIDENT.* Latinè · *per Theodoricum Martins.* (b) 4to. . . .	Aloſt.	1487.
S. Auguſtin. *OPERUM* Vol. *PRIMUM: per Johannem TRECHSEL.* (c) fol.	Lugdun.	1487.
MISSALE ad uſum Eccleſ Pariſienſis *per Jo. HAMMANUM de Landoia & Jo. EMERICH de Udenhem.* (d) fol. .	Venet.	1487.
Opus Originale *RUPERTI* Abbatis Turcienſis de *VICTORIA* Verbi Dei *per Antonium Sorg civem Auguſtenſem* fol.		1487.
JOANNIS Friburgenſis Summa Confeſſariorum *per Joannem OTHMAR.* (e) .	Reutling.	1487.

Guidon.

(a) Long, *Biblioth. Sacr.*

(b) *Edit. à fratri Ambroſio Abbate generalis ordinis Camaldulen. qui tranſtulit è Græco in Latinum veterem Sancti Joannis Criſoſtomi, quam dicavit Sigiſmundo Imperatori: impreſſ. per me Theodoricum Martini, in oppido Aloſtenſi Comitatûs Flandriæ, die XXII. Martii Anno* 1487. Idem hic Theodoricus Martini excudebat *Alosti* cum Johanne *de Weſtphalia* anno 1474. Excudit etiam poſtea *Antwerp.* 1509. & *Lovan.* 1516. Inſigne habuit ſcutum viti appenſum duabus literis T. M. ſui nominis initialibus inſcriptum; ſubjecto ſuo nomine integro *THEODRICI MARTINI* aliquando anchoram duplicem ſuſpendebat, quæ hanc geſſit inſcriptionem *THEODO MARTIN EXCUDEBAT*, quam hi cingebant ſenario,

Η ΙΕΡΑ ΑΓΚΥΡΑ. *Sacra anchora*

Sacra hæc ancora non feſellit unquam
Semper ſit tibi nixa mens bonanto
Ne tempeſtatum vis auferat, ancora ſacra,
Quâ monente ſiquis, iſt jocunda tibi.

ἐν ὕπνῳ ἀληθεια.
Πολλάκις ἐν ὕπνῳ κομματι τις πατεγῷ.

(c) Caille, p. 40.

(d) Caille, pag. 13. & Corvill. p. 112.] „ Meſſieurs de l'Egliſe de *Paris* „ firent imprimer leur Meſſel à *Veniſe* l'an„ née 1487. Il y a de l'apparence, que c'eſt „ la premiere impreſſion, qui en fut faite „ —— Je n'ai point pû decouvrir, où on „ gardoit cette ancienne Impreſſion du Meſ„ ſel de *Paris*, mais il eſt bien certain qu'el„ le eſt dans cette Ville, puiſque l'Univer„ ſité dans le *Recueil d'Actes* imprimé *in 4to* „ l'année 1653. dont nous parlerons dans „ les Chapitres premier & cinquième de la „ quatrième Partie, cite cette Edition, & „ rapporte ces termes du commencement „ & de la fin [*Incipit Miſſale ſecundum* „ *uſum Eccleſiæ* Pariſienſis . . . . . *Ad* „ *laudem Dei omnipotentis ejuſque intemeratæ* „ *genetricis & Virginis*, *in cujus honorem* „ *fundata eſt Sacra Eccleſia* Pariſienſis, *to*„ *tiuſque Curiæ cœleſtis*, &c. *Actum ac* „ *completum extat artis Impreſſoriâ in Ve*„ netiarum *preclarâ Urbe*, &c. *Impreſſorum* „ *quidem* Jo. Hamman de Landoia *&* „ Jo. Emerich de Udenhem *anno Domini* „ 1487. *die* 10. *menſis* Novemb.]

(e) Caille, p. 26.

Guidon. de Monte-rocher. Manipulus curatorum *per Petrum LEVET* (a) 4°.	Pariſ.	1487.
Boet. de Conſolat. Philoſophiæ & de Scholarium diſciplinâ, cum Comment. Thom. de Aquin. fol.		1487.
JOANNES Magiſtri *QUÆSTIONES* ſuper totâ philoſophiâ naturali. *per Bonetum LOCATELLUM expenſis Octaviani Scoti.* (b) 4°.	Venet.	1487.
Summæ Anthonini Archi-præſulis Florentini pars prima: *operâ ac impenſis Petri Drach Conſularis Spirenſ. Civitatis.* (c) fol.		1487.
Joannis *BURIDANI* Summula de Dialecticâ. *per Joannem CARCHAGNI.* (d) fol.	Pariſ.	1487.
Quodlibeta Guillermi Holkam minoritæ: *per Petrum RUBEUM impreſſorem Regium.* 4°.	Pariſ.	1487.
Johannis *SERMONETÆ* diſputata: *per Uldericum Scinzenzeler.* (e) fol.	Mediolan.	1487.
Tho. à Kemp de Imitat. Chriſti: *per Andr. Friſner de Wunſidel & Joan. Senſenſchmid* (f)	Noriberg.	1487.
Mich. Savonarol. medici opus de *PULSIBUS*, urinis &c. *per Henricum de Harlem & Joannem WALBECH* (g) fol.	Bonon.	1487.
PETRI de Abbano & *ARNALDI* de Villâ novâ tractatus de Venenis: *per Matheum Cerdonis.* (h) 4°.		1487.
Barthol. *MONTAGNAN* de urinarum judiciis: *per Matthæum Cerdonis de Windiſchgrez.* (i) 4°.	Paduæ.	1487.

Plin.

(a) Caille, p. 64.
(b) 3. *Cal. Jun.*
(c) *M CCCC Octuageſimo ſeptimo. Kalend. Octob.*
(d) Caille, p. 63.
(e) *XXII. Novemb.*
(f) Caille, p. 28.
(g) Caille, p. 29.
(h) *Per Matheum Cerdonis de Windiſchgretz. 1487 die 18. Decemb.*
(i) Caille, p. 31.

Plin Natur. Hiſtor. *per Martinum Sartorum.* (a) fol.	Venet.	1487.
Valer. Maxim cum Omniboni Leoniceni interpretatione *per Leonardum Pachel & Uldericum Sinſcenceler Theutonicos.* (b) fol	Mediola.	1487.
Valer Maxim. cum comment. Oliv. Arzignan. *arte & impenſis Joannis Forliviensis Gregoriiq; fratrum.* (c) fol	Venet.	1487.
M. Anton. Sabellici Decades rerum Venetarum: *arte Andreæ de Toreſanis de Aſulâ.* (d) fol.	Venet.	1487.
Cicer. de Divinat. (e) fol.	Venet.	1487.
Cicer Epiſtol Famil cum comment. Hubertin. Clerici Creſcentinatis fol.	Venet	1487.
Joannis Jacobi Canis pro Juriſconſultorum collegio in adventu Petri Barocii Episc. Patavini *ORATIO* habita Paduæ (f) 4to.		1487.
Antonii *URSATI* in adventu Petri Barocii ad populum *CONGRATULATIO* (g) fol. habita in gymnaſio	Patavino.	1487.
Terent cum comment. Donati & Calphurnii *per Andream de Paltaſcichis Catarenſem.* (h) fol.	Venet.	1487.
Ovid Epiſtol cum comment. Volſci, Sapph. & Ibis cum comment Domitii. *per BARTHOLOM de ZANIS de Portesio* (i) fol.	Venet.	1487.
Tibull cum comment. *per Andream de Paraſciscbis Catarenſem* (k) fol.	Venet.	1487.
Catull. cum comment. Anton. Parthenii Laſicii Veronenſis. (l) fol.	Venet.	1487.

Juvenal.

(a) *Die XIIII. Mai: regnante Augustino Barbarico*
(b) *Die 7 Maii.*
(c) *VIII Martii.*
(d) *XXI Maii*
(e) Fabric. *Biblioth. Lat.*
(f) *Habita die XXV Junii.*
(g) *Habita ſecundo Kal. Julii.*
(h) *V Id. Novemb.*
(i) *XXIIII Novemb.*
(k) *18 Cal Jan*
(l) Fabric. *Biblioth. Lat.*

Juvenal cum comment Calderini : *per Bartholom de Zanis de Portesio* (a) fol	Venet.	1487
Michaelis *VERINI* Florentini Disticha Moralia (b)	Florent.	1487.
BAPT MANTUANI carmen contra poetas impudicè loquentes. (c) 4to .	Rom	1487.
Bartholom *PAGANELLI* Prignani Mutinenſis poema de vitâ quietâ : *per Albertum de Mazalibus* (d) 4to . . .	Rhegii	1487.
Il commento delli triumphi del Petrarcha composto per il philoſopho Bernardo de monte Illicino da Siena : *per Bernardino da Novara.* (e) fol	Venet.	1487.
Gli libri del Cecho Asculano : *per Bernardinum de Novaria* (f) 4to	Venet.	1487.
Catholicon Frat. Johannis Genuenſis : *per Hermannum Liechtenſtein.* (g) fol . .	Venet.	1487.
Biblia **HEBRAICA** cum punctis : *per ABRAHAM fil Rabb Hhaiim* (h) fol. .	Soncini.	1488.
Pſalter. Latin *per Petrum Levet* (i) 4to .	Pariſ	1488.
Pſalter. cum Hymnis ſecundùm Curiam Romanam *per THEODORUM de RAGAZONIBUS* (k) 4to . .	Venet	1488.

Aurea

(a) 3 *Octob*
(b) Fabric *Supplem. Biblioth Lat* p. 290.) Ejus disticha moralia viderunt lucem Florent A. 1487 quo ipſo ille diem obiit.
(c) *Die XX Octobris*
(d) *XI Cal. Sept*
(e) *a di XVIII Aprile*
(f) *XVIIII. Decemb*
(g) 7 *Cal Decemb.*
(h) Chevill. pag. 165 Long, *Biblioth Sacr.*) Ad calcem Pentateuchi leguntur hæc verba : *Et absolutum eſt opus miniſterii, Viginti quatuor, ſapiens ad docendum legem in Israel excellens & illustres Joſua Salomo (vivat ſemen, producat dies vitæ, amen) filius illustris ſapientiſſimi Israel Nathan, feriâ tertiâ XI menſis Iiar anno* בגמח *juxta numerum ſupputationem, manu mentem in familia ſuâ, fidelis chalcographi, Abraham F illustris Rabbi Hhaiim felicis memoriæ, ex viris qui terra Piſauri Bononiæ, Impreſſum opus Soncini.*
(i) Long, *Biblioth. Sacr.*
(k) *XXVI. Septemb.*

Aurea Hymnorum expoſitio *per Petrum Levet.* (a) 4to	Pariſ.	1488.
Opuſculum Thomæ Aquinatis de Eſſe ac Eſſentiâ: *impreſſione Joannis Lucilii Santriter de fonte Salutis, & HIERONYMI de Sanctis Venetis Sociorum, impenſis Franciſci Bolani patritii.* (b) 4to.	Venet.	1488.
Dialogo de S^to Gregorio Papa *impreſſo per maestro Justo* (c) fol. . . . in	GAIETA.	1488.
S Thom. Opuſcula caſtigata & correcta per P Soncinatem Ord Præd *per BENIGNUM & Joannem Antonium de Bonaſo fratres.* (d) fol.	Mediolan.	1488.
ROSARIUM Virg. Mar. *per Janon CARCAIGNI* (e) 4to	Lugduni.	1488
Comment. Tho de Valois in S Auguſtin de Civit. Dei. (f)	TOLOSÆ.	1488.
Auguſtin de Civit Dei, cum Comment Tho. Valois & Nicol Triveth *per Joannem Weſtfal.* (g) fol.	Lovan.	1488.
OBSEQUIALE ſive Benedictionale Eaſtetenſe. *per Michaelem REISER* (h)	*EISTETÆ*	1488.
Gabrielis *BIEL* expoſitio Canonis Miſſæ *per Fredericum MEYNBERGER* (i) 8vo.	*TUBINGÆ*	1488.
DIRECTOIRE de la Conſcience par l'Evêque de Cavaillon (k) fol	à Lyon	1488.
Jacobi de Voragine liber Sanctorum ac Feſtorum (l) 4to	Venet	1488.

Divæ

(a) *IX Decemb.*
(b) *XIX Cal Mart.*
(c) *M CCCC. Octanta Octo. XXIIII. de Marzo.*
(d) CAILLE, p. 32.
(e) CAILLE, p 40.
(f) CAILLE, p 46
(g) *Impreſſ in alma Univerſitate Lovanienſi, quæ Brabantiam haud parum ſua ceteris ornatam reddit, ingenio ac induſtriâ Joannis Weſtfalenſis Anno M, CCCC, LXXXVIII XIIII Kalendas Octobris.*
(h i) CAILLE, p. 46.
(k) *20me. de May*
(l) 3 *Non Nov* Quamvis Typographi nomen non adjiciatur, facile eſt OCTAVIANUM SCOTUM *Modoetienſem* conjicere ex ſymbolicâ ejus notâ cum initialibus ſui nominis literis O S M

Divæ *CASSANDRÆ* Fidelis Virginis Venetæ Epiſtolæ : *diligentiâ Lucilii Santriter Helbronenſis.* 4to.		1488.
Joannis Gerſon Cancellarii Pariſienſis liber de imitatione Chriſti, & de contemptu omnium Vanitatum mundi : *arte atque impenſis Erhardi Ratdolt viri ſolertis.* 4to.	Auguſtæ.	1488.
Opus Pandectarum medicinæ. *per Martinum Saracem* (a) fol.	Venet.	1488.
SALADINI medici compendium Aromatariorum *per BENEDICTUM HECTORIS Bononienſem* (b) fol	Bonon.	1488.
Boet. de Conſolat Philoſoph cum comment. & Gerſon de Conſolat Theolog *per Joannem Koelhoff de Lubeck Coloniæ civem* (c) fol		1488.
Boetii Arithmetica (d) 4to. *impreſſa per Erhardum Ratdolt viri ſolertiſſimi eximiâ induſtriâ & mirâ imprimendi arte, quâ nuper Venetiis, nunc excellet nominatiſſimus* ——	Auguſtæ.	1488.
Alexandri Aphrodiſii *PROBLEMATA* Georg Vallâ Placentino interprete; Ariſtotelis *PROBLEMATA* Theodoro interprete; & Plutarchi *PROBLEMATA* Joanne Petro Lucenſi interprete à Calphurnio emendata. *per Antonium de Stratâ Cremonenſem* (e) fol.	Venet.	1488.
Albert. Magn *COMMENT* in lib *PHYSICOR. per Johannem de Forlivio.* (f) fol	Venet.	1488.
Ariſtot. *ETHIC. GALLICE.* (g) fol	Pariſ.	1488.
Apuleii opera : *per Henricum de Sancto Urſo.* (h) fol.	Vicent	1488.

Premior

(a) Caille, p. 23
(b) Caille, p. 20.
(c) *Ipſe dies beati Johannis Chryſostomi.*
(d) *Menſis Maii die Vigeſimâ*
(e) *III. Non Januarii*
(f) Caille, p. 23

(g) *VIII de Septembre, mil CCCC quatre vingts & huict ſur le pont Notre Dame à l'imaige de St Jehan l'Evangeliste* Hinc Antonium Verard fore dubio conjicio.
(h) *Die nona Auguſti.* cum Epiſtolâ Joannis Andreæ Epiſcopi *Alerienſis* (ſic

Premier Volume de la *FLEUR* des *HISTOIRES par Pierre le Rouge imprimeur du Roy.* (a) fol.	Paris.	1488.
Tierce partie de Lancelot du Lac ; compilé par Gaultie Map . *imprimé par Jehan du Pré.* (b) fol.	Paris.	1488.
Roman du Roy Artus & des compagnons de la table ronde *ce préſent & premier Volume a été imprimé en l'hôtel de Gaillard le Bourgois par Jehan le BOURGOIS.* (c) fol	*ROUEN*	1488.
PEREGRINATION de oultre mer en terre ſaincte par frere Nicole le Huen : *imprimé par Michelet TOPIE de Pimont & Jacques HEREMBERCLE d'Alemagne* (d) fol. . à	Lyon.	1488.
Joannis *ANGELI* artium liberalium magiſtri opus Aſtrolabii plani *per Erhard Ratdolt.* (e) 4to.	Aug Vind.	1488.
Rufi Feſti Avieni Interpret Phœnomen Arat & Dionyſ de ſitu Orb. & deſcript Oræ Maritimæ, item Arati interpret. per Germanie & Cicer. & Seren de Medicin *arte Antonii de Strata Cremonenſis* (f) 4to. . . .	Venet.	1488.
COMMENTAIRES de Ceſar tranſlatés par Robert Gaguin. (g) fol		1488.
L'Art de *CHEVALERIE* ſelon Vegece: *par Ant Verard.* (h) fol. . .	Paris.	1488.

Valer.

(ſic falſò vocatur pro *Aleríenſis*) ad BESSARIONEM Cardinalem editioni olim *Romanæ* 1469 præfixi ; in quâ ANDREA verba hæc de PLINIO majore habentur, —— *C Plinium difficillimum illum omnium, qui ſcripſerunt, propter mendas Authorem, quem in præſentiâ cum meo Theodoro Gazâ eruditiſſimo in manibus teneo, vel mediocriter abſolvam* —— Hic APOXXII Vicentinè 1488 uſus eſt PATCAUS in ſuâ Metamorphoſeôn editione.

(a) *Mil CCCC IIII^XX & VIII. au mois de Juillet.*

(b) *Mil CCCC IIII^XX & VIII. XVI. de Septemb*

(c) *L'an mil CCCC IIII^XX & huit. XXIIII. de Novemb.* (d) 28. *Novemb*

(e) *Erhardi Ratdolt Auguſtenſis viri ſolertis eximiâ induſtriâ & mirâ imprimendi arte, quâ nuper Venetiis, nunc Auguſta Vindelicorum excellet nominatiſſimus* 17.*Cal. Nov.*

(f) *Octavo Cal. Nov. Vettore Piſano recognitore*

(g) *l'An Mil CCCC Octante VIII.*

(h) *XXVI de Juing, mil CCCC. quatre vingt & huit.*

Valer. Max. cum interpretatione Oliverii Arzignanenſis : *arte & impenſis Bernardini de Benaliis.* (a) fol.	Venet.	1488.
Cicer. Epiſtol. Familiar. cum comment. Hubertini Clerici Creſcentinatis : *per BERNARDINUM de CORIS Veronenſem.* (b) fol.	Venet.	1488.
Cicer. Philippic. cum enarrationibus Francisci Maturantii Peruſini : *per Henricum de Sancto Urſo.* (c) fol.	Vicent.	1488.
Homeri *OPERA OMNIA* Græcè : *labore & induſtriâ DEMETRII Mediolanenſis Cretenſis ſumptibus BERNARDI & NERII TANAIDIS NERILII Florentinorum.* (d) fol.	Florent.	1488.
Propert. cum comment. Volſci : *per Andream de Paraſcuchis Catarenſem.* (e) fol.	Venet.	1488.
Martial. cum duob. comment. (f) fol.	Venet.	1488.
Juvenal. & Perſ. cum not. Calderin. (g) fol.	Venet.	1488.
SIDON. APOLLIN. cum comment. (h) fol.	Mediolan.	1488.
EPISTOLARUM proponendarum *IMITATIONES* Lovanii in collegio Lilii editæ ac emendatæ à Carolo Viruli : *per magrm Guilrm Regis.* (i) fol.	Lugdun.	1488.
Baptiſtæ Mantuani *PARTHENICE*, Bononiæ edit. III. Id. Febr. M. CCCC. LXXXI. *Impreſſ. caſtigatiſſimè curâ Cæſaris de Nappis, impenſâ Benedicti Hectoris librarii, operâ PLATONIS diligentiſſimi impreſſoris Bononienſium.* (k) 4to.	Bononiæ	1488.

Bartho-

(a) *VIII. Nov.*
(b) *V. Decemb.*
(c) *VIII. Junii.*
(d) *Nono Decemb.*
(e) *Kal. Febr.*
(f g) *Biblioth.* ADR. PAAW.
(h) *Biblioth.* WITTIAN. pag. 71. At FABRICIUS *Biblioth. Lat.* p. 635. 636. ſcribit lucem adſpexiſſe SIDONII Carmina & Epiſtolas *Mediolani* primùm ann. 1498.
(i) *Die primo Jul. milleſimo CCCC. octuageſimo octavo.*
(k) *XVI. Cal. Nov.*

Google

Bartholom. Paganelli Prignani Mutinenſis *ELEGIÆ per Dominicum ROCOCIOLAM* (a) 4to .	*MUTINÆ*	1488.
Sonetti di Petrarcha con la interpretatione di Franceſco Philelfo *per Bernardino da Novara* (b) fol. . . .	Venet.	1488.
Triumphi del Petrarcha con expoſition Bernardo da monte Illicino da Siena. *per Pelegrino di Paſquali e Domenico Bertoche da Bologna compagni* (c) fol .	Venet	1488
Franciſci Philelfi Epiſtolarum libri ſedecim *ſtudio & diligentia Joannis RUBEI* (d) fol.	Venet.	1488.
Franciſci Nigri *OPUSCULUM* ſcribendi epiſtolas *arte & impenſis Hermanni Lechtenſtein Colonienſis* (e) 4to .	Venet.	1488.
DIONYSII Novarienſis *COMM* Ling. Lat. (f) fol		1488
VARILOQUUS compilatus per Johannem *MELBER per Johannem PRUS* 4to	Argent.	1488.
Jo. Sulpicii Verulani de 8 partib. Orat. libellus 4to .	Venet	1488.
Laſcaris Grammatica Græca interpretata per Joannem monachum Placentinum. *per Leonardum de Baſileâ* (g) 4to	Vicent.	1488
Priſciani opera *per Georgium ARIVABENUM Mantuanum* (h) fol	Venet	1488.
Neſtoris Dionyſii Vocabularium : *per Gulielm. de Tridino* —— fol .		1488

Bibl

(a) *VII Octobr*
(b) *a dii XII Zugno, imperante Augustino Barbadico.*
(c) *VIII Aprilis*
(d) *XXVIII Januar*
(e) *Nonis Februarii.*
(f) *Biblioth.* BERNARD.
(g) CHEVILL. pag. 236] 18 *Kal Julii*
(h) CASLEE, p. 23

Bibl Latin *impenſ Octaviani Scoti.* (a) fol	Venet.	1489.
BERACHOT & *BEITZA* (b)	Soncin.	1489.
S Auguſtin *EXPLANATIO PSALMORUM per Johannem de Amerbach.* fol.	Baſil	1489.
Liber expoſitorius totius Bibliæ, ac aliorum, quæ in Eccleſiâ recitantur, qui Mammotrectus appellatur fol	Argent.	1489.
Rob *HOLCOT* in Librum Sapientiæ (c) 4to	. . .	1489.
Miſſale ad uſum Eccleſ Pariſienſis : *per Gulielm CARON*, *Joan BELIN*, *& Joan Dupré* (d) fol	Pariſ	1489.
Breviarium Argentinenſe : *impreſſ per Johan REYNARDUM alias de Grunynger* 8vo.	. . .	1489.
Jo Nyder manuale confeſſorum : *per Jo Bonhomme* (e) 4to	Pariſ	1489.
Guid de Monte rocher manipulus curatorum. *per Philippum PIGOUCHET* (f) 4to	Pariſ	1489.
Guillermi Pariſienſ Epiſc liber ſuper ſeptem Sacramentis : impreſſ per Johannem Bonhomme librarium Univerſitat. Pariſienſ 4to.	Pariſ	1489.
Idem : *impreſſ per Georgium Mittelhuſ prope parvum pontem in interſignio argenteæ clavis* (g) 4to	Pariſ.	1489.
BONAVENTUR Cardin. *DIALOGUS* hominis interioris reſpondentis & animæ quærentis : *in campo Gaillardi per Guidonem Mercatorem.* (h) 4to	Pariſ	1489.

JOHAN-

(a) Long. *Biblioth. Sacr.*
(b) Chevill. p. 265. } Deux traitez du Talmud.
(c) 21 *Octob.* Chevill. p. 98. Hunc Librum impreſſis à Gering & Rembolt annumerat.
(d) Chevall. p. 111. Sed Caillab, pag. 66. per Dupré ſolum.
(e) Caille, p. 63. & *Biblioth.* Mazarin.
(f) Caille, p. 66.
(g) *In Vigiliâ Sancti Matthiæ*
(h) *Anno millesimo quadringentesimo octuageſimo nono. die duodecima Martii.*

JOHANNIS de ſancto Geminiano Sermones funebres *per Johannem CLEIN Alemanum.* (a) 4to.	Lugduni	1489
Opus perutile Sermonum Dominicalium totius anni Theſaurus novus nuncupatus *per Martin Flach.* fol	Argent	1489
Johannis *ESCHUID* viri Anglici ſumma *ASTROLOGIÆ. operâ & curâ Joannis Lucilii Santiitter Helbronenſis Germani, impenſis Franciſci Bolani eloquentiſſimi olim viri Candiani patritii Veneti.* (b) fol.	Venetus	1489.
COMPILATIO LEUPOLDI Duc Auſtriæ filii de Aſtrorum Scientiâ (c) 4to *Erhardi Ratdolt Auguſten Viri ſolertis eximiâ induſtriâ & mirâ imprimendi arte, quâ nuper Venetiis, nunc excellit nominatiſſimus*	Auguſtæ Vindelic	1489.
ALBUMASAR de magnis conjunctionibus & annorum revolutionibus *per Erhard Ratdolt.* (d) 8vo	Aug Vindel	1489
COMMUNILOQUIUM ſive ſumma collationum Joannis Gallenſis (e) fol	Argentin.	1489
Fr Baptiſtæ *TROMALAM* Ord Min Roſella caſuum *per Joannem ANTONIUM de BIRRETIS & FRANCISCUM de GYRARDONGHIS.* (f) 4to.	Papiæ.	1489.
SUMMA Joannis de Turre crematâ *per Eucharium Silber aliâs Franck Alemanum* (g) fol	Rom	1489.

Hiero-

(a) CAILLE, p. 41

(b) *Non Jul*

(c) *Quinto Id Jan M CCCC LXXXIX currente* Hanc editionem ERHARDUS RATDOLT ipſe dedicat *Reverendiſſimo in Christo Patri & Domino Udalrico de Frontſperg Pontifici Tridentino Erhardus Ratdolt Auguſten. impreſſor ſalutem p. dicit*

(d) *Magiſtri Johannis Angeli viri peritiſſimi diligenti correctione, Erhardique Ratdolt viri ſolertis eximia induſtria & mirâ imprimendi arte, quâ nuper Venetiis, nunc Auguſta Vindelicorum excellit nominatiſſimus pridie Kal. Aprilis* 1489.

(e) *Finita in die Sancti Juliani.*

(f) CAILLE, p. 40.

(g) CAILLE, p. 28.

Hieronymi *MANFREDI* centiloquium de medicis & infirmis *Hoc opus exactum per BACIELIERIUM cognomento de Bacielieriis Felſineum civem* (a) 4to . .	Bonon.	1489.
Lombardi Sententiæ cum concluſionibus Henrici *GORICHEM : impenſis & operâ Nicolai Keslers civis Baſileenſis* (b) fol . .	. .	1489.
MARTIN Magiſt de Fortitudine . *per Wolfgangum HOPYL Alemanum.* (c) fol.	Pariſ.	1489.
Ariſtot. *POLITIC* & OEconomiæ. Gallicè *par Ant Verard* (d) fol .	Paris.	1489.
MENSA PHILOSOPHICA 4to *opus impreſſum* . . .	Heidelberg	1489.
Philoſophia Naturalis Joannis *VERSORIS* philoſophi *per Matthiam HUSM Alemanum*	Lugdun	1489
Jo Buridan Quæstiones in libros Ethic *per Durandum GERLIER.* (e) fol . .	Pariſ.	1489
NICOLAI de Orbellis Logic Summula unà cum textu Petri Hispani cum aliis quibusdam *impreſſ per Bernardinum de Choris de Cremonâ & Simonem de Luero* (f) fol . .	Venet	1489
A book of Xp̄yne of Pyſe drawn out of Vegecius de re militari (g) fol.	.	1489.
Le Chevalier deliberé en la mort du Duc de Bourgogne *par Michel le NOIR* (h) 4to	Paris.	1489.
Pompon Læti compendium Historiæ Romanæ *per Bernardinum Venetum* (i) 4to	Venet.	1489.

Defi-

(a) *XII Cal Decemb*

(b) *Anno poſt milleſimum quaterque centeſimo octogeſimo nono Tert Cal. Decemb*

(c) Caille, p 65

(d) *VIII d'Aouſt, mille quatre cens quatre vingts & neuf, par Antoine Verard demeurant à Paris ſur le Pont Nostre Dame à l'image St. Jehan l'Evangeliste*

(e) Caille, p. 65

(f) *7. Novemb*

(g) *Translated from French into Engliſh by the Command of Henry VII. XXIII of January the IIII. year of his reign by Will. Caxton : which translation was finiſhed the VIII of July the ſame year, and empryntid the XIIII of July next following*

(h) Caille, p. 64.

(i) *XXIII. April.*

Deſiderii *SPRETI* de amplitudine Urbis Ravennæ *per Matthæum CAPCASAM Parmenſem* (a) 4to . . .	Venet.	1489.
Imperatorum Romanorum Vitæ à Julio Cæſare ad Numerianum ex variis Scriptoribus *per Bernardum Novarienſem* (b) fol .	Venet.	1489.
NUPTIÆ illuſtriſſimi Ducis Mediolani, Stephano Dulcinio authore *per Anton Zarotum* (c) 4to . .	Mediol.	1489.
Auctores cum gloſſa octo libros ſubſcriptos continentes, videlicet Catonis, Theodoti &c. *per Johannem Dupré.* (d) 4to.	Lugduni.	1489.
Cicer de Oratore ad Herenn cum comment. *per Ulder Scinzenzeller.* (e) fol .	Mediola.	1489.
Virgil Bucol Georg Æneid cum comment Servii, Donati, Landini & Calderini; Veggei lib 13 Æneid Catalecta, Priapeia, Eleg in Mecænat obitum, Coppa, eſt & non, vir bonus, Roſæ, Culex, Diræ, Ætna, Ciris, Moretum, cum comment Calderini. *per Georgium Arrivabenum* (f) fol .	Venet	1489.
Ovidii opera: *impenſâ & operâ LUCANTONII Florentini à Matheo Capcaſâ Parmenſi accurateſſimè impreſſa.* (g) fol	.	1489.
Manilii Astronomicon, P Stephano Dulcinio emendante *per Anton Zarot* (h) . .	Mediola	1489.
Aul Gell *per Bernardinum de Choris de Cremonâ & Simonem de Luere* (i) fol. .	Venet	1489.

Baptiſt

(a) *4to Septemb*
(b) *Kal. Octobr*
(c) *Opera & impenſâ ſpectabilis Viri D. Jo Antonii Corvini de Arretio vir in hac re ingenioſiſſimus Antonius Zarotus Parmenſis impreſſit Mediolani M CCCC LXXXVIIII Idib Aprilib.*
(d) CASLEE, p. 41
(e) *X Febr*
(f) *Quinto Cal. Quintil.*
(g) *Prid. Cal. Jan.*
(h) *5 Id. Sept*
(i) *Die XIII Aug*

Baptiſt. Mantuani de *CALAMITATIBUS* ſuorum temporum libri, *impreſſi ſolerti animadverſione Franciſci Cereti Parmenſis, impenſis Benedicti Hectoris Bibliopolæ Plantiſque ejuſdem Impreſſoris civium Bononienſium.* (a) 4to. . . . Bonon. 1489

CLAUSULÆ Epiſtol Ciceronis. (b) fol à *SIENNÆ.* 1489

Franciſci ars Epiſtolandi. *per Girardum Leeu* (c) 4to . . . Antverp 1489.

Sulpicii Verulani libellus de 8 partibus orationis; Donati de figuris opuſculum; Verulani de componendis epiſtolis, de ſcanſione & ſyllabarum quantitate *per CHRISTOFORUM de PENSIS de Mandello.* (d) 4to . . . Venet. 1489.

Marſ Ficin. de *TRIPLICI VITA* (e) 8vo . in agro CAREGIO. 1489

Bibl Latin Gothice, correcta per Stephanum Pariſetti *per Jacobum MALIETI* (f) fol. 1490

Bibl Germanica (g) 4to. . . August. 1490

Eadem. (h) 4to . . . Noriberg 1490

Pentateuch Hebr & Chald abſque punctis, cum comment Raſi (i) 4to. . . . . . . 1490.

JAD HASAKA Rambam. (k) fol. . Soncini. 1490.

Lactant *per Theodorum de Ragazonibus de Azulâ* (l) fol . . . Venet 1490

S Hieron Epiſtolæ *per BERNARDINUM de RENATIS.* (m) fol . . Venet. 1490

Sermo-

(a) *Cal April. regnante Joanne Bentivolo ſecundo.*
(b) CAILLE, p. 27.
(c) CAILLE, p. 46.
(d) *IIII April.*
(e) *XVI. Septemb.*
(f g. h i) LONG, *Biblioth Sacr*
(k) CHEVILL. p. 265
(l m) CAILLE, p. 23

Sermones D. Auguſtini ad Heremitas : *per Bernardinum RIZUM de Novariâ*. 8vo.	Venet.	1490.
S. Auguſtin de Civit Dei, cum not Nicol. de Triveth. (a) fol.	Baſil.	1490.
S. AMBROS. opera. *per Leonardum Pachel* (b) fol	Mediol.	1490.
S. EPHREM opera *per Jacobum Britannicum* (c) fol	Brixiæ.	1490.
PASSIONALE Christi *per Jacobum ARNOLLET* (d)	Genevæ.	1490.
Opus *TRIPERTITUM* : *per Petrum MARESCHAL* (e)	Lugd.	1490
USUARDI MARTYROLOGIUM ad uſum Eccleſiæ Pariſienſis *per Guidonem Mercatorem*. (f) fol.	Pariſ.	1490
Machabri chorea verſibus Alomanicis edita, & à Petro Desrey Tricatio emend *per Guid Mercatorem pro GODEFRIDO de MARNEF* (g) fol.	Pariſ.	1490.
Opuſcula S Thomæ de Aquino : *ingenio & impenſâ Hermanni Lichtenſtein Colonienſis* (h) 4to	Venet.	1490
ALEX HALENS Summa univerſæ Theologiæ *per Joh. Ant. de Birretis & Franc. Girardengum*. fol	Papiæ.	1489 1490.
CONTEMPLATIONES Joan. Cardin. de Turre crematâ *per Steph Planck* fol	Romæ	1490
TRACTATO de la Patientia compilato dal compoſitore Specchio di croce *impreſſ per Dionyſio de Bertocho da Bologna*. (i) 4to	Venet	1490

PE-

(a) Biblioth Ade Pauw.
(b) Caille, p. 32.
(c) Caille, p. 43.
(d) Caille, p. 42
(e) Caille, pag 41] „ contenant „ trois Traitez, *des Commandemens de Dieu*, „ *de la Confeſſion*, & *l'Art de bien mourir*, „ traduit de Jean Gerson.
(f g) Caille, p 66
(h) *VII. idus Septembris, Auguſtino Barbadico Venetiarum principe*
(i) *a di XX de Decembrio.*

PETRI de Aliaco Cardinalis Cameracenſis *CONCORDIA* Aſtronomiæ cum Theologicâ & Hiſtoricâ narratione. (a) 4to *Johannis Angeli correctione Erhardique Ratdolt mirâ imprimendi arte, quâ nuper Venetiis, nunc excellit nominatiſſimus.* . . .	Auguſt. Vindel.	1490
SUMMA ANGELICA authore Angelo de Clavaſio *per Theodoricum Martinum Alostanum* (b) .	Alosti	1490
Liber de medicinâ Averrois *per Joannem de Forlivio & Georgium fratrem* (c) fol	Venet	1490.
La *CHIRURGIE d'ALANFRANC* trad du Latin par Guillaume Yvoire. *par Jean de la FONTAINE.* (d) 4to . à	Lyon.	1490
PETRI de *APONO CONCILIATOR* differentiarum philoſophorum, & præcipuè medicorum *per GABRIELEM de GRASSIS.* (e) fol. . . .	Papiæ.	1490.
Galeotti *MARCII* Narnienſis Liber de Homine, cum Georg Merul in Galeot & rurſus Galeotti refutatione objectorum · *impreſſ per PHILIPPUM de Montegatiis impenſis Presbyterorum Andreæ LELII & Franciſci TANTII.* (f) fol.	Mediola.	1490.
Præclarum opus Valeſci de Tharanta medici, quod PHILONIUM dicitur *per Joan Trechſel* (g) fol .	Lugd	1490.
Faſciculus temporum fol	Venet	1490.
Supplementum Chronicarum. *per Bernardum Rizum de Novariâ* (h) fol	Venet	1490.

Joh

(a) *4. Nonas Januarii.*

Erhardi Ratdolt fœlicia conſpice ſigna,
Teſtata artificem, quâ valet ipſe, manum.

(b) Mallinkrot p. 89
(c) Caille, p 23
(d) Caille, p. 41
(e) Caille, p 40
(f) *Tertio decimo Calendas Decembris*

(g) Caille, p 40. A la fin duquel ſont ces rimes
„ Laus & honor ſit noſtro Creatori,
„ Qui finem impoſuit præſenti labori
„ Completum eſt Philonium juſſu Salvatoris,
„ Liber utiliſſimus & magni valoris.
(h) *Decimo quinto Madii regnante inclito duce Augustino Barbadico.*

Digitized by Google

Joh. Simonet. Comment. rerum geſtar. à Franc. Sfortiâ, Italice, interprete Chriſtophoro Landino. *per Anton Zarotum.* —— fol.	Mediola.	1490.
Cæſaris commentarii cum Raymundi Marliani indice urbium, fluminum, locorum. *per Theodorum de Ragazonibus de Aſulâ.* (a) fol.	Venet.	1490.
Hiſtoriæ Auguſtæ Scriptores ſex; ſive Vitæ Imperatorum Romanorum à Julio Cæſare uſque ad Numerianum a diverſis auctoribus eleganter compoſitæ. *per Joannem Rubeum de Vercellis.* (b) fol.	Venet.	1490.
Sueton. de Vit. Cæſar. cum comment. Sabellici. *per Baptiſt. de Tortis.* (c) fol.	Venet.	1490.
Pauli Pompilii liber de L. Annæi Senecæ Vitâ. *impreſſ. per Eucharium Silber alias Franck.* (d) 4to	Rom.	1490.
Salluſt. *per Eucharium Silber.* 4to. . .	Rom.	1490.
Diogen. Laert. Latinè, Brognolo interprete. *impenſis nobilis viri Octaviani Scoti civis Modoetienſis.* (e) 4to. . . .	Venet.	1490.
RAPHAELIS REGII Epiſtolæ Plinii, quâ libri Hiſtoriæ Natural. Veſpaſiano dedicantur, enarrationes; ejuſdem in quibuſdam locis Perſii, Val. Maximi, Tullii de Officiis, Quintiliani, diſputationes. *per Guilelmum Tridinenſem cognomento Anima mia.* (f) 4to .	Venet.	1490.
Senec. opera Philoſophica, Declamatoria & Moralia. *per Bernardinum de Cremonâ & Simonem de Luere.* (g) fol. .	Venet.	1490.

Plinii

(a) *XIII. Jul.*

(b) *Habes, candide lector, Cæſarum Vitas parvo ære, quas olim anxius quærebas, maximâ lucubratione à viris præſtantiſſimis emendatas. Quæ omnia accuratiſſimè Venetiis impreſſa ſunt per Joannem Rubeum de Vercellis anno M CCCC LXXXX XV Julii.*

(c) *XV. Febr.*

(d) *Die Martis XVI Menſis Februarii.*

(e) *Decimo quinto Calend. Januar.*

(f) *10 Cal. Jun.*

(g) *V. Octob.*

Plinii Epiſtolæ . *per Eucharium Silber aliàs Franck natione Alemanum.* (a) 4to	Romæ.	1490.
Matthæi *ROSSI* Epiſtolæ familiares : *per Vincentium BERTOCHUM.* (b) fol .	Mantuæ.	1490.
RECUEIL des Hiſtoires Troyennes compoſé par Raoul le Fevre : *imprimé par Michel Topie & Jaques Herenberch* (c) fol. .	Lion.	1490.
Cicer. de Invent. cum comment. Victorini. (d)	Venet.	1490.
Cicer. Rhetoric. cum comment. G. Vallæ. (e) fol	Venet.	1490.
Cicer. Epiſtol. ad Brut. Quint. Attic. ex recognitione Bartholomæi Saliceti Bononienſis & Ludovici Regii *per Eucharium Silber alias Franck natione Alemanum.* (f) fol. .	Romæ.	1490.
Plauti Comediæ, olim magnâ ex parte emendatæ per Georg. Merulam Alexandrinum, nunc recognitæ per Euſebium Scutarium Vercell. *Impreſſæ in officinâ egregii mancipis Ulderici Scinzenzeler ipſius & magiſtri Joannis Legnani operâ & impendio.* (g) fol. . .	Mediolan.	1490.
Virgil. cum comment. Servii. *per Udalr. Scinzenzeler.* fol.	Mediolan.	1490.
Virgil's Æneis tranſlated or rather epitomiz'd from the French in proſe by Caxton : printed by him. (h) fol.		1490.
Horat. cum comment. Acron. Porphirion. & Landini . *per Georgium Arrivabene Mantuanum* (i) fol.	Venet.	1490.

Stat.

(a) *Poſt diem XIIII. Calendarum Aprilis.*
(b) CAILLE, p. 42.
(c) *Le dixiéme d'Octobre, mil quatre cens quatre vingt et dix.*
(d) FABRIC. *Biblioth. Lat.*
(e) *Biblioth.* ADR. PAUW p. 208.
(f) *Poſt. XVI. Calend. Auguſt.*
(g) *Kalend. Decemb. Joanne Galeazo Mariâ Sf. Vi. Sex. Duce.*
(h) 22 Jun. 1490. cum Symbolicâ WILHELMI CAXTONI notâ, ejuſque nominis compendio W C.
(i) *Prid. Kal. Febr.*

Stat. Theb. Achill. & Sylv. cum comment. Laſtant. & Calderini: *per JACOBUM de PAGANINIS Briſienſ.* (a) fol.	Venet.	1490
Martial. Epigram. cum comment. Calderini: *per Ulдericum Scinzenzeler.* (b) fol.	Mediola.	1490.
Auſonii Peonii poetæ epigrammata: *per Ulderichum Scinzenzeler.* (c) fol.	Mediolan.	1490
Æſop. Latin. carm. cum commento optimo: *per JACOBUM de Bredâ* (d) 8vo.	Davent.	1490.
Ioan. Jovii Pontani lib. de Fortitudine bellicâ & heroicâ: *per Matth. am Moravum* (e) 4to.	Neapoli.	1490.
Franc. Petrarch. Capitul. e Sonetti con comment. *per PIERO Veroneſe.* (f) fol.	Venet.	1490
HISTORIA de Calumniâ novercali: *per Gerardum Leeu* (g) 4to.	Antwerpiæ	1490
Convivio di Dante Alighieri Fiorentino: *per Ser Franciſco BONACCORSI.* (h) 4to.	Florentiæ	1490

Jun

(a) *XXIIII. Decemb.*
(b) *Die XX. Septemb.*
(c) *XV. Septemb.* cum *Julii Æmylii* FERRARII *Novarienſis*, qui in fine ſic Librum claudit: —*Habes, Ambroſi*, (Ambroſius enim Varſius Roſat. Librum dicat) *Auſonium impreſſum & à multis expeſtatum, quem ſi depravatum offenderis, tum impreſſorum incuriæ tum mihi Competitis ammissamitibus vexati & curis ingentibus obruti imputabis, qui impreſſoribus aſſidere nec prœſſe quivi* ———
(d) Ad calcem. *Finit Æſopus fabulator præclariſſimus cum ſuis moraliſationibus ad noſtram inſtitutionem pulcherrimè appoſitis. Impreſſus Daventriæ per me Jacobum de Bredâ, anno incarnationis Dominicæ milleſimo quadringenteſimo nonageſimo quarta die menſis Novembris.*
(e) Cum his verſibus,

Emptor, ſiquid habes vini hos libellos
Pontani modis promptus à Minervâ,
Maravi & modo preſſos eſſimæ,
Nil magnum, nihil eſt quod ixtimescas,
Peccat neſcio quid leve & puſillum.
Quod peccat, tamen hoc tibi in tabellâ
Monstrat, ne rubiendus iſti poſſis,
Non ſidem illius ipſam requiras.

Hic ſubjicitur Catalogus erratorum quatuor:
Reliqua accuratiſſimè impreſſa leges.
Impreſſ. Neapoli per Mathiam Moravum atque emendatiſſimum accuratiſſimè anno M. CCCC LXXXX. XV. Septemb. regnante Ferdinando rege inclyto.
(f) *Sonets corats & caſtigats per me Hieronymo Centone Paduano. a di XX. de April.*
(g) *VI. die Novemb.*
(h) *Nel anno mille quatro cento novanta, a di XX. di Septembre.*

Jun. Mai de Proprietat. (a) fol . . . . 1490.

Ultimâ

(a) *XXIII Februarii.* Bayle, *Diction.* dans les Remarques B.] *Maius publia un Livre à Naples l'an* 1475 de priscorum proprietate verborum, *qui fut rimprimé dans la même Ville l'an* 1490 *La ſeconde impreſſion eſt pleine de fautes d'impreſſion* (Vide Nicol. Toppi Bibliothec. Neapolit. pag. 168) *mais il ſe loue beaucoup des imprimeurs de la premiere.* Accedit (*ſic in præfatione alloquitur* Ferdinandum *Regem*) ad hæc, quòd *Germani* ſolerti ac incredibili quodam invento nuper novam quandam imprimendi rationem invenerint; præcipuè *Matthias Moravus* vir ſummo ingenio ſummaque elegantiâ in hôc genere impreſſionis efflorent. Quem conſilio *Blaſii* monachi *Romerii* viri ſacris litteris inſtituti ac ſanctis moribus probati hâc noſtrâ urbe excepiſſe gratulamur: qui quidem tantum Librorum omnis generis proventum attulit, ut magnam adepti opportunitatem videantur, qui literarum ſtudio ad gloriam comparandam enituntur. *In* Baelii *Dictionario non fit mentio editionis ſecundæ anno* 1480.

Ultimâ Centuriæ decimæ quartæ decade ineunte laudem inter primos meruit *Joannes* [a] FROBENIUS Typographus *Baſilienſis*

Hic *à puero ad bonas incubuit litteras, atque primis rudimentis in patriâ* Hammelburgi Franconiæ *perceptis ad* Baſilienſem *Academiam ſe contulit. Ibi magnâ diligentiâ Artibus & Linguis operam dedit, & eruditionis non gregariæ nomen ſibi comparavit. Poſtea ut litterarum ſtudia, quod unice in votis habebat, commodius juvaret & illuſtraret, typographicis ſeſe dedidit.* [b] *Conſilio deinceps non contemnendo, unà cum* Adamo Petri de Langendorff *oriundo eodem ex* Hammelburgo *populari, celeberrimorum tunc temporis Typothetarum* Joh. Amerbachii & [c] Joh. Petri *amicitiam & amorem ſibi conciliavit. Eoque favore impetrato labores ſuos illis uterque obtulerunt, in corrigendos Codices impendendos. Nec minùs acceptis promiſſis ſedulò admodum ea, quæ facienda ſuſceperant, peregerunt. Unde factum eſt, ut tanto in hanc ipſam Artem, omnium Artium certè utiliſſimam, amore ſingulare* Frobenius *incenderetur, à quo retrahi haud unquam potuit.* Quo anno FROBENIUS hic noſter in lucem editus ſit, certo ſere nondum liquet. Si conjecturæ detur locus, temporiſque, [d] quo floruerit AMERBACHIUS, [e] quo FROBENIUS ipſe Artem exercere cœperit, [f] quoque obierit, ratio juſta habeatur, ſub [g] ipſis Typographiæ initiis ortum fuiſſe probabile eſt. Vix quicquam majus aliud in re litterariâ urbi *Baſileæ* contigit, quàm quod ibi ſuam officinam inſtituerit FROBENIUS, haud ſine *Deſiderii* ERASMI auxiliis. Binos hos viros coætaneos & [h] coævos, licet non populares, idem erga litteras ſtudium ita conjunxit, ut mutuo amore, & [i] pluſquam fraterno, hic illum proſequeretur.

Quoniam autem major temporis, quod FROBENIUS Libris excudendis impendit, portio ultra annum 1500 excurrit, plenior FROBENII notitia in illum locum, ad quem magis pertinet, rejicienda eſt. Interim lector *Baſileâ Lutetiam* ad *Pariſienſem* Typographum, cujus antea memini, revocandus eſt.

Ulricus GERING, cujus amicum erga Patres *Sorbonicos* animum antea laudavi, anno 1493 eoſdem beneficio afficiendi occaſionem datam ami-

a Lege ADAM in *Vit.* German. *Philoſoph.* pag. 63.

b ZELTNER. Correctior. Centur. pag. 202. 203.

c Leguntur apud LA CAILLE, pag. 34. Concordantiæ Bibliorum à *Joanne* FROBENIO patre cum *Johanne* PETRI *Langendorf* anno 1476 (ſic enim legendum, non 1596) excuſæ. Id etiam affirmat CHEVILLERIUS pag. 129. Non tamen *Johannis* PETRI mentionem facit. Quo affinitatis gradu ſe attigerint *Adamus* & *Johannes* PETRI *de Langendorf*, nil certum habeo.

d Ann. 1481.

e Ann. 1491.

f Ann. 1527.

g Ann. circiter 1460.

h ERASMUS natus anno 1466. mortuus 1536.

i ERASM. in *Epiſtol. ad* EMSTEDIUM. dat. 1527. *Fratris Germani mortem moderatiſſimè tuli, Frobenii deſiderium ferre non poſſum.*

amplexus, id viciſſim ab eis accepit, quo potiri ſemper exoptaverat. ª Cum enim camera, ubi ſita erat antiqua Collegii Bibliotheca, præ vetuſtate concidiſſet, partibuſque ad detrimenta ædium collapſarum farciendis nihil ſuppeteret, quinquaginta libras Turonenſes in præſentia contulit, totidem brevi ad ædificium perficiendum in promptu fore, & plura majoraque deinceps in commune ſocietatis commodum à ſe deſtinatum iri pollicitus. Domûs *Sorbonicæ* Proviſor & ſocii eo dono (neque ſumma, leviuſcula licet nunc videatur, iſtis temporibus erat erubeſcenda) promiſſiſque amplioribus vehementer permoti, ut beneficiis cum viro tam liberali certarent, ei jus hoſpitii perpetuum & ᵇ litteris ſuo ſigillo obſignatis ratum fecerunt.

Eodem

ª CHEVIL. p. 84.

ᵇ Litteras illas (ut à CHEVILLERIO pag. 85. uſque ad p. 88. deſcribuntur) ſubjeciam.

Copie des Lettres d'Hoſpitalité dans la Maiſon de Sorbonne, données à Ulric Gering premier Imprimeur de Paris, par M. le Proviſeur de cette Maiſon.

„ *JOANNES* Luillier Sacræ Theologiæ Profeſſor, miſeratione divinâ Meldenſis Epiſcopus, Proviſor Domus ſeu Collegii de Sorbonâ Pariſius fundati, dilectis nobis in Chriſto Priori, & Collegiatis dictæ Domûs, ſalutem in Domino & ſinceram charitatem. De vitæ ac morum honeſtate providi viri Ulrici Gering Impreſſoris Librorum Conſtantienſis Diœceſis ſufficienter informati, eoque ſpecialiter moti, quod idem Ulricus pro ædificatione camerarum loci dictæ domus, in quo erat antiqua Libraria prædicti Collegii, eidem Collegio liberaliter dedit & conceſſit ſummam quinquaginta librarum Turonenſium pro una vice, ſperantes eumdem Ulricum ampliora dicto Collegio bona facturum, ipſi in Ulricum id inviamus requirentem, in hoſpitem dictæ Domûs admittendum duximus, eidemque manſionem, hoſpitium, & cameram in ipſâ Domo, quamdiu vixerit in humanis, & ibidem habitare voluerit, decrevimus fore aſſignandas, prout aſſignavimus, aſſignamus & concedimus per præſentes; ita ut ſibi liceat in dictâ Domo Sorbonæ reſidere, nec non cum cæteris ſociis, ſicut eorum alter, ſe habere, ac liberè hoſpitari, hoſpitiòque hujuſmodi eaindè in futurum ejus vitâ comite uti & gaudere, abſque eo quod à camerâ eidem pro ſuâ habitatione in dicto Collegio conceſſâ dimittari, & à quoquam etiam ſocio dictæ Domûs expelli, aut ad tranſportandum de eâ ſua mobilia bona cogi valeat, & abſque eo quod locagium, ſeu aliquam ratione dicti hoſpitii & habitationis dictæ cameræ penſionem nobis, ſeu dicto Collegio impoſterum ſolvere teneatur. Nos enim ab hujuſmodi locagio & penſione præſtandis, mediante prædicta quinquaginta librarum Turonenſium ſumma, per eum, ut præmittitur, pro unâ vice præſtita & data, quietum, liberum & immunem eſſe volumus, volumuſque ac nos voluiſſe declaramus.

„ Quocirca vobis Priori, & Collegiatis antedictis earumdem mandamus ſtrie Litterarum, quatenus dictum Ulricum in Hoſpitem dictæ Domûs recipere, & admittere cum ſuis mobilibus bonis, cameramque in ipſâ Domo eidem diſtribuere, & realiter aſſignare, nec non ipſum à præſtatione locagii & penſionis ſupradictæ liberum & immunem tenere, ſeu ea omnia & ſingula ſieri facere curetis. Datum apud Germiniacum Epiſcopi, Meldenſis Diœceſis, ſub ſigillo Cameræ noſtræ, anno Domini 1493 die Sabbathi poſt Aſcenſionem Domini 18 menſis Maii. DEJOCI, de mandato Domini.

Extrait de l'Acte, par lequel la Societé de Sorbonne confirme à Ulric Gering le droit d'hoſpitalité.

„ FURENT preſens en leurs perſonnes venerables & ſcientifiques Perſonnes,

„ Ma-

Digitized by Google

Eodem circiter tempore *Ulricus Bertholdum* REMBOLT popularem ſuum, ſed diœceſis *Argentoratenſis*, in re typographica ſocium ſibi adſcivit, amboque in *Sole aureo* vici *Sorbonici* usque ad ann. 1508 omni ſtudio Arti incubuerunt.

Ulricus, poſtquam jam hactenus ab initio typos *Romanos* Libris imprimen-

„ Maitres Guillaume de Querquu Compagnon & Prieur, Jean Cordier, Jean Jaquelin, Pierre Voleau, Gilbert Fournier, tous Compagnons Bourſiers & Maitres en Theologie, Charles Guerin, Pierre de Fontenay, Claude Rongnart, François de Sagonge Procureur, & Jean Boyau, tous Bacheliers en Théologie, Compagnons & Bourſiers dudit College de Sorbonne, fondé à Paris, faiſans & repreſentans la plus grande & ſaine partie des Compagnons & Bourſiers d'iceluy College, d'une part, & Ulry Guerin Imprimeur de Livres, & Ecolier étudiant en l'Univerſité de Paris, demeurant à Paris en la ruë de Sorbonne en ſon nom, & pour lui, d'autre part. Diſant leſdites Parties, &c. Et finablement pour conſideration de ce que dit eſt, & auſſi en faveur des grands biens, que ledit Ulry Guerin a en propos & volonté de faire, & qu'il a fait audit College, & qu'il eſpere que plus fera au temps avenir, & moyennant la ſomme de cinquante livres tournois par lui de nouvel baillée & délivrée audit College, ſe tiendroient & tiennent pour contens, & en quitteroient & quittent ledit Ulry, &c. Iceux Prieur & Compagnons Bourſiers dudit College de Sorbonne de leur bon gré, bonne volonté, propre mouvement, & certaine ſcience, ſans force, fraude, erreur, ſeduction, contrainte, ou decevance aucune, ſur ce bien conſeillez, pourvûs, aviſez & deliberez, comme ils diſoient, reconnurent, & confeſſerent es Preſentes, & par devant leſdits Notaires, &c. iceux don, & Bail (du Proviſeur) deſſuſdits, avoir ratifiez, confirmez & approuvez, & par la teneur de ces preſentes Lettres, ratifient, confirment, approuvent, & ont pour bien agréables, voulant & conſentans qu'ils vaillent, tiennent & ſortiſſent leur plein & entier effet, force & vertu, en tous leurs points & articles. Et d'abondant, au lieu d'icelle chambre ainſi à lui indiſtinctement baillée par ledit Proviſeur, iceux Prieur & Compagnons Bourſiers dudit College, baillerent & donnerent, baillent & donnent par ces Preſentes audit Ulry Guerin ladite Hoſpitalité, avec un bûcher par bas, deux chambres faiſant les ſecond & tiers etages, & tout le deſſus, le tout ayant vûe ſur ruë, & étant des appartenances dudit College, &c. avec faculté de pouvoir faire par ledit Ulry, tenir audit bûcher toutesfois que bon lui ſemblera, & de pouvoir mettre eſdits lieux, ainſi à lui baillez, un homme étudiant, & un Clerc ou deux, de bonne vie & renommée, & honnête converſation, pendant le temps qu'il ne ſe tiendra pas eſdits lieux, ſans & que ores ne pour le temps avenir ledit Ulry ſoit tenu ſa vie durant en payer autre choſe audit College, que ladite ſomme de cent livres tournois ainſi par lui baillée à deux fois audit College, ne qu'on le puiſſe mettre hors deſdits lieux ſa vie durant, non plus que l'un deſdits Compagnons Bourſiers dudit College. Leſquelles ratification, confirmation, approbation, conſentement, bail, don, & toutes & chacune les autres choſes deſſus dites, & en ces lettres contenues & écrites, leſdits Prieur, Compagnons & Bourſiers deſſus nommez, promirent & jurerent par la foi & ferment de leurs, la main miſe au pix, en paroles de Prêtres, avoir agréables, tenir fermes & ſtables à toujours, ſans aller, venir, faire ou dire contre par eux, &c. Furent faites & paſſées doubles, &c. c'eſt à ſçavoir par leſdits Cordier, Jaquelin, Voleau, Guerin, Sagonge, Fontenay & Rongnart, le vendredy neuſieme, par ledit Fournier le Samedy dix ſeptiéme, & par ledit Querquin le Mercredy vingt & unième jour de May l'an 1494. Signé, Lorage & Lauteault.

primendis adhibuiſſet, ad [a] *Gothicos* uſurpandos ſeſe cum aliis *Pariſienſibus* Typographis, ad quos mos ille à *Germanâ* aliisque exteris Nationibus deductus fuerat, rapi una paſſus eſt.

[b] VIRGILIUM tamen illum Poetarum principem, qui ab ipſius officinâ ann. 1498. emiſſus eſt, *Romano* charactere excudit. Hoc opus iterum recognovit *Paulus* MALLEOLUS in Univerſitate *Pariſienſi* Regentis & in Eloquentiâ Profeſſoris muneribus functus. Quam enim antea hujus editionem fecerat, ob characteris deformitatem & immenſam erratorum copiam pro ſuâ agnoſcere noluit. [c] In Epiſtola dedicatoria dolet *rei-publicæ & calamitatem & ruinam continuis ingruentem ob Impreſſorum incuriam, ignorantiam, vecordiam atque execrabilem congerendi & accumulandi libidinem.* Queritur inſuper, quod, ſiquem Librum bonum & utilem diligenti operâ magniſque ſumptibus à quovis impreſſum viderint, *is mox arrepto exemplari, non tam ſpe quæſtûs quam æmulatione ducti, ab archetypo uſque adeò exorbitantes, incanciunè ac miſerè illud opus imprimant, imò opprimunt.* Incuſat *temerarios quoſdam, ne dicam falſarios, qui audent aliquid brevibus Gyaris & carcere dignum,* Urbis ſcilicet ob Artem typographicam claræ nomen ſuis turpiſſimis impreſſionibus, [d] pretii augendi gratiâ, affigentes. Aliis porro [e] *prævaricatoribus Chalcogra-*

a CHEVILL. p. 104 105 106. recenſet nomina Typographorum tunc *Pariſienſium*, cum aliorum, qui iis uſi fuerant.

b CHEVILL. p. 109 110 205. 206. 207. 210. 211.

c CHEVILL. p. 206 207.

d CHEVILL. pag. 207. „ Il apporte „ l'exemple d'une Impreſſion des Decreta„ les, dont la plus grande partie des Exem„ plaires couroient beaucoup plus que les „ autres ſous une fauſſe ſouſcription qu'on „ y mettoit, qu'elles étoient imprimées à „ *Veniſe. Benoiſt Hector*, bon imprimeur de „ la Ville de *Boulogne* en *Italie*, & qui fai„ ſoit de très-belles Editions, voyant qu'on „ mettoit ſon nom à des Impreſſions fort „ imparfaites & peu correctes, pour les „ mieux vendre aux dépens de ſa réputa„ tion, qu'on lui faiſoit perdre par cette „ fauſſeté, fut contraint de prendre un chif„ fre par où l'on pût connoître certaine„ ment ſes Editions. Il le dit dans celle „ qu'il fit *in fol.* du *Juſtin* & du *Florus* l'an„ née 1505. *Emptor attende quando vis eme„ re Libros formatos in Officinâ meâ ex uſſo„ ria. Inſpice Signum, quod in Liminari pa„ ginâ eſt, ita nunquam falleris. Nam qui„ dam malevoli Impreſſores Libris ſuis incor„ rectis & maculoſis appoſuerunt nomen „ meum, ut fiant vendibiliores. Qui pacto „ C[illegible], & nomen doctiſſimi Philippi Be„ roaldi [illegible], vel potius derogare inten„ dunt.*

e CHEVILL. pag. 210 211. *Cet Auteur n'auroit point approuvé ce qu'on appelle les Variorum d'Hollande.* Equidem ut verum fatear, pace clariſſ. virorum, qui his [Variorum] Libris manus admoverunt, illa miſcellanea panniculorum hinc inde aſſutorum farrago mihi magis placet, quam Horatiana *membra undique collata tabula.* Id ſcilicet ſibi imperitè plaudunt hujuſmodi conſarcinatores, quòd aliorum labori ſumptibuſque levandis conſuluerunt, dum operoſas veterum Scriptorum lucubrationes mutilant; criticâque quâdam licentiâ ex multis pauculâ, quaſi ſola aut potiſſima lectu digna, ſeligunt, ſuoque calculo comprobant; reliqua omnia, tanquam inutilia, cenſoriâ ſuâ falce amputant, ac tenebris damnant. At certè delectus, ubicunque inſtituendus eſt, nemini vix omni ex parte ſatis placet, niſi quem ſuo quiſque judicio habuerit. Quiſque mihi quid placere aut diſplicere oporteat, pro ſuo arbitrio dictandi jus ſibi inſolenter arrogaverit, haud minùs ridiculè agere videtur, quàm qui ex ſuo guſtu, quid mihi ſapiat, æſtimans, quem ex

Google

tographis, *unò verius* καινογράφοις crimen intentat; qui, *ut numerum augerent Interpretum*, *nec tamen plus aſſumerent papyri*, Ant Mancinellum *in Bucolica Georgicaque adjicientes*, & Servium & Donatum & Landinum *probatiſſimos Interpretes per univerſum opus laceros*, *mancos & exanimes reddiderunt.* — *Quorundam præterea eò malignitatis & impudentiæ proceſſit avaritia*, *ut*, *dum ſuæ utilitati conſulant*, *aliorum & dignitati & famæ inſidiari non vereantur*; *qui*, *ut imprimenda per eos venaliora pretioſioraque efficiantur*, *ineptiſſimos quoſque Libellos &* ᵃ *Commentaria eloquentiſſimorum nominibus titulisque inſigniunt.* Hactenus *Paulus* Malleolus; cujus in eos, qui Artem optimam ad vilem uſum & ſordidum lucrum peſſimè convertentes corruperunt, querelæ eo ſunt juſtiores, quod juxta Adagium *corruptio optimi ſit peſſima.*

ᵇ *Ulricus* Gering, cujus induſtriâ Typographiam *Pariſienſes* primùm didicerunt, characteres ab initio non niſi *Latinos* habuit, deinceps *Græcos*, ſicubi foret neceſſarium, (& id quidem parce neque niſi in nonnullis vocibus aut lineis ſolitariis) introduxit: uti in ᶜ Virgilio & ᵈ Perotti *Cornu-copiæ* paſſim occurrere obſervatur.

Corpus

ex variis ferculis appoſitis cibum ſumam, imperare volunt. Sua cuique eſt faciendæ optionis libertas, qua qui caleat, rariſſimos invenies

a Chevill. pag. 211.] „ Il appose „ l'exemple des Commentaires qu'ils mirent ou *Sallu*ſ*te* ſous le nom de *Laurent* „ *Valle*, au *Valere Maxime*, & au Cicero*n de Amicitiâ*, ſous le nom de *Omnibonus Leonicenus*, qu'il appelle *Commentarios nugaciſſimos falsò inſcriptos.* Il n'oublie point de dire ce qu'on a fait à lui-même, & qu'on a mis ſous ſon nom une ſon méchante Edition du *Virgile*. Et puis il ſe récrie, *Proh Jupiter! ubi-ne univerſorum* Horatianum illud: *Pictoribus atque* „ *Poetis quidlibet audendi ſemper manet æqua* „ *poteſtas*

b Chevill. p. 146.

c Chevill. Ibid.

d Hujus Editio lucem vidit ann. 1500. pulcherrima certè, ſed abbreviaturis ſæpius in Commentariis occurrentibus paulò ſeverior (Chevill. p. 114.) In illa duplex eſt characterum genus: *Gothico* titulus Libri, ſuperneque ſingularum paginarum tituli, *Romano* reliqua omnia exhibentur. Epigrammatum ſive Martialis textus literis largioribus, commentaria minutioribus: in commentariis voces è textu deſumptæ, & Authorum, quos citat Perottus, nomina majuſculis exprimuntur. Epigrammatum cujuslibet, & in idem commentariorum Initialis littera capitalis eſt, florida, & ſeminulis plerumque inſculptis decorata. Pagina quælibet duabus expanditur columnis: anterioris ſolis cujuslibet paginæ ciphra ſuperior imprimitur, litteris inferius ſignatura ſinguli diſtinguuntur quaterniones. Voculæ *reclamantes* nullæ, quarum uſus jamdiu inter *Venetos* (ann. circiter 1469. Chevill. p. 39.) notus nonniſi ſero ad *Pariſienſes* deſcenderat, vix ante ann. 1520. (juxta Chevill. p. 38.) His tamen Ulricus Gering ann. 1503. (in Hugon. *Expoſit. in quat. Evang.*) adhibuit. Uſus ſignaturæ *Pariſiis* ann. 1476. (Platea *de Uſur.* Lege Chevill. p. 38.) & 1477. (*Supholog.*) ciphrarum ann. 1477. (*Sermon* Leonard. *de Utin.* Lege Chevill. p. 38.) inſtitui cœperat. *Græcum* Alphabetum præfixum Ulrici ſive Perotti commentariorum editioni, in quâ plurima leguntur *Græcis* litteris excuſa, neque tantum vox paſſim una aut altera, ſed plures interdum lineæ ex Aristophane (fol. 19.) Homero (fol. 48. 106. 202.) Galeno (fol. 81.) Philostrato (fol. 115.) &c. allatæ: in quibus excudendis majorem deſideraverim diligentiam, niſi in primis rudimentis errantibus facilius impetraretur venia.

Corpus Juris Canonici, licèt antea variis in Locis & olim a *Moguntiæ* (quod notat RHENANUS) *procuſum, cum impreſſoria Ars ad loci feliciſſimis Germanorum auſpiciis primum exercerì cœpiſſet, per annos jam multos* (uti ex *Joannis* b CHAPPUIS Epiſtolâ diſcimus) *frequentiſſimis omnium votis deſiderabatur.* Opus hoc haud exiguis ſumptibus nec minori labore peragendum *Ulricus* noſter, adjutore ſocio *Bertholdo* REMBOLT, adnitentibus unà & notulas quaſdam tabulâſque adjicientibus viris duobus in hâc ſcientiâ exercitatis *Joanne* CHAPPUIS & VITALI *de Thebis*, ad exitum tribus Voluminibus feliciſſime tandem perduxit. Paginam unamquamque quinque ſexve onerant columnæ, diſtinguit duplex litterarum color, c ruber & niger. d Epiſtolam in Typographorum laudem conſcripſit *Joannes* GAISSER; necnon e Epigrammata addidit *Joannes* CHAPPUIS, cujus labori in illâ editione corrigendâ & ornandâ plurimum debetur. f Quamvis tamen Opus

a CHEVILL. p. 116.

b CHEVILL. Ibid.

c Quid *Angel.* ROCCHA in *Biblioth. Vatican.* (p. 117.) de rubricis ſenpſerit, omittere hic nolui. *Phœnix Cadmi frater Phœnicibus litteras tradidiſſe fertur. Phœnix rubeus ſeu purpura interpretatur, & ob hanc cauſam* (*ut ait Iſidor. Lib. 1. Etymolog.*) *in librorum vel capitum fronte littera rubea ſcribi & imprimi ſolent, ut hoc commento Phœnices litterarum authores oſtendantur. Hinc Ovid. Nec titulus minio &c.*

d CHEVILL. pag. 127. „ Elle eſt imprimée dans le Sexte. [Joan. Gaiſſer ſocius Sorbon. & in ſacra pagina Baccalaur. formatus, clariſſimis ſolertiſſimiſque viris Udalrico Gering & Bertholdo Rembolt, artis Impreſſoriæ Architectis primariis felicitatem. „ *Il dit dans cette Epitre* „ Ego vero cum Volumen Decretalium ſuperiore anno à vobis impreſſum diligenter revolverem, eximiâ illius pulchritudine, recti ſſimo ordine, & totius operis integerrimâ veritate mirificè delectatus, arbitrabar nullum unquam opus conſummatius imprimi poſſe. Sed viciſtis, fateor, Amantiſſimi Viri, judicium meum hujus Sexti & Clementinarum diligentiſſimâ Impreſſione. „ *Il conclud ſa Lettre par ces termes* „ Simul ut Literati intelligant omnes, quantum vobis debeant, quorum gratia præclariſſimum illud opus, nec laboribus, nec impenſis parcentes, abſolutiſſimè impreſſiſtis. Valete felices. Ex famoſiſſimo Collegio Sorbonæ 13. Calend. Decemb. anno 1500.]

e On lit dans le Decret de 1501.

Antè hac tam nitidum Preſſorum ſecula nullum,
Hic ut Opus cernis, expolivere manus.
Præclarum tervæ non ſpectes fronte Volumen,
Lumina ne tollas ſanguinolenta Deus.

On lit dans les Decretales de 1504.

Helleſpontiaca merges deberet in undas
Auſus tam nitidam corpore ferre opus.
Nil facit ad terſos cumulata pecunia libros,
Nulla tenet ſimiles Bibliotheca notas.

On lit dans le Sexte de 1500.

Exuet aurâ ſuas Juris ſtudioſus amellas,
Quam tam præclarum non ſibi quærat opus.
En age rumpe moras primævo flore Juventus,
Vitrice tum omne turba ſimilis ades.

f CHEVILL. p. 110. & 111. „ Le Juriſconſulte Chappuis, qui travailla à l'Edition du Code Juſtinien, que l'on voit dans la Liſte, devoit le faire imprimer de belles letres & ſans abbreviations, il vouloit que les Vœux, qu'il ſit pour la durée de ſon Ouvrage, fuſſent accomplis quand il dit:

Dic rocens duret nullo violabilis ævo,
Nec ruat in cineres aut cava barba Liber.
Et licet omne rogus vel Templa ſatentia prophanes,
Non rapiat tamen hoc flamma regalis opus.

„ Et

Digitized by Google

Opus hoc tanti conſtiterit, plauſûque publico exceptus fuerit, eviluit denique aut periit eum hujuſmodi Libris *Gothico* charactere impreſſis, cujus deformior figura & *βραχυγραφία* lectoribus temporum recentiorum infrequens & ingrata obſtiterunt, quominus ad noſtra uſque tempora Codices illi ſuam tuerentur dignitatem, ullumque vel locum, niſi in obſcurioribus Bibliothecarum veterum angulis, haberent.

Ulricus tandem noſter, poſtquam annos quadraginta rebus litterariis promovendis ſedulo invigilaſſet; nec tantum Libris ſed litteratis etiam, illis lucem donando, horum inopiam ſublevando, optimè conſuluiſſet, 23. *Aug.* 1510. *Pariſiis* deceſſit; ſuique nominis memoriam intercidere vetuit, ſuas facultates univerſas inter *Sorbonæ* & *Montis-acuti* Collegia tabulis ſupremis partitus. ᵃ Horum legatorum inſcriptiones in Collegii utriuſque ædibus pendent affixæ, hujus *Latinè*, illius vernaculo ſermone nuncupatæ.

„ Udelricus Guerineg natione Germanus, unus ex primis Typo-
„ graphis, qui adhuc vivus multas eleemoſynas hujus domûs pauperi-
„ bus erogaverat, tandem ſuo Teſtamento legavit ipſi Pauperum
„ communitati, anno Domini 1510 mediam ſuorum bonorum par-
„ tem, & debitorum tertiam; ex quâ pecuniâ empta eſt Villa d'An-
„ net ſita juxta fluvium Matronam. Emptæ ſunt quoque domus de
„ Veſeley, quæ pars eſt hujus Collegii protenſa à mediâ Areæ parte ad
„ Collegium Divi Michaelis uſque, & ædificatæ ſunt Grammatico-
„ rum Claſſes.

„ Ce College de Sorbonne pour le grand Legs Teſtamentaire, qu'il
„ a accepté & receu, à lui fait par feu de bonne memoire Maître Ul-
„ ric Gering, en ſon vivant Imprimeur de Livres en cette Ville de
„ Paris, où il trépaſſa le 23. Août 1510 eſt tenu & obligé de mettre
„ & entretenir audit College, aux dépens d'icelui par chacun an à toû-
„ jours, quatre Bourſes & Bourſiers, de la qualité d'autres jadis fon-
„ dez par Maître Robert de Sorbonne, & outre le nombre d'icelui.
„ Item, plus de mettre & entretenir audit College, deux Docteurs
„ ou Licentiez en Théologie, qui ſeront tenus chacun jour ordinai-
„ rement à toûjours, lire publiquement és Ecoles dudit College la
„ Sainte Bible, l'un le matin du Viel Teſtament, l'autre après midi
„ du nouvel. Leſquels Lecteurs auront pour ce dudit College, le
„ ſalai-

„ Et il eſt arrivé de ſon Edition Gothique
„ du Gratien tout le contraire de ce qu'il
„ s'étoit flatté, lors qu'il écrit en ſa maniere; qu'on ne la ſçauroit payer de l'or; que
„ ſon Livre demeurera toujours, & que l'or
„ prendra fin. Car les copies de ſon Edition
„ ont été preſque toutes les matieres des
„ flammes, & il en reſte peu aujourd'hui
„ dans les Bibliotheques, pendant que l'or
„ demeure toujours fort précieux & très-
„ bien conſervé.

Non poſſit Liber hic ſalvo mercarier auro.
Hoc perit, hic numquam deperiturus erit.

ᵃ Chevill. p. 89, 90, 91. Caille. p. 58, 59. Mentel. p. 16, 17, 18.

„ ſalaire & profit chacun par moitié de quatre autres Bourſes Le
„ tout ſelon qu'il eſt plus à plein contenu en l'Accord & Contract
„ de ce fait & paſſé, multiplié audit College par devant deux Notai-
„ res du Châtelet de Paris le dixiéme jour de Mars 1532 entre les
„ Prieur, Compagnons & Bourſiers dudit College, d'une part ; &
„ Maitre Jean Coignet Prêtre, ſeul ſurvivant Executeur dudit Teſ-
„ tament, d'autre.

„ *Laus Deo Pax vivis Requies defunctis Amen*

[a] Huic in extremo vitæ diſcrimine laboranti adfuerunt *Sorbonæ* Doctores, quorum hoſpes jam annis plus tredecim vixerat, nec quicquam auxilii, quo viri tam munifici corpus ægrum animamque recedentem ſolari poſſent, in ſe claudi paſſi ſunt [b] De ſepulturæ loco inter Hiſtoricos ambigitur ; in Collegio *Sorbonæ* alii, alii *Montis-acuti* humatum tradunt. [c] CHEVILLERIUS ex conjecturâ putat ejus cadaver in S^ti^ COSMI Æde, quæ ipſius erat parœchia, terræ fuiſſe mandatum, cujus rationes lectori diſcutiendas relinquo Ubicunque tam inſignis Typographi reliquiæ conquieſcant, hujus certe [d] animæ requiem precandi ex ſolenni ſtatuto 23 *Aug* quotannis Sodalitium *Sorbonicum* religione perpetuâ tenetur.

Poſt exequias præclaro huic *Germano* Artifici, qui primus *Pariſienſes* Typographicen docuit, ſolutas, altiùs paulo regrediendum eſt, & ex *Galliâ Italiam* verſus migrandum

Jam antea obſervavi in *Italiâ* primum *Græcorum* Librorum Typographiam floruiſſe, *Mediolanumque*, *Venetiam*, ac *Florentiam* in eâ reliquis præcuriſſe Laudem illam, quam meruerunt, quomodo ſibi aſſerere, & viam, quam inſtituerunt, tenere perrexerint, ſupereſt inquirendum

Florentiæ Poetarum Princeps revixerat ; [e] *Mediolani* anno 1493 ISOCRATES in Oratorum veterum decuriâ clariſſimus diligentiâ *Demetrii* CHALCONDYLÆ, [f] *Florentiæ* anno 1496 LUCIANUS inter Sophiſ-

a CHEVILL p. 95
b Id p. 95, 96
c Id p. 96, 97
d Id. pag. 97
e Ad calcem ἐν Μεδιολάνῳ διορθωθὲν ὑπὸ Δημητρίου Χαλκονδύλου· τυπωθὲν δ' ὑπὸ Ἑρρίκου τοῦ Γερμανοῦ καὶ Σεβαστιανοῦ τοῦ [illegible]. Τὸ δ' ἀνάλωμα πεποίηνται [illegible] Μεδιολάνῳ Βαρθολομαῖος Σκυάρζος, Βενέδικτος [illegible], Βαρθολομαῖος [illegible] ἔτει χιλιοστῷ τετρακοσιοστῷ ἐννενηκοστῷ τρίτῳ, Ἰανουαρίου [illegible].
f Ad calcem Φλωρεντίᾳ ἔτει χιλιοστῷ τετρακοσιοστῷ ἐννενηκοστῷ ἕκτῳ. Nullum comparet Typographi nomen. Forſan ex *Juntarum* prælo prodiit Character tamen aliud nobis videtur, ac ille, quo *Philippus* JUNTA in ORPHEO 1500 uſus eſt Conjecturæ nullum nus meæ cauſam juvat, quòd illa, quæ titulum gerit, pagina non eodem tempore (nam [A I] primus ſignaturæ numerus non illam, ſed ſequentis folii primam afficit) ſed multis poſt annis excuſa & addita fuerit. Fidem ipſe faciet titulus. Τάδε ἔνεστι [illegible] ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ [illegible]. Τὰ αὐτά.

Google

Sophiſtas & Declamatores vario & docto pariter acutóque progymnaſmarum genere præcipuus, in publicum prodierunt.

Typographiæ *Græcæ* multum hactenus debebant Grammatica, Poeſis & Rhetorica. Neque habebat Historia, cur ſe proſus neglectam quereretur cum HERODOTI inter Hiſtoricos anteſignani Opuſculum *Florentinæ* HOMERI editioni præfixum fuiſſet. Theologiæ etiam in Pſalterio *Mediolanenſi* fuerat litatum. Philoſophia una reſtabat, in quâ illuſtrandâ nullus adhuc ſeſe exercuerat Typographus. Exortus eſt tandem, qui & hanc hactenus intactam aggrederetur, & illas omnes alias Artes ac Scientias typis ſuis è tenebris Manuſcriptorum, in quibus paucioribus notæ latitabant, in lucem protraheret, *Aldus* MANUTIUS; qui *Romam* & *Venetiam* Urbes *Europæ* celeberrimas, ſuis illam Natalibus, hanc Arte, celebriores reddidit. Vir ille Typographorum omnium, qui *Græcis* editionibus inclaruerunt, coryphæus, in commune bonarum litterarum commodum natus, cujus [a] *quis induſtriam, patientiam, vigilias æquet?* qui non unam aut alteram litteraturæ partem, non hunc illumve in hâc aut illâ Lingua Authorem, ſed univerſam pene diſciplinæ ἐγκυκλοπαιδείαν, cunctos pene in illo orbe egregios Scriptores ornavit; vir, inquam, ille dignus eſt, in cujus vitâ perluſtrandâ diutius & attentius moremur.

Aldus MANUTIUS *Romanus* [b] anno circiter 1445 natus eſt; non longo poſt tempore quàm [c] excogitata fuerat Ars Typographica. Commodùm ſane evenit, quod tam peritus Artifex illi Arti, cujus aliquando futurus erat ſtudioſiſſimus cultor, ferè coætaneus naſceretur. Educatione doctrinâque puerili liberaliter inſtitutus eſt; in quibus [d] *ſe multum debere Veronenſibus* agnoſcit; *nam à Gaſpare Veronenſi peregregio Grammatico didicit Romæ Latinas litteras, à Baptiſtâ Guarino* Veronenſi *Ferrariæ & Latinas & Græcas.* Operæ pretium eſt audire, quid conſilii det litterarii ludi-magiſtris ſuâ ipſius experientiâ edoctus

* Alte-

αὐτοῦ Ἡρωϊκά. Καθ' ἑκάστην ἐκφράσεις. Τῶν αὐτοῦ βίοι σοφιστῶν. In illa prima editione LUCIANI ſolius continentur Opera. PHILOSTRATI autem utraſque imagines & reliqua prodierunt (ut ad horum finem legitur) *Florentiæ ſumptu Philippi Juntæ Florentini, anno a Nativitate Domini XVII ſupra mille (centenarius neglectus) menſe Octob. Leone X Pontif.* Character utriuſque editionis non unus eſt. LUCIANI major, qui ad eum propè accedit, quo SUIDAS 1499. excuditur, reliquorum minor, qualem in Libris poſt 1500. à JUNTIS editis cernimus. Utrumque tamen, diverſis quidem temporibus, at ex eadem officinâ profectum puto, ut eodem (quod & titulus ſuprà memoratus faciendum indicat) volumine obſervavi plerumque compactum.

a Lege Epiſtol. *Baptiſt. Egnat.* ad *Eraſm.* in Editione Epiſtol. *Eraſm.* 1706 p. 1608.

b *Aldum* haud multò minorem annis ſeptuaginta deceſſiſſe teſtatur *Eraſmus* in Epiſtol. pag. 388. Lege & pag. 507. ubi *Eraſmus* affirmat ſe *Aldum* plus minus annis viginti grandiorem . . . eum obiiſſe anno 1515. ex *Muſuri* Epiſtola Grammaticæ *Græcæ* præfixâ, dat. Idib. *Nov.* 1515.

c Lege prius pag. 6.

d Lege Epiſtolam *Theocrito, Heſiodo, &c.* ann. 1495 præfixam.

[a] *Alterum eſt* (affatur Magiſtros) *quod meminiſſe vos velim, nequid niſi doctiſſimorum Authorum ediſcere cogatis adoleſcentulos; imò ne grammaticas quidem regulas, niſi compendia quædam breviſſima, quæ teneri facile memoriâ queant. Laudo eos ediſcere, ſed tantum ut illos aſſiduè, accuratéque legant, nomineque & verba declinare optimè ſciant. Nam dum lucubrationes noſtras vel carmine, vel proſâ oratione, etiam de arte, commendare memoriæ eos cogimus, erramus (ut mihi quidem videtur) multis modis. Primum quòd quæ ſummo labore edidicerunt, dediſcunt paucis diebus: quod ego & puer olim, & juvenis, compoſitis etiam à me regulis, ſum ſæpe expertus. Nam cùm generum regulas, præteritorúmve ſummâ curâ memoriæ mandâſſem, perbrevi obliviſcebar. Idem cæteris quoque evenire exiſtimo. Præterea difficultate tum materiæ, tum ſtyli, eò deſperationis veniunt, ut & Scholas, & literas fugiant, & ſtudia, quæ amare nondum poſſunt, maximè oderint. Tum eo ipſo tempore, quo noſtra ediſcunt, facilius, meliúſque vel Ciceronis aliquid, vel Virgilii, aliorúmve illuſtrium poſſent ediſcere, cum & decori, & commodo illis non mediocri futurum. Equidem puero mihi, cùm Alexandri carmen ineptum de arte grammaticâ, præceptore cogente, memoriæ mandabam, non ita contigiſſe, plurimum doleo. Addite quòd cùm incultos, & barbaros diſcimus, tales, ac potiùs incultiores & ipſi evadimus. Solemus enim iis, quos imitamur, plerunque eſſe deteriores. Quapropter optimos, & ſtatim & ſemper legendos putat Quintilianus, atque eorum candidiſſimum quemque, & maximè expolitum. Tum de Cicerone ſic inquit. Cicero (ut mihi quidem videtur) & jucundus incipientibus quoque, & apertus eſt ſatis: nec prodeſſe tantum, ſed etiam amari poteſt: tum (quemadmodum Plinius præcipit) ut quiſque erit Ciceroni ſimillimus.* Aldus noſter ſub præceptoribus ſuis eos fecit profectus, ut ipſe etiam præceptor celebris evaſerit, & [b] *Albertum* Pium *Carpenſium* Principem *à teneris unguiculis educaverit & inſtituerit.* Sua enim ei doctrina conſuetudinem virorum illâ tempeſtate inſignium pepererat. En ſpeciminis loco [c] Literas binas inter ipſum & Politianum mutuas.

ALDUS MANUTIUS Romanus Angelo Politiano, S. D.

Annum abhinc tertium, quo Veneti Ferrariam oppugnabant, me, ut vel Dei (ut aiunt) nedum hominum bellum fugerem, ex urbe Ferrariâ Mirandulam contuli ad Joannem Picum, Principem ætatis noſtræ doctiſſimum, quòd & amaret literatos viros, & foveret ingenia. Ibi Emanuel Adramyttenus, familiariſſimus meus, tuam mihi græcam, quod ad ſe dederat, oſtendit epiſtolam, ornatè quidem & doctè, atque copioſè ſcriptam: quæ non à Romano viro,

[a] Lege Præfationem ejus Grammatic. ſit. ann. 1497 præfixam Latin.

[b] Lege Epiſtolam Aristotel. *Phy-*

[c] Lege Politian. Epiſtol. Lib. 7.

viro, ſed à mero Attico, qui Athenis ſemper fuiſſet, eluc ſtrata videbatur. Quamobrem cœpi, mi Angele, amare te vehementer, doctrinam tuam, atque ingenium non mediocriter admiratus. Deinde Emanuel ſuo cum principe Ticinum profectus eſt, ubi paucis antè menſibus, quam ad te ſcriberem, exceſſit è vitâ. Cujus interitu ita quidem moveor, ut multis annis gravius nihil & moleſtius tulerim. Erat enim homo & moribus apprime ornatus, & græcis literis ſanè quàm doctus, mei que amantiſſimus. Non poſſum igitur non mœrere, tali amico orbatus, quamquam meo magis ipſius incommodo, quam illius. Nam illi ad ſuperos faciliimum fuiſſe curſum, quoniam & bene, & beatè ſemper vixit, non ſum neſcius. Quapropter malum ſi quod accidit, meum eſt. Ivit, inquam, ille Ticinum, ego verò Mirandulâ Carpum perrexi: quò cum aliquot poſt menſibus veniſſet & Picus noſter, Ruſticum mihi oſtendit tuam, quæ, mi Angele, mirificè auxit amorem erga te meum. Ibi enim perſpici facilè poteſt, quantum abundes ingenio, quantus homo ſis ſtudiis, quanta tibi bonarum literarum ſit copia. Nec vereor tibi me adulari ducas, αὐτὸς γνώσεις. Scis enim quàm ipſe ſcripſerim eſſe impendio plura. Taceo autem & quæ de te mihi dixit is ipſe Picus, & dicit quoties in tui incidimus ſermonem (nactus es enim dignum præconem laudum tuarum) & quæ retulit mihi Alexander Sarcius Bononienſis, homo verus, ac integer vitæ, ſcelerisque purus, necnon, quantum ex ipſius ſermone colligere potui, tui ſtudioſiſſimus. Quid plura? Hisce tuis impulſus laudibus, nec potui ad te non aliquid literarum dare, ut poſſes omnia de me tibi conſtantiſſimè polliceri. Incredibilis enim erga doctiſſimum quemque meus eſt amor, qui me etiam coëgit, ut ad te ſcriberem, paterémque, ut me, pro tuâ erga ſtudioſos viros humanitate, inter tuos, mi Angele, connumerares: quod ut facias, te, quantum poſſum rogare, rogo. Quod profectò feceris, ſi me uteris familiariſſimè, mihique, quoties uſu venerit, non ſecus juſſeris, ac euvis ex domeſticis tuis. Sic enim tua virtus poſtulat, facitque, ut ſim tuus, quoad vivam. Vale. Carpi V. Calend. Novembr.

ANGELUS POLITIANUS
Aldo Manutio Romano ſuo, S. D.

Redditæ mihi fuerunt literæ tuæ, quæ perſpicuè declarant, non modò quam ſis homo doctus, verum etiam quàm mei ſtudioſus. Eſt enim ſcribendi genus illud tuum minimè triviale, cultum quinimmo, ſubactúmque velut exercitatione multâ, ſparſumque denique fruge bona veterum lectionum. Tum epiſtolam ſic laudas noſtram, Græcè ſcriptam quippe ad Græcum hominem, magis ut amorem videaris habuiſſe in conſilio, quam judicium. Sed tamen utcunque ſit, equidem tibi vel ob id placuiſſe eam lætor, quòd quanto ego tibi fuero doctior, tanto minùs fortaſſe pœnitebit amicitiam te noſtram tam cupidè, tum vehementer expetiſſe. Facit autem, ut in eâ mihi epiſtolâ faveam, nonnihil Emanuel ipſe Adramyttenus, qui reſpondens ita prorſus ultra modum laudavit, ut omnibus me ſuis Græcis, quicunque aliquot antè ſeculis ſcripſerunt, homi-

hominem extra mare natum, non dubitaverit anteferre. Jurare illum ſolitum quoque Picus meus literis ſignificat, dum legeret hanc epiſtolam, ne ipſas quidem tam eſſe Athenas Atticas. Quare placerem profectò mihi Græci hominis teſtimonio, etſi Cretenſis fuiſſet Emanuel. Etenim hoc genus ut mendaces notavit Epimenides, qui tamen & ipſe Cretenſis, ut mentiri non minùs potuerit: ideoque non mendaces illi. Sic ergo verus Epimenides, atque ita rurſus illi mendaces. Vides hunc dialecticorum ψευδόμενον. *Mihi tamen extra jocum verax eſſe omnino Cretenſis libet. Jam quoniam de epiſtolâ me amo, ne palpum quidem rejiciam, quod obtrudit Ruſtici nomine, monſtrum eum prorſus, immo autem ſcelus inexpiabile, ſi laudatori ſuo Poeta non crederet. Sed cupio præſens te præſente frui aliquando, ſi quidem abſens ita delectat. Accipio verò jam nunc inter amicos, & quidem primi ordinis. Nec enim explorandus ultra, quem Picus noſter receperit. Ille, inquam, Picus, cujus nunquam nec ceſſavit ingenium, nec erravit judicium. Alexandro Sartio quotidie plus debeo, tibique eſſe eum familiarem ſummopere gratulor. Vir eſt profectò ſyncerus, candidus, amœnus, idem fidus, acer, ingenioſus, experiens. Hunc velim meo nomine plurimâ ſalute impertias, quando me aſſiduè laudat, eſtque non inter poſtremos Pici noſtri familiares. Vale.*

ᵃ Quibus præterea familiariter innotuerit, partim diſcimus ex variis Epiſtolis, quas pleriſque Libris a ſe editis præfixit, & de quibus poſtea ſuo loco ſigillatim dicetur. Nemo mihi videtur ad Typographiam exercendam acceſſiſſe *Aldo* melius inſtructus, cùm præter bonam diſciplinæ frugem, quam ex privatis hactenus ſtudiis collegerat, virorum, in quorum amicitiam ſe inſinuaverat, cùm ſcientiâ tum dignitate clarorum, auxilium ſperare poſſet. Eo potiſſimùm tempore in *Italiâ* vigebat litterarum præcipue *Græcarum* ſtudium; quod & ab ipſo ᵇ *Aldo* legimus obſervatum. *Neceſſarium* (ait) *eſſe Græcarum litterarum cognitionem hominibus noſtris ita jam omnes exiſtimant, ut non modò adoleſcentuli, quorum jam maximus numerus, verum & ſenes ætate noſtrâ Græcè condiſcant. Olim apud Romanos Catonem unum accepimus didiciſſe Græcas Litteras in ſenectute. Noſtris verò temporibus multos licet videre Catones, hoc eſt ſenes in ſenectute Græcè diſcere. Nam adoleſcentulorum ac juvenum Græcis incumbentium litteris jam tantus ferè eſt numerus, quantus eorum qui Latinis. Et propterea Libri Græci vehementer ab omnibus inquiruntur, quorum quia mira paucitas eſt, ego adjuvante Chriſto Jeſu ſpero me brevì effecturum, ut conſulam tantæ inopiæ; nec tamen ſinè meo magno incommodo & labore & jacturâ temporis. Sed ſuccurrendum eſt ſtudioſis bonarum litterarum. Et quanquam incidimus in turbulenta tempora & tumultuoſa ac miſera, quibus magis Arma quàm Libri tractantur, tamen etſi facta bonorum*

a *Petrus* CRINITUS eum *Aldum* *ſuum* vocat in Epiſtol. ad *Alexand.* SARTIUM Lege POLITIAN Epiſtol Lib. 12

b Lege ejus Epiſtolam ARISTOTELIS *Organo an.* 1495 præfixam.

norum Librorum copiâ non conquieſcam Hinc poſſumus intelligere, quo animo ſeſe huic Arti excolendæ dederit Jam quo primum anno ad id ſtudii ſe adjungere inceperat, anno ſcilicet circiter 1490 ex ipſius ª verbis clare indicatur *Dura quidem* (inquit) *provincia eſt, bonarum litterarum ſtudioſi, emendatè imprimere Latinos Libros; durior accuratè Græcos; duriſſima non depravatè vel hos vel illos duris temporibus Quanam Linguâ curem ipſe imprimendos Libros & quo tempore, videtis Poſtquam ſuſcepi hanc duram provinciam (annus enim agitur jam ſeptimus) poſſem jurejurando affirmare me tot annos ne horam quidem ſolidæ habuiſſe quietis. Pulcherrimum, utiliſſimumque eſſe inventum noſtrum, omnes uno ore dicunt, laudant, prædicant Sit ita certe. Inveni tamen ipſe, quo excrucier modo, dum vobis prodeſſe cupio, bonisque Libros ſuppeditare. Quare qui me viſunt, amicis ſoleo dicere modò Græcum illud proverbium*, Κίχλα χέζει αὐτῇ κακόν, *hoc eſt, Turdella ſibi malum cacat. quod honeſtius Plautus, Ipſa ſibi avis mortem creat Aiunt enim non niſi per avium alvum redditum naſci viſcum, maximè palumbis & turdis hæc enim eſt natura* (inquit PLINIUS *in naturali hiſtoriâ*) *ut niſi maturatum in ventre avium non proveniat. Modò illud*, Κακὰ τῷ ἑαυτῷ ἕλκων ὡς ὁ καικίας νέφος. *Nam ita flare Cæcian ſcribit* ARISTOTELES, *ut non propellat nubes, ut alii venti, ſed, ut ad ſeſe vocet, ac trahat. Sic mihi evenit: mihi ipſe malum peperi, immenſa mihi paravi incommoda, immenſos labores Sed me ipſe conſolor vel quòd gratiſſimas eſſe video lucubrationes meas, ac plurimum prodeſſe omnibus, majorique in dies emolumento futuras vel quod multi ἐκ τῶν βιβλιοταφῶν jam liberant è carceribus Libros venaleſque exponunt. Quod ego brevè futurum interminatus ſum, cùm nullum à quoquam commodo vel bonas accipere librum poſſem Sum equidem voti compos Jam paſſim offeruntur ultro Græca volumina mittunturque venalia ad Bibliopolas Ad me quoque plurima miſſa ſunt*

Quod ALDUS primum emiſit ſuorum in Typographiâ laborum ſpecimen, fuit *Poemation* MUSÆI *de* Herone & Leandro, ᵇ *Græcè &La-*

ª Lege Præfationem *Theſauri Cornu copiæ* excuſi anno 1496. ALDUS in Epiſtola ad *Joannem* TABERIUM in ſua editione STEPHANI *de Urbibus* ann 1502 hæc habet, *Eodem anno, quo vexari bello cœpit Italia, difficillimam hanc ego imprimendorum Librorum provinciam accepi.* Hinc CHEVILLERIUS conjectat ALDUM Græcè imprimendi cepiſſe initium (p. 235) — *l'an de que commença la guerre d'*Italie, *qui fut celle de 1494. en laquelle* Charles *VIII Roi de France paſſa les Alpes pour aller conquerir le Royaume de* Naples *&c it fut par l'*Ariſtote *qu'il commença* At certè verum eſt nullos ab ALDO excuſos Libros (quantum ſciam) ante annum 1494. Sed nihilominus certum eſt eum antea, quicquid ad Artem neceſſarium eſſet ſupellectilis comparando, tempus aliquod poſuiſſe, neque veriſimile eſt eodem anno incepta fuiſſe & finita, quæ annis 1494 & 1495 prodierunt Volumina. Itaque duplicem illam Epocham ſic concilio ALDUS officinam inſtruere omnemque typographicam ſupellectilem comparare incepit anno 1490 Liber autem ex ejus prelo primùm exivit impreſſus anno 1494 Hinc mox Librum proferam, quem puto ARISTOTELIS *Organo* (quod ann. 1495 lucem aſpexit) prævîſſe.

ᵇ CHEVILLERIUS p. 236. 237 mentionem

& *Latinè* in 4to. Huic quidem annus non adjicitur; ſed dubitare, quin ARISTOTELI (cujus volumen primum anno 1495 excuſum eſt) præiverit, non patitur ALDI Epiſtola, quam hic adjicere non pigebit.

Ἄλδος ὁ Ῥωμαῖος τοῖς σπουδαίοις εὖ πράττειν.

Μουσαῖον τὸν παλαιότατον ποιητὴν ἠθέλησα προοιμιάζειν τῷ τε Ἀριστοτέλει καὶ τῶν σοφῶν τοῖς ἑτέροις αὐτίκα δὴ ὑπ᾽ ἐμοῦ ἐντυπωθησομένοις, τοῦτο εἶναι αὐτὸν ἥδιστον ἅμα καὶ λογιώτατον, καὶ μάλιστα ὡς ἂν εἰδῆτε τὰ περὶ τούτου τῷ Ουιδίῳ θαυμασίως τῷ ὄντι καὶ εὐφυῶς, καὶ ὅπως αὐτὸν ἐμιμήσατο ἐν ταῖς Ηροῦς καὶ Λεάνδρου πρὸς ἀλλήλους ἐπιστολαῖς. Λαμβάνετε δὲ τουτὶ τὸ βιβλίδιον, οὐ προῖκα μέντοι, ἀλλὰ δότε τὰ χρήματα, ἵν᾽ ἔχω καὶ αὐτὸς πορίζειν ὑμῖν πάσας τὰς τῶν Ἑλλήνων ἀρίστας βίβλους. Καὶ εἴ τις οὐ δώσετε, δῶτε ὅτι οὐκ ἔχω ἔλαττον ἀντὶ χρημάτων πόθον. Πιστεύετε τοῦτ᾽ οὐκ ἀκινδύνως ἐμπεπειρατεῦσθαι καὶ πάνυ μάλιστα ὥσπερ λέγει τις Δημοσθένης· Δεῖ δὲ χρημάτων, καὶ ἄνευ τούτων οὐδὲν ἐστι γενέσθαι τῶν δεόντων. οὐ μὴν φιλοχρήματος ἔχων, μᾶλλον δὲ τοῦ τοιούτου ἀπεχθανόμενος ταυτά γε εἴρηκα. Καίτοι χρήματα ἄνευ ἀδυνάτου [illegible] ὑμᾶς ὑπερβαλλόντως [illegible] αὐτὸν πόθον μόχθου καὶ δαπάνης πεποιηκότος [illegible]. Ἔῤῥωσθε.

Ἐγράφη ἐν Ἐνετίαις δαπάνῃ καὶ δεξιότητι Ἄλδου τοῦ φιλέλληνος καὶ Ῥωμαίου.

[a] Nonnulli ALDUM putaverunt Libros *Græcos* primum excudiſſe, cùm tamen *Græca* Typographia [b] *Mediolani* jam octodecim antea annis innotuerit. Ea tamen ALDO laus debetur, quod licet ante ipſum *Mediolani*, *Florentiæ* & *Venetiis Græcè* excudi cœptum fuerit, ipſe unus Editionum numero omnes priores vicerit Typographos. Urbs *Veneta* Tyographorum numero hactenus á primâ usque Artis origine alias omnes ſuperavit. Tandem effecit ALDUS, ut ſeſe ipſa ſuperaverit, & quicquid ante præſtitum fuerat, minimum ſit, ſi ad *Herculeos* ALDI & *Aldinæ* per multos poſtea annos familiæ labores conferatur.

Vir ille, quàm Linguæ *Græcæ Latinæ*que peritus fuerit, [c] ſatis, quæ

nonem nullus Libri *Græcè* & *Latinè* excuſi facit ante PROCLI *Sphæram* ann. 1499.

a *Angel.* ROCCHA in *Biblioth.* Vatican. pag. 412. quem citatum lego in *Jugemens des Sçavans Tom. 2. Part. 1. pag.* 3. & 4. Ex *Henr.* STEPHAN. in *Querimon. Typograph.* Et ALDI Epitaph.

Tam clarum quòd nomen habent, totúmque per orbem
Sunt vaga Græcorum tot monimenta virûm,
Hoc debent Aldi Muſarum quotquot alumni,
Qui graphices primum tradidit illa typis

GESNER. *Pandect.* Lib. II. in Epiſtol. ad *Paul.* MINUT. *Exemplaria Græca ante Patrem tuum aut nulla, ni fallor, aut pauca, nec ea induſtria typis publicata ſunt.* Pauca quidem ante ALDUM excuſa ſunt; attamen in quibus induſtria & typorum elegantia deſiderari neutiquam mihi videtur. Intuere, Lector, HOMERI *Florentinam* 1488 & ISOCRATIS *Mediolanenſem* 1493 Editiones.

b Ann. 1476. LASCARIS *Grammatica* Græcè excuſa eſt.

c Horum plerorumque deinceps paſſim habebitur mentio.

Google

quæ in utrâque ſcripſit, Opuſculis (viz. Epiſtolis, Epigrammatibus, Grammaticis, Librorum Præfatiunculis, Commentariis, Interpretationibus) teſtatus eſt. Peritiæ adeo univerſæ indefeſſam conjunxerat [a] induſtriam ac diligentiam; de quâ audiendus eſt M. MUSURUS *Quòd*

a CHEVILL. pag. 126. „ *Alde Manuce* „ fut ſi curieux de la réputation d'être con„ nu non-ſeulement pour ſçavant homme, „ comme il étoit dans la verité, mais auſſi „ pour excellent Imprimeur, & très-cor„ rect dans ſes impreſſions „. Angel. ROCCH. *Biblioth.* Vatican. pag. 110. *Aldus enim ſummæ publicæ utilitati intentus, dum impreſſoriam Artem miro incubuit ſtudio, ut Latinam Linguam & Græcam, quas ipſemet collebat, in priſtinum ſplendorem, Joanni Baptiſtâ Alberto, Nicolao Peroti Epiſcopo Sipontino, Franciſco Philelpho, Jo. Jucundo, Theodoro Gaza, Trapezuntio, Lascare, Chryſolorâ, Muſuro, Urbano & Bessarioni ad eandem rem promovendam in ſcribendo adlaborantibus typis perpulchris reſtitueret.* Et pag. 412. *Quamvis autem hæc Ars à pristino illo ſplendore degeneravit, characteribus exceptis, qui nunc pulchriores ſunt, & in eis in externa varietate, additis item multarum rerum ornatu, non defuerunt tamen in ſtra ætate Viri eruditiſſimi, publicam utilitatem adamantes, & honorem magis quàm quæſtum ſectantes, qui ipſam diligenter excoluerunt, & in maximâ conſervarunt exiſtimatione. Quos inter, Aldus Pius Manutius ſenior primum hæc in ea locum occupavit, magna ita ut omnibus in rebus quicquid exiliis, quicquid pulchri, quicquid denique bene apparet, ad ipſam Typographiam Aldinam nomine ex proverbio nuncupari ſoleat, fuit enim doctiſſimus, ac non modo re, quam ingenio, ... cunctoque laude dignus. Audivi enim ab eis, qui cum eo diu verſati ſunt, duo ad ſummum folia ſingulâ quaque hebdomada imprimi ſolere, tàm hodie viginti ferè in ſingulis quaque pedè quotidie videmus, nulla penitùs modis in iis accuratione, quæ etiam (proh ſceleratum in nefarium facinus) poſſibilis correctore. Hinc fieri non potuit, quin Libri multis conſperſi mendis atque barbaris imprimerentur. Hinc ſanè tot Principes Cogitatum non ſolùm privata ſed publicâ etiam utilitati conſulentes, tot tamen conſiderare debeant. —— Artis in re typographicâ uſus ſi ſit bonus, quantum inde bonum veniat, vix unquam dici poteſt: ſi autem ſit malus, alterum tantum mali ex eo oriri neceſſe eſt. Standum igitur eſt, ut Ars typographica recte & cum ſplendore tractetur, non ſicut atque Aldus fecit, quem magna ex parte imitati ſunt Badeus Aſcenſius, Frobenius, Juntæ, Sebaſtianus Gryphius, Chriſtophorus Plantinus, & alii perpauci: ſed, ut verum dicam, nunc à ſplendore illo deſciverunt.* De fui cogno nunc poſtea dicetur. De duobus tantum foliis ſingula quaque hebdomadâ impreſſis hæc ſcribit CHEVILLERIUS pag. 126. „ Il eſt „ difficile d'accorder ce fait avec le grand „ nombre d'impreſſions qui ſont ſorties des „ Preſſes de cet illuſtre Imprimeur, & par„ ticulierement avec ce qu'il dit dans la Pré„ face à l'*Euripide Grec* de 1503. in 8º. où „ il aſſure *Demetrius Chalcondylas*, à qui il „ dédie ce Livre, qu'il imprimoit chaque „ mois un bon Auteur, dont il donnoit plus „ de mille exemplaires, *quandoquidem mille & amplius boni alicujus Authoris volumina ſingulo quoque menſe emittimus*. Ce qui „ donna ſujet à *Eraſme* d'écrire dans ſes „ *Proverbes*, qu'*Alde* faiſoit une plus vaſte „ Bibliotheque que celle du Roi *Ptolomée-Philadelphe*, dont toute l'etenduë, ſi „ grande qu'elle fut, étoit bornée par les „ murailles du Palais d'*Alexandrie*, au lieu „ que celle de *Manuce* n'avoit point de bor„ nes, & s'etendoit juſqu'au bout du mon„ de. ALDUS *Bibliothecam molitur, cujus non alia ſepta ſunt quàm ipſius Orbis*. Chil. „ 2. *Centur.* 1. *Prov.* 1. Sans nous arrêter à „ ce que dit *Bocchus* l'exactitude de ce doc„ te Imprimeur de *Veniſe*, & la correction „ de ſes Impreſſions, eſt connuë de tous „ les Sçavans. Il dit lui-même dans ſa ſup„ plique au Pape *Leon X.* qui eſt au *Platon Grec* de 1513. que ſa plus grande paſſion „ étoit d'imprimer les Auteurs très-correcte, „ & de ne mettre entre les mains des gens „ de lettres, que de beaux Livres, qu'il „ avoit un ſi grand regret, quand il voyoit „ des fautes dans ſes Editions, que s'il avoit „ pû, il les auroit rachetées d'autant d'écus „ d'or, qu'il y en reſtoit, *ſic doleo, ut, ſi poſſim, mutarem ſingulas errata nummo aureo*. Et dans ſa Preface ſur la Logique „ de ſon *Ariſtote Grec*, il aſſure qu'il avoit

 „ avec

Quid ego nunc in hâc almâ civitate, in hoc totius Italiæ firmamento, ſingularique virtutum ac laudatarum Artium domicilio Græciæ priscos Autores enarrem illustri frequentique auditorio juvenum nobiliſſimorum, quòd à probis omnibus diligar & commender quòd denique mei votí compos effectus ſim (nihil enim mihi fuit unquam optabilius, quàm ut Græcæ Linguæ propaginem, quæ Turcarum crudelibus lacertis exciſa radicitus, ſolo in patrio miſere jacebat, apud Italos redivivo germine pullulare viderem) id totum non ſolum Illuſtriſſimo Senatui Veneto, qui bonarum literarum cultores ampliſſimis præmiis ſemper fovit, ac liberaliter evexit Verum etiam Aldo Manutio, qui libros ſtudioſæ juventuti ſuppeditavit, à me referri debet acceptum. Cum enim admirandus ille vir publicas rationes privatis anteponeret, nulli ſumptui parcens, nullum prorſus laborem detrectans, propriæ tam pecuniæ profuſus,

„ avoit lui plusieurs gens de lettres très-habiles, pour l'aider à rendre ſes Editions fort correctes. Dans celle qui eſt aux Livres de Phyſique de ce même Philoſophe, il ajoûte, qu'il pouvoit ſe vanter, que ſes Impreſſions étoient plus correctes que les Originaux, ſur qui elles étoient faites. *Dixere quin, quidquid meo labore formis excuditur, ipſis Exemplaribus longe correctius ac magis perfectum exire ex ædibus noſtris.*

„ Mais c'eſt de ce dernier fait dont il n'eſt pas loué univerſellement de tous les gens de lettres. Parce qu'il a prétendu relever quelques-unes de ſes Editions, c'eſt par cela même qu'il les a rendu ſuſpectes & moins eſtimables, ou en ne les rendant point conformes aux bons Manuſcrits, & les corrigeant ſelon ſes propres conjectures ou en copiant trop ſcrupuleuſement ceux qui étoient fautifs. C'eſt pourquoi *Eraſme* dans ſa Lettre à *Goclenius* ſe plaignoit de *Michel Bentius*, qu'il avoit fait imprimer ſes Proverbes avec les Citations d'*Homere* & de *Ciceron*, priſes des Editions corrompues d'*Alde*. *Nam* Michael Bentius *tentula quædam loca à me citata ex Græco* Homero *ab Aldo excuſo, item ex* Cicerone Aldino, *tum Aldina ſunt depravatiſſima*. Et dans la Lettre qu'il écrit au Chanoine de *Conſtance Jean Botzemius*, en lui envoyant le Catalogue de ſes Ouvrages, il parle de quelques Livres de *Plutarque*, dont il dit: *Hos nonnunquam erat incommodi, quod Aldus hoc Opus emiſit ſequutus Exemplar mediocriter depravatum*. To. I. Oper. Erasm. Neanmoins dans une autre Lettre à la page 148. de l'Edition citée de *Leyden*, il excuſe *Alde*, & fait tomber tout le blâme ſur quelques Precepteurs, dont il dit qu'il ſe ſervoit le plus ſouvent pour donner au Public les anciens Auteurs: *Officina Veneta dedit nobis Feſtum Pompeium egregiè depravatum*: *non ſuſpicabatur* Aldum, *ſolet ille talia operas aliena Pedagogis committere*. C'eſt peut-être pour cette raiſon que ce grand homme, à qui la Republique des Lettres a tant d'obligation, a témoigné quelquefois du chagrin ſur ſes Editions, & qu'il a fait paroître qu'il n'en étoit pas tout à fait content. Il écrit dans ſa ſupplique au Pape, que nous avons citée, qu'il n'écoutoit point les flatteries qu'on lui diſoit ſur ſes Impreſſions: *Sed ego non credulus illis, nullum enim adhuc dedi Librum, in quo mihi ſatisfecerim*. „ Chevill. p. 234. „ Nous devons remarquer ce qu'a écrit de ce grand homme, *Jacques Zuinger* dans le *Theatrum Vitæ humanæ* de *Baſle* 1604. p. 3713. où il dit, qu'il étoit ſi appliqué à ſon Imprimerie, qu'après avoir donné le tems neceſſaire à ſes affaires domeſtiques, il ſe renfermoit auſſi-tôt pour voir les Manuſcrits *Grecs* & *Latins*, lire les Lettres que les Sçavans lui écrivoient de tous les Royaumes, & faire les Reponſes, que rien ne lui étoit plus à charge, que les viſites inutiles, qui lui faiſoient perdre ſon tems; que pour s'en délivrer honnêtement il avoit fait écrire ſur la porte de ſon Cabinet, ces paroles *Quiſquis es, rogat te Aldus etiam atque etiam, ut ſi quid eſt quod à ſe velis, perpaucis agas, deinde actutum abeas, niſi tanquam* Hercules

„ *veni-*

fuſus, quàm vitæ prodigus extitit. ut communi ſtudioſorum [a] *utilitati proſpiceret.*

Hæ fuerunt egregiæ *Aldi* MANUTII dotes; quibus quàm bene uſus ſit, meliùs videbimus, dum ſingula ejus Opera typographica ordine perſequimur.

ALDUS, poſtquam in ÆSOPI fabulis prælusiſſet, & parvum illud ſed egregium virium ſuarum ſpecimen dediſſet, ingens opus, quale nullum antea prodierat, Philoſophica ARISTOTELIS & THEOPHRASTI ſcripta, quinque voluminibus produxit. Hunc ingentem fœtum, non uno partu, ſed mirâ annorum quatuor intervalla, *Aldinum* edidit prælum. [b] *Conceſſum eſt eidem* ALDO *inventori ab illuſtriſſimo Senatu* Veneto, *ne quis queat imprimere neque hunc Librum neque cæteros, quos is ipſe impreſſerit, neque ejus uti invento.*

Characteres, quorum [c] inventor dicitur, & quibus in *Pſalterio*, ÆSOPO, ARISTOTELE, ARISTOPHANE, HESIODO, THEOCRITO, & Grammaticis primus & ſolus uſus eſt, ſunt facie paulò grandiore, rotundiore formâ, cultu eleganti & luculento; variis & frequentiſſimis litterarum compendiis ornati. Venuſtatem certè quandam *Græcis* editionibus afferre eaſque quaſi flosculis multiplicibus inſpergere mihi videntur hujuſmodi compendia.

Pſalterium Græcum (cui primum modo, religionis gratiâ, locum dedi) ordine impreſſionis ſi non primum at ſane inter primos ALDI Libros

„ *veneris ſuppoſiturum humeros: ſemper enim*
„ *erit quod tu agas, & quot quot hæc attu-*
„ *leriat pedes.* Paroles, qu'empranta de lui
„ cet habile Profeſſeur en Langue *Grecque*,
„ & depuis Imprimeur à *Baſle*, *Jean Opo-*
„ *rin*, pour les mettre auſſi ſur le ſien.

a Lege ejus Epiſtolam ad *Grdiorum* Græcæ *Aldi* Grammaticæ præfixam, ann. 1515 datam.

b Hæc formula legitur ad calcem ARISTOT. *Logic.* 1495.

c ALDUS majorum horum characterum inventor jure merito vocatur, cùm ab aliorum Typographorum & antiquiorum & coætaneorum typis diſcrepent. Ampla ſunt figuræ craſſitudine ad eos, quibus HOMERI Βατραχομυομαχία 1486 excuſa eſt, ſatis accedunt. Formam autem referunt non adeò antiquam, ſed tamen (niſi quòd ſunt vocum ſyllabarumque compendiis abundent) lectu haud ita difficilem.

Typi Βατραχομυομαχίας iidem ſunt cum litteris Manuſcriptorum codicum in Claris. MONTFAUC. *Palæograph.* p. 274. I. II. III. & p. 297. Τοῦ &c. & p. 324. Τῷ καιρῷ &c.

Typi LASCARIS *Grammat.* 1476. & HOMERI 1488. & ORPHEI 1500. (qui inter ſe ſimiles prorſus eſſe videntur) ſunt *Aldinis* cultiores.

Typi, quibus *Joannes* BISSOLUS & *Benedictus* MANGIUS PHALARIDIS *Epiſtolas* 1498. & SUIDAM 1499. excuderunt, ſunt propè pares illis omnibus, quibus ALDUS in imprimendis ARISTOPHANIS ſcholiis, ARATO, DIOSCORIDE, NICANDRO, & Epiſtolis diverſorum uſus eſt.

Zacharias CALLIERGUS in *Etymologico* & SIMPLICIO 1499. typorum figuram adhibuit *Aldinâ* non minorem, nec multùm illi abbreviationibus cedentem, variam tamen, preſſiorem, nec [illegible] adeò nigram.

Litteræ majuſculæ in Edition. LASCAR. 1476. HOMER. 1488. *Etymolog.* & SIMPLIC. 1499. & ORPH. 1500. ſunt ejuſdem figuræ, neque tam planæ, quàm illæ, quas ALDUS, BISSOLUS & MANGIUS elegerant.

Libros fuiſſe affirmabo. Anni indicio deſtituitur; opus eſt igitur conjecturâ. Eodem, quo ARISTOTELES, aliique ſuprà memorati, charactere exeuditur. Paginis ſubſunt [a] *ſignaturæ*, & voculæ [b] *reclamantes*; nullæ autem paginarum numerum indicant [c] *cyphræ*. In ARISTOTELIS *Organo*, quod 1495 prodiit, ſignaturis ſolis ALDUS uſus eſt; in *Cornu-copiæ*, quod 1496 ſignaturas, reclamantes & ciphras adhibuit. Iſtius ergo *Pſalterii* editio, hôc forſan prior, illo poſterior fuerat. Hæc ſingulari opere artificioque ab ALDO, pro ut materiæ dignitas poſtulabat, perfecta eſt; in duas diſtributa partes, quarum prior Pſalmos 76, poſterior reliquos cum aliis Teſtamenti utriusque Hymnis continet. Pars utraque Iambis *Græcis* in DAVIDIS laudem clauditur. Primam utriusque paginam ornant marginales limbuli, quibus etiam ſinguli Pſalmi diſtinguuntur. Pſalmi uniuscujusque litteræ initiales ſunt (quas vulgo dicunt) *florentes*; titulos vero & primas omnium verſuum litteras rubricæ inſigniunt. Ad calcem, *nullum regiſtrum*, *ſed ſignaturarum ordo*. Ἅπαιδα [d] τετράδια, πλὴν τοῦ ι ὅπερ γάρ τετράδιον. Ἐτυπώθη ἐν Ἐνετίαις ἐν [e] οἰκίᾳ (repone potiùs οἰκίᾳ) Ἄλδου τοῦ [f] Μανουκίου. Pſalterio [g] *Græca* JUSTINI *Decadyi* ad ſuos populares Epiſtola præfigitur.

Anno

a. b. c. d. De technicis hiſce vocibus typographicis (viz. ſignaturis, reclamantibus, cyphris, regiſtro, quinternis &c.) Et quo tempore in *Græcas* Editiones earum uſus introductus fuerit, poſtea dicetur.

e Nam οἰκία *patriam*, ſeu *ſolum patrium* ſignificat, οἰκία *domum*. Vocem utramque, eodem tamen ſenſu, (ſi modo non ſit is error prali) ALDUS uſurpavit. Item in hujuſmodi ſubſcriptionibus nomen loci, ſæpius ἐν Ἐνετίαις, aliquando Ἐνετίησι, expreſſit. Has ſubſcriptiones Linguâ, aut unâ tantùm, *Græca* vel *Latina*, aut utraque efferebat. Annum impreſſionis Litteris numeralibus *Romanis*, aut etiam *Græcis* majuſculis, aliquando & minuſculis quoque declarabat.

f Hujus ſui nominis orthographiam variavit *Aldus*. Μανούτιος-*Manutius*, Μανούκιος *Manucius*.

g Ἰουστῖνος ὁ Δεκάδυος [illegible]

[illegible]

Anno 1495. ex *Aldinâ* officinâ prodiit ARISTOTELIS *Organum*; cui præeunt [a] *Aldi* MANUTII *Romani* dedicatoria ad *Albertum* PIUM Principem *Carpenſem* Epiſtola *Latinè*, & duæ *Græcè* ad Lectorem Præfationes, hæc [b] *Scipionis* CARTEROMACHI *Piſtorienſis*, illa [c] *Alexandri* BONDINI; cum *Græcis* Epigrammatibus, altero CARTEROMA-

[a] [illegible] — [illegible] Ἄλδῳ μὲν τῷ φιλέλληνι [illegible] Ἔῤῥωσο.

In hac Epiſtola ſuus *Aldo* celebratur, qui vocatur φιλέλλην ab illo, quo ardebat, *Græcarum* litterarum ſtudio. Ipſe etiam ſuo nomini hunc titulum adjicere gaudebat (lege poſtea anno 1497.) Quod in Epiſtola ſuprà allatâ promittitur de Pentateucho & Vetere Teſtamento *Hebraicè*, *Græcè* & *Latinè* ab *Aldo* imprimendis, uti & de [illegible] & [illegible], ſuiſſe unquam præſtitum non novi. Sed multa & magna animo capace vir ille ſuâ vel longiſſima dignus agitabat, quæ non licuit exequi. Miremur potius ea, quæ executus eſt, tempus ſuffeciſſe. Minimum eſt prorſus, quod *Aldus Hebraicè* excudit. Occurrit (inter POLITIANI Opera ann. 1498. Lib. *Miſcellan.* cap. 83.) pars verſiculi unius Pſalmi 65. Habemus præterea quaſdam lineolas in *Hypnerotomachia* (ann. 1499.) quaternionis b paginis penultima & ultima *Hebraicè* impreſſas. Characterum figura hæc minor eſt, illic major, utraque vero optima, quâ equidem meliorem nullibi vix vidi. In eadem *Hypnerotomachiâ* (quaternionis h pagin. penult.) nonnihil legitur *Arabicis* litteris, quæ autem non excuſæ ſunt, ſed in tabula inciſæ.

a *Aldus* in illa Epiſtola laudat PICUM *Mirandulam Alberti* PII avunculum nuper defunctum, & *Pii* comites *Hermolaum* BARBARUM ac *Angelum* POLITIANUM. Celebrat *Alberti* PII in *Græcis* litteris ſtudium, ingenium, eloquentiam, ejus curam in Libris *Latinis*, *Græcis* & *Hebraicis* diſciplinæ perquirendis, doctiſſimisque Præceptoribus multâ pecunia conducendis Promittit à ſe imprimendos fore Commentatores ARISTOTELIS, AMMONIUM, SIMPLICIUM, PORPHYRIUM, ALEXANDRUM, PHILOPONUM, & THEMISTIUM paraphraſten, item Grammaticos, Poëtas, Oratores, Hiſtoricos, & quicunque profuturi ſtudioſis videbantur. Scribit ſe habere complures coadjutores viros doctiſſimos, quorum auxilio Libri ipſius exirent in manus bonorum quàm emendatiſſimi: in quibus erat *Alexander* BONDINUS Artium & Medicinæ Doctor egregius, ac *Græcarum* litterarum doctiſſimus.

b CARTEROMACHUS commendat Logicæ ſtudium. De eo ERASMUS audiamus (Epiſtol. pag. 788. Epiſtolâ datâ *Baſil.* 1 *Mart.* 1524.) *Bononiæ primùm vidi*, *tametſi* Scipionem Carteromachum, *recondite & abſolutæ eruditionis hominem*, *ſed neque rideo alienum ab oſtentatione*, *ut*, *ni provocaſſes*, *jurâſſes eſſe litterarum ignarum. Cum eo poſt Romæ fuit mihi propior familiaritas. Et Aetate haud multò major annis quadraginta duobus.*

c Ἀλέξανδρος Ἀγαθήμερος (ſic enim *Græcè* vertit nomen BONDINUS) [illegible]

[illegible] Ἄλδῳ τῷ φιλέλληνι [illegible] Ἔῤῥωσο.

ROMACHI tetrasticho, altero *Aldi* hexasticho Huic volumini apponuntur ſignaturæ, infra paginas quaterniorum indices Ad calcem PORPHYRII, Ἐπαινῶ, τιμὴ καὶ δόξα χριστῷ Ἰησοῦ τῷ λυτρωτῇ ἡμῶν. Ad calcem ARISTOTELIS *Categoriarum*, δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι Ἀμήν & ad calcem totius libri τῷ Θεῷ δόξα τὸ καὶ χάρις Ἀμήν. *Regiſtrum Operis Impreſſum Venetiis dexteritate Aldi Manucii Romani Calendis Novembris.* M CCCC LXXXXV

Anno 1497 prodierunt ARISTOTELIS libri novem de hiſtoriâ, quatuor de partibus, unus de inceſſu, unus de motu, quinque de generatione Animalium; tres de Animâ, Parva (quæ vocant) Naturalia, de Spiritu, coloribus; phyſiognomicis; mirabilibus, dogmatibus XENOPHANIS, ZENONIS & GORGIÆ, atomis lineis; THOPHRASTI libri de piſcibus; vertiginibus; laſſitudinibus; odoribus, ſudoribus Hoc ſecundum volumen eidem *a Alberto*, cui etiam tres proximi, dedicatur Huic apponuntur non tantum ſignaturæ, ſed & Ciphræ in adverſâ quâque foliorum paginâ ſupernæ, & Reclamantes (uti vulgò appellantur) voculæ. Ad calcem, *Regiſtrum quinterniorum* Ἅπαντα εἰσὶ πεντάδια πλὴν τοῦ XX τετράδιον, ὅπερ ἐστι τετράδιον. *Omnes ſunt quinterni præter XX quaternum* Ἐν Ἐνετίαις, ἐν οἰκίᾳ Ἄλδου τοῦ Μανουκίου X HHHH b ΔΔΔΔΠΠ γαμηλιῶνος φθίνοντος τρίτῃ *Venetiis in domo Aldi menſe Januario* M III D Hic in fine voluminis ſeorſim imprimitur ARISTOTELIS liber decimus de Animalium hiſtoriâ, cum hâc monitione, *En tibi, lector cariſſime, fragmenta ea, quæ c Gaza in proœmio de Animalibus in nonnullis codicibus tum Græcis tum Latinis inveniri ait; quæ ſuo fortaſſe loco impreſſa legeres, ſi ſuo tempore in manus noſtras veniſſent Nunc verò hîc loco adjecta maluimus, quam te iiſdem qualibuſcunque fraudari Vale.*

Eodem

a In *Aldi* Epiſtolâ leguntur hæc. *Quod ſi hos de animalibus libros tam excuſſos, quos nuper ſucceſſu Theodorus GAZA, homo Græcus homo, tamen & Latinè & Græcè eruditorum omnium noſtri ſeculi Princeps, ſunt Latinos, brevi quantum profeceris non pœnitebit Ibi enim utramque linguam propinantem licet cognoſcere quod & nobis & Græcis eſt apprime neceſſarium Nullus eſt (mihi crede) Græcus liber, in quo facilius docti Græcam Linguam poſſit ab hominibus noſtris propter Theodorum. Sic Græcè didicit Hermolaus Barbarus, ſic Picus Mirandula avunculus tuus, ſic Hieronymus Donatus, ſic Angelus Politianus, ſummo vere judicio, ſummo ingenio, ac undecunque docti ſſimi, Sic denique quicunque Græcas literas hiſce temporibus noſtris Idem & tuos, tuus Alberto, omniſeo ſuaſendum, ut cum & in nam moderet ſi ingenio, iis, quos ponderis & eloquio par ſis, & ſcientiâ.* —— *Conſuluit labori noſtro Franciſcus Cabalius multi homo ſtudii philoſophiæque doctiſſimus, ac excellens Venetus medicus Is enim libellum de ordine librorum Ariſtotelis in philoſophia utiturum quidem & eruditè compoſuit, quem iſſi brevi excuſum formis publicabimus* Hunc Librum CABALII nondum vidi.

b Hic omittitur [illegible]

c *Theodor* GAZ in Epiſtol. ad XYST IV ante libros de Animal *Latinè verſos* & excuſos 1492 ſic ſcribit *Sunt exemplaria tum Græca tum Latina, quæ habeant fragmentum quoddam hiſtoriæ additum ſed id insuſu quasdam materiales agenti aque generationis humanæ exponit, non hiſtoriam complectitur Itaque non inter hiſtoriæ libros hoc ego ponendum duxi; ſed ſi collocandum uſpiam eſt, libris de Generatione, meo quidem judicio, conjungendum eſt.*

Digitized by Google

Eodem anno paulo poſt ſubſecuti ſunt * Libri ARISTOTELIS octo de Phyſico auditu, quatuor de Cœlo, duo de generatione & corruptio-

a Aldus Manutius Baſſianas Romanus Alberto Pio Principi Carpenſi S. P. D.

Piſiſtratus tyrannus, vir multâ doctrinâ & eloquentiâ, liberalium diſciplinarum libros Athenis publicè ad legendum præbuiſſe primus dicitur, ac duodequinquaginta libros Homeri Iliada & Odyſſeam, diſperſos, ac confuſos, ut qui variis locis & temporibus à Poetâ recitati, effuſique, tum vagarentur, fuerant in eum qui nunc eſt ordinem redegiſſe, & quadam modo confuſſe. Unde & ῥαψῳδία & ſinguli libri & univerſi opus (ut quidam volunt) eſt ei datum nomen παρὰ τὸ ῥάπτειν τὰς ᾠδάς. Propoſuerat enim vir ille docti litterarum optime meritus dignum præmium iis, qui Homeri carmen aliquod attuliſſent. Quare factum fuit diſperſum carmen colligere, nummis promittens. Quin inde (tanta eſt vis nummorum) majorem ſpe non erit exemplarium dati ſe ut ſubditi in verſus, quos poſtea Ariſtarchus gravis judicio grammaticus notavit, atque obelisco tranſfixit. Utinam mihi idem liceret, jucundiſſime Princeps. Colligendis enim corrigendisque accuratè omnibus Ariſtotelis & Theophraſti operibus partim certè nulli impenſe. Non me voluntate & ſtudio ſuperavit Piſiſtratum, ſed divitiis. Verum, quia labor omnia vincit improbus, brevi ſpero futurum, ut plera que omnia Ariſtotelis & Theophraſti veniant in manus ſtudioſorum excuſa typis noſtris, quatuor voluminibus. En primum abſolvimus, & quod etiam in Logicis fecimus, in tuo nomine publicamus, ut intelligant ſtudioſi tibi etiam ſe debere, ſi mihi debent. Nam non modo aſſiduus adjuvas pervana non noſtram opibus tuis, ſed egeris quoque ſatisdiſſime, amplisſimaque et mihi donati nummi palam dedis. Immo oppido in animum ut tuo etiam futurum polliceris, ut in eo ne quid ut te jubere poſſim. Quod facis, ut bonorum librorum, & Latinæ & Græcæ commodis: ſtudio eaque à me ibi fiat tamdiu copia, conſtituatur etiam academia in qua relictâ barbarie bonis litteris, bonisque artibus ſtudeatur, ac tandem, ſentiant annos & plus et glandem depaſti homines; vacantur frugibus

— *Utinam viveret ille Joannes Picus avunculus tuus, quem immaturâ morte aſpere ſemper deſiderimus. Nam is enim ſciâ, quamvis magnâ, tamen adhuc recenti doctrina tum te ſivero & Joanne Francisco Galeoti fratris filio, mirandi (ut ſcitis) philoſophus ſubius ſuperavit omnium fortunam.* — *Illud vehementer dolendum est id, quod compoſuit Theophraſtus (non pauciora etiam quam Ariſtoteles ſcripſit, quod in ejus vita licet videre) hos tantummodo, eoque non integros & correctos, ſed mutilatos, ac mendoſos, tum incuriâ librariorum, hominumque inſcitia, tum præcipuè dura, graveque iſtiuſa temporum contrivit, atque adeò rari, ut eorum, quæ legis, unum dumtaxat exemplar habere potuerim in totâ Italiâ. Qualescunque igitur habere potui, impertiendos curavi, ſperans, ſi rudis latent, meliores in lucem aliquando exituros à ſtudioſis qui mendoſos hic legerint, quæſitos perdiligenter. Ariſtotelis vero & quæ nunc legenda damus, & quæ mox Deo favente daturi ſumus, multum certè elaboravi, ut, tum quærendis optimis & antiquis libris. Atque iisdem in re multiplicibus, tum conferendis, inter ipſis diligenterque exemplaribus, quæ dilacerando impreſſoribus traderentur, perirentque ut parient opera, in manus hominum venirent emendatiſſima. Id ut ſic nobis, ſunt mihi graviſſimi teſtes in hac ferè Italiâ, & præcipuè Venetiis Thomas Anglicus homo & Græcè & Latinè peritiſſimus, præcellensque in doctrinæ et omnium diſciplinis. Et Gabriel mihi, Braſichella etiam, vir impensè doctus, e re litteraria cenſor eorum; alterque Quintilius [b] Juſtinus etiam Corcyræus viro ingenio adoleſcens, Græcique ſunt quam eruditus. Ferrariæ vero Nicolaus Leonicenus & Laurentius Maiolus Genuenſis, quorum alter philoſophorum etatis noſtræ, medicorumque omnium facile princeps, librorum omnium Ariſtotelis, quos ipſe haberet, mihi copiam humaniſſime fecit. Alter præſtanti vir ingenio, & maturo judicio, ac omnibus bonis artibus prædictus, omnes propè Ariſtotelis libros ſummâ curâ ſummoque ſtudio contulit cum libris Leonicenis mecum meo rogatu. Idem & ipſi Venetius accura-*

* *Meliùs, an ſortè is ſit* JUSTINUS *Decadyus*, cujus antea mentionem habemus Epiſtolam Græcam præfixam.

ruptione, quatuor de Meteorologicis, unus de Mundo ad ALEXANDRUM; PHILONIS, de mundo; THEOPHRASTI de igne, ventis, lapidibus; Anonymi, de ſignis aquarum & ventorum. His præmittuntur Vita ARISTOTELIS ex LAERTIO & *Joanne* PHILOPONO, THEOPHRASTI ex LAERTIO, & Hiſtoria GALENI de philoſopho. Ad calcem, Ἅπαντα τετράδιά ἐστι πλὴν τοῦ α καὶ ΓΓ καὶ Κ ἅπερ ἐστὶ τριάδια. *Sunt omnes Quaterni exceptis* α & ΓΓ & K *illi enim terni.* Ἐτυπώθη ἐν Ἑνετίαις τῇ κατοικίᾳ χειρὶ ἐν οἰκίᾳ (repone οἰκίᾳ) Ἄλδου τοῦ Μανουτίου Ῥωμαίου καὶ φιλέλληνος Θαργηλιῶνος φθίνοντος X HHHH 𐅅 ΔΔΔΔΠΙΙΙ α υ ϛζ. *Excriptum Venetiis manu ſtanneâ in domo Aldi Manutii Romani & Græcorum ſtudioſi Menſe Februario* M. III. D

Eodem anno poſt ſpatium trimeſtre editi ſunt α Libri THEOPHRASTI decem de plantis, & quatuor de plantarum cauſis; ARISTOTELIS & ALEXANDRI *Aphrodiſienſis* Problemata; ARISTOTELIS Libri de Mechanicis; ejuſdem & THEOPHRASTI de Metaphyſicis. Ad calcem tabula quinternorum, quaternorum & ternorum. Ἐτυπώθη ἐν Ἑνετίαις ἐν οἰκίᾳ (repone, uti priùs, οἰκίᾳ) Ἄλδου τοῦ Μανουτίου Ἑκατομβαιῶνος μηνὸς X HHHH 𐅅 ΔΔΔΔΠΙΙΙ. α. υ. ϛζ. *Excriptum Venetiis in domo Aldi Manutii. Calendis Junii.* M. III. D

Anno demum 1498. finitum eſt ARISTOTELIS quintum & ultimum

accuratiſſimè ſint, non ſine adjumento variorum doctorum, qui & Venetiis ſunt & Patavii. Quanquam minus fieri potuit, ne quid his libris deſideraretur. Quod non meâ quidem culpâ factum eſt (nam hoc verè queo dicere, quicquid meo labore formis excuditur, ipſis exemplaribus longè correctius, ac magis perfectum exire ex ædibus noſtris) verùm tum hominum, qui ante nos fuerunt, tum eductum temporum, quæ tandem ſancta remanſere, conſervant. —— Non multo poſt publicabimus cætera Aristotelis, & Theophraſti in eos nomine. Hinc omnes commentarios in Ariſtotelem dabimus: præterea dream Platonis omnia opera, & quicquid in illum extant commentaria. Dabimus etiam & Hippocratis & Galeni omnia & cæterorum illuſtrium, qui in medicinâ ſcripſerunt. Condonabimus deinceps mathematicos omnes. Quid quæris? Efficiam profectò (ſi diu vixero) ne deſint boni libri bonarum litterarum & liberalium artium ſtudioſis. Vale.

dus ordo videbatur, facilè id queas pro arbitrio ſuo. Quare autem nos hoc ıidias aſi famas, alibi cognoſſis. Illud certe ſcias, iam exiſsi ſtudioſis, omnia à nobis in dies hac, & ſumptuosâ providentiâ fieri accuratiſſimè. Quod ſicubi non factum videbitur, quod quidam dari meliora potuerint, videri ne ſitis ingrati, idem nolli, doloque, vel ſupra vires nobis laborem. Quod tamen facis perlibenter. Nec ab incepto unquam diſſiſtam, niſi effecero, quod ſum pollicitus. Nullis profectò parcam ſumptibus quamvis magnis. Parviſfaciam labores omnis, etiam ſi in voluptate vivere, & in otio eſſe ſemper poſſim. Et enim in mihi optimus ſeuis, an priores Herculis ærumnas credam, ſævoſque labores, & Venere, & cœnis, & plumis Sardanapali. Natus enim homo eſt ad laborem, & ad agendum ſemper aliquid viro dignum, non ad voluptatem, quæ belluarum eſt, ac pecudum. Cetera, quæ *Aldus* ſe in hoc volumine adhibuiſſe ſcribit, eſt hæc, ut ſinguli tractatus, qui in eo continentur, ſint quæque novo ſignaturarum & c plearum ordine incipiant.

a *Aldus* in Epiſtolâ ad ALBERT PIUM habet hæc: *In his imprimendis ab aſſue ſum curâ, ut ſi ius alius atque ego ſecit, conſtituen-*

Google

mum ᵃ Volumen Libros ejus Ethicos, Politicos, & Oeconomicos complectens. Ad calcem, *Regiſtrum* Ἅπαντα πετράδια, πλὴν KKKK δυάδια, XXXX καὶ ΓΓΓΓ τετράδια, ΨΨΨΨ καὶ KKKK ἑξάδιον *Omnes quinterni præter* KKKK *duernum* XXXX & ΓΓΓΓ *ternos* ΨΨΨΨ & KKKK *ſexternos. Venetiis* M. II D. *Menſe Junio apud Aldum*

Dum larga horum Philoſophorum volumina ſub prælo ſudabant, *Aldus* nullis laboribus fractus, ut lectoris tædium levaret, ejusque animum continuâ lectione Philoſophicâ fortaſſe feſſum materiâ ſubinde variâ reficeret, Poetarum quorundam & Grammaticorum Opera interjecit

Anno itaque 1495 THEOCRITI Idyllia triginta, HESIODI Opera, THEOGNIDIS ſententias, PYTHAGORÆ Carmina aurea, & PHOCYLIDÆ Poema cum aliis ejusdem materiæ Opuſculis emiſit, & ᵇ *Baptiſtæ* GUARINO præceptori ſuo dicavit. Ad calcem, *Im-*

a *Ald.* in Epiſtol. ad *Albert* PIUM. —— *Oeconomica potiùs fragmenta quædam, quàm liber integer & abſolutus videbantur. Atque utinam id annis, quod eſt a Leonardo Aretino in Latinum traductum, dare potuiſſem. Quod ut haberemus, Romam, Florentiam, Mediolanum, in Græciam, ad ipſos quoque diviſos toto orbe Britannos, & quò non? miſimus nec noſ, quod jam Venetiis habebatur, accepimus. Atque hoc eſt ſextus menſis, ex quo pene abſolutos hos libros, dum id, quod deerat, expectarimus, non ſine magno incommodo intermiſimus: hoc eſt ſecundum à Leonardo traductum librum, qui Latine incipit, Probam mulierem. Quas cùm a nobis nusquam inveniretur, in ejus locum aliud quoddam, etſi ad politica magis, quam ad œconomica ſpectare videtur, ſtudioſis damus, datur & id parum, quod deeſt, cum primum habere potuit. Videant igitur quidam vel ingrati, vel invidi, vel malevoli, quam ſit difficile qualiscunque, nedum emendatos imprimendos curare Ariſtotelis libros, ut errore utque illuſtrem perraros inventu.* —— *Mihi in tanto odio & invidia improborum hominum, id valde gaudendum eſt, quod multi tota noſtra provincia, maximisque laboribus effectum eſt, quod maximè cupiebamus. Ut ſoluces in ſecundus magiſtas, & barbariam, Græcisque auctoribus, & bonis utebat dendam operam, jam invenis, qui veſtis ſint judicio, conſiſtas comprimisque plurimis exemplaria Græca-noctiurna verſare manu, verſare diurnâ*

b *Aldus Manucius Romanus Baptiſtæ Guarino præceptori ſuo*
S. P. D.

En tibi, Magiſter doctiſſime, Theogniia Heſiodi, quam pridem à nobis, interpretaturus publice diſcipulis tuis. Addidimus ejusdem Poetæ Scutum, ac Georgicorum libros: nec non Theocriti Idyllia ſeu opuſcula triginta. Item moralia verſu elego Theognidis poetæ antiquiſſimi, cujus & Plato in legibus, & Iſocrates meminit in orationibus. Nec deeſt Phocylides, quem antiquis ethographis annumerat Iſocrates ad Demonicum. Operæpretium autem viſum eſt addere interpretationem maximus Planudis ejus libelli, qui incipit: Cum ego animadverterem. Quem ferunt eſt fuiſſe Catonis cujuſdam. Sed quicunque fuit, doctus fuit & lectu dignus. Cujus ſententias cum ipſis Planudes Græcis quoque legendum traduxit verſu hexametro & docte quidem & eleganter. Hanc interpretationem in membranis abhinc treſentos annos & plus eo ſcriptam literis prope exemptis, ut vix dignosci poſſint, ſi rectulit mihi Franciſcus Roſcius juvenis plenus fidei, & Græcè & Latinè apprime doctus. Nec non rum eſt nam & ipſe ex tua ſchola Veronæ orundus, qua mater & alumna eſt & ſemper fuit doctiſſimorum hominum. Inſeruimus & alia quædam profutura ſtudioſis, quæ in fronte libri impreſſa licet videre. Sequar tamen leges in iis typis, magiſter doctiſſime, veteris libri, quos ego ad communem ſtudioſorum omnium utilitatem curo imprimendos (nam

Impreſſum Venetiis characteribus ac ſtudio Aldi Manutii Romani cum gratia &c. M CCCC XCV. *Menſe Februario*

(nam eſſe aliqua non eo inficias) non mihi imputes, ſed exemplaribus. Non enim recipio me emendaturum libros: nam in quibuſdam Oedipode conjectore opus eſſet. Ita enim mutilati quidam ſunt & inverſi, ut ne ille quidem, qui compoſuit, ſi reviviſceret, emendare poſſet. Sed incorrectum ſummo ſtudio, ut vel ipſo exemplari imprimantur correctiores. Sic in Apollonio grammatico fecimus, ſic in hoc libro in iis, quae Aldidimus elegit, rari fatum eſſe aliquid habere quam nihil. Quod incorrectum eſt, ſi latent, inde vel perit nunquam emendabitur. Si verò prodit in publicum, erunt multi, qui caſtigent ſaltem longâ die. Sic in Fabio Quintiliano, ſic in C. Plinio nepote, ſic in nonnullis aliis factum videmus, qui quotidie emendantur, quotidie priſtinae elegantiae & candori propiùs accedunt. Sed permagni ſunt & ingrati, ſiqui ſunt, qui me accuſent. His ego nihil imprecarer, niſi ut quemadmodum ego ita & ipſi curarent aliquando imprimendos Graecos libros. Sentirent certè longè aliter, ſed hac ſatis. Hunc verò librum tibi dicamus Praeceptor Excel. &c. FABRIC. in Biblioth. Grac. lib. 3. pag. 436. Exemplo hujus editionis, quod apud me eſt, Dan. HEINSIUS manu ſuâ adſcripſit: *Ex hac Theocriti editione videntur quaedam non vulgarsa in reliquis recenſioribus poſſe emendari.*

Nonnulla ſunt, in hac THEOCRITI Idylliorum triginta editione, quae ſcire lectorem non poenitebit. Quaedam his adnexuntur, quae & MOSCHO & BIONI adſcribuntur. Poſt Idyllia 18 priora, ſic ſe habet reliquorum ordo

Ἐπιτάφιος Βίωνος	Θεοκρίτου Ἀδωνις
Εὐρώπη	Μεγάρα γυνὴ Ἡρακλέους
Μεγ' Ἔρως δραπέτης	Θεοκρίτου Διόσκουροι
Κηροκλέπτης	Θεοκρίτου Ἔρωτες
Ἐπιτάφιος Ἀδώνιδος	Σύριγξ
Βουκολίσκος	Εἰς νεκρὸν Ἄδωνιν.

Praeterea hujus ejuſdem editionis duo diverſa vidi Exemplaria, quae in quibus invicem diſcreparent, indicandum eſt.

In Idyllio, quod inſcribitur *Μεγάρα*, alterum horum duorum Exemplar poſt verſum 13 Σχέτλιος, ὃς ἐκ ξείνων &c. ſtatim ſubjungit finales Idyllii, quod inſcribitur Ἐπιτάφιος Βίωνος, verſus, incipiens à verſu 35 τῷ μάλιστα τὺ νῦν &c. Porrò in Idyllio, cui titulus Διόσκουροι, idem poſt verſ. 184. Ὠδε ἄνασσ' Κύπρις &c. ſtatim ſubjicit octo verſus finales ex HELENAE Epithalamio, Ἐστι ἐλαν Κύπρις &c. uſque ad Ὑμὴν ὦ Ὑμέναιε &c. Idem Exemplar poſt ultimum Idyllium addit duos breves tractatus, Ὕμνος Θεοκρίτου, & Περὶ ἐκλογῆς τῶν ἀρχαιοτάτων, qui hoſt in Libri fronte promittantur, in altero tamen Exemplari deficiunt, cujus ſcilicet ternio Θ poſt verſus in locum aliorum mendoſè repetitorum reſtitutos duobus his tractatibus ſpatium non reliquerat. Tamen in utroque, cùm terniones hujus paginae diſſentiant, idem eſt Registrum. Denique in utroque συριγξος figura eſt diſpar, & Idylliorum quorundam tituli diverſi.

Μεγάρα γυνὴ Ἡρακλέους.	Μέγαρα γυνὴ Ἡρακλέους, Δωρίδι
Διόσκουροι, κατ' Ἰάδι	Θεοκρίτου Διόσκουροι, κοινῇ Ἰάδι, ἐγκωμιαστικόν
Μοῦσαι φιλάσσω.	Θεοκρίτου Ἔρωτες, Δωρίδι διαγλώσσῳ (Repono ex aliis editionibus διηγηματικόν)
Ἠχοῦς Μουσῶν, ἢ Θεοκρίτου Σύριγξ. Τῷ Πανί	Τῷ Πανί.

Digitized by Google

Anno eodem ' THEODORI Grammaticam, & Opuſculum de menſibus, APOLLONII Syntaxin, & HERODIANI tractatum de numeris vulgavit. Ad calcem Grammaticæ THEODORI, Τέλος τοῦ (repone τῶν) τεττάρων τῶν εἰς τέσσαρα τῆς Θεοδώρου γραμματικῆς εἰσαγωγῆς. Καὶ Ἰησοῦ χριστοῦ πλείστη χάρις. Poſtea *Regiſtrum præcedentium quaternionum.* Ἐνετίῃσιν ἐν Ἐνετίαις δεξιότητι Ἄλδου Μανουκίου τοῦ Βασιανέως. Ad calcem APOLLONII, *Regiſtrum tantum Apollonii. Impreſſum Venetiis in ædibus Aldi Romani octavo Calendas Januarias.* M. CCCC. LXXXXV.

Anno 1496. *Theſaurum Cornu-copiæ* & *Hortos* ADONIDIS, i. e. variorum de re Grammaticâ opuſculorum ſyllogen, luce donavit. Huic præmittuntur Præfationes quatuor, duæ ᵇ *Aldi* & ᵃ POLI-

a *Aldus Manucius Romanus Lectori S. D.*

Non ſum neſcius, ſtudioſe lector, hanc Apollonii Theodorique grammaticam viſum iri tibi parum lucubratam atque inſuavem deinde eam cum accurate relegeris & facilem & iucundam. Nam Theodorus (ſi diligenter attenderis) videbitur tibi doctus, eloquens, & plane Atticus, nihilque prætermiſiſſe, quod ſit neceſſarium volenti Græcè diſcere. Si verò doctrinam atque ordinem (Pace aliorum dixerim) ſolus docere bonas litteras cæterorumque grammaticorum facile princeps. —— Apollonio, ſi eum tibi legendo feceris familiarem, magnopere delectaberis ac proficies. Eſt enim doctus, elegans, varius & peracutus. hic eſt, de quo ſic in proœmio meminit Priſcianus: Quid enim Herodiani artibus certius? Quid Apollonii ſcrupuloſis quæſtionibus enucleatius invenire quæat? Et in eodem. Quamvis ad Herodiani ſcriptorum pelagus & ad ejus patris Apollonii ſpatioſa volumina, compendioſa exiſtimanda ſint ſcripta librorum meorum. Eum verò eſt, de quo Priſcianus poteſt in ejus vita colligere, qui impreſſus eſt in principio ipſius libri de conſtructione, in quâ fuit quoque Herodianus ſi meminit. Edidit utrumque de arte grammatica immenſa volumina, quæ legiſſe videtur Priſcianus. Nos autem ut alios plurimos in quâvis ſcientia præſtantiſſimos libros vel hominum incuria, vel infelicitate temporum, his quoque caremus. Vix extant Apollonii quatuor libri de conſtructione, qui quales ſint ſtudendo tu ipſe cognoſces. Illud non te fugiat, exemplaria habuiſſe me quamplurima incorrectaque ut quam emendatiſſime imprimerentur, neque quicquam auſum aut addere aut demutare. Sperabam enim cum cæteros Apollonii libros tum hos quoque de conſtructione habituros nos aliquando correctiores, & quæcumque etiam ſcripſit Herodianus filius, ſi qui in carcere indignè & miſerabiliter detenti latent ſqualidi ſitu, ſalegmoſique & corroſi blattis. Miror interea Aldum in ſua ſuperiore epiſtolâ, ubi leguntur hæc [*item quæ Græci poſſimus dicemus*] ſpatiolum illud vacuum reliquiſſe, quaſi typorum Græcorum, quibus vox *ποιοῦ* imprimeretur, penuriâ laboraſſet.

ᵇ *Aldus Manutius Baſſianâs Romanus ſtudioſis omnibus S. P. D.*

—— Spero fore illud, ut ſiqui ſunt tam pravo ingenio, ut communi omnium bono moveant, aut rumpantur invidiâ, aut ſuccumbentes mærore miſerè conficiantur, & denique ſuſpendant ſe; quandoquidem quæcumque extant Ariſtotelis volumina, videbunt brevi noſtris excuſa formis. Imprimentur propediem & commentarii. Jam ſed omnes curæ incumbite vos, quæſo, incumbite bonis litteris, quando ego vobis adjuvante Chriſto IESU Deo optimo maximo optimum quemque librum ſuppeditabo. Ecce habetis opus oppidò quam utile & neceſſarium quem appellavi Amaltheas, quem κέρας Ἀδώνιδος, quem jure Theſaurum appellaverim. In eo enim ferè omnia repoſita ſunt, quæ deſiderare quis poſſit ad perfectam abſolutamque cognitionem litterarum Græcarum & eorum ſcateque quæ leguntur apud poetas, quæ verba variis figuris, ac longis,

ᵃ Politiani *Latinè*, totidem ᵇ Carteromachi & ᶜ Camertis,

linguæ, ita ſæpe commutant, ut facilius ſit Nili caput, quàm aliquo tempore thema, aut principium invenire, &c —— librum Copiæ-cornu hortique Adonidis, & theſaurum dicimus propter ſummam, quæ in eo eſt, rerum bonarum copiam. Primus liber in eo fuit Guarini Camertis, & Caroli Antenoris Florentini hominum multi ſtudii, ut in Græcarum litterarum lectione ſequentium. Hi ſimul ex Euſtathio, Etymologico, & aliis dignis grammaticis excerpere hæc canonismata, digeſſereque per ordinem litterarum, nec ſine adjumento, & conſilio Angeli Politiani, viri ſummo ingenio, ac impensè docti. Secundus vero liber meus fuit, qui ea omnia recognovi non parvo labore, cum ea conferrem, unde excerpta voluminibus fuerant. Multa etiam addidi, plurima commutavi adjuvante interdum Urbano divi Franciſci fratre, ipſius à quo brevi habebitur quas ſummâ curâ, ac doctiſſime compoſuit in Græcam Linguam introductiones —— Poſtremò illud nolo vos ignorare, bonarum litterarum amantiſſimi, notaſſe me aſteriſco, quæ obſcura, conciſa & depravata viſa ſunt; obeliſco vero, quæ ſuperflua judicavi. Cur autem aliqua ſerme abrupta non adnotanda, prætermiſerim, habui multas cauſas. Sed præcipua fuit anguſtia temporis. Peto igitur à vobis, ſi quid in tanto opere non placuerit, quod vel reprehendendum vel non planè videantur, ne mihi ſuccenſeatis; ſed iis, ſi audebitis, unde accepta ſunt vel bellis potius incurſarum gentium, quibus & Græcia & Italia ſemper obnoxia fuit. Mendoſorum enim eſt exemplarium culpa, non mea. Nihil magis depravatum grammaticis, fragmentum omnia, nihil abſolutum, nihil integrum. Quanquam hic liber (ut dixi) theſaurus eſt, κέρας τε Ἀμαλθείας καὶ κῆποι Ἀδώνιδος, quoniam in eo uno ſere omnia congeſta ſunt, quæ diverſis ſitu in aliis leguntur. Itaque ſi inter tot laudanda aliquid minùs probandum legeritis, meminiſſe illius Horatiani præcepti. Verùm ubi plura nitent in carmine, non ego paucis offendar maculis, quas aut incuria fudit, aut humana parum cavit natura. Fruite igitur impreſſione noſtra æquo animo, noſtrique beneficio monumenti ingrati & memores laborum noſtrorum. Valete. Ut lector ſpecimen habeat horum, quorum hic mentio fit, Aſteriſcorum & Obeliſcorum, conſulere poterit ſequentes locos hujus *Theſauri*, viz fol. 6. pag. 2. in voce Ἀίδη, fol. 62. pag. 2. in voce Ἐνεργεῖν, fol. 95. p. 1. in voce Κραγόν, fol. 76. p. 1. in voce Ἠέριος.

a *Angelus Politianus Varino Camerti ſuo S. D.*

Conſulis me, Varine, de novi operis editione, quo tu videlicet motionatioms omnes pænè remotiores Græcæ Linguæ breviter ac dilucidè perque ordinem litterarum complexus es. Ego vero te, ut edas, quam maximè adhortor, quippe uſui magno futurum Græcè diſcere incipientibus tibique immortalem gloriam parturum. Mihi certè (quid enim diſſimulem?) gratiſſimum facies, nam cum te ſemper habuerim quaſi eximium inter diſcipulos utriuſque linguæ, meque tibi in litteris etiam arcanis exercuerim, quod tu homo gratiſſimus libenter & profiteris & prædicas, nimirum fiebat ad me quoque portio aliqua tuæ tanto laudis redundabit. Hic idem (puto) & Carolus ipſe tuus Antenoreus homines adoleſcens ineptus; ejuſdem tecum laboris particeps. Quid autem dixi, tuus, ac non potius noſter, quando uterque pariter operam dedit?

b Carteromachus laudat *Varinum* Camertis in *Græcis* litteris peritiam. Carteromachus in loco ſuprà citato non *Varinum* ſed *Guarinum* Alous appellat. Sic Aristobulus in Epigrammate huic libro præfixo Γυάρινον. Ipſe ſe in ſuâ Epiſtola dicit Βαρῖνος.

c Suam Epiſtolam ſcribit ad *Petrum* Medicem, quem laudat ob magnos ipſius in Linguâ *Græcâ* progreſſus. πολλά (inquit) σοι καὶ ἄλλα, ὦ χαριέστατε, ἅπερ περιττότατα αὐτὸς σὺ γεγονὼς ἀλλὰ τὸ μέγιστον ἡ ἐπιστήμη, ἧς ἕνεκα ἵνα αὐτὸς σὺ ἔχῃς ἐξεργάσω. Πῶς γὰρ οὐκ ἀληθῶς καὶ ἡδέως λέγω ἄξιον σὲ εἶναι ἐπαίνων, ὅς οὐδὲ δέκα καὶ δύο ἔτη ὅλα παρὰ τῷ θυμῷ τῷ Ἀστακηνῷ καὶ ταῖς αὐτοῦ ὀπαῖς μελέταις βιβλίοις ἤδη σοὶ συνεργάτης καὶ πεποιηκὼς βιβλίοις, τὸ μὲν σὲ μεγάλως ἤδη ὑπερφυῶς ἀγαπητόν. Ἔστι καὶ ἄλλος ἀεὶ πολὺ περιβαλοντί μοι Ἄγγελος γὰρ ὁ Πολιτιανὸς, ὅς ἦν Λατίνοις ἤδη Ἕλλησι φανερῶς ἐν πᾶσι ὁ παλαιῶν ἀρχαῖος ἐπαίνους; ὡς γεγονε θαυμα-

MERTIS *Græcè*, cum *Græcis* POLITIANI, ARISTOBULI, CARTEROMACHI & ᵃ ALDI Epigrammatibus Ad calcem, *Registrum Quaternionum Venetiis in domo Aldi Romani ſummâ curâ laboréque præmagno Menſe Augusto* M IIII D.

Anno

λϑ· Εἰ δὲ, ὦ Πέτρε, [illegible] ἐπὶ τῆς [illegible], πᾶσι [illegible] ἐν Ἰταλίᾳ [illegible], [illegible] ἀρετῆς [illegible] &c. —— [illegible] τοῦ Καισαρος τοῦ Ἀντωνίου [illegible] τῇ γλώττῃ [illegible] χρόνον [illegible] τὰ [illegible] τῶν [illegible] —— [illegible] &c —— [illegible] μετὰ πάσης σπουδῆς [illegible] τὸν Εὐσταθιον, [illegible] τοῦ Ὁμήρου ἐξηγητὴν [illegible] Ἀπολλωνιον τε καὶ τὸ μέγα Ἐτυμολογικὸν, καὶ [illegible] ἐξηγητὰς, [illegible] τὰ Ἑλληνικὰ ἐξελέγξομεν. &c

ᵃ En *Aldi* Epigramma Dialecto Doricâ conſcriptum.

Ἁδὺ γλῶσσ' Ἡσιόδου, καὶ Σιμωνίδου, καὶ Ὁμήρου,
Πολλάκις [illegible]
[illegible]
[illegible]

In nullis ferè Libris impreſſis frequentiores, quam in duobus his Grammaticorum voluminibus, abbreviationes videſ, quas à manuſcriptis codicibus traxerunt Typographi *Abbreviationes* (uti ſcribit Doctiſſ. MONTFAUCON in *Palæograph. Græc.* pag. 341.) *Græci Calligraphi à nono ſæculo ſummopere frequentant ... tum unas in Libris uncialium literarum uſus eſſet, infrequentius abbreviatum deprehendimus abbreviationesque hujusmodi lectu faciles ſunt, & obviæ. —— Priscæ abbreviationes numero pauca, omiſſis aliquot unius vel literis, & ſuperpoſita linea deſignabantur ſunt autem illæ*, ΘC, Θεὸς, KC, [illegible] ANOC ἄνθρωπος, ΦΙΛΑΝΟC, φιλάνθρωπος, ΟΥΝΟC, οὐρανὸς, ΠΗΡ, ΠΡC, ΠΡΙ, ΠΡΑ, ΠΡΑC, πατὴρ, πατρὸς, πατρὶ, πατέρα, πατρὸς, *& ſimiliter*, MHP, MPC, μήτηρ, μητρὸς *aliaque pauciſſima Quæ tamen in Bibliis, aliisque Chriſtianorum Libris, quæ paſſim occurrunt, Calligraphorum operam ſummopere minuebant Similiterque hæ abbreviationes in omnibus cujusvis ætatis Codicibus frequenter occurrunt* ΙΗΛ *pro* Ἰσραὴλ, ΙΛΗΜ, *pro* Ἱερουσαλὴμ, ΔΑΔ *pro* Δαυὶδ. —— *In vetuſtiſſimis codicibus, pariter atque in recentioribus*, ΙC *ſcribitur pro* Ἰησοῦς, XC, *pro* Χριστὸς, KC, *pro* κύριος, ΙΑ *pro* Ἰουδαίας, YC *pro* υἱὸς, *& in caſibus obliquis* YY *pro* υἱοῦ, *quemadmodum &* XY *pro* Χριστοῦ; ΘY *pro* Θεοῦ, KY *pro* κυρίου *In Dativo autem* Θῷ, Κῷ, Χῷ, Θεῷ, Κυρίῳ, Χριστῷ *Pariter* CHP, CPOC, CPI, CPA, σωτὴρ, σωτῆρος, σωτῆρι, σωτῆρα. CPIOC, CPIA, σωτήριος, σωτηρία. CTPOC, CTPOY, CTPῷ, σταυρὸς, σταυροῦ, σταυρῷ Θυας, Θεοτόκος. *Hæ, inquam, omnes abbreviationes in Codicibus Græcis cujusvis ætatis, & in Codicibus etiam unciali, quadro & rotundo charactere deſcriptis obſervantur & ſi quæ aliæ in iiſdem reperiantur, eæ admodum paucæ ſunt ... notandum eſt, aliam non infrequenter in iiſdem ipſis Codicibus occurrere, videlicet ... per lineolam ſuprà poſitam expreſſam, ut* TH, τὴν, ΨΥΧΗ, ψυχὴν, ΛΟΓΟ, λόγον, *maximè autem in fine linearum Hæ item ſuprà memoratæ abbreviationes in exemplaribus charactere unciali oblongo ac deflexo vel ... quæ ad octavum vel nonum ſæculum pertinent, paſſim obſervantur Sub hæc autem nono ineunte ſæculo, quando Librarii ... literarum ... adoptârunt, notas etiam & abbreviationes Notariorum paſſim frequentare cœperunt, alii plus, alii minus pro cujusque arbitrio ... jamque decimo ſæculo ... Exemplarium hoc itemodo ... Sunt autem quædam alio perplexa deſcripta ... ſed etiam peritis negotium faceſſant, ... ipſos ſint* Hi claves ... Antiquitatis Græcæ peritiſſimos. Lineam illam

Anno 1497. edidit URBANI Grammaticam *Græcæ* Linguæ, & Lexicon *Græco-Latinum* cum AMMONII catalogo vocum ſimilium & diſſimilium; & indice nominum tacticorum; aliiſque hujuſmodi brevibus tractatibus, adjecto ad finem *Latino* alphabeto, quod ut in gratiam eorum, qui Græcas literas diſcere concupiſcunt, componeret, nec impenſæ, nec labori ſe pepercisſe teſtatur.

Anno 1498. ad *Græcæ* Poeſeos genus adhuc apud Typographos intentatum & novum, nempe ſcenicum, ALDUS ſe convertit: & novem ARISTOPHANIS Comœdias *Græcis* ſcholiis illuſtratas excudit, *Danieli* CLARIO *Parmenſi* * nuncupatas, cum Græcis *Marci* MUSURI

lam (de quâ modò) Typographi veteres (ALDUS præſertim & poſt illum *Robertus* STEPHANUS in Novi Teſtamenti editionibus) uſurpabant non ſolùm in vocibus abbreviatis, ſed etiam in Propriis Nominibus deſignandis. Sic ALDUS, ſive Nomina Propria incipiebant à majuſculâ, uti [illegible], ſive à minuſcula, uti [illegible], [illegible] (vide 7. paginam *Hortor.* ADONID.) Sic poſtea *Henricus* STEPHANUS. (vide Edit. Poet. Græc. ann. 1566. pag. ultim. 2di vol.)

Vir eruditiſſ. in ſuâ *Palæographiâ* (p. 345. 346. 348. 353. 356. 359. 365. 370.) undè inſeruit tabulas, abbreviationum ſingularium, Nominum Propriorum, [illegible], Rhetoricarum, Muſicarum, Monetarum, Menſurarum & Ponderum. (Lege ad calcem DIOSCORID. & NICAND. ann. 1499. [illegible]) Plurimum ad *Græcam* καλλιγραφίαν conferret, qui technicarum omnium in Arte etiam Grammatica vocum compendia, & alia multa ex his præcipuè duobus Grammaticæ Voluminibus, cæteriſque etiam tum ab ALDO, tum ab aliis celebribus Typographis excuſis codicibus, colligeret. Quamvis enim in pleriſque *Græcis* Grammaticis reperiantur hujuſmodi abbreviationum indices, non tamen hic adeo demeſſus eſt campus, quin ſatis larga meſſis curioſo harum rerum indagatori ſe offerat: opus certè perutile φιλέλλησι futurum, qui manuſcriptorum lectioni aſſueſcere volentes, & errores, in quos inciderunt aliquando peritiſſimos viros obſervat (*Palæog. Græc.* p. 342. 343.), devitare.

* ALDUS in ſuâ Epiſtolâ ſic. *Perbeati mihi videntur, Clari vir doctiſſime, qui hoc tempore in ſummum bonarum Literarum cupiò liberalibus diſciplinis operam dabunt Grillandum; facile enim ex brevi Græcam Linguam, niſi ipſi ſibi defuerint, conſequentur, in qua multis ſæculis nullus fere ex Latinis, talia magis temporum quam ingeniorum, excellunt; ſiquidem Græcis literis adjuvantibus omnium laudatarum artium procreatricem philoſophiam callebunt, nec medicinam minùs. Errant mea judicio multùm, qui ſe bonos Philoſophos Medicoſque evaſuros hoc tempore exiſtimant, ſi experti fuerint literarum Græcarum. Quibus & Ariſtoteles, quicquid ad Dialecticen, ad Philoſophiam & naturalem, & tranſnaturalem, & moralem, quicquid ad Rhetoricen & Poeticen pertinet, doctiſſimè ſcripſit.* ALDUS igitur noverat ARISTOTELEM de Rhetoricâ & Poeticâ ſcripſiſſe. Hos tamen Philoſophi Tractatus nondum viderat, quos nequaquam inter reliqua, quæ excuſit, illius Opera omiſiſſet. Redeo ad ſuprà dictam ALDI Epiſtolam. —— *Cæterùm igitur ita, mi Clari, in præclaris iſtâ & opulentâ urbe Raguſio juventuti conſulis, quæ nunc & Græcè & Latinè ſimul, ut præcipit Quintilianus, ſummo ſtudio, ac ſide jam multos annos publicè erudiendam ſuſcipiendam dedit, quod ut ibi facta ſoleat ſit, mitto ad te* Ariſtophanem, *ut illum non modò legendum, ſed edendum quoque diſcipulis præbeas ; at, quem in tuo nomine publicare volumus, ut* [illegible] *ſtudiorum, amoriſque noſtri, quæ poſſem manere, declararem, & præſertim* [illegible]*, uti ſi ſæpe non noveram, aſſiduè tamen me aſſiciat beneficiis. Eſſem profectò ingratiſſimus, ſi te valdè amantem, non redamarem. Accipe igitur nunc Ariſtophanis Fabulas, nam duas Læſiſtraten alias prætermiſimus, quas exemplaria habere a nobis* [illegible]*. Sed ſatis hæ novem cum optimis & antiquis (ut vides) commentariis, quibus* Græcè

SURI ᵃ Præfatione & *Scipionis* CARTEROMACHI ᵇ Epigrammate. Ad calcem, *Regiſtrum* Ἅπαντά ἐςι τετράδια, πλὴν τῶν ϑ. ι. Π πεντάδια, καὶ τῶν Φ. Ζ. Τ. τριάδια, καὶ τοῦ Μ διάδιον. *Omnes ſunt quaterniones, exceptis* ϑ. ι. Π. *quinternis, & Φ Ζ T. ternis, & M. duerno. Venetiis apud Aldum M II D. Idibus Quintilis.* In ARISTOPHANIS Textu ſpecimen Græcorum ſuorum majorum (quantum adhuc videre contigit) ultimum; in ſcholiis minorum, ſed elegantiâ illis majoribus non abſimilium, primum dedit; quibus uti in reliquis deinceps Libris usque ad hujus centuriæ finem maluit.

Eodem anno, POLITIANI non multò antè morte præmaturâ erepti Operibus omnibus vitam reddidit longiorem, his præmiſſâ ad *Marinum* SANNUTUM *Leonardi* filium patritium *Venetum* ᶜ Epiſtolâ. *Venetiis in ædibus Aldi Romani menſe Julio. M. II D. cum Regiſtro.*

Anno

Græcè diſcere cupientibus nihil aptius, nihil magis legi poteſt, non meo ſolùm judicio, quod non magnifacio, ſed etiam Theodori Gazæ *viri undecunque doctiſſimi: qui interrogatus quis ex Græcis Auctoribus aſſiduè legendus foret Græcas literas diſcere volentibus, Reſpondit, ſolus* Ariſtophanes, *quòd eſſet ſanè quàm acutus, copioſus, doctus, & merus Atticus. Hunc etiam* Joannes Chryſoſtomus *tanti feciſſe dicitur, ut duodetriginta Comœdias* Ariſtophanis *ſemper haberet in manibus, adeò ut pro pulvillo dormiens uteretur. Hinc itaque & eloquentiam & ſeveritatem, quibus eſt mirabilis, didiciſſe dicitur. Ego ſic aſſiduè legendum à Græcis cenſeo* Ariſtophanem, *ut à noſtris* Terentium: *quem quod ſemper legeret,* M. Tullius *familiarem ſuum appellabat. Vale.* Venetiis *tertio Idus Julias.* M. II. D.

a Μάρκος Μουσοῦρος ὁ Κρὴς τοῖς ἐντευξομένοις εὖ πράττειν.

Ἀρχὴ μὲν τοῦ παρόντος, ὦ φιλέταιροι, Ἄλδος [illegible] βιβλίων, [illegible] Ἀριστοφάνους [illegible] [illegible] τῶν [illegible] λιν [illegible] [illegible] Ἀριστοφάνους ἁπλῶς Ἀθήναιον, [illegible] Ἀρχαίας [illegible] [illegible] [illegible] &c.

b Σκιπίωνος Καρτερομάχου τοῦ Πιστωριέως.

Ὅσπερ [illegible]
Τοῦτο [illegible] Ἀριστοφάνην.
[illegible]
[illegible]
Ἄλδος [illegible]
Χρὴ Ἄλδῳ [illegible]
Ἀγνοεῖ δ' [illegible]
Ἡ [illegible] Ἀριστοφάνης.

c In quâ ſic ALDUS —— quanquam ii doctiſſimi, ſemper tamen cùm veterum tum recentiorum legis aliquid, memor Pliniani illius, nullum eſſe tam malum librum, quo ali-

Anno 1499 duos Epiſtolarum à variis Authoribus Græce ſcriptarum libros *Antonio Codro* URCEO dedicavit. Ad calcem Libri primi, *Græca Marci* MUSURI *Epiſtola*, *Regiſtrum & ſignaturarum ordo*, *Venetiis apud* ALDUM. *Menſe Martio* (die 29. uti ex Epiſtolâ * MUSURI

aliqua ex parte prodeſſe non poſſit. Ex quo itaque anni, ex quo Angeli Politiani *ſummo viri ingenio & ſingulari doctrina lucubrationes excudo formis in aedibus noſtris, me, ut adviſionem mitterem, hortari non deſinis, quod ſummos ingenii labores praeſtanti ipſe ingenio legere concupiscas, addito tamen Graeco adagio* [illegible] *Quare tibi* Politiani *quaecunque habere potuimus Opera*, Manute *ſuaviſſime, dicata muneri mittimus. Quae verò ea ſint, in Indice, qui ſtatim poſt Epiſtolam legitur, licet videre. Quod ſi quid doctus noris tum offendit tanquam parum elaboratum & cultum, ſcito non eſſe haec edita ab ipſo, ſed ab amicis, & praecipuè ab* Alexandro Sartio Bononienſi *literatis omnibus pergrato viro, qui omnia ſummo vires quaecunque habere potuit Opera multum ac diu & accuratè quaeſita imprimenda curavit. Et igitur digniſſimus vetus* Politianus *noſter, ſiquid in ijs ſuis ſcriptis prehenderet vivo, quandoquidem emendaturus, ſi lucuiſſet, erat. ... ſi tamen ſibi vixiſſet, & Leges ex Pandectis, quas olim Piſanae fuerunt, in pri... quod coeperat facere, lectiſſimam reſtituiſſet, commentarioſque in illas, quod praedicabat, non barbare ſed more Romano & doctiſſimè conſecuſſet. Coeperat etiam ſubinde & more ſuo jucundo ex barbaris Philoſophiam ipſam afferre. Poliebatur quoque totius documentum liberaliſſimus noſter omnia & viva voce & ſcripto ſalubriſſimè enarraturum. O immaturam & crudelem mortem, quae tam citò ſuum ... ſummum ingenium! O Illarum ſemper dolendam! Quam multa vir ille ſuis diviniſſima poſteris reliquiſſet, quae fortaſſe nunquam ſemper? Sed utinam & ſecundum centuriam Miſcellaneorum & Epiphyllidas & in Tranquillum, in Terentium, in Statium, in Quintilianum ingenioſas & doctas annotationes & alia quam plurima, ex quibus vel unum ſaltem centurias potuiſſet, habuiſſemus! Prodiiſſent & illa in publicum profutura hominibus, quae (ut audio) quidam Florentiae occultant, ut edant pro ſuis. Ante Graeca* Politiani Epigrammata habemus hanc *Zenobii Acciaoli* Epiſtolam. *Angeli* POLITIANI *Graeca Epigrammata, ſicut in archetypo volumine ſcripta erant, publicanda curavi. Non quod ea conſerem judices auctoris ad aeternitatem probata, ſed ut bonis adoleſcentibus ad certam ſpem profectus extarent, cum* Politianum *viderent in hic quoque genere ſcripsiſſe, in quo Latini paulominus muſſitantes gloriari ſolemus, ac tamen ſtudio ac diligentiâ praeceſſiſſe, ut horum permulta pene puer conſcripſerit. Quaedam verò mandabantur etiam aut tamen velut adventitio calore fuſa ipſi fixamus. In quis tamen ipſis (ut mihi quidem videtur) ejuſmodi multa ſunt, quorum ſi ſuavitatem ac copiam reputaris, magni quidem ingenii* Politianum *ſit & multa lectionis fuiſſe oſtendant, planèque videre, quantum vir ille opera pretium facere potuerit, ſi perficere, quae inchoabat, per temporum obitum licuiſſet. Et quod eſſet, laude digniſſimus, quod non potuit, venia ac commiſeratione conſilia fit.* Florentiae Kal. Decemb. 1495. Epigrammatibus pleriſque annum aetatis Chriſtianae aut ſuae adnotatis (primo 1471. aetatis 17. ultimo 1493.) adjuncti *Poliziano*.

* Ὡς μὲν [illegible] ... Ἄλδε, ... Ἐπι... ... Ἑλληνικῆς ... Ἀλ... ... Ὅθεν ... &c.

Google

ſuri liquet) *M ID.* Ad initium ſecundi, *Aldi* [a] *Epiſtola ad Urceum quinto decimo calendas Maias M ID data.* Ad calcem, *Regiſtrum cum ſignaturis.* Ἐνετίησι κ τῶν παρ' Ἄλδω τῷ φιλέλληνι ἐμπεπυρωμένω. *Venetiis apud Aldum, eadem, quâ cætera, conditione.*

Eodem Anno in Medicorum gratiam DIOSCORIDEM & NICANDRUM in [b] *Hieronymi* DONATI patritii *Veneti* nomine ſuo ære excuſos publicavit, ſcholiis in hunc veteribus adjectis. Ad calcem DIOS-

a *Aldus Manutius Romanus Antonio Codro Urceo S. P. D.*

Collegimus nuper, Codre doctiſſime, quotquot habere potuimus Græcas epiſtolas, eaſque typis noſtris excuſas, duobus libris publicavimus, præter multas illas Baſilii, Gregorii, & Libanii, quas, cùm primum fuerit facultas, imprimendas damus ſervamus. Authores verò, quorum Epiſtolas damus, ſunt numero circiter quinque & triginta, ut in ipſis libris licet videre. Hos ad te, qui & Latinas & Græcas literas in celeberrimo Bononienſi gymnaſio publicè profiteris, muneri mittimus, cùm ut à te diſcipulis eſſundantur tuis, quo ad ſtudioſius literas capeſſendas incendantur magis, tum ut apud te ſint Aldi tui monimentum & pignus amoris. Vale Venetiis quintodecimo calendas maias M ID.

b Quem ſic in Epiſtola ALDUS alloquitur. *Neſcio quid ſit, Domine Vir integerrime, eadé etiam doctiſſime, quòd ex eo tempore, quo non parvo meo incommodo, & labore, renaſcentibus in* Italia *bonis litteris, quascunque poteſ modo, opem afferre, omnia mihi adverſa, mihi hominum perſidia, mihi temporum infelicitate, contigerint. Niſi ad* Græcorum *infortunium adſcribendum eſt. Quid ærumnoſi ſcilicet ſint, quicunque in noſtris* Græcitati *ſpeculantur: quod etſi quidam joco ſolent dicere, multis tamen id ita eſſe probari exemplis poteſt. Quid verò me ere vi... animo perſtiterim in propoſito, & nunc maximè perſevero, illud ſæpe commemorans,* Tu ne cede malis, ſed contrà audentior ito, *rneitem ipſi demoror, atque eo magis, tam extruxerit, ne penè opprimar laboribus, & jamjam opprimi, ſe vel ipſe miſerum.* Video meliora, proboque, deteriora ſequor. *Nam tempus rem quàm cariſſimam perdens, mihi abſum, ut alias proſim. Sed feram æquo animo mea damna, dum proſim, nec ſi vivero, ab incepto unquam deſiſtam, donec quod ſemel ſtatutum mihi eſt, perficero. Et quoniam majora viribus aggreſſi ſumus, dum domi noſtræ non ad Latinam, Græcamque & Hebraicam Linguam formis publicandam ſummo ſtudio, & ſedulo labore incumbitur, quæ admirationi omnibus futura ſperemus, tamen (faveat Deus) bene et pulchre omnia perficientur. Interea* Dioſcoridem, *ac* Nicandrum *damus, rem gratiſſimam, atque utiliſſimam fore ſtudioſis omnibus, atque iis maximè, qui ſunt in* Pliniana *lectione verſati. Sunt enim plurima eſſe in* Dioſcoride, *quæ mutuatus videtur* Plinius: *quod utrumque ſæpe legens, alterúmque cum altero accuratè contuleris. Hunc igitur librum, qui plus auctoritatis ſuggeſt hiſce laboribus noſtris, in tuo nomine arte noſtra excuſum publicare voluimus: quod tibi humaniſſimo eruditiſſimo non ingratum fore exiſtimabamus. Quare velim hunc etiam benigna fronte ſuſcipias, meque de hoc quoque labore, ut ſoles, ames. Quanquam illud forte ſit in* Dioſcoride *diſplicebit, ſimplicia quædam, quæ alias quàm Græcè appellantur nominibus, in contextu ipſo inſerta, itaque in margine potius imprimenda fuiſſe cenſebit. Sed id nec alieno fecimus; quoniam in contextu in omnibus ea legimus exemplaribus. Præterea quia non abſurdum videbatur, etiam quo apud alias gentes nomine ſimplicia appellarentur,* Dioſcoridem *voluiſſe docere: & præſertim cum ipſe multum ſi fuiſſe, ac multum terrarum peragraſſe dicat in proœmio. Sed in contextu ne, an in margine legantur, parvi referre exiſtimo. Illud magis puto dolendum, nonnulla ex iis nominibus ipſe incorrecta: quæ tamen unusquisque ſibi, correctiori nactus exemplar, emendare poterit. Nos quæ habere potuimus, dedimus. Vale.* Venetiis *octavo Idus Julias M ID.* Ex hac Epiſtola conſtat ALDUM id meditatum liquiſſe, ut omnibus literatis in omni Lingua prodeſſet, & *Hebraicæ* etiam Typographiæ non minùs quàm *Latinæ & Græcæ* ſe accingere aliquando voluiſſe.

Dioscoridis, poſt alphabeticas, quæ ſignaturis inſerviunt, litteras, Ἅπαντά ἐισι τετράδια πλὴν τοῦ τελευταίου, τοῦτο γὰρ πεντάδιον. *Omnes ſunt quaterni, præter noviſſimum; is enim quinternus.* Ad calcem Nicandri, Α Β Γ. Δ τετράδια. Ε ἦ πεντάδιον. *Venetus apud Aldum. Menſe Julio. M ID.* Sequuntur deinde Scholia in Nicandri *Alexipharmacorum* Librum ampliora cum ἐκθέσει Menſurarum & Characterum. Scholia hæc in binis paginarum ſingularum columnis diſpoſita typis *Græcis* aliam formam, exiliorem nempe, nec adeo nigram, (qualis in Libris poſt 1500. ab Aldo impreſſis) referentibus excuſa ſunt.

Eodem anno, cùm omnes cujuslibet Artis & Scientiæ ſtudioſos demerendi occaſionem nullam omitteret, veteres ex *Græcis* & *Latinis* Aſtronomicos in corpus unum redactos, hos partim ante vulgatos, illos hactenus ineditos, typis elegantiſſime publicavit. *Julium* Maternum ex *Scythicis* oris nuper allatum ſub * *Guidi* Pheretrii *Urbini* Ducis nomine produxit. Ad calcem, *Venetiis in ædibus Aldi Romani menſe Junio M ID. Nequis impune integros hos ac emendatos Materni libros, hinc ad annos decem, formis iterum queat excudere, cautum eſt.* Signaturarum tabella. Maternum ſequitur a Manilius; hunc Arati Vita e *Græco* in *Latinum* verſa *Aldo* Manutio interprete; dein *Aratea* b Germanici, Ciceronis, c Avieni trans-

* *Opera pretium mihi videtur*, Guide Pheretri *Dux ill. ut quæcunque volumina formis excudenda curamus, præfatione aliqua veluti clypei quodam munitio (exeant in manus hominum, &, quò ſit illis plus auctoritatis, viris vel doctrina vel dignitate, vel utroque perinſignibus dedicentur.* —— *Quapropter* Julium Maternum *ſub tuo felici nomine ære noſtro excuſum publicare volumus, ubique dono munere*, Guide *Princeps doctiſſime, tati ſire tibi gratiſſimum, quòd integer & abſolutus abſque Getis in* Italiam *redeat, ſuique reviſat, & patriam. Nam qui vagabatur prius, valdeque depravatus erat, ac mutilus & ferè dimidius.* —— Venetiis *decimo ſexto Calendas* Novem. *M ID.* Hanc Epiſtolam ſequitur alia ad Cardinalem *Hippolytum* Estensem Epiſtola *Petreiani* Francisci Nigri *Veneti* Doctoris anno 1497 (nam eo primum editus eſt hic Author) data, in qua ſcribit ſe *non parvo labore, opera, induſtria, vigilantia, pertale, lucubratione, ad ſuperos deduxiſſe ab inferis* Firmicum *integrum, emendatum, terſum, politum.* Et in eadem præterea mentionem facit ſuæ *tripſicis* Grammaticæ *Latinam,*

tantùm ejus Grammaticam anno 1480. excuſam vidi.

a Excuſus eſt antea ann. 1484.

b Hæc Germanici verſio prius prodiit ann. 1474. Aldus (ut Fabricius obſervat in Biblioth. Lat.) edidit hoc titulo: *Fragmenta* Arati *Phænomenon per* Germanicum *in Latinum verſa cum commento in* Sicilia *reperto. Proprie verò hoc quod vocat commentum non eſt commentarius in Arati Metaphraſin, unde H.* Grotius *illud nunquam alienum ex* Arateis *ſuis prætermiſit: ſed ut Jo.* Fellus Oxonienſis *Epiſcopus in ſua* Eratoſthenis *editione pulchre obſervavit, Latina verſio catasteriſmorum* Eratoſthenis, *additis quibuſdam excerptis è* Nigidii Figuli *Sphæra Græcanica, & recentioribus quibuſdam è* Plinio, Fulgentio Planciade *&* Iſidoro *de natura rerum aſſumentis. Perſuaſit ſibi nempe* Fellus *commentarium iſtum (quicquid* Scaliger *aliique viri docti aliter ſenſerint)* Germanici *ipſius eſſe (quod &* Politiano *c. 38. Miſc. &* Barthio *pridem viſum) ab eoque non* Aratum *modò ſed &* Eratoſthenem *translatum eſſe Latinè.*

c Ante prodiit ann. 1488.

Digitized by Google

tranſlationes; ARATUS poſtea cum THEONIS ſcholiis, & PROCLI Sphæra, *Græcè*; Eadem *Latinè*, interprete *Thoma* LINACRO, cum ejus dedicatoriâ * ad ARCTURUM *Cornubiæ Walliæ*que Principem præfatione, & * ALDI ad *Albertum* PIUM, *Gulielmi* GROCINI *Britanni* ad ALDUM Epiſtolis. Ad calcem, *Regiſtrum quinternionum. Venetiis, curâ & diligentiâ Aldi Ro. Menſe Octob. M ID. cui conceſſum eſt ab Ill. S. V. ne hos quoque libros alii cuiquam impune formis excudere liceat.*

Sub

a BAYLE, Diction. dans les Notes B.] Cependant *Erasme* raconte, que cet Ouvrage fût dedié à *Henri* VII. &c. *Erasmi* verba in Epiſtola ad *Germanum Brixium* ann. 1530. 30. Jan. data [lege in Epiſtol. pag. 1263.] ſunt hæc —— Thomam Linacrum, *qui Sphæram* Procli, *ab alio noſtro quo utcunque verſam, exactius tranſtulit* —— Thomæ Linacro *peſſimè ceſſit, quòd* Proclum *à ſe donec verſum Regi hujus patri dicarat.* Andreas *quidam* Toloſates, *præceptor* Arcturi *Principis & in regnum paternam ſucceſſuri, niſi mors anteverriſſet, acris adulator, nec adulator tantùm, ſed & delator peſſimus, Regem admonuit hoc libellum olim fuiſſe verſum a ſe, ... ſed emiſit. Hanc ob cauſam Rex & munus aſpernatus eſt, & in* Linacrum velut in impoſtorem inexpiabile concepit odium. Hunc *Erasmi* locum citat *Albert. Fabric.* in *Biblioth. Græc.* p. 518. vol. 8. En tibi, Lector, ipſam *Linacri* Epiſtolam.

* *Ad Illuſtriſſimum* ARCTURUM *Cornubiæ* Valliæ*que Principem*, Thomæ LINACRI *Britanni in* Procli Diadochi *Sphæram præfatio.*

Cùm ſtatuiſſem, ARCTURE *Princeps Illuſtriſſime, & totius aevi tui decus, pro meâ incredibili erga te pietate ſummaque obſervantia mearum lucubrationum monumentum aliquod tibi nuncupare, ſuccurrebat in primis* Procli *Sphæra, dignum (ni fallor) opus, cui tu præſertim aliquam partem ſtudiorum tuorum impertias. Quippe quæ ſecundùm ex omni majorum numero ... quæ genitali ſyderis nomine vocarere. Huc accedit, quod non parum adjumenti præſtabit, vel ad* Poetarum *lectionem (quos te incumbere mirum jam ſatis ... intelligo) vel ad celebrium locorum ſitus naturaque cognitionem, quæ reliquum quoque vitæ poſt publicas ſollicitudines jucundiſſima voluptate ... Niquo enim ea cognitio aliâ ... probabilis eſt præſertim tibi, cui per occupationes regni peragrare orbem minime licebit, quam ex iis Libris, qui prorſus intelligi ſine Sphæra minimè non poſſunt. Id quod firmiſſimis rationibus adducerem, niſi vererer, ne ... longa præfatio operi compendio parum quadraret. Feci itaque tibi è Græco Latinum* Proclum *de Sphærâ, differentem non quod antea Latinè ... ſit proditum etiam ab homine ... non ſit, ſed quid multo certè melius à* Proclo. *Ut tamen, ſi quid in Aſtriſe requirimus, quod etiam per alium è noſtris quoque modo ſervare non fuerit fortaſſe alienum. Hanc, inclyte Princeps, ... occaſione legere ſtudeſſis. Lege it tu, cùm tibi commodum videbitur, maximè ... (niſi nimiùm operi amore labor) ... ſpe fructus. Simul illud interim admoneo, ſi quid ex ea Linguâ deſideras, in quâ omnis humanitatis monumenta ſunt condita, ſunt vel ... publicè ſtudent, vel ... magis etiam publica ſunt, conducere putâris, non deſſe ex Britannis tuis, qui tibi nonnihil fortaſſe in ea re gratificari poſſint. Utinam tam poſſint quàm volunt! Sed nunc* Proclum *ipſum, ſi libet, loquentem audias, perinde tamen ac ſi in Græciâ eſſet: ad cujus certè ... Sphæram ponit. Quod ita ſtatim in ingreſſu operis ſignificâſſe non fuerit fortaſſe ab re.*

* Duas has Epiſtolas hic adjicere operæ pretium duxi.

Aldus MANUTIUS *Ro. Alberto* PIO *Carporum Principi S. P. D.*

Et ſi ſcio à plerisque me tarditatis crimine accuſari, ALBERTE, *pro ſtudium meum, quòd Platonem differre videar, quæ toties pollicitus ſum ſtudioſis dare, tamen has literatorum querelas æquo animo ferendas ducimus, cum quia poſſim vel gravius perferre, dum pro-*

 ſum,

Sub hujus anni finem prodiit ſcripta Italicè *Hypnerotomachia* POLIPHILI, *ubi humana omnia nonniſi ſomnium eſſe docet, atque obiter plurima ſcitu ſanè quàm digna commemorat. Cautum eſt, nequis in dominio Ill. S. V. impunè hunc Librum queat imprimere.* Liber hic *Leonardi* CRASSI Vero-

ſum, tum etiam, quod ſum ipſe mihi optimus iſtis, ut ſemper habere omnes (ut aperire aiunt) Delphinum & Anchoram. Nam & dedimus multa ſuccurrando, & damus aſſidue. Cum igitur ſuperioribus diebus curaſſem imprimenda ARATI *Phænomena cum* THEONIS *enarratione, viſum eſt illis adjungere* PROCLI *Sphæram, & eo magis quod eam* Thomas LINACRUS Britannus *doctè & eleganter Latinam nuper fecerit, ad meque noſtris excudendam formis miſerit. Eſt enim opuſculum —— quod ipſe* Linacrus *noſter* —— ARCTURO *Principi ſuo —— nuncupavit —— Et nos nuper à ſuis impreſſum ut legendum mittamus —— à* Thoma Linacro *ſummà ſibi familiaritate conjuncto interpretatum. Qui nuper & SIMPLICIUM in* ARISTOTELIS *Phyſica, & in* [illegible] *eundem* [illegible] ALEXANDRUM, *quos nunc ſummà cura Latinos facit, ad me dediſſet, ut & illos una cum* PROCLO *ad te mitterem. Eoque & alios in Philoſophia Medicinaque perutiles Libros aliquando dabit, ut ex eadem Britannia, unde olim barbara & indocta literæ ad nos profectæ Italiam occuparunt, & adhuc arces tenent, Latinè & doctè loquentes bonas artes accipiamus, ut Britannis adjutoribus fugatâ barbarie arces noſtras recipiamus, ut eadem haſtâ ſanetur, à qua illatum eſt vulnus. Horum ego* Lin[illegible] *& ingenium admiratus,* Gulielmi GROCINI *viri Græcè & ædem Latinè peritiſſimi atque adeò per doctiſſimi, quam ad me doctam quidem & eleganter dedit, Epiſtolam ſubjungere placuit, ut pudeat Philoſophos noſtros barbarè & inepte ſcribere, amuletque Britannos, non dicam grammat[illegible]* [illegible] *ſed utriuſque Linguæ & d[illegible] philoſophentur. Sed quid* [illegible] *plurimum Laudes, ſunt omnia* Venet. *Pridie Idus Octob.* M ID

Gulielmus GROCINUS *Britannus*
Aldo MANUTIO *Romano*
S P D

Redeunti in Britanniam *nuper amicis meis ſalutem, ubique tuas, Alde humaniſſime,* Thomas Linacrus, *ſalvus (ſit Deo Gratia) & incolumis. Is cum tua ſingularia in ſe merita abunde mihi expoſuiſſet, ſicuti perſcit, ut te vel hoc ſolo nomine mirificè diligerem, parendi gratia inſtitueram quicquid in eum contuleris officii, ac ſi in me ipſum contuliſſes. Debetis enim eſſe* [illegible] *Quanquam (neque enim diſſimulare fas eſt) nonnihil eum in me ipſum profiteor eſſe a te & privatim & publicè collatum. Adeo me tibi jam triplici nomine, vel amici, vel meo, vel (quod omnia complectitur) publico, debere profiteor. Atqui ut de publico in omnes beneficio pauca commemorarem, ad multa vel hoc quamvis de, ut haud ſciam, quid potiſſimum mirer, aut laudem; ingenium an judicium, ſtudium an induſtriam, ſelicitatem an benignitatem. Non enim putaſſes neque ſanè ſummo ingenio tantum illud neceſſarium ad imprimendas præſertim Græcas literas excogitatum aſſequi. Neque ſanè acerrimo judicio in deligendis Authoribus, quorum impreſſa videbas opera, adeo contra* Ciceronis *cenſuram,* Ariſtotelem Platoni *anteponere. (In quo etiam ego tua memorum* [illegible] *ſententia, ut qui inter ſummos Philoſophos* Ariſtotelem *&* Platonem *tantum intereſſe arbitror, quantum (pace omnium dixerim)* [illegible] *Neque ſanè incredibili fiducia rem tantam præſertim in tam* [illegible] *difficultatibus temporum aggredi. Neque ſanè mira diligentia, inchoatam inter tot impedimenta perſequi. Denique quid videri poſſit aut ſibi ipſi* [illegible] *poſſit aut benignius quam velle literati ſtatus quoſque tuo* [illegible] *Quocirca cum nomen tuum jam latè patet munus ampliſſimum, ut orbem terrarum propemodum* [illegible] *memoria beneficii ſempiterna, cumque præterea hoc acceſſerit etiam in nos, nos, inquam, diviſos toto orbe* Britannos, *pervenerit maneat, ideoque cum ipſo publico munere* [illegible] *ſimus neceſſe eſt nos (ſi modo grati eſſe volumus) non ſolum cum ceteris omnibus, ſed etiam plus quam ceteros omnes tibi debere. Et quanquam major eſt magnitudo beneficii tui, quam ut pares tibi pro eo gratiam referre poſſimus, nunquam tamen* [illegible] *decipies, ut* [illegible] *quam te ſentis* bis

Veronenſis (uti ex ejus Epiſtolâ ad GUIDONEM *Urbin.* Ducem liquet) ſumptibus impreſſus eſt, elegantiſſimo Romano charactere, eodem quo MATERNUS & MANILIUS, cum multis (quæ ligneis tabulis inciſæ ſunt) figuris. In fine ſic, *Tarviſii cum decoriſſimus Poliæ amore loruhs diſtineretur miſellus Poliphilus. M CCCC LXVII. Kalendis Maii.* Noli vero, Lector, credere hunc eſſe impreſſionis annum; hunc enim ſcrupulum tibi eximet ultima (quæ erratorum lineas quinquaginta novem plenas complectitur) pagina. *Gli Errori del libro fatti ſtampando, liquali corrige coſi*; & ad calcem, *Venetiis menſe Decembri M ID. in ædibus Aldi Manutii accuratiſſimè.* Ullum ante hunc (longiſſimum ſane) Indicem Libris ſuis *Aldum* adjeciſſe non novi.

Typographicos jam tandem *Aldi* labores † præcipuos ad decimum quintum uſque ſæculum deduximus. Quos per reliquum deinceps ſuæ vitæ ſpatium exſudaverit, in proximo horum Annalium volumine dicetur. Nec (ut puto) mihi ſuccenſebit lector, quod in ſingulis *Aldinarum* Editionum Epiſtolis, Præfationibus, Epigrammatibus evolvendis & examinandis nimium operæ conſumpſerim: cùm ex nihilo fere meliùs deprehendi poſſit & *Aldi* ingenium & rei Litterariæ illis temporibus ſtatus, quibus & quorum auſpiciis hæc creverit; quam ille fuerit, uti in prælo, ita & in ſtylo, emendatus; quàm in ſtudiorum ſuorum ſociis & adjutoribus æquè ac patronis deligendis peritus; quan-

hic tollant, quod ne fiat, ſummopere exoptamus. Narrat item Linacrus *molitum ſe rem multo magis admirandam melius, ſimque ſtatutum habere, ut Libros Sacros Veteris quidem Teſtamenti trifariam, Latinè, Græcè & Hebraicè, Novi autem bifariam Græcè & Latinè imprimat. Opus planè arduum & Chriſtiano viro digniſſimum. In quo, ſi modo perficere licebit, non modò ſuperos omnes, qui unquam in hoc genere floruerunt, ſed etiam ſe ipſum longo intervallo ſuperabit. Age igitur, mi Alde, auſpicare tandem opus, quod cogitas, & quod jamdiu parturis, aliquando pariat. Non enim addubitare poſſum, ut credam, poſſe opus tam Divinum ſecundis carere ſucceſſibus. Nam quod ad me attinet, nihil plane praetermiſſurum, quod hunc rei futurum adjumento videbitur. De iis, quae tibi a nobis privatim debentur, nolo laborare. Curavimus, ut prope diem ſatis tibi fiat. Vale ex urbe* Londino *VI. Calen. Septembr.* Hanc *Græcam* Epiſtolam Sphæræ *Procli* adjectam memorat *Eraſmus* in Epiſtol. ad *Bud.* (vid. pag. 184.) *Eraſmus Græcitatem ex ſummo veneratus ſe ſcripſit* (Epiſtol. pag. 136.) Hunc etiam *Latomerus* (Epiſtol. ad *Eraſm.* pag. 294.) *meminit virum multifariâ doctrinâ, magno quoque & exercitato ingenio, duos continuos annos litteris ſolidam operam dediſſe ſub ſummis doctoribus,* Demetrio Chalcondyle & Angelo Politiano. *Grocinus* (uti *Eraſmus* notat in Epiſtol. ad *Latimer.* (p. 379.) *primum in Angliâ Græcæ Linguæ rudimenta didicit. Poſt in Italiam profectus audivit ſummos viros, ſed interim lucro fuit illa prius à qualibuscunque didiciſſe.* Is (uti *Eraſm.* ad *Gaverum* Epiſtol. p. 789.) *haud multò poſt* [Coletum] *periit, præter Theologiæ profeſſionem, in omni genere diſciplinarum uſque ad moroſitatem accuratè verſatus. Is tamen ut ad multam vixit ætatem, ita nil ſcriptum reliquit.* (Eoque gratiorem lectori fore ejus, quam modò anteà, Epiſtolam judico.) *Afflictus paralyſi plus minus annum ipſa ſibi ſuperſtes fuit.* De *Coleti* vitâ & obitu lege *Eraſmi* Epiſtolam ad *Jodocum Jonam* (pag. 451.) anno 1519. datam, item aliam ad *Gaverum* (pag. 789.)

† Aliæ enim aliquot *Aldi* editiones occurrent in Catalogis ſequentibus, ad quos remitto lectorem, præſertim ann. 1494. & 1495.

quantum denique fuiſſe illum oporteat, quem docti in univerſo orbe viri prope omnes tanti fecerunt.

Veterum, qui de *Græcis* litteris optime meruerunt, Typographorum *Aldus* fuit præcipuus, non tamen ſolus.

Anno 1497. *Rhegii* ſelectas ÆSOPI Fabulas impreſſit *Dionyſius* BERTOCHUS *Græcè* & *Latinè*, cum *Boni* ACCURSII *Piſani* ad Ducalem Quæstorem *Johannem Franciſcum* TURRIANUM [a] Epiſtolâ. *Florentiæ*, anno eodem, TARRÆI & DIDYMI parœmiarum *Græcarum* Authore ZENOBIO Epitomen *Philippus* JUNTA.

Anno proximo, *Mediolani* prodierunt PHALARIDIS, APOLLONII & BRUTI Epiſtolæ *Græcè*, cum *Latinâ* interpretatione, ex ædibus [a] BARTHOLOMÆI *Juſtinopolitani*, [b] GABRIELIS *Braſichellenſis*, *Joannis* BISSOLI & *Benedicti* MANGII *Carpenſium*: item anno 1499. SUIDÆ Lexicon *Græcè*, impenſâ & dexteritate D. *Demetrii* CHALCONDYLI, *Joannis* BISSOLI, *Benedicti* MANGII *Carpenſium*; cui præfiguntur [c] *Græcus Stephani* NIGRI inter Bibliopolam & ſtudioſum

[a] Epiſtola hæc eſt: *In ſuperiore codice, ut vides, emptor, curavimus Æſopi Fabulas Græcis & litteris & verbis, ſubdidimusque earum interpretationem ſecundùm* Rynucium Thettalum *virum meâ ſententiâ & doctum & diſertum. Nunc verò, quo major liberis tuis ac facilior aditus ſit ad utramque Linguam & Græcam & Latinam, quaſdam diĉtiores Fabulas, quæ in communi ſunt noſtrorum hominum uſu, ita ſingulatim in eodem paginis informari curavimus, ut in eodem latere habeatur in dextera parte Græcus, ex ſiniſtra autem Latinus ſermo. Hic enim paſſi verbum quaſi verbo reſpondebit ſine longa inquiſitione &c.*

a Libro hæc ejus Epiſtola præfigitur.

Bartholomæus Juſtinopolitanus Petro CONTARENO *patritio Veneto S.*

Cum omnium atque adeò quotidianis quere-lis res litteraria tal multas deploretur, quæ Librariorum Impreſſorumque incuria in dies defunditur latius, incredibile dictu, nec minùs factum, nullas tam dux bonarum artium cultores exiſtiſſe, qui ſacratiſſimum litterarum numen velut à profanis aſſererent, myſteriumque hoc (ut ita dicam) imprimendorum librorum, ſi non ſtudiorum nutritores, at minimè vel cum ſtudiorum ſaſtidioſis facerent. Hoc verò tempore non deſunt, qui hoc verò publicum negotium privato otio libenti ſibi præferant, hoc maximè fecit, quid eruditorum impetus; quæ non deſuturos jam nunc ſatis perſpectum ſit, te patrono facilè futurum poſſe confidant. Suſcipe per Deos, vir clariſſime, jacentium litterarum clientelam & dignam —— Illud verò non diſſimulandum putavi, non deeſſe qui quæ Phalaridis *feruntur, eas à* Luciano *ſcriptas ſuſpicentur. Has tandem verbum verbo Latinas reddimus duplicibusque voluminibus ita collocabimus, ut pagina paginæ, & verſus verſui fideliſſimè reſpondeant, tot adminiculo ſtudiorum velut infantia nutriatur; & in latere, quas intactas hoc conſilio reliquimus, proſit tibi vires experiri poſſit. Vale.* Ad calcem libri, *Privilegio multa indicta vetatur, nequis ad decem annos imprimere poſſit, nec aliubi impreſſa vendere usquam locorum ditionis inclytæ & feliciſſimæ S. Veneti.*

b Hunc eundem puto eſſe GABRIELEM *Braſichellæ* natum, quem antea ab *Aldo* (in Epiſtol. præfix. *Ariſtotel.* 3 vol. ann. 1497) laudatum legimus.

c Διάλογος Χαρίτων τοῦ Μιλησίου, Βιβλιοπώλης καὶ Φιλομαθής.

ΒΙ. Δεῦρ' ἴθι, φιλομαθές, εἰ τῶν Ἑλληνικῶν ἐρᾷς τάχα φωνῶν.

ΦΙΛ. Τί κελεύεις, καί μοι διὰ τάχους· ἔτυχον γὰρ καὶ σχολὴν ἄγων.

ΒΙ. Θεασάμενος τουτονὶ τὸ βιβλίον, τὸ κάτω, ... τελεωτάτων κείμενον ἀνατεθέν. Πάνυ γὰρ ... μετ' αὐτοῦ ... Ὁρᾷς δὲ τὸ παχὺ αὐτοῦ

αὐτῆς καὶ τὸ μέγεθος. Οὐδὲν γὰρ ἔστιν ὅτε [illegible] ... [illegible]

ΦΙΛ. Οὐκ οἶδα, [illegible]

ΒΙ. Οὐδὲ πῶς γὰρ [illegible] ... [illegible]

ΦΙΛ. Εὖ γε [illegible] ... [illegible]

ΒΙ. Χρυσῶν [illegible]

ΦΙΛ. Λαμβάνε δὴ, καὶ δὸς τὸ βιβλίον.

Dialogum hujuſmodi Concordantiis Bibliorum Latinè præmiſit *Frobenius*, quem integrum ſuo de Pariſienſi *Typographiæ Origine* Tractatu *Chevillerius* pag. 119 inſeruit.

„ *Jean Froben* imprima, dans la Ville de
„ *Bâle*, la Concordance de la Sainte Bible;
„ il en fit une Edition *in fol.* l'année 1496,
„ & une autre en 1523, au lieu de Préface
„ il mit au premier feuillet de cette dernie-
„ re un Dialogue, où il dit, que, quoi qu'il
„ ſoit très difficile de ne point ſe tromper
„ dans l'Impreſſion des Chiffres, lorſqu'il
„ y en a beaucoup à imprimer, néanmoins
„ il y a pris garde de ſi près, qu'il n'y a
„ point fait de faute. Comme cette ma-
„ niere de faire des Préfaces n'a pas été
„ commune parmi les Imprimeurs, & que
„ ce Dialogue eſt un témoignage de la ca-
„ pacité de *Froben*, nous le rapporterons
„ ici tout au long. *Jean Marechal* Impri-
„ meur de *Lyon*, qui remit cette Concor-
„ dance ſous la Preſſe l'année ſuivante,
„ trouva ce Dialogue ſi fort à ſon goût,
„ qu'il voulut bien le mettre dans ſon Edi-
„ tion.

„ EMPTORIS & *Joannis* FROBENII *Dialogus.*

„ EMPTOR. Quid apportas, Libro-
„ rum parens *Frobeni*? FROBEN. Quod
„ tu quidem emptum, Ego verò vendi-
„ tum velim. EMP. Eſt igitur aliquod
„ Opus novum? FROB. Neque novum,
„ neque vetus, ſed vetus novum. EMPT.
„ Tu quidem mane Oedipodem agis reſ-
„ pondens & non reſpondens. FROB.
„ Sed non diu torquebens ænigmate. Vi-
„ des elenchum divinorum Voluminum,
„ aut ſi magis delectat te titulus receptus
„ quàm Latinus, *Concordantiam Biblio.*
„ EMP. Quoties hoc Opus nobis renaſce-
„ tur? FROB. Renaſcetur, ſed veſtro
„ bono. Sol quotidie renaſcitur ſed idem,
„ Hoc Opus toties redit, ſed usquè me-
„ lius. EMP. Fateor, *Frobeni*, pulcherri-
„ mum eſſe victoriæ genus, ſi quis in re-
„ bus honeſtis vincat ſeipſum. FROB. At-
„ qui in hoc Opere ſic ipſe mecum certa-
„ vi, ut ipſe mihi uberioris victoriæ ſpem
„ præripuerim. EMP. Solent quidem iſ-
„ tud egregii Artifices opere quopiam re-
„ licto, in quo quidquid ars, quidquid in-
„ duſtria poſſet, conſumerent, nec ſibi
„ ſpem ullam majoris gloriæ reliquam fa-
„ cerent. FROB. Verum, ſed *Apelles*
„ ſuam *Anadyomenem* non abſolvit. Ego
„ meum Opus perfeci. EMP. Nihil igitur
„ hic, quod deſideretur? FROB. Scis
„ eſſe naturam hujus operis, ut difficilli-
„ mum ſit præſtare, ne quid erroris ſit in
„ numeris. Hic ſic advigilatum eſt, ut hanc
„ omnium difficillimam difficultatem inde-
„ fatigabili curâ vicerim. Et non pauca
„ ſunt adjecta, quæ in prioribus Editioni-
„ bus non habebantur. EMP. Gratulor
„ equidem ſtudiis. Cæterùm ex hoc laboris
„ genere non multum eſt gloriæ. FROB.
„ Fateor, ſed hoc plus à vobis debetur gra-
„ tiæ. EMP. Interea non vereris, ne tibi
„ perpetuus iſte laboribus contrahas ſe-
„ nium? FROB. Quid facias, huc natus
„ ſum, & ſi quid ſenii contractum fuerit,
„ vobis in manu eſt depellere. EMP. Quo-
„ nam pacto? FROB. Si promptè & ala-
„ criter emeritis, quod damus. EMP. An
„ non metuis crimen impietatis qui proſti-
„ tuas Liberos tuos? FROB. Nequa-
„ quam, nam hos Liberos vobis genero,
„ non mihi. EMP. Expecto mercaturam.
„ FROB

dioſum Dialogus, [e] Latina *Antonii* MOTTÆ Epigrammata, [f] Epiſtola *Joannis* MARIÆ *Catanei* ad *Albertum* PIUM Latina, [b] *Demetrii*

„ FROB. Admove aurem. EMP. Huc perchare. FROB. Aufer, inſpice. Si pœnitebit contractûs, referto mercem, ac recepto pretium. EMP. Benignè tu quidem dicis. FROB. Vulgaris laus eſt benignè dicere. *Frobenianum* eſt plus præſtare factis quam dictis. EMP. Accipe monetam probatam. FROB. Accipe mercem æquè probatam: quod utrique noſtrum vertat benè.

Hic *Neger* (cujus ſuprà attuli Dialogum Græcum) eſt ex *Caſali majore Cremonenſis agri*, cujus Dialogum habemus eruditiſſimum (*Mediolani* 1517) ubi (pag. 42) comperimus *iſtum conſuevisse quatuor viros quam ſæpiſſime ſua oratione celebrare, quos inter utriusque literaturæ peritiſſimos principatum facile obtinere ingenuè fatebatur*, Demetrium ſcilicet Chalcondylem *præceptorem ſuum qui jamdiu in hac noſtra inclyta civitate publice conductus ſtipendio Græcas docet literas*, Joannem Laſcarum, *qui nunc Veneti in honorificentiſſimi Regium agit legatum*, Marcum Muſurum Cretem, *qui Patavii publice profitetur*, Aldum Romanum, *cujus opera ac ſtudio reipublicæ literariæ plurimum adauctum eſt*, Demetrium *tamen* Chalcondylem *ceteris tum ætate ac rerum uſu, tum vel maxime doctrinarum orbe præfert*. —— Quid nobis Demetrii *hic nominatim memorat? quem omnes tam Latini quam Græci, qui ei conſuetudine uſi ſunt, humaniſſimum, doctiſſimum, prudentiſſimum, continentiſſimum pie prædicant, et nunquam deſinunt? Num me Stephanum* Niger *præceptor noſter, quem ei tot annos aſſiduam operam dedit, quique ſemper inter intimos ejus familiares extitit, tantam in eo* Demetrio *integritatem, tantam eruditionem, tantam ſingularitatem, tam candidos mores, ut ætate noſtra mortalium nemini poſſponendus videatur?* —— pag. 43 *Salvus ſis*, Demetri *præſtantiſſime, juventutis* Mediolanenſis *moderator*.

[e] En duo ejus Epigrammata.

Antonius MOTTA.

Demetri *æternas debet tibi musa laureas,*
Quod dignum quod tam nobile tradis opus,
Debet MOTTA *magis, cujus tua cura reſultat*
Gloria diſcendo, te duce quanta datur.

Antonius MOTTA.

Olim Phocis erat doctis celebrata Poetis,
Unde novum exhauſit ſanctius Ascra *melos,*
Proximus huic Helicon, *rure forte æmulus illa*
In quo tam expreſſit nobile Smyrna *Sophos*
Cadmeis Ducæus *olim volitare per urbes*
Doctus & immenſo eſt perſtrepuiſſe ſono.
Dignus Inſubres Suidæ *decus auxit ab urbe,*
In cujus lapſa eſt Græcia *tota ſinum.*

[a] Sic ſcribit ille —— *Quis poſt hanc divinam imprimendi Artem, librum aliquem ſatis undique numeris abſolutum publicavit? neque characteribus decenti inſignitum? emendatione optima illuſtratum? utilitate publica neceſſarium? Ego autem non negaverim jam plurima utriusque Linguæ Volumina per eruditos in lucem venisse, quæ ſplendorem maximum & utilitatem ſicum attulere, ſed quod certe, quam* Suidas *Græcus, abſolutionem ſit conſequutus, nullum facile contenderim.* —— *Latebat in tenebris paucorum ſolus tam pretioſus Autor, & ab omnibus ſiccus deſiderabatur. Nullus ipſum ſerebat, nec poterat. Tandem ad hanc provinciam inſertatur vir Atticæ facundiæ princeps* Demetrius Chalcondyles *præceptor noſter. Non ut ceteri Græcorum ſtudioſis tantam felicitatem invidit, ſed ducem ſe conſtituens egregios hujus Artis & induſtrios viros* Joannem BISOLUM *&* Benedictum MANGIUM Carpenſes *accerſivit, per quos typis in ordine reformatis, additis etiam plerisque & magna, & admiranda gratia, quippe qui in eo genere præſtantiſſimi ſint, & præter tandem non & ætatem ſuam pluribus multisque collatis Exemplaribus emendandum imprimendum, & renovandum* Suidam *aggreditur, tanto ſtudio & diligentia uſus, ut obſcura detexerit, averſa correxerit, manca ſuppleverit, & ut demum quod ſentio dicam, in illo explicando Autorem ipſum ſuperaverit. Debes itaque plurimum illis*, Alberte *vir Clariſſime, nam poſt Græcorum tot tibi dicata Volumina, quibus tuum ſibi illuſtris, nullum, neque majus, neque utilius dicari potuit* &c.

[b] Sic ille in Epiſtola: Τῷ περὶ βιβλίων Σουΐδα γενναίως μὲν ὑπὸ Βενεδίκτου Μαγγίου καὶ Ἰωάννου Βισόλου τῶν Καρπησίων. Ἦ ὁ μὲν ... ἐν ... ἔτυχεν ...

τῇ

Digitized by Google

tri CHALCONDYLI Græca. Ad calcem, quaternionum tabella, & [a] Latini aliquot *Joannis* SALANDI ad CHALCONDYLUM & Lectorem verſus. Typographicum inſigne duo rami cum litteris Typographorum initialibus I. B & B M. & lemmate [*ſudavit & alſit*] quo nullum ſane poterat commodius excogitari.

Eodem hoc anno, *Venetiis*, lucem aſpexerunt *Etymologicum magnum*, & SIMPLICII Commentarius in ARISTOTELIS *Categorias*, Græcè,

[illegible]

a *Joannes* SALANDUS, *D Demetrio* CALCHONDILO

Majeſtas, decus & nitor vetuſtas,
Argei eloquii ſerere viſus
Et torpore gravis prius veterno,
Sermo Cecropius Sophoque Achæum,
Neſtrâ & cognitione jam remotum
Propter barbariem parum ferendam
A tenſi ribus avitaque Lingua,
Quem fruſtra appeteretur in Poetis,
Greſſu liberiore conſtitatis
Et campo uberiore devagatis,
Quæmque omnis quereretur orbi Phœbe,
Fuſſi interpreſe nunc opus peris
Et Muſa Angelica locum regerant
In terris Latiis ſirenis atque
Scirent Heſperia ſinum beatum,
Demetri, Aſiaticus bonis eo oris
Venetis hæc Italas paluſque noſtram
Græca ac Pallade tunc parum vigentem
Poſſes erigere, & juvare triſtes,
Muſas Pierides favore nulli
Gratas neſtaris, aut decore ſultas,
Qui præter reliquos tuos honores
Et præconia multa, quæ mereris
Longis uſibus, arte, vel lepore
Nobis Atticæ ſcripta quo reſolvere
Tanta cum gravitate, cum tenore
Conſtanti, ut videaris ore ſeri,
Quæ priùs cecinere, qui hic dederunt
Suidam in multiplici vocabulorum,
Et verum ſerie gravem, frequentem
Lethen in aquis latere ſuetum,
A noſtris manibus male evolutum,
Auras in ſuperas vel in comas,
Accedente meo ſimul ſodali,
Charo compatre ſemper omni amando,
Non ſtulta ratione, ſed peritâ
Miſtâ cum Maria meo Johanne
*Sed præſtanti operam, * manium & artem*
Inter calligraphos locum tenente
Primum nunc Benedicto in orbe noſtro
Aſſumpto in ſocium ſuo Joanne,
Per quos in hiſtorias vocabulaque
Si quid quæ ſueras & ancupteres
Hoc Suida duce non poteſt latere.

Sic

* Repone forſan manuumque.

cè, [a] ſumptibus *Nicolai* BLASTI, laborè & induſtriâ *Zachariæ* CALLIERGI *Cretenſium*. Ad Libri utriuſque calcem, [b] Regiſtrum quaternionum; cum inſigni (quo plerumque uſus eſt CALLIERGUS) typographico, aquilâ ſcilicet expanſâ bicipite coronatâ, litteris ZK pectori adfixis. Exaratur etiam in utroque ſymbolicum nominis [ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΛΑΣΤΟΣ] compendium, uvarum palmitibus (alludendo ad vocis βλαςὸς etymon) incinctum, ſigno crucis cum litteris IC & XC ſacri nominis indicibus ſuperimpoſito. Rubricis tituli & initiales capitum litteræ fulgent, uti & ſuperni paginarum capitalium margines vocibus [ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΟΥ ΒΛΑΣΤΟΥ] hinc inde ad latera appoſitis. Etymologico præfiguntur [c] Græca *Marci* MUSU-

Sic noſtrâ ex regione quæ tenebat
Vix tellum brevis ſui latentis puſillum,
Jam regnas ditione fretus ampla,
*Lector candide * Valere juſſi*

Idem ad Lectorem.

Qui plena monumenta ſebet honoris labellis
Attica qui Graiæ fontibus orſa trahet,
Huic Sudi infudat, largo qui ut roſea cornu
Fundit opes anteat pabula magna ſue
Mecum tibi Antiæ blandâ emitat ex Joannes,
Debebis Graiæ Palladis auctor honor.
Tantum opus aggreſſus per quos Demetrius edit,
Caſtigatque, opere qua mean apta patet
Quod ſupereſt, lector, pretio haud abſterrear magno,
Magnum opus illud emat, maxima meſſis erit.

a *Etymologici* Exemplar eſt magnificentiſſimum, cujus ſinguIæ paginæ binas columnas continent. Τὸ μέγα Ἐτυμολογικὸν [illegible] Κυρίου Νικολάου Βλαστοῦ τοῦ Κρητὸς [illegible] Ζαχαρίου Καλλιέργου τοῦ Κρητὸς [illegible]. Sic elegantiſſima hæc *Etymologici* editio conjunctis utriuſ-

que ſtudiis fideliter peracta eſt. Rarum ſanè ac laudabile litteraturæ illo tempore florentis argumentum.

Τὸ Ἐτυμολογικὸν [illegible] Νικολάου Βλαστοῦ τοῦ Κρητός, [illegible] Ζαχαρίου Καλλιέργου τοῦ Κρητός, [illegible]

b Ἡ τῶν τετραδίων ὁδ' εἴη.

c Μάρκου Μουσούρου τοῦ Κρητός.

[illegible]

* Vide in exemplaribus quibusdam [illegible]

MUSURI & [c] *Joannis* GREGOROPULI *Cretenſium* in ſuorum popularium artisque (quâ excelluerunt) typographicæ laudem Epigrammata, & [b] illius ad *Patavii* Scholaſticos Epiſtola.

Anno 1500. Ejusdem BLASTI ſumptibus, & (ut conjicio, nam hujus nomen non adjicitur) CALLIERGI induſtriâ prodiit Græcus *Ammonii* PARVI *Hermiæ* in quinque PORPHYRII voces [d] Commentarius.

Eodem [d] anno, ex *Philippi* JUNTÆ officinâ ORPHEI *Argonautica* & hujus PROCLIque *Lycii* Hymni exierunt.

Nullum hi duo Libri in calce habent Regiſtrum.

Com-

Κρὴς [illegible]
Κρὴς τάδε. Κρεῖ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

a Ἰωάννου Γρηγοροπούλου τοῦ Κρητὸς

[illegible]
[illegible]
[illegible]
Νικόλαος ὁ Κρὴς, Βλαστὸς [illegible]

b Μάρκος ὁ Μουσοῦρος τοῖς ἐν Πατάβιῳ σχολαστικοῖς εὖ πράττειν.

Οἱ μὲν Ἑλληνικὰς [illegible] —— [Hic annus, qui hic deſignatur, eſt 1493, cùm typographia Græca maximè cœperit exerceri. Antea tamen, licet non ita frequenter, Græcæ occurrunt elegantiſſimæ editiones.] —— [illegible] Νικόλαος [illegible] Βλαστὸς, [illegible] Καλλιέργης, [illegible] Κρῆτες [illegible] Ὁ δὲ Φιλόπονος [illegible] ἐργάζεται [illegible] [illegible] Ἔπειτα [illegible] [illegible] Πινδάρου (Olymp. Od. 6 v. 1.) [illegible] &c. —— [illegible] &c. —— [illegible] &c.

c Ὑπόμνημα [illegible] Ἀμμωνίου Ἑρμείου [illegible] —— [illegible] Νικολάου Βλαστοῦ τοῦ Κρητὸς, [illegible]

d *Anno ab incarnatione M CCCCC. Die XIX Septemb. Impreſſum Florentiæ impenſâ Philippi Juntæ bibliopolæ. Siquas errores in hoc opere, lector, inveneris, quæ propter ocius oculos noſtros ſubterfugerunt, eos pro ingenio emendabis. Vix fieri poteſt, ut non errores interveniant.*

Complutibus jam tum *Aldinis* cum aliis *Græcorum* Librorum editionibus enumeratis & expoſitis; vocibus quibuſdam Typographorum technicis, de quorum apud Libros *Græcè* præſertim impreſſos uſu me dicturum fore antea receperam, locum hic dabo.

Signaturarum, reclamantium, ciphrarum, regiſtrorum nullus uſus fuerat in primis, qui *Græcè* prodierunt, Libris E G in LASCARIS a Grammaticâ ann. 1476. in b ÆSOPI Vitâ & Fabulis c ann. 1480.

Primæ uſu venerunt Typographis ſignaturæ cum regiſtro ad calcem poſito; uti in *Batrachomyomachiâ* anno 1486. ubi ſignaturæ ſic exprimuntur Latinis figuris: a ii | a iii | a iiii | in ſecundo quaternione, b i | b ii | b iii | b iiii | in tertio, c i | c ii | c iii | c iiii || Et ad libri finem Regiſtrum ſic diſponitur;

ἀρχόμενος
παντὸς
τεμάχεται
ἐνδέκατον α

1

φιλοι

a Impreſſum *Græcè* integrum Codicem hôc antequàm non vidi. Idemque intrinſecùs huic præfixa Græcè & Latinè DEMETRII *Cretenſis* Epiſtola —— *Quapropter cum multum mente plurimùm verò experientia laboravimus, vix tandem inveni, quonam modo & libri quoque Græci imprimerentur, tum litterarum compoſitione, quæ varia & multiplex pendè litteras Græcas extitat, tum maximè in accentuum ſervatione, quod profectò arduum erat, nec parvâ indigebat conſideratione.* —— Poſtea docet, quàm neceſſarium fuerat à Grammaticis incipere. Vix dubium eſt, quin huic editioni compendiæ *Demetrius* CHALCONDYLAS, qui ſenſiſſe Epiſtolam, præfuerit.

b Huic præfigitur Latina *Accurſii* Epiſtola.

Bonus ACCURSIUS Piſanus *doctiſſimo ac ſapientiſſimo Ducali Quæſtori* Johanni Franciſco TURRIANO *ſalutem plurimam dicit.*

Cum animadverterem quanti in pretio & apud Platonem *& apud univerſam vetuſtatem Æſopus habitus fuerit, inſtitueram me facturum rem non indignam, ſi Græcas ejus Fabellas & Vitam unà cum Latina interpretatione imprimi curarem, quo devulgarentur inter omnes, & eas ad te omnium primum, qui graviſſimus & doctiſſimus ſis, duxi mittere.* —— *Ex earum lectione conſules liberis tuis, qui tibi ſunt, ut ceteris in rebus, tum in doctrina eloquentiâque ſimillimi. Non enim me latet non licere tibi per occupationes tuas harum rerum lectioni operam dare. At ne indiges quidem, qui & ſcribendo & loquendo ornatiſſimus ſis & eruditiſſimus. Verum liberi tui, ſi hæc res ſtuduerint, reddentur propediem & docti & diſerti in primis, quos tu plurimum cupis eſſe, excultâ quadam ac perpolita litteraturâ, quam nemo intelligit nominem poſſe à noſtris hominibus abſolutè contingere, ubi Græcarum litterarum omnino ſint rudes.* Ante hunc annum Librum Græcè cum Latinâ ſeorſim interpretatione impreſſum non novi. Idem omnino hujus, qui præcedentis, Libri character, ambo *Mediolani*, & forſan ab eodem Typographo excuſſi.

c Hic lector monendus eſt meum, quod habeo, exemplar mancum eſſe, nec quicquam aliud præter Vitam Æſopi Græcè continere; neque ideo me poſſe annum, niſi ex conjecturâ, aſſignare. Biblioth. Barberin. & Fabric. Biblioth. Græc. *Æſopi vita & fabula per Rinuccium in Latinum verſa. Mediol. 1480. 4to.*

φιλαι
ἄστιε
ἔιδηγὰρ
ἤικα
ι1

φυγοῦι
τῶ βαλα
τῶ δ' ἔβαλο
ὁι μὲ γὰρ
ι11

In Homeri Editione 1488, nullum regiſtrum: ſed ſignaturæ exprimuntur litteris Romanis majuſculis; A, AII, AIII, AIIII BI, BII, BIII, BIIII CI, CII, CIII, CIIII &c. Hæ ſignaturæ, quæ plerumque ſub extremâ paginæ lineâ poni ſolent, aliquando reperiuntur ad extremæ lineæ latus locatæ, uti G III.

Isocrates editio *Mediolanenſis* ann. 1493 habet ſignaturas & Regiſtrum.

In *Anthologiâ* 1494, aliisque Libris, ubi [a] litteræ majuſculæ ſolæ adhibentur, Regiſtrum non invenio. Signaturas indicant litteræ Græcæ majuſculæ in *Anthologiâ* & Callimacho, AI, AII, AIII, AIIII. BI &c. ΓI &c. aliquando ad ultimæ aut penultimæ lineæ latus poſitæ, uti in *Antholog.* AII, AIII. Latinæ minuſculæ in *Gnomis* & Musæo; ai, aii, aiii, aiiii &c. ad ultimæ nonnunquam lineæ latus; uti biii, biiii. Græcæ minuſculæ in Apollon. *Argon.* 1496. αι, αιι &c. βι, βιι &c. etiam ad ultimæ lineæ [b] latus; uti ιι, ιιι,)ιιι, ιιιι.

Signaturæ indigitantur per litteras Græcas aut Latinas, majuſculas aut minuſculas, aut ſeorſim aut conjunctas, quarum ſingularum in variis editionibus ſpecimina ſubjicimus.

Isocrat.	1493.	α, αιι, αιιι, αιιιι &c. AI, AII, AIII, AIIII &c.
Pſalter Græc Aldi.		α, αιι, αιιι, αιιιι &c.
Aristotel. Vol. I	1495	A, AII, AIII, AIIII B &c. C &c. Δ &c. E &c. F &c. N, NII, NIII, NIIII a, aII, aIII, aIIII &c.
Gaz. *Gramm.* &c.	1495	α, αιι, aIII, aIIII bβ, bβιι, bβιιι, bβιιιι cγ, cγιι, cγιιι, cγιιιι &c. α &c. AA &c. BB &c. CΓ &c.

Theo-

a De his poſtea agam.
b In aliis etiam Libris idem reperitur, uti *Orph.* 1500.

THEOCRIT &c	1495	A A I I A A II &c B B I &c Γ C I &c AA αα | AA ααα &c BB ββ &c αα, ααα &c
LUCIAN	1496	AI, AII, AIII BI, BII, BIII, BIIII αι, αιι, αιιι, αιιιι &c δι, διι, διιι, διιιι &c. ααι, ααιι &c.
Hort ADON	1496	*I, *II, *III, *IIII, *V αα &c AA &c BB &c CΓ &c.
ÆSOP. .	1497.	α, αιι, αιιι, αιιιι b, bιι, βιιι, βιιιι γ, γιι, γιιι, γιιιι δ, διι, διιι, διιιι
ARISTOTEL. Vol 2.	1497	αα αα, αα αα ιι, αα αα 3, αα αα 4, αα αα 5, bb ββ, bb ββ ιι, bb ββ ιιι, bb ββ ιιιι, bb ββ ιιιιι &c AA &c BB &c ΓΓ &c
ARISTOTEL Vol 3	1497	*, *ιι &c x, x ιι &c +ι, +ιι &c ⊕ι, ⊕ιι &c αα, &c A &c B &c CΓ &c
ARISTOTEL' Vol 4	1497	+ ααα ααα &c AAA &c BBB &c CCC ΓΓΓ &c AAA ααα &c BBB bbb &c ΓΓΓ ccc &c αα, α a2 &c. β b &c AAA ααα &c
Dictionar Gr Lat .	1497	a &c b &c I &c K &c L &c A &c B &c. C &c. O &c. P &c
ARISTOTEL Vol 5.	1498	αααα &c AAAA &c
ARISTOPHAN	1498	1, 2, 3, 4, α, αιι &c A &c B &c. Γ &c.
PHALARID *Epistol.*	1498	αα, αα ιι &c.
Epistol. Varior. .	1499	*, * ιι &c α, αιι &c A &c B &c Γ &c
DIOSCORID .	1499	*, *ιι &c α, αιι, αιιι &c
NICAND . .	1499	A, Aιι, Aιιι, Aιιιι B, Bιι, B3, B4. Γ, Γιι, Γιιι, Γιιιι &c
ARAT	1499	N, Nιι, Nιιι, Nιιιι, N5 &c
SUID .	1499	αι, αιι &c αααι &c A &c B &c Γ &c AAι &c.
Etymolog &c; SIMPLIC	1499	Aα, Aβ, Aγ, Aδ, Aε Bα, Bβ, Bγ, Bδ Γα &c AAα, AAβ, AAγ, AAδ
HERMIÆ *comment.*	1500	
ORPH .	1500	αι, αιι, αιιι, αιιιι, &c

* Biblio-

[a] Bibliopegis plurimùm proderat [aa] Regiſtrum aut Regeſtum; quod etiam [b] ſeries chartarum, & alicubi [c] Speculum, [d] Græce Ἰδιώτης vocabatur. Illud in Libri fine omnes ſuo ordine, quæ Signaturis ſerviebant, litteras, unà cum initialibus priorum [e] aliquot in unâquâque ſignaturâ foliorum vocibus, collectas exhibebat. Quoniam vero id ſæpè in grandioribus Voluminibus adeò excreſcebat, ut plures [f] paginas occuparet, viſum eſt in compendium redigere.

Signaturis igitur ſolis in unam pluréſve lineam aggregatis, ſubnotare mos erat, quoties ſingulæ multiplicabantur: ſi enim ſemel, vocabantur [g] *unerniones*; bis, [h] *duerni*, [i] *διάδια* vel (quod malim) [k] *δυάδιας*; ter, [l] *terni*, [m] *τριάδια* vel [n] *τριάδιαι*, quater, [o] *quaterni* [p] *τετράδια* vel [q] *τετράδιαι*; quinquies, [r] *quinterni* [s] *πεντάδια* vel [t] *πεντάδιαι*; ſexties, [v] *ſexterni* [x] *ἑξάδια*; ſive [y] *duerniones*, *terniones*, *quaterniones*, *quinterniones*; vel [z] *quaderniones*, *quinterniones*.

Brevem hujuſmodi ſignaturarum *σύνοψιν* in Græco ALDI *Pſalterio* habemus.

α, β, γ, δ, ε, ζ, η, θ, ι, κ, λ, μ, ν, ξ, ο, π, ρ, σ, τ, υ.

Ἅπαντα τετράδια, πλὴν τοῦ ι, ὅπερ γάρ τριάδιον. Eodem modo etiam in [*] aliis.

[3] In nonnullis Libris adduntur Regiſtrum & Syllabus; [b] eſt, ubi, neglectis Regiſtro & Syllabo, ſola fit mentio multiplicationum. Illic aliquid abundare, hic nimium deeſſe mihi videtur. [c] Alibi Regiſtro ſubjicitur, non Syllabus ſignaturarum, ſed tantùm multiplicium ratio. [d] Regiſtrum aliquando occurrit; ubi mendoſè deeſt aliquot foliorum ſignatura. Hactenus de Signaturis & earum Regiſtris: jam de Recla-

a CHEVILLER pag. 39.
aa De his vocibus lege DAUSQ. *Orthograph.* Vol. 1. ann. 1631. pag. 269.
b JOSEPH Gr. *Baſil.* 1544. ALD. *Orthograph. Venet.* 1566.
c Enarrat. JUVENAL. per *Georg.* MEROL. ann. 1478. *Junian.* MAI. *de priscor. proprietate verbor.* ann. 1480.
d *Etymologic.* & SIMPLIC. ann. 1499.
e Duorum in duerno, trium in terno, quatuor in quaternis, quinque in quinternis, ſex in ſexternis. Vide ARISTOTEL. 1. vol. 1495. *Hort.* ADONID. 1496. ARISTOTEL. 5. vol. 1498.
f ARISTOTEL. 2. vol. 1497.
g *Ioann.* PHILOPON. &c. ALD. 1512.
h, i, l, m, o, p, r, s. ARISTOPHAN. 1498.
k ARISTOT. 5. vol. 1498. Epiſtol. variæ. 1499.
n ARISTOT. 3. vol. 1497.
q, t ARISTOT. 4. vol. 1497.
u, x. ARISTOT. 5. vol. 1498.
y DEMOSTHEN. apud *Ald.* 1504. & *Æſop.* apud Eund. 1505.
z *Jun.* MAI. *de propriet.* 1480.
* ARISTOTEL. vol. 4. 1497. DIOSCORID. & NICAND. 1499. SUID. 1499. Negligitur hic Syllabus in ÆSOP. 1497. *Etymologic.* & SIMPLIC. 1499. ubi & Regiſtrum in PHALARID. *Epiſtol.* 1498.
a *Lexic. Gr. Lat.* 1497. ARISTOT. 5. vol. 1498. ARISTOPHAN. 1498. POLITIAN. 1498.
b ARISTOTEL. 3. vol. 1497. Ἅπαντα τετράδιά ἐστι πλὴν τοῦ ⁿ καὶ CΓ. καὶ K διάδια γὰρ τριάδια.
c ARISTOTEL. 2. vol. 1497.
d *Hort.* ADONID. 1496. ubi omittitur primus quinternio.

Reclamantibus & Ciphris dicendum. [a] Regiſtrum recentiores omnino neglexerunt Typographi; nam Signaturæ, Reclamantes & Ciphræ Bibliopegis ſufficiunt.

Voces (quas dicunt) *Reclamantes* anno 1495 in [b] *Aldinis* Editionibus frequentari cœptæ, in ARISTOTELIS Volumine primo nullæ. In *Hortis* ADONIDIS ann. 1496 infra ultimam ſignaturæ cujuslibet paginam, in *Pſalterio* infra alias etiam paginas, infra pene omnes in reliquis ARISTOTELIS Voluminibus [c] aliiſque ſitæ occurrunt. Hæ autem *Reclamantes* ſemper poſteriori paginæ, nunquam anteriori, ſolebant ſupponi. Utrique has ſupponere mos erat paulò [d] recentior.

Ciphras ſuperiori paginarum anteriorum oræ affixit ALDUS [e] anno 1496: poſtea autem [f] ipſe & [g] alii neglexerunt. Has tandem [h] utrique foliorum paginæ cœperunt imprimere. *Thomas* ANSHELMUS (uti [i] obſervavit CHEVILLERIUS) in ſuâ [k] HESYCHII editione in binis columnis excuſâ ciphras infrâ in utrâque pagina ſub ſingulis columnis in parte mediâ diſpoſuit.

Signaturas primum & [l] *Ciphras*-celebres centuriæ ſequentis Typographi,

a Lege CHEVILLER pag. 39. „ Mais „ pour être tout-à-fait ſeûr, il faut encore „ lire quelquefois les deux dernieres lignes „ d'un feuillet, & les deux premieres du „ ſuivant avec reflexion, s'il y a de la ſuite „ & du ſens.

b THEODOR. *de menſib. etc.* 1495 THEOCRIT HESIOD. 1495.

c ARISTOPHAN 1498. POLITIAN 1498. DIOSCORID. & NICAND. 1499. ARAT 1499. *Epiſtol. Variar.* 1499. &c.

d *Theodor.* GAZ *Grammat. Gr.* lib. 1 apud FROBEN. ann. 1516.

e *Hort.* ADONID. Sic ARISTOTEL. vol. 2 3 4 1497. 5 1498.

f *Dictionar. Gr. Lat.* 1497. ARISTOPHAN POLITIAN 1498. DIOSCORID. NICAND. *Aſtronom. Epiſtol.* 1499.

g SUID. apud CALLIERG. 1499. Reclamantes & Ciphræ omittuntur in LUCIAN 1496. ÆSOP 1497. PHAVARIN. *Etym.* 1498 *Etymolog.* & SIMPLIC. 1499. HERM. & ORPH. 1500.

h ALD. in DEMOSTH. 1504.

i Pag. 38.

k Anno 1514.

l Signaturis & ciphris uſi ſunt *Henr.* STEPHANUS 1504. in ARISTOTEL. *Phyſic. &c Metaph. Lat. Franc.* REGNAULT & *Ægid.* GOURMONT 1510. in PLIN. *Epiſt.* SIMON COLINAEI 1520. in CICERON. *deOfficiis. moribus*. Ciphras omiſerunt aliquando GOURMONT 1508. in TISSARD. *Opus Grammat.* & 1528. in ARISTOPHAN. *Græc.* BADIUS 1505. in HORAT. *Rob.* STEPHANUS 1526. in PRISCIAN. *de Accent.* & 1527 in MOSEL. *de Accent.* VASCOSANUS 1532. in *Theon.* MAG. *&c.* *Græc. Andr.* BOUCARDUS 1531. in VIRGIL. *Conr.* NEOBARIUS 1539. in *Ocell. Lucan. Græc.* Ciphras in mediâ paginarum omnium fronte poſuit *Phil.* JUNTA 1516. in *Enchirid. Grammat. Græc.* uti etiam *Aldus* in ſuâ editione *Lucianeâ* 1503. qui in Græca Proverbiorum collectione (1505. ad calcem *Æſop. Fabul.*), ubi ſingulæ paginæ binis columnis imprimuntur, ciphras ſupra in mediâ ſingularum columnarum parte diſtribuit. Has FROBENIUS neglexit 1515. in *Epiſtol. quorund. Viror.* & paginis omnibus affixit 1518. in *Epiſtolis* ERASM. *Rob.* STEPHANUS paginæ foliorum anteriori affigebat 1526. in *Præcept. Theodoſii.* Denique etiam poſteriori 1530. in CICER. *Topic. Jo. Lodoic.* TILETANUS paginæ utrique 1536. in ASCON. *Comment.* & 1545. in ARISTOPHAN. *Thesmoph. Græc.* Sed in alteri anteriori 1542. in PLAU. *de Vir. Illuſt.* & 1544. in OVID. *Epiſt.*

Google

graphi, priorum exemplo ducti, ac tandem (licet aliquantulo parcius ſeriuſque) *Reclamantes* in ſuis Editionibus obſervârunt.

In his Artis Typographicæ minutiis, neſcio an fuerim paulo occupatior. Multum autem abeſt, ut hanc exhauſerim materiam. Quot enim Libri eſſent attentiùs evolvendi! ſed Lector hôc meo interim labore erit contentus, & forſan non minùs, quam ego, defatigatus; præſertim cùm hæc typographica adminicula in Bibliopegorum potius quàm Lectorum uſum excogitata ad exteriorem Libri habitum potius quam ſenſum pertineant. Ciphrarum tamen uſum nunquam melius ſenſimus, quam cùm Librorum Indices (res, incertum, magisne laborioſa an neceſſaria) componi cœperint.

Aggrediar jam id, quod antea promiſeram, præſtare, & Græcarum Capitalium uſum in antiquis Editionibus explicare.

Anno 1494. *Joannes* LASCARIS litterarum Græcarum Capitalium uſum *Florentiæ*, *Laurentio Franciſco de* ALOPÂ *Veneto* Impreſſore, induxit. Eâ characterum ſpecie excuſi prodierunt Libri ſequentes, in 4to.

ANTHOLOGIA *diverſorum Epigrammatum*; *Florentiæ*, per *Laurentium Franciſci de* ALOPÂ *Venetum*. III Idus *Auguſti* M CCCC LXXXXIIII.

APOLLONII *Rhodii Argonauticon Libri quatuor*, *cum Scholiis Græcis*; *Florentiæ*, anno milleſimo quadringenteſimo nonageſimo ſexto.

EURIPIDIS *Medea*, *Hippolytus*, *Alceſtis*, *Andromacha*.

CALLIMACHI *Hymni*.

GNOMÆ *Monoſtichoi ex diverſis Poetis ſecundùm ordinem Alphabeticum*, *& Poematium* MUSÆI.

His plures, qui capitalibus excuſi ſint, Libros nondum vidi. Audivi tamen, qui affirmaret HOMERUM à ſe aliquando viſum. In re nihilo-

a CHEVILLER p. 38. *Les Imprimeurs ne les ont employées que fort tard, vers l'année* 1520. Sic *Chriſtian* WECHELUS 1528. in GALEN. *de plenitud.* VASCOSANUS 1533. in *Turnebi Quæſt.* Sim. COLINÆUS 1534. in *Nov. Teſtam. Græc.* *Franc.* GRYPHIUS 1536. in HEGENDORPH *Method. Epiſtol.* *Ambroſ.* PARVUS 1543. in PRIN. *Nat. Hiſt.* *Franc.* STEPHANUS 1543. in *Gr. Pſalter.* *Guil.* MORELIUS 1549. in PHALARID. *Epiſt.* Reclamantes aliquando adhibitæ ſunt, & ciphræ neglectæ apud ARISTOPHAN. *Gr.* per GOURMONT 1528. VIRGIL. per *Andr.* BOUCARD. 1531. ADAMANT. *Phyſiognom. Gr.* per NEOBAR. 1540. Dubito, an TILETANUS & *Joannes* ROIGNY reclamantibus unquam uſi ſint. *Rob.* STEPHANUS ſignaturis, ciphris & reclamantes in *Hebr. Prophet.* 1539. aliiſque *Hebræorum Bibliorum* partibus; uti & in *Græcis* Editionibus EUSEB. 1544. *Nov. Teſt.* 1546. 1549. &c. Has VASCOSANUS omnibus paginis appoſuit in *Medicis Græc.* CLEWARD. 1534.

Apud quoſdam Typographos, in *Græcis* magis quàm *Latinis*, Reclamantes reperiri obſervo; uti apud *Franc.* STEPHANUM, qui neſcio an unquam has, præterquam *Pſalterio Græco*, appoſuerit.

Hæc libuit obſervare de Typographis *Pariſienſibus*. Nimis longum eſſet de aliis ſigillatim dicere.

nihilominus tam rarà, ſunt rari, quibus meam fidem adſtringerem.

Capitalis character mihi videtur Textui præcipuè Authorum deſtinatus, cùm minuſculus ſcholiis potiùs inſerviat. Pat enim eſt partem Libri nobiliorem nobiliori typo impreſſam conſpici. Sic videmus APOLLONII Textum typo capitali, ſcholia minuſculo imprimi. Quinimo, ubi ſcholia alicujus Authoris ſola imprimuntur, voces ipſæ è textu citatæ, quæ in ſcholiis explicantur, capitalibus litteris diſtingui ſolent. Quod in vetuſto *Homericæ Iliadis* interprete anno 1517. & antiquis in SOPHOCLIS Tragœdias ſcholiis anno 1518. *Romæ* editis obſervatum eſt. Illis & his carmina aliquot LASCARIS præeunt *Græcis* majuſculis excuſa. Eandem quoque majuſculorum rationem ſecuti ſunt *Gerardus* MORRHIUS ann. 1530. & *Wendelinus* RICHELIUS ann. 1539. in *Græco* HOMERI Interprete excudendo, quoties una pluréſve *Homerici* Textus voces inſerendæ occurrunt. Hæc quidem litterarum varietas legenti perutilis eſt, quo faciliùs & citius Textus ſecerni à ſcholiis & internoſci poſſit.

Anthologia ſuprà dicta à [a] *Leone* ALLATIO ſcribitur anno 1484. *Florentiæ* edita, toto decennio antequam noſtra. [b] Vitium puto numeris ſubeſſe typographicum. Illam enim Editionem à viro eruditiſſimo antiquitatis indagatore ignorari vix credibile eſt, neque ullam anno 1494. extitiſſe vetuſtiorem veriſimile, cum præterea ante annum 1488, quo HOMERI opera prodierunt, *Florentiæ* nil *Græcè* excuſum fuiſſe ex HOMERI illius Præfationibus antea memoratis Lector facile conjiciet. R. P. D. *Bernardus de* MONTFAUCON tradit in [c] Bibliothecâ S. Salvatoris *Bononiæ* aſſervari *Anthologiam primò cuſam ſine nomine Typographi & Loci*; & in [d] Bibliothecâ S. *Joannis de Carbonariâ* *Editionem Anthologiæ vetuſtiſſimam elegantibus typis*. Annum non adjecit vir clariſſimus, quem tamen in aliis rarioribus Libris omittere non ſolet, E. G. [e] *Grammatica Græca Conſtantini* LASCARIS *cuſa Mediolani anno* 1476. HOMERI *Iliados editio anno* 1488. [f] *Ejuſdem Odyſſea cuſa Florentiæ anno* 1488. [cujus Editionis bina Volumina cùm diſtracta ſint nec in eâdem Bibliothecâ occurrant, Hoc in *Ambroſiana Mediolanenſi*, illud in B. MAR. *Florentin.* conjicio utrumque ſimul junctum è rariſſimè fieri obvium] [g] *Editio prima Græco-Latina Pſalmorum Mediolani anno* 1481. *Biblia Moguntina anno* 1462. ARISTOTELIS *prima editio*

a *Animadverſ. in Antiquit.* Etruſc. *Fragm.* Paris 1640. 4to. pag. 61. 62.
b Lege FABRIC. *Bibl. Gr.* lib. 3. p. 698.
c *Diar. Italic. Paris* 1702. 4to. p. 410.
d Pag. 312.
e Pag. 369.
f Pag. 17.
g Haud pauca tamen in publicis & privatis *Angliæ* Bibliothecis videre mihi contigit, ubi jamdiu apud eruditos revixit laudanda veterum bonorum Librorum aviditas.
h *Diar. Ital.* p. 410.

tio in membranâ, quam, licet annum non adſcripſerit, *Aldinam* (de qua antea) fuiſſe non dubito.

Sed ut ad *Anthologiam* redeam, ſiqui ejus codices [a] anni indicio careant, id cauſæ eſſe crediderim, quod LASCARIS Epigramma Græcum & Latina ad *Petrum* MEDICEN Epiſtola (*quam vidiſſe operæ pretium eſſe ſcribit* [b] ALLATIUS, ideoque mox deſcribam) a calce Libri avulſa & à quibuſdam litterariæ antiquitatis ſtudioſis ſeorſim (eruditionis alibi raræ, quæ ibi diffunditur, gratiâ) fuerint ſervata. Hanc in poſterioribus Editionibus per Typographorum avaritiam omiſſam eſſe dolet COLOMESIUS [c] verùm non patiar hoc κειμήλιον diutius, tanquam pro deperdito, præ magnâ Exemplarium paucitate haberi, & in omnium, quotquot ſunt doctrinæ reconditioris ſtudioſi, manibus non frequentari. Apage vilem illam, invidam, & nunquam ſatis exibilandam exagitandamque quorundam anguſtioribus animis hominum φιλαυτίας, qui modis omnibus, quicquid uſpiam eſt pretioſioris litterariæ ſupellectilis, per ſordidam & inſatiabilem orexin corradunt, non tam ut ipſi, quàm ut ſoli, congeſtis theſauris incubent, qui, quod ſibi cum aliis commune eſt, perinde habent, ac ſi eodem carerent; qui omnia in ſuum unice privatum jus concedere cogentes vetant [d] *Bibliothecam eſſe ingeniorum rempublicam*.

En ergo, Lector, tibi † LASCARIS Epigramma & Epiſtolam in omnibus, quæ illam primam rariſſimam ſecutæ ſunt, *Anthologiæ* Editionibus hactenus deſideratam.

ΧΑΛΚΟ-

a Qualem vidi in Biblioth. *Bodleiana* & alibi alterum.

b *Animadv. in Antiq. Etruſc. Fragm.* pag. 61.

c Lege FABRIC. *Biblioth. Gr.* lib. 3. pag. 698.

d PLIN. *Nat. Hiſtor.* Lib. 34. cap. 2. *Aſinius Pollio* primus Bibliothecam dicando ingenia hominum rempublicam fecit.

† Ea, ut ſpecimen habeat Lector, majuſculis litteris imprimenda curavi, ſingulis paginis lineiſque antiquæ illi editioni per omnia reſpondentibus.

ΧΑΛΚΟΤΥΠΟΙΣ ΣΕΛΙΣΙ ΜΟΥΣΩΝ ἊΓΟΣ ἜΔΡΑΚΕ ΔΩΡΩΝ
ὨΓΥΓΙΩΝ ΔΑΝΑΟΣ ΤΟΝ ΠΟΤ᾽ ἜΔΕΙΞΕ ΤΥΠΟΝ
Κ Ἠ Φ ἙΛΙΚΩΝΙΑΔΕΣΣΙ. ΤΙ ΜΕΛΛΟΜΕΝ ἘΣ ΠΑΤΟΝ ἈΥΘΙΣ
ἘΛΘΟΜΕΝ ἩΜΕΡΙΩΝ. ἙΛΛΑΣ ἸΔ᾽ ἈΥ ΘΑΛΕΘΕΙ
ὈΤΤΙ ΔΟΛΟΦΡΟΝΕΩΝ ΖΗΝΟΣ ΦΡΕΝΑ ΠΕΙΣΕ ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ
ἮΔΟΣ ἜΜΕΝ ΜΕΡΟΠΩΝ ΜΗΔΕΝ ἈΝΕΥ ΣΟΦΙΗΣ
ἩΦΑΙΣΤΟΥ ΠΡΑΠΙΔΕΣΣΙ ΚΑΙ ἘΝΝΕΣΙΑΙΣΙΝ ἈΘΗΝΗΣ
ἌΦΘΙΤ᾽ ἈΚΙΔΝΟΤΕΡΩΝ ΦΑΡΜΑΚ᾽ ἘΔΕΚΤΟ ΝΟΟΣ
ΓΡΑΜΜΑ ΑΙΘΩΝ ΓΑΙΗΣ ΠΑΝΑΛΗΘΕΟΣ ὨΣΤΙΣ ἈΠΟΡΡΩΞ
ἘΣΤΟΡΕΣ ὙΜΝΟΠΟΛΩΝ ΔΑΦΝΟΚΟΜΟΥΣ ΤΡΟΧΙΑΣ
ἩΜΕΤΕΡΟΥ ΛΕΙΜΩΝΟΣ ἼΔ᾽ ἈΝΘΕΑ ΕΙΡΕΣΙΩΝΗΝ
ΚΗΠΟΥ ἘΝΙ ΠΡΟΘΥΡΟΙΣ ἈΕΝΑΩΝ ΣΕΛΙΔΩΝ
ἹΛΑΔΟΝ ὙΜΝΑΓΟΡΑΙ ΘΕΙΗΝ ΚΑΔΕΟΥΣΙΝ ἈΡΩΓΗΝ.
ΣΩΣΑΤΕ ΠΙΕΡΙΔΕΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ἈΓΛΑΙΗΝ
ἜΝΝΕΠΕ ΛΗΤΟΙΔΗΣ ὨΚΥΣ ΘΕΟΣ ἜΡΓΟΝ ἈΝΥΣΑΙ.
ἮΓΕΝ ἘΦ᾽ ἙΣΠΕΡΙΗΝ· ΝΕΥΣΕ Δ᾽ ἌΝΑΞ ΚΡΟΝΙΔΗΣ.
ΣΠΗΣΕΤ᾽ ἘΛΕΥΘΕΡΙΗΣ ΘΑΣΣΟΝ ΧΟΡΟΝ ἈΓΛΑΑ ΤΕΚΝΑ
ἙΛΛΑΔΟΣ ἨΓΑΘΕΗΣ ἬΘΕΑ ΜΑΙΟΜΕΝΑΙ.

ΛΑΣΚΑΡΕΩΣ

JO

Io. Lascaris Rhyndacenus Petro Medici s.

VM GRAECAS LITTERAS QUAE PER MVLTAS IAM
AETATES SOPITAE NON MINUS PROFONDA QVAM
LATINAE DORMITATIONE OBTORPVERANT EXPERRECTAS
SENSIMQUE AB INTERITV SESE RECIPIENTES INSPICE
REM VT EAS ALIQUANDO A FEDISSIMA BARBARIE QVA DI
V IAM ET INIQUISSIME OPPRIMVNTVR IN PRISTINVM
NITOREM ET DIGNITATEM REMEARE POSSE CONFIDEREM
NON ALIENVM AB OFFICIO MEO ESSE EXISTIMAVI VT SI
QVID ESSET IN QVO HIS OPITVLARI POSSEM. QVICQVID
FORET ID TANDEM PRAESTARE ENITERER ATQVE ADEO
MONITVS EPICTETI SENTENTIA QVI NEC MINIMA IN QVO
VIS STVDIO PRAECIPIT ESSE DESPICIENDA NOVAM HANC ET
LITTERARVM STVDIOSIS PERVTILEM IMPRIMENDI OC
CASIONEM NACTVS LITTERARVM GRAECARVM ELEMENTA
A DEFORMI ET INDECENTI ADMODVM DEPRAVATIONE
VINDICARE CONSTITVI CVMQVE ANIMADVERTEREM EA'
RVM NOTAS QVAE INPRAESENTIA SVNT IN VSV IMPRESSIO
NI ADHIBITAS NEC EXCVDI COMMODE NEC APTE INVICEM
COHAERERE POSSE QVOD PERPLEXAE NIMIVM ET CIRCVM
VOLVTAE SINT PRISCAS LITTERARVM FIGVRAS IAM DIV
OBSOLETAS DILIGENTIVS INQVISIVI ATQVE HVIC IMPRI
MENDI ARTIFICIO PER EXCVSORES ATQVE ID GENVS OPI
FICES ACCOMMODATAS IMPRESSORIBVS TRADIDI. CVRAVI
QVE VT HIS EPIGRAMMATVM ANTE OMNIA RARISSIMVM
ET EGREGIVM OPVS IN QVAMPLVRIMA EDITVM EXEMPLA
RIA LITTERARVM STVDIOSIS POSSIM LEGENDVM EXHIBERE
TVR. QVO EX HAC RE LIBRORVM QVOQVE PENVRIAE PRO

VI-

VIRILI MEA CONSVLEREM ID AVTEM QVODCVNQVE EST
STVDII ET LABORIS MEI TIBI PETRE MEDICES DEDICARE
CONSTITVI NON SOLVM QVOD MEA TIBI OMNIA DEBEO VE
RVM ETIAM QVONIAM QVICQVID AD ANTIQVITATEM
QVOVIS MODO AVT AD REM LITTERARIAM PERTINET TI'
BI PRAETER CAETEROS DEBERI EXISTIMO TV ENIM ES
MEDICVM FAMILIAE COLVMEN QVAE AD ANTIQVITATEM
REPARANDAM TANTAM CVRAM SVSCEPERIT TANTVMQVE
ANTE ALIOS STVDIVM ADHIBVERIT VT SOLI FERE OMNIVM
HIS TEMPORIBVS MAIORES TVI PERSPEXISSE VIDEANTVR
QVANTVM VTILITATIS ET DECORIS PRAECLARISSIMA AN'
TIQVORVM EXEMPLA AFFERRE POSSINT POSTERIORIBVS
SAECVLIS. NEC VERO EA NVNC TVORVM FACTA MIHI COM
MEMORANDA SVNT QVAE ANTE ACTAE AETATIS PRAESTAN
TIVM VIRORVM INGENIA INGENTI PRAECONIO CELE'
BRANT. QVAE BIBLIOTHECAE PVBLICAE ATTESTANTVR TV
ORVM EXTRVCTAE SVMPTIBVS. ET LIBRORVM VARIETATE
MVLTIPLICI REFERTAE. LAVRENTII CERTE PARENTIS
TVI PRAESTANTISSIMI VIRI INCOEPTVM AD MAGNAM AN'
TIQVITATIS PARTEM REPARANDAM TV FACILIVS PERFEC
TVM REDDES. QVAM EGO PRO MERITIS LAVDARE QVEAM.
ILLE N. CVM ANTIQVITATIS VSQVE STVDIOSISSIMVS FV'
ERIT ET ALIORVM OPIFICVM INGENIA NON VVLGARIBVS
PREMIIS EXCITAVERAT. ET AD DISCIPLINAS REVOCANDAS
DVCENTA NVPERRIME ANTIQVORVM VOLVMINA E GRAE
CIA ET FINITIMIS REGIONIBVS COLLECTA IN HANC PRAE
CLARISSIMAM CIVITATEM MAGNA DILIGENTIA ET SVMPTI
BVS TRANSFERENDA CVRAVERAT INTER QVAE NON MI

NVS

NVS QVAM OCTOGINTA OPERA HAC TEMPESTATE INCOGNI
TA NONNVLLA ETIAM QVORVM VEL AVTORVM NOMEN I
GNORABATVR IAMDIV NEGLECTA SI QVIDEM ΤΆΧΕΡΈΙΟΝΑ
ΝΙΚΑΊ POETA AIT AB INTERITV SVNT RECVPERATA. QVAE
TV MOX OMNIA PETRE MEDICES. ET PERMVLTA ALIA IAM
DIV CONQVISITA IN PVLCHERRIMAM ILLAM BIBLIOTHE
CAM TVAM. QVAE IAM SEMISTRVCTA CONSPICITVR AD COM
MVNEM STVDIOSORVM VTILITATEM SOLITA BENIGNITATE FA
MILIAE COLLOCABIS. VT TVVM QVOQVE NOMEN NON AB VNO
ἘΙ͂Σ ΓΑΡ ἈΝΗΡ ΟὐΔΕΊΣ ἈΝΗΡ ΚΑῚ ΜΙ͂Α ΧΕΛΙΔΏΝ ἜΑΡ ΟὐΠΟΙ
ΕΙ͂. VERVM A QVAM PLVRIMORVM INGENIIS HOC BENEFICIO
EXCVLTIS ET AVCTIS APVD POSTEROS ILLVSTRETVR. NON
MINORE LAVDE QVAM PTOLEMAEI REGIS. ILLE ENIM CELE
BRATISSIMIS ILLIS BIBLIOTHECIS FLORENTIBVS EA TEM
PESTATE FAVIT DISCIPLINIS. TV AVTEM EX HAC TANTA AC
TAM RARA VETERVM AVTORVM COPIA DISCIPLINAS OMNES
A COLLVVIE QVA NIMIO IAMDVDVM DEDECORE OBRVVNTVR E
MERGERE TENTANTES VIRILITER EXIMES. PVRGABISQVE
ET IN PRISTINVM NITOREM DIGNITATEMQVE RESTITVES
VT NOSTRVM ETIAM HOC CIRCA ANTIQVITATEM STVDIVM
AD QVANTVLAMCVNQVE EIVS PARTICVLAM REPARANDAM
ATTINEAT. MERITO TIBI CENSVERIMVS ESSE DEDICANDVM
QVANDO ET IVRE FAMILIAE AD TE PERTINET. ET DEBETVR
ID QVIDEM BENEFICIO QVOD EXPECTANT A TE LITTERA
RVM STVDIA ET GRAECARVM PRAECIPVE. IN QVIBVS ETIAM
A PVERITIA NON SINE MAGNA INGENII TVI LAVDE VERSA
TVS ES. HAS ITAQVE LITTERARVM FIGVRAS VT VEL AB ELE
MENTIS IPSIS BARBARIES ABSTERGATVR ATQVE EXTERMI

M m NETVR.

NETVR. PROBABIS TV QVIDEM QVALE TVVM EGO NOVI IV DICIVM.ET PRODEVNTES IAM IN MEDIVM TVO PATROCINIO ALIOS QVOQVE PROBARE COMPVLERIS SI QVAM PLVRIMI ANTIQVORVM CODICES TVO IVSSV ET BENEFICIO HIS ELE MENTORVM FIGVRIS IMPRIMANTVR. EGO VERO NEQVID IN HAC RE TEMERE VIDEAR INNOVASSE VEL EORVM CAVSA QUI NON FACILE ADMITTVNT HANC LITTERARVM INSTAV RATIONEM BREVIBVS OSTENDERE TENTABO HIS ELEMEN TORVM FIGVRIS.QVAE MODO A NOBIS TRADITAE SVNT IM PRESSORIBVS ANTIQVISSIMOS ESSE VSOS NEC TAMEN CRE DIDERIT QVISPIAM QVOD EGO EXISTIMARI VELIM SOLVM ME AVT PRIMVM LITTERARVM ADVERTISSE FIGVRAS QVI BVS ANTIQVITAS VTERETVR. QVANDO EX NVMISMATVM MARMORVMQVE ATQVE ID GENVS INSCRIPTIONIBVS VEL CVIVIS SESE OFFERAT. VERVM QVOD OPVS FVIT PRAESTI TI VT ILLAM POTISSIMVM FORMAM ELIGEREM HVIC IMPRI MENDI MVNERI ACCOMMODANDAM QVAE VETVSTISSIMA ET INPRIMIS VERA ESSE VIDERETVR. QVAE RES EO EXTITIT FA CTV DIFFICILIOR. QVO PLVRIBVS MODIS HAE LITTERARV M NOTAE ET VARIE ADMODVM EXPRESSAE INVENIVNTVR. ADEO VT QVIDAM ETIAM TALIVM ANTIQVITATVM INVESTI GATORES HINC AFFIRMARE AVSI FVERINT. QVOT LINGVIS GRAECOS TOT ETIAM VSOS LITTERARVM EIGVRIS. QVIBVS HAVD QVAQVAM ASSENTIOR. QVI MINIME PVTEM PRISCOS ILLOS GRAECOS SIVE CADMO ET DANAO SIVE ORPHEO AD MONENTE MODIS ADEO VARIIS LITTERARVM EXARASSE FI GVRAS SED VNAM ET EANDEM PRIMVM CONSTITVTAM. AC VVLGO DEINDE CORRVPTAM VETVSTATIS INIVRIA IN VA

RIAS

RIAS RECESSISSE. QVOD ETIAM IN HIS QVIBVS ROMANI A PRINCIPIO VSI SVNT ELEMENTIS CONTIGISSE VIDEMVS. IDEM ENIM FIGVRARVM MODVS CVM AD VARIAS NATIONES VELVT IN COLONIAS TRANSMIGRAVERAT. VARIVS APVD SINGVLAS. ATQVE AB ARCHETYPO ADMODVM DISSIMILIS CORRVPTVS INSPICITVR. NAM QVIS ASSEVERAVERIT ALIAS ESSE THEVTONVM. ALIAS HISPANORVM. AVT IPSORVM QVOQVE IN ITALIA LYGVRVM ELEMENTORVM FIGVRAS. NISI QVI ET MERCATORVM INDISCRETAS NOTAS INTER LITTERARVM FORMAS CONTENDERIT ESSE CONNVMERANDAS. QVOD CERTE ABSVRDVM ESSET. OMNES IN HAE FIGVRAE LATINAE VOLVNT ESSE. ET CVM A ROMANIS VNIS DEFLVXERINT EXCRIBENTIVM VITIO MAGIS ATQVE MAGIS IN INGENTAS AC MVLTIPLICES TEMPORE ABIERVNT. IDEM ETIAM IN GRAECIS CONTIGISSE EXISTIMANDVM EST. SI DEDERIMVS HIS VARIE ANTIQVOS ESSE VSOS. NON TAMEN QVOD CESSIT VITIO SEQVENDVM EST. NEQVE IDCIRCO FIGVRAS OMNES DILIGENTER CONSERVARE DEBEMVS. SED ANTIQVISSIMAM ET AB OMNI PARTE AEQVALEM. ATQVE PVLCHERRIMAM. NAM IN LINGVIS ALIA RATIO EST. CVM IN MVLTA EXTENT ANTIQVORVM OPERA AVT ARTIORIBVS AVT MAGIS SOLVTIS COMPOSITA NVMERIS. NEQVE EADEM LINGVA OMNIA, VERVM VT CVMQVE VEL SOLO NATI ET GENERE AVTORES. VEL DISCIPLINAE PARTICIPES EXTITERE. VEL MAIESTATIS ET EXCELLENTIAE CVPIDI IN ELOCVTIONE. QVAE FACILE IN POEMATE EX VARIETATE ETIAM LINGVARVM COMPARATVR. CVM IS SIT LINGVARVM VSVS. AD AVCTORVM INTELLIGENTIAM. ET METRICE SCRIBENDI COMMODITATEM OMNES

AMPLECTAMVR NECESSE EST. CVM IN IPSIS AVTORIBVS PRAE SCRIPTAE CASTIGATAEQVE. AC RATIONIBVS NONNVLLIS ET METHODIS PER ANTIQVOS GRAMMATICOS IN BREVEM QVANDAM DIFFERENTIAM REDACTAE SINT. IN LITTERIS AVTEM VTINAM LIBRARIORVM QVOQVE MANVS COHERCERIET AD SIMPLICIOREM FORMAM DIRIGI POTVISSENT NON N. ITA MAIORI EX PARTE ET LATINI ET NOSTRI CODICES CORRVPTISSIMI LEGERENTVR. SED LIBRARIORVM ILLVD VITIVM QVOD CELERITATI CONSVLERETVR. AEQVIORI FERENDVM EST ANIMO. IN IMPRIMENDO AVTEM INCONSVLTI VIDETVR ESSE HOMINIS. ITA CORRVPTAS ET INDISCRETAS NOTAS CONFVSASQVE ET INTER SE COMPLICATAS AC PRO INDOCTISSIMORVM QVORVM QVE ARBITRIO DEFORMATAS NVLLO ELEGANTIORE STVDIO OPERAQVE FVISSE PERSECVTVM. CVM VERAE ET SIMPLICES FIGVRAE FACILIVS EXCVDANTVR ET APTIVS PROPTER PARILITATEM COHAEREANT. ET QVAE CVM PVLCHERRIMAE SINT MAIESTATEM QVANDAM PRAE SE FERRE VIDEANTVR. VT SOLAE QVODAM MODO DIGNAE APPAREANT QVIBVS PRAECLARISSIMA ANTIQVORVM MEMORIA RENOVETVR. DIFFICVLTATEM VERO LEGENDI OBIICIENTIBVS IN HIS TAM SIMPLICIBVS NIHIL RESPONDENDVM EST. NAM EORVM QVOQVE INEPTVDINEM VSVS CERTO SCIO NON MVLTO NEGOTIO REDARGVET. QVOD AVTEM HIS FIGVRIS ANTIQVISSIMI VSI SVNT ET ANTIQVA VT DICTVM EST NVMISMATA AD ALEXANDRI VSQVE ET PHILIPPI TEMPORA SATIS IDONEVM TESTIMONIVM PERHIBENT. VERVM CERTIORIBVS ETIAM INDICIIS DILIGENTIVS INVESTIGANTES ID DEPRAEHENDERE POSSVMVS

ET

Google

ET ALPHA PRIMVM ELEMENTI FORMA EX PENTAGONO FIGU A
RA DIGNOSCITVR. EAM ENIM QVOD EX QVINQVE ἌΛΦΑ TA
LIS FIGVRAE QVALEM APPROBAMVS INVICEM IMPLICITIS
CONNEXA SIT HOC MODO ⛤ ΠΕΝΤΆΛΦΑ APPELLATAM IN
RELIQVIIS MAGICORVM LIBRORVM QVI SVB HERMETIS
ET PYTHAGORICORVM FERVNTVR NOMINE INVENIRE LI
CET. ΓΆΜΜΑ VERO FIGVRAM ΔΊΓΑΜΜΑ. QVO VETVSTISSI Γ
MI VTEBANTVR IN PRINCIPIIS DICTIONVM A VOCALI INCI
PIENTIBVS RECTE SIGNATVM INDICAVERIT SI N. ΔΊΓΑΜ
MA EX DVABVS EST LATERALIBVS LINEIS. VT AIT DIONYSI
VS VNI RECTAE CONIVGATIS HOC MODO F VNA VNI CONIV
GATA MONÓΓΑΜΜΑ CONFICIET. VERVM HVIVS ELEMENTI
TALEM FIGVRAM ET PROPORTIONEM EX QVARTO ETIAM
JAMBLICHI DE SECTA PYTHAGORICA VBI DE HABITV ET
PROPORTIONE NVMERORVM DOCENS QVI AD ALIQVID
CONSIDERANTVR ΓΑΜΜΟΕΙΔῶΣ VOCE VTITVR EXACTISSIME
POSSVMVS DEPREHENDERE ΔΈΛΤΑ TRIANGVLAREM APVD Δ
ANTIQVOS HABVISSE FIGVRAM ET AEGYPTVS IPSA PRO
PTER TRIANGVLAREM FORMAM ΔΈΛΤΑ APPELLATA ET
PARS IN AEGYPTI MEDIO EIVSDEM NOMINIS. ET LIBELLI
ΔΈΛΤΟΙ NOMINATI QVOD EPISTOLAE ETIAM ANTIQVITVS
TRIANGVLARI FIGVRA PLICARENTVR ET ἜΜΒΟΛΟΝ ACIES
AD CVNEI SPETIEM STRVCTA ET MEDIA PARS FIGVRAE
ROMBI ET DEMVM ΔΕΛΤΩΤῸΝ SYDVS HANC ΔΈΛΤΑ FIGVRAM
MANIFESTISSIME APPROBANT, QVIN ET GALENVS IN LI
BELLO QVI MEDICVS INSCRIBITVR FIGVRAS QVASDAM
FRONTI ACCIDENTES TRIANGVLARES AIT ET DELTA SIMI
LES. DE HTA QVOQVE LEGERE

EST IN COMMENTARIIS, QVAE IN THRACEM DIONYSIVM
DIOMEDI ET PORPHYRIO ASCRIBVNTVR QVOD HTA
NVNC APPELLATVR DVM HELLENES SEXDECIM AD HVC
LITTERIS VTERENTVR SPIRITVS LOCVM TENVISSE. ADDI
TVMQVE VEL DETRACTVM VOCALIBVS ASPIRATIONEM
AVT LEVIGATIONEM SIGNIFICASSE. EX QVO VERO INTER
LITTERAS CONNVMERATVM LONGI E LOCVM OBTINVIT EA
DEM FIGVRA IN DVAS PERPENDICVLARITER PARTES DISE
CTA. ALTERVM SEMISECTVM ASPIRATVM PRAEBVIT SPIRI
TVM. ALTERVM VERO TENVEM LEGITVR PRAETEREA APVD
EOSDEM GRAMMATICOS LATERALEM LINEOLAM RECTAE EX
TERIVS, ID EST A PARTE ADIVNCTAM DEXTERA HOC MODO ·
ASPIRATVM ACCENTVM REDDERE. INTERIVS VERO · TENV
EM TALES IGITVR SPIRITVS INVICEM CONIVNCTI ΗΤΑ LIT
TERAE FIGVRAM DEMONSTRABVNT. ΛΆΜΒΔΑ FIGVRA EX Λ
ACVTO ET GRAVI ACCENTV QVOS DISECTVM FACIT. VT II
DEM DICVNT GRAMMATICI CONSTARE POTEST. DE ACCEN
TIBVS AVTEM NIHIL NECESSE IN PRAESENTIA DICERE.
CVM A GRAMMATICIS FIGVRENTVR. ΛΆΜΒΔΑ TAMEN FOR
MA ET A SVTVRA OCCIPITIS QVAM ΛΑΜΒΔΟΕΙΔΉ VOCANT
MEDICI ET A MONANGVLO QVI AD ΛΆΜΒΔΑ SPETIEM
ΛΑΜΒΔΩΜΑ APPELLATVR APVD ARITHMETICOS FACILE DI
GNOSCITVR. ΚΆΠΠΑ QVOQVE. ET ΣΊΓΜΑ. QVAE ΚΟΠΠΑΤΊ Κ
ΑΣ ET ΣΑΜΠΦΟΡᾺΣ EQVOS ANTIQVITVS NVNCVPARANT NON Σ
AD AVTORIS ID APVD SVIDAM REFERENTIS SOLVMMODO
TEMPORA. SED QVOD MIRVM FORTE VIDEBITVR AD HANC
HVSQVE AETATEM IN ASIA EQVIS INHVSTA FIGVRAM SVAM
LIQVIDO PATEFACIVNT. ΤΑΫ ET Τ ALTERIVS FIGVRA Τ

APVD

Google

APVD LVCIANVM IN LIBELLO CVI ΔΊΚΗΦΩΝΗΕΝΤΩΝ EST
TITVLVS EX EA POENA. QVAM ΣΙ͂ΓΜΑ ELEMENTVM TAΪ
LITTERAE PVTAT ESSE STATVENDAM QVOD EIVS LOCVM
SVBRIPIAT MANIFESTA EST. T. AVTEM NEMINEM LATET. T
NAMQVE ET HYACINTHVS FLOS CELEBERRIMVS. ET VVL
GO FERVNTVR VERSICVLI. LITTERA PYTHAGORAE DISCRI
MINE SECTA BICORNI. SED Φ QVOQVE FORMAM NOS EDO Φ
CVIT QVI CADVCEVM SCRIBIT BACVLVM ESSE MEDIOCRIS
MENSVRAE ANGVIBVS VTRINQVE SVPRA EIVS MEDIVM COM
PLICATIS IN CIRCVLI MODVM. VT BACVLVS SIT DIAMETER.
AD SIMILITVDINEM ΦΙ͂ LITTERAE XΙ͂ AVTEM EX DIAGONIO X
SIVE DIALELLO FIGVRA. QVAM ET ΧΙΑΣΤῸΝ ET XΙ͂ APPEL
LANT RHETORES DISCERNIMVS. ET ASTERISMVM IN HVNC
MODVM ⁑ SIGNATVM INVENIMVS SCRIBIT AVTEM EVSTA ⁑
THIVS XΙ͂ LITTERAM QVATVOR PVNCTIS INTER LINEAS. AD
IPSAM CONIVNCTIONEM DISTINCTAM ASTERISCI PRAEBE
RE SIGNVM. QVIN ETIAM EX TIMAEO PLATONIS. VBI
HARMONICAM ANIMAE CONSTITVTIONEM QVASI PRODV
CIT IN LONGVM. MOX PER LONGITVDINEM DIVIDIT. LINEIS
QVE DVABVS EFFECTIS ALTERAM PER MEDIVM ADMOVET
ALTERI. ATQVE EIVSMODI INTERSECTIONEM XΙ͂ LITTERAE
SIMILEM DICIT. HINC ETIAM HVIVS ELEMENTI FIGVRAM DI
GNOSCIMVS. SIQVIDEM AXIVM INTER SESE. ET ZODIACI
CVM AEQVINOCTIO INTERSECTIONES AVTORE PROCLO
HOC LOCO ALLEGORICE PONIT PLATO XΙ͂ LITTERAE FOR
MAM PRAE SE FERENTES. ΠΙ͂ DVPLICI FIGVRA SIGNAVIMVS Π
QVOD PASSIM VTRAQVE INVENTA SIT. VT MINIME POTVE
RIM ANTIQVIOREM DISCERNERE. CVM PRAESERTIM ALTE
RVM

RVM PILATINVM INDE DEDVCTVM PARVA DECLINATIONE REFERRE VIDEATVR. ALTERIVS AVTEM FIGVRA QVOD LEVAE DEXTERAM LINEAE DEMITTIT AEQVALEM EX NOTIS ILLIS CONSTARE POSSIT. QVIBVS ETIAM ANTIQVISSIME NVMERI SIGNABANTVR VT IN DECRETIS ET IN ANTIQVIS MONVMENTIS INVENTVM EST. QVIBVS ETIAM NOTIS SOLONIS LEGES MEMORIA PRODITVM EST POENAS PECVNIARIAS SIGNATAS HABVISSE. IN ILLIS N COMPERIO IN ANTIQVIS ADHVC VOLVMINIBVS IN CALCE OPERVM QVANDOQVE SIGNATIS Π̇ ΔΕΚΑ MEDIVM IN SE CONTINENS HOC MODO 𐅄 QVINQVAGINTA SIGNIFICARE ITEM Π̇ HTA MEDIVM IN SE CONTINENS. HOC MODO 𐅅 QVINGENTA I'TEM Π̇ Xi MEDIVM IN SE CONTINENS. HOC MODO 𐅆 QVINQVE MILLIA Π̇ ENIM QVINQVE SIGNIFICAT ΔΕΚΑ TA DECEM HTA CENTVM Xi MILLE QVAE Π̇ CONTENTA ID EST QVINQVIES REPETITA PRAEDICTOS REDDVNT NVMEROS. SED HAEC SIC HABENT NON OMNINO PRAETER REM HOC LOCO INTERPRETATA QVANDOQVIDEM ET NOTAE SVNT ANTIQVISSIMAE. ET EAS ADMODVM PAVCIS EXISTIMEM ESSE COGNITAS. III AVTEM TVNC FORTE DICETVR APTIVS ΔΕΑΤΑ. ET HTA. ET XI IN SE MEDIAS CONTINERE. SI LEVAE LINEAE PAREM HABVERIT DEXTERAM. QVID QVOD ET ΘΗΤΑ FIGVRAM LVGVBRIS LITTERAE EX FABARVM FLORIBVS AVTORE VARRONE VT REFERT PLYNIVS

𐅅 𐅆 Π Δ Η Χ

POSSE-

POSSEMVS ASSERERE. ET DE MΫ ET NΫ ALIQVID IN ME M
DIVM AFFERRE EX FRAGMENTIS FLORENTII DE PONDERI N
BVS ET NVMERIS NEC NON ET DE ΙΩΤΑ ET Ω. PER NO I
MEN ΙΩ EX OVIDII VERSV LITTERA PRO VERBIS QVAM Ω
PES IN PVLVERE DVXIT ET DE ΨΙ FIGVRA EX TRIFISSILI Ψ
EPITHETO IMMO ET ΡΩ FIGVRAM ET VTRIVSQVE O QVEM P
ADMODVM ET ΑΛΦΑ EX EARVM PROLATIONE. QVAM DIO O
NYSIVS ALICARNASSEVS DISTINGVERE DOCVIT CONIICERE
POSSET ALIQVIS. ET ΖΗΤΑ FIGVRAM A ZETA PARTE AE Z
DIVM NON N ἈΠῸ ΤΟΥ̃ ΖΗ̃Ν. NEQVE ἈΠΟ ΤΟΥ̃ ΖΕΕΙΝ ZETAM
ET ZETECVLAM VT QVIDAM ETYMOLOGIAE RATIONE MINVS
HABITA. SEDA ΖΗΤΑ LITTERAE FIGVRA. QVEMADMODVM
ET ΣΙΓΜΑ SEDILE APVD MARTIALEM AB ELEMENTI FOR
MA DENOMINATVM EXISTIMO ET ΒΗΤΑ SANE FORMAM B
MEDIAE LITTERAE EX PARTIBVS QVARVM SIT MEDIA FIGV
RARE TENTAREM VERVM IN ἈΠΕΙΡΟΚΑΛἸΑΝ INCIDISSE
VIDEAR DE HIS AC DE RELIQVIS ALIIS SI CVI CVRAE FVE
RIT INVESTIGANDVM RELINQVO PRAESERTIM CVM DE
QVIBVS DISSERVIMVS LIQVIDO FERE CONSTET VT SIT
EXISTIMANDVM RELIQVAS ETIAM QVAS CVM HIS INVENTAS
VT APTISSIME COHAERENTES APPROBAVIMVS VERAS ESSE
ELEMENTORVM FIGVRAS QVIBVS ANTIQVITAS VTERETVR.
ET HAEC QVIDEM ATTIGISSE DE VETERRIMIS LITTERA
RVM FIGVRIS NON ABS RE MIHI VISVM EST PETRE ME
DICES CVM TIBI ANTE OMNIA REM GRATAM FACTVRVM ME

ESSE EXISTIMAVERIM ANTIQVITATI SVMMOPERE DEDITO
QVOD ME HERCVLES EXCELLENTIS PVTO JVDICII CVM IN
OMNI ANTIQVORVM CONATV OMNIQVE OPERE MAGNA
SEMPER ALIQVA ET OCCVLTA DEPREHENDATVR RATIO VN
DE ET HAE QVOQVE LITTERARVM FIGVRAE TAMEN DIMEN
SIONEM ET RESPONSIONEM INVICEM HABERE VIDENTVR.
VT DEMONSTRARE FACILE QVIS POSSIT NVLLAS ALIAS FI
GVRAS TAM VARIAS INTER SE EX TANTA LINEARVM QVAN
TITATE TANTAM PROPORTIONEM CONVENIENTIAMQVE
SERVARE POTVISSE VT NON IMMERITO SIT FIDES HISTORI
AE PRAEBITA CADMVM SECESSVM SIBI DELEGISSE EPI
GRAMMEAM FONTEM ERE DENOMINATVM AD EARVM EX
COGITATIONEM AD TAM PVLCHRAM N TAM INSIGNEM
TAM DENIQVE ARTIFICIOSAM FIGVRARVM DISPOSITIO
NEM ET LOCO OPPORTVNO ET TEMPORE OPVS FVIT QVAN
DOQVIDEM ET FORMA ET VOX ET NOMEN EARVM SYMBO
LVM ALIQVOD PRAE SE FERAT PLVTARCHI TESTIMONIO
QVOD N GRAVISSIMVS. ET SAPIENTISSIMVS AVTOR IN EO
LIBELLO QVEM DE EI QVOD ERAT IN DELPHIS COMPOSV
IT DE VNA AFFIRMAT LITTERA. DE RELIQVIS ETIAM CON
IECTARI LICET. HACTENVS DE LITTERIS DE LIBRO AV
TEM EPIGRAMMATVM NIHIL DVCIMVS IN PRAESENTIA DIS
SERENDVM IPSA ENIM PASSIM IAM EDITA APVD EGREGIA
STVDIOSORVM INGENIA SVAM SIBI GLORIAM VENDICABVNT.
ILLVD VNVM NON PRAETERMITTAM HOC EPIGRAMMATVM
ἈΝΘΟΛΌΓΙΟΝ AB AGATHIA CONCINNATVM ESSE PRAES
TANTISSIMO HISTORICO ET POETA SVI TEMPORIS NON
A PLANVDE VT NONNVLLIS EST TEMERE PERSVASVM

PLANV-

PLANVDES ENIM MONACHVS VT EOS APPELLANT NON MAGIS DISPOSVIT QVAM MVTILAVIT ET VT ITA DICAM CASTRAVIT HVNC LIBRVM DETRACTIS * LASCIVIORIBVS EPIGRAMMATIS VT IPSE GLORIATVR QVID TAMEN INDE SIT MERITVS ALIORVM SIT IVDICIVM EGO HOC VNVM SCIO NON EX SOLO SENSV EPIGRAMMATIS AVT CVIVSLIBET SCRIPTI IVVARI NOS POSSE SED ANTIQVORVM SALEM ET ACVMEN IN SIMILIBVS ADMIRARI ARTEM QVOQVE ET DICTIONEM AVT HISTORIAM IN QVALIBET MATERIA DVCIMVS EXPETENDAM SIQVA VERO PLANVDES HIS EPIGRAMMATIS INTERPOSVIT EA CERTE SVNT QVAE VT INEPTIORA LIBENTISSIME ABSTVLERIM SED NE CVIPIAM NOSTRO ETIAM EXEMPLO MELIORA FORTE ALIQVA SVBTRAHENDI DETVR OCCASIO CVM EA PAVCA SINT NEQVE OMNINO VTILITATE CAREANT NIHIL FERE QVICQVAM ATTIGIMVS VERVM DR HIS IAM SATIS SVPERQVE. TV AVTEM PETRE MEDICES LVCVBRATIVNCVLAM HANC NOSTRAM QVAE TVA EST HVMANITAS GRATO ANIMO ACCIPIAS QVODQVE TIBI HAEREDITARIO IVRE CESSIT MORE PARENTVM GRAECIS LITTERIS PRAECIPVE FAVEAS VT NON IMMERITO ET SPES ET RATIO HORVM STVDIORVM IN TE VNO MAXIMA EX PARTE POSITA ESSE VIDEATVR VALE.

F I N I S.

IMPRESSVM FLORENTIAE PER LAVRENTIVM FRANCISCI DE ALOPA VENETVM III. IDVS AVGVSTI M CCCC LXXXXIIII

Non

* Remarques ſur l'*Anthologie* Manuſcrite dans la Bibliotheque du Roi. 2 Vol. des *Memoires de Litterature*, p. 279. 281. —— *Le recueil eſt diviſé en cinq parties. La premiere & la ſeconde ſont compoſées d'Epigrammes la plupart licentieuſes, & qui, ſi l'on en excepte un très petit nombre, ne devoient jamais voir le jour.* VAVASSOR in Libr. de Epigrammat. Cap. 16. *Planuda* partes contra ejus criminatores agit.

Non tantum *Græcum* LASCARIS Epigramma ſed & *Latina* ejus Epiſtola capitalibus litteris excuditur. Nullum aliud *Latinarum* majuſcularum in Typographia ſpecimen hujuſmodi, præter monumenta aut inſcriptiones, vidi. In hiſce *Græcis* per capitales litteras editionibus pauca hæc adnotabo; accentuum ſcilicet [a] notas imprimi, proutioque ſpiritu [b] diſſectus litteræ H partes (· ·) uſurpari, [c] circumflexi eandem, quæ in *Latinis*, figuram, ex acuti & gravis conjunctione effictam (·) adhiberi.

Litterarum certè (quod obſervat [d] *Leo* ALLATIUS) *Romanorum forma* [e] *Græcarum ſimillima nonniſi capitalis eſſe potuit, nomen ſortita à quantitate vel modulo . . modò maxima à* [f] CICERONE, *grandis Triſt cubitum longa ab* OVID. *Lib.* 3. PLAUT. [g] *Pænul.* & [h] *Rudent. minuta & minutiſſima à* PLAUT. [i] *Bacchid.* CICER. *apud* PLIN. *Lib.* 7. *cap.* 21. SENEC. *Epiſtol.* 95. *modò rotunda ab aliis, modò quadrata à* [k] PETRONIO. Quin etiam idem [l] ALLATIUS capitalium uſum fuiſſe antiquum probat eo quod [m] *ab illis errata correxerint*. Pluribus hoc explicat argumentum [n] vir doctiſſimus, ad quem lectorem refero.

Ante LASCAREM ss capitalium uſus in Typographiâ ignorabatur, qui licèt in antiquis Numiſmatum Marmorumque inſcriptionibus locum [o] potiſſimum habeat, in manuſcriptis tamen Codicibus characteres minuſculos ſive (quos vocant, & [p] quibus nunc utimur) curſivos ſæpius, expeditioris ſcriptionis gratiâ, adhibebant Scribæ: quales characteres cernimus in Libris, qui ante 1494. *Græce* excuſi ſunt. In horum tamen antiquioribus quædam litteræ ſunt tantùm aut ſæpius capitales, [q] Γ, M, [r] H, N, C.

[s] *Leo*

a Has (quoties in Capitum titulis majuſcularum uſus eſt) habet ALDUS in ſuis primis Editionibus; negligit HOMERI Editio *Florentina*, uti & CALLIERGUS in *Etymologico*, ac SIMPLICIO, & BISSOLUS in SUIDÂ 1499. Aliquando omittit, aliquando admittit Editio HOMERI *Rom. Schol.* *Romanæ* 1517. (conſule pag. 4. lin. quinq. ultim. & pag. 5. lin. du prim.) uti & *Henr.* STEPHANUS in Edit. *Heroic. Poet.* 1566.

b, c Sic ALDUS plerumque in primis Editionibus, & *Henr.* STEPHANUS in *Heroic. Poet.*

d *Animadv. in Antiq. Etruſc. Fragm.* pag. 57.

e PLIN. *Nat. Hiſt.* lib. 7. cap. 58. TACIT. *Annal.* lib. 11. pag. 171. Edit. *Lipſ.*

f Epiſt. ad *Quint.* Lib. 3. Epiſt. 1.

g Act. 4. Sc. 2. ℣. 15.

h Act. 5. Sc. 1. ℣. 7.

i Act. 4. Sc. 9. ℣. 67.

k Cap. 29.

l Ibid. pag. 55.

m L. in D. lege SCALIG. in VARR. *de re Ruſt.* lib. 2. D & T. lege STEWECH. in APUL. lib. 3. B, P & R. Idem lib. 5.

n Lege *Leon.* ALLAT. in *Animadv. ad Antiq. Etruſc. Frag.* p. 55. uſque ad pag. 81. Lege etiam *Joſ.* SCALIG. digreſſ. de litterarum *Ionicarum* origine in ejus *Animadv. ad Euſeb. Chron.* pag. 110. uſque ad pag. 122. Edit. *Amſtel.* 1658.

o *Leo* ALLAT. p. 48. notat, quòd *litterarum* etiam *minuſcularum ſidem faciant veteres inſcriptiones apud* GRUTERUM. Quin & ſibi paſſim in veterum Inſcriptionibus minuſculæ occurrunt capitalibus immiſtæ.

p ALLAT. pag. 45.

q AUL. GELL. 1469.

r *Batrachom.* 1486. *Græci Auctores.* c. 6.

Digitized by Google

[a] *Leo* ALLATIUS *Gul.* CANTERO producto teſte *probat, tum ex vetuſtis codicibus, tum ex Scholiaſtis, veteres Græcos nudas literas abſque apicibus ullis pingere ſolitos fuiſſe, quod ſæpius aſſerit* POLITIANUS, *ſed potiſſimum Miſcellan. cap.* 58. & 80. Apices itaque illos omnino rejecerunt Typographi [b] *Conradus* SWEYNHEYM & *Arnoldus* PANNARTZ &c. [c] LEONARDUS *de Arigis* in POLITIANI Operibus, [d] *Badius* ASCENSIUS in ejuſdem Miſcellaneis. At ALDUS in [e] ſua POLITIANI editione proſodica illa vocum faſtigia noluit negligere, niſi in duobus locis, ubi citantur [f] Sibyllini verſus & [g] CALLIMACHI Hymnus in PALLADIS lavacra; quia ſcilicet POLITIANUS ibi diſertis verbis eorum abſentiam in vetuſtis codicibus confirmat. Nihilominus tamen LASCARIS in ſuis, quas *Græcis* capitalibus vulgavit, Editionibus accentuum & ſpirituum notas diligentiſſime adjecit tanquam neceſſarias; quibus, ſi omnino fuiſſent ablegandæ, [h] capitales melius quam minuſculæ carere potuiſſent.

A' pronunciationis notis ad diſtinctionis notas, de harum uſu in *Græcis* Editionibus paucula dicturus, tranſeo. Punctum tantum [i] antiqui noverant; quod triplex fuiſſe obſervat [k] ALLATIUS, [illegible]; [l] recentiorum uſus induxit lineolas curvas, quas virgulas vocamus. LASCARIS in ſuprà laudatis Editionibus non tantum punctum ſed & [m] virgulam ad ſenſum ſententiarum dirimendum vocibus injecit.

Satis ſuperque jam de literarum figurâ, vocum proſodiis, & ſententiarum diſtinctionibus, quæ in vetuſtis illis rariſque Typographiæ monumentis obſervantur, dictum eſt. Antequam hos libros capitalibus exaratos mittam, id reſtat animadvertendum, quod ex his una

* *Antho-*

a Pag. 77. ex CANTER. *Syntag. de rat. emend.*

b AUL. GELL. 1469. At tamen hoc *Nicolaus* JENSON in ſuâ *Aul.* GELLII 1472. Editione rejicere noluit.

c *Florent.* 1499.

d Anno 1511.

e Anno 1498. quæ Editio continet etiam miſcellaneorum centurias, quas omiſit *Leonardina* anni 1499.

f Cap. 58. —— *Sibyllinos verſus, qui nunc quoque apud* Zoſimum *vetuſtiſſimis codicibus cum à illa faſtigia, qualiaque de induſtriâ ſubjecimus, inveniuntur.*

g Cap. 80. —— CALLIMACHI *verſiculos ſubſcripſimus veteri more ſine ullis accentuum notis.* —— In Sibyllinis verſibus (ỳ 10. & 13) duæ voces reperiuntur accentu notatæ, ſed id per Typothetæ feſtinantis oſcitationem.

POLITIANI verba hæc [*de industriâ*] monuere mihi videntur, quod antiqua illa ſine accentibus ſcribendi conſuetudo non ſatis deinceps apud eruditos valuerit, ut Proſodiarum notæ proſus exularent. De his lege nonnihil in *Notis* STEPHANOR. p. 437.

h Capitales enim, quarum in Numiſmatibus & Marmoribus uſus crebrior, fuerunt omnibus proſodicis ornamentis deſtitutæ.

i Sicut in *Aul.* GELL. 1469.

k Pag. 77. ex *Constant.* LASCAR. *Grammat. Græc.*

l Pag. 85.

m Virgularum & interrogationis ex puncto virgulaque factæ uſus in HOMER. 1488. Virgulæ in *Batrachom.* 1486.

[a] *Anthologia* nomen Urbis, & Typographi, annique numerum gerat, [b] APOLLONIUS urbem & annum indicet; [c] EURIPIDIS *Tragœdiæ* quatuor, [d] CALLIMACHUS & [e] *Gnomæ*, cum [f] MUSÆO, typographicis illis tribus circumſtantiis careant. A' vero tamen longiſſime non forſan abero, ſi ibidem & ab eadem officinâ cenſeam omnes exiiſſe. Ad tempus quod attinet, *Anthologiam* reliquis præiviſſe ſatis indicat ei adjuncta LASCARIS Epiſtola, quâ novi illius, qui omnibus communis eſt, characteris adhibendi ratio aperitur. Omnes certe non longo temporis ſpatio inter ſe diſtare conjicio. *Anthologia*, uti & *Gnomæ*, præmittitur Alphabeti *Græci* cum diphthongis propriis & impropriis παράδειγμα majuſculis litteris excuſum. Dubitandi non locus eſt, quin omnium Editionibus præfuerit LASCARIS primus hôc charactere utendi hortator, qui CALLIMACHO ſubjunxit hoc [*] Epigramma

Εἰς Καλλίμαχον.

Ἴχνια μαστεύων, ῥυθμίσατε σῶμα πέλωρον
Ποντοπόρ Ἡρακλεῆ πρίν ποτε Πυθαγόρης.
Δῆσε Ἀλεξάνδρε δ' Ἱππῦς παρὰ πίσι τοῦ
Δηρὸν ἴον, μεγάλη μνημόσυνον καλάμης.
Καὶ σὺ δ' ἐν λιθάδ@ ὄνυξ, τόδε, Καλλίμαχ ἥρως,
Λείψανον ἴσον ἄμαι λαμπρὸν ἔδειξε εἶναι
Ὧι γεινάμενον, σοφίη πεφορημένος, ἄνευθε τέχνης,
Ἄλλον φωνήν, ἔεθον ἀρμονίη
Ὀκτάκι ἐν δ' πᾶσιν εἴχε βίβλον ἄλεσεν αἰὼν
Λιγυρῶλος, βαιὸν Ζεὺς τοῦ ἔειπε μέλος

Ἀγ-

a Hujus Editionis *Henricus* STEPHANUS non meminit in ſuâ 1566.

b Idem in ſuis ad APOLLONIUM (anno 1574) annotationibus hanc editionem *Florentinam* citat.

c FABRIC. in *Biblioth. Gr.* has *Florentiæ* cuſas ex ratione litterarum conjicit.

d Hanc CALLIMACHI editionem majuſculis litteris vocat *Florentinam* *Henricus* STEPHANUS in *Poet. Heroic.* 1566. 2 Tom. p. 487. Et CALLIMACH. 1577. p. 106.

e Has *Gnomas* inſeruit *Henr.* STEPHANUS in ſuâ editione anni 1569. p. 181. uſque ad pag. 365. Non invenio ullam hujus mentionem ab eo factam. Eaſdem ALDUS ad calcem THEOCRITI & HESIODI anno 1495. impreſſerat. Cui editioni forſan hæc antea eſſet litteris majuſculis edita.

f Hoc Poematiori ad calcem *Gnomarum* rejicitur cum hôc titulo, *Μουσαίου τὰ καθ' Ἡρὼ καὶ Λέανδρον.* Hanc ejus Editionem an viderit *Henricus* STEPHANUS, dubito. De eâ altum ſilentium in ejus edit. *Poet. Heroic.* 1566. 2 Tom. p. 487. ubi hæc leguntur: *Affirmavit mihi olim* Michael Sophianus *eorum alios plurimos ſe vidiſſe* Gentium *Librorum veterum, qui inter alia Poemata haberent illud, ita inſcriptum Μουσαίου γραμματικοῦ τὰ καθ' Ἡρὼ καὶ Λέανδρον.*

* Idem recuſum eſt in editionibus *Aldinâ* 1513. *Frobenianâ* 1532. *Stephanâ* 1577. *Cremoneſianâ* 1635. & *Parisinâ Bevenuti* 1574. ubi Latina Guilielmi interpretatio addita hæc.

Epigramma Jani LASCARIS *in* CALLIMACHUM *è Græco Latinum factum ab eodem interprete.*

Corporis Herculei, veſtigia recta ſecutus,
Quanta eſſet moles Pythagoras docuit.

Hesta-

Google

Ἀρχέτυπα τελίθων, θεῶν γένος ἥντε αείδη,
Μορφῆς ὡς πλάσεις κυανῶν βλέφαρα
Μέντοι δ' ἐξαρχεῖθ' ἔτι σπανις ὑμνοτελειῶν
Μελπεῖς, χαλκογράφων ξυνῖν ἔθηκε τέχνη

Λασκάρεως

Forſan etiam LASCARIS aliquatenus curam geſſit *Homerici* & *Sophoclei* interpretum, quorum Editiones *Romæ* ann. 1517 & 1518 prodierunt, ejus Epigrammatibus *Græcis* (ut ante jam a me notatum eſt) ornatæ. Alia, quare id credam, ea cauſa eſt, quod hæ in *Gymnaſio Mediceo Quirinalis* collis a [*Joanne* MEDICEO] LEONE X conſtituto typis mandatæ fuerint. Et quidni putem, LASCAREM *Medicææ* familiæ ſemper adeo, ut vix quiſquam magis, addictum illius Gymnaſii Typographeo operam ſuam commodâſſe? Hic obiter obſervo *Joannem* hunc LASCAREM *Rhyndacenum* [a] tanto in pretio habitum fuiſſe, ut [b] à Rege *Galliæ* LUDOVICO XII. accitus ad *Venetos* ſæpius legaretur; & [c] *poſthæc* Romam *abiens*, *ibidem amicitiâ fretus* LEONIS X. Laurentii de MEDICES *fratris*, *poſtquam ex* Græcia *juvenes eruditos & bene moratos ſecum adduxerat*, *hujus Collegii*, *ad conſervandam Linguæ* Græcæ *puritatem instituti*, *moderator factus*, *ingentibus Pontificis beneficiis ſit gavisus*. *Ab hinc denuo in* Galliam *à* FRANCISCO I. *citatus eſt*, *ut ei à Bibliotheca eſſet*.

Joannes hic LASCARIS, [d] *vir* Græcus, *utrâque Linguâ pereruditus*, Romæ Græcorum *Scholæ præfectus à Pontifice*, [e] *multum laboravit in corrigendo opere*, *imo plura feciſſet* (inquit ERASMUS) *ni crebræ legationes & Regum negotia eum revocâſſent*. Florentiis *autem quam maxi-*

Hactenus Alexandri templa uſurda Deæ,
Tempora, *Regii quam generoſa manus*
Dum inter magni Leonis hymnorum ſic, *Callimachi heros.*
Hoc reliquum auſis meum tua quanta fuit
Quæque ferox & quàm ſapiens avitus uſque doctam,
Dextram harmoniam, *molliſſimaque ſonos*
Tempus i dux rerum obtingentia volumina travet
Annus exiguum Jupiter intud apri
Archetypum iſta, Dein ſi qui celebraverit hymnos
Forma at pulteri nigra ſuperstes.
Nec hymni rapida penuria principis iſſet,
Commune hoc ſedis Chalcographica bonum.

a Lege clariſſ. ZELTNER in *Correctlor* [illegible] pag. 318.

b BEMB. *Ven. Hiſt.* apud VASC. 1551 pag. 144. & 152.

c ZELTNER *Cantor Correctlor* pag. 319. Vir clariſſ. pag. 320. habet hæc, *Alcinum tandem eſt* Romæ, *ætatis nonageſimæ*, Chriſt. 1489. *morbo articulari tentatae* [illegible] Quæ non ſatis intelligo. LASCAREM enim ex ſupra dictis conſtat ultra ann. 1489. vixiſſe.

BAYLE, *Diction.*] *Il retourna en* France *ſous le regne de* François I. *& après y être arrêté quelque tems*, *il repaſſa en* Italie, *&* mourut *à* Rome *perclus de goute à l'age d'environ* 90. *ans*.

d BURMAN *Trajectum* [illegible] hæc ſcribit anno 1517. Lege ERASM. Epiſtol. p. 245. ERASMUS LASCAREM adhuc eſſe in vivis anno 1524. ſcribebat. Lege ejus Epiſtol. ad [illegible] p. 788.

e ZELTNER *Cantor Correctlor* p. 321.

maximè & Venetiis *id factum credibile eſt, illic apud* JUNTAS, *hic apud* ALDUM, imo & *Lugdun*, ut conjicit [a] CHEVILLERIUS. Eodem circiter tempore, quo LASCARIS, [b] *Marcus* MUSURUS munere correctorio fungebatur.

Munus certe illud, quo nullum Arti Typographicæ magis neceſſarium, viris nonniſi pereruditis deferri ſolebat. Id curabant viri omnium ordinum in loco quocunque primarii, nec quâ aſpergi maculâ honorem ſuum credebant, ſi litterarum promovendarum gratiâ tam laborioſum, ſed præclarum, opus tractarent. Non igitur potui, dum Annales Typographicos texo, his quam plurima de typographicis Correctoribus non intexere. Gaudeo tamen me hujus laboris curâ levatum, aliumque ea longe melius, quam ego pro modulo meo potuiſſem, perfunctum fuiſſe, virum doctiſſimum *Johannem Conradum* ZELTNERUM, qui nuper Correctorum in typographiis eruditorum [c] centuriam ſpeciminis loco collegit. Eam quicumque attente perlegerit, non ſolum quicquid in eâ materiâ ſciri opus ſit, ſed uberrimam

a Pag. 194. „ *Jean Laſcaris* étoit ſorti de l'illuſtre Famille, qui donna trois Souverains à l'Empire *Grec*. Il ſe retira en *Italie* après la priſe de *Conſtantinople*, & vint en *France*, d'où il fut envoyé par *Louis* XII. Ambaſſadeur à *Veniſe*. Il avoit fort étudié les anciens Auteurs de ſa Nation, dont il rechercha les Manuſcrits, & corrigea les ſiens pour les rendre plus faciles à traduire. *Genebrard* dit, que ce fut par ſon conſeil & celui de *Guillaume Budé*, que le Roi *François* I. forma le deſſein de dreſſer une Bibliotheque dans ſa Maiſon Royale de *Fontainebleau*, & de fonder à *Paris* le College des Profeſſeurs Royaux pour les Langues. LASCARI & BUDÆO *Authoribus Franciſcus I. Bibliothecam Fontanebleam instruxit, inde per annum* 1530. *Linguarum & Mathematum Profeſſores*. Je crois que ce fut *Laſcaris* qui ſervit de Correcteur à l'*Aviceme* imprimé à *Lyon* en trois Volumes *in fol.* avec les Commentaires de *Jaques de Partibus*, par *Jean Trechſel* & *Jean Cleyn* l'année 1498. comme je conjecture de l'Epître dedicatoire adreſſée au Medecin du Roi *Jean Ponceau*, qu'il mit à la tête de ce Livre. Ces deux ſçavans *Grecs* [*Laſcaris* & *Muſurus*] étoient auſſi fort habiles dans la Langue *Latine*. *Era me* dit, dans ſes Epîtres (*ſol. ad Goverum* pag. 388) *Latinæ Linguæ ad miraculum doctus* (Muſurus) *quod vix alii Græco contigit, præter Theodorum* GAZAM & *Joannem* LASCAREM.

b *Lege Mar.* SYBR *Quorumdam Art. Typogr.* & CHEVILLER. p. 194. „ *Marc Muſurus* étoit de l'Iſle de *Candie*, & devint Archevêque de *Raguſe*, après avoir expliqué long-tems à *Padoue* les Auteurs *Grecs* avec reputation. *Beatus Rhenanus* a écrit qu'il étoit homme de grande lecture, & d'une profonde érudition, qu'il n'y avoit rien de ſi obſcur qu'il ne rendit clair par ſon eloquence. *Nihil erat tam reconditum, quod non aperiret, nec tam involutum, quod non expediret. Omnia legerat, transfuderat omnia.* Et auparavant les *Alde Manuce*, avec qui il travailloit à corriger les Manuſcrits *Grecs*, & revoyoit les feuilles des Impreſſions, fit ſon Eloge en ces termes ſur le PLATON *Grec* de 1513. MUSURUS Cretenſis, *magni Vir judicio, magnâ doctrina, qui hos* PLATONIS *Libros accuratè recognovit, cum antiquiſſimis conferens Exemplaribus, ut una mecum, quod ſemper facit, multum adjumenti afferret & Græcis & noſtris hominibus*. Ce fut lui, qui corrigea le grand *Etymologicon*, qui fut imprimé à *Veniſe* in fol. l'année 1499. par *Zacharie Calliergus* aux dépens de *Nicolas Blaſtus*.

c *Norimberg.* ſumptibus & typis *Adami Jonathan.* FELSECKERI. Anno 1716. in 8º.

rimam inſuper variæ eruditionis frugem ex diverſis Scriptoribus conſertam percipiet. Eruditiſſimi interim [a] viri veniâ liceat mihi hic brevem manipulum ex illius meſſe auctum ſubjicere.

Hanc ergo, Lector, tibi habe Correctorum, cum Typographis, quibus ſuam operam commodaverunt, nomenclaturam.

Correctores	in *Officinis Typographicis.*
[b] *Johan.* ANDREAS Episc. *Aleriensis*, [c] *Joh. Anton.* CAMPANUS Episc. *Teramensis*; & [d] *Carolus de* ALEXANDRIS *de Peruſio*;	*Conr.* SWEYNHEYM & *Arn.* PANNARTZ. *Udalric.* HAN.
[e] *Omnibonus* LEONICENUS; [f] GEORGIUS *Alexandrinus*; [g] *Christophorus* BERARDUS *Piſaurenſis*;	*Nicolai* JENSON. *Vindelinus de* SPIRA.
[h] *Joan.* LAPIDANUS;	*Ulric.* GERING, *Martin.* CRANTZ & *Michaelis* FRIBURGER.
[i] *Ludovicus* CARBO;	*Christophori* BALDARFER.
[k] CŒLESTINUS; & [l] POMPONIUS;	*Georgii* LAVER:

Cor-

a Illi equidem plurimas habeo à me gratias agnosco, quod nomen meum meique Opusculi mentionem ſuis chartis inſerere dignatus fuerit. Libens etiam fateor in meâ illâ *Stephanorum* historia *multa* (uti me vir Doctiſſ. monuit p. 27) *vitia ex typographiâ ſupereſſe*, *quorum illi vel vigesimam partem lectorem* non *Librorum obſervaſſe* (...). Quin & ipſe istius Libri initio erratorum graviorum (ferè centum) Catalogum appoſueram. Pudet ſanè, & quamvis in multis Typographi, qui magnam operæ partem in ſtrum adoleſcentem à ſe rejecerat, negligentiam jure cauſari poſſem, malo tamen (quod Lector in istius Libri Præfatione p. VIII leget) *meos crebros & graviſſimos errores ab ignorantiâ aut incuriâ profectos me meam deprecari*, *quam audacter excuſare*. Vehementiſſimè doleo me hunc operi, quod mihi nunc in manibus eſt, corrigendo (ob loci, ubi imprimitur, diſtantiam) adeſſe præſentem non poſſe: vereorque, ut abſentia mea (cum vel præſens nequeam eſſe ſatis oculatus) erratis frequentiſſimis locum dederit.

b De hoc vide prius. Lege *Zeltner*. pag. 65. uſque ad 69. *Obiit ſeptuagenarius ſenex. Ipſi debetur Commentaria in Lib. IV. V. & VI. Decretalium* & alia, ad jus ſpectantia. *Extat etiam Volumen Epiſtolarum*, *quod rariſſimum eſt*, *ad diverſos ſcriptarum*, Venetiis *excuſum*.

c De hoc vide prius. Lege *Zeltner*. pag. 101. uſque ad 106. *mortuus eſt*, *Ann. æt.* 50. Senæ *d.* 15. *Julii* 1477. Fertur *tantâ diligentiâ & alacritate excudiſſe Libros* Gallum, ut Campano *Correctori per ſingulas noctes ne quidem trium horarum continua quies concoquenda fuerit*.

d Lege JUSTINIAN. *Institut.* 1475.

e De hoc prius. Lege *Quintilian.* 1471.

f Lege *Martial.* per *Vindelin. Spir.* & *Plaut.* 1472.

g Lege *Dant.* 1477.

h De hoc prius multa ann. 1470.

i Lege *Serv.* Comment. in *Virgil.* 1472.

k Lege *Institut. Confeſſor.* 1472.

l Q. *Curt.* ſine anno & VARR. *de Lat. Ling.* ſine ann. typogr. & loc.

Correctores	in *Officinis Typographicis.*
a PLATYNA;	*Arnoldi* PANNARTZ
b *Æneas* VULPES;	*Hermanni* LIECHTENSTEIN:
c *Juniamus* MAIUS;	*Matthiæ* MORAVI
d *Petrus* LOSLEIN;	*Bernardi* PICTORIS & *Erhardi* RATDOLT
e *Pet. Justinus* PHILELFUS;	*Antonii* ZAROTI
f *Hieronymus* BONONIUS,	*Michaelis* MANZOLINI
g *Bartholomæus* PARTHENIUS,	*Bartholomæi* GONFALONERII:
h *Marcus Scaramuccinus de* PALATIOLO *Brixianus*,	*Bonini de* BONINIS.
i VICTOR *Pisanus*;	*Antonii de* STRATÂ
k *Demetrius* CHALCONDYLES;	*Bernardi & Nerii* NERILII:
l *Hieronymus* CENTO *Patavinus*;	PETRI *Veronensis*
m *Fridericus* PISTORIUS;	*Antonii* KOBURGERI
n *Johannes* CONO;	*Johannis* AMERBACHII.

• *Augus-*

a Lege JOSEPH *Huter* 1465

b Lege OUDI. *Hunt* fin. 2000

c Fuit recognitor PLIN *Epistol.* 1476

d Vide ann. 1477

e Recognovit LIVII *Decadas* 1480

f Recognovit CÆSAR *Comment* 1480. & TORTELLII *Comment* uti ex Epistolis præfixâ constat 1480.

g Recognovit *Jun.* MAI. *de Verbor. proprie* 1480.

h Lege *Aul. Gell.* 1485

i Recognovit AVIEN *Interpretat.* ARAT 1488

k Recognovit Græcam *Homeri editionem* 1488 De eo lege *Zeltner* pag 155 usque ad 157 *Apud Aldum Gratis tradita sub facile fuisuntis doctorum* —— *Non antequam Principi* Florentiæ *cesserat* —— *Possibus* Mediolanum à Ludovico Sfortiâ *accersitus unâ cum uxore & liberis eò commigravit, ac non multò post Grammaticæ sua rudimenta lucis publicæ exposuit* —— *Ejus filia* Jano Parrhasio —— *in matrimonium concessa fuit* —— *Denique major ollogenario vixit:* Mediolani *fortius exhalavit* Epistol ERASM pag. 294 sub *Chalcondylâ* profecerunt *Gulielmus Lennerus, Linacer, & Grocinus*

l Lege PETRARCH *Opuscul* 1490

m Lege *Zeltner* p 424 *natus anno* 1486 —— *aliquibus officinis*, Antonio *præcipuè* Koburgero *operam locabat suam, ut à vitiis Typothetarum pagellas purgaret* —— *obiit anno* 1554 24 *Mart*

n Lege *Zeltner* pag 122 *successit is in hunc mundum anno* 1453 —— Johannes Amerbach *in tantum se comparaverat ad castigationem Voluminum* Hieronymi *congestis undique veterum exemplaribus, & doctis viris conductis, qui Græcam & Hæbræam possent exstimare, de quorum numero fuit* Johannes Reuchlinus *Jelm, qui in Lexicis vitiatos lacunas explere conabatur* — *cui successit feliciter castigator* Joannes Cono Norimbergensis —— *qui* —— *è vestigiis antiquorum reduxit in qua vel deerant, vel iam depravata, diligenter reparabat* —— *homo propemodum Græcè quàm Latinè doctior, versatus annorum in opinione Auctorum aliquot annis, excellentissimorum in Italia Professorum* Musuri & Scipionis *neque* Joh Cretensis *non pœnitendus auditor* —— *tempus ab his laboribus reliquum* —— *impendebat, ut* Bonifacium Amerbachium & B Rhenanum *pueros adhuc, sincerè augeret* —— *obiit ann* 1513 9. *Cal. Mart* Lege ADAM in *Vit.* B RHENAN. & ERASM. *Epistol* pag. 154

Correctores	in *Officinis Typographicis.*
[a] *Auguſtinus* Dodo; [b] *Franciſcus* Wyler; [c] *Conradus* Pellicanus; & [d] *Beatus* Rhenanus;	*Johannis* Amerbachii.
[1] *Benedictus* Brugnolus;	*Philippi* Pinzii.
[2] *Dominicus de* Canale,	*Bernardi* Ricii
3 Benedictus *Rhetor*,	*Leonardi* Pachel
4 *Michael* Fernus;	*Eucharii* Silber
5 *Angelus de* Monte Ulmi,	*Jacobi & Angeli* Britannicorum
6 *Gaſpar* Grossch & *Stephanus* Roemer,	*Johannis* Hertzog
7 *Petrus* Castellanus;	*Johannis* Frobenii.
8 *Sigismundus* Gelenius;	

Mar-

a Lege *Zeltner* pag. 163. & Adam. in *Vit. Theolog. German.* pag. 172. *Anno* 1502. —— Joannes Amerbachius *ſenior cepit imprimere omnia Opera* D. Auguſtini, *ad quam editionem curandam operam ſuam* Auguſtinus Dodo, *Canonicus ad* D. Leonardum *Cuperat* [illegible] *ſcriberet argumenta in ſingulos Libros, ſed* [illegible] *deſtitiſſet*. *Typis* [illegible] *opera* Franciſci Wyler Baſilienſis *Minoritæ uſus eſt*.

b Lege *Zeltner* pag. 564.

c Lege *Zeltner* p. 416. & Teissier. *Elog.* (Ann. 1696.) pag. 91. & Adam in *Vit. Theolog.* pag. 262. [illegible] —— [illegible] [Joannis Amerbachii] [illegible] [Operum *Auguſtini*, poſt obitum *Franciſci* Wiler] [illegible] —— *Ab aliquo Typographo* [illegible] *pro* [illegible] Jacobo à Pfortzen, *qui* [illegible] Baſileæ *impreſſit Opera* Chryſoſtomi, *&* Stephani [illegible] —— Joannes Frobenius *cupiens* [illegible] *Pſalterium imprimere*, [illegible] Germania *non* [illegible], [illegible] Caſparum Sangerum [illegible] Pellicanum, *ut* [illegible] Baſileæ *commoraret*, [illegible] —— C. [illegible] *anno* 1556. *ætat.* 78.

d Lege *Zeltner* p. 414. & Teissier. *Elog.* pag. 4. & Adam. in *Vit. Philoſ.* pag. 131. [illegible] *anno* 1485. —— [illegible] Joannis Amerbachii [illegible] *obitu* —— *Obiit* 13. *Cal. Jun. anno* 1547. *ætat.* 62. Recognitor fuit cum *Petro* Porta in *Henrici* Stephani primi officinâ, cum excuderet Aristotel. *Politic.* Latinè anno 1506. ut ad ejus editionis calcem legitur cum Latino ejusdem tetraſticho Epigrammate. Hic *igitur obiter* moneo Lectorum, Porta illius nomen fuiſſe *Petrum*, non *Philippum*, neque ullam à me nominis tranſmutationem factam, uti ſuſpicatur Clariſſ. *Zeltner* pag. 443.

1 Recognovit *Priſciani* Opera 1492.

2 Lege *Lib. di Viren.* 1492.

3 Lege *Rhetoric.* Trapezunt 1493.

4 Lege *Campan.* Oper. 1495.

5 Emendavit *Bibl. Lat.* 1496.

6 Emendaverunt *Epitom. in Almag.* Ptolem. 1496.

7 Lege *Zeltner* pag. 111. Erasmi *ſaſtidium* [illegible] —— *qui ſuppetias* [illegible] *ferebat* Frobenio *in emendationibus quorundam Librorum*, *qui ſub prælo* [illegible] —— *Ex* [illegible] Caſtellano [illegible], Frobenioque *nos* [illegible], *ac ampliſſimas eruditiones non* [illegible] —— *Ex antiquâ typographorum laboris procuratione fuit*, *quod* Stephanorum *Typographiorum* [*Roberti* circiter] [illegible] Vit. Stephanor. *Hiſtor.* pag. 144. [illegible]

8 Lege Zeltner pag. 219. *Natus* Pragæ —— *attamen operam apud* Frobenium

Correctores in *Officinis Typographicis.*

[a] *Marcus* HEILAND; [b] *Deſiderius* ERASMUS; [c] *Wolfgangus* MUSCULUS, [d] *Johannes* OECOLAMPADIUS; [e] *Wolfgangus* LACHNERUS;

Johannes FROBENII:

[a] *Petrus*

num —— *vollam ſibi amiſamque paravit, in ejus officinam receptus typographiam* —— *Nemo tamen, qui ex familia Marcellini melius meruit ſit* (lege H VALS *Praefat. ad* MARCELLIN & HENT *de Clar. Interpr.* pag. 163.) Phil. Melanchthon *ad officinam publicam invitavit in Schola* Norimbergae *annuo centum* [illegible] *pretio* —— *ſic enim in Epiſtola quadam* (lege Epiſtol. ad Camerar. edit. *Lipſ.* apud *Vogelin* 8 p. 49) *ille ſcripſit* *ſed nihilus, rogans,* [illegible] *nis operas* Frobenio —— *agit cum* Frobenio *Senatus, ut fidem suam liberet* &c. Gelenio *praeter eos, quae a* Frobenio *accipiebat*, Johannes Rudolphus STOCK, [illegible] Murbacensis & Ludrensis *annuum* [illegible] *ſtipendium* —— *Ingenioſiſſimus* (teste BARTHIO in *Adverſar.* L. 44. c. 1. Lege etiam praefat. ARNOL *Lugd.* 1651) *ſed modestiſſimus & proſus nihil ſibi negat* [illegible] *nobis corrector fuit* —— *eundemque* [illegible] *centum comparit ſuum eruditi, illum ſibi ſumpſiſſe in editione* Plinii *tertium ab illi* [illegible] —— *In unam cum his fratribus* [illegible] *voſartiſſimi* Huetium —— *Fata* [illegible] *ſit ubique* Gelenius Baſileae, *ubi etiam uxorem duxerat, anno* 1554 *aetat* 77 Lege TEISSIER *Elog.* pag. 86. & ADAM *Vit. Juris-conſ.* in *Vit* ZUICHEMII, p. 228. *abiiſſe cum* Gelenio Baſileae *amicitiam conciliaſſe* [illegible] *eo tempore, quo libri ibidem corrigendus noster praefuit*

a Lege ZELTNER p. 254. & ADAM *Vit. Philoſoph.* pag. 373 —— *Scripta* Eraſmi, Lutheri & Philippi —— *ut ſuis ſumtibus poſſet* [illegible], *a* Frobenio *petiit, ut* [illegible] *commendando praeficeretur* —— *Fato conceſſit ann.* 1549.

b Lege ZELTNER p. 164. & ADAM *Vit. Philoſoph.* pag. 86. & MALLINKROT pag. 96. 97. & ERASM. *Epiſtol.* pag. 194. *Natus anno* 1466. 28. *Octob.* *Non tantum* Lovanii, *apud* Theodoricum Martinum, *ſed etiam* Venetiis, *apud* Aldum *ſiverem*

(*teſte* Julio Scaligero, *quod tamen ipſe negaſſe de ſuis ſcriptis ſaltem* [illegible]. Lege CHEVILL p. 196. 197.) *Correctoris officio functus eſt* —— Baſileae *in aedibus* Frobenianis *caſtigandis & corrigendis* Hieronymi, Ambroſii, Hilarii & *aliorum Latinorum Patrum Voluminibus, tempus haud breve conſumpſit* —— *mortuus eſt jam ſeptuagenarius* 6. *Id. Jul. ann.* 1536. Bonifacio Amerbachio *haerede nominato*, Frobenio & Episcopium *ultimae voluntatis executores constituit*.

c Lege ZELTNER pag. 370. ADAM. in *Vit. Theolog.* pag. 377. & TEISSIER. *Elog.* pag. 283. *Natus anno* 1497. 6. *Id. Septemb.* —— Baſileae (*ubi jam antea in variis locis fuerat*) *per longum tempus correctioni plagularum a* Frobenio *excuſarum vacavit, quas ſervitia* [illegible] Hervagii *pari alacritate praemia, ita ut per ſingulas horas non raro vel viginti plagulas, ut* [illegible] *perlegeret, inſpectas abſolverit* —— *In* Hieronymi *Operibus* [illegible] *repurgandisque una ſimul* Sigismundo Gelenio *dies* [illegible] *que ſudavit.* Hervagio *vero in edendis* Chryſoſtomi *Operibus* [illegible] *ſuppetias tulit, cum editionem ann.* 1539 *abſolvit* [illegible], *ut & priori* Hieronymianae, *praefationem praemiſit* —— *Obiit ann.* 1563. 3. *Cal. Sept. aetat.* 66.

d Lege CHEVILLER pag. 196. *Hic etiam ab* Andrea Cratandro *in officinam publicam typographicam receptus eſt. Natus ann.* 1482. *Moritur Cal. Decemb. ann.* 1531 *aetat* 49. ADAM *Vit. Philoſ.* p. 45. ZELTNER pag. 384.

e Lege ZELTNER p. 206. 207. ERASM. *Epiſtol.* pag. 1615. 307. Frobenius *ſocer &* Frobenianae *officinae princeps, vir utriusque literaturae doctiſſimus, & pari cum* Eraſmo *fide praeditus, qui ſolus primum, postea ſimul cum* Eraſmo *muneri correctoris praefectus eſt. Obiit prius anno circiter* 1518. Vide etiam Reverend. CAVE in *Prolegom. ad Scriptores Eccleſiaſticos.*

Correctores	in *Officinis Typographicis.*
[a] *Petrus* ALCYONIUS, [b] *Demetrius* CHALCONDYLES; [c] *Marcus* MUSURUS, [d] *Alexander* BONDINUS,	*Aldi* MANUTII
[e] *Benedictus* TYRRHENUS;	*Andreæ* ASULANI
[f] *Johannes* LASCARIS,	*Laurentii Francisci* DE ALOPA *Aldi* MANUTII JUNTARUM
[g] MAURITIUS *de Hibernia* Archiepiscopus *Tuamensis*;	*Boneti* LOCATELLI·
[h] *Johannes* CHAPPUIS,	*Ulrici* GERING & *Bertholdi* REMBOLT.

In

a Lege ZELTNER pag 50. *Apud Aldum Manutium officinæ chalcographicæ singulis typorum erroribus operam navavit, mercede menstrua constituta, & item Galeni libros de Animal partib ex Græco in Latinum transtulisse fertur, præter suum præmium, decem amplius in singulis mensibus aureos obtinuit nummos, ex liberali donatione* Cardinalis Medicei

b De eo paulo antè dictum est.

c Lege ZELTNER p.376. & ERASM *Epistol.* pag 289 788 274 307 *Gente Græcus, eruditione Grætissimus, natione Cretensis, sed Lingua Latina usque ad miraculum doctus, quod vix alii Græco contigit, præter* Theodorum Gazam & Joannem Lascarem —— Aristophanem & Athenæum *primus correctissimos protraxit in lucem & ierunt apud* Aldum * Zachariæ Callergi *typographus, ut in Etymologico opere, sic in aliis variorum doctorum scriptis emendandis operam suam operosissimam per longum tempus consecraverat* —— *Autumno anno* 1517 *cum paulo ante* Monavienſis *Archiepiscopus esse cœperat, in communem locum abiit* —— *posteaquam paulo antè, cum regnum alii, à Papa pileo rubro fuerat condecoratus, ut* JOVIO.

d De quo vide prius ARISTOTEL *Organ* 1495

e Lege CHEVILLIER pag. 121 195 in præfatione Strabonis Græc apud *Ald.* 1516 *Emendavimus quæ irrepserant librarii, homines in[illegible] præcipites. Quis posset unquam vitare hanc communem tempestatem ac calamitatem librorum?*

f De eo antea dictum est. Lege ZELTNER pag 316. *Mortuus est* Romæ *anno* 1489 *ætat* 90. *Morbo articulari constanter laborans*

g Lege CHEVILLER pag 125 Ad calcem Quodlibet Quæstion *correcta atque decorata summa cura ac solertia patris fratris* Mauritii de Hibernia, *ejusdem religionis dignissimi Archiepiscopi* Tuamensis —— Venetiis *per* Bonetum Locatellum *Presbyterum* Bergomensem 1500 *Bonetus* LOCATELLUS *se* Presbyterum *scribit in omnibus editionibus* (quas vidit *Gherallerus*) ab ann. 1502 atque ad 1507

h Lege CHEVILLIER p 116 117 110. 167 195 Nomen Correctoris fuisse in versibus, 1509 GRATIANI *Decreto* appositum ann. 15[illegible] Inter antiquissimos Correctores *memorabile & suspiciendum est* Pauli Trecen *Parisiensis* nomen, *de quo* Sabellicus *refert, glossas fuisse*, triginta voluminum in [illegible] a se revisa & recognita è prælis prodiisse. *At is ita intelligendus est, ut non singularem librarum Archetypi, sed in atque* [illegible]

* *Balueius* Dukerus in Not ex *Geneva* Bibliotheca affert hunc locum: *Marcus Musurus Cretensis* [illegible] *De grammatica* [illegible], *præcipue in Græcos libros per* [illegible] *Blastum Venetiis impressis circa ann.* 1500, [illegible] *correctionem præfuit*) *item præfationes aliquas præfixit, ut in Etymologic* Græc, &c.

In Correctorum claſſem multos quoque neque tamen * omnes editionum Recognitores conjeci. At ſi in Correctorum albo cenſendi ſint non ii tantùm, qui in Typographeo quodam conducti mercedis annuæ menſtruæve gratiâ Librorum plagulis emaculandis ſuam operam elocant, ſed & alii omnes, quorum curâ non mercenariâ ſed aut neceſſitate aut ſpontaneâ factum eſt, ut ullius Libri editio correctior in manus veniret, in magnam nimis iste Catalogus excreſceret molem, cujus improbo labori exantlando vix quiſquam unus ſufficiat, niſi cui ſingulæ omnium, quotquot emiſſi fuerint, Librorum editiones perfecte innotuerint. In Correctorum numerum oportet concedant è Typographis meliores nota complures, qui antequam ipſi officinam instituerent, in aliena ſe exercebant, ibique prima ponebant Artis, cujus aliquando evaderent magiſtri, tyrocinia. Sic *Johannes* ᵃ FROBENIUS cum *Adamo* PETRI *Johanni* AMERBACHIO & *Johanni* PETRI Typographis *Baſileenſibus* præclaram navavit operam; *Jodocus* ᵇ BADIUS *Joanni* TRECHSELIO; ᶜ *Robertus* STEPHANUS vitrico ſuo COLINÆO; ᵈ *Henricus* STEPHANUS patri *Roberto*; ᵉ *Paulus* MANUTIUS patri *Aldo*; ᶠ *Federicus* MORELLUS *Carolo* GUILLARD, ᵍ *Gulielmus* MORELIUS *Joanni* TILETANO. Eo neceſſitudinis & cognationis nexu parique officii ratione ſibi invicem cohærebant corrigendi & imprimendi munera, ut hoc dignior putaretur, qui illud adminiſtraſſet; neque illud penitus deponeret, poſtquam hoc ſuſcepiſſet. Huc non incommode transferri poteſt Romani ʰ Historici ſententia: *utrumque per ſe indigens, alterum alterius auxilio eget.* Celebriores itaque Typographi oneris τοῦ διορθωτικοῦ partem, quoties à prelo urgendo operisque typographicis inſtigandis aliquantulum otii fieret, lubentiſſime ſubierunt. Sic *Robertus* STEPHANUS, quo vix ullum occupatiorem fuiſſe accepimus, nonnunquam ⁱ ipſe plagulas relegere ſolebat, ᵏ *licet decem viros ut quemdam literarum doctos haberet, quos ut quisquam correctorum munere fungebantur.* Correctorum numerum

operi univerſa excuſa exemplaria in computationem illam veniunt. MALLINKROT pag. 97. CHEVILL. pag. 202. ZELTNER. p. 531. Adnumerantur quoque à ZELTNERO (pag. 45.) Hieronymus Salius Faventinus & Georgius de Ruſconibus, *quorum ille Bononiæ anno 1468 alter verò Venetiis hæc munia ſuis ſuſtinuerat.*

Sed ſatis hactenus de Correctoribus antiquioribus dictum eſt, ne fines hujus Voluminis conſtitutos transgredi videar. Reliquorum mentionem in ſuum deinceps tempus locumque rejicio.

* Plures in Lectorum Catalogo Lectori occurrent.

a ZELTNER p. 202. ADAM. in *Philoſ.* pag. 69.

b ZELTNER pag. 6. CHEVILL. pag. 193.

c *Maitt.* STEPHANOR. pag. 14.

d ZELTNER pag. 517. *Maitt.* STEPHAN. pag. 228.

e ZELTNER pag. 331.

f *Maitt. Typograph. Pariſ.* pag. 81.

g Ibid. pag. 34.

h SALLUST. *Catilin.* initio.

i Lec. *Maitt.* STEPHAN. pag. 11.

k Lec. *Epiſtol.* H. STEPHANI ad P. STEPHAN. præfix. AUL. GELL. 1585. pag. 13.

Digitized by Google

rum augebunt eruditi, quicunque aut ſua aut veterum ſcripta emiſerint in lucem, aut antea vulgata & à ſe recenſita meliori luce donaverint. Vix enim puto Editorem (niſi prorſus inſipientem eoque nomine indignum) reperiri poſſe ſui Operis adeo incurioſum, de ſuâ fama tam minimé ſollicitum, ut ſui fœtûs, poſtquam Typographo & ipſius Correctori commendaverit, omnem interim abjiciat curam, nec (modo cauſa graviſſima non intervenerit, loci putà diſtantia aut valetudo infirmior) iu erratis, quæ vel attentiſſimo Typothetæ elabi poſſunt vel inter abacum *Compoſitoris* & prelum (quod ipſe ſæpe non) intercidere, amovendis extremam cenſuram peragat.

Correctoribus antiquiſſimis mos erat, qui à primâ Artis origine deductus diu poſtea apud poſteros invaluit, carmina iu laudem Typographi, cujus officinæ præerant, aut Operis, cujus edendi curam geſſerant, aut utriuſque conſcribere. Sic [a] CAMPANI verſus legimus in *Udalricum* GALLUM notiſſimos: ſic [b] Epigrammata à *Roberti* STEPHANI [c] Correctoribus poſtremæ ejus editioni *Theſauri Latini* præfixa. Verſuum editionibus *Conradi* SWEYNHEYM & *Arnoldi* PANNARTZ ſubjunctorum Authorem *Joannem* ANDREAM fuiſſe probabile eſt.

An omnes, quorum Verſus Libris additos habemus, fuerint in Typographeis, unde Libri exierunt, Correctores, incertum. Horum plurimos, (quorum [d] alii Authoris nomen gerunt, [e] alii omittunt) præcipue ubi Typographi Ars laudatur & induſtria, Lectori impertire & in ſuis paſſim locis inſerere operæ pretium duxi.

Correctorum munus (uti jam antea notavi) non ſecus ac typographicum profiteri neutiquam erubeſcebant viri inter litteratos ex omni [f] ordine [g] Theologorum [h] Medicorum & [i] Juriſconſultorum clariſſimi. [k] ERASMO quidem objecerunt *Albertus* PIUS & *Julius* SCALIGER, ipſum ALDI *heri ſui officinæ miniſtraſſe*, & ibidem *quæſtum feciſſe corrigendis exemplaribus*. Is factum, quod objiciebatur, negabat & diluebat his verbis, *An ille miniſter eſt officinæ, qui proprio adeſt operi?*

a Vide prius ann. 1469.

b Lege Epiſtol. ante AUL. GELL. ſuprà citat.

c *Andreæ* GRUNTLERO, *Gerardo* CLERICO, & *Adamo* MORIO. Vide *Theſaur. Lat. Lug.* 1543.

d Sic *Raphael* ZOVENZONIUS *Iſter* in editione MARTIALIS apud VINDELINUM, & CICER. *de Divinat. Fat. Legib.* apud eundem.

e Horum exempla plurima occurrunt in ſubſcriptionibus veterum editionum.

f Quod ſtatim apparebit *Zeltneri* centuriam perlegenti.

g *Joannes* ANDREAS & *Antonius* CAMPANUS Epiſcopi, Correctores *Sixtus* RUSINGER & *Benedictus* LOCATELLUS Presbyteri, Typographi.

h *Carolus* STEPHANUS ex Medico Typographus (lege *Hiſtor.* STEPHAN. p. 164.) *Victor* GISLINUS Medicus apud *Chriſtophorum* PLANTINUM Corrector. (ZELTNER. pag. 237.)

i *Johannes* CHAPPUIS, de quo prius. *Æneas* RANCONETUS, de quo conſule *Hiſtor.* STEPHAN. p. 168.

k CHEVILL. pag. 196, 197.

ri ? *Neque enim aliam operam* ALDO *addixeram. Officinæ mihi potius erat miniſtra.* ERASMUS igitur eo (ut mihi videtur) reſponſo, tantum abeſt, ut a ſe amoliatur Correctoris officium, ut potius hoc typographico antepoœndum cenſeat, & id ſolum agat, ut probet huic illud magis quam illi hoc famulari. Nolo interim diſſimulare, quod ᵃ multi in eruditorum claſſe non ignobiles, ut ſuam inopiam levarent, hujuſmodi quæſtum litterarium, non pudendum, non illiberalem & ſordidum, fecifſe. Quenquamne litterarum pudebit, quod litteratos (nimio multos) videat pannis obſitos tenuem victum litterario ſudore vix quærere? Denique ſi noſtris Correctoribus dedecori aut ludibrio vertatur, quod pleique hanc operam non gratis pollicea ntur, nec niſi certo pretio conſtituto elocent, rogo, an viri in ſummo Reipublicæ gradu conſtituti ſuæ quicquam dignitati detrahi arbitrentur, ſi honeſtum (quod ſane non adeo multis contigit) lucrum ex illâ faciant. Nec præmium neque officium quodcunque ſordet, modo utrumque ſit non turpe, ſed liberale & honeſtum.

Correctoris eruditi conſuetudo Typographis quibuſdam viſa eſt adeo neceſſaria, ut illum aliquando ſibi in ſocietatem & lucri partem adſciſcerent, nonnunquam in eandem familiam per conjugium cooptarent. Sic ᵇ *Bernardus* PICTOR & *Erhardus* RATDOLT *Petrum* LOSLEIN Correctorem & Socium habuerunt. Sic ᶜ *Johannes* TRECHSEL *Jodocum* BADIO in matrimonium filiam collocavit.

Haud igitur injuriâ graviſſimas virorum doctorum querelas ᵈ legimus adverſus Typographos ignaros, qui ut impenſis parcant, Correctore aut nullo aut indocto utuntur. Hinc in Libros manavit ingens & turpis erratorum ſeges, quorum fœda ſpecimina affatim protulit ᵉ CHEVILLERIUS

In

a *Johannes Ludovicus* ANIK, *Marcus* HEILAND, *Franciſcus* MODIUS, *Jacobus Ludovicus* STREBABI, *Georgius Wolfgangus* WEDELIUS, &c. Lege ZELTNER pag. 71. 255. 367. 513. 550.

b Vide ann. 1477.

c Vide poſtea, ubi BADII fiet mentio. Hujuſmodi affinitates inter Typographos & Correctores, *Paulum* EORNOLSHUM & *Caſparum* FINK, *Andream* CRATANDRUM & *Hieronymum* GEMBIRUM, &c. commemorat ZELTNERUS p. 182. 231.

d Lege, quæ de his fuſè diſſerit CHEVILLERIUS pag. 185. uſque ad pag. 193. & pag. 184. 185. Affert locum ERASMI Typographos *Venetos*, *Romanos* & præſertim *Germanos* vehementer accuſantis. ZELTNERUS pag. 18. invehitur in *Genevenſes*, *qui primi operas corruperunt*, & *rudibus in omni doctrinæ genere Correctoribus uſi ſunt.* Eorum chartam, qua Libros imprimunt, minimè probat *Joſephus* SCALIGER. *Conradus* GESNERUS ſcribit ſe maluiſſe *externos illorum & bene meritos de communibus ſtudiis Typographos quàm Germanos, celebrare —— cum multi eorum avaritiâ capti mendoſe prorſus Libros excudere, quam ſumptus etiam mediocres facere malint.* Lege CHEVILL. pag. 160. 161. Idem pag. 191. queritur in *Pariſienſibus* nonnullis editionibus reperiri quaſdam vacantes lineas, quæ Græcè excudi debuerant, quod Compoſitores aut Correctores, qui Græcè ſcirent, deſiderarentur.

e Lege pag. 169. uſque ad 173. p. 184. 189. 190. 191.

In [a] primævis editionibus errores præli (qui tunc erant pauciores) *ſinguli ſuis locis calami cuſpide transfodiebantur.* Neque defuerunt, qui hunc morem & [b] ſervarent & [c] laudarent, quod nempe *multo commodius ac expeditius id Lectori fore licet emendatori onerosius impenſiorisque operæ, exiſtimaverint.* [d] Pluribus tamen postea placuit errata omnia in unum Indicem congesta [e] calci plerumque Librorum ſubjicere.

Inter errata typographica mihi videntur vix ignoscenda, quæ in [f] anno editionis deſignando admittuntur. Exempla horum nonnulla in Libris veteribus occurrunt.

Quam-

a Lege CHEVILL. pag. 154.

b CHEVILL. p. 155. „ *Louis Laſſeré* „ Proviſeur du College de *Navarre*, fit „ imprimer l'année 1534. les Sermons de „ *Joſſe Clichtoüe* ſon ami, pendant le tems „ que ce Docteur s'acquittoit à *Chartres* des „ fonctions de ſa Charge de Théologal. Il „ ne fit point d'*Errata*, mais ſuivant la plus „ ancienne maniere, il corrigea avec la plu„ me les fautes d'Impreſſion par tous les „ Exemplaires.

c Id. p. 155. „ Cette maniere ne de„ plaiſoit point à *Eraſme* &c.

d Vide paginarum binarum Errata in Edit. JUVENAL. cum not. MERUL. *Venet.* per *Gabrielem* PETRI 1478. ubi hæc leguntur: *Lector, ac ſi offendant Errata, quæ operariorum indiligentia ſiunt, neque enim omnibus horis diligentes eſſe poſſumus Recogniti Voluminis ea corrigere placuit.* HORAT. *Florent.* apud MISCOMIN 1482. *Hæc ſunt, quæ in codice HORATII errore Librarii mendoſe emendanda fuerant. Tu igitur, Lector, numeris indicibus ſingula aſſequeris.* Subſequuntur Errata, quæ totam implent paginam, uti & aliam ex adverſo *Emendata in Commentariis, quæ invenies indice numero chartarum. Jov.* PONTAN. *de Fortitud. bellicâ & heroicâ, Neapol.* per MORAVUM 1490. ubi habentur quatuor erratorum indices, cum verſibus antea ſuo loco in Catalogo ann. 1490. citatus.

SUETON. cum Comment. BEROALDI *Bonon.* 1493.

AD LECTOREM

Lector candide, offendes, opinor, interdum offendicula & mormenia quædam in Commentariis noſtris ex immutatione & innominatione literarum ac ſyllabarum, non mi- *nimum ex tranſpoſitione diſtinctum, quos errores minutulos quidem & negabiles non conductoris adſcribas, quaſi, ſed impreſſori. Ut enim fieri poteſt, ut opere in magno non interveniant hujuſmodi labeculæ. Profuerunt recognitioni Scholaſtici duo eruditi, qui elaboraverunt, ut emendatè ſinceréque Commentaria ex officina Impreſſoris depromerentur. Sequid erit mendoſum, id impreſſor ſubnotabit ex ordine chartarum, ſitique in calce operis collectum Vale & perlege.* Nullum tamen erratorum Indicem in calce exemplaris, quod conſulo, reperio.

e *Sebaſtianus* GRYPHIUS hunc Indicem poſuit in initio *Bibliorum Latinor.* ann. 1550. Lege CHEVILL. pag. 151. „ On „ mettoit ordinairement l'*Errata* dans l'en„ droit le plus caché du Livre. *Gryphe* le „ mit à la plus belle place, où on ne man„ que jamais de jetter les yeux. La pre„ miere page c'eſt le titre du Livre, la mar„ que de l'Imprimeur, & l'année de l'Im„ preſſion. La ſeconde, c'eſt l'*Errata*, & „ la troiſiéme c'eſt l'Epître dédicatoire.

f CHEVILL. p. 10. 11. „ On voit „ dans la Bibliotheque de *Sorbonne* deux „ Imprimez *in fol.* d'une datte extraordi„ naire, mais fauſſe. L'une finit par ces „ termes, *Flores de diverſis Sermonibus & Epiſtolis B. Bernardi per me Joann. Koelhof de Lubeck Coloniensem civem impreſſi an. M. CCCC feliciter finiunt.* Il y a er„ reur manifeſte dans cette datte: premie„ rement, parce que le deſſein de l'Impri„ merie n'a été formé qu'environ l'année „ 1440. & n'a été réduit en pratique, que „ vers l'année 1450. Secondement, parce „ que cet Imprimeur *Jean Koelhof* n'étoit „ point encore né en l'année 1400. Il im„ prima à *Cologne* l'année 1483. le *Gerſon in fol.* en quatre Volumes, qui ſont de

Pp „ même

Quamvis ª opera quædam ſint typographica, in quibus nulla eſſe errata jactantius quam verius perhibentur, malo tamen cum ᵇ viris eruditis ſentire, quod *fieri haud quaquam poſſit, ut Liber ullus abſque mendis in lucem prodeat.* Et ut ᶜ Poetæ verbis utar, nullus *vitiis ſine naſcitur; optimus ille, qui minimis urgetur.* Laudanda eſt itaque eorum modeſtia, qui poſtquam omnem, qua valent, diligentiam adhibuerint, humani nihil a ſe alienum putant; cumque humanum ſit errare, malunt ᵈ *pudore ſuo fatendo plecti, quàm tacendo Reſpublica litteraria ſuo damno*

„ meme fabrique que ce *Flores.* Sans dou„ te l'erreur vient d'une omiſſion de cet au„ ne chiffre lxxxij qui devoit être ajoûté „ après M. CCCC. L'autre eſt le * *Præ„ ceptorium divinum* de Gotſchel Hollen Re„ ligieux *Auguſtin*, ou on lit à la fin, *Im„ preſſum per me Joan Guldenſchaff civem „ Colonienſ. 1956 die 5 Ꝗberis Epiſcope anno „ Domini Octogeſimo quarto.* Il y a ici une „ omiſſion de ces mots qui devoient préce„ der, *milleſimo quadringenteſimo.* J'ai vû „ dans la Bibliotheque *Mazarine* un *Mani„ pulus Curatorum*, que Guy de Mont Rother „ compoſa l'année 1333. c'eſt une Edition „ faite à *Paris in 4to* où on lit ces termes „ écrits en cette maniere, *Complevus Pari„ ſius anno Domini milleſimo CCCC viceſimo „ tertio anno.* L'erreur dans la datte eſt „ bien certaine, puiſque l'Imprimerie n'a „ commencé *à Paris* qu'en l'année 1470, „ comme nous ferons voir dans la ſuite. „ Il faut que le cinquiéme C, qui fuſſoit „ l'année 1523 ſoit échapé des Formes." Sic QUINTILIAN *Venetiis* per LOCATELUM. M. CCCCLXCIII ubi L mendoſè inſeritur Sic ARISTOTELES *Animal Græcè*, apud *Aldum.* M IIID. X. HHHH ΔΔΔΔΠΙ ubi omittitur in Græcis numeralibus ⊠ nota quinquagenaria poſt centenarias.

a CHEVILL. p. 150.] In fine Epigrammatis *Joannis* ANDER in VIRGIL. apud GERINO & RENBOLT. 1498

Hoc opus, quiſquis amas terſum ſinè labe Volumen,
Nulla equidem toto corpore menda latet.

Et *Dominic* MANCINI de Editione GREGOR *Roman. Pariſ.* 1482. quam *Gulielmus* MAISTRE Doctor *Sorbonicus* correxit

Integer eſt, omni ſublatâ è corpore mendâ,
Wilelmi animo Maſtis ipſius

CHEVILL. p. 123] GRAPALD. *de partib. ædium*, apud *Jo.* PARVUM 1517 *Ea ſide atque diligentia excuſum, ut vix errorem offendas.*

Id. p. 138.] DIONYS. *Carthuſ. in 4. Evangel. ſub prelo Aſcenſiano* 1541 *Joan.* TITELMANUS hæc verba addidit, *extremâ & infallibili diligentia.*

b *Angel.* ROCCHA in Lib. *de Biblioth. Vatic.* Lege CHEVILL. p. 111 112 113. Lege querelam *Michael* FERNI in ſuâ CAMPANI Operum editione. Conſule Catalog. ann 1495

c HORAT. Lib. I Satyr. III ℣ 68.

d Verba hæc *Matthiæ* SCHURERII in *Baptiſt.* MANTUAN. Lib. *de patient.* ann. 1510. Lege CHEVILL. p. 163 164 VIRGOSANUS ad finem ſuæ editionis *The Magiſtri* &c 1532, Lectorem veniam orat, quod *poſtquam errata colligiſſet in ſuis operis adſcriptis, ſenſitus fuerit, tum nulla charta relicta eſſet integra, invitus ea omittere.* Et ibidem queritur, *quòd excuſores litterarum omnis rerum imperitos vix ullum legant, ut momento abſolvas, quod in manibus habes nihil facientes, an Liber emendatus an depravatus in lucem prodeat, modò ipſi ſuum penſum abſolvant.* CHEVILLERIUS de erratorum Indicibus multa diſſerens (pag. 141. 142.

* Hunc Librum vide in Catalogo ann. 1484. Neſcio tamen, an hic (quem notat Chevillerius) error conſultò non admiſſus fuerit. Hunc enim Librum ſub milleſimo & centeſimo numero minorem tantum indicaſſe dicitur. De illo enim certa eſt; de his nulla adſ cauſa & dubia conjectura poteſt conjectura. Sic in editione AUGUSTIN. *de Trinitat.* per *Joann. de Weſtfal. anno octogeſimo quarto*, ubi majores numeri, quia facile conjungendi, omittuntur. Vide poſtea in Catalog. ann. 1483.

damno ipſorum peccata luat. Vetus ſane aliquando invaluerat (& eadem utinam teneretur) conſuetudo, ut Librorum editio quælibet * Correctoris nomine ſignaretur. Laus aut infamia, quâ palàm affici neceſſe eſt,

142. 148. 151. 155. usque ad 160. 161. 163.) notat ſe non breviorem hujusmodi Indicem vidiſſe quàm erratorum duorum in *Element.* EUCLID. apud COLIN 1536. licèt opus 174 in fol. paginas contineat. (Vid. *Histor. Pariſienſ. Typograph.* pag. 10.) quæ etiam errata in aliquibus abſunt Exemplaribus (quorum unum inſpicere inter ſelectiſſimos Clariſſ. viri *Roberti* GRAY M. D. ob doctrinam & integritatem digniſſimi Libros mihi contigit) Errata iisdem duo in *Comment. Franc.* BORAU in ARISTOT. *Analyt.* prior. apud *Christian.* WECHEL 1539. Errata octo in DOLET *Comment.* prim. Vol. apud *Sebaſt.* GRYPH 1536. Errata, quæ PIC MIRANDUL. Operum editionem *Joannem* KNOBLOCH impenſis *Matthiæ* SCHURERII 1507 deturpant, excreſcunt in quindecim paginas in fol. & Voluminis quidem ſatis parvi. In nullo Libro plura vidiſſe ſe meminit CHEVILLERIUS. De erratorum multitudine per Typographorum incuriam lege querelas *Roberti* GUAGUINI in ſuo *de Gest. Francor.* Libro *Pariſ.* 1497. & ejuſd. Epistol. 1498. *Michaelis* FERNI in CAMPAN. Oper. *Romæ* 1495. *Petri* GALATINI in ſuo tractatu *de Arcan. Cathol. Verit. Ortonæ* 1518. *Raviſii* TEXTORIS in *Epithet. Pariſ.* 1514. & Cardinalis BELLARMINI in *Recognitionum Librorum, Ingolſtad,* 1608.

Nicolaus GERBELIUS (in *Nov. Testament. Græc.* apud ANSHELM. *Hagenoa* 1521. 4.) ſcribit ſe *mendas mentem momenti in castigando non 1am ſcrorum ac religioſum pio Lectori ad emendandum reliquiſſe.* Quem de punctorum, ſpirituum & accentuum erroribus loqui notat CHEVILLERIUS (p. 142.) ſeverior tamen & religioſior in hoc munere fuit *Robertus* STEPHANUS in Indice erratorum *Nov. Test. Gr.* 1546. Idem erratorum Græcorum Indicem editioni *Euſebianorum* Operum ann. 1544. adjecit Antè *Robertum* STEPHANUM *Simon* COLINÆUS ejus vitricus in Græcis * aliquando Indicem erratorum adjecit, uti & † *Jodocus* BADIUS ejuſdem ſocer. ‡ Pauciſſimos adhuc erratorum Indices in Libris Græcis veteribus ante 1500. (licèt & in magnis & ſolutis Voluminibus impreſſis) vidi, cujus rei à Typographis aliqui eruditiſſimis & accuratiſſimis (qualis *Aldus* fuit &c.) neglectæ nullam invenire poſſem cauſam præter magnum in Exemplaribus, qui Linguâ illâ excudebantur, recognoſcendis laborem.

Aldus in eo *Aristotelicorum* Operum Volumine, quod Animalium continet, in posteriore folii centeſimi pagina cum hæc verba [τριῶν δὲ ἔχοντες ...] ad ejuſdem paginæ calcem omiſſa ab operis ſuis typographicis animadvertiſſet, eam, quæ neglecta fuerat, lineam curavit in chartulâ imprimi, & ſeorſim in ſingulis exemplaribus agglutinari.

Aldus lineam in ſingulis paginis numerum æqualem non ſemper obſervavit. Sic in ſupra-dicto Volumine, folii quarti pagina prior lineas triginta, poſterior ejuſdem & ſexti utraque lineas viginti octo, ſeptimi prior triginta, poſterior viginti novem, octavi & noni paginæ omnes lineas triginta unam continent.

* CHEVILL. pag. 166.) „ *Jean Roux*
„ *Textor* donna ſon atteſtation, qu'il avoit
„ corrigé les fautes d'Impreſſion dans le
„ Dialogue d'*Ulric Hutten* intitulé, *Aula*,
„ Imprimé à *Paris* in 4to l'année 1519. par
„ *Antoine Auſſurd.* Et ce Libraire mit au
„ bas de la premiere page du Livre, TEX-
„ TOR *emendavit*, pour aſſûrer le Public
„ par l'autorité de cet habile homme, que
„ l'Imprimé étoit correct. Sur le *Pimander*
„ attribué à *Mercure Triſmegiſte*, que *Ja-*
„ *ques Fabry d'Estaples* fit imprimer par
„ *Henry* le pere des *Estiennes*, on lit les
„ noms de deux Correcteurs de cet Ouvrage

* *Galen.* ad *Patrophil.* § Sed *Colinæi* ſuis Novi Testamenti & *Euſebii* editionibus Græcis nullum Indicem appoſuit.
† *Anthology. Græc.* Ann. 1531. 8.
‡ Unum duntaxat, de quo poſtea dicetur in CHALCONDYL. *Eroteon* ... Libros ... loci & Typographo addito ...

eſt, Typographum & Correctorem hortarentur, ut rei ſuæ uterque magis invigilarent: illum puderet Correctorem peritiſſimum non habuiſſe, hunc ſuo officio defuiſſe.

Sub

„ vrage en ces termes: *Pariſiis in Officinâ* „ Henrici Stephani, *recognitoribus menda-* „ *que in officinâ eluentibus* † Jacobo Solido „ Cracovienſi *&* Volgatio Pratenſi *ann.* „ 1505. *Calend.* April. *Oronce Finé*, Cor- „ recteur du Livre de *George* PURBACH „ (*Theorica Planetarum in fol.* aux depens „ de *Jean Petit*) mit à la fin de cette Im- „ preſſion des Vers dont les premieres let- „ tres aſſemblées compoſent ſon nom, & „ ajoûta ce Diſtique:

Si petis, hoc mundo quis tradidit, arte figuro
Hunc decorarit opus, primis Elementa dabunt.

„ Le Juriſconſulte *Jean Chappuis* avoit „ fait la même choſe l'année 1500. au *Sex-* „ *te des Decretales*, & aux *Extravagantes* „ de JEAN XXII. imprimées par *Geronimo* „ ou ayant marqué ſon nom par les pre- „ mieres lettres de quelques Vers, il écrit „ ſur le premier feuillet des *Extravagantes*:

Si quid purgatum, ſi quid legis utile, fundas
Pro Correctore ſupplicat ipſi preces.

Code du ROI HENRY. Paris 1601. liv. III. titre II. 6.] „ Si les maîtres impri- „ meurs de Livres en Latin ou autre lan- „ gue ne ſont ſçavans & ſuffiſans pour corri- „ ger les livres, qu'ils imprimeront, ſeront „ tenus avoir Correcteurs ſuffiſans ſur pei- „ ne d'amende arbitraire. Auſquels Correc- „ teurs enjoignons bien & ſoigneuſement „ corriger les livres, rendre leurs corrections „ aux heures accoûtumées d'ancienneté, & „ en faire tout leur devoir, à peine de tous „ depens, dommages & interêts, que les „ imprimeurs encourront par leur faute & „ coulpe.

Lector ſi hujus undecima tituli (in hoc codicis libri) ſeptem priores regulas perleget, facilè percipiet typographicæ Arti per hæc ſtatuta optimè tunc conſultum fuiſſe. Haud igitur injuriâ *Angel.* ROCCHA (*Biblioth. Vatican.* p. 412.) ſic deplorat calamitatem ab imperitis artificibus illatam.

Hac tempeſtate, in quâ per totum ferè terrarum orbem Typographia exercetur, unuſquiſque quicque; perpaucis exceptis, omnes præterea, nulliuſque eruditionis homunculus eam illotis tractet manibus, ſpe tantum lucri aut mercatura exercenda gratiâ ductus. Hinc factum eſt, ut ſoli ferè mercatores, quorum multi nullam norunt litterarum elementum pauperrimos hanc artem hominibus exercendam committant, quantum indè emolumenti decerpunt, & mancipi laboris litterarum Concinnatoribus, quos & Compoſitores dicuntur, nec non iis, qui prælo præſunt, & Torculares vocitantur, vilioſque Correctores inſuper vel ſaltem mediocriter eruditos ob tenuiſſimam mercedem ad corrigendi artem eligantur, vel, ſi rudes ſint, accurati eſſe non poſſunt, ob ingratum ſarcinam humeris imponentem, quam tamen ſponte ſuſceperunt, ut diu melioque adlaborantes victum quotidianum ſibi comparare queant. Id quod etiam Compoſitoribus, Torcularibus ac proinde, cæteriſque hujuſce Artis Operariis evenire ſolet. Dum igitur lucri cupidi, posthabentur, hanc nobiliſſimam Artem & omni laude dignam deturpant, viliſſimamque reddidit.

CHEVILLERIUS (p. 165. 166.) ſcribit Cenſores in *Hiſpaniâ* aliquando conſtitutos, qui poſt imperitum Exemplare cum Manuſcripto collatum & erratorum Catalogum confectum ſidem facerent Librum in reliquis fideliter impreſſum. Idem (pag. 167.) addit anno 1649. *Pariſiis* Articulos triginta ſex publicatos, quibus Typographorum in Librorum correctione incuria coerceretur.

Idem tamen (p. 203. 204.) obſervat erratorum culpam non ſemper in Typographum & Correctorem ſed aliquando in Authoris indiligentiam aut imperitiam debere transferri, profertque *Cornelii Kiliani*, qui *Plantini* Typographeo præerat, Epigramma, quo miſerum Correctorum ſtatum gemit, quorum cum Authoribus inerudit is cóque iniquioribus, & eorum incorrectis Manuſcriptis oportet conflictari. *Chevillerius* denique (p. 222. uſque ad p. 220. p. 230. ad p. 232.) Librariorum quorundam, vel

patris-

† Hic lapſus eſt *Chevillerius*, cùm illiùs nomen fuerit *Johannes*.

Sub hujus Centuriæ finem ſe in plures paſſim ſparſerat Typographiæ notitia, quam in variis jam orbis litterati partibus celebres multi exercebant Artifices.

Anno 1490 *Daventriæ*, JACOBUS *de Breda*:

Anno 1491. *Norimbergæ*, *Caſpar* HOCHFEDER.
Venetiis, *Simon de* GARÂ, [a] *Joannes* RIGARIUS *de Monteferrato*, *Lazarus* [b] ISOARDA *de Savilliano*, [c] *Joannes Baptiſta de* SESSA *Mediolanenſis*, *Maximus de* BUTRICIS *Papienſis*, *Thomas de* BLANCIS *de Alexandriâ*.
Vicentiæ, [d] LEONARDUS *de Baſileâ* & GULIELMUS *de Papiâ* Socii.
Pariſiis, [e] *Simon* VOSTRE, *Nicolaus* SOLDAY, *Georgius* WOLFF [f] *Badenſis*.
Lugduni, *Engelbardus* SCHULTIS *Almanus*, *Matthæus* HUTZ, [g] *Antonius* LABILLONIS cum *Marino* SARACENI.
Hiſpali, *Joannes* PEGNICZER *de Nuremberg*, LE GRAND & THOMAS.
Ulyſſipone ——
—— [h] CHRISTOFORUS *de Cremonâ*.

Anno 1492. *Venetiis*; *Antonius* LAMBILLIO impenſis [i] *Franciſci de* GERARDENGHIS, *Joannes de Cereto de Tridino* aliàs [k] TACUINUS, *Petrus Joannes de* QUARENGIIS [l] *da* PALAZOGO *Bergamasco*.
Florentiæ, BARTHOLOMÆUS p. *Florentinus*.
Mediolani; *Leonardus* [m] PACHEL operâ *Petri de* LOMACIO.

Anno

potiùs fallaciorum, infidelitatem, aliorum (pag. 221 uſque ad pag. 230.) inſinceritam libertatem inceperat, quorum illi de induſtriâ Libros fraude malâ corrumpebant, hi turpis lucri gratiâ imprimere Libellos ſpurcos & obſcœnos non erubeſcebant. Utriuſque generis exempla affert in locis modò indicatis *Chevillerius*, ad quem Lectorem remitto.

a An idem, qui *Joannes de Monteferrato de Tridino* ann. 1492.

b Vide ann. 1492. in Catalog.

c Vide ann. 1499. in Catalog.

d Hic antea imprimebat 1482. *Vicentiæ*.

e CAILLE pag. 67. Il épouſa *Genevieve Pollevert*.

f Vide ann. 1494. in Catalog.

g Sic CAILLE p. 41. At *Antonius* LAMBILLO imprimebat *Venetiis* 1492. uti ibidem *Marinus* SARACENUS 1478.

h Forſan *Venetus*, ſi modò idem ſit qui ann. 1493. *Christopherus de Antignate Cremonenſis*.

i Neſcio, an affinis fuerit *Nicolai* GIRARDENGI ann. 1479.

k Vide ann. 1493. in Catalog.

l Ann. 1493.

m Qui antea imprimebat ann. 1490.

Anno 1492. *Paduæ*; *Moſes de* CASTELLO *Comenſis*.
Brixiæ; *Rabbi* GHERSON.
Taurini; *Nicolaus de* BENEDICTIS & *Jacobinus* SUIGUS *de Sanctogermano*.
Pariſiis; [a] *Ægidius* COUSTEAU & *Joannes* [b] MENARD pro *Antonio* VERARD.
Dolæ; *Joannes* HERERTIN
Ingolſtadii ——

Anno 1493 *Lubecæ*; [c] *Stephanus* ARNDES
Luneburgi; *Joannes* LUCE
Friburgi; [d] KILIANUS
Lipſiæ; *Gregorius* BOETTICHER.
Venetiis; *Vincentius* BENALIUS, DAMIANUS *de Mediolano*, *Martinus de Rouado de* LAZARONIBUS & *Christophorus de quetis* ANTIGNATO *Cremonenſis* ſocii, *Simon* BEVILAQUA *Papienſis*, *Joannes* PRECIBUS *Lucæantonius* JUNTÆ, [e] T Z P & [f] *Petrus Jo. Q. Perga*
Papiæ; *Bernardinus* & *Ambroſius* fratres de ROUELLIS
Paduæ; *Hieronymus de* DURANTIS
Parmæ; *Angelus* UGOLETUS
Pariſiis; [g] *Felix* BALLIGAUT, [h] *Joannes* LAMBERT

Anno

a CAILLE p. 89 „ Il avoit pour marque un grand couteau, dont la pointe „ étoit rompuë, & deux autres plus petits, „ avec ces mots, faiſant alluſion à ſon nom „ *Du grand aux petits*, voulant dire que „ d'un grand couteau l'on en peut faire de „ petits. Il eut un fils nommé *Nicolas*

b Suſpicor hunc eundem eſſe qui apud CAILLE pag. 67 „ *Jean Maurand*, ou „ *Merard*, imprima avec *Antoine Verard* „ les grandes Chroniques de *France*, *in fol.* „ en 1493 & avec *Gerlier*, les Expoſitions „ des Epitres & Evangiles avec celles des „ Feſtes, par *Pierre d'Arrey*, *in folio* deux „ Volumes en 1497. Ce *Merard* avoit pour „ marque un Arbre d'où pendoit un écuſſon „ avec ces lettres *A M*. & ces mots *Dieu* „ *ſoit au mon commencement & a ma fin*, „ comme on le voit au commencement du „ Livre de *Conſolatorium timorate Conſcientie in octavo* en 1494 imprimé pour *Pierre le Dru*.

c Anno 1484. mentio facta eſt *Stephani* ARNOLDI; quem ferè ſuſpicor eundem cum hoc fuiſſe.

d An affinis fuit *Cornelio* KILIANI, qui erat in *Plantiniana* officina Corrector CHEVILL. pag 203

e Cujus nomen hæ literæ ſignificent, ignoto.

f *Petrus Joannes de* QUARENGIS *Pergamenſis*, cujus mentio anno 1493 & 1497 & 1498

g CAILLE pag. 70 „ Il fit imprimer „ *Textus abbreviatus* ARISTOTELIS en „ 1498. PARDI *Medulla Dialectica*, in fo- „ lio en 1510. Il mettoit au bas de ſes Livres [illegible] caractères, & quelquefois ces „ Vers, qui ſont alluſion à ſon nom

Felix, quem faciunt pericula cautum
Eſt fortunatus Felix, devoque beatus
Ingratus ne ſis, Juvenis, quem pallore toto,
Felix gratus hunc, qui tibi preſſit, agas
Felix monumenta dat felicia Felix
Preſſa gyr hoc cum dant retinentque nihil.

h CAILLE p. 67 „ Il fit imprimer de „ *Imitatione* TH. A KEMPIS, où l'on voit „ à

Anno 1493. *Londini*; *Richardus* PYNSON:
Hagenoæ —— ——
Angolismi —— ——

Anno 1494. *Venetiis*; *Perrinus* LATHOMI & *Bonifacius* JOANNIS & *Joannes de* VILLÂ VETERI socii, BERNARDINUS *Venetus* expensis *Hieronymi* DURANTI, [a] *Benedictus* HECTOR *Bononiensis*.
Papiæ; *Antonius de* CALCANO impensis [b] *Gabrielis* CRASSI:
Parisiis, *Claudius* JAMMAR, *Joannes* PHILIPPI *de Cruczennach* & *Georgius* [c] WOLFF:
Rothomagi, [d] *Martinus* MORIN:
Hispali; *Meynardus* UNGUT *Alemanus* & STANISLAUS *Polonus* socii:
[e] *Westmonasterii*; *Winandus de* WORD in ædibus CAXTONI:
[f] *Pisauri* —— —— ——
[g] *Leiriæ* —— —— ——

Anno 1495. *Lipsiæ*; *Baccalarius* WOLFGANGUS *de Monacho*:
Venetiis; [h] BERNARDINUS *Vercellensis* Jussu *Andreæ* TORRESANO *de Asulâ*:
Antwerpiæ, *Adrianus de* LIESVELT:
Brixiæ; *Bernardinus de* MISINTIS *de Papiâ*:
Mediolani, [i] *Uldaric* SCINZENZELLER impensis *Alexandri* MINUTIANI.
Parisiis, *Petrus* POUILLAC pro [k] *Dionysio* ROCE, *Stephanus* JEHANNOT, *Joannes* TREPEREL.
Lugduni; [l] *Jodocus* BADIUS *Ascensius*:
Barcelonæ —— —— ——

Anno

„ à la fin un petit traité *de Contempsu mundi*, le tout traduit en *François*, in 4° en „ 1493. *Histoire de la Passion de N. S. prochée par Olivier* MAILLARD *Cordelier*, „ *in quarto* en 1493.

a Imprimebat *Bononiæ* 1488.

b De quo prius 1490.

c De quo prius 1491.

d CAILLE p. 39. *Martin* MORIN demeurant devant *Saint Lo*.

e Sic conjicio, quamvis loci nomen non adjiciatur.

f. g Non dubito, quin Typographi fuerint *Judæi Soncinates*. Lege CHEVILL. p. 264. 265.

h Nomen inter Typographos frequentatum; adeò ut eos distinguere non ita facile est.

i De quo prius 1497.

k CAILLE p. 72. „ Il mettoit ordinairement au bas de ses Livres cette devise, „ *à l'aventure*, *tout vient à point qui peut* „ *attendre*.

l De hôc dicetur in anno proximè Voluminis.

Anno 1495. *Barcelonæ*; [a] *Antonius* MORETUS *Briſienſis* & *Hieronymus* ALEXANDRINUS.

Anno 1496 *Venetiis*; [b] *Gregorius de* GREGORIIS, expenſis *Benedicti* FONTANÆ:
Bruiæ; [c] *Jacobus* & *Angelus* BRITANNICI fratres:
Regii; *Dionyſius* BERTOCHUS *Regienſis*.
Florentiæ; *Laurentius* MORGIANI & *Joannes de* MAGANZA, [d] *Laurentius* VIVUOLI.
Pariſiis; [e] *Joannes* BOUYER & *Gulielmus* BOUCHER pro [f] *Engelberto de* MARNEF.
Turone; *Johannes du* LIEGE, cui imprimebat *Matthæus* LATERON.
Lugduni; *Johannes de* WINCLE.
Lipſiæ; *Wolfgangus* MOLITOR.
Pampelunæ; *Gulielmus de* BROCARIO.
Monteferrato; M MANFREDUS.
Granatæ ——— ——— ———

Anno 1497. *Baſileæ*; [g] *Joannes* BERGMAN *de Olpe*.
Augustæ; *Johannes* SCHENSPERGER.
Hagenoæ; *Johannes* RYMAN & *Henricus* GRAN:
Venetiis; [h] *Hieronymus de* PAGANINIS, OTINUS *Papienſis*, ANTONIUS *Bergomenſis de Zanchis*.
Ferrariæ; *Laurentius de* RUBEIS *de Valentia*.
Florentiæ; Societas COLUBRI.
Paduæ; ALOIS *Comenſis* & *Bartholomæus de* TROSSIS.
Pariſiis; *Joannes de* CONBELENS & [i] *Petrus* LEVET, [k] *Wolfgangus* HOPYL & [l] *Joannes* HIGMAN,

Anno

a Hujus MORETI mentio fit ann. 1500. *Venetiis*. *Antonium* quendam MORETUM memoravi antea *Joannis Antonii* CAMPANI familiarem pag. 53.
b Cujus mentio 1481.
c *Jacobi* mentio 1485.
d Ejus juſſu Liber impreſſus eſt.
e CAILLE pag. 68. „ Ils avoient pour „ marque deux Bœufs qui paiſſent, avec „ ces Vers autour:

En la parſin de l'œuvre louer Dieu,
Chacun de nous doit pour avoir ſa grace;
A lui donc ſoit pour qu'il lui a plu,
Nous donner temps de ce faire & eſpace.

f De fratribus MARNEFIIS mox 1490.
g Sic anno 1498. quamvis anno 1497. tantum *Jo. de Olpe* & ſine loco.
h Aſſinis forſan fuit *Paganius de* PAGANINIS, cujus mentio 1485.
i Hujus mentio 1487.
k Hujus mentio 1489.
l CAILLE p. 69. „ Cet *Higman* imprima en la maiſon de *Sorbonne* en 1484. un „ Livre compoſé par *Dominique* MANCINI, intitulé *de Quatuor virtutibus*. p. 72. „ Il mettoit ordinairement au bas de ſes „ Livres, *Apud litterarum Artis formulariæ ſocios*.

Anno 1497. [a] *Antonius de* NIDEL, *Andreas* BOCARD impenſis
[b] *Durandi* GERLERII & *Johannis* RICHART &
[a] *Johannis* PETIT, & *Johannis* ALEXANDRI.
Avinione; *Nicolaus* LEPE civis *Avenionenſis*
Provins; *Gulielmus* TAVERNIER
—— —— *Joannes* [d] BACHELIER & *Petrus* BARCHELOT
—— —— Presbyter *Baptiſta* FARSENGUS impenſa *Franciſci* LAURINI civis *Brixiani*
—— —— *Franciſcus* FRADIN & [e] *Joannes* PIVARD

Anno 1498. *Lipſiæ*; *Jacobus* THANNER.
Venetiis, *Joannes* ALUYSIUS *de Variſio Mediolanenſis*, [f] BERNARDINUS & MATTHÆUS *Veneti*, *Antonius de* GUZAGO *Brixienſis*
Mediolani; [g] *Uldericus* SCINZENZELLER impenſis Presbyteri *Hieronymi de* ASULÂ & *Joannis de* ABBATIBUS *Placentini*
Regii; *Franciſcus de* MAZALIS
Florentiæ; GERARDUS *de Harlem*.
Pariſiis; [h] *Georgius* WOLF & [i] *Thielman* KERVER, *Joannes* DRIART, *Joannes* POITEVIN
Lugduni; *Claudius* GIBOLETI, [k] *Nicolaus* WOLF *Alemanus* [l] *Lutrienſis* pro *Stephano* BAYNARDO Bibliopolâ *Lugdunenſi*

Anno

a CAILLE p. 69. „ Buccolica Conſe- „ quentia *Martini* MAGISTRI, à la fin „ duquel Livre eſt ce diſtion

Has conſequentias Antonius de Nidel
In Artibus Magiſter, nec non civis
Pariſienſis in monte Sancti Hilarii
Primo concurrente cauſâ, more caractere
Exaravit anno 1501.

b Hujus mentio 1489.
c De hoc dicetur in ſecundo Volumine.
d Hic imprimebat *Lugduni* 1500
e Hujus mentio 1500. etiam ſuo loco.
f BERNARDINI *Veneti* mentio 1494.
g Hujus mentio anno 1490.
h Hujus mentio 1491
i CAILLE p. 76. „ Libraire juré, *Allemand* de nation, épouſa *Yolande Bonhomme*, fille de Libraire. Il a fait plu- „ ſieurs Fondations, & c'eſt lui qui a fait „ faire la grande vitre, qui eſt ſur la porte „ de l'Egliſe de Saint *Benoiſt* du côté des „ Charniers en 1525 où l'on voit cette „ marque T. ſoûtenuë de Licornes, elle eſt remarquable pour être une des plus „ belles vitres de *Paris*. Il a fait faire auſſi „ celle qui eſt au deſſus du maître Autel „ de l'Egliſe des RR. PP. *Mathurins*, où „ l'on voit la même marque, comme auſſi „ ſur pluſieurs autres ornemens, qu'il a „ donné à ces deux Egliſes, dans l'une deſquelles il a été enterré. Il laiſſa pluſieurs „ enfans, entr'autres *Jean*, *Jaques* & „ *Thielman*.

k An hic *Georgio* WOLF, qui *Pariſiis* ann. 1491 imprimebat, aſſocius fuit? *Nicolaus* WOLF poſtea *Pariſiis* excudit anno 1500.

l Vide ann. 1499. in Catalog.

Anno 1499. *Venetiis*; [a] BERNARDINUS *Venetus de Vitalibus.*
Florentiæ, LEONARDUS de *Argis* de *Geſoriaco.*
Bononiæ; *Joannes Antonius* [b] PLATONIDES *Benedictorum*
Delphis; *Henricus* ECKERT *de Hombereh.*
Pariſiis; *Michael* TOLOSA, [c] *Thielman* KERVER *impenſis* [d] *Joannis* PARVI & JOANNIS *Conſluentis.*
Bemberg; *Joannes* PFEIL.
Burgis, *Joannes de* REY.

Anno 1500. *Venetiis*, ALBERTINUS *Vercellenſis*
Pariſiis; [e] *Alexander* ALIATE, [f] *Philippus* PIGOUCHET pro *Nicolao* WAULTIER.
Lugduni; *Joannes* DYAMANTIER, [g] *Simon* BEVILAQUA impenſis *Bartholomæi* TROT Bibliopolæ, *Gaspar* ORTUM & *Petrus* [h] SCHENCK.
Rothomagi; [i] *Martinus* MORIN impendio *Jo. le* FORESTIER & *Jo.* HUUYN & G. BENARD, [k] *Petrus* REGNAULT *Cadomenſis* Univerſitatis Bibliopola.
Viennæ; *Conradus* CELTES.

Bibl.

a An hic eſt diverſus ab eo, qui antea 1494. BERNARDINUS *Venetus* vocatur?

b Si hic *Platonides* cum idem ſit, qui ante anno 1488. vocabatur *Plato* & 1491. *Plato de Benedictis*; poterit forſan eſſe ejus filius: vox enim *Platonides* eſt Patronymica

c Hujus mentio 1491.

d Hujus mentio 1497.

e CAILLE p. 76. „ Il avoit pour devise, autour d'un A au pied d'un Arbre, „ ces mots „ *à fructibus eorum cognoscetis eos*

f Hujus mentio 1489.

g Hic antea *Venetiis* imprimebat 1493. 1494.

h Hic imprimebat *Viennæ* 1484.

i Hujus mentio 1497.

k CAILLE pag. 49.] „ Il fit imprimer „ à *Rouen*

Bibl. Latin. *per Simonem de GARA.* (a) fol.	Venet.	1491.
Eadem. (b) 4to	Venet.	1491.
Eadem. (c) 4to. : : .	Baſil.	1491.
Ead. minimo charactere: *per Joannem FROBEN.* (d) 8°. . . .	Baſil.	1491.
Pentateuch. Hebr. cum Paraphraſ. Chald. & punctis fol.	ULISSIPONE.	1491.
Libri Sapientiales Latinè *per Georg. WOLF.* (e) 4to. . . .	Pariſ.	1491.
Epiſtolæ D. Pauli cum breviſſ. notis Ægidii Delphi *per Ulric. Gering* (f) 4to .	Pariſ.	1491.
Pſalmi Belgice. (g) 8° .	Zwolæ	1491.
HEURES à l'uſage de Rome. (h) 4to *par Philippe Pigouchet pour Simon VOSTRE libraire demourant à* .	Paris.	1491.
Petri Dorbelli Andegavenſis QUADRAGESIMALE ſuper epiſtolas *per Engelbardum SCHULTIS Almanum* (i) 4to	Lugduni.	1491.
Caſſiodori in Pſalmos. *per Joannem de Amerbach* fol. .	Baſil.	1491.
Expoſitio *REGULÆ* S^ti *BENEDICTI* per Joannem de Turrecrematâ Cardinalem *per Petrum Levet pro Nicolao SOLDAT.* (k) fol. .	Pariſ.	1491.
ANSELMI Archiep. Cant. *OPERA* & Tractatus: *per Caspar HOCHFEDER.* (l) fol.	Nuremberg	1491.

Alphonſi

(a. b. c. d. e. f. g) LOND. *Biblioth. Sarr.*

(h) *Vingtième jour de Janvier, l'an Mil CCCC. IIII XX & XI*

(i) *In arte hac impreſſoria, anno milleſimo quadringenteſimo nonageſimo primo. XXIIII. Novemb.*

(k) CAILES pag. 66.

(l) 27. *Mart.*

Alphonſi *TOSTATI* Opera *per PAULUM de Coloniâ, Johannem PEGNICZER de Nurenberg, LE GRAND, & THOMAM.* (a) fol.	Hispali.	1491.
Albert Magn de Arte vivendi, loquendi & tacendi (b) 4º.	Pariſ	1491
Bartholom. Anglic. de Proprietat. rerum. (c) fol.	Argentin	1491.
Traité des proprietés de chaque ſubſtance traduit de Latin en François par frere Jean Corbichon *par Matthieu HUTS maître en l'art d'impreſſion.* fol. à	Lion	1491.
Medicin *BERNARDI* de Bordonio *per* Antonium *LABILLONIS & Martin Saraceni* (d) fol	Lugd	1491.
EUCLIDIS elementa Latinè, cum comment. Campini *per Leonardum de Baſileâ & GULIELMUM de Papia ſocios* (e) fol.	Vicent	1491.
PLATO Latinè, interprete Ficino; & Ficini Theologia Platonica *per Bernardum de Choris de Cremona & Simonem de Luera impenſis Andreæ Toreſani de Aſulâ* (f) fol.	Venet	1491.

Plin.

(a) Caille pag 48

(b) Chevill. pag 58 hunc Librum *Ulrico* Gerino & *Bertholdo* Rembolt tribuit *In ædibus Sorbonæ Solis aureo 1492. Aprilis 7.*

(c) Biblioth. *Ade* Pauw.

(d) Caille. pag 41.

(e) 20. *Cal Jun.*

(f) 13 *Auguſti.* Hæc Platonis editio præceſſit Plotinum, qui *Florentiæ* prodiit ann. 1492 interprete eodem Ficino. Fabric in *Biblioth. Græc* ex Menag *Antibaillet* aſſerit, Ficinum *Verſionis ſuæ primum ſpecimen tradidiſſe* Marco Muſuro, *ut e jus cenſuram rogaſſe* hunc *uſpectâ* Ficini *labore dignos atramenta primum immerſiſſe, atque primâ Ficinianæ verſionis paginâ oblitteratâ demonſtraſſe aliâ verſione opus eſſe, hanc nonniſi unâ liturâ poſſe emendari.*

Libet hic quædam excerpere ex Ficini Epiſtolâ ad *Laurentium* Medicem dedicatoriâ, quæ Plotini editioni ann. 1492. præfigitur, quoniam in eâ multa ad hanc, de quâ nunc agitur, Platonis Editionem & ad *Marſilium* Ficinum utriuſque interpretem pertinent

Magnus Cosmus ——— *quo tempore Concilium inter Græcos atque Latinos ſub* Eugenio *Pontifice* Florentiæ *tractabatur, Philoſophum Græcum nomine* Gemiſtum *cognomine* Plethonem ——— *frequenter audivit,* *E cujus ore* ——— *ſic afflatus eſt* ——— *ut undè Academiam conceperit* ——— *Dum dum conceptum* ——— *parturiret, me* ——— *medici ſui* Ficini *filium adhuc puerum tanto*

Plin. Natur. Histor. liber 37 & Ultimus: *impreſſ. operâ & impenſâ Thomæ de* BLANCIS *de Alexandriâ* (a) fol.	Venet.	1491.
Plutarchæ Vitæ Latinè, Lapo Florentino interprete *per Joannem* RIGARIUM *de Monteferrato* (b) fol.	Venet.	1491.
Valer. Maxim. cum comment. Oliverii Arzignanenſis *operâ Gulielmi Tridinenſis cognomento anima mia* fol.	Venet.	1491.
Tit. Liv. cum Sabellici annotat. (c) fol.	Venet.	1491.
Q. Curtius fol.	Veron.	1491.
Plin. de Viris Illustribus *per Eucharium Silber aliàs Franck* (d) 4to.	Romæ	1491.
Sixti RUFI viri conſularis Valentiniano Auguſto de Hiſtoriâ Romanâ libellus. *per Eucharium Silber aliàs Franck* (e) *4to	Romæ	1491.
Saluſt. cum comment. Laurentii Vallenſis in Bell. Catilin. *arte Philippi Pincii de Caneto* (f) fol.	Venet.	1491.
Cicer. Tuſculan. Quæſtion. cum comment. (g) fol.	Venet.	1491.

Cicer.

operi dormavit ——— *educavit in dies operam dedi, ut omnes* Platonis *&* Plotini *Libros Græcos haberem. Poſt hæc anno milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo tertio, quo ego* * *trigeſimum agebam ætatis annum, mihi* Mercurium *primo* Termaximum, *mox* Platonem *mandavit interpretandum.* Mercurium *paucis menſibus eo vivente abſolvi.* Platonem *tunc etiam ſum aggreſſus* ——— Johannes Picus † MIRANDULA ——— *quo anno* Platonem *aggreſſus fueram, natus, deinde quo die & ferme qua horâ* Platonem *edidi,* Florentiam *veniens, me ſtatim* ——— *de* Platone *rogat. Huic equidem,* Plato *noſter, ingreſſu, hodie limenibus noſtris eſt egreſſus. Tunc ille* ——— *ad* Plotinum *interpretandum me non adduxit quidem, ſed potius concitavit* ——— Platonem *ipſum miſimus ad te jam diu, ut apud eum aliquando revoceres, in quo tractat* CARMINA ——— Plotinum *vero nunc* —— *mittimus* ——— Porphyrius *jam quia diſcipulus ejus enucleandus erit, vitam, mores, geſta magiſtri & breviſſime ſimul & verſiſſimè narrans. Tu ut hiſtoriam* Angelus Politianus *noſter, alumnus tuus, tam oratorum quam philoſophorum eſt* &c.

(a) *Die III. menſis Novembris.*
(b) *Die ſeptimo Decembris.*
(c) FABRIC. *Biblioth. Lat.*
(d) *Auguſti die decima octavâ.*
(e) *Auguſti XXIII.*
(f) *Maii undecimo.*
(g) *Decemb. quintâ.*

* Igitur Marſilius Ficinus natus 1434. † Natus eſt 1463.

Cicer Offic cum comment Marſi, Paradox Amicit. Seneſt cum comment variorum. (a) fol. . . . . . . Venet 1491.

Lucret cum comment Omniboni Vicentini *per Uldaric Scinzenzeller* fol. . . . Mediolan 1491.

Virgil cum comment. Servii, Landini & Calderini. *curâ LAZARI de Soardiano* fol . Venet 1491

Catull cum comment. Parthenii, Tibull cum comment. Bernardini, Propert. cum comment. Beroaldi *impreſſ. à Boneto Locatello Bergomenſi, cui neceſſaria exhibuit vir nobilis Octavianus Scotus Modoetienſis.* (b) fol. . . . . . Venet. 1491

Ovid Epistol cum comment Ant. Volsci: *per Barthol. de Zanis de Porteſio.* (c) fol. . Venet. 1491.

Martial Epigr cum comm Calderini: *per Philippum Pincium de Caneto* (d) fol. . . Venet. 1461.

Perſ cum comment Joan. Britannici. *per Bernardinum Benalium Pergomenſem & Matthæum Capcaſam Parmenſem* (e) fol Venet. 1491.

Lucan cum comment Omniboni Vicentini: *per Uldar. Scinzenzeller* (f) fol . . . Mediola 1491.

Senecæ Tragœdiæ cum comment Bernardini Marmitæ *impreſſ. per Anthonium Lambillon & Marinum Saracin ſocios* (g) 4to. . Lugd 1491.

Calphurnii Bucolica *per Jacobum de Bredâ.* (h) 4to . . . . . Davent 1491.

Aul. Gell (i) fol. . . . . . . Venet 1491.

Comment di Christof. Landin ſopra la Comedia di Dante: *per Petro Cremoneſe dito Veroneſe* fol. . . . . Venet. 1491.

Andreæ

(a) Biblioth. *Adr.* Pauw.
(b) *Quinto Idus Decembris*
(c) *XVII. Madii* (d) 29. *Mart.*
(e) *III. Auguſt* (f) *Die decimo Novembris.*
(g) *Die Novembris XXVIII.*
(h) *Impreſſa* Daventriæ *Anno milleſimo quadringenteſimo nongenteſimo primo per me* Jacobum de Bredâ *juxta Scholas.* Nota vocem *Nongenteſimo* mendosè pro *nonageſimo.*
(i) Fabric. *Biblioth. Latin.*

Andreæ *GATERRII* Ceraſiani Sudores; ſcil. Caton. Diſtich. Æſop. Fabul. metris Latinis &c. (a) 4to. . . . . Venet. 1491.

Franc. Philelfi Orationes *per Bartol. de Zanis de Porteſio* (b) 4to. . . . . . Venet. 1491.

DATTI Scribæ Senenſis elegantiolæ per Baptiſtam de *SESSA* Mediolanenſem (c) 4to. Venet. 1491.

Phil. Beroaldi Orationes & Appendiculæ Verſuum *in commune à Benedicto Hectoris librario & Platone de Benedictis impreſſore ſolertiſſimo civibus Bononienſibus* (d) 4to. . . . Bonon. 1491.

FOENIX magiſtri Petri memoriæ Ravennatis *per Bernardinum de Choris de Cremonâ* 4to. Venetiis 1491.

Franc. Maturantii Peruſini de componendis carminibus *OPUSCULUM*; Nicol. Perot. de generibus metrorum, ac de Horatii & Boetii metris; Omnibon. Vicentin. de arte metricâ; Servii centimetrum *per Maximum de BUTRICIS Papienſem.* (e) 4to. . . Venet. 1491.

Dialogus de ſene & juvene de amore diſputantibus: *per me Gerardum Leeu.* (f) 8o. . Antv. 1491.

Le Songe du Vergier qui parle de la diſputation du Clerc & du Chevalier: *par Jaques Maillet.* (g) fol. . . . 1491.

Ælii Antonii Nebriſſenſis Grammatica Latina, ſecunda editio *per Christofalum de Cremonâ* (h) 4to. . . . . 1491.

Laur. Vall. Elegant. *per Bernardinum de Novariâ.* (i) fol. . . . . . . Venet. 1491.

Voca-

(a) *Vigeſim. tert. Martii.*
(b) *XXVIII. Martii.*
(c) *Menſ. April.*
(d) *Bernardinus de Choris de Cremonâ impreſſit dilectus impreſſ. Venetus X Januar. M. CCCC XCI.* Privilegium *Eleonoræ de Aragonia* Duciſſæ *Ferrariæ* datum eſt *Ferrariæ* anno 1491.
(e) *XVIIII. Auguſti.*
(f) *Octo die Julii.*
(g) *L'an mil CCCC quatre vingts & unze Vingtieme jour de Mars. Pariſiis* impreſſ. quamvis loci nomen non adjicatur. C VIII-IX pag. 66.
(h) *Tertio Martii.*
(i) *Ultimo Maii.*

Vocabularius Breviloquus. (a) fol.	Argentin.	1491.
Matthæi *BOSSI* Veronenſis *DIALOGUS* de veris ac ſalutaribus animi gaudiis: (b) 4to. *impreſſit Ser Franciſcus Bonaccurſius*	Florent.	1491.
Mafei *VEGII* Laudenſis de *EDUCATIONE* liberorum & eorum claris moribus libri ſex: *per Leonard. Pachel* (c) 4to.	Mediola.	1491.
Bibl. Latin. cum poſtillis Nicol. de Lyr. 4. Vol. (d) fol.	Argenti.	1492.
MECHABERITH Rabb. Immanuelis *per Rabbi GHERSON.* (e)	Brixiæ	1492.
Sancti *AMBROSII* opera: *per Johannem de Amerbach* (f) fol.	Baſil.	1492.
Breviar. Eccleſ. Pariſienſ *per Gul. Caron, Jo. Belin, & Jo. Dupré* (g) fol.	Parif.	1492.
Breviar. Eccleſ. Parif. *per Georg. Wolf* (h) fol. & 8vo.	Parif.	1492.

Traite

(a) *Alterâ die poſt feſtum Jacobi.*

(b) *Sexto Id. Febr.*

(c) *XVIII. Octob.*

(d) Long. Biblioth. Sacr.

(e) Chevill. pag. 265.

(f) Epiſtol. ad Impreſſorem: *Præſtanti viro diſc. Joanni de Amerbach in Artibus Librariis Pariſienſi magiſtro frater* Joannes de Lap. de *Monte Lbus* Carthuſianus: ——— *Admonere te oportet, ut vigilem curam adhibeas, quò reliq. castigentur, ut ulterius & accuratius elaborentur: hoc enim pro bono bene erga omnes, quot usque hodie tuo labore & sumptibus impreſſum. Libros diligenter conſervabis* ——— *patronum* patentem *apud Dominum* Jeſum *beatiſſimum* Ambroſium *tuum qui aſſiduo patrocinio ſuo laborem tuum compenſabit* ——— & ad calcem 3æ partis, *Preclariſſimum opus Spiritualium Sancti* Ambroſii *ad Laudem Dei in Urbe* Baſilienſium *per magiſtrum* Joannem de Amerbach *impreſſum, anno nonageſimo ſecundo ſuper milleſimum quaterque centeſimum.*

(g) Caille p. 66. Chevill. p. 111.

(h) Chevill. p. 323.] „ On le rémprima deux fois en l'année 1492. l'une „ in fol. en rubriques noires, l'autre en plus „ petite forme in 8o. en rubriques rouges „ George Wolf *Allemand* en fit l'impreſſion: il ſe ſervit des Caractéres de *Gering* „ & de ſon Imprimerie, qui étoit alors rue „ de *Sorbonne* au *Soleil d'Or*. J'ai vû cette „ Edition à S. *Germain des Prez*, on y lit „ ces paroles: *Impreſſum Pariſius ad Solem* „ *aureum vici Sorbonici opera M. Georgii* „ *Wolf* V. *Id. Maii, ann.* 1492.

Caille pag. 63.] „ *Simon Voſtre* fit „ imprimer par *Ulric Rembolt Miſſale Pariſienſe* &c. *in fol.* 1492. rouge & noir. Il „ y en a auſſi imprimez ſur du velin, que „ l'on voit en la Bibliotheque de *Sorbonne*. At *Ulricus* non erat cognomen *Rembolt*, ſed *Gering*, itaque errorem hic eſſe ſuſpicor.

Traité des peines d'Enfer & de Purgatoire *imprimé par Gillet COUSTEAU & Jean MENARD.* (a) fol.	Paris	1492
Traité de l'avenement de l'Antichriſt *pour Ant Verard* (b) fol.	Paris	1492
Petrus *MONTIS* de dignoſcendis hominibus interprete G. Ayora Cordubenſi *per Anton Zarotum* (c). fol.	Mediol.	1492
Franc. *ZABARELLÆ* lectura ſuper Clementinis *impreſſa per NICOLAUM de Benedictis & Jacobinum SUIGUM de SanGermano.* (d) fol.	Taurin	1492.
STEPHANI philoſophiæ diſcipuli Artis medicinæ Theoricæ & Practicæ liber, quem ex Arabico in Latinum convertit *operâ Bernardi Ricii de Novariâ.* (e) fol.	Venet	1492.
Libri de *VENENIS* editi à Sante de Ardoynis de Penſauro phyſico. *operâ Bernardi Ricii de Novariâ* (f) fol.	Venet.	1492.
Joann *HADESDEN* Anglici Roſa Anglica dict. quatuor libris diſtincta, de morbis, de febribus, de chirurgiâ, de pharmacopiâ *per MOSEN de Caſtello Comenſem* (g) fol	Paduæ.	1492
HARNMUNDIENSIS lectio declarativa ſuper epidemiæ morbo *per Joannem HEBERTIN* (h) 4to	DOLÆ	1492
Boetii opera : *per Joannem & Gregorium de Gregoriis fratres.* (i) fol.	Venet	1492.

STATU-

(a) *Le dix huitiéme de Juillet, pour Antoine Verard.*
(b) *XXVIII. d'Octobre, mil CCCC. Nonante & deux*
(c) *Sexto decimo Calendas Januarii.*
(d) *XXIII. Augusti*
(e) *25. Septemb. impenſis Antonii & Medicina Doctoris Joannis Dlcii de Negro.*
(f) *Emendati per Dlicum de Canali Polentenſem, impenſis Joannis Dominici de Negro, cum privilegio in decennium. M CCCC LXXXXII XIX Julii, regnante Augustino Barbadico Venetorum principe ;*
(g) CAILLE pag. 32
(h) CAILLE pag. 48.
(i) 18 *Auguſt*

STATUTA Venetorum Latinè & Italicè *per Dionyſ Bertochum* fol	Venet	1492
Tabulæ Astronomicæ Alphonſi Regis *operâ & arte muſica Johannis Hamman de Landoia dicti Hertzog* (a) 4to.	Venet.	1492.
Tractato vulgare de *CANTO FIGURATO* de Francesco Caza. *operâ magiſtri Joannis PETRI de LOMACIO Leonardus Pachel impreſſit.* 4to.	Mediolan	1492.
PLOTINUS Latinè, Ficino interprete. *per Antonium Miſcominum* (b) fol	Florent.	1492.
Aristotel Histor Animal Latine, Theod. Gazâ interprete, recognovit Sebastianus Manilius *per Johan. & Gregor de Gregoriis fratres.* (c) fol	Venet.	1492.
Senecæ Philoſ opera *per Bernardinum de Coris de Cremona* (d) fol	Venet	1492.
Porphyrii Iſagoge (e) fol.	INGOLSTADII	1492.
Appian Latinè, Candido interprete. (f) fol	Venet.	1492.
Tit. Liv. (g) fol	Venet.	1492.
Ruff Sext Gestor Rom. liber *per Stephanum Planck* 4to.	Romæ	1492.
Hermolai Barbari *CASTIGATIONES PRIORES* in Plinianam historiam *per Eucharium Argenteum* fol	Romæ.	1492.
LIBRO Extrecto di Salustio e Lucano e Suetonio con Juliano e altri grandi historiographi e ſummi poeti (h) fol.		1492.

Histo-

(a) *Anno a prima rerum alterarum commutatione 8476. Sole in parte 18 gradiente Scorpii ſub cœlo Veneto Anno ſalutis 1492. currente Prid Cal Nov Venetiis*

(b) *Magnifico ſumptu Laurentii Medicis patriæ ſuæ ſervatoris impreſſit ex archetypo Antonius Miscominus Florentiæ, anno M.CCCC. LXXXXII Nonis Maii.*

(c) *Quarto decimo Kalendas Decembris Augustino Barbadico Sereniſſimo Venetiarum Principe rempublicam tenente*

(d) FABRIC. Biblioth. Latin.

(e) CAILLE. pag 48.

(f) FABRIC Biblioth Græc

(g) Biblioth Ædr PAUW

(h) Sine Typographo & loco.

[f] Historia Fiorentina di Poggio tradoct. in Ling Toscan da Iacopo ſuo figliuolo impreſſ. per BARTOLOMEO p. Fiorentino. (a) fol . .	Firenze	1492.
Cicer Orator. De fato. Topic & de Univerſitate, cum comment Georg Vallæ Placentini in Lib de Univerſ *per Bonetum Locatellum* (b) fol . . .	Venet.	1492.
Cicer pro lege Manil Arch Ligar Marcell & Deiotaro. *per Antonium Cayllaut* (c) 4to	Pariſ	1492.
Virgil. cum comment Landini & Servii *impenſis Franciſci de GERARDENGHIS de Papid, labore & induſtrid Antonii Lambillionis* fol	Venet.	1492.
Virgil cum comment Serv Donat Landin, & Calderini *impenſis Anton Koberger*. fol.	Norberg.	1492.
Terent cum comment. Donati *per Peregrinum de Paſqualibus de Bononia* fol	Venet.	1492.
Terent cum comment. Guid Juvenal *operâ Georgii Wolff* (d) fol	Pariſ.	1492.
Ovid opera *per Lazarum de Saviliano* (e) fol	Venet.	1492.
Ovid Faſt cum comment Marſi fol .	Venet.	1492.
Horat cum comment Acronis & aliorum *per Petrum Joannem de QUARENGIS* fol	Venet.	1492.
Senec Tragæd cum comment Gellii Bernardini Marmitæ Parmenſis *per Lazarum Iſoarda de Saviliano* (f) fol . . .	Venet	1492.

Lucan.

(a) *A di III di Septembre*
(b) *Cui per omnia cæteraque neceſſaria ſuggeſſit nobilis vir D Octavianus Scotus civis Modoetienſis, cujus charačter hic eſt. XIII. Cal. Aug*
(c) *Die XXI Apr.*
(d) *PP Philippo Pigouchet Impreſſum eſt hoc opus Pariſius operâ Georgii Wolff & Ivnſii pro Philippo Pigouchet & Engelberto de Marnef librariis Pariſius morantibus, uno in vico ſithara prope Eccleſiam beatorum Cosmæ & Damiani, alter vero in vico ſti Jacobi ad ſignum Pelicani circa Eccleſiam ſti Benedicti Anno Dominicæ incarnationis 1492. 20. Octobris*
(e) *Calendis Aprilibus.*
(f) *Die XII Decembris.*

Lucan. cum comment. Omniboni : *impenſis Octaviani Scoti, necnon arte Bartholomæi de Zanis de Portesio.* (a) fol	Venet.	1492.
Sil Italic cum comment. Marſi *opera Boneti Locatelli ſumptibus Octaviani Scoti* (b) fol.	Venet.	1492.
Juvenal. cum comment. Calderin & Georg Vall *per Benetum Locatellum.* fol	. .	1492.
Idem cum comment. Calderin Mancin Vall *per JOANNEM de CERETO de Tridino.* (c) fol. . . .	Venet.	1492.
SYLVAE Morales cum interpretat. Badii, ex Virgil Horat Perſ Juvenal Ennio, Mantuan. Sulpit Caton Alani Parabol. *industriâ Johannis Trechſel* (d) 4to. . .	Lugdun.	1492.
Macrobii opera. (e) fol . . .	Venet.	1492.
Prisciani opera, cum expoſitione Joannis de Aingre in opus de partibus orationis, omnia recognovit Benedictus Brugnolus vir Latinâ & Græcâ Linguâ eruditiſſimus *Hæc poſtmodum Philippus Pinzius Mantuanus accuratè imprimere admiſit eſt.* (f) fol. . .	Venet.	1492.
Orationes Franc. Philelfi cum aliis opuſculis *per Philippum de Pinzis Mantuanum* (g) fol	Venet.	1492.
Les Paraboles de Maistre Alain en Francois *par Ant. Verard* (h) fol. . .	Paris	1492.
Marii Philelfi Epistolæ *per Joannem de Monteferrate de Tridino.* (i) 4to . .	Venet.	1492.
Perotti Cornu copia *per Bernardinum de Coris de Cremonâ.* (k) fol . . .	Venet.	1492.

Bartho-

(a) *Ultim. Mart*
(b) 15 *Cal. Jun*
(c) *Die ſecundo Decembris.*
(d) *XVIII. Calend. Decemb,*
(e) *Die XXVIIII Junii,*
(f) *XII. Cal. Jul.*
(g) *XIIII. Octob*
(h) *XX de Mars, Mil CCCC. quatre-vingt & douze*
(i) *VI. Octob*
(k) *XXV. Maii,*

Bartholom. *PAGANELLI* Prignani Mutinenſis opuſculum Poeticum. *per Dominicum Rococciolam.* (a) 4to . . . . Mutinæ. 1492.

Bibl Latin. cum gloſſâ ordinariâ. 6. Vol. (b) fol. . . . . . . Noriberg. 1493.

Prophetæ priores cum comment. R. Iſaac. Abarbanel Hebraice (c) fol. . . . Neapol. 1493.

Biblia *SAXONICA per Stephanum ARNDES* (d) fol. . . . . Lubecæ. 1493.

Pſalter. Saxonic (e) 4to . . . . Lubecæ. 1493.

Lactantius. *per VINCENTIUM BENALIUM.* (f) fol. . . . . . Venet. 1493.

Hieron Presbyter Expoſit. Hymnor (g) fol. HAGENOÆ. 1493.

Guidonis de Monte-rocherii Manipulus Curatorum *exaratus per Felicem BALLIGAULT* (h) 4to . . . . Pariſ. 1493.

Manipulus curatorum officia Sacerdotum ſecundum ordinem ſeptem Sacramentorum perbreviter complectens 4to. *Hæc exarata ſunt in famoſâ civitate* . . . . . Argen. 1493.

Vite de Sancti Padri *per GIOANNE dicho de cadis Parma adinstantia di Luchantonio di GIUNTA Florentino.* fol. . . . . Venet. 1493.

HOMI-

(a) *X Cal. Jun.*
(b. c) LONG *Biblioth. Sacr.*
(d) LONG *Biblioth. Sacr.*] *Biblia dialecto inferioris Saxonia cum Nicolai de Lyrâ aliorumque gloſſis* in quorum fine ſic legitur. *Omnis cœleſtis militia dicamus gratias, cujus cum auxilio & interceſſione hoc ſanctum opus in aliquem uſum ſanctæ Eccleſia catholica tum magnâ curâ & diligentiâ emendatum & fundamentaliter reviſum, & his amis literis impreſſum & feliciter abſolutum per Stephanum Arndes in Imperiali Urbe Lubeck, anno noſtri Domini M CCCC XCIII ipſâ die Sanctæ viduæ Elizabeth, quæ erat dies 19 menſis Novembris*
(e) LONG *Biblioth. Sacr.*
(f) *XXII Martii.*
(g) CAILLE. pag. 49.
(h) *Die XVIII. Junii.*

HOMILIARIUS Doctorum Hieron Ambroſ Auguſtin Gregor Origen. Chryſoſtom & Bedæ *per Nicolaum Keſler.* (a) fol . .	Baſil.	1493.
DIALOGUE of Dives & Pauper upon the X Commandments *emprinted by Richard PYNSON* (b) fol. *at temple-barr of* . .	*LONDON*	1493
Tho. à Kemp de Imitat Chriſti *per Joannem LUCE* (c) 8vo . . .	*LUNEBURGI*	1493
Idem Gallice. *apud Joannem LAMBERT* (d) 4to . .	Pariſ	1493
Bonaventur in Sentent *per KILIANUM* (e) fol.	*FRIBURGI.*	1493.
CONFESSIO Amantis of Jehan Golyer. *by Will Caxton* (f) fol. . . .	Weſtminſt.	1493
Corp Canonic. (g) fol . .	Venet.	1493.
Jcti cujuſdam Prælectiones Publicæ *per Gregorium BOLTTICHER.* (h) fol .	Lipſiæ.	1493.
Franciſci de Accoltis de Aretio Juriſconſulti commentaria *per BERNARDINUM & AMBROSIUM fratres de Reuelis* (i) fol	Papiæ.	1493
Corn Celſ. de Medicin *per Joan. Rubeum Vercellenſ* (k) fol . . .	Venet.	1493.

Ptolo-

(a) *Fuiſſe Nicolao Keſler cive inclytâ Baſileenſium urbe, anno milleſimo quadringenteſimo nonageſimo tertio, Prid. Cal. Octob. Edente Johanne Volreio Sargant Artium & Decretorum doctore.* cujus ita legitur epiſtola dedicatoria *Nicolao Keſlero accuratiſſimo librorum impreſſori Baſil.* —— *juvenit nuper in Eccleſia ... bibliotheca opus Concluſionum & Poſtillarum* —— *Te qui rempublicam tua induſtria ſemper prodeſſe curaris* &c

(b) *V. Day of July*

(c) CHILLI pag. 48

(d) CHILLI pag. 67

(e) CALLIB. pag. 40.

(f) *Confeſſio Amantis, the confeſſion of the Lover made by Johan Golver born in Walys in the time of King Richard the 2d Enprinted at Weſtmeſtre by me William Caxton, and finiſhed the 2d of September the 1ſt Year of Richard the third, in the year a thouſand* CCCC XXXXIII Obſervandum eſt in hoc annorum computo decennos duplicari oportere.

(g) FABRIC *Biblioth. Lat.* pag. 847

(h) Lege *Biblioth. Lipſ.* per Gottfrid. *Christ.* GOETTIUM

(i) *XXIIII Decemb.*

(k) *Die VIII. menſis Julii.*

Ptolomæi liber quadripartitus & centiloquium cum quibusdam hujus generis aliis *per Bonetum Locatellum impenſis Octaviani Scoti.* (a) fol.	Venet.	1493.
Marſilii Ficini liber de Sole *impreſſit ex Archetypo Antonius Miſchominus.* (b) 4ᵗᵒ	Florent.	1493
Propoſitiones ex omnibus Ariſtotelis libris collectæ per Theophilum de Ferrariis Cremonenſem *per Joannem & Gregorium de Gregoriis* (c) 4ᵗᵒ	Venet.	1493.
Thom. Aquin. Comment. in Ariſtot. Parva Naturalia *Impreſſ. per Hieronymum de DURANTIS* (d) fol. . . .	Paduæ.	1493.
Boet. de Conſol. Philoſ. cum comment. Tho. Aquin. *per Joan. Dupré.* (e) 8ᵒ. . .	Lugd.	1493.
Mercur. Triſgemiſt. Marſilio Ficino interprete *per DAMIANUM de Mediolano* (f) 4ᵗᵒ.	Venet	1493
Chronicon Chronicorum *per Anton. Koberger.* (g) fol. . . .	Norberg.	1493
CHRONIQUES de France, 3 Vol. *pour Ant. Verard.* (h) fol. . .	Paris.	1493
Herodiani hiſtoria Politiano interprete *Plato de Benedictis quampulcherrimis his characteribus impreſſit* (i) fol. .	Bonon.	1493
Eadem *Bazalerius de Bazaleriis accuratiſſimè quàm pulcherrimis his characteribus opus impreſſit.* (k) 4ᵗᵒ	Bonon.	1493

Juſti-

(a) 13. Cal. Januar.
(b) Prid. Cal. Febr.
(c) III. Auguſti.
(d) XXIIII. Maii.
(e) CAILLE pag. 41.
(f) Die X Maii.
(g) *Ad intuitum & preces Sebaldi Schreyer & Sebaſtiani Kammermaiſter impreſſit Antonius Koberger Nurembergæ, adhibitis viris mathematicis & pingendi arte peritiſſimis Michaele Wolgemut & Wilhelmo Pleydenwurff.*
(h) M. CCCC. Quatre vingt & treize.
(i) Prid. Cal. Sept.
(k) Prid. Cal. Octob.

Juſtini Hiſtorici epitoma; Lucii Flori epitoma; Luciani de veris narrationibus libri duo Latinè, Lilio Caſtellano interprete, Diodor Sicul. Libri ſex Latine, Pogio interprete per *Philippum Pincium Mantuanum* (a) fol. . Venet. 1493.

Hermolai Barbari caſtigationes *SECUNDÆ* in Plinianam hiſtoriam per *Eucharium Argenteum* fol. . Romæ 1493.

Sueton cum comment Beroald *per Benedictum Hectoris* (b) fol. . . . . Bonon. 1493.

Salluſt cum comment Laur Vall & Joh Chryſoſt. Sold. (c) fol . . . . Venet 1493.

ISOCRATES, Græcè, curante Demetrio Chalcondylâ *per Henricum GERMANUM, & Sebaſtianum EX PONTREMULO, ſumptibus Bartholomæi Scyaſi, Vicentii Haliprandi, Bartholomæi Rozoni* (d) fol. . . . Mediol 1493.

Aſcon Comment in Cicer (e) fol . Patav. 1493.

Cicer Rhetoric cum comment Victorini *impreſſ. T. Z. P. & Petrus Jo. Q. Perga* fol. . Venet. 1493.

Georgii Trapezuntii Rhetorica *in librariâ officinâ Leonardi Pachel.* (f) fol. . . . Mediol. 1493.

Quinti-

(a) *Die Vigeſima Decembris.*
(b) *Benedictus Hectoris Bononienſis adhibita pro viribus ſolertia & diligentia, ne ab archetypo aberraret impreſſ. Bononiæ M CCCC LXXXXIII Nonis Aprilibus. Illuſtriſſimo Io. Bentivolo ſeq. Bononienſis habenas feliciter moderante.*

Ad Lectorem

Lector candide, offendes, ſpero, interdum offendicula & vocamenta quædam in commentariis noſtris &c. Hujus excuſationis mentio antea facta eſt.
(c) Fabric. *Biblioth. Lat.*
(d) 24 *Januar.* Id præterea notandum eſt, in calce deſcribi typographicum Symbolum cum litteris V S quo ſymbolo uſum fuiſſe *Uldericum Scinzenzeler* obſervo.
(e) Fabric. *Supplem. Biblioth. Lat.*
(f) Cum his Verſibus,

Quæ ſuperat reliquas artes, eſt ſuſſa, Georgi,
Ars bene dicendi munere noſtra tuo.
Correxit Veneta theatar benedictus in urbe
Hunc [illegible], Orator qui bonus eſſe volet.
Si neſcis, ubi ſit venalis, quære leonanum
Spiram, qui pretio Codices author erit
Ceradinus
Ill. Gal. Aug. Lud. Maria SF. Jo. Gal. Nep. aureum regnum feliciter gubernante

Quintilian. Inſtitut cum annot Raphael Regii *per Bonetum Locatellum, mandato ac ſumptibus Octaviani Scoti.* (a) fol . .	Venet	1493.
Dion. Chryſoſt Orat de Regno, Latine Franciſco de Picolhomineis Senenſ Card. interprete *per Platonem de Benedictis* 8° .	Bonon	1493
Terent ſinè diſtinctione verſuum, cum figuris & Guidonis Juvenalis interpretatione. *cura atque impenſis Joannis Trechſel* (b) 4to. *in Civitate*	Lugdun	1493
Ovid Epiſtol. cum expoſitionibus Anton. Volsci, Ubertinique Clerici Creſcentinatis, ejuſdémque Ovid Sappho, & carmen in Ibin cum expoſition. Calderini *per MARTINUM de Renado de Lazarcibus & CHRISTOPHORUM de quetis Antignato Cremonenſem Socios* (c) fol. . . .	Venet.	1493
Ovid de arte amandi, & remedio amoris cum comment Bartholom. Merulæ *per Joannem de Tridino alids Tacuinum* (d) fol .	Venet.	1493
Ovid Metamorph cum comment Raphael Regii *per Bonetum Locatellum impenſis Octaviani Scoti* fol.		1493
Metamorphoſe d'Ovide moraliſée par Thomas Waleys, appellee la Bible des Poetes *par Ant Verard* (e) fol. . . .	Paris.	1493
Horat. cum comment Landin fol	Venet	1493
Senec Tragæd cum comment. Bernardi & Danielis Gaietani fol.	Venet	1493
Tibull. Catull & Propert. cum comment *per Simonem BEVILAQUA Papienſem.* fol .	Venet.	1493

Lucan.

(a) *Anno ab incarnatione Redemptoris noſtri Chriſti Jeſu Optimi Maximique M CCCC LXCIII. XVI. Kalendas Sextiles* Notandum eſt hic mendoſè numeralibus literam L inſeri.

(b) *Ad quart Cal Septembr.*
(c) *XIX Cal Januar*
(d) *Tertio Non Maias*
(e) *Ce premier de Mars.*

S ſ

Lucan cum comment Sulpic *per Simon Bevilaq Papienſ* (a) fol . .	Venet.	1493.
Sil Italic cum comment Petri marſi (b) fol	Venet	1493
Claudianus, *per Angelum UGOLETUM* 4to	Parm	1493.
Epigrammata *CANTALYCII* & aliquorum diſcipulorum ejus . *per Matheum Capcaſam Parmenſem* (c) 4to	Venet.	1493.
Matthæi *BOSSI* Veronenſis dialogi , orationes & epiſtolæ *impreſſit Baſalerus de Baſaleris civis Bononienſis.* (d) 4to *in Civitate* .	Bonon	1493.
Iſidor. Etymolog & de ſummo bono . *per Bonetum Locatellum ſumptib Octav Scot.* (e) fol.	Venet ,	1493.
Joannis Tortelii Aretini Orthographia ; Joannis Tortelii Iima quædam per Ant Mancinellum *per Philip de Pinciis Mantuanum* (f) fol. .	Venet	1493
Boeace des Nobles & Cleres femmes *par Antoine Verard.* (g) fol. . .	Paris.	1493.
L'ARBRE des Batailles *par Ant Verard.* (h) fol.	Paris	1493.
L'ORLOGE de Sapience , tranſlaté de Latin en François *par Ant Verard* (i) fol .	Paris.	1493.
Le *JOUVENCEL. par Ant. Verard* (k) fol.	Paris.	1493.
Græciſmus (l) . . .	ANGOLISMI	1493.

Biblia

(a) *Ultim Januar*
(b) *12 Cal. Oct*
(c) *XX Junuar*
(d) *Vigeſimo Octavo Calendas Octobris.* Notanda eſt hæc inſolita Calendarum notatio ; non enim mos eſt procedere ultra 18. *Cal Octob*, i. e diem 14 Sept Hic verò fit regreſſio uſque ad 28 *Cal Octob* i. e diem 4 Sept qui ſolito more dicitur *Prid-Non Sept*
(e) CAILLE pag 12
(f) *Prid Id April. Licèt in fronte hujus Operis Anto. Mancinelli liena extet inſcriptio, cum tamen omiſſimus , loco cujus appoſuimus Georg. Vallæ tractatum de Orthographia.*

(g) *Ce XXVIII d'Avril , mil quatre cens quatre vingt & treize , par Antoine Verard libraire demourant à Paris ſur le pont Nostre Dame à l'image St Jehan l'Evangeliſte , ou au Palais au premier pillier devant la chapelle , où on chante la Meſſe de Meſſeigneurr les Preſidens*
(h) *VIII. de Juing* Manu quadam adſcripſit hæc , *compoſés par M. Honnore Honneur Prieur de Salon de Cran natif de Provence ſoubz le Roy Charles V.*
(i) *Dixieſme de Mars*
(k) *XXVII. de Marr, Mil quatre Cens IIII.^xx vingt & treize.* (l) CAILLE. p. 48.

Biblia Hebræa. (a) fol. 4to & 8°.	Piſauri,	1494.
Eadem *per Gerſonem f. Moſis Soncinatem* (b) 8°.	Brixiæ.	1494.
Prophetæ priores, cum comment. Rab. Dav. Kimhi, Hebraice (c) fol.	Leiriæ.	1494.
Bibl. Latin. *typis Matthiæ Hus Alemanni*. (d) fol.		1494.
Eadem *per Simonem Bevilaqua Papienſem*. (e) 4to	Venetiis	1494.
Eadem, Gothice: *per Franc. de Hailbrun* (f) 4to	Venetiis.	1494.
Biblia Italica *per Joannem Roſſo Vercellenſem, precibus Lucæ Antonii Juntæ* (g) fol.	Venetiis.	1494.
Biblia Germanica (h) 4to.	Aug. Vind.	1494.
S. Baſilii Opuſcula varia. (i) 4to.	Baſil.	1494.
S. Auguſtin in Pſalm. (k) fol.	Venet.	1494.
S. Auguſtin *SERMONES 76.* ad fratres in eremo; 35 de Verbis Apoſtoli, 10 in Epiſt. 1 Johannis; Homiliæ quinquaginta *per Johannem de Amerbach* fol.	Baſil.	1494.
S. Auguſtin de Civit. Dei, cum comment. fol.	Friburgi	1494.
Libri *DEFLORATIONUM* ſive excerptionum ex Patrum Auguſtin. Hieron. Ambroſ. Gregor. Hilar. Chryſoſtom. Maxim. Origen. Remig. Caſſiodor. Bed. Alcuin. aliorumque doctrinâ ſuper Evangelia (l) fol.	Baſil.	1494.

Duran-

(a b c d) Long. *Biblioth. Sacr.*
(e) 21 *Novemb.*
(f) Long. *Biblioth. Sacr.*
(g) Long. *Biblioth. Sacr.* 3 *menſ. Jan. Alexandro VI Pont. Max. regnante Auguſtino Barbadigo inclyto Venetiarum duce.*
(h) Long. *Biblioth. Sacr.*
(i. k) *Biblioth. Adr.* Pauw.

(l) Hic Liber mihi videtur à *Nicolao* Keſler excuſus, quod eodem ſit charactere, quo Homiliarius, cujus mentio ann. 1493. Nota etiam in hujus Libri initio imaginem ſeno tricipitis conſpici cum his verbis ſuprà poſitis, *Sancte Trinitas* [illegible] libertate ſane nimis (ut ne dicam pejus) profana.

Durandi Rationale, Divinorum officiorum *quod antea mille locis depravatum, elucubratione Boneti de Locatellis Bergomenſis correctum, eſt impreſſum per Petrinum LATHOMI, Bonifacium JOANNIS, & Joannem de VILLA VETERI Socios.* (a) fol	Venet.	1494
Thom. à Kemp opera *per Gaspar. Hochfeder* (b) fol.	Noriberg	1494
Pſalter ad uſum Pariſienſ cum cantu: *impreſſ. operâ Udalr. Gering & Berthold Rembolt Sociorum.* (c) 4to.	Pariſ.	1494
Profectus Religioſorum: *per Martinum MORIN.* (d) 8°	Rothomagi	1494
Joannis Perrarienſis *LIBER* de cœleſti vitâ. *per Matheum Capcaſam Parmenſem.* (e) fol		1494.
L'ORDINAIRE des Chrêtiens *pour Ant. Verard* (f) fol.	Paris.	1494
Joan. Nyder. conſolatorium timoratæ conſcientiæ *per Jeannem MERARD pro Petro DRU* (g) 8°.	Pariſ.	1494.
Vincentii Speculum *per Herman Liechtenſtein* (h) fol.	Venet.	1494

Fran-

(a) Caille pag. 24
(b) Caille. pag. 28.
(c) Chevill. p. 99.] *Die 18. Januar.*
(d) Caille. pag. 39
(e) *Editus per artium & medicinæ Doctorem Antonium de Canibone, qui dum eſſet pro Pandulfo Malateſtâ Ariminenſium principe apud Venetorum dominium orator, obtinuit, ne aliquis per decennium eum librum imprimere poſſet, præterquam ab Hieronymo Blancio cive Florentino, qui suis ſtudio, curâ & diligentia ſuaque impenſa curavit, ut emendatiſſimè imprimeretur per Egregium virum Matheum Capcaſam Parmenſem, qui etiam correctiſſimè impreſſit. M. CCCC. LXXXXIIII. XIX Decemb. regnante Auguſtino Barbadico duce Venetiarum.*
(f) *Mil CCCC. Nonante quatre,*
(g) Caille. pag. 67
(h) *Impenſis non mediocribus & curâ ſolertiſſimâ Hermanni Liechtenſtein Colonienſis Agrippinæ Coloniæ, novum emendatione diligentiſſimâ eſt impreſſione completum anno Salutis M CCCC XCIIII. Nonis Septemb. in inclitâ urbe Venetiarum. Cujus Hermannus bonæ memoriæ hæredibus (è vita enim paulò ante abſolutionem operis diſceſſerit) Illu. Dominium Venet. ex gratia ſpeciali conceſſit, ut nemo alius per decennium id, quod ejus partes quatuor viz. Naturale, doctrinale, morale & hiſtoriale, imprimere aut imprimi facere audeat ſub pœnâ pro unoquoque libro sic impreſſo viginti datorum ducatorum ad medietatem in terris ipſo dominio ſubjacentibus, ſicut in eorum gratiâ clarius continetur anno & die 5. data ſedente Divo Alexandro VI. Pontifice*

Franciſci de Acoltis de Aretio juriſconſultorum principis conſilia : *Impreſſa per Antonium de* CALCANO *impreſſorem peritum expenſis Gabrielis Graſſi* (a) fol	Papiæ.	1494.
LUDOVICI Bologniní interpretationes novæ *per Platonem de Benedictis.* —— fol		1494.
HIPPOCRATIS Sententiæ, & in eas *GALENI* commentationes, Laurentio Laurentiano Florentino interprete: *quas Antonius Miscominus ex archetypo Laurentii diligenter formulis imprimi curavit.* (b) 4to.	Florent.	1494.
EGIDII tractatulus de cognoſcendis *URINIS* cum commento Gentilis de Fulgineo *per BERNARDINUM Venetum expenſis Jeronymi DURANTI* (c) 4to	Venet.	1494.
Anatomia *MUNDINI per Bernardinum Venetum expenſis Hieronymi Duranti* (d) 4to. .	Venet.	1494.
Malleus maleficarum. (e) fol. *per Johannem Koelhoff incolam civitatis* . .	Colon.	1494.
Triſmegiſt Ficino interprete *impreſſore Wolfgango Hopyl in pago Divi Jacobi & apud inſigne S. Georgii* (f) 4to	Pariſ.	1494.
Boece de Conſolation en François *pour Ant. Verard.* (g) fol.	Paris.	1494.
Egidii liber de *REGIMINE* Principum, Italice; Tranſladar de Latin en Romãce dõ Bernardo Obiſpo de Osma : *impreſſo por Meynardo UNGUT Alemano & Stanislao POLONO Companeros.* (h) fol. *e la cibdad de* . .	Sevilla.	1494.

Petri

ſiſſimo Maximo regnantique Maximiliano primo Romanorum rege &c. invicto feliciſſimoque ſemper Augusto.

(a) *Die XI. Augusti.*

(b) *Decimo ſeptimo Kal. Nov.*

(c) 16. *Febr.*

(d) *M CCCC* 94. *die* 20. *Febr.*

(e) *In vigilia Sancti Katherinæ Virginis Virginis ac Martyris.*

(f) *Pridie Cal. Aug.*

(g) *XIX d'Aouſt M. CCCC. IIII. XX. & XIIII.*

(h) *A expenſas de Conrrado Aleman & Melchior Gorrizo mercaderos de libros Acabaronſe a Veynte dias de Octubre Año de mil & quatro cientos & noventa & quatro.*

Petri Pauli Vergerii de ingenuis moribus; *TRADUCTIO* de tyrannide ex Xenophonte; in Plutarchum de liberis educandis præfatio; Hieronymi Presbyteri de Officio liberorum erga parentes: *per Guidonem Mercatoris.* (a) 4to.	Pariſ.	1494.
Plin. Natur. Histor. *impreſſ. opera & impenſâ Raynaldi de Novimago Alamani* (b) fol.	Venet.	1494.
Trithem. de Scriptorib. Eccleſiaſticis. fol.	Baſil.	1494.
Columell. Varr. Cat. Pallad. cum interpretat. Jul. Pomponii Fortunati in carmin. Columell. & Codri grammatici Bononienſis in Carm. Pallad. *impenſis Benedicti Hectoris Bononienſis.* (c) fol.	Venet.	1494.
Strabo Latine: *apud Joannem Vercellenſem.* (d) fol.		1494.
Herodot. Halicarn. Latinè, Laur. Vallâ interprete: *per Joannem & Gregorium de Gregoriis fratres* (e) fol.	Venet.	1494.
Lucian. de Veris narrat. Aſino aur. philoſophor. vitis; Scipio; tyrannus; Scaphidium; Palinurus; Charon, Diogenes, Terpſion; Hercules; Virtus Dea; in Amorem, Timon, Latinè *per Simonem Bevilaquam Papienſem* (f) 4to.	Venet.	1494.

Cæſar.

(a) *XXI Nov.*
(b) *Die ſextâ menſis Junii.*
(c) *XIII Calen. Octob. Joanne Bentivo II rep. bene habenas feliciter moderante.* Cum hoc Epigrammate:

D. Ugerii Pontremulaſis legum Scholastici ad Benedictum impreſſorem Carmen.

Quas tibi nunc grates referat, Benedicte, juventus,
Nulla dies ſtudiis quam vigilare juvat.
Hoc monda ſa tenet quod littera nulla Volumen
Impreſſum unica nec melius arte fuit.
Dii tibi dent Pylios annos longamque ſalutem,
Efficiant, uti ut poſcere tuis
Semper in arcâ nummos tibi pullulet arca,
Marcibus aſperet Mercuriusque tuis.
Sequis ſuum justi tenet ſervator & æquor,
Deperream, ſi non hic Benedictus erit.

Et in Phil. Beroaldi epistola leguntur hæc, —— *Hunc unis Volumine connexus ſuperrimè impreſſit Benedictus Bibliopola Bononienſis, caſtigatius lemmatiusque quam priores impreſſores factitaverint, additis non paucis appendiculis, quod voluit illiceum emptori ſit, eumque faciat emptorem magis* ——
(d) *24. April.*
(e) *VIII Martii.*
(f) *XXV Aug.* cum his Verſibus:

Hoc lege plena meis commenta quæ ferta lalis,
Quando relaxandi cura tibi ſit Animi.
Lucian ex Græco placuit ſcriptum Latino
Collecta hunc dixit ſerſuque Tarda dedit.

Cæſar comment. *per Philip. de Pinciis Mantuanum* (a) fol. . . . . Venet. 1494.

Salluſtii opera *per Nicolaum de Benedictis & Jacob. Suigum* (b) fol. . . . . Taurini. 1494.

Valer. Maxim. cum comment. Oliverii Arzignanenſis. (c) fol. . . . . Venet. 1494.

Juſtinus. fol. . . . Venet. 1494.

Q. Curt. edente Bartholom. Merulâ (d) fol. Venet. 1494.

Vegetius de re militari *per Eucharium Silber Alemanum* (e) 4to . . . Romæ. 1494.

Frontini Stratagemata *per Eucharium Silber*; (f) & Modeſtus de re militari. 4to . . . Romæ. 1494.

Senecæ epiſtolæ. *per Claudium JAMMAR.* (g) 8vo. . . . . . . Pariſ. 1494.

Cicer. Epiſtol. Familiar. cum comment. Cleric. & Philetic. —— fol. . . . . Venet. 1494.

Quintilian. cum comment. Laur. Vall. (h) fol. . . . . Venet. 1494.

Quintiliani declamationes CXXXVI. Thadæo Ugoleto recognitore *per Angelum Ugoletum Parmenſem.* (i) fol. . . . . Parmæ. 1494.

MU-

(a) *XXV Octob.*
(b) CAILLE. pag. 48.
(c) *Die XVI Julii.*
(d) FABRIC. *Biblioth. Lat.*] Hanc Merulam Baſilius ſcripſit primum omnium aliorum corruptelis audaciae ſignum ſuſtuliſſe.
(e) *XXIIII Octob.*
(f) *Tertio Novemb.*
(g) CAILLE. pag. 67.
(h) *Biblioth. Ade.* PAUW.
(i) *Olympiade quingenteſimâ ſexageſimâ octavâ, quæ eſt annus à ſalute Christiana M CCCC XC III. quarto Non. Jul.*
Huic editioni præfixa eſt Thadæi Ugoleti epiſtola.

Thadæus Ugoletus Auſilius Nipoti S. P. D.

M. Valerium Probum grammaticum acutum & diligentem quamplurimos emendaſſe veteres libros & ob id prope neglectos reddidiſſe. Eius ergo adnotare ſolitum accepimus, nec alii præterea grammatici parti dedicatum. Hunc merito ſuis temporum incuria ſeu doctorum penuria diu interiiſſe & pene abolitam puto. Ante Laurentium Vallam vero eloquens & eruditus, cum in alios tum & Livianâ emendatione cavaverit —— correctione & tanta librariorum ratio, temporum nequaquam, ... mus, fortè magis depravaremus &c.

MUSÆUS de Herone & Leandro, Græcè & Latinè: *per ALDUM MANUTIUM.* (a) 4to	Venet.	
ANTHOLOGIA Græc Litteris capitalibus *per LAURENTIUM FRANCISCI de Alopâ Venetum.* (b) 4to . . .	Florent.	1494.
Virgil cum comment. Serv. *per Damianum de Mediolano.* fol.	Venet.	1494.
Virgil. Bucolic. cum comment. *per Jacobum de Bredâ.* (c) fol.	Davent.	1494
Terent cum comment. Donat. Calphurn & Guid. Juvenal. *per Simonem Papienſem dictum Bevilaqua impenſis Lazari de Iſoardis de Savilia* (d) fol.	Venet	1494
Terent. cum comment. Italicis. (e) 4to. .	Venet.	1494.
Horat. cum comment. Acron. Porphyr. Mancinell. & Landin. (f) fol.	Venet	1494
Ovid. Amor cum comment Bartholom Merulæ Mantuani. *per Joannem de Tridino aliàs Tacuinum.* (g) fol.	Venet.	1494.
Perſ cum comment. Joan Britannici Brixiani & Barthol Fontii, a Barthol Merulâ recognit *ſumptu Joannis de Tridino.* fol. . . .	Venet.	1494.
Juvenal. cum comment Calderini & Georg. Vallæ: *impreſſ. per Nicolaum de Benedictis & Jacobinum Suigum impreſſores.* (h) fol . .	Taurini.	1494.
Juvenal cum comment Mancinelli, Georg Merulæ, & Calderini: *per Joannem de Cereto de Tridino* (i) fol.		1494.

Status

(a) De hôc Libro dictum est prius.
(b) *III Id. August*
(c) *In profesto Sti Willebrordi epi Trajecten.*
(d) Sine distinctione versuum. *Decimo Kal. Martii.*
(e) *Biblioth. Adr.* PAUW.
(f) FABRIC. *Biblioth. Latin.*
(g) 3 *Non. Jul.*
(h) *Octavo Idus Octobris.*
(i) *XXVIII. Januar.*

Google

Statius cum comment Caldermi in Sylv Lactant. in Thebaid. & Matarac. in Achilleid *per Bartholom. de Zanis de Porteſio* (a) fol. .	Venet.	1494.
Auſonii Pæonii poetæ epigrammata *per Johannem de Cereto, alias Tacuinum de Tridino* (b) fol.	Venet.	1494.
Mantuani Parthenice & Votum ad virginem *opera Georgii Wolff Badenſis & JOHANNIS PHILIPPI de Cruczennach.* (c) 4to.	Pariſ	1494.
Ejusd. ſecunda Parthenice, ſive martyr. Stæ Catharinæ *in vico Sti Jacobi in ſigno Stæ Barbaræ.* (d) 4to. .	Pariſ.	1494.
Aul Gell *ſumptibus Octaviani Scoti civis Modoetienſis, per Bonetum Locatellum* (e) fol. .	Venet	1494.
Guidonis Juvenalis Cenomani interpretat. in Lat. Ling Eleg Laur Vallæ *per Udal Gering & Bertold Rembolt ſocios* (f) 4to . .	Pariſ	1494.
Iſidor Etymolog *per Bonetum Locatellum expenſis Octav Scoti* fol.	Venet.	1494.
Lancelot du Lac *pour Ant Verard* (g) fol.	Paris	1494
Walter *HYLTON's SCALE* of perfeccion *prynted by Wynkin de WORD in Willyam Caxton's hauſe* 4to .	: : .	1494.
Laſcar compend 8 Oration partium, Joanne monacho Placentino interprete 4to.	Venet.	1494.
Conſtant Laſcaris erotemata cum interpretatione Latinâ *per Aldum Manucium Romanum* (h) 4to .	Vener	1494

(a) *XV, Martii.*
(b) *XI August.*
(c) *Die quinta Januarii.* Ad calcem *Parthenices* habentur hæc. *Bononiæ editum III Id Feb M CCCC LXXXI*
(d) Hujus Typographum fuiſſe conjicio *Johannem* PHILIPPI, cujus ſignum hoc fuiſſe liquet ex anno 1495

(e) *Sub Novemb.*
(f) CHEVILL pag. 98.] 18 *Auguſti*
(g) Premier Volume: *mil quatre cens quatre vingt quatorze, premier jour de Juillet*. Second, Troiſieme, *dernier jour d'Avril, mil quatre CCCC. quatre vingts & quatorze*
(h) *Conſtantinus Laſcaris Erotemata cum inter-*

Bibl. Lat. Gothicè cum concordantiis, *per Joannem Frobenium de Hamelburgh.* (a) 8vo.	Baſil.	1495.
Ead. cum gloſſ. ordinar. & poſtill. Nicol. de Lyrâ, *per Paganinum de Paganinis.* (b) fol.	Venet.	1495.
Aur. Auguſtin. in libr. de Trinitate, *per Joannem Padelborn de Weſtfalia.* (c) fol.	Lovanii.	1495.
Ejuſd. Sermones 256 de Tempore, 51 de Sanctis, *per Johannem de Amerbach.* fol.	Baſil.	1495.
Ejuſd. *OPERA* 6. Vol. *per Johan. de Amerbach* (d) fol. & 4to.	Baſil.	1495.
BERNARDI Opuſcula caſtigata per V. P. de Brixiâ, *per Simonem Bevilaqua.* (e) 8vo.	Venet.	1495.

Ejuſd.

interpretatione Latinâ. De literis Græcis ac diphthongis, & quomodo ad nos veniant. Abbreviationes Græcæ. Oratio Dominica & duplex salutatio Virginis. Symbolum Apostolorum. Evangelium Divi Joannis (usque ad χάριτος καὶ ἀληθείας). *Carmina aurea Pythagoræ. Phocylidæ moralia. Omnia habent è regione interpretationem Latinam.* [Hic titulus continet etiam ea, quæ habentur anno proximo. Vide Alphabet. Græc. ann. 1495.]

Ald. Manut. Roman. Studioſis
S. D.

Constantini Lascaris institutiones Grammaticas —— *quæ quidem quaſi prœludium ſummi noſtri laboribus* —— *(nulla enim extabant impreſſa * venales, & petebantur à nobis frequenter)* —— *accipias* —— *Lascares emendata* —— *longè correctiora, quia impreſſa viſuntur, nam eo Conſtantinus ipſe in locis diverſis tentaret & quæ quæ ſigna emendavit* —— *ita vero emendatum manu ipſius Conſtantini librum nobis dedere caroneſſo Petrus Bembus & Angelus Gabriel patr. ut Veneti* —— *juvenes, qui nuper in inſula Græcas literas ab eo ipſo Laſcare didicerunt, & nunc Patavii incumbunt unà liberalibus diſciplinis &c.*

Cumque hanc eſſe orationem patriam editam à Conſtantino Laſcare Paſſimus & Inventum in

Tryphone. De Anomalis verbis. Alphabetum De ſpiritibus.

Impreſſ. Venetiis ſummo ſtudio, litteris ac impenſis Aldi Manutii Romani. M CCCC. LXXXXIIII. Ultim. Febr.

Aldus Manu. Rom. Studioſis
S. P. D.

—— *Habes longè meliora majoráque, quæ poſtea Deo favente condonabuntur. Omnem enim vitam decrevimus ad hominum utilitatem conſumere.* —— *nam etſi quantum ad tranquillam agere vitam poſſumus, negotioſam tamen eligimus & plenam laboribus &c.*

Hæc dehinc ſequitur Alphabetum Græcum, de quo anno proximo dicetur.

(a) *Sexto, Cal. Nov.*

(b) LONG. Biblioth. Sacr.] *Edita & emendata per Bernardum Eadelum D. Michaelis Muranis Presbyter.*

(c) In fine poſt novem diſticha legitur hoc,

Numine ſancte tuo Pater, tuente Johannem Padelborn, preſſis quæ tibi poſſit opus.

Lovanii per Johannem Padelborn de Weſtfalia in poſtſiſo natrocinata Christi ſeverente anno noningenti quinti.

(d) CAILLE pag. 32.
(e) CAILLE pag. 24.

* *Hunc huic conſerere Conſtantis. Laſcaris editionem 1471. Mediolanenſem, nunc ſatis rariſſimam.*

Ejusd. Sermones (a) fol. . .	Baſil.	1495.
Div. Gregorii Opus Moralium in Job. *per Udalric Gering Conſtant. & Berchtold. Renbolt Argentin. Socios in ſole aureo vici Sorbonici commorantes.* (b) fol. . .	Pariſ.	1495.
Orarium. *per Adrianum de* *LIESVELT.* (c) 8vo. . . .	Antv.	1495.
Breviarium Moguntinum. *per Bernardinum de Tridino de Monteſerrato.* 8vo . . .	Venet.	1495.
Antidotarium animæ. *per Petrum POVILLAC pro Dionyſio ROCE* (d) 8vo. . .	Pariſ.	1495.
Vita & proceſſus Sti Thomæ Cantuar. Martyris ſuper Libertate Eccleſiaſticâ, ſive Quadripartita Historia continens paſſionem ſanctiſſimi Thomæ martyris archipræſulis Cantuaren. *impreſſ. per Johannem Philippe Alemanum in vico Sti. Jacobi ad interſignium Stæ. Barbaræ.* (e) 4to.	Pariſ.	1495.
Franc. Ximenii *PASTORALE* (f) fol.	BARCELONÆ.	1495.
Iſidor. de ſummo bono. *per Stephanum JEHANNOT.* (g) 8o. .	Pariſ.	1495.
Opera Gulielmi Okam. *per Jodocum BADIUM Aſcenſium* (h) fol. . . .	Lugdun.	1495.
Gulielmi de Ockam in quatuor libros ſententiarum annotationes. *per Johannem Trechſel Alemannum* (i) fol. . . .	Lugdun.	1495.
Alexand. Alphrodis. *ENARRATIO* de animâ, interprete Hieronymo Donato patritio Veneto. *Impreſſ. ſolertis Bernardini de MISINTIS de Pap. impreſſoris operâ.* (k) 4to. . .	Brixiæ.	1495.

AVICEN-

(a) *Biblioth. Adr.* PAUW.
(b) *Id. Octob.*
(c) *XIII. Kal. Junii.* Notandum eſt quod hic dies rectius appellandus eſſet Kalend. *Jun.*
(d) CAILLE pag. 68.
(e) *Secundâ April.* manu adſcripſit quidam, *concinnatore Stephano Langtone Cantuar. Archiep.*
(f) CAILLE pag. 49.
(g) *In vico Sancti Jacobi XXVII. Augusti.*
(h) *Biblioth.* MAZARIN.
(i) *Nono Novemb.*
(k) *M CCCC. LXXXXV. Idib. Septemb.*

Avicennæ opera in lucem redacta *per Bernardinum Venetum* (a) fol .	Venet	1495.
Ludovici Bolognini Tabula in jus utrumque *per Ugonem de Rugeriis* (b) fol . . .	.	1495.
Repertorium aureum, continens titulos quinque librorum Decretalium *apud Henricum Quentel.* 4to	Colon	1495.
Libellus Petri BERTRANDI tunc Episcopi Eduenſis, nunc Cardinalis adverſus Petrum de Cugneriis ſuper facto prælatorum eccleſiæ Gallicanæ 1329 *Impreſſus per Johannem Philippi Alemanum* (c) 4to	Pariſ	1495.
Tabulæ Johannis *BLANCHINI ſolertiâ & curâ Symonis Bevilaquo Papienſis* (d) 4to .	Venet.	1495.
Guill de *SALICETO* tractatus de ſalute corporis *per Baccalarium WOLFGANGUM de Mannebo* (e) 4to. .	Lyptzik.	1495.
Jo Pici Mirandulæ *DISPUTATIONES* adverſùs Aſtrologos *impreſſit Benedictus Hectoris Bononienſis* (f) fol	Bonon.	1495.
Matthæi Boſſi Veronenſis diſputationes de inſtituendo Sapientiâ animo *impreſſ ſane diſtinctóque charactere à Platone de Benedictis* (g) 4to.	Bonon.	1495.
Fleurs & manieres des tems paſſés. (h) fol.	Geneve	1495.
Frontin. Stratagemat ex caſtigatione Beroaldi (i)	Bonon.	1495
Tacit. Hiſtor (k)	Rom	1495.
Tit Liv *per Uldaric Scinzenzeller, impenſis Alexandri MINUTIANI* fol .	Mediol	1495.

Tit.

(a) 16. *Martii*
(b) *XXIIII Martii* Hic *Ugo de Rugeriis* imprimebat *Bononiæ* 1474
(c) *Secund April.*
(d) *Die 10. Junii*
(e) *Biblioth.* MAZARIN.
(f) *Die XVI Jul*
(g) *Octavo Idus Novembres*
(h) *XXVIII d'Avril.*
(i. k) FABRIC. *Biblioth. Lat.*

Tit Liv *per Philippum Pincium Mantuanum* (a) fol. . . . Venet 1495.

CRONICA del Rey Dom Pedro Rey de Castille y Leon : *por Maynardo Ungut Alemano.* (b) fol . . . Seville 1495

ARISTOTELIS ORGANUM Græcè : *dexteritate Aldi Manucii Romani* (c) fol . Venet 1495

Cicer. de Oratore cum comment. Omniboni Leoniceni, de perfecto Oratore, Topica, Partitiones ; de claris Oratoribus ; de opt. gener. Oratorum , Demosthen & Æschin orationes contrariæ, Latine. (d) fol. . . . . 1495.

HESIOD THEOCRIT THEOGN PYTHAGOR aur carm PHOCYLID CATONIS Gnom Græcè per Aldum. (e) fol. . Venet. 1495.

Plauti Comœdiæ (f) 4to . . . Venet. 1495.

Lucretius *impreſſ per Theodorum de Ragazonibus de Azala dictum Breſanum* (g) 4to . . Venet. 1495.

Sil Italic. cum comment Pii (h) fol. . Venet 1495.

Ægidii *DELPHI* commentarius in Ovid. de Remed amoris. (i) 4to. . . . Pariſ. 1495.

Martial cum not. Calderin & Georg Merul fol . . . . . Venet. 1495.

Claudian Emendat. per Thadæum Ugoletum Parmenſem *impreſſit Joannes de Tridino aliàs Tacuinus* (k) 4to . . . . 1495.

Tortellii Comment cum limâ Georg Vallæ *per Johan. de Tridino* (l) fol. . . Venet. 1495.

Leonar-

(a) *III. Non Novemb*
(b) Caille pag 48
(c) *Calendis Novembris*
(d) Sine Loco & Typographo.
(e) *Menſe Februario*
(f) *XXIII. Novemb.*
(g) *Die IIII. Septemb.*
(h) *Biblioth* Barberin
(i) *Biblioth Belgic. Vol.* Andr. p. 25.
(k) *VI. Junii*
(l) 19. *Decemb.*

Leonardi Arretini Epiſtolæ familiares *per Antonium* MORETUM *Briſienſem &* HIERONYMUM *Alexandrinum* (a) fol.		1495.
Marſil. Ficin. Epiſtolar. lib. 12. fol.	Venet.	1495.
Alberti de Eyb Margarita Poetica, Opus in ſe continens omnium fere Oratorum, Poetarum ac Philoſophorum auctoritates, *impreſſum per Johannem de Amerbach*	Baſileæ.	1495.
Jo. Ant. CAMPANI OPERA omnia *per Bernardinum Vercellenſem juſſu domini Andreæ Torreſano de Aſulâ* (b) fol.	Venet.	1495.
Jo. Ant. Campani Opera omnia *per Eucharium Silber alias Franck* (c) fol.	Rom.	1495.

Gram-

(a) *XV. Jun. Hanc editionem ſic dedicant Typographi, Jacobo Zeno epiſcopo Patavino Antonius Moretus Briſienſis & Hieronymus Alexandrinus S. P. In emendandis imprimendisque Leonardi Arretini Epiſtolis libenter tibi paruimus* ——

(b) Literæ Decretales gerunt annum 1495.

(c) MALINKROT p. 85.] *Characteribus Venetis impreſſum Romæ per Eucharium Silber, alias Franck, omnis ipſius Michaelis Ferni Mediolanenſis cura, correctione & impenſa anno christianæ ſalutis M CCCC XCV prid. Kalend. Novembr.* De hac duplici Campani Operum editione ſic CHEVILLERIUS pag. 156.

„ On imprima en ſix mois de tems deux „ fois les Ouvrages d'*Antoine Campani* Evêque de *Teramo*. La premiere à *Veniſe* en „ 1495. La ſeconde à *Rome* la même année. Ce fut *Michel Fernus*, homme docte, qui fit faire cet Edition. Il ſe „ prit ſoin d'aſſembler les Manuſcrits de cet „ Auteur après ſa mort, de les mettre en „ ordre, & d'en fournir des copies aux „ Imprimeurs, qui laiſſerent beaucoup de „ fautes dans ce Livre. Il mit dans l'édition „ de *Rome* un *Errata*. On ſera ſurpris du „ titre qu'il lui donna. Il étoit chagrin de la „ grande peine qu'il avoit eue à faire pa- „ roitre cet Auteur en public, & de voir „ cependant tant de fautes. Le voici. *Vir* „ *ex ſuâ* ſ*i demens, idemque ex dementi inſanus fieri? Liber* Romæ *primus impreſſus Corruptorum recognitio.* Enſuite il fait ſon „ *Errata*, qui eſt de quatre pages. Il le „ commence par des paroles d'humilité, „ avouant, de bonne-foi, qu'il eſt la cauſe „ de quelques fautes, & tâchant d'excuſer „ les Imprimeurs ſur les autres. *Lector, homo ſum ego, non Deus, atque is homo, qui binoculus, non Argus, & quem multa præterirent, ipſi per me plurima ignorem. Ego autem, quod potui, ut castigata iſtic impreſſa Lector accepiſſes, ſtygmatiſavi, emendavi, & quod undique contractum eſſet ſurrectum extulit multi laboris adhibui tamen maximam diligentiam. Verum ex periculo compertum mihi eſt, nihil tam ocularites deſpicis, ut quamvis omnia poſſis evadere, & Impreſſores ipſi pariter iſſuunt, quibus jam longa compoſitione ſuæ ſugrevio ſubtulit eſt correctioris labor, & ſæpe ipſi, quæ annotavero, non corrigant, interdum non advertunt, ſæpiſſime negligunt, & pro factis infecta reponunt. Tu neque ſemper, ubi ſemel atque iterum, emendare potes, quare ut noveris, primum recte impreſſa quædam deprehenderis, tum caeteris, quantum potes*

Grammat. GAZÆ, & de Menſib. Syntax. APOLLONII, & HERODIAN de Metr. Græce *per Aldum* (a) fol.	Venet.	1495.
Diomed. de Arte Grammaticâ; Phocas de Nomine & Verbo, & Epitoma Prisciani, Caper de Latinitate; Agrætius de Orthographiâ; Donatus de Barbariſmo & octo partibus orationis; Servius & Sergius in Donatum (b) fol.	Venet.	1495.
Joannis Januenſis Catholicon *per Bonetum Locatellum, mandante Octaviano Scoto.* (c) fol.	Venet.	1495.
Auguſtini Datti Scribæ Senenſis elegantiolæ: *per Joannem de Tridino alias Tacuinum.* (d) 4to.	Venet.	1495.
Priscian de 8 partib. Orat. cum expoſit. Johannis de Aingre *per Philippum Pincium Mantuanum* (e)	Venet.	1495.
ALPHABETUM GRÆCUM cum multiplicibus litteris *per Aldum* (f) 4to.	Venet.	1495.
Le *VERGER* d'Honneur par Andre de la Vigne *par Jean TREPEREL* (g) .	Paris.	1495.

(a) *Octavo Calendas Januarias*
(b) *XII Junii*
(c) *12. Calendas Decembres.*
(d) *XXII Augusti*
(e) *XX Octob.*
(f) *De poteſtate litterarum omnium & diphthongorum, abbreviationes perpulchræ; Oratio Dominica, duæ ſalutationes, ſymbolum, initium Evangelii S. Johannis, carmina Pythagoræ, & Phocylidis Venetiis M CCCC. LXXXXV Octavo Martii.*
(g) CAILLE. pag. 67.

Bibl. Lat. *per Jacob. & ANGELUM Britannicos* (a) 4to.	Brixiæ.	1496
Ead cum gloſſ ordinar. & poſtill. 6 Vol (b) fol	Norberg.	1496.
CONCORDANT. Bibl *per Joannem Frobenium* (c) fol.	Baſil.	1496
Diurnale Eccleſ Pariſienſ *per Udalr Gering & Berthold Rembolt Socios* (d) 8o	Pariſ	1496
Meditations of Saynt Bernard translated from Latyn into Engliſhe by a devoute ſtudent of the Univerſité of Cambridge *and has been put to be emprynted by Wynkyn de Word* (e) 4to at	Weſtmeſtre	1496.
Franc Ximeo de Vitâ Chriſtianâ (f)	Granatæ	1496.
La *VIE* & miracles de Monſeigneur St Martin translatée de Latin en François *imprimée par Mathieu LATERON* (g) fol *pour Jean du LIEGE libraire à*	Tours	1496
PREDICHE raccolte per Ser Lorenzo Violi da la viva voce del reverendo Padre Frate Hieronymo da Ferrara *impreſſo ad instantia di Ser Lorenzo VIVUOLI* (h) fol	Firenze	1496
INTERROGHATORIO composto del Antonino Archiveſcovo Fiorentino ſopra le confeſſioni *Impreſſ hovuta la copia di optimi exemplari a petitione di Ser Piero Pacini da Pescia per Ser Lorenzo MORGIANI & Giovanni di MAGANZA* (i) 4to. . . . *in*	Firenze	1496
Dialogue of Dives and Pauper upon the X commandments *emprynted by me Wyken de Word* (k) fol. . . . . . . at	Weſtmonſtre.	1496

Dialogus

(a) Long *Biblioth Sacr emendata per* Angelum de Monte Ulmi *Ordinis S Franciſci.*
(b) Long *Biblioth Sacr*
(c) Chevill pag 129.
(d) Chevill. p 99 } *die nonâ menſis Augusti.*
(e) *The IX of March.*
(f) Caille pag. 49.
(g) *7me. de May, Mil CCCC IIII XX. & XVI*
(h) *A di otto di Febraro.*
(i) *A di XXII. di Febraro.*
(k) *Finiſhed the III. of December*

Dialogus ſeu Quæſtiones Guillermi de Ockam *per Joan. Trechſel Alemanum.* (a) fol.	Lugdun.	1496
Petri *TARTARETI* expoſitio in Summulas Petri Hiſpani *per Joannem BOUTER & Guielmum BOUCHER pro ENGELBERTO de Marnef.* (b) 4to	Pariſ	1496
Corn. Celſ de Medicin. —— fol.	Venet	1496
Johannis *BANIVETI* amicus medicorum. *per Johannem Trechſel Alemanum* (c) 4to.	Lugd	1496
Ariſtotel. OPERA, Latinè *per Gregorium de Gregoriis , expenſis Benedicti FONTANÆ.* (d) fol.	Venet.	1496.
PETRI de Caſtrovol Ord Minor comment ſuper OEconomic & Politic Ariſtot. *per Gulielmum de BROCARIO* (e) fol .	PAMPELUNÆ	1496
Chronicon Univerſale, Germanicè fol.	Augſpurg	1496.
Miroir Hiſtorial de Vincent, 5 Volum *par Antoine Verard* (f) fol.	Paris	1496.
DIARIA de bello Carolino , Alexandro Benedicto Phyſico authore (g) 4to.	Venet	1496
VIAGGIO de Mandavilla *per M MANFREDO* (h) 4to. . . .	MONTFERRAT.	1496
Guil Caourſin *STABILIMENTA* militum Hieroſolymitanorum *per Joannem Reger de Kemnat* fol . . .	Ulmæ	1496.
Guillelmi Caourſin Rhodiorum Vicecancellarii *DESCRIPTIO* obſidionis Rhodiæ urbis cum figuris *per Johannem Reger* (i) fol	Ulmæ	1496.

Fron-

(a) 8° *Octob*
(b) CAILLE pag. 68.
(c) 14 *Octob.*
(d) FABRIC. *Biblioth. Græc*
(e) CAILLE pag. 49
(f) Vol. 1. *M CCCC quatre vingt &* *ſeize*; Vol. 5. *Mil CCCC quatre vingt & ſeize*
(g) *M IIII D. 6 Cal. Sept.*
(h) CAILLE pag. 49.
(i) *XXIIII. Octob.*

Frontin. Veget. Ælian. Modeſt. de re militari: authores penitus divinos impreſſit quam caſtigatiſſimè omni ſolertiâ Plato de Benedictis Bononienſis (a) fol. in alma civitate . .	Bononiæ.	1496.
Liber de Regibus &c. de ſtationibus urbis impreſſ. per Stephanum Planck de Patavia. (b) 8o.	Romæ.	1496.
Epitoma Johannis de Monte Regio in Almagestum Ptolomæi per Joannem Hamman de Landoia dictum Hertzog (c) fol. .	Venet.	1496.
TREATYSES pertynynge to hawkynge and huntynge and a treatise of Cotarmours emprynted by Wynkyn de Word 4to. . at	Weſtmeſtre.	1496.
DECISIONES collectæ per Ægidium de Bellamera utriusque juris doctorem per Joannem & Gregorium de Gregoriis de Forlì (d) fol.	Venet.	1496.
PRACTICA Joannis Petri Ferrarii Papienſ. impenſa Joannis de Lignano, per Uldericum Scinzenzeler (e) fol. . .	Mediol.	1496.
Bernardi de Gordonio LILIUM Medicinæ impreſſum per Joannem & Gregorium de Gregoriis fratres. (f) 4to. . . .	Venet.	1496.
VITRUVIUS. (g) . . .	Florent.	1496.

Plin.

(a) *Decimo ſexto Cal. Febr.*
(b) *XIIII. Mart. Alexandr. VI. anno quarto.*
(c) *Impenſis non minimis curâque & emendatione non mediocri virorum præstantium* Gasparis Grosſch & Stephani Roemer *operâ quoque & arte impreſſionis mirificâ viri ſolertis* Joannis Hamman de Landoia, *dicti* Hertzog. *Anno à primâ rerum ſubſtantiarum creatione* 6380. *ſole in parte ſextâ decima Virginis gradiente in hemiſphærio* Veneto. *Anno ſalutis* 1496. *currente. Prid. Cal. Septembr.* Venetiis, Maximiliano *Romanorum Rege faustiſſimè imperante.*
(d) 29 *Augusti.*
(e) *XXVI Maii.*
(f) *Die 16 Januarii, ad laudem omnipotentis Dei totiusque curiæ cœlestis.* Hic Liber gerit inſigne Fontis cum literis B F quod eſt Benedicti FONTANA.
(g) VITRUVII *Architectura* Florentiae *impreſſ. M CCCC LXXXXVI. Angel. Politiani Pomponianum Lamiæ Frontin de Aquæductibus* —— *quæ cum eſſet mendoſiſſimus, Pomponius &* Sulpitius *multi ſtudio ſit emendarunt, ut perpauca tamen in eo locorum correctio deſideratur. Perquam rara ſunt, quæ Librariis corrupta, nec prætermiſſis in ſpatiis tamen in ordine poſſim relictis ultimam aliquando verba alteranda* —— *figura diſtincta facili quisque poterit judicare. Vale, candide lector & ſi quo ingratus eſſe volueris, librum ſuum depromas, & cum hoc typo inſtituto conferas.*

Plin Natur Histor *operâ & impenſâ Angeli & Jacobi de Britannicorum fratrum* (a) fol .	Brixiæ	1496.
Eadem *per Bartholom de Zanis de Porteſio.* (b) fol	Venet.	1496.
Opera Agricolationum Columell Varron Caton. & Pallad cum exſcriptionibus & commentariis Beroaldi *impenſis Dionyſ. BERTOCHI Regien* (c) fol.	Regu.	1496
Diod Sicul libri ſex Latine, Pogio interprete emendati à Bartholom Merulâ. *per Joannem de Cereto de Tridino alias Tacuinum* (d) fol. .	Venetiis.	1496.
Salluſt Bell. Catilin. cum comment Laur Vall & Bell Jugurth & variæ orationes *per Johannem de WINGLE impreſſorem inſignem.* (e) 4to	Lugdun	1496
Q. Curt. *per Johan de Tridino alias Tacuinum* fol	Venet	1496
Salluſt ex Læti recognitione cum Laur comment in Catilin & Jo Chryſ Sold in Jugurth. *per Philippum Pinctum* (f) fol . . .	Venet.	1496
Cicer Orationes ; & ejusd Accuſation in Verrem *per Bartholom de Zanis de Porteſio.* (g) fol.	Venet.	1496.
Cicer Epiſtol Famil cum comment Ciceri, Philetici & Merulæ *per Johannem Vingle* fol		1496

Cicer.

(a) *XX April*
(b) *XII Decemb*
(c) *XIIII Cal. Octob. imperante divo Hercule Est.*
(d) *XII Cal. Octob.*
(e) *Anno milleſimo quadringenteſimo XCVI alterâ die Epiphaniæ Domini, quæ eſt ſeptima dies Januarii.*
(f) FABRIC. *Supplem. Biblioth. Lat.*
(g) Ad calcem Orationum, *Venet per Bartholom de Zanis de Porteſio die V. Januar currente M CCCC LXXXXV.* Et ad calcem Verrinarum, *Venet per Bartholom. de Zanis de Porteſio, M CCCC LXXXXVI 26 Januar.*

Cicer de Naturâ Deorum, Divinatione, Legibus, Academic. Quæſt. finib petition consulat. Fat Univerſit & Somn Scip. *per Simonem Papienſem dictum Bevilaqua* (a) fol	Venet.	1496
Quintilian Institut. (b)	Rom.	1496
LUCIANI opera Græcè. (c) fol	Florent.	1496.
APOLLON ARGONAUTIC Græce, litteris capitalibus, cum *SCHOLIIS* Græcis. (d) 4to	Florent.	1496.
Terent cum Directorio, gloſſâ interlineari, commentariis & figuris. *per Johannem Grunninger.* (e) fol	Argentin.	1496.
Catull. cum comment Palladii Fusci Patavini *per Joannem Tacuinum de Tridino* (f) fol	Venet	1496
Auſonii Pæonii poetæ diſertiſſimi epigrammata *per Joannem de Cereto de Tridino aliàs Tacuinum* (g) fol.	Venet.	1496.
Franc Philelfi Orationes cum aliis opusculis *per Philippum de Pinzis Mantuanum* (h) fol	Venet.	1496.
Bapt Guarini Veronenſis *POEMATA* Latina *impreſſ pulcherrimis characteribus à diligentiſſimo calcographorum Dominico Rocociolo* (i) 8°.	Mutinæ.	1496.
Scribendi Orandique *MODUS* Antonii Mancinelli *per Christoferum de Penſis* (k) 4to.	Venet	1496.
Jo. Pici Mirandulæ opuscula *impreſſit Benedictus Hectoris Bononienſis* (l) fol.	Bonon.	1496.
Franc Petrarchæ Opuscula *per Johan. de Amerbach.* fol	Baſil.	1496.

Non.

(a) *Decimo Octavo Septembris*
(b) FABRIC. *Biblioth Latin*
(c d) Sine Typographi nomine.
(e) *Cal Nov*
(f) 28. *April.*
(g) *Prid. Id. Octob.*
(h) *Primo Kal Junii*
(i) *Decimo quarto* Cal *Octob*
(k) *IIII Junii*
(l) *Die XX. Mart.*

Non Marcell. & Feſt. Pomp. & Varr. de Ling. Latin. *per Philip. de Pinzis Mantuanum.* (a) fol.	Venet.	1496.
Papiæ Vocabularium . *per Philip. de Pinzis Mantuanum.* (b) fol .	Venet.	1496.
Neſtoris Dionyſii Novarienſis Vocabuliſtæ Opus *per Philip. Pinzium Mantuanum.* fol. .	Venet.	1496.
Priſciani opera *per Wolffgangum MOLITOREM* (c) 4to	Lipſiæ.	1496.
Priſciani opera cum expoſitionibus clariſſimi philoſophi Joannis de Aingre & viri eloquentiſſimi Danielis Caietani . *per Bonetum Locatellum impenſis Octaviani Scoti Modoetienſis.* (d) fol .	Venet.	1496.
Aul. Gell. *per Johan. de Tridin. al. Tacuin.* fol.	Venet.	1496.
HORTI ADONIDIS, Græcè · per Aldum (e) fol . . .	Venet.	1496.
Synonyma Johannis de Garlandiâ cum expoſitione Galfridi , & æquivoca juxta Ordin. Alphabeti *per Richardum Pynſon* 4to . .	Londin.	1496.

Bibl.

(a) 17 *Mart.*
(b) *XIX April.*
(c) *Bibliothec. Liſſ.* Gottfrid. Chriſtian. Goetz.
(d) 9 *Cal. Mart. Auguſtino Barbadico Venetiarum duce*
(e) *Menſe Auguſto. M. IIII. D.*

Bibl Latin. (a) fol. . . . Colon. 1497.

Eadem. (b) fol. . . Argentor. 1497.

Eadem Gothicè cum Summariis &c. *typis Franc FRADIN & Joannis PIVARD* (c) 4to. . . . . 1497.

Eadem emendata per Angelum de Monte Ulmi *per HIERONYMUM de Paganinis* (d) 8°. . . . . . Venet. 1497.

Iſai & Hierem cum comment R. Dav Kimhi, Hebraice (e) fol. . . . Ulyſſipone. 1497.

Lactant Opera *per Simonem Bevilaquam* (f) fol. . . . . . . Venet. 1497.

S. Baſil de liberalibus ſtudiis & ingenuis moribus, Leonardo Aretino interprete; & de invidiâ, Nic. Perotto interprete: *per Benedictum Hectoris Bononienſem* fol. Bonon. 1497.

Euſeb Eccleſiaſt Histor Latine *diligentiâ Petri Levet impreſſa expenſis Joannis de CONBELENS & præfati Levet.* (g) 4to Pariſ 1497

Breviarium Eccleſiæ Cameracenſis; *operâ Udalr Gering & Berthold Rembolt* (h) 8° Pariſ 1497

Breviarium Romanum: *per ANTONIUM Bergomenſem de Zanchis* (i) 4to. . Venet 1497

Pſalterium beati Brunonis Episcopi Herbipolenſis *impreſſ. per Anton. Koberger* 4to . 1497

Pontificale Romanum, diligentiâ Jacobi de Lutiis *per Stephanum Planuck* (k) fol Romæ 1497

Miſſale ad uſum Eccleſ Pariſienſis *per Udalr. Gering & Berthold Rembolt expenſis Simonis Vostre* (l) 8°. . Pariſ 1497

Miſſa-

(a. b. c. d. e) LONG *Biblioth Sacr.*
(f) *Quarto April.*
(g) *Prid. Cal. Sept*
(h) CHEVILL p 99] *Ultimâ die Martii*
(i) *XXII. Martii.*
(k) *XVI Auguſt.*
(l) CHEVILL. pag 89.] 14. *Decemb.*

Miſſale inſignis Eccleſiæ Trajectenſis per *Wolfgang Hopyl & Joannem HIGMAN* (a) fol. . . . . Pariſ. 1497

Johannis Gritſch *QUADRAGESIMALE per Joannem BACHELIER & Petrum BARTHELOT.* (b) 4to . . . . 1497.

Nicol de Lyr Poſtillæ *per Martinum Morin.* (c) 8° . . . . . Rothomagi. 1497

Jacob. *LUPII* liber de Aſſertionibus Catholicis *per Antonium de NIDEL* (d) 8°. . Pariſ. 1497.

Bigæ Sermones de Sanctis *per Johannem RYMAN & Henricum GRAN* (e) . Hagenoæ. 1497.

Boet de Philoſ conſolat cum comment Tho. Aquin *per Jacobum de Bredâ.* (f) 4to . Davent. 1497.

Boetii Opera; & de conſolat Philoſoph cum comment Tho Aquin *per Joannem de Forlivio & Gregorium fratres.* (g) fol . . Venet. 1497.

JAMBLICHUS de myſteriis, Proclus in Platonicum Alcibiadem, & de Sacrificio & magiâ; Porphyrius de dæmonibus; Syneſius de ſomnus; Pſellus de dæmonibus; expoſitio Priſciani & Marſilii de Senſu, phantaſiâ & intellectu; Alcinous de doctrinâ Platonis; Speuſippus de Platonis definitionibus; Pythagoræ aurea verba & ſymbola, Xenocrates de morte; Marſilius Ficinus de voluptate; omnia Latine *in ædib. Aldi* (h) fol . . . . . Venet. 1497.

CLEONID Harmonic introductorium interprete Georg Valla Placentino; Vitruvii Pollionis de Architecturâ libri decem *per Simonem Papienſem dictum Bevilaquam* (i) fol. . . Venet. 1497

Aurea

(a) CAILLE. pag. 69, 70. *Curavit ſedulo ſcripturæ quæ voluit diligentia* Wolffgangus Hopilius *ex vetusto exemplari hoc opus reddere castigatum, maximè amore patriæ permotus. Impreſſum* Pariſius *in pago* Divi Jacobi, *ad inſigne* Sancti Georgii, *per* Joannem Higmanum *an* 1497.

(b) *Ultim. Jul. ſuo loco.*

(c) CAILLE. pag 39.

(d) CAILLE. pag. 69.

(e) CAILLE. pag. 49.

(f) *Die Sabbatian. Laurentii martyris.*

(g) *X^a^ Februar.*

(h) *Menſe Septembri. M. III. D.*

(i) *Tertio Auguſt.*

Bibl. Latin. (a) fol.	Colon.	1497.
Eadem (b) fol. .	Argentor.	1497.
Eadem Gothicè cum Summariis &c. *typis Franc.* *FRADIN & Joannis PIVARD* (c) 4to		1497.
Eadem emendata per Augelum de Monte Ulmi: *per HIERONYMUM de Paganinis.* (d) 8°.	Venet.	1497.
Iſai. & Hierem. cum comment. R. Dav. Kimhi, Hebraice (e) fol. . . .	Ulyſſipone.	1497.
Lactant Opera *per Simonem Bevilaquam.* (f) fol.	Venet.	1497.
S. Baſil de liberalibus ſtudiis & ingenuis moribus, Leonardo Aretino interprete; & de invidiâ, Nic. Perotto interprete: *per Benedictum Hectoris Bononienſem* fol. . .	Bonon.	1497.
Euſeb. Eccleſiaſt. Hiſtor. Latine *diligentiâ Petri Levet impreſſa expenſis Joannis de CONBELENS & præfati Levet.* (g) 4to	Pariſ.	1497.
Breviarium Eccleſiæ Cameracenſis; *operâ Udalr. Gering & Berthold. Rembolt* (h) 8°.	Pariſ.	1497.
Breviarium Romanum *per ANTONIUM Bergomenſem de Zanchis* (i) 4to. .	Venet.	1497.
Pſalterium beati Brunonis Epiſcopi Herbipolenſis *impreſſ. per Anton. Koberger.* 4to . . .		1497.
Pontificale Romanum, diligentiâ Jacobi de Lutiis *per Stephanum Planck* (k) fol.	Romæ	1497.
Miſſale ad uſum Eccleſ. Pariſienſis *per Udalr. Gering & Berthold. Rembolt expenſis Simonis Vostre.* (l) 8°. . .	Pariſ.	1497.

Miſſa-

(a. b. c. d. e) Long. *Biblioth. Sacr.*
(f) *Quarto April.*
(g) *Prid. Cal. Sept.*
(h) Chevill. p. 99.] *Ultimâ die Martii*
(i) *XXII. Martii*
(k) *XVI. August.*
(l) Chevill. pag. 89.] 24. *Decemb.*

Miſſale inſignis Eccleſiæ Trajectenſis *per Wolfgang. Hopyl & Joannem* HIGMAN (a) fol	Pariſ.	1497.
Johannis Gritſch *QUADRAGESIMALE per Joannem BACHELIER & Petrum BARTHELOT.* (b) 4to		1497.
Nicol. de Lyr. Poſtillæ *per Martinum Morin* (c) 8°	Rothomagi	1497.
Jacob. *LUPII* liber de Aſſertionibus Catholicis *per Antonium de* NIDEL. (d) 8° .	Pariſ.	1497.
Bigæ Sermones de Sanctis *per Johannem RYMAN & Henricum GRAN.* (e) . .	Hagenoæ	1497.
Boet. de Philoſ. conſolat. cum comment. Tho. Aquin. *per Jacobum de Bredâ* (f) 4to .	Davent.	1497.
Boetii Opera; & de conſolat. Philoſoph. cum comment. Tho. Aquin. *per Joannem de Forlivio & Gregorium fratres.* (g) fol .	Venet.	1497.
JAMBLICHUS de myſteriis, Proclus in Platonicum Alcibiadem, & de Sacrificio & magia; Porphyrius de dæmonibus; Syneſius de ſomniis; Pſellus de dæmonibus; expoſitio Priſciani & Marſilii de Senſu, phantaſiâ & intellectu; Alcinous de doctrinâ Platonis; Speuſippus de Platonis definitionibus, Pythagoræ aurea verba & ſymbola; Xenocrates de morte, Marſilius Ficinus de voluptate; omnia Latine *in ædib. Aldi* (h) fol	Venet.	1497.
CLEONID Harmonie introductorium interprete Georg. Vallâ Placentino, Vitruvii Pollionis de Architecturâ libri decem *per Simonem Papienſem dictum Bevilaquam* (i) fol.	Venet.	1497.

Aurea

(a) CAILLE pag. 69. 70. *Curavit lubenter qua valuit diligentia* Wolffgangus Hopilius *ex vetusto exemplari hoc opus reddere castigatum, maximo amore patriæ permotus, Impressum* Pariſ. *in pago Divi* Jacobi, *ad insigne Sancti* Georgii, *per* Joannem Higmanum *an.* 1497.
(b) *Ulum, Jul. ſinè loco.*
(c) CAILLE pag. 39.
(d) CAILLE pag. 69.
(e) CAILLE pag. 49.
(f) *Die Sabbatum Laurentii martyris.*
(g) *X Februar.*
(h) *Menſe Septembri* M. III. D.
(i) *Tertio August.*

Aurea Joannis Duns Scoti in quartum ſententiarum expoſitio *per Andream Bocard, impenſis Johannis* RICHART, *Johannis* PETIT *& Durandi Gerlerii Pariſienſium civium* (a) fol.	Pariſ.	1497.
Roberti Holkot ſuper quatuor libros ſententiarum quæſtiones. *impreſſ à Johanne Trechſel Alemanno* (b) fol.	Lugdun.	1497.
Corn. Celſ. de Medic. *per Philippum Pinzi ſumptibus dni Benedicti Fontana* (c) fol.	Venet.	1497.
JOANN. MATH. de grad. practicæ medicæ *per ALOIS Comenſem & Bartholomæum de TROSSIS* (d) fol.	Paduæ	1497.
SERAPIONIS Breviarium & Practica *PLATEARII* *per Bonetum Locatellum expenſis Octaviani Scoti* (e) fol.	Venet.	1497.
Vita Scholaſtica *in Campo Gaillardo à Guidone Mercatore* (f) 4to.	Pariſ.	1497.
Johan. *NESII* Florentini oraculum de novo ſæculo *impreſſit ex archetypo Ser Laurentius de Morganis* (g) 4to.	Florent.	1497.
Julii Firmici MATERNI matheſeos libri. *per Sim. Bevilaq.* (h) fol.	Venet.	1497.
APOLLINARIS Cremonenſis Quæſtiones in librum primum Poſteriorum Ariſtotelis *Impreſſ per OTINUM Papienſem* (i) fol.	Venet.	1497.
Ariſtotel. PHYSIC. PHILO. de MUNDO. THEOPHRAST. de IGN. VENT. & LAPID. Græce *in domo Aldi* (k) fol.	Venet.	1497
Ariſtotel. Hiſtor. ANIMAL. de ANIMA. &c. Theophraſt. de PISCIB. &c. Græcè *in domo Aldi* (l) fol.	Venet.	1497

Ariſto-

(a) *Die XXIII. Novemb.*
(b) *Ad Nonas Apriles.*
(c) *Die VI Maii.*
(d) CAILLI, pag. 31.
(e) 13 *Cal. Jan.*
(f) *XIIII Martii.*
(g) *Octavo Id. Mai.*
(h) FABRIC. *Bibliothec. Latin.*
(i) *XIX Cal. Febr.*
(k) *Menſe Februario M. III. D.*
(l) *Menſe Januario M. III. D.*

Aristotel. PROBLEM MECHANIC. METAPHYS Theophrast de PLANT & METAPHYS. Græce: *in domo Aldi* (a) fol.	Venet.	1497.
CENSORIN & Epiſtet. Enchirid. interprete Ang. Politiano, & Cebet. Tabul interprete Ludovico Odaxio Patavino *per Benedictum Hectoris Bononienſ.* fol.	Bonon	1497
Opus libri Chronicarum cum figuris & imaginibus: *impreſſ. ac finit. à Johanne SCHENSPERGER* (b) fol *in imperiali urbe*	Auguſtâ.	1497
Guill Caorſin deſcriptio obſidionis Rhod cum figuris. *per Joannem Reger.* fol.	Ulmæ.	1497
Opus de Claris mulieribus à Ja Philippo Bergomenſe editum *operâ & impenſâ LAURENTII de Rubeis de Valentiâ* (c) fol	Ferrariæ	1497
Le Treſor de la cité des Dames ſelon dame Christine: *pour Ant. Verard* (d) fol.	Paris.	1497.
Robert Gaguin. de Orig & Geſt. Francor. *impenſis Durandi Gerlerii, accuratione Andreæ Bocard.* (e) fol.	Pariſ.	1497.
Plin Natur Histor cum caſtigationibus Hermolai Barbari *per Bernardinum Benalium* fol	Venet.	1497.
Senec Philoſ. opera. fol.	Venet.	1497.
Diogen Laert Latine, Benedicto Brognolo recognoscente; Ambroſio interprete *per Philippum Pinzi, ſumptibus Benedicti Fontana* (f) fol	Venet.	1497
Corn Tacit Historiæ Auguſtæ lib 11 usque ad lib 21 *ſumptibus Benedicti Fontana per Philippum Pinci* (g) fol.	Venet	1497.

Valer.

(a) *Calendis Junii, M III. D*
(b) *In Vigilia purificationis Mariæ,*
(c) *3 Cal. Maii*
(d) *VIII. d'Aouſt, mil quatre cens quatre vingt & XVII.*
(e) *Ad II Kal. April.* ſignificat idem ac *Prid. Cal. April*
(f) *Die XXII. Junii.*
(g) *Venetiis fideliter impreſſ. ac diligenter emendata per Philippum Pincium. die XXII Martii.*

Valer Maxim. cum comment. Oliver. Arzignan fol. . .	Venet.	1497
Justin. Epitom. Trogi . . .	Venet.	1497
Sallust. cum commentariis: *operâ Andreæ Bocard, impenſâ Johannis* ALEXANDRI *& Johannis Petit Librariorum.* (a) fol. . .	Pariſ.	1497.
Florus	Venet.	1497.
Cicer. de Oratore cum comment. Omniboni Leoniceni; de perfecto Oratore; Topica; Partitiones; de claris oratoribus; de petitione conſulatûs; de optimo genere oratorum; orationes Æſchin. & Demoſthen. contrariæ Latinè, Leonard. Aretin. interprete *per Ant. Koberger.* (b) fol.		1497.
Lucian. Palinurus, Scipio Romanus, Carmina Heroica in Amorem; Aſinus aureus, Bruti & Diogenis epiſtolæ, Latinè *impenſâ Nicolai* LEPE *civis Avenionenſis* (c) 4to. . .	AVINIONE.	1497
Æſopi Fabulæ electiores Græcè & Latinè *per Dionyſ. Bertochum* 4to. .	Regii	1497.

Homeri

Martii. Imperante ſapientiſſimo dño Auguſtino Barbadico prudentiſſimo ac invictiſſimo Senatûs Venetiarum Duce ſereniſſimo. Et *Julii Agricolæ vita per Cornelium Tacitum ejus generum caſtiſſimè compoſita.* Et ad calcem, *Venetiis per Philippum Pinci ſumptibus dñi Benedicti Fontanæ. Anno dñi M. CCCC XCVII. die XXII. Martii.*

Franciſcus PUTEOLANUS *Jacobo* ANTIQUARIO *ducali Secretario Sal.*

——— *Ego tibo* ——— *munuſculum affero*, Cor. Taciti *equitis Ro. hiſtoricorum omnium graviſſimi diſertiſſimique quicquid incuriſa vetuſtatis ſuperſunt; fragmenta ex actionibus diurnalibus Auguſta hiſteria, de moribus & ſitu* Germaniæ, *de genere eloquentiæ non corrupta, cui operi a quibuſdam titulus* [*de claris Oratoribus*] *inſcribitur,* vitam Julii Agricolæ *ſoceri multis vigiliis intentiſſimè que ſtudio recognita adjuvante* Berardino Landriano *omnium Mediolanenſium eruditiſſimo* (*ut nunc pereſſimè laudem*) *ſub tuo nomine noſtris impreſſoribus tradidimus* ——— *Veters* [repone *Veteres* aut potius *Veneti*, ut legitur in Taurin. editione, quæ anni, typographi & loci indicio caret] *cum Impreſſores adeò inculcaverant ac fœdaverant hoc divinum opus, ut non modò* Corneliana *facundia majeſtas requireretur, ſed vix ſenſus ullus eni eliaus poſſet. Quid ego afferrem, judicent docti. ſed collatis exemplaribus* ——— *hiſtoriam ſcripſiſſe ab Auguſto ad principatum* Adriani: *ſed major & melior pars* ——— *temporum tarditâ abſtula eſt* &c.

(a) *Idib. Jan.*

(b) 26 *Mart.*

(c) *Idib. Octob.* Hæc *Gellius Bernardinus* MARMITA *Parmenſis dedicat Clementi de* RUBERE Epiſcopo & Comiti *Mimatenſi*, ac *Avenionis* Vicelegato.

Homeri Ilias per Laurent. Vallen. in Latinum ſermonem [PROS] traducta: *Accuratiſſimè ac ſolerti curâ impreſſum ac emendatum hoc opus per venerabilem d. presbyterum Baptistam Farfengum; impenſâ verò d. Franciſci LAURINI civis Brixiani.* (a) fol 1497

Terent cum comment Donati, Guid Juvenal & Calphurnii *per Simonem dictum Bevilaquam.* fol. . . . . . Venet. 1497.

Idem cum comment Guid Juvenal *per Johannem de Vingle.* (b) 4to. . . . Lugd. 1497.

Ovid. Metamorphoſ cum comment Raphael Regii: *per Simon. Ticinenſem cognomento Bevilaquam.* (c) fol. . . . . . Venet. 1497.

Ovid de Remed Amor cum comment. Barthol Merulæ. (d) 4to. . . . Lugd 1497.

Tibull Catull Propert. cum comment Beroaldi in Propertium: *à Boneto Locatello Bergomenſi, cui neceſſaria exhibuit nobilis vir Octavianus Scotus.* (e) fol . . . . . Venet. 1497.

Juvenal. cum comment. Mancin. Calder. & Georg. Vallæ *per Anton Koberger.* (f) fol. . Noriberg. 1497.

TERENTIANUS de litteris, ſyllabis & metris Horatii. *impreſſus per Ulderic Scinzenzeler.* (g) fol. . . . . . Mediolan. 1497.

Franciſci Philelfi Odæ: *impreſſit Angelus Britannicus.* (h) 4to. . . . . 1497.

Marſi-

(a) *Sexto Septemb* ſub loco. Neſcio an Brixiæ.
(b) *Die XIIII Julii.*
(c) *3 Id. Julii.*
(d) Fabric. Biblioth. Lat.
(e) *Anno nonageſſimo ſeptimo ſupra milleſimum ac quadringenteſimum* 5o. *Id. Decemb.*

Sit, Christe rex piiſſime,
Tibi Patrique gloria,
Cum Spiritu paraclito,
In ſempiterna ſecula.

(f) *VI. Decemb.*
(g) *Pridie Nonas Februarii.*
(h) *IIII. Julii.*

Marſilii Ficini Epiſtolæ: *per Anton. Koberger* (a) 4to.		1497.
Phil Beroaldi declamatio philoſophi, medici, oratoris; & libellus de optimo ſtatu & principe. *per Benedictum Hectoris* (b) 4to	Bonon.	1497
CONSILIA inedita Bartholomæi Montagnane: *mandato & ſumptibus Octaviani Scoti per Bonetum Locatellum Bergomenſem* (c) fol.		1497.
Hymni & Epigrammata Michaelis Tarchanotæ Marulli Conſtantinopolitani. *Impreſſit SOCIETAS COLUBRI* (d) 4to.	Florent	1497
Felicis *HEMMERLIN* (i e Malleoli) variæ oblectationis opuſcula & tractatus. fol	Baſil	1497
Dant con comment Landin. *per Piero de Zuanne di Quarengii da Palazago Bergamaſco.* fol.	Venet.	1497.
Poggii Florentini oratoris opera (e) fol.	Lugdun.	1497.
Sebaſt Brant *STULTIFERA NAVIS* Latinè, per Jacobum Locher. *operâ Jo de OLPE.* (f) 4to.		1497.
La *REGLE* des Marchands de Jean le Liſeur de l'ordre des freres prêcheurs: *par Guillaume TAVERNIER* (g) à	*PROVINS.*	1497.
ZENOLII epitome Tarræi & Didymi parœmiarum Græcè: *impenſis ac curâ PHILIPPI de JUNTA Florentini* 4to.	Florent.	1497
Joannis Garmeitani Lexicon Latino-Græcum (h) 4to.		1497
Lexic Græcolat & AMMON de Vocib Simil & Differ Græcè. *in ædibus Aldi.* (i) fol.	Venet.	1497.

URBA-

(a) *XXIIII. Februarii.*
(b) *M III D Eid. Decemb*
(c) *Quarto Non. Aug.*
(d) *VI Kal. Decemb.*
(e) *Biblioth. Adr.* PAUW.
(f) *Baſilea, Jo Bergman de* OLPE imprimebat ann. 1498.
(g) CAILLE, pag. 49.
(h) MONTFAUC. *Diar. Italic.* p. 311. Nomen Auctoris manu ſcriptum eſt.
(i) *Decembris menſis M III D.*

URBANI Grammatica Græca· *per Aldum.* (a) 4to.	Venet.	1497.
Bibl. Latin. cum poſtill. Nic. de Lyrâ, 6 Vol. (b) fol.	Baſil	1498.
Bibl. Latin. per Simon. Bevilaq (c) 4to.	Venet.	1498.
DIONYS. Areopagit. opera & *IGNAT.* & *POLYCARP.* Epiſtol. Latinè *in almâ Pariſienſium Scholâ per Joannem Higmanum & Volfgangum Hopylum artis formulariæ ſocios.* (d) fol.	Pariſ.	1498.
S. Auguſtin Sermones *nuper curâ & diligentiâ Udalr. Gering & Berchtold. Rembolt ſociorum quàm emendatiſſimè impreſſi, apud ſolem aureum in vico Sorbon.* (e) fol.	Pariſ.	. . .
Hieron. comment. in Bibl. *per fratres Johannem & Gregorium de Gregorio* (f) fol. .	Venet.	1498.
Expoſitio Hymnorum ſecundùm uſum Sarum. & ſequentiarum: *per Richard Pynſon.* (g) 4to.	.	1498.
Horæ B. Mariæ ad uſum Pariſ. *in ſole aureo vici Sorbon. operâ Udalr. Gering & Bertbold. Rembolt ſociorum.* (h) 8°.	Pariſ.	1498.
Heures a l'uſage de Rome: *Jean POITEVIN.* (i)	Paris.	1498.

S Gre-

(a) *M. III D. menſe Januario.* Hæc Grammatica anno 1499 erat rara, nam ERASMUS in Epiſtolâ ad *Jacobum* TUTOREM anno 1499 datâ ſic ſcribit: *Grammaticen Græcam ſummo ſtudio veſtigavi, ut emptam tibi mitterem. Sed jam utraque divendita fuerat, & CONSTANTINI quæ dicitur, quæque* URBANI. Conſule ERASM. Epiſtol. edit. 1706. pag. 51.

(b, c) LONG. *Biblioth. Sacr.*

(d) *6. Februarii.*

(e) CHEVILL. p. 99. hunc Librum enumerat aliis ann. 1498. impreſſis.

(f) *15 Auguſt.*

(g) *Anno Milleſimo CCCC. XCVIII.*

(h) CHEVILL. p. 99. *die 7 Martii.*

(i) *Imprimées à Paris le XV. d'Octobre, mil quatre cens quatre vingt dixhuit. I. P. Jehan Poitevin.*

S Gregor Expoſit ſuper Cantica. *in ſole aureo vel Sorbon per Udalr Gering & Berthold. Rembolt factum* (a) 4to.	Pariſ.	1498.
Guilielm *PERALDI* Lugdunenſis Sermones de Tempore & de Sanctis *apud Udalr Gering & Berthold Rembolt* (b) 8vo	Pariſ.	1498.
Alberti Magni *SERMONES* de Euchariſt. & perfectis Virtutibus *per Martinum Flach Argentinæ concivem.*	Argentin.	1498.
Joan Gerſon Cancell Pariſienſ. de Imitatione Chriſti *per Joannem Hegman Alemannum* (c) 8°	Pariſ.	1498.
L'IMITATION de Jeſus Chriſt traduit de Latin en François *imprimé par Jean le Bourgeois.* (d) 4to. . . . . . . à	Rouen.	1498.
ENARRATIONES Allegoricæ fabularum Fulgentii Placiadis cum comment Jo Bapt. Pii. *per Uldericum de Scinzenzeler* (e) fol.	Mediolan.	1498.
Digeſtum Vetus *per Bapt. de Tortis* fol.	Venet.	1498.
Modus Legendi Abbreviaturas in utroque Jure: *per Joannem Petit* (f) 8vo	Pariſ.	1498.
Nelli de S. Geminiano civis Florentini tractatus de *BANNITIS* ; *per Paganinum de Paganinis* (g) 4to		1498
ALEXANDRI de Sancto Elpidio tractatus de Eccleſiaſticâ poteſtate . *impreſſ per Claudium GIBOLETI* 4to.	Lugdun.	1498.
Egidii liber de regimine Principum *per Simonem Bevilaquam Papienſem.* (h) fol.	Venet.	1498.

Summa

(a) CHEVILL. pag. 99

(b) CHEVILL. pag. 110.

(c) CAILLE, pag. 69) „ C'eſt la premiere edition de ce Livre , laquelle eſt „ très-conſidérable à cauſe du nom de *Gerſon*, ce qui a donné lieu a pluſieurs conteſtations entre les Sçavans. Ce Livre a „ été donné à Meſſieurs de *Sorbonne* par M. „ *Jean Marie de la* MURE , Chanoine de „ l'Egliſe de N. D. de *Montbriſon*, à condition de le conſerver en leur Bibliothèque. Meminit hujus libri etiam & anno 1493. sed non ſub *Gerſonis* nomine.

(d) CAILLE pag. 39.

(e) *XXIII. April.*

(f) CAILLE, p. 71. CHEVILL. p. 110.

(g) *10. Octob.*

(h) *Nond Julii.*

Summa totius Logicæ Guilhelmi de Occham: *impreſſ. non parvo ære Benedicti Hectoris Bononienſis.* (a) fol.	Bonon.	1498.
Pauli Veneti expoſitio in Ariſtotel. de Generatione & Corruptione ; & ejuſd. de compoſitione mundi cum figuris : *per Bonetum Locatellum expenſis Octaviani Scoti* (b) fol. . .	Venet.	1498.
Jacobi Magni Sophologium : *per Joannem Ricbard pro Felice Baligaut* (c) 4to. . . .	Pariſ.	1498.
Boet. Philoſ. Conſol. cum comment. Tho Aquin. 4to.	. . .	1498.
Ariſtotel. ETHIC. POLITIC. OECONOMIC. Græce. *apud Aldum.* (d) fol.	Venet.	1498.
Ariſtotel. Animal. Latine, Gazâ interprete: *per Barthol. de Zanis de Porteſio expenſis Octav. Scoti* (e) fol.	Venet.	1498.
Boccace de la Genealogie des Dieux : *pour Ant. Verard* (f) fol.	Paris.	1498.
Lucii *BELLANTII* Senenſis liber de Aſtrologicâ veritate & in diſputationes Joannis Pici adverſus Aſtrologos reſponſiones : *impreſſit GERARDUS de Harlem.* (g) fol. . .	Florent.	1498.

La

(a) *Sexto April.*
(b) 12. *Cal. Jun.*
(c) CAILLE, pag. 70.
(d) *M. II D. menſe Junio.* Hoc eſt Volumen ultimum *Ariſtotelis* Operum ab *Aldo* excuſorum: de quibus lege *Eraſmi* ad *Joannem* MORUM epiſtolam, anno 1531 datam (pag. 1358, edit. 1706) —— *De Œconomicis* Lectius *non recenſet niſi unum Librum, quem Leonardus Aretinus* vertere *duos, quorum poſterior non invenitur. In hujus locum* * *Aldus ſuppoſuit fragmentum* ſtra*gorum, nihil faciens ad rem œconomicam. —— ſatius plurimum gratiæ debent Aldo, qui primus omnium ſua induſtria typis Græcis* excudit *Autborem, quo vix alius lectu dignior, nam antehac illum habebamus, ſed ita verſum, ut ad intelligendum Delio, quod aiunt, natatore iſſet opus, ſi modò exemplar, quæ vertit Theodorus Gaza in hoc genere felicſſimus, & Leonardus Aretinus. Nam Argyropilum arbitror poſt editionem Aldinam primam aggreſſum. Sed Aldi ea volumina, quoniam magno emebantur, ſubmovebant ſenes philoſophiæ candidatos : nec ſatis invenebantur niſi in Italia, poſt vim magnam reperiri cœperunt, divendita omnibus, nec* cerdi pleriſque.
(e) *VIII. Auguſt.*
(f) *Mil CCCC. quatre vingt et dixhuit, pour* ... *de Fevr.*
(g) *VIII. Maii.*

* Lege ejus Epiſtol. ad *Albert.* PIUM

La vie des trois Roys, Jaspar, Melchior & Balthazar, translatée de Latin en Francois *imprimée par Jehan Treperel.* (a) 4to. . .	Paris.	1498.
Philip. Beroaldi Heptalogos ſive ſeptem Sapientes. *per Benedictum Hectoris* (b) 4to .	Venet.	1498.
Solin. de Memorabilibus mundi *per Jacobum Britannicum.* (c) fol. . . .	Brixiæ	1498.
Solin. de Memoralibus mundi. (d) 4to.	Venet.	1498.
Dionyſ. de Situ Orbis, Latinè, Anton Becharià interprete. *per Christoforum de Penſis dictum Mandella.* 4to.	Venet.	1498.
COMMENTARIA fratris Joannis Annii *VITERBII* ſuper Opera diverſorum authorum de antiquitatibus loquentium. *impreſſ in campo Floræ per Eucharium Silber aliàs Franck.* (e) fol.	Romæ	1498.
Plin Natur Histor ex caſtigatione Hermolai Barbari. *per Bernardinum Benalium* (f) fol. .	Venet.	1498.
Dion Halicarn Antiquit Latinè, Lappo Birago interprete. *per FRANCISCUM de MAZALIS.* (g) fol	Regii.	1498.
Polybii Historiarum libri quinque Latine, Nicolao Perotto interprete. *per Bernardinum Venetum.* fol. . . .	Venet.	1498.
Polybius Historicus de primo bello Punico Latinè, Leonardo Aretino interprete, Guarini Veronenſis Paralela ex Plutarcho in Latinum converſa. *per Jacobum Britannicum* (h) fol .	Brixiæ.	1498.

Georgio

(a) *Par Jehan Treperel demourant sur le pont Nostre Dame à l'ymage St Laurent VI. de Fevr l'an mil CCCC. IIII XX & XVIII*
(b) *XVIII Decemb.*
(c) *M. CCCC IIC Vigeſimo Novemb.*
(d) *X Martii.*
(e) *Die III Auguſti.*

(f) 1497. *Opera ſupremo manus impoſita eſt anno M II D.* Fabricius in Biblioth Latin. editionem Brixienſem memorat ann. 1498.
(g) *Die XII Novembris.*
(h) *Die Vigeſimo quarto Octobris.*

Georgio Vallâ interprete. Nicephori logica. Georg Vallæ libell de argumentis Euclidis elementorum 14ᵘ cum Hypſiclis interpretatione Nicephorus & Proclus de Aſtrolabo. Ariſtarch. Sam de magnitudinib & diſtant. ſolis & lunæ. Timæus de mundo Cleomidis muſica Euſeb Pamphil de Theologic. ambiguitatibus Cleomedes de mundo Athenagor de reſurrectione. Ariſtotel de mundo, magna ethica & poetica Rhaz. de peſtilentiâ Galen de bono corporis habitu, confirmatione corporis, præſagiturâ, præſagio, introductorium, de ſuccedaneis Alexand Aphrodiſ de febrium cauſis Pſell de victu humano *per Simonem Papienſem dictum Bevilaquam* (a) fol	Venet	1498
PHALARIDIS Epiſtolæ Græcè *ex ædibus BARTHOLOMÆI Juſtinopolitani, GABRIELIS Braſichellenſis, Joannis BISSOLI & Benedicti MANGII Carpenſium.* (b) 4ᵗᵒ	:	1498
Plinii Epiſtolæ per Beroaldum correctæ *impreſſæ per Benedictum Hectoris Bononienſem* (c) 4ᵗᵒ	Bonon	1498
Epiſtolæ Gaſparini *in campo Gaillardo à Guidone Mercatore.* (d) 4ᵗᵒ	Pariſ.	1498.
Rob Gaguini Epiſtolæ, orationes & opuſcula varia *per Andr. Bocard, pro Durand Gerlier.* (e) 4ᵗᵒ	Pariſ.	1498.
Tit Liv ſinè notis *per Bartholom de Zanis de Porteſio.* (f) fol	Venet	1498.
Familiares & ſecundæ Matthæi Boſſi epiſtolæ *per Vincentium Bertochum Regienſem* (g) fol .	Mantuæ.	1498

Cicer

(a) *Ultim Septemb*

(b) *M IID XIIII. Cal Julias* cum privilegio Senatûs *Veneti* ad decem annos BARTHOLOMÆUS *Juſtinopolitanus* in ſuâ dedicatione ad *Petrum* CONTARENUM *Venetum* patritium Epiſtolâ deplorat *res litterarias celebratiores, quas Librariorum Imperitorumque incuria indies latius disjundebatur.*

(c) *XIV Cal. Nov*

(d) 16. *Febr*

(e) CAILLE, pag. 68

(f) FABRIC. *Biblioth Lat* & *Biblioth. Adr* PAUW

(g) *Quarto Id Nov Franciſco Gonzaga IIII Marchione dominii habenas gubernante*

Cicer de Senectut & Paradox. cum not. Philettei (a) fol.	Venet.	1498.
Ejusd Offic cum comment. Marſi. (b) fol.	Venet.	1498.
Ejusd. Læl cum comment. Omniboni (c) fol	Venet.	1498.
ARISTOPHAN cum Schol Græcè *apud Aldum* (d) fol.	Venet.	1498
Virgil opus per Paulum Malleolum Andelacenſem iteratâ diligentiâ plane recognitum *per Udalr. Gering & Bertbold. Rembolt ſocios in vico Sorbon. quàm terſiſſime impreſſum* (e) fol. .	Pariſ.	1498.
Horatii opera cum quibusdam annotationibus imaginibúsque pulcherrimis aptísque ad odarum concentus & ſententias per Jacobum Locher poetam *operâ & impenſis Johannis Reinhardi cognomento Grunninger civis Argentinenſis* (f) fol. .	Argentin.	1498.
Horat cum comment. Mancinelli, Acronis, Porphyrionis & Landini *per Johannem ALUYSIUM de Variſio Mediolanenſem* (g) fol. .	Venet.	1498.
Horat Odæ cum argumentis & tabulâ legum carminis. (h) 4to	Pariſ.	1498.
Lucan cum comment. Sulpicii Verulani & Omniboni Vicentini *per Simonem Bevilaquam Papienſem* (i) fol.	Venet.	1498.
Valer Flacc. Argonautic *per Benedictum Hectoreum bibliopolam* (k) fol . . .	Bononiæ.	1498.
Senecæ Tragœd cum comment. Bernardin & Danielis Gaietani. fol	Venet.	1498.

Statii

(a. b. c) *Bibliothec* BARBERIN.
(d) *M IID Bibl. Quirinil.*
(e) *9. Calend. Julii*
(f) *Quinto Idus Martii.*
(g) *XXIII. Julii.* Vide editionem eodem anno, *XIII Jul.* sine nomine Typographi.
(h) *Bibliothec* BIGOT
(i) *Vigeſimâ Octobris*
(k) *Die XII Aprilis Jo. Bentivolo urbem feliciter illustrante.*

Statii Sylvæ cum comment Domitii & emendation Avantii Thebais cum comment Lactantii. Achilleïs cum comment Maturantii. *per Johannem Petrum de Quarengis Bergomenſem.* (a) fol.	Venet.	1498.
Ovidii opera · *per Christophorum de Penſis de Mandello* (b) fol.	Venet.	1498.
Ovid de remed amoris · *per Jacobum THANNER* (c)	Lipſiæ	1498.
Juvenal. cum comment. Mancin. Caldern Georg. Vallæ & Georg. Merulæ *per Jo de Tridino de Cereto* (d) fol.	Venet.	1498.
Juvenal *operâ Georgii Welf Thielmannique KERVER* (e) 4to	Pariſ.	1498.
Juvenal cum comment Mancin & Bad *pro bibliopolâ Stephano BAYNARDO Lugdunenſi induſtriâ NICOLAI Welf Alemani, ipſo Aſcenſio Viſitorum auptuſtore* (f) 4to	Lugdun	1498.
Claudian. (g) fol.	Vicent.	1498.
Martial cum comment Caldern & Georg Merulæ fol.	Venet	1498.

SIDO-

Petri Niccolai Castellani Faventini in Valerii Flacci editionem Hypogramma.

Quisquis Palladia vis ſtare moenula navis,
Per feta qua ignorum prima eccurrit iter;
Heroumque ſimul noſtro dunc laſſene, aoptum
Belligerâ Martis noſtera ſuduo manu;
Hicce poematium Setini nobilis vatis,
Et lege correctum nunc age, lector, opus:
Carmen Apollineus praeter me & Orpheus jatum
Graiorum hutiatum qui tetineri ſtylo.

Ad venerabilem Antonium Galeaz BENTIVOLUM *protonotarium Apostolicum* Benedicti Bibliopolæ Bononienſis *Epiſtola*

—— *Solent homines videntis mei non inanabiles videre, ne pro obscuro fordescere. Tertio ſi* Tryphon, *testes* Soſii, *qui Bibliopolæ famigerati extitere quorum nomina ad hoc aevi vegent & claeſſimis condetoribus celebrantur. Sed ne ſuam ſupra crepidam, ne Bibliopola ſupra institutum efferatur &c.*

(a) *XV. Januar.*
(b) *XXIII. Calendas Decemb.*
(c) *Bibliothec Lipſ. Gottfrid Christian.* GOETZ
(d) FABRIC *Supplem Biblioth. Lat.*
(e) *Tertio Idus Februarii*
(f) *Ad 14. Cal Decemb.*
(g) FABRIC *Biblioth Lat.*

SIDONII Apollinaris Poem. & Epistol cum comment. Joh. Baptistæ Pii: *per Uldaric. Scinzenzeler impensis presbyteri* *HIERONYMI de Asula & JOANNIS de Abbatibus Placentini.* (a) fol. . . . Mediolan. 1498.

Ludovici *BIGI PICTORII* Ferrarienſis libri tres opusculorum Christianorum: *per Dominicum Rocociolam* (b) 4to . . Mutinæ. 1498.

Publii Gregorii Tiferni poetæ opuscula, Joviani Pontani umbra & epigrammata quædam, Francisci Octavii elegiæ & de amoribus epistolæ; Sulpitiæ carmina LXX. per Georgium Merulam in lucem edita: *per Bernardinum Venetum.* (c) 4to . . . . Venet. 1498.

Angel. Politiani OPERA: *apud Aldum.* (d) fol. . . . Venet. 1498.

Pici Mirandulæ opera: *per Bernardinum Venetum.* (e) fol. . . . Venet. 1498.

La Destruction de la grande Troye, traduit par Millet: *imprimé par Jean DRIART* (f) fol. . . . . . . Paris. 1498.

Enneades Marci Antonii Sabellici ab orbe condito ad inclinationem Romani Imperii: *per Bernardinum & MATHEUM Venetos, qui vulgò dicuntur li Albaneſoti* (g) fol. . Venet. 1498.

Non. Marcell. Feſt. Pomp. & Varr. *per Antonium de GUZAGO Brixienſem.* (h) fol. . Venet. 1498.

Augustini Dati Præcepta eloquentiæ; Francisci Nigri Regulæ elegantiarum; & nomina magistratuum dignitatumque veterum Romanorum, cum Iudoci Clictovei commentariis. (i) Parif. 1498.

Les

(a) *Quarto Nonas Maii.*
(b) *VII Augusti.*
(c) *Junii undecimo.*
(d) *Menſe Julio M. IID.*
(e) *XIIII. Augusti.*
(f) CAILLE, pag. 69.
(g) *Prid. Cal. April.*
(h) 11 *Febr.*
(i) Hanc editionem, quamvis non viderim, extitiſſe tamen comperio ex editione

Les Prophecies Merlin : *pour Ant. Verard.* (a) fol	Paris	1498.
Sebaſtiani Brant Stultifera navis in Latinum per Jacobum Locher cognomento Philomuſum Suevum traducta : *operâ Gofridi de Marnef* (b) 4to. . .	Pariſ.	1498.
Eadem : *operâ Johannis Bergman de Olpe in urbe* (c) 4to	Baſil.	1498.
Breviarium Romanum : *per Joannem PFEIL.* (d) . . .	*BEMBERG*	1499
Venerab Bed. expoſitio in Epiſtolas Pauli ex S. Auguſtino collecta : *impreſſ operâ & impenſâ Udalr Gering & Berthold Rembolt Sociorum, in ſole aureo vici Sorbon.* (e) fol . . .	Pariſ	1499.
REMUNDI eremitæ libri quatuor *per Guidonem Mercatorem* (f) fol . .	Pariſ	1499.
Le Pelerinaige de l'Ame : *par Ant Verard.* (g) fol.	Paris	1499.
Petri Pauli Vergerii opus de ingenuis moribus : *per Jo. Bap Seſſa Mediolanenſem.* (h) 4to	Venet.	1499.

Platinæ

ne per *Simonem Colinæum* anno 1522. cui præfigitur *Judoci Clichtovei* ad *Theobaldum Parvum* apud *Lutetiam Pariſiorum* anno nonageſimo octavo ſupra milleſimum & quadringenteſimum datâ, ubi etiam ad Lectorem hæc habentur —— *jam ſecundus ſupra viceſimum volvitur annus, ex quo hic liber primùm in lucem prodiit, ut epiſtola liminaris & nuncupatoria ſatis indicat*

(a) *L en mil IIII CCCC. IIII XX. XVIII*

(b) *VIII Martii*

(c) *Kl. Martii* cum hôc Epigrammate :

Thomæ Beccadelli Cymbri adoleſcentuli Epigramma.

O cui poſteritas nunquam debere negabit,
Olpe, bonorum quæ non ſcripta priore ſuit.
Imprimis conſpicua divina Poëmata fama
Brant, divinâ hac condere mente ſolet.

(d) Caille, pag. 49.

(e) Chevill. p. 100.] 28 *Novemb.*

(f) *6. Aprilis*

(g) *XXVII. d'Avril, Mil CCCC. IIII XX XIX*

(h) *XVI. Octob.*

Platinæ opuſculum de Opſoniis, honestâ voluptate, ac valetudine : *per Joannem Antonium PLATONIDEM Benedictorum bibliopolam necnon civem Bononienſem* (a) 4to. . . .	Bononiæ.	1499.
Libellus aggregator ſententiarum Doctorum de præſervatione & curatione peſtilentiæ intitulatus : *per Eucharium Silber.* (b)	Rom.	1499.
Jacob Fabri Stapulenſ. *ARS MORALIS*: *pro Dionyſio Roce per Guid. Mercatorem.* (c) 4to	Pariſ.	1499.
Boet. Conſol. Philoſ. cum comment. Tho. Aquin. fol.	Venet.	1499
Rei Rusticæ Scriptores : *impenſis Francisci Mazali Regenſis* (d) fol.	Regii.	1499.
Dionyſ. de ſitu Orbis Latinè, interprete Anton Beccharià : *per Georg. Wolf & Thielmannum Kerver* (e) 4to	Pariſ.	1499.
Dictys Cretenſis & Dares Phrygius: *per Christoferum Mandellum de Penſis* (f) 4to . .	Venet.	1499
Lucian. de Vitis omnis generis variarúmque ſectarum philoſophorum : *per Jacobum Thanner* (g)	Lipſiæ.	1499
SPHÆRA mundi cum tribus commentis nuper editis, viz. Cicchi Æsculani, Franciſci Capuani de Manfredoniâ, Jacobi Fabri Stapulenſis : *per Simonem Papienſem dictum Bevilaquam.* (h) fol.	Venet.	1499
EPISTOLÆ diverſorum Græcè : *apud Aldum* (i) 4to.	Venet.	1499

Epiſtolæ

(a) *XI. Maii, Joannes Bentivolo feliciter illustrante*

(b) *XX. Febr.*

(c) CAILLE, pag. 72.

(d) *XX. Novemb.*

(e) *Vicesimâ secundâ Junii.* Frons Libri gerit nomen & inſignia *Johannis PETIT Venalis inveniuntur Pariſius in vico divi Jacobi apud ſignum leonis argentei.* Habeo etiam aliud ejuſdem linguæ editionis exemplar illi per omnia ſimillimum, niſi quòd ibi legatur *apud ſignum lilii aurei*, & in fine *pro Joanne Parvo*, ſine anni nota ac omiſſis *Wolf* & *Kerver* nominibus.

(f) *Kalendis Martii.*

(g) *Bibliothec.* Lipſ. *Gottfred. Christian* GOETZ.

(h) *MCDXCIX. Decimo Calendas Novembres.*

(i) *Mense Martio. M. I D.*

Epiſtolæ illuſtrium virorum : *in officinâ Nicolai Wolf Lutrieñ.* (a) fol. . . . . 1499.

Centon Epiſtolas del Bachiller . *por Jean de REY.* (b) 4to . . . . . . BURGIS. 1499.

Paul Oroſii hiſtoriarum libri ſeptem : *per Chriſtophorum de Pẽſis de Mandello opera & impenſis Octaviani Scoti.* (c) fol. . . . . Venet. 1499.

Pompon. Læti compendium Hiſtoriæ Romanæ: *per Bernardinum Venetum.* (d) 4to . . Venet. 1499.

Æmil Prob. Vitæ. (e) . . . Venet. 1499.

Cæſar Comment. *Sumptibus Benedicti Fontana.* fol. . . . . Venet. 1499.

SIMPLIC in Categor Ariſtotel Græcè *impenſis Nicolai BLASTI Cretenſis, opera Zachariæ CALLIERGI Cretenſis.* (f) fol. . Venet. 1499.

Liber Paraphraſeos Themiſtii in Ariſtotel. Poſteriora, Phyſica, de animâ, memoriâ, ſomno, Vigiliâ, inſomniis, divinatione per ſomnum, interprete Hermolao Barbaro . *expenſis Octaviani Scoti, per Bartholomeum de Zanis de Porteſio* fol. . . . . Venet. 1499.

Cicer Tuſcul Quæſt. cum comment. Beroald & Omnibon (g) . . . . . Venet. 1499.

Orationes M Tullii Ciceronis per Philippum Beroaldum recognitæ additâ in calce Oratione adverſus Valerium, quæ hactenus incognita fuit: *per Benedictum Hectoris Bononienſem* (h) fol . . . . . 1499.

Ciceronis opera omnia. *per Alexandrum Minutianum* (i) fol. . . . . . . Mediolan. 1499.

DIOS-

(a) *Ad 28 Febr* Hic *Nicolaus* imprimebat *Pariſiis* ann. 1500.
(b) Caillet, pag. 49.
(c) *XV Cal. Aug.*
(d) *XXIII. April.*
(e) Fabric. Biblioth. Latin.
(f) 26. *Octob*

(g) Fabric. Biblioth. Latin.
(h) *Impreſſit Benedictus Hectoris Bononienſis cû diligentiâ, quâ ſi omnes operibus formandis uterentur, bene cum litteris ageretur. Anno M CCCC LXXXXIX Idibus Aprilis*
(i) In fine Rhetoricorum ſic, *Horum operum Alexandri Minutiani ob locatio fuit, redemp-*

DIOSCORID Græcè, & *NICANDRI* Theriac & Alexipharmac Græcè cum Scholiis Græcis *apud Aldum* (a) fol	Venet.	1499.
ARATUS Græcè cum Scholiis Græcis, & interpretationib Latinis Germanici, Ciceronis & Avieni, *PROCLI* Sphæra Gr & Lat Linacro interprete, Jul Firmici & Manilii Astronomic (b) fol *apud Aldum*	Venet.	1499.
Manilius *impreſſ per Anton Zarotum Parmenſem* (c) fol	Mediolan	1499.
Lucretius (d) 4to . .	Venet.	1499
Virgil cum comment. Servii · *à Philippo Pincio Mantuano* fol	Venet.	1499.
Plauti Comœdiæ cum Petri Vallæ Placentini & Bernardi Saraceni enarrationibus *per Simonem Papienſem dictum Bivilaqua.* (e) fol	Venet	1499.
Terent cum directorio, gloſſa interlineari, & comment fol	Argentin	1499.

Ovid

redemptura Gulielmorum fratrum Librarii opifices perfecerunt Mediolani M CCCC LXXXXVIII In fine totius libri ſic *Mediolani M CCCC LXXXXVIIII Idib Octob Alexander Minutianus Joanne Trivultio Regio locumtenente in Inſubria Univerſali*

(a) *Menſe Julio M ID*

(b) *Menſe Junio M ID*

(c) *Quarto Idus Novembris, ſub illuſtriſſimo principe Joanne Galeazio Duce Mediolani ſexto feliciſſimo P Stephanus Dulcinius elegantiſſimum hoc Manilii opus pro ingenii imbecillitate trecentis locis emendavit quæ autem ambigua videbantur, intacta reliquit Doctioris relinquens addant, ut nihil deinceps, candide lector, deſiderabis* Hanc editionem dedicavit *P Stephanus Dulcinius Scalæ Canonicus M Rolando Palavicino Marchioni Equiti & Senatori illuſtri.* —— *Hoc opus* —— *à barbarie & erratis correctione noſtra penè vindicatum, quantum ex uno & quidem mendoſo exemplari licuit, emendavimus, imprimendumque trecentis ferme locis chalcographo ſuo nomine impreſſendum tradidimus &c. Dat Mediolani, octavo Calendas Novembris M CCCC LXXXXVIIII*

(d) *Biblioth.* HEINE

(e) *XIV Cal. Octob. M CD XCIX*

Dominici Palladii Sorani epigramma de Marco Firmano

Ut fuit ille ſuo Magnus ſtudioſus Homero,
Sic Marcus Plauti ſemper amavit opus:
Cudere quod ſecit lucri non captus amore,
Sed quo ſit ſocius vatis honesta ſui,
Utque per Auſonias facili pede curſitet oras,
Gloria ſit linguæ, Romule, lata tuæ.
Pro meritis debet Marco Romana juventus,
Cujus in ingenio pollere muſa vales

Et poſt *Joannis Petri* VALLA commentationes,

Impreſſ Venetiis ære & impenſis eruditi viri Marci Firmani

Et ad calcem Libri poſt Regiſtrum;

Panis

Ovid Herod cum comment Volſci & Clerici. fol.	Venet.	1499
Ovid de Triſtib cum comment Barthol Merulæ *per Joan de Cereto de Tridino aliàs Tacuinum* (a) fol	Venet.	1499
Horat cum not Mancinel Acron Porphyrion & Landini *ſumptu Johannis de Tridino.* (b) fol	Venet.	1499.
Propertius *apud Mich TOLOSAM.* (c) 4to	Pariſ.	1499
Perſius cum comment Cornuti, Britannici, & Foncii *ſumptibus Johannis de Tridino* (d) fol	Venet.	1499
PETRONII Satyrici Fragmenta, quæ extant *per Bernardinum Venetum de Vitalibus* 4to	Venet	1499
Martial. cum comment Nic Perotti fol	Venet	1499.
Auſonii Pæonii poetæ opuſcula à Thadæo Ugoleto recognita *per Angelum Ugoletum Parmenſem* (e) 4to.	Parmæ	1499
Martian CAPELLA *per Henricum de Sancto Urſo.* (f) fol	Vicent.	1499.
Mantuani poema de Calamitatibus temporum, cum not Badii *operâ Thielmanni Kerver, impenſis Joannis Parvi & Joannis CONFLUENTINI* (g) 4to.	Pariſ	1499

JUVEN-

Paucis prætermiſſis, in quibus deeſt aut ſupereſt diphthongus, vel interpunctio non ita commode lectio ſignata erratis reliqua ſic emendaventur, & ſi ſolertiam & diligentiam inſpexeris, nullus ſit, qui poſſit improbare quæ tamen erratis in aliquibus fuerint emendata. Habes deinceps erratorum paginam unam & dimidiam.

(a) *XXVI Martii, Auguſtino Barbadico duce inclyto ac feliciſſimo regnante* cum privilegio *Barthol. Merulæ* à Senatu in decennium indulto.

(b) *4. Novemb.*

(c) Fabric. *Biblioth. Lat.*

(d) *IIII Die Novemb.*

(e) *X Julii*

(f) Cura *Franciſci Vitalis Bodiani*, qui in epiſtolâ ad *Joannem Chericatum* Epiſcopum *Cecharenſem* ſ opera duo millia errorum emendaſſe ſe teſtatur. Conſule *Alb.* Fabric. *Bibliothec. Latin.*

(g) *Prid. Non. Sept.*

JUVENCUS cum *SEDULIO* & P Barri præambus quinque feſtorum B Virginis (a) fol.	Pariſ	1499.
Phil Beroaldi de felicitate opuſculum : *à Benedicto Hectoris.* (b) 4to.	Bonon.	1499.
Ejuſd Declamatio Ebrioſi, Scortatoris, aleatoris. *apud eund* 4to	Bonon.	1499.
Ejuſd Oratio Proverbialis · *apud eund* (c) 4to.	Bonon.	1499.
Ejuſd Orationes : *pro Dionyſio Roce.* (d) 4to.	Pariſ.	1499.
Iſidori Hiſpalenſis Etymologiæ : *opera Georgii Wolff & Thielmanni Kerver* (e) fol	Pariſ.	1499.
Ang. Politiani opera *per Leonardum de ARIGIS de Geſoriaco* (f) fol.	Florent	1499.
Vocabularium Juris : *per Joannem de Vingle* (g) fol.	Lugdun.	1499.
ETYMOLOGIC Magn Græc *ſumptibus Nicolai Blaſti, hortatu ANNÆ filiæ Lucæ notarii magni Ducis Conſtantinop operâ Zachar. Callergi* (h) fol	Venet.	1499.
SUIDÆ Lexicon Græce *impenſâ & dexteritate Demetrii Chalcondylæ, Johannis Biſſoli, Benedicti Mangii Carpenſium* (i) fol.	Mediol.	1499.

Joan.

(a) FABRIC. *Supplem. Bibliothec Lat* pag. 194.

(b) *Milleſimo Undequingenteſimo.*

(c) *M undequingenteſimo XVII Decemb.*

(d) *Exaratum Parrhiſii pro Dionyſio Roce in vico beati Jacobi commoranti, cujus ædes divo Martino ymago perſignat, anno milleſimo quadringenteſimo nonageſimo nono, die duodecimâ Octobris*

Epigramma Aſcenſii ad Lectores

Nunc Beroaldinas ſtudioſi quærite merces,
Lugdunum appulſum dexteritate novâ.
Vix noſtra optatum pulſabant arva portum,
Cum pater è puppi talia Trechſel ait
Jam ſatis egregiam noſtram novitate ſpeltam,
Dedimus ſatis, ſtringite vela citi
Solvite vota Deo, lætique reſumite vires,
Crat vento & remis magna tenenda via eſt.

(e) 25 *Maii* I P. *Iehan Petit Venales in vico Sancti Jacobi apud leonem argenteum.*

(f) *Die decimo Auguſti. M ID.*

(g) CAILLE, pag 41.

(h) 8. *Julii*

(i) *Die XV. Novemb.*

Joan Craſtonus Placentinus Carmelitanus author Lexici Gr. Lat. quod edidit Bonus Accurſius Piſanus dicavitque Joanni Francisco Turriano ducali quæstori. *impreſſum in ædibus Dionyſii Bertochi Bonon ſubterraneis.* (a) fol. .	Mutinæ	1499
Laurent Vall. Elegant & de Pronomine *ſui* ; & Lima per Anton Mancinell *impreſſ. per Jo. Baptiſtam Seſſa.* (b) fol.	Venet.	1499.
HYPNEROTOMACHIA Poliphili : *in ædibus Aldi Manucii* (c) fol.	Venet.	1499.
Paſſionael Winter Stuck Datmen hier die gulden Legende *ghepreent by my Heynrick ECKERT van Homberch.* fol.	te Delff in Hollant.	1499
Bibl. Latin *typis Joannis Pivard.* (d) 4to . . .		1500.
Eadem. *per Simonem Voſtre.* (e) fol.	Pariſ.	1500.
Eadem. (f) fol. . .	Norimberg	1500.
Eadem. *per Joannem Frobenium* (g) :	Baſil.	1500.
Eadem (h) 8vo . .	Lugdun.	1500.
Liber B. Auguſtini de Vitâ Chriſtianâ *per Alexandrum ALIATE.* (i) 8vo . . .	Pariſ.	1500.
Joannis Baptiſtæ confutatio Hebraicæ Sectæ *per Martinum Flach civem Argentinenſem* 4to .	l. . .	1500.
Manuale ad uſum Eccleſ. Rothomagenſis *per Martinum Morin impenſis Jo. le FORESTIER, Jo. HUUYN, & G. BENARD, anno Jubilæo.* 4to	Rothomag.	1500.
Breviarium ad uſum Eccleſ. Pariſienſis *per Thielmannum Kerver pro Simone Voſtre.* (k) 16°.	Pariſ.	1500.

Compen-

(a) *Tertio datum Kalendas Novembres.*
(b) *Die* 8. *Febr.*
(c) *Menſe Decembri. M. ID.*

(d. e. f. g. h) LONG *Biblioth. Sacr.*
(i) CAILL. pag. 76.
(k) CAILL. p. 76. CHEVILL. p. 163.

Compendium Theologicæ Veritatis *per Petrum* REGNAULT *Cadomenſis Univerſitatis Bibliopolam* (a) 8vo.	Rothomag	1500.
Regulæ Sti Benedicti, Sti. Baſilii, Sti. Auguſtini & Franciſci; collect atque ordinat per D. Jo. Fran Brixianum monachum congregationis S. Juſtinæ ordinis S. Benedicti de obſervantiâ *curâ & impenſis nobilis viri Luc Antoni de Giunta Florentini*, *arte & ſolerti ingenio magiſtri Johannis de Spira.* (b) 4to. . . .	Venet.	1500.
Le Proprietaire des choſes traduit de Latin en Francois par frere Jean Corbichon de l'ordre de St Auguſtin *par Jean* DYAMANTIER (c) . . . à	Lyon	1500
Septenaria ſodalitas litteraria Germaniæ; Auſonii Sententiæ ſeptem Sapientum, & de ludo Sapientum; epiſtola Sancti Hieronymi ad magnum oratorem. Urbis de legendis & audiendis poetis: *impreſſ ductu Conradi* CELTIS (d) 4to.	Viennæ	1500.
Quæſtiones Magiſtri Petri de Alliaco Card Cameracenſis ſuper libros ſententiarum *per Nicolaum Wolff* (e) 4to. . .	Pariſ.	1500
Guillelmi Altiſſiodorenſis ſumma aurea in quatuor libros ſententiarum *per Philippum Pigouchet pro Nicolao* WAULTIER. (f) fol.	Pariſ	1500
Concilii Conſtantienſis Acta & Decreta ſtud & operâ Hieronymi de Croatio *per Johannem Ryman & Henricum Gran.* (g) 4to .	Hagenoæ.	1500
Liber Avicenn Latine, interprete Gerardo Cremonenſi in Toleto *per Simonem Papienſem dictum Bivilaquam.* (h) 4to . . .	Venet	1500.

Medi-

(a) Caille, pag. 49.
(b) *Idibus Aprilis.* Neſcio an hic *Joannes de Spira* idem ſit, ac ille, cujus mentio pag. 56. & cujus nulla Libri ultra 1477. excuſi nulli tunc innotuerant.
(c) Caille, pag. 41.
(d) *Anno M. quingenteſimo ſeculari.*
(e. f) Caille, pag. 76.
(g) Caille, pag. 49.
(h) 21. *Junii.*

Medicinæ faſciculus compoſitus per Joannem de Ketham Alamanum : *per Joannem & Gregorium de Gregoriis fratres.* (a) fol. . . .	Venet.	1500.
GUAINERII Papienſis artium & medicinæ doctoris practica : *mandato & expenſis Antonii Moretti per Joannem Hertzog.* (b) fol . .	Venet.	1500.
Libro chiamato *TESORO* de *POVERI* facto per Piero Spano. (c) 4to. . .	Venet.	1500.
Antonii Gazii Patavini medici Florida Corona : *impreſſ. in officin. Simonis Bevilaquæ impenſis Bartholomæi TROT bibliopolæ.* (d) 4to. *in præclaro emporio*	Lugdun.	1500.
Joan. de Tornamira Tractatus de febribus : *per Joannem Bachelier.* (e) 4to. . . .	Lugdun.	1500.
L'Hiſtoire de *LUSIGNAN* ou de Meluſine, de Jean d'Arras : *par Gaspard ORTUM & Pierre SCHENCK.* (f) . . . à	Lyon.	1500.
Caſſiodor. de ratione animæ (g) . . .	Pariſ.	1500.
Ammon. Parvi *HERMIÆ* comment. in quinque voces Porphyrii, Græcè : *impenſis Nicolai Blaſti* (h) fol	Venet.	1500.
Pauli Oroſii Hiſtoriæ : *operâ & expenſis Bernardini Veneti de Vitalibus* (i) fol . . .	Venet.	1500.
Sueton. cum not. Beroaldi & Sabellici : *per Bartholomæum de Zanis de Porteſio.* fol . .	Venet.	1500.

Sal-

(a) *XXVIII. Martii*
(b) 27. *Martii*
(c) *Stampata in Venetia nel mille cinquecento a due di Novembrio.*
(d) *Decemb. XX.*
(e) Caille, pag. 42.
(f) Caille, pag. 41.
(g) Fabric. *Biblioth. Lat.* pag. 657.
(h) 23. *Maii.*

(i) *XII. Octob.* cum his Verſibus,

Ut ipſe titulus margine in primo docet,
Oroſio nomen mihi eſt.
Librariorum quicquid erroris fuit,
Exemit Æneas mihi.

Hoc tetraſtichon pars eſt ultima epigrammatis dodecaſtichi, quod in Oroſii editione ſub anno poſtea habebitur,

Saluſt. cum comment. Laur. Vall. & Omnib. Leonic. in Catilin. & Jo. Chryſoſt. Soldi in Jugurth. *operâ & impenſâ Joannis Tacuini de Tridino.* (a) fol.	Venet.	1500.
Valer. maxim. cum comment. Oliver. Arzignanenſ. *per ALBERTINUM Vercellenſem.* (b) fol.	Venet.	1500.
Lucan, Suetone & Saluſt en Francois : *pour Antoine Verard* (c) fol. . . .	Paris.	1500.
Cicer. Epiſtol. Familiar. cum comment. Cleric. Philetic. & Merul. fol.	Venet.	1500
Cicer. Offic. Amicit. Seneſt. Paradox. operâ Benedicti Brugnoli, cum comment. Marſi, Omniboni & Philetici: *per Barthol. de Zanis de Portesio.* fol.	Venet.	1500.
Cicer. de Offic. cum comment. Marſi; de Amicit. cum comment. Omniboni Leoniceni; de Seneſt. cum comment. Philetici; Paradox. cum comment. (d) fol. . .	Venet.	1500.
ORPHEI Argonaut. & Hymn. & *PROCLI* Lycii Hymn. Græcè : *impenſâ Philippi Juntæ bibliopolæ.* (e) 4°. . . .	Florent.	1500.
Lucretius : *per Theodorum de Ragazonibus de Azulâ* fol.	Venet.	1500.
Lucretius, Hieronymi Avantii Veronenſis ingenio & labore : *apud Aldum* 4°. .	Venet.	1500.
Virgil. cum comment. Servii *apud Jo. Parvum & Jo. de Confluentiâ.* (f) fol. .	Pariſ.	1500.
Plaut. cum comment. Bapt. Pii : *per Uldericum Scinzenzeler.* (g) fol. . .	Mediolan.	1500.

Catull.

(a) *Die XX. Iun.* (mendosè, *forsan pro Jul.*) *regnante inclyto principe Augustino Barbadico.*
(b) *Die V. mensis Julii.*
(c) *XVII. de Sept.*
(d) *X. Decemb.*
(e) *Die XX Sept.*
(f) Fabric. *Supplem. Biblioth. Latin.* pag. 74. 82.
(g) *XVIII. Januar.*

Catull. cum comment. Palladii Fuſci Patavini, Alexandri Guarini Ferrarienſis, & emendation. Hieronymi Avantii (a) fol. . .	Venet.	1500.
Claudian emendat. per Thadæum Ugoletum Parmenſem: *impreſſ. per Chriſtophorum de Penſis.* (b) 4to.	Venet.	1500.
Valer. Flacc. Argonautic. *per Chriſtoferum de Penſis.* 4to.	Venet.	1500.
Martian Capell de nuptiis Philologiæ & Mercurii: *per Dionyſium Bertochum* (c) fol. . .	Mutinæ.	1500.
Varr. de Ling. Latin. (d) . . .	Mediolan.	1500.
Aul. Gell. *per Philippum Pincium.* (e) fol.	Venet.	1500.
Georgii *SIBUTI* Daripini poetæ Laureati Panegyricus de Maximiliani in Coloniam adventu cum variis epigrammatibus: *in ædibus Quentel.* (f) 4to.	Colon.	1500.
Nicol. Perotti Cornu-copia: *per Udalr. Gering & Berthold. Rembolt Socios.* (g) fol. . .	Pariſ.	1500.

Libris

(a) Fabric. *Biblioth. Lat.*
(b) *XXIII Mai.*
(c) *XV Mai.*
(d) Fabric. *Biblioth. Lat.*
(e) *XV Jul.*
(f) *Anno M. D. poſt primitiam Sextilis alias Auguſti.*
(g) *Idibus April.* Bayle, Dictionn. [*Mr du Cange, dans ſa preface du Gloſſ. Latin pag. XLI, dit que l'Eveque de Siponto publia ſon* Cornu copiæ *en* 1470. —— Perot *a vecu jusqu'à* 1480. * *Gesner remarque l'edition de Alde, & de Basle par* Curion *&* Valderus —— *Il avoit été brouillé avec* Domitius † Calderinus. —— *On accuſe* Calderin *d'avoir été plagiaire de* Perot.

De primo *Cornu-copiæ* editionis anno cùm nihil certi adhuc aſſequi potuerim, nonnulla ex variis epiſtolis huic editioni præfixis excerpta placuit lectori hic proponere.

Ludovicus Odaxius *Illuſtriſſimo Principi* ‡ Guido Urbini *Duci Salutem.*

—— *tibi ſemper debebunt ſtudioſiſſimi viri* —— *quòd hoc tempore* Nicolai Perotti *Epiſcopi* Sipontini *Commentarios Linguæ Latinæ imprimendos & publicandos curaveris* —— *honeſtiſſimum hujus auctoris laborem ab interitu periculi vendicaſti, qui ſemi pauci poſt annos fuit interiturus, niſi pluribus exemplaribus effigiatus hic Liber in lucem per te prodiiſſet.* —— *Hos autem Commentarios ex domicilio abſolutos, ut* § *ipſe in calce operis teſtatur, Illuſtriſſimo*

* Gesnerus nullam facit mentionem editionis Pariſienſis 1500.
† Lege Alex. ab Alex. *Genial. Dier.* Lib. 4. cap. 21. *ubi nominat* Perottum *&* Calderinum *in* [illegible] *Romæ eodem tempore* Martialis *epigrammata publicè legiſſe.*
‡ Ricciol. *Chronol. Reformat.* Tom. 3. (Bonon. 1669. pag. 209.) *Federicus Ubaldinus Dux Urbini obiit* 1482. *Guido ubi & ſi* [illegible] *Federici* [illegible] *Dux Urbini II.* [illegible] *patri, & obiit ſine libe* 1508.
§ *Ad* [illegible] *Principem* [illegible] *Federice Princeps, interpretationum* [illegible]*, quod eſt* [illegible] *& tantæ ſunt Latinæ Linguæ* [illegible] *&c.*

riſſimo Principe pater tuo eximie artis imperator deditiſſimus, acceleravit. Huic igitur alteri commentariorum parti, quam jam manibus habemus, supremam ipſe manum impoſuit —— aliorum verò partem, cui præſſe continuis vigiliis & lucubrationibus inſiſtebat, ut comperitum habeo, morte præventus abſolvere non potuit —— Hac ipſa —— eji præſenti memoriæ juſſu & auſpicio tuo diligentiſſime ſeſtinavi; & quoad per me fieri licuit, emendatiſſimam reddidi &c.

PYRRHI PEROTTI *in* CORNU-COPIÆ *ſive commentarios Linguæ Latinæ ad illuſtrem principem* FEDERICUM *ducem & eccleſiaſticæ exercitus imperatorem cui diſſimum.* PROŒMIUM

—— *Cum jam ſupra quintum annum* Pomponius Fortunatus *vir noſtro ſæculo doctiſſimus & Romanæ academiæ princeps ac plerique alii ſtudioſi viri* Nicolaum Perottum Sipontinum *pontificem patruum meum hortati eſſent, ut* M. Valerium Martialem *optimum quidem poetam, ſed vitio librariorum infinitis pene erroribus plenum —— emendandum ſuſciperet, aggreſſus eſt ille hanc provinciam libens &c. Verùm nullis unquam precibus, nullis amicorum illecebris, quin etiam nullis convictis adduci potuit, ut lucubrationes ſuas in lucem proferret. Emendari dumtaxat a ſue integre codices paſſus eſt. plura etiam loca regnata diffiſilia quarantibus aperuit, edere commentarios noluit —— non defuturos, qui ſi reprehenderent, quòd jam & ætate grandior & dignitate pontifex ad ſtudia poetarum —— videretur reverſus —— cum multi eſſi apud hunc potium vulgi judicio obſtiana &c. Non deerant, qui eas rationes refringerent &c. At ſurdis fabula canebatur. Inter hæc plerique adoleſcentes ardentiſſimo mecum amore conjuncti certatim me adeunt —— hortantes —— ederem ipſi commentarios vel nolente patruo vel invito &c. Subrepto itaque mox ex Bibliotheca patrui commentariis cœpi clam legere, quæ notaverat —— Accinxi me ſtatim operi & quanto potui ſtudio, labore, vigilantia, ab illo ubicumque notata exſcripſi, in ordinem redegi. Nihil autem ferè de meo addidi; præterquam quid latè quædam, quæ ille, quoniam properaſſet quædam atque obſcuriuſcula verborum dictis ne paderet auribus exercitationi. Adventus, curſum brevitatique exigere, ipſi lectius tapoſui, * nihil tam fœdum eſſe tamen mihi, quod non turpiſſimum ſit ignorare. —— ubi † taleri ſunt ac grandiuſcula literis, aut vocabula ſive fabula ſive hiſtoria ad cognitionem auctoris neceſſaria ſuccurrit attenditur —— Nemo quam ‡ pædagogum non audiat nuper (at iſt ſimulare impudentiſſimus) pleraque ſenetutis è ſacrum patruo mei ſumpta (hunc tamen humaniſſimè ſemper omnibus ex patruo adire ſit quoniam ſtudio diſcendi gratia ſolebat) tanquam ſua primere, & tam præclaris inventis impudentiſſimè gloriari —— Recognoſcens ſtatim facilè poterunt ac errorum multitudine, cujus commentariis ejus undique ſtatent, quorum bonam partem patruus mitat duabus epiſtolarum Romanarum ac Perſinarum perclare columnibus extenders —— ſubire optimi pontiſicis qualemcumque indignationem malo, quam aut hanc injuriam facere lucubrationibus ejus, & doctius in tenebris jacerent, aut hanc gloriam relinquere ſordidiſſimo pædagogo, ut alienum inventum ſibi arrogat —— Sed invenio me modum aptius, quo patrui indignationem vitare facilè poſſim. Nam —— Federice princeps —— ſtatui hoc opus tuo ſanctiſſimo nomini dedicare —— Feret tum æquo animo patruus me ubi te benignè invitatum lucubrationes ſuas tibi uni ſcripſiſſe communes. Tuo vero nota produciſſe in lucem, & in eruditorum manus tandem deveniſſe pro ſua in te obſervantia irasci non poterit, aut, ſi poterit, nolet. En igitur librum ipſum —— tibi —— mitto, ut tuo juſſu auſpicioque edatur —— felix futurus —— ubi —— in bibliotheca illâ pulcherrimâ collocabitur —— i felix atque iterum felix liber! Sed utinam mihi, Federice princeps, unà cum ſuaviſſimo patruo meo felicitate iſtâ perfrui aliquando liceret! Vale, Princeps invictiſſime.*

Polydorus VIRGILIUS *presbyter* Urbinas *Liberali* THOMASIO Veneto *philoſopho ac medico* S. P. D.

—— *In omnibus ferè codicibus locum quendam librariorum inſcitiâ vel incuriâ prorſus mutilatum ac depravatum penitus, nec ulla (ut puto) antè perſpectum ipſe deprehendi* —— *Qua-*

* *Hinc locutus patrem nominatim* Ramovius, Raderus *meum abierſum, in ſuis ad Martialem commentariis ſeſe avidum diſteris ſuspectum.*

† *Sic in Aldi Edit. Sed in Pariſienſ. ubi depiſſe ſunt ac*

‡ *Genes. in Bibliotheca, monet hic Dominicus Calderinum ſuppreſſo nomine notati.*

—— *Quare ſubinde me ſæpius hortatus es, ut hunc locum —— integrum ac emendatum hic* (?) *turbat præterea.* —— *Itaque capta ad exemplar, quod eſt in nobiliſſima illa bibliotheca illuſtriſſimi mei* Guidi *ducis* Urbini, *qui utriuſque linguæ peritiſſimus longè ſemper præstantem eſſe litteris antecellere quam imperio atque divitiis arbitratus ſummâ diligentiâ hos primus publicandos curaverit, miſſum tibi* (?) *tuis, illaque hoc, quod deerat, inveniatum fragmentum accuratiſſimè quidem (ut lectitantibus perbillâ patebit ad indicem* (?) *ut per ordinem quaternionum) tanquam nobiliſſimum membrum ſuo corpori reſtituturus &c.*

Deinde ſubſequuntur Epigrammata, *Domitii Palladii Sorani in fragmentum a Polydoro reſtitutum, Joannis Francisci Philomuſi Piſaurenſis & Antonii Constantii Fanenſis in* Perotti operis laudem, item *Marcelli Philoxeni, L. Pontici Tarviſani, Danielis Caietani in typographum.*

Marcelli PHILOXEN.

Mitte & in Latias te nunc Antonici (?) *oras,*
Ut tanto poſſit munere quiſque frui.

L. *Pontic.* TARVIS.

Præmia debentur ſolerti magna Perotto,
Dum pandit nodos, Bibliotaphe, *tuos*
Præſul Amaltheæ ſiliam Regni (?) *ecce*
Millia pro ſolo multa Moretus *habet*
Auctoris gratis igitur debentur utrique
Quod prior ingenium, quod dedit alter opus

Daniel CAIETAN.

Hactenus quiſquis ſibi comparavit
Copia cornu, iterum lavaſſe
Et ſicut unquam facile dediſſe
Semen arenæ
Quod fidem nullam faciat legenti
Ordo confuſus tabulæ, nec ullum
Stet ſuâ verbum ſorte notatum
Nec beat jam (?)
Obvius tanto vitio Moretus,
Et gravem ſortis notat ipſe culpam,
Conſulens lauti animis, benignâ
Mente repente
Indè jam curſum, nitidam, politam,
Et carens mendâ modulaque notum,
Jam libens, quæſo, ſuſcipeque lector,
Accipe cornu.

Joannes Pompeius Cornianus Brixianus magnifico Sebaſtiano Badoario patritio Veneto clariſſimo equiti doctiſſimo ac ſapientiſſimo Fœlicitatem.

—— *Commentarii* Perotti *in primum Martiali librum* —— *etſi antea ſæpe impreſſi ac* (?) *emendati videbantur, adeo tamen confuſum* (?) *undique* (?) *erroribus referti erant, ut* (?) *vix legebantur, ut à* (?) *ipſis* (?) *—— Ergo, ut igitur nuper* (?) *hujus operis ordinis ac forma non dubitavi hunc laborem ſuſcipere —— Singula præterea* (?) *in margine illuminata* (?) *continentur —— hos vigilias —— aſtro ſperent, ut brevi* (?) *temporibus tuis, quæ multo eruditiora grata* (?) *fuisse, ſum profecturus &c.*

Ejuſdem Sapphicum ad lectorem.

Plaude nunc multum, ſtudioſe lector,
Copia cornu quid habes pol (?) *cum,*
Quare ſit hac libro facies aperta
Lumine ſuſt
Non prius unquam facilè dabatur
Poſſe, quod velles, reperire nomen
Dictio nullum caput & negabat
Ordine miſto.
Ergo ſac grates habeas utrique
Alter eſt, qui Democritus *vocatur,*
Hoc dedit (?) Udalricus *alter,*
Quo bene preſſi

Ex modo allatis conſtat *Nicolai* PEROTTI *Cornu-copiæ* ante editionem *Pariſienſem* anni 1500. ſæpe impreſſum. À *Perotto* ipſo FEDERICO *Urbini* duci inſcriptum, at nunquam editum, ſed à *Pyrrho* PEROTTO ejus nepote clam exſcriptum & *Federico* inſcriptum; poſt *Nicolai* PEROTTI (a) mortem ab *Octavio* juſſu (b) GUIDI *Urbini* ducis *Federici* filii publicatum, detractâ (?) *Polydori* VIRGILII curâ (c) *Antonii* MORETI typis excuſum, denique *Joannis Pompeji Corniani* diligentiâ ab erroribus multis, quibus priores editiones erant refertæ, liberatum, ex *Udalrici* GERING & *Bertoldi* RENBOLT ſociorum prelo *Pariſiis* anno 1500. prodiiſſe, (d) *ex univerſis præcedentibus exemplaribus caſtigatum, & nonnunquam ex originalibus, ſiquidem (quod frequen-tius*

(a) Ano. 1480.
(b) Non vixit ultra annum 1486.
(c) Hujus prima (quam novi) editio (?) anno 1491 sed sine loci nomine. At anno 1500 impressit Venetiis.
(d) Hæc in ipso libri titulo leguntur.

tus accidit) deerat, diligentiſſimè perfectum, & ab omni mendâ purgatum, cum textu MARTIALIA *apertum ſuo in loco adjecta, una cum pulcherrimâ & utiliſſima tabula dictiones & res primarias omnes diligentiſſimè demonstrante.*

In Catalogo anni 1492 mentio facta eſt *Cornu-copiæ* editæ *Venetiis per Bernard. de Gerris.*

Ad editionem *Pariſienſis* ann. 1500. calcem habetur *Nicolai* PEROTTI *Pontif. Sipontini* in C. PLINII *Secundi proœmium commentariolus, in quo* Joannem Andream *Epiſcopum* Alerienſem *duobus & viginti erroribus taxat, ad Antonium* MORETUM. At verò in editione (a) *Venetâ* 1517. ſic legitur titulus, *Nicolaus Perottus Pontifex Sipontinus Franciſco Guarnerio Salutem.* In toto commentariolo *Johannes Andreas* neutiquam nominatur, ſed in *Plinii* correctorem, nomine ſuppreſſo, acerrimè invehitur. Patetur lector indè ſibi pauca hæc proponi. *Solebam nuper ætati meæ gratulari, quaſi magnum quoddam ac verè divinum beneficium hac tempeſtate adepti eſſemus ob novum ſcribendi genus* Germaniâ *nuper ad nos delatum. Videbam enim tantum* (b) *uno menſe ab uno homine hoc tempore imprimi litterarum poſſe, quantum vix toto anno ſcribi alias à pluribus potuiſſet.* Quod uno verſu Campanus noſter Aprutinus pontifex *eleganti ſſimè ſcripſit* (c) *Imprimit ille die, quantum non ſcribitur anno.* (d) *Ex quâ re tantam brevi tempore librorum copiam ſperabam, ut nullam ſuperfuturum eſſet opus, quod vel ob inopiam atque egeſtatem homine poſſet amplius deſiderari* —— *Jam vero* —— *cum liceat unicuique pro libidine animi ſui, quæcunque velit, imprimere, ſic, ut* —— *ea ſcribant* —— *quæ obliterari —— deberent* & *ſi quid ſcribunt bene, ita pervertant ac corrumpant, ut melius ſit his libris carere* &c. *Hujus autem rei cauſa eſt non tam inſcitia eorum, qui imprimunt, quàm negligentia quorundam, qui ſe correctores ac magiſtros operum librorum conſtituunt* —— *eorum* —— *laudi laborem* —— *quæ tamen nihil addunt de ſuo, ſed vel ab aliis exemplaribus, vel ſententiâ ipſius authoris alibi clarius expreſſâ, vel quæ ſcripſerit, à quo id ſumptum eſt, auctoritate, vel explorata alicujus imitatione vel alterius linguæ verſione aliquem locum emendant, quod nos nuper in* Marco & Papiano *fecimus* —— *Quis autem verum, quæ impudentiâ vivunt, tam temerarius ſit, ut auſit ſorgiâ ſua errata tum inſinuare voturum conſerere? quidem in libris, quos edidere, omnibus tantam deformitatem non poſſe pati. Sed vel abraſit proœmia, vel ſuſtulit, excepta* Campani *epiſtola, quæ & gravitate & facundiâ & brevitate digna viſa eſt, quæ* Plutarchi *Vitis præponeretur. Sed tu* —— *ita ad me ſcribis, utque ut* —— *unus aut alter hunc munere profiteatur, qui & imprimendorum librorum leges impreſſoribus præſcribat, & adhibeat aliquem mediocriter peritum, qui ſingulas quasque tabellas ante impreſſionem examinet, atque emendet; ſummo præterea ſtudio curet, ut primo iis correctores augeant aliquid temere auſint, ſed modum* —— *ſervent. In iis arte ſit ingenium, ſingularis eruditio, incredibile ſtudium, ſumma vigilantia. Hoc ſi fiat, & multos habebimus libros & integros* &c. *Ut autem manifeſtius oſtendere* —— *poſſit correctorum noſtrorum errores, recognoſce, quaſo, mecum parumper, quàm multis in locis* Plinianum *proœmium depravarint* —— *Quanquam ſit multâ diu & intellecta acutè & emendata diligenter à* Theodoro GAZI Beſſarione *Academiæ principe, cujus* (e) *præſidio uſi ſunt correctores, quem ſi pari modo ſecuti in omnibus fuiſſent, non modò proœmium, ſed totum opus integrum haberemus,* &c. *Fecerint hæc reque novos correctores, nec nobis ſe conſiſant, ſed agant potius gratias, quod his leviâ opuſtale eiam eis, quam tenere debeant, velut incentu digito demonſtraverimus, ſique ad reliquos errores, quos toto libro penè infinitos vel dimiſerunt, vel fecerunt, emendandos accingant, in quo non digni in Beſſarionis Academiæ opera, ſi ea aci voluerint* &c.

Attende jam, Lector, quid *Cornelius* VITELLIUS in ſua ad PARTHENIUM *Benacenſem* (f) epiſtola ſcripſerit. —— *Data eſt mihi* —— *facultas Sipontini libellum perlegendi* —— *Viſus eſt mihi magna diligentiâ, majore*

(a) In alia etiam, quæcunque in titulo *Venetam* à *Pariſ.* eſſe diſcreto repetit, ut utramque conſerve viderem.
(b) *Polydor.* VERGIL. habet *uno die.* Vide posse pag. 2. lin. 9.
(c) Vide posse pag. 72. n.
(d) Sic *Polyd.* VERGIL. Vide posse pag. 2. lin. 12.
(e) Lege posse pag. 42. lin. 3.
(f) Hæc in ſecunda *Cornu-copiæ* editione *Perotti* commentariolum proximè ſequitur.

magiſtri ingenio tanti operis initium nullus tu lectis caſtigaſſe. Quod profeſſio à titulo ipſo uſque ad calcem, correctorum pariter & impreſſorum incuria adeò depravatum erat &c. *Verum dum tu* Alerienſem *epiſcopum, qui primus omnium impreſſoribus Romanis* PETRUM *recognovit, vehementer fertur, caecus, ne aliter dicam, quaedam meo judicio parum animadvertis, et ſingidè interpretatus es* &c. *Non poſſum non mirari, virum ingenuum hominis, aliquin docti & diligentis, in has nugas concidiſſe. Sed, ut in principio dixi, dum tu* Alerienſem *invehitur, certus obtrectandi hominis vehementiâ effectus eſt* &c.

Quid in his verbis dictis immoratus fuerim, non cauſa erat, ut illas nimis acriores (quibus olim & nunc nihil frequentius) inter litteratos contentiones exagitem (quanquam ad meum hoc inſtitutè pertinent inſtitutum), ſed ut correctorum munus in arte typographicâ apprimè eſſe neceſſarium comprobem. Quae quidem res, licèt jam antea fuſè & copioſè dicta ſit, ſaepius tamen repeti & typographorum animis inculcari non poteſt.

Libris hisce, qui a prima imprimendi origine ad milleſimum quingenteſimum usque annum excuſi ſunt, in Chronologicum ordinem redactis aliquot alios libet adnumerare, qui, quod temporis notam incertam aut nullam gerant, illis inſeri non poterant; &, quòd vel ex typorum formâ conjicerentur, vel ex Typographorum nominibus deprehenderentur intrà tempus iſtud prodiiſſe, nequaquam debebant omitti. Huc igitur ejusmodi Libros in tres claſſes conjeci, in primam, qui Anni ſolius indicio; in ſecundam, qui Anni & Typographi etiam notâ; in tertiam, qui omnibus, Anni, Typographi & Loci circumſtantiis deſtituuntur, nullâmque ſui dignoſcendi niſi ex characterum figurâ & antea obſervatâ imprimendi ratione copiam faciunt.

Libri Anni indicio destituti.

Biblia Latina cum figuris & deſcript Chorographicis. *per Claudium de HUSCHIA.* (a) 8°. .	Lugduni.
Eadem cum concordantiis. *per Thielman Kerver.* (b) 8°	Pariſ.
Biblia Gallica gloſſata. *per Michaelem le Noir* (c) 4to.	Pariſ.
Eadem; 2 Vol. *per Anton Verard* (d) fol. .	Pariſ.
Pſalter Gallic. *typis Petri le Rouge.* (e) 4to :	Pariſ.
Idem *per Anton Verard* (f) 8°. . .	Pariſ.
Pſalterium Græce. *apud Aldum.* (g) 4to .	Venet.
Pſalterium Latinum *quod omni ſedulitate Mgr. Gabriel Pierio impreſſit* (h) 16°. . . .	Venet.
Novum Testamentum Gallicè ex Verſione Guiarti des Moulins, recognitum & emendatum ſtudio Juliani Macho & Petri Farget *per Bartholom. Buyer.* (i)	Lugdun.
Le Mistere de la Paſſion : *pour Antoine Verard.* (k) fol.	Paris.
Tractatus Joannis Andreæ ſuper arboribus conſanguinitatis *per Joannem de Weſtfalia* (l) fol.	Lovanii.
Fratris Suilliberti Tornacen. Sermones *quos ſummâ cum diligentiâ correctos abraſis aliorum vitiis impreſſit Johannes de Weſtfaliâ* fol. *Almâ in univerſitate* . . .	Lovanienſi.

The

(a. b. c. d) Long, *Biblioth. Sacr.*
(e) Long, *Biblioth. Sacr.*] cum gloſſis *Nicolai de* Lyra Gallicè reddita ab eo, qui hanc editionem curavit, cum ejus Epiſtolâ ad *Carolum* VIII. *Galliæ* Regem. circa ann. 1487.
(f) Long, *Biblioth. Sacr.*
(g) De hoc Pſalterio dictum eſt prius.
(h) Long, *Biblioth. Sacr.*] Hic Biblia Italica edidit anno 1477. Impreſſit etiam ann. 1472.

(i) Long, *Biblioth. Sacr.* obſervat eundem eſſe Characterem, quo idem ille *Julianus* Novorum Sanctorum Legendam Gallicè edidit per *Bartholom.* Buyer, *Lugdun.* 1477. At verò *Johannes la* Caille p. 41. hoc Novum Testamentum rejicit in ann. 1500.
(k) *Joué à Paris coſt au mil quatre cent quatre vingt & dix, imprimé pour Anthoine Verard.*
(l) Hic imprimebat *Lovanii* 1473.

The Book of the life of our Lady · *by William Caxton* (a) fol. . . . .

Hiſtories of Jaſon or the Golden Fleece tranſlated by Caxton under the reign of King Edward for the uſe of the Prince of Wales. fol. . . . .

Platonis opera Latinè, Ficino interprete. *per Laurentium Venetum* (b) fol. . . . . Florent.

Euſebii Chronicon Latine · *per Philip. de Lavagnia.* (c) fol. . . . . Mediolan.

La

(a) „ This book was compyled by dan „ John Lydgate monke of Burye at the „ excitacion and ſtyryng of the noble and „ victoryous prynce Kyng Harry the fyfthe „ in thonour glorye and reverence of the „ byrth of our moste bleſſyd Lady mayde „ wyf and moder of our Lord Jheſu Cryſt.

„ Here endeth the book of the lyf of „ our Lady made by dan John Lydgate „ monke of Bury at the ynſtance of the „ moste Cryſten Kynge Kyng Harry the „ fyfth.

„ Goo lytyl book and ſubmytte the
„ Unto al them that the ſhal rede
„ Or here prayeng hem for charite
„ To pardon me of the rudehede
„ Of myn empryntyng not takyng hede
„ And yf ought be doon in theyr pleſyng
„ Say they thyſe baladis folowyng

„ Sancte & individue trinitati | Jheſu „ Criſti crucifixi humanitati glorioſe beate „ Marie Virgini ſit ſempiterna gloria ab „ omni creatura per infinita ſeculorum ſecula Amen

„ Unto the holy and undevyded trynyte
„ Thre perſones in one veray godhede
„ To Jheſu Criſt crucefyed humanyte
„ And to our bleſſyd Ladyes maydenhede
„ Be gevyn laude and glorye in veray dede
„ Of every creature what ſomever he be
„ World withouten ende amen ſay al we.

„ Benedictum ſit dulciſſimi nomen „ Jheſu Criſti & glorioſiſſime Marie matris „ ejus in eternū & ultra nos cum prole pia „ benedicat virgo Maria Amen

„ Bleſſed be the ſwetteſt name of our Lord
„ Jheſu Criſt and moſt glorious Marie
„ His bleſſyd moder with eternal accord
„ More than ever tendure in glorye
„ And with hir meke ſon for memorye
„ Bleſſe us Marie the moſt holy virgyne
„ That we regne in heven with the ordres
„ eyne.

„ Enprynted by Wylliam Caxton.

At *Anglicorum* Typographorum hiſtoriam *Thomæ* RAWLINSON armigero adornandam permitto. Ille locupleti bibliotheca omnibuſque adjumentis ad id negotii neceſſariis inſtructus, *Gulielmi* CAXTONI aliorumque (qui & ſub hoc typographiæ fundamenta apud *Anglos* jacienda & poſt hunc eadem promovendæ & continuandæ talem operam navaverunt) ampliorem dabit notitiam. Opus inchoatum jam vidi; nec aliud quam bonitatum & terſum à viro in his rebus adeo verſato expectare par eſt.

(b) Hic (ut opinor) idem eſt, qui *Laurentius Franciſci de Alopa Venetus* dictus fuit, & imprimebat anno 1494.

(c) Cum his *Bonini* MOMBRITII ad Lectorem Verſibus.

Omnibus ut pateant, tabulis impreſſit aheneis
Utile Lavanioa gente Philippus opus
Hactenus hoc tota rarum fuit orbe Volumen,
Quid mir, quis ferret tadia Scriptor erat.
Nunc ope Lavanca numeroſe Volumina noſtra
Ære pervexiguo quilibet Urbi legant

Hic *Philippus de* LAVAGNIA *Mediolani* artem exercebat anno 1474.

La Mer des Hiſtoires: *pour Antoine Verard* (a) fol. Paris.

Æmil Prob Vitæ excellentium Imperatorum · *per Bernardinum Venetum* (b) 4to . Venet.

Luc Florus de Geſtis Romanorum, ex emendatione Philip Beroaldi *per me Sigismundum ROT impreſſerem.* (c) 4to . . . . in Senis.

Salluſt Bell Catilin. & Jugurth & variæ Orationes cum comment Laur Vall. in Catilin *per Bernardinum Benalium* (d) fol . . . . Venetiis.

Quint Curt. *per Georgium Laver* (e) fol . . Romæ.

Libro de re militari in materno compoſto per meſſer Paris de Puteo *per Sixtum Rieſſinger* (f) fol. . Neapol.

Plinii Epiſtolæ *per Antonium Moretum* (g) . . . ?

Gasparini Parmenſis Epiſtolæ *per Mich. Wenkler & Frid. BIEL* (h) 4to . . Baſil.

Epiſtolares formulæ, quas correctoria vocant, lectæ in pædagogio Lipſi per magiſtrum Karolum Viruli *impreſſæque ibidem per me Johannem de Weſtfalia* 8° . . . .

Apicii Cœlii Libri decem de re coquinaria; Sueton. de Claris Grammatic & Rhetorib *per Bernardinum Venetum* 4to. . . . . . . Venetiis.

Cicer.

(a) *Verardus* florebat *Pariſiis* anno 1480.
(b) BERNARDINUS *Venetus* imprimebat anno 1494.
(c) At in Epiſtola *Beroaldi* ad Comitem *Petrum Mariam* RUBEUM *Parmenſem* HENRICUS *Colonienſis Senis* impreſſor *Sigismundus* ROT, neſcio, an affinis fuerit *Adamo* ROT, qui imprimebat ann. 1471 & 1474. *Romæ* Erat aliquis (idemne an alter) *Sigismundus de libris* impreſſor *Bononiæ* 1476.
(d) *Bernardinus* BENALIUS imprimebat anno 1491.
(e) *Pomponius noſtro tempore correxit Ac Georgius Laver impreſſit.* Hic *Romæ* imprimebat 1472.
(f) Hic imprimebat *Neapoli* 1471.
(g) Hujus fit mentio anno 1495 & imprimebat *Venetiis* anno 1500.
(h) Cum aliquot Verſibus;

—— *preſſis dat* Baſilea ——
Artem preſſura quamvis Moguncia *finxit*,
hic tam crevit hanc Baſilea *tamen.*
Nomina ſi cupias, Michahel *cognomine* Wenkler,
Huic Operi ſocius Biel Fridericus *erat.*

Michaelis WENKLER *Baſilienſis* Typographi mentio fit anno 1477.

Cicer. de Finibus : *per Philippum Condam Petri.* (a) fol. . . . . Venetiis

Cicer. Topic. cum comment. Georg. Vallæ. *per Antonium de Stratâ Cremonenſem.* (b) fol. . . . .

Pauli Oroſii Historia. (c) fol. . . . .

Æſopi vita & Fabulæ Græcè ; *impreſſæ ſumptibus Bartholomæi Pelufii Juſtinopolitani, Gabrielis Bracii Braſichellenſis, Joannis Biſſoli & Benedicti Mangii Carpenſium* (d) 4to . . . .

THEOCRITI Idyllia quædam, Philetico interprete. *per Eucharium Argyrion* (e) 4to . . . .

Virgil.

(a) *Regnante Johanne Mocenico inclyto duce.* Hic Typographus floruit *Venetiis* 1477.

(b) Hic *Venetus* imprimebat 1483.

(c) Hæc leguntur in præfatione ad lectorem. *Scias velim, humaniſſime lector, Æneam Vulpem Vicentinum Priorem Sanctæ Crucis adjutore Laurentio Brixienſi hiſtoriam Pauli Oroſii, quæ continentur hoc Codice, quàm accuratiſſimè potuit, castigaſſe; nec non improbanda ſanè labore ſiquid ex ingenio tuo vel melius vel aptius addendum putabis, id honore ejus integro facito; abſterſo, quod iſt non ingrati autem effectum Bartholomæus Pavilius eques Vicentinus in P. Oroſium.*

Ut ipſe titulus margine in primo docet,
Oroſii nomen mihi eſt
Librariorum quicquid erroris fuit,
Exemit Æneas mihi.
Atque imprimendum tradidit non alteri,
Hermanne, quam ſoli tibi.
Hermanne, nomen hujus artis & decus,
Tuæ quæ laus Coloniæ
Quicumque ſcire orbis, ſique noſtra ad tempora
Ab orbe ipſo origine,
Quotquot tumultus, belláque & cædes velit
Cladéſque noſſe, me legat.

Hic Hermannus *Colonienſis Vicentiæ* imprimebat 1475 cognominatus *Lichtenſtein.*

(d) Cum privilegio Senatûs *Veneti* ad decem annos. Horum mentio fit anno 1498.

(e) *Theocritus ſcripſit, Philetico Latinum fecit. Bucolicum carmen nec alio Syracuſis Æpolus Thyrſis Simæta Theſtilis Comus ola Cronea. Ægon Battus Corydon Lacon comatas Damætas & Daphnis Thalyſia*

In initio. *Phileticus Federico Duci Urbinati*

In fine *Phileticus ad Eucharium Argyrum impreſſorem.*

Dignus es, Euchari, memorent te ſæpe Camœnæ,
Et celebret nomen quiſque poeta ſuum
*Dixerunt, ut tu, modò qui * ſalvet Athenas,*
Dædalon ſuperas artibus, ingenio.
Non tam præcipites rapidas ſluit æquore Tybris,
Quam celeri chartas imprimis ipſe manu.
Sit etiam dextra veniant completa fideli
Cuncta tua, ut menda poſſit ineſſe nihil.
Mille alia tibi ſunt artes, calaret in auro
Te vellet nemo fortia facta ducum.
Vincis ſe lethum Andreæ tu doctior arte,
Laudaſſet Phœbus te magis artificem.
Dii tibi dent longos Cumææ pulveris annos
Debebunt manibus plurima facta tuis.

Hic *Eucharius Argyrius* ſive *Silber*, qui hîc laudatur, *Romæ* imprimebat anno 1480.

* *Sic, ſed mendosè pro ſolis*

Virgil cum comment. Servii & Landini *per Legem Boariam* (a) fol. . . . . . Venet

Terent. ſinè diſtinctione Verſuum *per IOHANNEM HUGONIS de Gengenbach* fol . . . . .

Terent. Latinè, translate en François Proſe & Vers *pour Antoine Verard* fol . . . . . Paris.

Catull. cum comment. *per Andream de Paranesschis Catarenſem* (b) fol . . . . . .

Valer Flacc. Argonautica *apud Sanctum IACOBUM de Ripoli.* (c) 4to. . . . Florent

SENECÆ TRAGOEDIÆ per Andream Gallicum (d) fol . . . . . .

Bucolica Calphurnii & Nemeſiani: *per Angelum Ugoletum* (e) fol . . . . Parmæ.

DIOMEDES, PHOCAS, CAPER, AGROETIUS, DONATUS, SERVIUS & SERGIUS per Nicolaum Jenſon Gallicum. fol. . . . . .

De arte dictandi Libri Magistri Engbarti de Leydis, & tractatus Enghelberti de Elegantia *per Gerardum Leeu* (f) fol. . . . . . :

(a) *Decimo Kalendas Junias*

(b) Hic *Andreas* imprimebat *Venetiis* anno 1476.

(c) Signaturæ (quas vocant) in hujus libri editione apponuntur non infrà, ſed ad exteriorem ultimæ lineæ marginem.

(d) Cum his Verſibus

Longa iterum Senecæ *tribuunt ſecula, regem*
Cum premis, Andrea Gallice, *mortis opus*
Hercule *ſunt formis impreſſa Volumina rege,*
Iulius ab Adriacis *cum redit ille fretis.*

Hic Andreas *Gallus Ferrariæ* anno 1474. imprimebat. Et bellum inter *Venetos* & Herculem *Ferrariæ* ducem anno * 1481. evenit.

(e) *è vetuſtiſſimo atque emendatiſſimo Thadæi Ugoleti codice è Germania abloto, in quo Calphurnius & Nemeſianus, uti impreſſi ſunt, ſituli leguntur.* Hic Ugoletus imprimebat *Parmæ* anno 1493.

(f) De hoc libro dictum eſt prius p. 25. Hic *Gerardus* Leeu imprimebat *Goudæ* 1480. & *Antwerpiæ* 1485.

* Calvis. *Chronol.*

Libri Anni et Typographi indicio destituti.

Biblia Saxonica cum gloſſis ex Nicolao de Lirâ petitis (a)	Coloniæ.
Proverbia Salomonis cum commentario R. Emmanuel. F. Salomonis Hebraicè (b) fol. . .	Neapoli.
Cornel. Nep	Mediolani.
Virgil. cum not. Servii fol. . .	Venet.
Aul. Gell. fol	Brixiæ.
Sulpitianum opuſculum Grammaticæ 4to . . .	Neapoli.

Libri

(a) Long Biblioth. Sacr. pag. 189. & judicio conjicit Kortholtus 247.] Hanc editionem Lubecenſi (quæ ann. 1493 prodiit) antiquiorem eſſe ex certis

(b) Long Biblioth. Sacr.

Libri Anni, Loci & Typographi indicio destituti.

Biblia Latina Gothicè. (a) fol.

Eadem cum gloſſâ ordinariâ. 4. Vol. (b) fol.

Biblia Italica. (c) fol.

Pſalter Hiſpanicum (d) 4to

Rationale Divinorum Officiorum. fol.

Vitæ Sanctorum, authore Bonino Mombritio, 2. Vol. fol.

L'incarnation & nativité de noſtre Seigneur. (e) fol.

Le mirouer des pecheurs & perhereſſes par frere Jehan de Castel, fait à la requeste de Jehan de Bellay Eveſque de Poictiers (f) 4to

Tertulliani Apologeticus (g) fol.

Defenſorium Fidei contra Judæos hæreticos & Saracenos. Tractatus de ſalute animæ. Dialogus Constantii Imperatoris & Liberii Papæ pro defenſione Athanaſii Alexandriæ Epiſcopi. Dialogus è Græco in Latinum per Caſſiodorum tranſlatus. (h) fol.

Opus magiſtri Willhelmi Lyndewood ſuper conſtitutiones Provinciales (i) fol.

Anni Luc. Senec. de 4. Virtutibus, de remediis fortuitorum. Ejusdem Proverbia in ordinem Alphabeti. Senec. de moribus. Columellæ Ortuli Commentarium 4to

Colu-

(a) Long in Biblioth. Sacr. duas horum Bibliorum Editiones diverſas memorat.

(b. c) Long. Biblioth. Sacr.

(d) Long. Biblioth. Sacr.] Pſalterium lingua Castellanâ cum Litaniis Sanctorum in 4to. Vetuſtiſſima editio charactere Gothico, forſan Toleti typis exarata.

(e) Laquelle fut matere par perſonnages auſſi que cy apres eſt eſcripte l'an mil CCCC LXXIIII. Sis faites de Noel en la Ville de Rouen dedans le neuf marche. Character Verardum referre mihi videtur.

(f) Verardi eſſe hanc etiam videtur editio.

(g) Idem eſt Character, quo Mattheus Capcasa Parmenſis librum Joan. Ferrarienſ. de cœleſti vitâ ann. 1484. impreſſit.

(h) Hujus editionis typi typo Joannis Paderborn de Weſtfalia ſunt non longè abſimiles.

(i) Operi ſinis impoſitus eſt anno M.CCCC. triceſimo. Tabula compendioſa completa per Willelmum de Tylia nemore completa in feſto converſionis Sancti Pauli, anno Domini milleſimo CCCC. XXXIII.

Columellæ de cultu hortorum libri XI. (a) 4to

Columellæ carmina de cultu hortorum, cum interpretatione Julii Pomponii Fortunati fol.

Cenſorinus de die natali Tabula Cebetis Ludovico Odaxio interprete Plutarch de invidiâ & odio. Baſil de invidiâ interprete Nic. Perotto, & de vitâ ſolitariâ interprete Franc Philelfo 4to

Senecæ epiſtolæ ad Lucilium Ejuſdem ad Paulum, & Pauli ad eum Epiſtolæ fol

Cicer de Finib & Tuſcul Quæſtion. (b) fol

Cicer de Oratore (c) fol.

Cicer Rhetoric ad Herennium fol

Cicer Paradox cum comment fol

Hubert Clerici Commentar in Cicer Epiſtol. famil fol.

Quintiliani Inſtitutiones (d) fol

Bartholom Fontii Orationes (e) 4to

Vitruvius, edente Jo Sulpicio (f) fol.

Fenes-

(a) In fine ſic, *D FINIS §*

(b) De hac editione vide præf. inter Ebros anni 1477

(c) Ad calcem hujus quam vidi exemplaris manu quidam adſcripserat, *Liber impreſſus Venet* [illegible] *per Bartholomæum Alexandrinum & Andream de Aſcolis an.* 1485 Antiquiorem tamen puto, quia eſt ſine reclamantibus litteris ac ſignaturis deſtituitur

(d) Charactere pulcherrimo

(e) Cum ipſius epiſtola ad *Laurentium* MEDICEM

(f) Cum hoc epigrammate,

Lector, habes tandem venerande Volumina docti
Vitruvii, quorum copia rara fuit
Hæc lege, nam doceas nova, magna, recondita, pulchra,
Et quæ ſint in re ſæpe futura tuâ
Emendata vides; ſed poterit littera ſiquam,
Corrige, nemo ſatis Lynceus eſſe poteſt

Jo Sulpicius Lectori ſalutem

—— *Quod ſi* [illegible] *(ut puto)* [illegible] *fuerit, & ſi* [illegible] *impreſſi* [illegible] *conferuntur, ſatis* [illegible] *diligentia apparebit Nec tamen illud* [illegible] *, quæ ille* [illegible] *fieri potuiſſet), in* [illegible] —— [illegible] *quotidie eorum exempla habere nequivimus, & ſunt* [illegible] *laborioſa, ſua in marginibus ſpatia ſervabuntur* [illegible] *, quam vel noſtro vel alterius ſtudio* [illegible] *in lucem, ſuis locis poſſint* [illegible] &c.

Raphaeli Riario Cardinali ſanctæque Romanæ Eccleſiæ Camerario Jo Sulpicius felicitatem

Quicquid cura, ſtudio, [illegible] *in emendando &* [illegible] *V*[illegible] —— *tua dedicat amplitudini,* —— [illegible] ——

Vitru-

Google

Feneſtell de Romanor magiſtratibus; Albric. de imaginib. Deorum. 4to

Diogen Laert Latinè fol.

Valer. Maximus (a) fol.

Declaratio Valerii Maximi à fratre Dionyſio de Burgo ſanĉti ſepulchri ordinis fratrum eremitarum Sanĉti Auguſtini edita, domino Johanni de Columna Sanĉti Angeli Diacono Cardinali dicata. fol.

Salluſt cum comment Laur. Vall. & Jo. Chryſ Soldi. fol.

Æmyl Probus de Vitis excellentium, recognitus per Petrum Cornerum. 4to.

Luc Ann Flori epitome; & Libellus de commendatione Romani Imperii fol.

Eadem (b) fol.

Hiſtor Auguſt. Scriptores fol.

Sueton de præclaris geſtis Romanorum 4to.

Idem de Rhetoribus & Grammaticis clariſſimis 4to.

Corn Tacit Hiſtoriæ Auguſtæ Lib XI. uſque ad XXI. actionum diurnalium Jul Agricolæ Vita Dialog de Oratorib antiquis Libellus de moribus & populis Germaniæ (c) fol.

Gulielmi Caorſin Rhodiorum Vice-cancellarii obſidionis Rhodiæ urbis deſcriptio 4to.

Æſope

Victorinum in delicias habui intellige —— *Tu primus Tragœdiæ, quam nos juventutem excitandi gratiâ & agere & cantare primi hoc ævo docuimus (nam ejus actionem jam multis ſæculis Roma non viderat) in medio ſinu ſ... primum ad quinque pedum altitudinem erectum pulcherrimè exornasti* &c. Statim poſt: *mox complacitum ſcenam adibus in tuarum primum erexiſti, quam directè & ſtravi* &c. Innocentius verò ad illum & Paulum ſuperiorem [illegible] &c. *Novum Theatrum quod vel imitaveris, vel nominaveris, cave ne differas* &c. *Interim verò maneremus hoc monumentum quoſcumque ſuperſtite* —— Vide

Innocentium VIII. qui hîc nominatur poſt Pium II. & Sixtum IV. ſedem Romanam tenuit ab ann. 1484. uſque ad 1492. Intra illud igitur intervallum hanc oportet editionem produiſſe.

(a) Hæc & proxima antiquiſſimæ editiones videntur.

(b) Charactere magis ad Gothicum accedente.

(c) Hanc editionem præfigitur *Franciſci Puteolani* dedicatoria ad *Jacobum* Antiquarium epiſtola, quam *Veneta* editioni 1497.

Æſopi Fabulæ Latinè; Vita Æſopi fabulatoris clariſſimi è Græco Latina per Rimicium facta ad Reverendum patrem dominum Anthonium tituli Sancti Chryſogoni Presbyterum Cardinalem; cum fabulis Aviani. fol.

Eædem Latinè, cum figuris Ligneis. Rimucio interprete. (a) fol

GNOMÆ & MUSÆUS. Græcè (b) 4to

CEBETIS tabula &c Græcè (c) 8vo

Xenophont Cyropæd Latinè, Franc Philelfo interprete fol.

Homeri Iliadis Epitoma, per Pindarum Thebanum (d) 4to

Homeri Batrachomuomachia per Carolum Aretinum Latinis Heroicis traducta. 4to

Theocrit Bucolic Lat per Phileticum; Heſiod Georgic per Nicol de Valle, & Theogon per Bonin Mombritium (e) 4to

Phalarid Epistolæ Latinè, Francisco Aretino interprete 4to

CALLIMACHUS Græce (f) 4to

EURIPIDIS Med Hippolyt Alceſt Andromach Græce (g) 4to

Terentii Comœdiæ fol

Donati Comment in Terentium. (h) fol

Servii Comment in Virgilium. (i) fol

Horat. Odæ, Epod & Ars Poetic cum comment Acronis & Porphyrionis (k) fol

Horatii

(a) Hic libet obſervare duplicem *Rimicii* & *Rimucii* appellationem.

(b) De hac editione dictum eſt prius.

(c) Κεβῆτος πίναξ. Βασιλείου τοῦ μεγάλου λόγος πρὸς τοὺς νέους, πῶς ἂν ἐξ ἑλληνικῶν ὠφελοῖντο λόγων. Πλουτάρχου περὶ παίδων ἀγωγῆς. Ξενοφῶντος Ἱέρων. Eodem (quantum conjicere poſſum) charactere, quo uti ſolebat *Zacharias* CALLIERGUS.

(d) Cum hoc diſticho,

Pyndarus hunc librum fecit ſeſſatus Homerum,
Græcis Homerus erat, ſum Pyndarus ipſe Latinis.

(e) Hæc *Theogenia* per *Mombritium* verſio etiam impreſſa eſt *Ferrariæ* 1474.

(f g) De his dictum eſt prius.

(h) Cum his Verſibus,

Qui cupit obtruſam fruges guſtaſſe Terenti,
Donatum quærat noſcere grammaticum.

(i) Hæc editio ſigna omnia antiquitatis gerit.

(k) Veteri charactere & nitido.

Digitized by Google

Horatii Sermones. fol

Catullus. (a) fol.

Ovid. Metamorph. fol.

Calderini Commentarioli in Ibin Ovidii ad Falconem Sinibaldum. (b) fol

Manilius. 4to.

Juvenalis & Perſius. 4to.

Idem (c) fol.

Idem (d) fol

Juvenal. fol.

Claudiani Siculi viri imprimis doctiſſimi de raptu Proſerpinæ Tragœdiæ duæ heroicæ. (e) fol.

Clau-

(a) Charactere optimo.

(b) In fine hæc:

——— *Has Commentarios in Juvenalem, quos vere principi dedicavimus, cum reliqua opera librariis nuper tradidimus imprimendis* ——— *dat quinquagenario homini, quorum uterque industria nostra vel invidet vel pii adverſatur, ab 11, qui vigeſimum nonum needum complevit annum, docere mallet quam ignorare* Hæc ſatis glorioſè Calderinus

(c. d). Duæ ſunt editiones diverſæ.

(e) Hujus editionis character Johannis de Weſtphalia characterem ſtrime refert. Claudianus tres de Proſerpinæ raptu libros in duas Heroicas Tragœdias, conſtantes tribus Actibus ſingulas, vir quidam neſcio quis artificioſè distribuit, ſed ita, que ipſa verba integra eodemque inviolatum ſervavit. Libet hic lectori curioſo totum opus rarum certè nec ubivis obvium deſcribere. Hunc vidi librum in lectiſſima illuſtriſſimi Ducis Devonia Bibliotheck, cujus admandæ copiam mihi ſæpe dat vir ille præambulus & perhumanus.

Tragœdia prima Heroica incipit feliciter.
Argumentum.

Dii, quibus innumerum terri famulantur Averni
Vulgus iners &c. uſque ad
Cogerit innumeris Dodonea quercus ariſtis.
Poëta. Lachesis Pluto
Ceres Jupiter. *Actus I.*
Dux Erebi quondam &c. uſque ad
Inclitas diſperſu cornus ———
Lachesis Plutoni
——— *ô maxime noſtis*
Arbiter &c. uſque ad
Foris Jovem, dabitur conjux ———
Poëta.
——— *Vix ille peperit,*
Erubuitque prius &c. uſque ad
Quamvis indecilis flecti ——— deinde omiſſa ſimilitudine,
Tunc Maiâ genitum &c. uſque ad
Et Phlegethontee reſudrant marmore ripa.
Pluto Mercurio.
Atlantis Tegeae nepos &c. uſque ad
Lucidus umbroſo miscebitur axis Averno.
Poëta.
Vix ea fatus erat &c. uſque ad
Parvaque regnatis prohibent diſcrimina terras.
Deinde omiſſis ſex Verſibus,
In medio ſcopulo &c. uſque ad
——— *nullo teritur cultore novamen.*

Dem-

Deinde omiſſis ſedecim Verſibus,
Hic ubi ſervandum &c. uſque ad
Turrigeramque petit Cybelen ——— deinde omiſſis novem,
——— *jam linquitur Ætna*
Uſque ad *Talia voce movent* ———

CERES TRINACRIÆ
——— *ſalve gratiſſima tellus*
Uſque ad *Dixer oblata mutabitur incolumis ſe*...

POETA
Sic ait &c. uſque ad
——— *at Veneri motus penetrabat undas*

JUPITER VENERI
Caraeum ſireta &c. uſque ad
Ferrea lucorum molliscunt corda ſagittis.

POETA.
Accelerat praeceptum Venus &c. uſque ad
——— *miſſis lucem gemmis*
Deinde omiſſis decem,
Nerum et patrum &c. uſque ad
Lydia Sidonio quod ſtamine tinxerat oſtro
Deinde omiſſis duobus tranſitur ad Actum ſecundum

POETA. ÆTNA VENERI *Actus II*
Jamque viam Plutus ſuperum &c. uſque ad
Cratera invenare ſpe Veneris gaudia praeda.
Deinde tranſitur ad ſecundum Librum, & omiſſis tabus primis Verſibus,
Jamque audax animi &c. uſque ad
Prodigia ... tenuere greſſus panxere ſorores
Poſtea omiſſis viginti quinque,
Quae inter Cicerem proles &c. uſque ad
——— *ſi ſpinula, Phoebe*
Tum omiſſis triginta & uno,
Videt at luciſſo &c. uſque ad
Compellat Zephyrum. ———

ÆTNA ZEPHYRO
——— *Pater ! gratiſſime Veris,*
Uſque ad ——— *Ornare nuovuna ſini*

POETA.
Dixerat &c. uſque ad
——— *& dulci ... ſolum ferrugine pingit,*
Et omiſſis viginti quatuor,
Hac eleſſa ſoboro gaudet per florida rura;
Hortatur Cytherea legant ———

VENUS PALLADI & DIANÆ
ſororibus.
At verò Venus hic non alloquitur Palladem & Dianam, ſed puellas, quas ad legendos flores hortatur
——— *nunc tres ſoroni,*
Uſque ad *Rerum praeceſſas aequo* ———

POETA.
——— *ſic fata, dolens*
Uſque ad
Injeſta volunt tandem ſtemare rotanda.

POETA PALLAS DIANA.
PROSERPINA PLUTO. *Actus III*
Talia virgines &c. uſque ad
Sub terris quaerelat &c. ——— Dein omiſſis decem,
——— *jam ſeriens haeret*
Sinuoſis latebroſis &c. uſque ad
Tybri amat, miſſumque Pado qui tempera album.
Et omiſſis decem,
Poſtquam vaſta manu &c. uſque ad
Exitus, & vidas paſtorum deſpicit iras.

PALLAS PLUTONI.
Ignave domitor vulgi deterrime fratrum,
[* *Proh iniſus ! &*] *qua te ſtimulis ſceleribuſque profanis*
Uſque ad ——— *advena mundum.*

POETA
Talia vociferans &c. uſque ad *Latonia vocem*

DIANA PROSERPINÆ
Sic memini &c. uſque ad ——— *ſidabra tacebam*

POETA.
Interea volvitur &c. uſque ad ——— *ad nubila rumpit inanes*

PROSERPINA JOVI
Cur non torſiſti &c. uſque ad ——— *praedones habenas*

POETA.
Talibus ille &c. uſque ad ——— *voce dolorem*

PLUTO PROSERPINÆ
Deſine funeſtis &c. uſque ad
Ut ſatum, quod ſemper valas ———

POETA
——— *hac fatus, ovantes*
Exhortatur equos &c. uſque ad finem ſecundi Libri
Ibi rapina Proſerpina Tragœdiae prima Herenta. Incipit ſecunda
Et Liber tertius

POETA. JUPITER *Actus I*
Jupiter interea cinctam &c. uſque ad
Naiades; & tacito mirantur ſidera Fauno

JUPITER Deorum cœtui
Adduxere meas iterum &c. uſque ad
Deos, & horrenda contuſit ſidera motu.

POETA CERES PROSERPINA.
CYBELE. ELECTRA. *Actus II.*

* Hæc [*Proh nefas* &c] loco illorum [*Palla* ...] repoſuit hujus tragœdiae concinnator, male concepta alioqui in voce *nefas*.

At procul arnisoni &c. usque ad
Evaluat [* genuina in talia verba prorupit
CERES PROSERPINÆ.
Proh dolor ! &.] *usque ad patria sermone* [hæc ſunt]
Unde hæc inferni manes? &c. usque ad
——— *an vana fallimur umbra?*
PROSERPINA CERERI.
Illa refert. Heu dura parens &c. usque ad
Vel tantum uſura vetet ———
POËTA
——— *Sic fata tremendes*
Tendere &c. usque ad ——— *compellat voce Cybelem.*
CERES CYBELE
Jam mea alternis &c. usque ad
Has longa mocare mora ———
CYBELE CERERI
——— *ne tanta tonanti*
Segnius &c. usque ad ——— *revertere caſu*
POËTA.
Hæc ubi &c. usque ad ——— *oblectamina ludo*
Tum omiſſis ſeptem Verſibus
[Interea obſcura] *tellurem in parte patentem*
Conſpexit Electram &c. usque ad
Laxavit ſeniscque dolor ———
CERES ELECTRA.
——— *Quod cernimus, inquit,*
Exitium? &c. usque ad
Hæccine veſtra fides? ——— Tum omiſſis quatuor,
ELECTRA CERERI.
——— [ſoboles] *atrum veſana gigantum*
Usque ad ——— *manſeverat autem*
Tum omiſſis quinque,
Prima Venus &c. usque ad ——— *velut inſcia quærit*
Tum omiſſis tribus,
Dum loca miratur &c. usque ad ——— *tractata relinquat.*
POËTA
Heret adhuc &c. usque ad ——— *pellitur fertur.*
Tum omiſſis ſex,
[Faſtîque jam] *toto* [demens] *bacchatur Olympo.*
CERES VENERI, PALLADI & DIANÆ.
Reddite [crudeles] *non me* &c. usque ad
Nulla poteſt placare quies. ———

POËTA.
——— *his increpat ultro*
Vocibus &c. usque ad
Inque humilis dilapſa precas [his talia fatur]
CERES PALLADI & DIANÆ
——— *agnoſcite ſequeſt*
Usque ad ——— *Cererem de ſtirpe triumphum.*
POËTA CHORI *Actus III*
Hæc fatur, motesque jugis &c. usque ad
——— *& certa pretereat brachia noſſe.*
Tum omiſſis ſex,
Poſtquam perventum eſt &c. usque ad ——— *profatur*
CERES
Non tales geniere &c. usque ad ——— *qualem per ſomnia vidi*
POËTA.
Sic ait &c. usque ad ——— *pars vendunt exterrita lucus*
Raptus Proſerpinæ Tragœdia ſecunda heroica explicit feliciter
Deinde Tragœdiarum concinnator addit ea, quæ ſequuntur.
Ex tragico poemate ſupradicto Proſerpinam à Venere ſurreptam ac deceptam conſtat. Quid verò *ipſa eadem Venus plerosque alios (proh dolor!) arripiat fallatque, ex ſequentibus non minus venuſtis quam elegantibus verſiculis mox luce clarius apparebit.*
Tres Deæ ad PARIDEM
Tres ſumma ecce Deæ formâ ſi qualibet aſſert,
Hoc in diſcrimen, volumus, Pari, arbiter eſto
Cui pomum dederis, titulum ſimul ipſe referto
VENUS
Plectra ſonora, jocos, plauſus, laterem voluptas,
Hæc mea. Si reliquis me prefers, ipſe puellam
Pro mercede dabo, quâ non formoſior ulla
JUNO
Sceptrorum ſublimis honor, faſcesque tremendi,
Divitiæque mei juris. Te judice palmam
Si tulerim, regno per me donabere ſummo.
PALLAS.
Quæ coelum, quæ terra tegit, quæ pontus & orbis,
Legibus aſtringo certis, ad me ſinè nullum
Tu, ſi me ſequeris, non abstrahet invias error.
Judicium PARIDIS
Grata mihi tua forma, Venus, tua munera grata
Plus aliis malo mente ſedet. Certaminis ecce
Pignus habe victrix auri ſpectabile malum

Poë-

* Unumvocula à tragœdiæ concinnatore addita.

Claudian de raptu Proſerpinæ cum comment A Jani Parrhaſii (a) fol.

Ludicrum Drama Plautino more fictum à Jacobo Locher philomuſo, de ſene amatore, filio corruptore, & dotata muliere. 4to.

Varronis Libri de Linguâ Latinâ (b) fol.

Varron Lib. de Ling Lat 4to

Δημητρίε Χαλκονδύλε ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ συνοπτικά τῶν ὀκτὼ τῦ λόγε μερῶν μετά τινων χρησίμων κανόνων. Τῦ σοφωτάτε καὶ λογιωτάτε κυρῦ Μανουὴλ τῦ ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΥ, διορθωθέντα ἐρωτήματα. Περὶ διαλέκτων τῶν παρὰ ΚΟΡΙΝΘΟΥ παρεκβληθεισῶν (c) fol.

Aurea

POËTA

Hæc in luce [illegible] mellitum proſis
Dependet ſtudiosis, quorum datur optio [illegible]
Falluntur tamen [illegible] plerique ſequentes
Luxus habet multos homo & ſapientia paucos.

Epitaphium illuſtriſſimi LADISLAI Bohemiæ atque Hungariæ *Regis*

Hunc tumulum, lector, lachrymis imperde ſepulchro,
Ingratum pectus ſi movet ulla ruina
Nam jacet in primo defunctus flore juventæ
Rex idem, quondam Pannoniæ qui decus
Dum Ladislaus *in Perſas bella parabat*
Robore militiæ deviniti qui potens
Ut validum ſides totam Pontum *pelleret hoſtem,*
Deſereret è Græcis *ſævum jugum,*
Sed bis undenos nondum temporis annos,
Cum raptus juvenum præcipitata dies.
Jam populo in ſpem volventi traxerat omnes,
Additus & Perſis *jam* [illegible] *erat.*
Jamque grave pœnas Gallorum *ab Rege vocari,*
** Mors niſi turbaſſet* [illegible]

Explicit

(a) Epiſtola dedicatoria ad *Cottam* data eſt VII Cal. Jan M D

(b) Contextu *Pomponius* mortem *Lælii Valleusis*, & *Platynæ* dedicavit POMPONIUS PLATINA *ſalutem* ——— *Ex mortuo* Lælii Vallensis *magna & ſingularis doctrinæ lege ſenatus vera in* [illegible] *libros* [illegible] *literis maculaverunt, terrere In his, quæ inſinita ſentias corrupta, non auſus ſum manum imponere, ne ſortè magis depravarem. Addidi tamen Indicem per ordinem litterarum* ——— In fine hæc leguntur, *Parce, quæ legeris, ſi aliqua minus polita inveneris Nam ita ex omni parti, ſive ſeculum fecerit ſive librarii, Volumen quodam corruptum erat, ut ni ſi fuerit [illegible] non fuerit ſententiæ. Ideo ſuis rubore veniam dabis, & errori veniam impones* Pomponius *tuus erat. Vale*

(c) Unum hujus rariſſimæ editionis exemplar vidi in præſtantiſſima nobiliſſimi Comitis de *Sunderland* Bibliotheca, quam (quod contingit pauciſſimis) Librorum ingens numerus ſimul & ſingularis commendat bonitas quorum multis hos Annales locupletavi, & (ſi per varia, ac perpetua, quibus Poſſeſſor Illuſtriſſimus obruitur, negotia adire frequentiùs ac liberiùs liceret) pluribus adhuc locupletarem

Hic *Chalcondyla*, *Moſchopuli* & *Corinthi* codex Grammaticus charactere optimo impreſſus nullas reclamantes, ſed ſolas ſignaturas (αα, αιι, ααα, αααι &c.) gerit Habet autem in *Moſchopuli* fine (quod in Libris Græcis ante 1500 excuſis perrarò occurrit) erratorum indicem cujus ſpecimen hic ſiſto cum

Τὰ ἐν τῇ γραμματικῇ ἐσφαλμένα σφάλματα ἐν ταυτῇ παρέχεται τῇ σελίδι σὺν τοῖς ἐρωτήμασι

Ἐν τῷ πρώτῳ φύλλῳ τῷ πρώτῳ στίχῳ [illegible] τῇ δευτέρᾳ καταβάσει ἐν τῷ δευτέρῳ στί-

χῳ

* Hic *Ladislaus* mortuus eſt anno 1451 lego *Clemens* RECCIUS.

Aurea Grammatica puerorum dictis ſulcita ferè omnium majorum, & præſertim Priſciani & Nicolai Perotti ſuper textu irrefragabilis doctoris Alexandri. fol.

Guarini Veronenſis regulæ Grammaticæ: Inſtitutiones Grammat per Bartholom Philalitem. 4to.

Differentiæ vocum exceptæ ex Laur. Vall. Non. Marcell. & Serv. ab Antonio Nebriſſenſi. (a) 4to.

Marini Becichemi Scodrenſis variarum obſervationum collectanea. (b) fol.

Andreæ Guarnæ Salernitani Bellum Grammaticale. 4to.

Vocabularius ex ſummâ Januenſis *Catholicon* dictâ & Huguitione & Papiâ præſertim excerptus. fol.

Boni Accurſii Piſani index locorum in commentar. Cæſar Bell Gallic. & nominum, quæ ei priſca noſtraque ætas indidit. (c) 4to.

Octavii Cleophili Fanenſis libellus, de cœtu poetarum; & Epiſtol. 4to.

Franciſci Philelſi conviviorum Mediolanenſium libri. 4to.

Baptiſt. Guarin. ad Maſſeum Gambaram Brixianum diſcipulum ſuum de ordine docendi ac ſtudendi. 4to.

Bartholom. Platynæ dialogus de floſculis Linguæ Latinæ. 4to.

Laur. Vallæ Dialecticæ Libri tres. Logica Beat. Auguſtini. 4to.

Anton. Sabellici Annotationes in Plinium. Phil. Beroaldi Annotationes contra Servium. Angel. Politiani Miſcellanea. fol.

Nic. Perotti ad Franciſcum Guarinum Epiſtola de Plinii in Nat. Hiſt. ad Veſpaſian. Epiſtola. Cornelii Vitellii ad Parthenium Benacenſem Epiſtola. (d) fol.

Nic. Perot. de generibus metrorum. Omnib. Leoniceni de Vincentiâ Libellus de arte metrica. Mauri Servii Centimetrum. 4to.

Primo

χῃ τὰ ἑξῆς ἀκολουθεῖ. Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ τῷ δέκατῳ τὸ κατακλειστικὸν σύγγραμμα μέσον.

Ἐν τῷ ἑβδόμῳ [illegible] &c. &c.

(a) Eodem Charactere, quo *Christof. de Cremonâ* ÆL. ANTON. *Nebriſſ.* Grammaticam Latinam impreſſit ann. 1491. 4to.

(b) Dedicatur *Antonio* CONTARENO.

(c) Hunc Librum *Accurſius* dicat Comiti *Johanni Franciſco* TRAJANO Ducali Quæſtori.

(d) De hac *Vitellii* Epiſtola prius dictum eſt ad ann. 1500. ubi PEROTTI *Cornucopia* fit mentio.

Primo mearum in typographicis Annalibus deſcribendis lucubrationum Volumini finem jam imponit Centuria decima quinta. Neceſſarios Indices cum Appendice duxi, ad operis univerſi calcem commodiùs reſervandos. Vale interim, Lector; quamque in Operis hujus limine te rogavi, veniam mendis plurimis non ſolum typographicis (quibus tum mea à prelo abſentia, tum obrepens in autographo præparando oscitatio locum dedit) ſed & aliis gravioribus erratis, aut quædam perperàm affirmando, aut alia omittendo, ex merâ ignorantiâ ortis (quæ tandem in Appendice promiſſâ recognoscam) indulgeas oro; quo tua meæ in poſterum diligentiæ, ad horum Annalium quod adhuc reſtat perficiendum, calcar & animos addet benevolentia.

F I N I S.

EPISTOLARIS DE ANTIQUIS QUINTILIANI EDITIONIBUS DISSERTATIO.

Clariſſimo Viro D. JOHANNI CLERICO MICHAEL MAITTAIRE S. D.

HUic Epiſtolari, Vir inſigniſſime, Diſſertationi occaſionem dedit BURMANNUS; qui non ſolùm ex mole litteraria, quâ ſubinde noſtrorum Bibliopolarum Officinas onerat; ſed etiam ex illiberalibus contumeliis, quas in te ſolet intorquere, quibuſque litigioſa iſtius ad VELLEIUM ſcatet Præfatio, ſatis innotuit. Miror equidem, quid homini in mentem venerit, ut me impeteret. Te, magni nominis virum, aggrediendo, nonnihil glorioſæ ſperare vel victus potuerat. Me autem, obſcurum prorſus & ignotum æque ac ignobilem, meaque opuſcula nullius molis, nullius ponderis, nullius momenti, malignè carpendo, quantulam vel victor reportabit laudem? At licet minimè verear, ne meum, quantulumcunque ſit, nomen per hujus cenſuram quicquam imminuatur, non tamen mihi temperare potui, quo minùs Profeſſori iſti ferocienti, verboſoque magis quàm formidabili, pauculis in meâ recenti BONERONII Editione reponerem. Uter noſtrûm magis in culpa ſit, qui laceſſivit prior, an qui reſpondit, & an in reſpondendo modeſtiæ & urbanitatis limites egreſſus ſim, & te & quemlibet æquum Lectorem appello.

Ægre profectò verbum vel unum cum BURMANNO, cujus diu nomen, & Opera neſciebam, commutare voluiſſem, niſi quod nondum adeò imbecillo & inerti ſim animo, ut ſub ejus ferulâ acquieſcam. Mihi mitius eſt ingenium, quàm ut cum quoquam inimicitias primus ſuſciperem, non tamen adeo tardum, ut [illegible] memet ultro ſubjiciam. Impar (fateor) tali homini congreſſus ſum. Hoc

enim pugnax mordaxque ſcribendi genus mihi novum eſt prorſus & inſuetum; Huic diſputationes ejuſmodi concertationum plenæ ſunt à longo (ut audio) tempore familiares & ſere quotidianæ. Ab hoſte tot litigiis aſſidue exercitato mihi valde metuendum fore putaverim, niſi cauſæ meæ æquitate confiderem, eandemque poſſem argumentorum vi, non inani verborum ſtrepitu, & impotenti conviciorum armaturâ, defendere.

Is in QUINTILIANO, quem modo grandi gravique (ut ſolet omnia) Commentationum ex variis panniculis conſutarum ſtrue cumulatum, non ſinè ſui nominis identidem mentione (neſcio an ad majorem ſummæ modeſtiæ oſtentationem) ſæpius inculcatâ, enixus eſt, *Annales* oblique tangit *Typographicos*: ſed ita evenit, ut, dum nodum quærit in ſcirpo, & reprehenſionis anſam arripit, ipſe etiam allucinetur; non minoribus, quam alii, quos tanto faſtu & inſolenti arrogantiâ quo jure quaque injuriâ caſtigat, erroribus obnoxius. Statueram hujus, ubi Annalium fit mentio, loci diſquiſitionem rejicere ad *Appendicem*, quam promiſi; in qua multa reſtituentur errata, multa adjicientur omiſſa. Omnes enim literatos oravi, ut mihi, quid peccaverim, quid præterierim, candidè indicent; pollicitus meis (& ipſi BURMANNO, ſi modò ad amiciorem ſcribendi rationem ſe componat) publicas gratias acturum. At quoniam longum erit Lectorem expectare, dum *Appendix* exeat, viſum eſt in præſentia de rarâ illâ & ſanè infrequenti (cum BURMANNUS, tot litterariæ copiis inſtructus, hanc hactenus ignoraverit) *Inſtitutionum* editione, de quâ iſte in ſui Catalogi limine non modo incerta ſed & falſa quædam attulit, diſſerere, nec libri principis notitiam, quam, cum primum *Annalium* Volumen ſcriberem, nondum eram aſſecutus, diutius premere.

Antequam rei, quæ in quæſtione verſatur, veritatem diſpiciam, quoniam BURMANNUS *Jeannus* DE LA CAILLE authoritatem adduxit, neque ego ipſam defugiam, non poſſum non huic viro devinctum me fateri, cujus *Hiſtoriæ de Re Excuſoria & Librariâ*, Operi magnâ ſane induſtriâ & multo labore confecto, litteratis utiliſſimo, tantum debeo, ut abſque eo fuiſſet, mea de STEPHANIS *aliiſque celebrioribus Typographis* Pariſienſibus *Hiſtoria*, *Annaleſque Typographici* ſubſidiis neceſſariis caruiſſent. Nullum profecto unquam prætermittam aliorum merita laudandi locum, carpendi & detrahendi partes mihi ingratiſſimas moroſis invidiſque *Momis*, bene merendi neſciis, bene meritorum *Zoilis*, lubentiſſime mandabo.

Revertor ad rem propoſitam, nempe QUINTILIANI *Inſtitutionum* editionem, quam *Romæ* ab ULRICI GALLI prælo opera CAMPANI prodiiſſe aperte (ſi quis eam non viderit) docet JOHANNIS ANDREÆ

Google

DREÆ *Aleriensis* Epiſcopi Epiſtola ad PAULUM II alteri earundem *Romæ* apud CONRADUM SWEYNHEYM & ARNOLDUM PANNARTZ anno 1470 Editioni præfixa

—— *Hunc* [QUINTILIANUM] *primum calorum Urbis diebus mediocri cura recognovimus minore ſanè labore quam cæteros propterea quod ab* homine ordinis noſtri excellenti *arte tractatus erat* alteri talium opificum officinæ *imprimendus*, *cujus etiam Epiſtolam in Volumine noſtro transtulimus*, *ut quod vir doctiſſimus de* QUINTILIANO *ſenſerit*, *in noſtris quoque codicibus intelligeretur*; *atque mihi alioqui hoc tempore febrienti aliquid de dictandi operâ demeretur* — *qui facilè præſentem quoque Epiſtolam addere noſtro Operi ſuperſediſſem*, *niſi quod S. tuæ noſtra omnia jam inde ab initio conatûs hujus audacioris munera conſecravi. Tu vive in æternum*, *Pontifex Sanctiſſime. Anno Dominici natalis* M CCCC LXX. *Pont. verò tui anno ſeptimo.*

Non certe alium voluit ANDREAS per *hominem ſui ordinis excellentem* quam CAMPANUM Epiſcopum *Teramenſem*; non aliam, quàm ULRICI GALLI, quâ CAMPANUS in ſuis Libris edendis utebatur, *officinam*. De Loco igitur, Editore, & Typographo nulla eſt controverſia. Sed ad quæſtionem de anno inſtitutam accedo: de quâ ut melius Lector cognoſcat & judicet, verba ipſa BURMANNI, & clariſſ. JOHANNIS DE LA CAILLE, cujus teſtimonio ſe tuetur, præmittam; deinde illius opinionem refellam, hujus ſenſum perperam ab illo acceptum exponam, denique certi aliquid, quo & ille ſuum errorem (ſi velit) poſſit agnoſcere, & hic clarius intelligatur, proponam.

En BURMANNI verba:

1468. „ *Romæ* apud *Ulricum* HAN ſive GALLUM in fol. quam
„ curavit *Jo. Ant.* CAMPANUS, Vid. DE LA CAILLE
„ *Hiſtoir. de l'Imprimerie* p. 17. in fol. Hanc omiſit *Mich.*
„ MAITTAIRE, in *Annalibus Typographicis.*

1470. „ *Romæ* apud *Conradum* SWEYNHEYM & *Arnoldum* PAN-
„ NARTZ in fol. quam curavit *J.* ANDREAS Epiſcopus
„ *Alerienſis.* Hac uſus eſt GIBSON.

1471. „ *Venetiis* apud *Nicolaum* JENSON in fol. quam curavit OM-
„ NIBONUS *Leonicenus.* Ex cujus Præfatione aliquid adducit
„ MAITTAIRE, unde diſcere potuerat, triennio ante jam
„ prodiiſſe QUINTILIANUM.

En *Johannis* DE LA CAILLE verba:

„ Au même temps *Uldaric* LE COCQ vint auſſi à *Rome*, ce
„ qui donna ſujet à l'Evêque de *Terano*, nommé *Jeannet Antoine*
„ CAMPANUS, qui avoit été ſon Correcteur, de faire à ſa louan-

 „ ge

,, ge cette Epigramme, qui eſt rapportée par Faernus, & im-
,, primée à la fin des *Philippiques* de Ciceron imprimées par *Uldaricus* avant l'an 1470.

,, *Anſer Tarpeii cuſtos Jovis*, &c.

,, Cet *Uldaric* le Cocq étoit de *Vienne* en *Auſtriche*, que Volaterran dit avoir été celui qui imprima Saint Augustin *de la Cité de Dieu* en Latin in folio, & le Lactance in folio en 1468 en ſuite de quoi il imprima Tite-Live, Quintilien, les *Tuſculanes*, les *Philippiques* & les *Oraiſons* de Ciceron en 1468 Il imprima auſſi environ l'an 1470 l'*Hiſtoire univerſelle* de *Roderic* Santius, *Eſpagnol* de nation, que le Pape Paul II fit Gouverneur du Chateau S. *Ange*, & Evêque de *Palentine*, à la fin de laquelle eſt ce Dictum

,, *Ego* Uldaricus Gallus *ſine calamo*
,, *aut pennis eundem Librum impreſſi*

Id nunc probare aggrediar, ex Johannis de la Caille verbis, rite collatis & expenſis, nullam Quintiliani anno 1468 Editionem fuiſſe probabilem

Ex verbis [—— *en ſuite de quoi il imprima* Tite-Live, Quintilien, *les* Tuſculanes, *les* Philippiques, *& les* Oraiſons *de* Ciceron *en* 1468] facilè colligere potuiſſet acutiſſimus Burmannus, repetitionem illam anni 1468 non ex Johannis de la Caille mente, ſed ex Operarum (quod ſæpe evenit) typographicarum lapſu factam Hæc loquendi formula [*en ſuite de quoi*] plane movet annum à præcedente diverſum intelligi, & in poſteriore loco legi potius oportuiſſe 1469 Neque alter ſuus ſententiæ conſtabit ſenſus. Ad hæc, ne gratis id dixiſſe, & merâ uti conjecturâ videar, cum *Tuſculanæ Quæſtiones* anno 1469. *Philippicæ Orationes* & Livii *Decades*, anno non indicato, apud Uldaricum Han ſive Gallum, excuſæ ſint, id vero fuit proximum, ut Quintilianus etiam, quem eodem, quo illæ prodierunt, tempore impreſſum ſcribit Johannes de la Caille, anno aut 1469 aut incerto lucem aſpexerit.

Errores typographici, qui Lectores attentos vix fallunt, & humanos non offendunt, ex connexorum verborum ſerie & ſenſu Scriptoris recte percepto facilè obſervamus. Sic numerorum in anno 1468 pro 1469 vitium modo notatum ſtatim ex clauſulâ proxime præcedente deprehenditur. Sic etiam in Burmanni textu occurrentem vocum [*in fol.*] poſt [*p.* 17] repetitionem, cum ad Johannis de la Caille Hiſtoriam (quæ non *in fol.* ſed in 4to impreſſa eſt) nequeat referri, abundare nemo non ſentit, quale
mendum,

mendum, à me procul abſit, ut Profeſſori longe ſagaciſſimo imputem, qui hoc ipſum ſolium diſpungendum ac denuo excudendum curaverat. At male ſit levis iſtis Typographis, per quorum indiligentiam boni illius viri fama omni (quod & ipſe novi) exceptione major quamvis lædi non poſſit, cura tamen adeo manifeſtè luditur.

Nollem profectò adverſus BURMANNUM eſſe iniquior, aut in illum *Burmanniana* libertate invehi: nam (a) floſculos ejus eloquentiæ proprios audacter uſurpando nolo Profeſſoris ſingulari elegantia verborum morumque comitate eminentiſſimi peculium compilare. Ego itaque, cui nulla cautio nimia eſt, ne culpam in immerentem transferam, aliquando ſuſpicabar in loco, quem ex ejus Catalogo ſuprà citavi, numerum 1468 Operarum incuriâ vitiatum fuiſſe, aliúmque, neſcio quem, ab inerranti Profeſſore deſignatum. At illam cautionem amovit teſtimonium JOHANNIS DE LA CAILLE, quo ſe muniebat: & quamvis putaverim omnem ab hoc in Operas errorem transferendum, ille tamen, qui eundem tranſcripſerat, nec animadverterat, ſolus erraſſe videbatur. Si me fallo, atque æquum eſt, de eâ re cenſuiſſe ratio convincat, quicquid damni (ſi quod queat à tantillo in tantum virum cadere) tulerit, retractatione publicâ conabor reſarcire.

Alius autem mihi eximendus reſtabat ſcrupulus; nempe id, quod ex CAMPANI Epiſtolâ (quam ab ANDREA *Alerienſi* in ſuam Editionem tranſlatam conſulere BURMANNO licuiſſet) comperiebam. LIVII apud UDALRICUM HAN Editionem QUINTILIANI apud eundem Editioni anteceſſiſſe. *Utinam* (ait CAMPANUS) *quod nuper in* LIVIO Papienſis *noſtri juſſu conatus ſum facere, ut eſſet quam emendatiſſimus, idem nunc hortatu tuo & in* QUINTILIANO *licuiſſet*, &c.

Non igitur hæc & illa eodem tempore, uti JOHANNIS DE LA CAILLE calculus ſtatuere videbatur, prodierunt.

Livianæ Editionis annus, quem neque Editor CAMPANUS nec HAN Typographus adjicere voluerunt, incertus eſt. Illam autem, ſi QUINTILIANO (juxta ſenſum, quem BURMANNUS *Johanni* DE LA CAILLE affinxit) annus 1468 aſſignetur, neceſſe erit remittere ad annum 1467: quo aliquid ex UDALRICI Officinâ productum nemo (quantum ſcio) adhuc affirmavit. Illam itaque erat veriſimilius anno aut 1468 aut 1469 luce publicâ donatam fuiſſe; proximoque nempe aut 1469 aut 1470 ſucceſſiſſe QUINTILIANUM.

Denique OMNIBONI *Leoniceni* verba, in QUINTILIANI *Ve-*

(a) Præfat. BURMAN. in VELLEIUM. — Clementem *frontis aut negligentiæ* — *purpurrimi Reip. literariæ emendatoris* ——

netâ per NICOLAUM JENSON ann. 1471. Editione, diſertè me non docebant, quod ex iis didici, & me didiciſſe voluit BURMANNUS —— *Tertio ante* (ait LEONICENUS) *Librum ipſum auctoribus noſtris exponere aggreſſus vitiatum reperiram* —— In meis *Annalibus* (pag. 93) me didiciſſe fateor per hæc verba aliquam, quæ *Venetam* præceſſerit, Editionem ſignificari. Annum autem 1468 dicere nec potui nec poſſum. Quâ Arithmeticæ ratione utatur BURMANNUS, neſcio. Certè ab anno 1471, quo hæc ſcribebat LEONICENUS, annus 1469 tertius eſt. Porro annus ille tertius ad tempus, quo LEONICENUS prælegere hunc Authorem aggreſſus eſt, ſeu incepit, an quo Author ipſe primum typis expreſſus fuerit, referretur, hærebam, nec non ambigebam, de Impreſſis an Manuſcriptis ageret.

Demum ex variis, quas ultro citróque mecum agitabam, rationibus, quum nulla ſatis mihi placeret; quum neque JOHANNIS DE LA CAILLE fidem, non ex ullâ Viri peritiſſimi ignorantiâ, ſed ex fortuitâ Operarum in eo loco negligentiâ ſuſpectam, elevare, nec et in re, quam argumenta tum ex ipſo, tum aliunde petita dubiam reddiderant, confidere voluerim: tutius putavi illam Editionem tantiſper omittere, dum ex ipſâ Libri (ſi quando occurreret) inſpectione certior fierem. Rem ſi maturius & minus feſtinanter penſitaſſet BURMANNUS, qui me nimiæ in Claſſicis edendis feſtinationis inſimulat; non adeo temere & inconſulte de illius QUINTILIANI anno pronuntiaſſet; neque meum in ea re, quam juxtà mecum ignorabat, ſilentium ſiniſtrè notaſſet. Hoc ſilentium ut ab illius criticè vindicarem, conjecturas illas, quibus me, dum ſui veritatis incertus, torquebam, propoſui: nunc vero certiorem totius rei notitiam nactus, gaudeo me id, quod certum eſt, docere poſſe BURMANNUM, qui me, quod incertum erat, didiciſſe voluit. Circuitione uti, ubi rem ipſam loqui licet, otioſum eſt & odioſum, eoque nomine vituperandus ob diſputationis præcedentis tædium meritiſſimo fuiſſem, niſi ab iſto Homine reprehenſus neceſſe habuiſſem integrum quæſtionis ſtatum planè explicare, quo decidat Lector, quis erraverit; illene, qui in re dubiâ, quod erat vero diſſimile, obtruſit; an ego, qui, dum verum ferre non poteram, tacere malui, Poetæque optimi conſilio uſus, quod tractatum niteſcere poſſe deſperabam, reliqui. Sed nolo Lectorem his ambagibus ulterius obtundere.

Londini quatuor QUINTILIANI *Inſtitutionum* vidi Exemplaria ex illâ principe Editione, de cujus anno dubitabatur.

„ QUINTILIANI *Inſtitutiones*, *Romæ*, in via *Papæ* prope
„ Sanctum *Marcum*, die tertia menſis *Auguſti*, Anno Salutis
„ M.CCCC.LXX.

Digitized by Google

„ M CCCC LXX PAULO *Veneto* Papâ II. florente, anno
„ ejus VI.

Non jam me ſollicitum habebit LEONICENI triennium Illum BURMANNO nodum ſolvendum relinquo, ſi ei, quod antea de illo conjeci, diſplicuerit: hactenus ſuis eſt veram ſuæ Editionis ætatem QUINTILIANO, extra omnem controverſiam, aſſeruiſſe.

In BURMANNI *Prolegomenis* occurrunt hæc:

„ CAMPANI Præfatio, ex ANGELI POLITIANI Præfatione in *M. Fab.* QUINTILIANI *Inſtitut. Oratorias*.

„ QUINTILIANUM vero non nos quidem illum *&c. usque ad* comperta ſint.

Titulum illum nequaquam intelligo; & unde noſter Profeſſor exſcripſerit, ignoro. Ipſa, quibus Titulum iſtum commentus eſt, verba ſunt pars orationis, quæ inter POLITIANI Opera (ann. 1498. *Venetiis*, & ann. 1499. *Florentiæ* edita) legitur; at præfixo hoc Titulo.

„ ANGELI POLITIANI Oratio ſuper FABIO QUINTILIANO, & STATII *Sylvis*.

Aliud adhuc ſupereſt erratum haud ita leve, de quo ſe tantum virum ab homine adeo infra ſe poſito moneri patietur BURMANNUS. CAMPANI Epiſtola QUINTILIANI *Inſtitutionibus* ab ipſo procuratis præfixa non ANTONIO MORETO, ſed Cardinali *Senenſi* inſcribitur: quod BURMANNUM (ſi aliam ann. 1470 QUINTILIANI Editionem in ipſius Catalogo recenſitam viderit) nequibat lituiſſe. Sed in eâ re me antehac non fuiſſe BURMANNO diligentiorem neutiquam diſſimulabo. In eundem errorem incidi (*Annal.* pag. 53) dum verba ipſa MICHAELIS FERNI, qui CAMPANI conſcripſit Vitam & Opera collegit, imprudens repeterem. Sed errorem illum graviſſimum, & plurimos alios, quibus illa CAMPANI Operum Editio miſere contaminatur, æquum eſt transferre in ſupinam Typographorum incuriam, de quâ (CHEVILLERIO teſte pag. 156 *L'Origine de l'Imprimerie de* Paris) FERNUS juſtiſſime & acriter conqueritur.

Poſt hanc QUINTILIANI *Inſtitutionum* Editionem ſuo certo tempore circumſcriptam, addere non pigebit alias quaſdam UDALRICI HAN Editiones, huic partim prævias, partim coævas: quarum quorumdam oculatam fidem accepi, facilius poſtea potero genuinæ in loco ex JOHANNIS DE LA CAILLE Hiſtoriâ ſupra citato & (ni fallor) citatis Typographicis corrupto lectionis (bonâ viri in his

his rebus exercitatiſſimi venià) reſtitutionem tentare.

CICERONIS de Oratore *Libri tres*, Romæ *per* ULRICUM HAN de Wienna *Anno Domini Milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo octavo, die quinto menſis Decembris fol.*

Ejuſdem Tuſculanæ Quæſtiones, Romæ, *per* ULRICUM HAN de Wienna M.CCCC.LXVIII *die primo Aprilis* Calci ſubnectuntur eodem charactere, CICER. *Paradox. de Amicit. Senect. & Somn.* SCIP. fol.

Ejuſdem Orationes Philippicæ ſine anni notâ, ſed cum præfatoriâ CAMPANI Epiſtolâ ad Cardinal. *Senenſ.* & ſex illius verſibus; *Anſer Tarpeii* &c. fol.

TITI LIVII *Decades* ſine anni notâ, ſed cum præfatoriâ CAMPANI Epiſtolâ ad Cardinal. *Papienſ.* & iiſd. verſibus fol.

JUSTINI *Epitome* TROGI ſine anni notâ, & cum iiſdem verſibus fol.

SERVII *Commentarii* in VIRGILIUM ſine anni notâ, & cum iiſdem verſibus fol.

RODERICI SANTII *compendioſa Hiſtoria Hiſpanica. De mandato R. P. D.* RODERICI *Epiſcopi* Palentini *Auctoris hujus Libri, ego* UDALRICUS GALLUS *ſine calamo aut pennis eundem Librum impreſſi* Sine anni notâ fol.

PLUTARCHI *Vitæ Latinè*, ex diverſis Interpretibus; ſine anni notâ, cum præfatoriâ CAMPANI ad Cardinal. PICCOLOMIN. Epiſtolâ fol.

SUETONIUS, *abſolutus* Romæ *in pinea regione* via Papæ *Anno* M.CCCC.LXX. *Sextili menſe.* PAUL. *Venet.* II. *Ann.* VI. cum præfatoriâ CAMPANI ad Cardinal. PICCOLOMIN. *Senenſem* Epiſtolâ fol.

QUINTILIANI *Inſtitutiones*; Romæ, in via Papæ *prope Sanctum* MARCUM, *die tertio menſis Auguſti, Anno Salutis* M.CCCC.LXX. PAULO *Veneto Papa* II. *florente*, *Anno ejus* VI. cum præfatoriâ CAMPANI ad Cardinal. *Senenſ.* Epiſtolâ fol.

Duos vero Libros, quos JOHANNES DE LA CAILLE ex VOLATERRANO attulit ab UDALRICO GALLO anno 1468 excuſos, nondum vidi, nempe AUGUSTINUM *de Civitate Dei* & LACTANTIUM. Utrumque novi eo anno *Romæ*, ſed a CONRADO SWEYNHEYM & ARNOLDO PANNARTZ impreſſum.

Ex brevi iſto, quem deſcripſi, Catalogo ſic forſan corruptum JOHANNIS DE LA CAILLE locum legerem.

„ Enſuite de quoi il imprima TITE-LIVE, les *Tuſculanes* & les
„ Oraiſons *Philippiques* de CICERON en 1469. QUINTILIEN en 1470.
„ Il imprima auſſi environ l'An 1470. l'*Hiſtoire* &c.

Con-

Condonet (precor) vir harum rerum minime inſcius, quod in ejus meſſem meam falcem immiſerim, auſus refingere, quod ipſe longè meliùs reſtituiſſet, præſertim cum reſciſſam ipſum in novam ſuæ Hiſtoriæ Editionem curas ſecundas meditari; ex quibus quantum auxilii mihi in Annalibus continuandis ſperem, cùm ex primis tantum in incipiendis acceperim!

BURMANNUM autem, niſi eò deveniret pertinaciæ, ut ſe ſano omni conſilio ſuperiorem opinetur, amicè monitum velim, ſe intrà ſuam (qualiſcunque ſit) provinciam contineat; Commentariorum faſcibus Libros, ſuſcipiendus magis quam invidendus, obruat, & frangat Librariorum ſuos: at ne rerum, in quibus cæcutire omnino videtur, ſatagat: ſi bene audire cupiat, benedictis potius quàm maledictis certet. Quicquid in utramvis partem poſſit accipi, in meliorem potiùs quam deteriorem interpretetur, ad patronum quam cenſorem judicemve agendum paratior: ſi quos præter me ſibi inferiores reperit, benignè tractet, deſpitantes erigat, non deterreat: provocet nunquam, niſi provocatus; iſtumque dictis abſtineat amarulentioribus, quæ que frons erubeſcat ingenua, quibusque qui petitur minus quam qui petit, ſæpe infamatur: errantibus ignoſcat, quo & viciſſim ipſi (ut humanum eſt) erranti ignoſcatur; modeſtè de ſe ſentiat, candide de aliis: demum (ut breviter omnia complectar) ad innoxiam ſuavemque magni, in cujus Cathedram ſucceſſit, GRÆVII indolem contendat, quam poſſit proxime, accedere. Ita facillimè majorem laudem & plures amicos inveniat.

Huic Epiſtolæ finem facere properanti moram injicit undecimus *antiquæ & recentis Bibliothecæ* Tomus, in cujus Articulo ſexto locum meis Annalibus, quem minimè meruerunt, Vir ornatiſſime, dediſti; paucíſque, quicquid complectuntur, expediens, inamœnæ lectionis tædium, quod ex aridâ & jejunâ operis tam macri materiâ a Scriptore tam rudi & impolito oreretur, levâſti. Opus ſanè illud (quod veriſſimè obſervas) pauciſſimos lectores nanciſcetur, eiſque ſolùm aliquando conſulendi gratiâ, non ullius conciliandæ ex continuatâ lectione voluptatis, inſerviet. Cauſæ non defuerunt, cur in Capita non diſtributum fuerit. Crebræ ab aliâ re ad aliam tranſitiones, quibus narrationis filum neceſſario abrumpebatur, omnem tot, tam variæ, tam disjuncta in ordinem redigendi ſpem abjicere me coegerunt. Ut tamen aliquatenus his Miſcellaneis inordinatis & inornatis, & penè (pleraque enim vix, niſi ad quærendam Libri alicujus Editionem, hæc in manus ſument) inutilibus uſum, quem deſtinaveram, reddam; Indices ampliſſimos unà cum Appendice, poſt Volumina expleta, ſeorſim polliceor. Ut in declarandis Artis originibus primas *Moguntinis* Typographis, GUTTEMBERGO, FAUSTO ſive FUSTO,

& SCHOEFFERO (quod nomen *Germanicum* Latinè redditur OPILIO) deferrem, me id impulit, quòd nulla Typographices Opera Libris FAUSTI & SCHOEFFERI nomine ſignatis certóque anno definitis priora aut viderim, aut à quoquam memorata legerim: tum etiam quòd illi Typographi, dum Artem exercuerunt, aliique poſtea bonæ fidei Scriptores, nemine interim per longum ab initio usque annorum intervallum reclamante, *Moguntiam* eâ de cauſâ collaudaverint: denique quòd eruditi, qui in diverſam ſententiam abierunt, viri non oculatâ Librorum ullorum ſupra-dictis antiquiorum annique notâ conſignatorum fide, ſive Scriptorum ipſius Artis coætaneorum aut proximorum authoritate, ſed ſolis fere conjecturis ſuam cauſam fulciunt.

Quod ad Libros paucos Græcè capitalibus literis excuſos attinet, HOMERUM iis adnumerare dubitavi, licet, qui hunc à ſe aliquando viſum & venditum affirmaret, *Pariſiis* convenerim.

De PAULI OROSII *Hiſtoriâ* ex tuâ *Bibliothecâ* comperio (méque ſic ſæpius de his rebus moneri gaudebo, & monentibus gratias habebo maximas) eam etiam ſub nomine LEONARDI ac præterea *Venetiis* bis ann. 1483 & 1500 prodiiſſe. Illam nunquam hactenus inveniam *Venetarum* poſteriorem *Annalibus* (p. 365) inſerui; priorem non niſi poſt illud *Annalium* Volumen impreſſum videre contigit, *operâ & ſumptibus* OCTAVIANI SCOTI, *tertio Calend. Sextil.* M.CCCC.LXXXIII.

Metuo, Vir bonarum Litterarum amantiſſime, ne te diutius & importuniùs interpellaverim, ſtudiis utilioribus intentum. Nihil æque odi ac prolixas Præfationes, adulationiſque fuco perfuſas Epiſtolas, has maximè, in quibus multa ad nauſeam uſque infarciuntur ad præſens propoſitum nihil facientia; ubi plerumque de nihilo minus quam de Libri, cui præmittuntur, materiâ agitur. Tempus eſt colophonem huic Epiſtolæ, quam neceſſaria rei obſcuræ diſquiſitio longiorem, atque primùm decreveram, fecit, imponere.

Nihilominus haud ſuccenſebis, neque forſan ægre feret BURMANNUS, ſi ipſius QUINTILIANUM, quantumvis ampliſſimum & prætumentem, variantium lectionum ex collatis inter ſe CAMPANI ann. 1470 in fol. & ROBERTI STEPHANI ann. 1542. in 4°. Editionibus deſumptarum ſpecimine locupletavero.

Vale, Vir Clariſſime: quicquid hæc ob meam procul à prælo abſentiam deliquerit Diſſertatio, ignoſce, meoſque tenuiſſimos conatus tuo, ſi id merentur, ſuffragio; ſin minus, veniâ ſaltem dignare.

Londini

Cal. *Novemb.* 1719.

EDITIO

EDITIO

Pag.	Lin.	ROBERTI STEPHANI 1542.	JO. ANT. CAMPANI 1470.
2.	1.	M. Fabius Quintilianus Tryphoni Bibliopolæ S	*Deeſt.*
	7.	alioqui	aliorum
	10.	Uſus	*Deeſt*
	12.	nonumque	novumque
3.	6.	quæ	quam
	26	in eloquentiâ	eloquentiæ
4.	2.	nihil exiſtimem	exiſtimem nihil
	6	demittere	dimittere
	9	MARCELLE VICTORI tibi	tibi M. Victori
	11.	hæc	hoc
	15	quæ	*deeſt.*
	16	ejus	hujus
	19.	ſermone —— habito	ſermonem —— habitum
	21	boni.	bini
5.	6	differendum eſt, adeò	ſit differendum, & adeò
	9	dubitabitur	dubitatur
	26	ſibi	*deeſt*
6.	1	Nunc autem	Hæc autem
	3	Quis enim de juſto, æquo & bono, non & vir	Quis enim non de juſto æque ac bono modo non & vir
	5	quærit?	quæritur?
	10	deſertam —— partem	deſertâ —— parte
7	7	dicendi	docendi
	8.	ſolis	*deeſt*
	9	inſtruat	inſtruant
	10.	interpretetur:	interpretatur.
	24.	ingenita quædam adjumenta,	ingenita quidem quæ adjuvant,
8	5.	eſt	*deeſt*
	7	pleroſque vero laborem	pleroſque non laborem
	12.	propria	propriè
	15	Sed hi —— fuerunt	Sed ii —— fuerint
	17	plurimorum:	plurimorum eſt:
	19.	ut plus	ſed plus
	21.	Hoc qui parvidenť, protinus	Hoc quippe protinus

 8. 25. opti-

EDITIO

Pag.	Lin.	Roberti Stephani 1542.	Jo. Ant. Campani 1470.
8	25	optimas	optimos
	ult.	nunc	nam
9	21	præcipiendi peritis indignantur,	præcipiendi partibus indignantur,
	26	Leonides	Leonidas
10	3	habere nutrices, pueros, pædagogos at	nutrices pueros habere: pædadogus at
	9	nolentibus ſe præbet ſimul	nolentibus perhibet ſimúlque
	13	Hinc enim accidunt	Huc enim accedunt
	19	inſtituendos	inſtruendos
11.	2	Quid melius alioqui facient,	Quod alioquin melius facient,
	6	parum	parvum
	7	eo ipſo	illo ipſo
	8	Hoc per ſingulos	Et hoc propter ſingulos
	17	plenam	plane
	20	etiam rogetur & laudetur, & nonnunquam feciſſe	& rogetur & invitetur, & nunquam non feciſſe
	26	cuiuſque	cujuſque
	27	edit	edidit
	28	voce	ratione
	32	faceret	fecerat
	ult.	etiam	&
12.	2	tenera	tenera ætate
	7	tractari,	optime tractari,
	19	perturbent,	turbent,
	23	id	&
	29	illos	illas
	31	utrinque	utriſque
13	5	ſtylus cogitationem	ſtili cogitatio
	14	diu	*deeſt*
	20	feſtinatione	ex feſtinatione
	21	repetitio,	*deeſt*
	22	audentibus	audentibus
	ult.	ponat	perdat
14.	1	γλώσσας	gloſas
	4	adhuc circa res	circa res adhuc
	10	locos	quos

14 13. nunc

EDITIO

Pag.	Lin.	ROBERTI STEPHANI 1542.	JO. ANT. CAMPANI 1470.
14.	13.	nunc	modo
	14.	nihildum —— queunt	dumnihil —— quærunt,
	15.	juvari	juvare
	18.	pluribus aſperrimè	pluribus & aſperrime
	21.	eximuntur	exprimantur
	25.	ſeriò	ſerò
	32.	more	• *deeſt.*
15.	12.	poſſet,	poteſt,
	14.	& ſunt	adſunt
	27.	timebantur.	timebuntur.
	31.	& mentis	mentis
	ult.	& jam	jam
16.	4.	ne	nec
	13.	iſtum	iſtum illum
	15.	lumen	limen
	19.	officio	officiis
	21.	vel amicitia, vel pecunia,	vel pecunia vel amicitia,
	22.	num	non
	23.	aut	an
	27.	ediſcenti, ſcribenti & cogitanti	ſcribenti, ediſcenti, cogitanti
	30.	vel	nec
17.	8.	quæſtiones	ſi quæſtiones
	12.	comparabimus	comprobabimus
	15.	omnino	omni modo
	26.	in mediâ Reipub. duce	in medio R. P.
	28.	illa	*deeſt*
18.	1.	offendit	offendunt
	2.	ut	velut
	4.	Nec	Neque
	10.	ſcholâ, etiam quæ alias. Audiet multa	ſcholâ autem, quæ & ab alias audiet multa
	19.	præcedere	procedere
	26.	exhortationes	exhortationem
	27.	quantum	quam
19.	2.	inferiores	infirmiores
	7.	deſcendere.	deſcendere debet.
	10.	accipere	excipere

EDITIO

Pag.	Lin.	Roberti Stephani 1542.	Jo. Ant. Campani. 1470.
19.	12.	aptos	apertos
	14	velis	velit.
	17	quod	quam
	20	loquimur,	loquitur,
	22	ideoque laude	ideoque & laude
	25	demittere,	dimittere,
	26	ſupra modum ſermones attollere.	ſuper modum ſermonis attolli.
	29	ut	*deeſt*
	30	fatigationem,	& fatigationem,
20	3	perſpiciat	proſpiciat.
	10	veré	& vero
	15	ingeniorum	ingenioſorum
	17	illic	*deeſt*
	19	hæc	ac
	26	perſpiciat	proſpiciat
21.	5	retenduntur	retinentur?
	12	naturali —— impetu jaceat.	naturalia —— utpote jaceant.
	16	cujuscunque	cujusque
	17	inter ludendum	intercludendum
	22	induruerunt	indurunt.
	25	in animo	in eo
	26	diſcentes	discipulos
	29	convenit, —— injuria	tunc convenit, — injuria eſt
	32	ne	nec
	ult	hâc caſtigatione,	hâc tempeſtate caſtigatione,
22.	16	debere	debet
	18	quàque	quâ
	20	legendi ſcribendique	ſcribendi legendique
	21	Nec	Ne
	26	promittit	promittat
	27	enarrationem præcedit	narrationem præcedet
	31.	ſubditities	ſubditos
23	3	nec	neque
	4	et	eis
	6	mittam	omittam
	8	ferè	ferme
	16	oratori futuro	oratoris futuri

23. 31. literæ

EDITIO

Pag.	Lin.	ROBERTI STEPHANI 1542.	Jo ANT. CAMPANI 1470.
23.	31	literæ,	literarum,
24.	2.	in	*deeſt.*
	4.	aſpirationis ſ⊢	aſpirationis *duous* [*repone duous*]
	5.	⊣	*deeſt.*
	7	obliquatur. Kappa	eliquatur. X
	9.	X	*deeſt.*
		tamen —— ſi	tam —— quam ſi
	10.	Grammatici	Grammatices
	12.	& vos ut eos. At quæ	& quos ut eos. Atque
	15	putat etiam ex	putet ex
	19	coeat	*deeſt.*
		Atqui littera i, ſibi inſidit.	aut litteram i ſibi inſcindet.
	26.	aut	&
	28	pennis	pinnas
	29	pinnas	pennas
	31	cædit cecidit,	cædit excindit,
25.	2	ac Iaſen,	*deeſt*
	5.	Quin fordeum, fœdusque pro aſpiratione, vau ſimili	aſpiratione io fœdum fœdúſque velut ſimili
	7.	aſpirare	ita aſpirare.
	9	in locum aliarum	aliam vim
	11	Duellos quidam dicere bellos auſi. Quid ſtlatum, ſtlitesque? Quid d literæ cum t quædam cognatio?	Duellios quidam dixere bellofos aut ſiqur ſt. locum. ſt. litesque, quod t literæ cum d quædam cognatio.
	13	in	*deeſt*
	15	*κόυσσία*	Odiſſea
	16.	Ulyſſem	Ulixem
	18	Dijove & Vejove, pro Dijovi & Vejovi?	Dijove victore non Dijovi.
	23.	quot	quotæ
	26	quod	&
	27	in	& in
	28	de quo	unde
26.	1	maximè	ac maximè
	6.	orationis	orationum
	7.	authoribus octo duntaxat	duntaxat authoribus octo

26. 8 Ariſ-

Editio

Pag.	Lig.	Roberti Stephani 1542.	Jo. Ant. Campani 1470.
26.	8.	Ariſtarchus	Ariſtoteles
	13.	diducerent:	deducerent.
	14	cui vel alterum deeſt, vel utrumque, ventus,	qui vel alterum dixiſſet, vel utrumque eventus
	16.	heu & attractionem,	hheu & tractionem,
	18.	ſit	dicenda eſt
	27.	morarentur.	morantur.
27.	2.	muræna	Myrrha
	4.	ut	*deeſt.*
	5.	unde	*deeſt*
		Bruti	Burrhi
	6.	taliaque	aliaque
	9.	Serani	Sera
	11	intereidit	intercedit
	13.	Quærat	Quærunt
	16	*τοῦ dupl.*	*deeſt*
	23.	lectus	lectum
	24.	Quædam	Quædam verba
	31.	valent	valet
	32.	indicant	indicat
28.	4.	diu, ita & dictu & factu.	diu, dictu, factuque.
	8.	aptè	apertè
	11	regula	regulam
	12.	Hæc exigitur	Hæc igitur
	14	nectitur,	vertitur,
	16.	inviſa	imitata
	31.	ea	eas
		quem	qua
29.	3.	Quid hic promiſſo tanti operis dignum?	Quid hic promiſſor tanti operis dignum antiquis?
	4.	hoc	*deeſt.*
	6.	eſt	fit
	7.	&	*deeſt*
	9.	immutatione,	imitatione,
	11.	ſint	ſunt
	17.	gente,	in gente,
	21.	eſt	quæ eſt
	22.	Cæſar affectator,	& calamo affectatum,

29. 23. Mu-

EDITIO

Pag.	Lin.	ROBERTI STEPHANI 1542.	Jo. ANT. CAMPANI 1470.
29	23.	Maſtrucam,	manſtrugam,
	29	cui libebit	cuilibet
30	3	Tinca	Tinga
	6	e,	*deeſt*
	7	Metico Suffetieo	etiteo ſuſectio eo
	12	falſum	*deeſt*
	15.	doctor	dator
	21.	forſan	forſitan
	24	Muſſa	mulſa
	25.	non	*deeſt*.
	26	non alio	non in alio
	ult.	διαιρεσις Europai	diviſio Europæ & Aſiæ
31.	1.	συναιρεσιν & συναλοιφὴν	συναιρεσιν και συναλοιφην
	2	Cum	Tum
	15	aſpiraretur,	aſpirarent,
	20	inche quoque pro me	mee quoque pro mi
	25	τονε	tonos
	26	ponitur,	ponuntur,
	29	ut	aut
32.	1	gravis	brevis
		Hæc de	Hæc quæ de
	7.	Item, quantum,	Itemque cum
	19	eſt,	*deeſt*
	20.	noſtro	*deeſt*
	27	aut	autem
	ult	diſſyllabis	diſſimilis
		nunquam in	nunquam
33	1.	quia eadem flexa ex acutâ,	*deeſt*
		itaque	utique.
	5.	vitio	vitio
		ἰωτακισμὸς, λαμβδακισμὸς, & ἰσχνότητας, & πλατειασμὸς,	iotacismus, & labdacismus, & iſchooretas, & plateaſmus,
	6	nominibus	vocibus
	7	κοιλοστομιαν	χελιστομιαν
	8	inevitabiles	inenarrabiles
	13	vocibus	vocalibus
	14.	circa	cura

(C)

33 15 con-

EDITIO

Pag.	Lin.	ROBERTI STEPHANI 1542.	JO. ANT. CAMPANI 1470.
33.	15.	contextu, vel	*deeſt.*
	16.	quia	quod
	22	rectum	rectamque
	23	ut	aut
	31	illud	*deeſt.*
34.	1	poſſe	*deeſt*
	6	in ſolo verbo	in ſolo
	7	& quas	& per quas
	8	quadripertitam	quadrupartitam
	9	Adjectione, ut Veni de Suſis in Alexandriam	adjectione, detractione adjectione, ut nam veni ad Suſum in Alexandriam:
	10.	Ne	Nec
	12.	Autem	Aut
	13.	Igitur	*deeſt.*
		in initio	vicio
	14.	fuiſſe	*deeſt*
	15.	nunquam	nusquam
	30.	evitandæ	devitandæ
	32	quod vocant	quod illi vocant
35.	2.	hæc	*deeſt*
	7	pronuntiet.	prænunciere.
		Quid? non Livius	Quid vero Livius
	12.	Similiter in	Similiter ne in
	15.	itémque	item
	19.	diminutum	minutum.
36	3.	intro & intus, unius loci adverbia:	intro loci adverbium eſt.
	4.	intro ſum,	introrſum,
	6.	enim	etiam
		comprehenſionis	comprenſionis
	9.	vitioſa non poſſunt,	vitioſe non poteſt,
	10.	Megaleſia	Megaleſia
	13.	oratoribus quoque permiſſa	& oratoribus quoque promiſſa.
	15	paulò	*deeſt*
		hoc	hic
	20.	artem	*deeſt.*

36 22. in-

EDITIO

Pag.	Lin.	ROBERTI STEPHANI 1542.	JO. ANT. CAMPANI 1470
36.	22.	incurreret, inhonoratam	incurret, inornatam
	25.	ut inſtituta etiam	inſtituta quoque
	30	petorium quorum	petorritum majorum
	ult	vendicant :	vendicavit :
37	3	conſeſſis	conceſſis
	11	eum	*deeſt*
	17.	ſic	ac
	25.	& —— ſi ut	ut —— ſicut
	7	e	s
	30	Achilli & Ulyſſi	Ulixi & Achilli
38.	2.	ſecutus antiquos	apud antiquos
		C Cæſar	Cæſar
	15.	conceſſerim	conceſſerimus
	16	cape & ſi vis.	cape ſi vis.
	17	luere	ludere
	18	ſuovetaurilia	ſolitaurilia
		ex	*deeſt.*
	19	& tauro	tauro.
	22	&	*deeſt*
	24.	aut	*deeſt.*
	26	malevolus	malivolus
	29	bichinium : aut contrà, ut epitogium	bidinium. contra & epitergium
	31.	*ini*	e pi
		nec	neque
	32	nec Gallus	neque Gallicus
39.	2.	quum ſit præpoſitio con : ſic ignavi & erepti & ſimilia	cum præpoſitio cum ſit. ignavi & re p. & ſyllaba.
	5	κυρταυχένα	ciruuchena
	6.	incurvicervicum vix	incurvicervicum pecus vix
	13	orationi	oratori
	19	fortiter	fortè
	20	niterentur	niteremur
	23	&	*deeſt*
	26.	metri	mentiri
		niſi ſiquando nihil	niſi qñ nihil

39 27. utro-

Pag	Lin	EDITIO ROBERTI STEPHANI 1542.	JO. ANT. CAMPANI 1470.
39	27	utroque	utrâque
	33	numo, cui publica forma	minimo, cui p. forma
	ult.	analogia	in analogiâ
40.	7.	diminutione.	deminutionem
	10.	hâc domu	an domi
	11.	hâc domo,	an domo,
	17.	fatendi	finiendi
	18	in infinitis	in finitis
	21	in infinito	in finito
	22	fiunt, —— etiam	ſunt. —— &
	26.	dicetur,	dicei,
	31.	quod	qui
	32.	id quidem	id quid quidem
41	4.	hoc	*deest*
	5.	pagunt,	pacunt.
	6.	exoleverat,	exoluerat
	7	pago,	paco,
	9.	quum ſibi	cum & ſibi
	12	ſimili	ſimilis
	18.	poſitum,	impoſitum,
	20	[illegible]	[illegible]
		Illa	Illi
	22	us finita,	us literis finita,
	23	in ris ſyllabam	ris ſyllabâ
	26	dicere	dici
		Quid, non	Quid verò
	27	exeunt	eunt
	ult	primum	primò
42.	2	quid quo	quid quoque
	12.	duplices	duplices quoque
	17.	Caium ſcriptis emendat, quod is caldum dicere quàm calidum malit. non quia illud	C. Cæſarem ſcriptis emendacius caldum dicere quam caldum mavult. non quia id
	20.	[illegible]	[illegible]
	22	recta	certa
	26	avere	overe
	27	calefacе	calefacere

42 29 alia

EDITIO

Pag.	Lin.	ROBERTI STEPHANI 1542.	JO. ANT. CAMPANI 1470.
42.	29.	alia eſt	adjacet
	30.	quod	qui
	31	invenire	minuere
	ult	in ſummis	à ſummis
43	2.	in	*deeſt.*
	5.	quia	quæ
	12.	Quid ? non ſimiles quoque	Quid verò ſi ſimiles quidem
	21.	an prædura	an plura
	23.	& ire —— faciendi	& ruere —— paciendi
	24.	in	*deeſt*
	26.	ſit ?	eſt ?
	27.	Ac de Analogià vel nimium.	Hæc de analogiâ. nimirum &
	28.	inquirit,	requirit,
44.	3.	ne	non
	5.	definitionibus	diffinitionibus
	6.	conatur	conantur
	7.	Triquedram, meridiem an medidiem	Triquadram meridie an medidie
	8.	aliaque quæ	aliaque ſunt quæ
	10.	ſive illa	ſi illa ſive
	11.	præcipueque æolicâ ratione	precipue æolicâ oratione
	12.	ex	*deeſt*
	14.	Pier:	Phytier
	15.	Beneventum : quæ Capitolium, collem	Beneventúmque capitolium & collem
	17.	qui	quæ
	19.	aut correptis	*deeſt*
	21.	ſitne	ſit enim
	24.	id eſt dederit	idem dedit
	27.	ſit &	ſit ut
	28.	volpes : etiámne a contrariis	volpes : & eam interpretationem rectam ſequendam improbandam contrariam à contrariis

Pag.	Lin.	Editio Roberti Stephani 1542.	Editio Jo. Ant. Campani 1470.
44	29	umbra opacus	umbratio pacus
	30	ab uſu & dis,	a luxu & dites
	32	quaſi	quare
45	2	perveniemus	veniemus
	6	inſcripſerunt	ſcripſerunt
		Caius Granius	Gavinius
	8	argumento	argumento inditt.
	11.	At L. Ælius	ait Ælius
	15.	voluit ² quum	voluit² ad eum enim ſcribit, cum
	18.	Quidam	quod quidam
	20	ſtrepere,	ſtertere,
	26	Verba à	Verba & à
	27	ſed	*deeſt.*
46	1.	Exantlare,	Exanclare,
	3	conſecratis	congregatis
	7	Nam ſi	Nam etiam ſi
	19	quid eſt	quidem eſt
	22	ſi ex eo quod	ex eo ſi quod
	29	lavamus & tondemus,	lavamur & tondemur ,
47	14	interim	interdum
	18	&	ut
	21	præpoſitionem,	præpoſitione,
	26	itémque	item
	27.	quom —— cum · ſi verò cauſam , per q ac duas ſequentes iu ſcriberetur	q —— c ac duas inſequentes ſcriberetur
	31.	jam inter	jam etiam inter
48.	4	commutatur.	comitatur.
		etiam	&
	7	eſt	*deeſt.*
	10	quæ	quia
	11.	quod	qui
	12.	ad omnes vocales vim ſuam	ad omnes vim ſuam vocales
	15.	&	*deeſt.*
	22.	Interim	Interdum
	23.	Vesperug.	*deeſt.*

48 26 ſcri-

EDITIO

Pag.	Lin.	ROBERTI STEPHANI 1542.	JO. ANT. CAMPANI 1470.
48	26	ſcribebant	ſcriptum eſt,
49	2.	quia i iam	cùm iam
	4.	& i longâ	in i longam
	6	& ſimilia.	& his ſimilia.
	8	erit	erunt
	11	in triſyllabis	inter ſyllabas
	12	At	ae
	17	hi Syllæ	in his ſyllabæ
		Eſt in	Eſt & in
	22.	cauſſâ,	cauſſas, &
	24.	paululum	paulum
	27	C.	G.
	32	Quid? non	Quid verò
		dicem & faciem	dice & face
50	1.	quod & ex	quod in
	2.	à	*deeſt*
	5.	Hæc	Hic.
	6.	i litterâ	i litteram
	14	quod cui,	qui e u i
	15	propoſui literis enotamus :	præpoſui litteris annotamus
	16.	Quoi	qui & oi
	19	Ͻ	*deeſt*
	20.	ſacris	ſatis
	21	Nec	Secus
	22.	Conſules	coſſules
	23	coſſ	*deeſt.*
	24	tertiam	tertia
	30	cuſtodiant	cuſtodiat
	32.	loquendi ſcribendique	ſcribendi loquendique
51.	7	grammaticâ	grammatice
	8.	eſt	*deeſt*
	10.	exactor?	exactor eſt?
	13	de	*deeſt.*
	14.	circa illas	ſuper illas
	21	lenius	levius
	23	parte	*deeſt.*
	29.	adhuc	*deeſt.*

52. 1. ut

EDITIO

Pag.	Lin.	ROBERTI STEPHANI 1542.	JO. ANT. CAMPANI. 1470.
52.	1.	ut	*deeſt*
	6	firmiore	firmioris
	8	ſublimitate	ſubtilitate
	10	Tragœdiæ	Tragœdi.
	13	nolim	notis
		amat,	amant,
	14	quibus ſunt	a quibus
	15	ne	*deeſt*
	17	comœdiæ, quæ	Comœdia æquè
	24	prælegenda.	perlegenda
	29	ἀττικισμοὺς	atticis mos
	31	in	*deeſt*
	ult.	petenda,	petenda eſt
53	1	deliciarum genera vitiaque	deliciarum vitia
	6	& cæteros	etiam cæteros
	7	Accii, Pacuvii,	ac P. Acuvii,
	12	propoſuere	præpoſuere
	21	compoſita:	ſunt poſita.
	24	μεταπλασμοὺς	metaplaſmos
	25	σχηματισμοὺς	ſchematiſmos,
	28	rudimenta	erudimenta
	32	ſed	idem
	ult.	id eſt	idem
		λέξεως	lexeos
54	1	διανοίας	dianeos
	4	decoro	decore
	9	certe	certis
	10	quis unquam	quiſque unquam
	14	ſchedas	ſordes
	19	variæ	varie
55	5	paraphraſi	periſraſi
	6	& exornare ſalvo modò poetæ ſenſu,	ſalvo poetæ ſenſu exornare,
	11	ratione	lectione
	26	a poetis	de poetis
	28	rhetores	præceptores
56	4	ἐγκυκλίου παιδείας	encuclion paedias

56. 6. &c

EDITIO

Pag.	Lin.	ROBERTI STEPHANI 1542.	JO. ANT. CAMPANI 1470.
56.	6.	& eſſe perfecta ſine his orandi ſcientia non poteſt,	& eſſe perfectæ ſine orandi ſcientiâ non poſſunt,
	11.	datâ	ductâ
	13	nominibus	numeris
	14.	foro,	fore,
	18	eum	enim
	31.	antidotum	anthidotus
		morbis	oculis
	32	interim	interdum
	ult.	quoque	*deeſt*
57.	3	humanæ rationi	humanâ ratione
	7	oſtendunt	oſtendant
	8.	proferunt,	proferant,
	10.	æquè	uſque
58.	1	erit	erat
	8	eâ	ejus
	11.	*ἁρμονίαν*	harmoniam,
	15.	Socrates jam	Socrates ſe jam
	16.	cecinisse	concinisse
	18	autem	*deeſt*
	20.	tanto	tantum
	22	vocant,	vocat,
	29	remiges	remigem
	31	plurium	plurimum
	32	quamlibet	qualibet
59.	1.	conjungere.	contingere.
	2.	quoque,	*deeſt.*
	4.	Ariſtoxenus grammaticen muſicæ	Ariſtoſenus grammatice muſicen
	13	ſenex repoſcenti	ſenex, qui repoſcenti
	15	pſaltis	pſaltris
	23	quantam	quantum
	25	gratiis	Græcis
	30	*καὶ μέλος ἔμμετρον*	& *μέλος*
	31.	non	*deeſt.*
	ult.	flexus	flexum
60.	1.	ſunt —— plurimis	ſiunt —— plurimum
	4.	ſupervacua	ſupervacuum

(D) 60. 10. Alia

EDITIO

Pag.	Lin.	ROBERTI STEPHANI 1542.	JO. ANT. CAMPANI 1470.
60.	10.	Alia quoque	Aliaque
		collocationis	collocutionis
	11	concitationem judicum	coucitatione judicis
	14	decens & aptus motus,	morus & decens actus
	15	qui dicitur	*deeſt*
	22.	τονάριον	tonarium
	23	deberet	debebat
		miniſtrabat.	monſtrabat.
		et cura	etiam cura et
	27.	conceſſerint.	conceſſerunt.
	28.	ſiquis tam cæcus	aliquis tam incertus
	29	illos	illis
	30.	dicenda,	discenda,
	32	ad ·	usque ad
61	3.	ex ipſis,	ex his,
	4	placeat .	placet·
	9	quàque & ipſi	quàsque & ipſi
		nam pſalteria & ſpadices etiam	nec psalteria ipſa dicas etiam
	10.	ſed	ſed nec
	15.	nutricum quæ adhibentur	nutricum illi quæ adhibetur
	16.	allectationi	allectioni
	20.	Quæ ſi dici debet ab Oratore, nec dici	Quæ ſi dicei ab Oratore nec disci
	22.	iniqui	iniquè
	26	& acuí, & ingenia ad celeritatem	& acuis ingenia, & celeritatem
	29	Ea	Id
	ult.	primis	in primis
62.	3	ſaltem	*deeſt*
	5.	linearis	linealis
		cauſas:	cauſis:
	6.	nam —— ſunt	jamſi —— ſint
		habet	habent
	15	ſyllogiſmis,	ſilogiſmo
	16.	enthymemate,	ἐνθυμήματα
	18.	γραμμικὴ ἀπόδειξις	grammate apodixis
		dicuntur.	dicitur.

62. 19. veriſi-

EDITIO

Pag	Lin.	Roberti Stephani 1542.	Jo. Ant. Campani. 1470.
62.	19	veriſimilia	veriſimilia
	21	ψευδογραφίας	pſeudographias
	26	plurimum	primum
	27	qui	quia
	28	magnitudines	magnitudinem
63.	8	pedes	*deeſt.*
		extremitatis,	exterminant,
	9	diviſæ	clauſæ
	17	ducetur:	circum ducetur:
	21.	Hoc	Hæc
	23.	Quid, quod	Quicquid
	25.	numeris	numerus
		diſcimus	dicimus
	32	videtur eſſe uſus	videntur eſſe nſi
64.	3	exempla	extra
		transeamúſque	tranſeamus uſque
	5	eſt	*deeſt.*
	6	quarum	quibus
	8.	de ſectione	defectionem
	14	comœdo	de comœdo
	18	vernilitate	vernulitate
	19.	amoris, avaritiæ	amores avaritiæ
		affectum.	effectum.
	28.	in his	hujus
	ult	ϱ literæ	& pro ϱ litera
65	1.	λ	labda
	2	t, non valuerunt, in g ac d molliuntur	g n ne valuerint in a c d demoliuntur.
	8	καταπεπλασμένον	Cathaplasmen
	11	ut quoties exclamandum erit, laterum conatus	ut erit lateris quotiens exclamandum conatus
	25.	qui	quis
	29.	augendam	angendum
	ult.	aſſiſtat neque	exiſtat nec
66	3	&	*deeſt.*
	7.	corporis	corporum
	9	formantur.	formatur.
	10.	indoctæ ruſticæ've	inductæ ruſticæ

EDITIO

Pag.	Lin.	ROBERTI STEPHANI 1542.	JO. ANT CAMPANI 1470.
66	12	allâ	illâ
	13.	nec hoc	neque hæc
	15	indignum	indignandum
	16	quæ eſt (ut nomine ipſo declaratur) lex	quæ in nomine ipſo declaratur lex
	20.	& à Chryſippo	& Criſippo
	26	in tertio	intentio in tercio
	30	etiam	*deeſt.*
	31.	reprehenſione	reprenſione
67	10	tamen	*deeſt*
	11	oporteat	oportere.
	19.	probant	præbent
	24	motúsque	motus
		ſub	*deeſt.*
	25	hortis diverſa partiamur,	curis hortis partiamur,
68	9	hortis	ortis
		alvearibus accommodent	alvearibus avibusque accomodent
	10	Cur ipſi	Cur non ipſi
	23.	cœperis,	ceperimus,
	24.	παιδομαθεῖς	πλειομαθεῖς
69.	7	ſecedet,	recedet,
	11.	ſubſidia	ſucceſſiva
	13	ut	aut
	16	ſuppeditabat	ſuppeditabit
	18	cur	cùm
70.	5.	conterunt,	conteruntur,
		geometræ potiùs ac muſico	geometræ potiùs ac muſicæ

In molem

In molem ſatis magnam excrevit hoc collationis ſpecimen; in quo ad multas minutias, quæ omitti potuiſſent, exſcribendas attentior fuiſſe videar. Grandem variantium lectionum (quæ ridiculæ ſunt & otioſæ) ſarcinam nunquam probavi: & hæc forſan meſſis rediiſſet ad manipulum, ſi excuſſis paleis triticum ſepoſuiſſem. Sed malo delectum hunc habendum iis, qui in QUINTILIANI lectione familiariùs verſati ſunt, relinquere, quàm temere, quid rejiciendum ſit, quid retinendum, judicare.

Plurima ex CAMPANI Editione adnotavi, quæ in erratorum, non variantium lectionum, loco ducenda ſunt. Ex his tamen Lector haud difficulter conjiciet, unde pleraque hujuſmodi in antiquis & primariis Authorum Editionibus errata manaverint. Si quis autem aliquot vocum (quas hic à me notatas deprehendet) tranſpoſitionem, mutationem, omiſſionem, aut additionem levioris, quà ut animadvertatur, momenti eſſe cenſeat, nullus equidem refragabor, ſi unicum ſenſum ſpectes; longè aliter ſentiam, ſi dictionum ordinem luculentiorem, & (quam vocant) ὑποστιγμὴν, quæ ex aurium arbitrio plerumque pendet, attendas. Erratorum porro ea habenda eſt ratio; ut alia cùm Typographicæ Artis infantiæ, tùm Operarum lapſui; alia ipſorum Manuſcriptorum partim ætate partim Scribarum feſtinatione aut negligentiâ corruptorum vitio tribuantur: nam iis temporibus Correctores, quantumvis eruditi, & ex iis pleraque recentibus neutiquam indoctiores, Codices manuſcriptos (quorum magna eſt authoritas) ſequi ſuperſtitioſe maluerunt, quam Criticæ (cujus nonnunquam nimia in poſteriore ſæculo apud ſciolos fuit licentia) audaciùs indulgere. Illa præterea in Manuſcriptis, uti ſe habebant, repræſentandis fides maximo nunc uſui eſſe Editoribus poteſt; quòd ex ipſis Manuſcriptis non modo liberior ſed etiam certior veritatem excerpendi locus detur, quam cùm Manuſcriptorum lectio per Criticorum turbam jactata prorſus immutetur. In eam igitur (quam interim doctorum judicio ſubmitto) opinionem adducor, ut Librorum in lucem primum edendorum primaria (quantum fieri poteſt) lectio, modò non fuerit omnino vitioſa, in textu retineatur; ſi dubia aut confuſa & corrupta appareat, rejiciatur utcunque ad marginem, aut variantium lectionum catalogum; & ſi manifeſte ſit mendoſa, eliminetur. Quare id in omnibus, quos prælo tradidi, claſſicis non fecerim, in cauſâ fuit, quod nec mihi Editionum primariarum ſemper eſſet copia; neque virorum doctorum, qui Libros illos ad prælum revocaverunt, Editiones poſthabendas duxerim. In nonnullis (VIRGILIO, HORATIO, &c.) me ad antiquas reſpectum habuiſſe obſervabit Lector benevolus, quem à meis lucubratiunculis aſperior BURMANNI cenſura non deterruerit.

 Suſ-

Sufficiat jam primum *Oratoriarum Inſtitutionum* Librum evolviſſe. Ultra progredi non patitur ſecundum, cujus abſolvendi cura me nunc occupatum tenet, *Annalium Typographicorum* Volumen. Neque enim novam QUINTILIANI Editionem curare meum eſt, ne quis conqueratur me in alienam provinciam, in quâ BURMANNUS adeò ſudavit, curioſiùs inquirere. Quicquid in hâc egi Diſſertatione ad antiquas QUINTILIANI præſertim Editiones, idéoque ad *Annalium* inſtitutum pertinet, eadémque Voluminis formâ excudendum curavi, ut unà cum quolibet *Annalium* Volumine, aut *Appendice*, tandem compingatur.

Cum QUINTILIANI *de Inſtitutione Oratoriâ* Editionum Catalogum, quem connexuit BURMANNUS, obiter percurrerem; obſervavi in eo omitti non paucas, & earum nonnullas neutiquam incelebres: ex quibus aliquas indicandas ſelegi.

fol.° *Quintiliani Inſtitutiones Oratorias diligenter emendatas Antonius Zarotbus Parmenſis Mediolani ſollerter impreſſit anno à Natali Chriſtiano* 1476. *5. Idus Junias, auſpice Chriſto.* Hanc Editionem, cum primum excuderetur *Annalium Typographicorum* Volumen, nondum videram.

fol.° *Quintilian. Inſtitutiones & Declamationes apud Jo. Badium Aſcenſium Pariſ.* 1519.

4to. *Quintilian. Inſtitutiones & Declamationes apud Nicolaum Savetier. Pariſ.* 1531.

4to. *Eædem apud eundem. Pariſ.* 1531.

fol.° *Eædem, cum Comment. Pet. Moſellani, Joach. Camerar. & Ant. Pini in Inſtitut. ex Officinâ Michaelis Vaſcoſani. Pariſiis* M D XXXVIII.

fol.° *Eædem, cum iiſdem, ex eâdem Officinâ. Pariſiis.* M D XLII.
&c. &c.

Inſtitutionum Epitomen Authore Jonâ Philologo excudit etiam in 8.° *Simon Colinæus Pariſiis ann.* 1539. & 1542.

Altera item in 8.° *Pariſiis*, cujus BURMANNUS mentionem fecit imperfectam, *Anno* 1554. hunc gerit Titulum.

M. Fab. Quintiliani Inſtitutionum Oratoriarum Libr. XII. *in Commentarios redacti Petro Paulo Vergerio Auctore, ex Bibliothecâ Joann. Tillii Epiſcopi Brioceníis Pariſiis* M.D LIIII. *apud Guil.* MORELIUM.

In BURMANNI Catalogo non ſemper docemur, utrum Editio *Inſtitutiones & Declamationes*, an has illasve ſolas complectatur, v. g.

In Editione *Colonienſi* 1521. & hæ & illæ continentur; illæ apud COLINÆUM 1541, & ROB. STEPHANUM, ac VASCOSANUM 1542. Hæ apud COLINÆUM 1542.

In

In prædicto Catalogo occurrit QUINTILIANI Editio 1544. *apud* MICH. VASCOSANUM *in* 4to. Quod quidem verum eſſe puto, ſi de Libris *Inſtitutionum* quibusdam intelligatur; dubito, ſi de omnibus. Nam ex Officinâ MICHAELIS VASCOSANI in 4to. prodierunt, ſeorſim, Libri 1mus 2dus 4tus 7mus 8vus 9nus anno 1544. Liber autem 3tius ann. 1551. 5tus 1553. 6tus 1546. Hos Libros ex QUINTILIANI Editionum collectione aliquando à clariſſ. ALMELOVEENIO in ſuum poſtea uſum ſelectâ, quam in BURMANNI quoque manus veniſſe ex ipſius Præfatione accepi, deſcribere ipſe potuiſſet. An ſeorſim iidem Libri *Inſtitutionum* reliqui ex eadem Officinâ prodierint, incertus ſum.

In eodem Catalogo exhibentur binæ illæ ſeorſim Editiones:

„ 1536. Pariſ. apud Fran. Gryphium C. N. Moſellani in fol.°

„ 1536. Pariſiis apud Hæredes Jo. Badii Aſcenſii. Item Declama-
„ tiones & notæ P. Moſellani, quæ 1530. præferunt,
„ in fol.°

At vero utramque paulò expreſſiùs libet deſcribere.

M. Fab. Quintiliani Oratoriarum Inſtitutionum libri XII. Additæ ſunt adnotationes Petri Moſellani in Lib. ſeptem. Pariſiis, apud Jacobum Kerver. M M XXXVI. Ad finem *Inſtitutionum* adduntur etiam *Declamationes* ad quarum calcem, *apud Fran. Gryphium* M D XXXVI. Denique *Petri Moſellani in Inſtitutiones Oratorias adnotationes. Pariſiis, apud Jacobum Kerver.* M D XXXVI.

M. F. Quintiliani Inſtitutiones Oratoriæ, ejusdem Declamationes omnia ad veterum Codicum fidem recognita ac reſtituta. Menſe Febru. M D XXXVI. *Pro Hæredibus Jod. Badii Aſcenſii.* Et ad finem INSTITIONUM, *Pariſiis excudebat Joannes Lodoicus Tiletanus Menſe Februar.* M D XXXVI. Et ad *Declamationum ac Caſtigationum* finem, *Ex Officinâ noſtrâ Librariâ*, 1536. *Menſe Martio.* Denique *Petri Moſellani Annotationes in Rhetoricas Inſtitutiones. Pro Hæredibus Jod. Badii Aſcenſii.* M D XXXV.

De *Declamationibus* & MOSELLANI notis, *quæ* 1530. *præferant*, nil adhuc compertum, exceptâ *Burmanniani* Catalogi authoritate, habeo. Illarum certe Editio fieri non potuit *apud Hæredes Jo. Badii Aſcenſii*, cum conſtet ipſum BADIUM ante annum 1535. non mortem obiiſſe.

Singulas *Burmanniani* Catalogi Editiones diligentiùs examinare nunc non vacat. Magni intereſſe (ni fallor) puto, Librorum notitiam clare & dilucide exponi: & optandum foret, ut in iſto Catalogo majore accuratione variæ QUINTILIANI emiſſiones, quas vidit Editor, indicarentur; & unde reliquas acceperit, commonſtraretur. Sed *Aquila non capit muſcas*, neque BURMANNUS ad hu-

hujuſmodi minutias, quas arbitratur Cathedrâ Profeſſoris indignas, deſcendit: & neſcio, an non pro ſuâ dignitate melius eaſdem omnino intactas præteriiſſet, quam ita vagas, indiſtinctas, & indefinitas Lectorum oculis ſubjeciſſet.

Jam tandem miſſum facio Lectorem; quem legendi, nec minus me ſcribendi, tædium cepit. Liceat id iterum in hujus Diſſertationis calce bonâ fide affirmare, indolem meam eſſe placabiliorem, quam ut quenquam ultro irritem. BURMANNUS, niſi ſtylum in me ſtrinxiſſet prior, fuiſſet adhuc mihi ignotus & inobſervatus, nec, niſi ſeſe obtuliſſet aliquam meorum *Annalium* partem, hac quaſi Appendiculâ, illuſtrandi occaſio, ipſius cenſura eſſet tanti, ut in re tam futili tempus & operam perderem.

Reſiſte paululùm, Lector, & paucis auſculta. Compertum non ita pridem habui locupletiſſimam BOXHORNII Editionem à Domº DES MAISEAUX fuiſſe jamdiu adornatam & novo prælo paratam. Id ſi paullò antè reſciviſſem, nunquam huic operi manum admovere voluiſſem, quod vir in aliis rebus tanto peritior ſe ſuſceperat. Neque ſine labore ad maculam illam Editionem recognoſcendam acceſſiſſem, niſi Typographus, cujus operâ in Claſſicis uſus ſum, enixè oraſſet, ut, quoniam (ſuadentibus amicis) BOXHORNIUM formulis ſuis ſubjicere meditabatur, plagulas vellem emaculare. Factum paruit, & de meo nil, præter Præfationem, adjeci. Editionem mihi obtulerat, *Altenburgi* apud GOTHOFREDUM RICHTERUM curante CHRISTOPHORO GRÆVIO anno M.DC.LXIX datam: quæ cum minimè placeret, ſecutus ſum, quam tunc tam habebam, *Lugduno-Batavam* ex Typographia NICOLAI HERCULIS anno 1659 impreſſam: quam ſcilicet ob Typorum venuſtatem textumque ſatis à mendis typographicis liberum minimè aſpernandam ratus, deprehendebam etiam in illâ Poëmatum parte, quæ *Reſia* continet, cum *Commentarius Litterarius* omnino convenire. Primam Editionem ablave, quibus hanc collatam vel augerem vel emendarem, nondum videre contigit. Ad hunc itaque Poëtam (in quo multa ſunt, quæ mihi non admodum probantur) eundem, atque ad nunquam alios, animum non attuli, gaudeóque id negotii virum eruditiorem ſibi demandaſſe.

Hæc palàm profiteri viſum eſt, ut conſtet, quàm à quoquam ultro offendendo abſim, nolimque quicquam immeritò mihi inſolentiùs arrogare.

* *Memoires de Litterature*, Tom. I. Part. II. Artic. VII.

